

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

೪

ಕಾಶೀಖಂಡ

(ಪೂರ್ವಾರ್ಧ-ಉತ್ತರ ಭಾಗ)

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಅನುವಾದಕ

ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್

ಮೋಟೀಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್

ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬

೧೯೪೮

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200996

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. K343-597 **VA DM-J** Accession No. K4511

Author

Title

This book should be returned on or before the date last marked below.

Is book should be returned on or before the date
८५७१ ४६ ३२ १०५५॥

ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಹಾರಾಣಂ

೪

ಕಾಶೀಖಂಡ

(ಪೂರ್ವಾರ್ಧ-ಉತ್ತರ ಭಾಗ)

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಗ್ರಂಥರತ್ನಮಾಲಾ ಸಂಖ್ಯಾ ೧೪

ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

೪

ಕಾಶೀಖಂಡ

(ಪೂರ್ವಾರ್ಧ-ಉತ್ತರ ಭಾಗ)

(ಮೂಲ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಸಹಿತ)

ಅನುವಾದಕ

ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್

ಮೋಟಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್

ನ್ಯೂನೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬

೧೯೪೮

ಅ ರಿ ಕೆ

ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀ ಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾಗವು ಮುಗಿದಿರುತ್ತದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ 'ಪೂರ್ವ ಭಾಗ, ಉತ್ತರ ಭಾಗ' ಎಂದು ವಿಭಾಗವೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಂಪುಟೀಕರಣದ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹೀಗೆ ಭಾಗಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಪುಟದೊಡನೆ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು ಸಮಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರೋತ್ತಮನಾದ ಕಾಶಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಚಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಈ ಖಂಡದ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟದ ಅರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ವಾಚಕರು ದಯವಿಟ್ಟು ಅದನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮನಸ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಿನ್ನಹ.

ಈ ಸಂಪುಟದ ಅನುವಾದಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೆರವಾದ ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ ಕೆ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ವಂದನೆಗಳು.

ಇಂತಹ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳ ಸಂಪುಟವೆನಿಸಿರುವ ಈ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದದೊಡನೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮಹೋಪಕೃತಿಯೆನ್ನಿಸಿ ಅಮರೇಶ್ವರ ಚರಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನಾಳುವ ಶ್ರೀಮದ್ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್, ಜಿ.ಸಿ.ಬಿ., ಜಿ.ಸಿ.ಎಸ್.ಐ. ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳವರಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಇತೋಪ್ರತಿಶಯವಾದ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ಮಂಗಳಗಳನ್ನೂ ದಯೆಪಾಲಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಸಂಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೋಟೆಗಾನಹಳ್ಳಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರಾಸ್ತ್ರೀ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ ಕಾರೀಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನ	೪೧೩-೪೩೧
ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಚತುರ್ಭುಜಾಧಿಪೇಕವರ್ಣನ	೪೩೨-೪೪೪
ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಶಿವಶರ್ಮನಿರ್ವಾಣವರ್ಣನ	೪೪೫-೪೫೯
ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಸ್ಯಂದಾಗಸ್ಯದರ್ಶನವರ್ಣನ	೪೬೦-೪೭೩
ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನ	೪೭೪-೪೯೮
ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಗಂಗಾಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಪೂರ್ವಕ ದಶಹರಾಸ್ತೋತ್ರಕಥನ	೪೯೯-೫೨೪
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಗಂಗಾಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನ	೫೨೫-೫೪೨
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಕಥನ	೫೪೩-೫೭೪
ಮೂವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ವಾರಾಣಸೀಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನ	೫೭೫-೫೯೪
ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಭೈರವಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವರ್ಣನ	೫೯೫-೬೧೭
ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ದಂಡಪಾಣಿಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವರ್ಣನ	೬೧೮-೬೪೫
ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಜ್ಞಾನವಾಪೀವರ್ಣನ	೬೪೬-೬೭೦
ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಜ್ಞಾನವಾಪೀಪ್ರಶಂಸನ	೬೭೧-೬೮೮
ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —	
ಸದಾಚಾರವರ್ಣನ	೬೮೯-೭೨೩

ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಶವಾಚಾರವರ್ಣನ ೭೨೪-೭೩೮

ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣವರ್ಣನ ೭೩೯-೭೬೨

ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ವಿವಾಹವರ್ಣನ ೭೬೩-೭೮೦

ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಾವಿರ್ಭಾವವರ್ಣನ ೭೮೧-೭೯೪

ನಲವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮನಿರೂಪಣ ೭೯೫-೮೦೯

ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಯೋಗಾಖ್ಯಾನ ೮೨೦-೮೪೭

ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಾಲವಂಚನೋಪಾಯವರ್ಣನ ೮೪೮-೮೫೬

ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದಿವೋದಾಸಪ್ರತಾಪವರ್ಣನ ೮೫೭-೮೭೩

ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಕಾಶೀವರ್ಣನ ೮೭೪-೮೮೭

ನಲವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಚತುಃಷಷ್ಟಿಯೋಗಿನ್ಯಾಗಮನ ೮೮೮-೯೦೫

ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಲೋಲಾರ್ಕವರ್ಣನ ೯೦೬-೯೧೫

ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಉತ್ತರಾರ್ಕವರ್ಣನ ೯೧೬-೯೧೮

ನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಸಾಂಬಾಂದಿತ್ಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ ೯೧೯-೯೨೩

ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯಮಯೂಖಾದಿತ್ಯವರ್ಣನ ೯೨೪-೯೩೯

ಐವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ —

ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯಗರುಡೇಶವರ್ಣನ ೯೪೦-೯೬೧

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಮಂಗಲಾಚರಣಶ್ಲೋಕಃ

ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿರಿಂಚಿಃ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ |
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಖ್ಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ||

ತಾತ್ಪರ್ಯ

ಯಾವ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ

ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವನಾಗಿಯೂ

ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿಯೂ

ಕಾಲರುದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಂಹಾರಕರ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವರೋ

ಆ ಪಿನಾಕಪಾಣಿಯಾದ ಪರಮಶಿವನಿಗೆ

ನಮಸ್ಕಾರವು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

॥ ಶ್ರೀಶಂಕರಃ ಶಂಕರಃ ॥

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣಂ

ಅಥ ಕಾಶೀಖಂಡಸ್ಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ ಉತ್ತರಭಾಗಃ ಪ್ರಾರಭ್ಯತೇ

ಓಂ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶಾಯ ನಮಃ | ಓಂ ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಮತಯೇ |
ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ | ನಿಷ್ಕಮೇ ನಮಃ ||

ಶ್ರೀಮತ್ಸುಂದರಮಾಶಾನಂ ಶ್ರೀಮತ್ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕಂ |
ಷಣ್ಮುಖಂ ಸ್ಕಂದಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ವಿಷ್ಣುಮಾಶ್ರಯೇ ||
ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ವಿರಿಂಚಿಃ ಪಾಲಕೋ ಹರಿಃ |
ಸಂಹರ್ತಾ ಕಾಲರುದ್ರಾಖ್ಯೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ಪಿನಾಕಿನೇ ||

ಅಥ ದ್ವಾವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ ಕಾಶೀಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನಂ

ಶಿವಶರ್ಮವಾಚಃ—

ಧ್ರುವಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ರಮ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ |

ಮಹಾರ್ಶರ್ಯಕರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತೃಪ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಭೋ ಗಣೌ || ೧ ||

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚಃ—

ಇತ್ಥಂ ಯಾವದ್ವಿಜೋ ಬ್ರೂತೇ ವಿನೂನಂ ವಾಯುನೇಗಗಂ |

ತಾವತ್ಪಾಪ ಮಹರ್ಲೋಕಂ ಸ್ವರ್ಲೋಕಾತ್ಪರಮಾದ್ಭುತಂ || ೨ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ ಕಾಶೀಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನಂ

೧. ಶಿವಶರ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಗಣಗಳಿರಾ! ಬಹು ಮನೋಹರವೂ, ಮಹಾಪಾತಕನಾಶಕವೂ, ಮಹಾರ್ಶರ್ಯಕರವೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಆದ ಈ ಧ್ರುವಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಕೇಳಿ ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವೆನು.

೨. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೌ ಲೋಸಾಮುದ್ರೈಯೆ! ಶಿವಶರ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೆ ವಾಯುನೇಗವುಳ್ಳ ಆ ವಿನೂನವು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಚೆಗಿರುವ ಮಹರ್ಲೋಕವನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿತು.

ದ್ವಿಜೋಽಥ ಲೋಕಂ ಸಂವೀಕ್ಷ್ಯ ಸರ್ವತೋ ಮಹಸಾವೃತಂ ।
 ತೌ ಗಣೌ ಪ್ರತ್ಯುನಾಚೇದಂ ಕೋಟಯಂ ಲೋಕೋ ಮನೋಹರಃ॥ ೩ ॥
 ತಾವೂಚತುಸ್ತತೋ ವಿಪ್ರಂ ನಿಶಾಮಯ ಮಹಾಮತೇ ।
 ಅಯಂ ಸ ಹಿ ಮಹರ್ಲೋಕಃ ಸ್ವರ್ಲೋಕಾತ್ಪರಮಾದ್ಭುತಃ ॥ ೪ ॥
 ಕಲ್ಪಾಯುಷೋ ವಸಂತ್ಯತ್ರ ತಪಸಾ ಧೂತಕಲ್ಮಷಾಃ ।
 ವಿಷ್ಣು ಸ್ಮರಣಸಂಕ್ಷೇಪಸಮಸ್ತ ಕ್ಲೇಶಸಂಚಯಾಃ ॥ ೫ ॥
 ನಿರ್ವ್ಯಾಜಪ್ರಣಿಧಾನೇನ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇಜೋಮಯಂ ಜಗತ್ ।
 ಮಹಾಯೋಗಸಮಾಯುಕ್ತಾ ವಸಂತ್ಯತ್ರ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ ॥ ೬ ॥
 ಇತ್ಥಂ ಕಥಾಂ ಕಥಯತೋರ್ಭಗವದ್ಗಣಯೋಃ ಪ್ರಿಯೇ ।
 ಕ್ಷಣಾರ್ಧೇನ ವಿನೂತಂ ತಜ್ಜನಲೋಕಂ ನಿನಾಯ ತಾನ್ ॥ ೭ ॥
 ನಿವಸಂತ್ಯಮಲಾ ಯತ್ರ ಮಾನಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಾಃ ।
 ಸನಂದನಾದ್ಯಾ ಯೋಗೀಂದ್ರಾಃ ಸರ್ವೇ ತೇ ಹ್ಯುರ್ಧ್ವರೇತಸಃ ॥ ೮ ॥
 ಅನ್ಯೇ ತು ಯೋಗಿನೋ ಯೇ ನೈ ಹ್ಯಸ್ಥಲದ್ವೈತ್ಯಚಾರಿಣಃ ।
 ಸರ್ವದ್ವಂದ್ವವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಸ್ತೇ ವಸಂತ್ಯತಿನಿರ್ಮಲಾಃ ॥ ೯ ॥

೩. ಶಿವಶರ್ಮನು ಸುತ್ತಲೂ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಲೋಕವನ್ನು ಕಂಡು, “ಎಲೈ ಗಣಗಳೇ! ಮನೋಹರವಾದ ಈ ಲೋಕವಾವುದು” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೪. ಆಗ ಆ ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೈ ಮಹಾಮತಿಯೇ! ಕೇಳು. ಇದು ಸ್ವರ್ಲೋಕದಾಚೆಗಿರುವ ಮಹರ್ಲೋಕವು. ಇದು ಮಹಾದ್ಭುತವಾದುದು.

೫-೬. ಪಾಪಗಳನ್ನು ತಪಶ್ಚರಣದಿಂದ ಕಳೆದವರೂ, ವಿಷ್ಣು ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಕ್ಷಯಿಸಿದ ಕ್ಲೇಶಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆದ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಾಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ ನೆಲಸಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿಷ್ಕಪಟನಾದ ಸಮಾಧಿಯೋಗದಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನಾಗಿಯೆ ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಾಗಿರುವ ಸುರೋತ್ತಮರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ.”

೭. ಎಲೌ ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯೇ! ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಒಂದು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೆ ಆ ವಿನೂತವು ಜನಲೋಕದ ಬಳಿಗೆ ಅವರನ್ನೊಯ್ಯಿತು.

೮. ಆ ಜನಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ, ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಸರೂ, ಬ್ರಹ್ಮಮಾನಸವುತ್ರರೂ, ಯೋಗೀಂದ್ರರೂ ಆದ ಸನಕಸನಂದನಾದಿಗಳು ನೆಲಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೯. ನಿತ್ಯಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೂ, ಸಮಸ್ತ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ

ಜನಲೋಕಾತ್ತಪೋಲೋಕಸ್ತೇಷಾಂ ಲೋಚನಗೋಚರಃ |

ಕೃತಸ್ತೇನ ವಿಮಾನೇನ ಮನೋವೇಗೇನ ಗಚ್ಛತಾ || ೧೦ ||

ವೈರಾಜಾ ಯತ್ರ ತೇ ದೇವಾ ವಸೇಯುರ್ಧಾಹವರ್ಜಿತಾಃ |

ವಾಸುದೇವೇ ಮನೋ ಯೇಷಾಂ ವಾಸುದೇವಾರ್ಪಿತಕ್ರಿಯಾಃ || ೧೧ ||

ತಪಸಾ ತೋಷ್ಯ ಗೋವಿಂದಮಭಿಲಾಷಾವಿವರ್ಜಿತಾಃ |

ತಪೋಲೋಕಮಿಮಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಸಂತಿ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ || ೧೨ ||

ಶಿಲೋಂಭವೃತ್ತಯೋ ಯೇ ನೈ ದಂತೋಲಾಖಲಿನಶ್ಚ ಯೇ |

ಅಶ್ವಕುಟ್ಟಾಶ್ಚ ಮುನಯಃ ಶೀರ್ಣಪರ್ಣಾಶಿನಶ್ಚ ಯೇ || ೧೩ ||

ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ಪಂಚಾಗ್ನಿತಪಸೋ ವರ್ಷಾಸು ಸ್ಥಂಡಿಲೇಶಯಾಃ |

ಹೇಮಂತಶಿಶಿರಾರ್ಧೇ ಯೇ ಕ್ಷಿಪಂತಿ ಸಲಿಲೇ ಕ್ಷಪಾಃ || ೧೪ ||

ಕುಶಾಗ್ರನೀರವಿಪ್ರಾಷಸ್ತೃಷಿತಾ ಯತಯೋಽಪಿಬನ್ |

ವಾತಾಶಿನೋಽತಿಕ್ಷುಧಿತಾಃ ಸಾದಾಗ್ರಾಂಗುಷ್ಠ ಭೂಸ್ಪೃಶಃ || ೧೫ ||

ವರೂ, ಬಹುನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತರೂ, ಪರಿಶುದ್ಧರೂ ಆದ ಇತರ ಯೋಗಿಗಳೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೧೦. ಇಂತಹ ಮಹಿಮಾಸ್ಪದವಾದ ಜನಲೋಕವಾದ ತರುವಾಯ ಮನೋವೇಗದ ಆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಪೋಲೋಕವು ಗೋಚರವಾಯಿತು.

೧೧. ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿಯೇ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ, ತಾವು ಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುವವರೂ ಆದ ವೈರಾಜರೆಂಬ ಆಶಾಹವಿಹೀನರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಈ ತಪೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೧೨. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಮಾನವರು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದವರಾಗಿ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೩-೨೧. ಶಿಲೋಂಭವೃತ್ತಿಯವರೂ, ಹಲ್ಲುಗಳೇ ಒರಳುಕಲ್ಲನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಾನ್ನಗಳ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ದೊರೆತುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ಷಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಪೋಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವವರೂ, ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೇ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಜೀವಿಸುತ್ತ ಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವರೂ, ಉದುದಿಂದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮೆದ್ದು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಾಗಿಸುವವರೂ, ಗ್ರೀಷ್ಮಾರ್ತವಿನಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿತಪಸ್ಸನ್ನೆಸಗುವವರೂ, ವರ್ಷಾರ್ತವಿನಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಪವಳಿಸುವವರೂ, ಹೇಮಂತದಲ್ಲಿ ಜಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವವರೂ, ಬಾಯಾರಿದಾಗ ಕುಶಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನೀರ್ಪನಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಾನ

ಉರ್ಧ್ವದೋಷೋ ರವಿದೃಶಸ್ತೇಕಾಂಘ್ರಿಸ್ಥಾಣುನಿಶ್ಚಲಾಃ |
 ಯೇ ನೈ ದಿನಾ ನಿರುಚ್ಛಾಸ್ತಾ ಮಾಸೋಚ್ಛಾಸ್ತಾಶ್ಚ ಯೇ ಪುನಃ || ೧೬ ||
 ಮಾಸೋಪವಾಸವ್ರತಿನಶ್ಚ ತುರ್ನಾಸ್ಯವ್ರತಾಶ್ಚ ಯೇ |
 ಋತ್ವಂತತೋಯಸಾನಾ ಯೇ ಯೇ ಷಣ್ಮಾಸೋಪವಾಸಕಾಃ || ೧೭ ||
 ಯೇ ಚ ವರ್ಷನಿಮೇಷಾ ನೈ ವರ್ಷಧಾರಾಂಬುತರ್ಷಕಾಃ |
 ಯೇ ಚ ಸ್ಥಾಣೂಪಮಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಮೃಗಕಂಡೂತಿಸೌಖ್ಯದಾಃ || ೧೮ ||
 ಜಟಾಟಿವೀಕೋಟಿರಾಂತಃಕೃತನೀಡಾಂಡಜಾಶ್ಚ ಯೇ |
 ಪ್ರರೂಢವಾಮುಲಾರಾಂಗಾಃ ಸ್ನಾಯುನದ್ಧಾಸ್ಥಿಸಂಚಯಾಃ || ೧೯ ||
 ಲತಾಪ್ರತಾನ್ಯೈಃ ಪರಿತೋ ನೇಷ್ಟಿತಾಃ ನಯನಾಶ್ಚ ಯೇ |
 ಸಸ್ಯಾನಿ ಚ ಪ್ರರೂಢಾನಿ ಯದಂಗೇಷು ಚಿರಸ್ಥಿತಿ || ೨೦ ||
 ಇತ್ಯಾದಿ ಸುತಪಃಕ್ಲಿಷ್ಟವರ್ಷಾರ್ಣವೋ ಯೇ ತಪೋಧನಾಃ |
 ಬ್ರಹ್ಮಾಯುಷಸ್ತಪೋಲೋಕೇ ತೇ ವಸಂತ್ಯಕುತೋಭಯಾಃ || ೨೧ ||

ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಯತಿಗಳೂ, ಬಹುವಾಗಿ ಹಸಿದಾಗ ನಾಯುಭಕ್ಷಣೆಯನ್ನು
 ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವವರೂ, ಕಾಲಹೆಬ್ಬೆರಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವವರೂ,
 ತೋಳುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಸಿನೋಡುತ್ತ ಒಂಟಿಕಾಲಿನಲ್ಲಿ
 ನಿಂತು ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲದೆ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುವವರೂ, ಹಗಲು ಉಸಿರೇ ಬಿಡದೆ
 ಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವರೂ, ತಿಂಗಳುಕಾಲ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಣವಾಯು
 ವನ್ನು ಬಂಧಿಸಿರುವವರೂ, ಮಾಸೋಪವಾಸಗಳೂ, ಚಾತುರ್ನಾಸ್ಯವ್ರತಿಗಳೂ,
 ಋತುವು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಜಲಪಾನಮಾಡುವವರೂ, ಆರುತಿಂಗಳಕಾಲ ಉಪವಾಸ
 ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವವರೂ, ವರ್ಷಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಯಾಗಲಿ ಕಣ್ಣೆವೈಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚುವವರೂ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗಗನದಿಂದ
 ನೇರವಾಗಿ ಬರುವ ಜಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿದು ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆಯು
 ವವರೂ, ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಲೇ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಚಿಂಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷ
 ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಉಜ್ಜುಕಲ್ಲುಗಳಾಗಿರುವವರೂ, ಜಟೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹಕ್ಕಿ
 ಗಳು ಗೂಡುಕಟ್ಟಿ ವಾಸಮಾಡಲಾದವರೂ, ತಪಸ್ಸನ್ನೈಸಗುವಾಗ ಸುತ್ತಲೂ
 ಹುತ್ತಬೆಳೆದಂಥವರೂ, ನಾಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಲಬುಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿ
 ದಿರುವವರೂ, ಲತೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುಬಳಸಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವರೂ, ಬಹುಕಾಲ
 ದಿಂದಲೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿರುವ ಸಸ್ಯಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಇನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೆ
 ಬಗೆಬಗೆಯ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಕ್ಲೇಶಪಡಿಸಿದ ತಪೋಧನರೆಲ್ಲರೂ
 ಈ ತಪೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನುಳ್ಳವರಾಗಿ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ
 ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಯಾವದಿತ್ಥಂ ಸ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಾ ಶೃಣೋತಿ ಗಣಯೋರ್ಮುಖಾತ್ |
 ತಾವನ್ನೇತ್ರಾತಿಧೀಭೂತಃ ಸತ್ಯಲೋಕೋ ಮಹೋಜ್ವಲಃ || ೨೨ ||
 ತ್ವರಾಂತೌ ಗಣೌ ತತ್ರ ವಿಮಾನಾದವರುಹ್ಯತೌ |
 ಸ್ಪಷ್ಟಾರಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ತೇನ ಸಾರ್ಧಂ ಪ್ರಣೇಮತುಃ || ೨೩ ||
 ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-
 ಗಣಾವಸೌ ದ್ವಿಜೋ ಧೀಮಾನ್ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ |
 ಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತಾಚಾರಚಂಚುಶ್ಚ ಪ್ರತೀಪಃ ಪಾಪಕರ್ಮಸು || ೨೪ ||
 ಅಯಿ ದ್ವಿಜ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಜಾನೇ ತ್ವಾಂ ಶಿವಶರ್ಮಕ |
 ಸಾಧೂಕೃತಂ ತ್ವಯಾ ವತ್ಸ ಸುತೀರ್ಥಪ್ರಾಣಮೋಕ್ಷಣಾತ್ || ೨೫ ||
 ಸತ್ಸರಂ ಗತ್ಸರಂ ಸರ್ವಂ ಯಚ್ಚೈತದ್ಭವತೇಕ್ಷಿತಂ |
 ದೈನಂದಿನಪ್ರಲಯತಃ ಸೃಜಾಮಿ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೨೬ ||
 ಆನೈರಾಜಂ ಪ್ರತಿಪದಮುಪಸಂಹರತೇ ಹರಃ |
 ಕಾ ಕಥಾ ಮಶಕಾಭಾನಾಂ ನೃಣಾಂ ಮರಣಧರ್ಮಿಣಾಂ || ೨೭ ||

೨೨. ಎಲೈ ಲೋಪಾಮುದ್ರಿಯೆ! ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಆ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾದ ಆ ಶಿವಶರ್ಮನು ಮಹೋಜ್ವಲನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಕಂಡನು.

೨೩. ಆಗ ಗಣಗಳು ತ್ವರೆಗೊಂಡು ಒಡನೆಯೆ ಆ ವಿಪ್ರನೊಡನೆ ವಿಮಾನದಿಂದ ಇಳಿದು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಕಂಡು ಆತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

೨೪. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಯ್ಯಾ ವಿಷ್ಣು ಗಣಗಳೇ! ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ವೇದವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತನೂ, ಸ್ಮೃತ್ಯುಕ್ತವಾದ ಆಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನೂ, ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಚತುರನೂ, ಪಾಪಪರಾಙ್ಮುಖನೂ ಆದ ಶಿವಶರ್ಮನೆಂಬ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠನೀತನೇ ಅಲ್ಲವೆ!

೨೫. ಎಲೈ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಶಿವಶರ್ಮನೇ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಚಿನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ವತ್ಸ! ನೀನು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಮಾಡಿದೆ. ನೀನು ತೀರ್ಥಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗವನ್ನೆಸಗಿದುದು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು.

೨೬. ನೀನು ಯಾವ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕ್ಷಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯೋ ಇದನ್ನೇ ನಾನು ದೈನಂದಿನ ಪ್ರಳಯವಾದೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸೃಜಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ.

೨೭. ಹರನಾದರೋ ವೈರಾಜಲೋಕಪರ್ಯಂತವಾದ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಉಪಸಂಹರಿಸುವನು. ಇಂತಿರುವಲ್ಲಿ ಮಶಕಪ್ರಾಯರೂ, ಮರಣಧರ್ಮಿಗಳೂ ಆದ ಮಾನವರ ವಿಷಯವನ್ನೇನು ಹೇಳಬೇಕು.

ಚತುರ್ಷು ಭೂತಗ್ರಾಮೇಷು ಹ್ಯೇಕ ಏವ ಗುಣೋ ನೃಣಾಂ ।

ತಸ್ಮಿನ್ನೈವ ಭಾರತೇ ವರ್ಷೇ ಕರ್ಮಭೂಮೌ ಮಹೀಯಸಿ ॥ ೨೮ ॥

ಚಪಲಾನಿ ವಿನಿರ್ಜಿತ್ಯೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಮನಸಾ ಸಹ ।

ವಿಹಾಯ ವೈರಿಣಂ ಲೋಭಂ ವಿಷ್ವಗ್ಗುಣಗಣಸ್ಯ ಚ ॥ ೨೯ ॥

ಧರ್ಮವಂಶಹರಂ ಕಾಮನುರ್ಥಸಂಚಯಹಾರಿಣಂ ।

ಜರಾಪಲಿತಕರ್ತಾರಂ ವಿನಿಷ್ಠತ್ಯ ವಿಚಾರತಃ ॥ ೩೦ ॥

ಜಿತ್ವಾ ಕ್ರೋಧರಿಪುಂ ಧೈರ್ಯಾತ್ಮಪಸೋ ಯಶಸಃ ಶ್ರಿಯಃ ।

ಶರೀರಸ್ಯಾಸಿ ಹರ್ತಾರಂ ನೇತಾರಂ ತಾಮಸೀಂ ಗತಿಂ ॥ ೩೧ ॥

ಸದಾ ಮದಂ ಸುರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪ್ರಮಾದೈಕಪದಪ್ರದಂ ।

ಪ್ರಮಾದೈಕಶರಣ್ಯಂ ಚ ಸಂಪದಾಂ ವಿನಿವರ್ತಕಂ ॥ ೩೨ ॥

ಸರ್ವತ್ರ ಲಭುತಾ ಹೇತುಮಹಂಕಾರಂ ವಿಹಾಯ ಚ ।

ದೂಷಣಾರೋಪಣೇ ಯತ್ನಂ ಕುರ್ವಾಣಂ ಸಜ್ಜನೇಷ್ವಪಿ ॥ ೩೩ ॥

ಹಿತ್ವಾ ಮೋಹಂ ಮಹಾದ್ರೋಹರೋಪಣಂ ಮತಿಘಾತಿನಂ ।

ಅತ್ಯಂತನುಂಧೀಕರಣಮಂಧತಾಮಿಸ್ರದರ್ಶಕಂ ॥ ೩೪ ॥

೨೮. ಅಯ್ಯಾ ಶಿವಶರ್ಮನೇ ! ಅಂಡಜ, ಸ್ವೇದಜ, ಜರಾಯುಜ, ಉದ್ಬಿಜ್ಜ ಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ, ಮಹಿಮಾಸ್ವದವೂ, ಕರ್ಮಭೂಮಿಯೂ ಆದ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ಮಾನವರಿಗೆ ಒಂದು ಗುಣವುಂಟು.

೨೯-೩೪. ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಾನವನು ಅತಿ ಚಂಚಲವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ಆತ್ಮವಿಜಯಕ್ಕೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೂ ವೈರಿಯಾದ ಲೋಭವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ಧರ್ಮಸಂತತಿಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಅರ್ಥಸಂಚಯವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ ದೇಹಕ್ಕೆ ಜರೆ ಮತ್ತು ಸುಕ್ಕುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆದ ಕಾಮವನ್ನು ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಹೊರದೂಡಿ, ತಪಸ್ಸು, ಯಶಸ್ಸು, ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶರೀರವನ್ನೂ ಶಿಥಿಲಗೊಳಿಸಿ ಮಾನವನನ್ನು ತಮಸ್ಸಿಗೊಯ್ಯುವ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ವೀಕೇಬಲದಿಂದ ಗೆದ್ದು, ಸಕಲ ಸಂಪದಗಳನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರಮಾದಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ನೆಲೆಯೆನಿಸಿರುವುದೂ, ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಮಾನವನನ್ನು ಪ್ರಮಾದಕ್ಕೇ ಸಿಲುಕಿಸುವುದೂ ಆದ ಮದವನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗುಮಾಡುವುದೂ, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ದೂಷಿಸುವಂತೆಸಗುವುದೂ ಆದ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತೊರೆದು, ದ್ರೋಹವರ್ಪತಕ್ಕೇರಿಸಿ, ಮತಿಭ್ರಂಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಕಣ್ಣಿದ್ದರೂ ಕುರುಡುಗೊಳಿಸಿ ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ ನರಕವನ್ನು ಸಂದರ್ಶನಮಾಡಿಸುವುದೂ ಆದ ಮೋಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮಹಾಜನರು

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣೋಕ್ತಂ ಪರಿಕ್ಷುಣ್ಣಂ ಮಹಾಜನೈಃ |
 ಧರ್ಮಸೋಪಾನಮಾರುಹ್ಯ ಯದಿಹಾಯಾಂತಿ ಹೇಲಯಾ || ೩೫ ||
 ಕರ್ಮಭೂಮಿಂ ಸಮೀಹಂತೇ ಸರ್ವ ಸ್ವರ್ಗಾರ್ಹಕಸೋ ದ್ವಿಜಃ |
 ಯತ್ತತ್ರಾರ್ಜಿತಭೋಕ್ತಾರಃ ಪದೇಷೂಚ್ಚಾವಚೇಷ್ಯಮಾ || ೩೬ ||
 ನಾರ್ಯಾವರ್ತಸಮೋ ದೇಶೋ ನ ಕಾಶೀ ಸದೃಶೀ ಪುರೀ |
 ನ ವಿಶ್ವೇಶಸಮಂ ಲಿಂಗಂ ಕ್ವಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲೇ || ೩೭ ||
 ಸಂತಿ ಸ್ವರ್ಗಾ ಬಹುವಿಧಾಃ ಸುಖೇತರವಿವರ್ಜಿತಾಃ |
 ಸುಕೃತ್ಯೈಕಫಲಾಃ ಸರ್ವೇ ಯುಕ್ತಾಃ ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಿಭಿಃ || ೩೮ ||
 ಸ್ವರ್ಗೋಕ್ತಾದಧಿಕಂ ರಮ್ಯಂ ನಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗೋಲಕೇ |
 ಸರ್ವೇ ಯತಂತೇ ಸ್ವರ್ಗಾಯ ತಪೋದಾನವೃತಾದಿಭಿಃ || ೩೯ ||
 ಸ್ವರ್ಗೋಕ್ತಾದಪಿ ರಮ್ಯಾಣಿ ಪಾತಾಲಾನೀತಿ ನಾರದಃ |
 ಪ್ರಾಹ ಸ್ವರ್ಗಸಭಾಮಧ್ಯೇ ಪಾತಾಲೇಭ್ಯಃ ಸಮಾಗತಃ || ೪೦ ||

ಸೇವಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣೋಕ್ತನಾದ ಧರ್ಮಸೋಪಾನವನ್ನೇರಿ
 ನನ್ನ ಲೋಕವಾದ ಈ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.

೩೬. ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಾಗಿ
 ಈ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಜಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಉಚ್ಚಪದವಿಗಳನ್ನು
 ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಯೆ ಜನಿಸಲು ಅಪೇಕ್ಷಿ
 ಸುತ್ತಾರೆ.

೩೭. ಆರ್ಯಾವರ್ತಕ್ಕಿಣಿಯಾದ ದೇಶವಾಗಲಿ, ಕಾಶಿಗೆಣಿಯಾದ ಪಟ್ಟಣ
 ವಾಗಲಿ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆಣಿಯಾದ ಶಿವಲಿಂಗವಾಗಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲ
 ದಲ್ಲಿ ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೩೮. ಕೇವಲ ಸುಖವೊಂದೇ ಇರುವುದಾಗಿ ದುಃಖಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದ ಬಗೆ
 ಬಗೆಯ ಸ್ವರ್ಗಗಳಿರುವುವು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪುಣ್ಯಸಂಚಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ
 ಪಡೆಯತಕ್ಕವಾಗಿರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವುವು.

೩೯. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮನೋಹರವಾದ
 ಲೋಕವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಕಲರೂ ತಪಸ್ಸು, ದಾನ ಮತ್ತು ವ್ರತಗಳಿಂದ
 ಈ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪೦. ಆದರೆ ಪಾತಾಲಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿಬಂದ ನಾರದನು ಸ್ವರ್ಗಸಭೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಪಾತಾಲಲೋಕಗಳು, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮನೋಹರವಾದುವೆಂದು
 ಹೇಳಿದನು.

ಆಹ್ಲಾದಕಾರಿಣಃ ಶುಭ್ರಾ ಮಣಿಯೋ ಯತ್ರ ಸುಪ್ರಭಾಃ |

ನಾಗಾಂಗಾಭರಣಪೋತಾಃ ಸಾತಾಲಂ ಕೇನ ತತ್ಸಮಂ || ೪೧ ||

ದೈತ್ಯದಾನವಕನ್ಯಾಭರಿತಶ್ಚೇತಶ್ಚ ಶೋಭಿತೇ |

ಸಾತಾಲೇ ಕಸ್ಯ ನ ಪ್ರೀತಿರ್ವಿಮುಕ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಜಾಯತೇ || ೪೨ ||

ದಿನಾಂಕರಶ್ಮಯಸ್ತತ್ರ ಪ್ರಭಾಂ ತನ್ವಂತಿ ನಾಂತಪಂ |

ಶಶಿನಶ್ಚ ನ ಶೀತಾಯ ನಿಶಿ ದ್ಯೋತಾಯ ಕೇವಲಂ || ೪೩ ||

ಯತ್ರ ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಕಾಲೋ ಗತೋಽಪಿ ದನುಜಾದಿಭಿಃ |

ವನಾನಿ ನದ್ಯೋ ರಮ್ಯಾಣಿ ಸದಂಭಾಂಸಿ ಸರಾಂಸಿ ಚ || ೪೪ ||

ಕಲಾಃ ಪುಂಸ್ಕೋಕಿಲಾಲಾಸಾಃ ಸುಚೈಲಾನಿ ಶುಚೀನಿ ಚ |

ಭೂಷಣಾನ್ಯತೀರಮ್ಯಾಣಿ ಗಂಧಾದ್ಯಮನುಲೇಪನಂ || ೪೫ ||

ವೀಣಾವೇಣುಮೃದಂಗಾದಿ ನಿಸ್ಸನಾಃ ಶ್ರುತಿಹಾರಿಣಃ |

ಹಾಟಿಕೇಶಂ ಮಹಾಲಿಂಗಂ ಯತ್ರ ನೈ ಸರ್ವಕಾಮದಂ || ೪೬ ||

ಏತಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ರಮ್ಯಾಣಿ ಭೋಗಯೋಗ್ಯಾನಿ ದಾನವೈಃ |

ದೈತ್ಯೋರಗೈಶ್ಚ ಭುಜ್ಯಂತೇ ಸಾತಾಲಾಂತರಗೋಚರೈಃ || ೪೭ ||

ಸಾತಾಲೇಭ್ಯೋಽಪಿ ನೈ ರಮ್ಯಂ ದ್ವಿಜ ವರ್ಷಮಿಲಾವೃತಂ |

ರತ್ನಸಾನುಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಪರಿತಃ ಪರಿಸಂಸ್ಥಿತಂ || ೪೮ ||

೪೧. ನಾಗಾಂಗನೆಯರ ಆಭರಣಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶುಭ್ರವಾದ ಮಣಿಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಪಾತಾಲಲೋಕವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೆ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾದಾರು ?

೪೨. ಅತ್ತಿತ್ತ ದೈತ್ಯದಾನವ ಕನ್ಯಕೆಯರು ಸಂಚರಿಸಿ ಶೋಭೆಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಪಾತಾಲಲೋಕದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ತಾನ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗದು.

೪೩. ಅಲ್ಲಿ ಹಗಲುಹೊತ್ತು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವುದಾಗಲಿ ಬಿಸಿಲನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನು ಕೇವಲ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಶೈತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು.

೪೪-೪೭. ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಸುಮಧುರವಾದ ಗಾನ; ಸೊಗಸಾದ ತೆಳು ಬಟ್ಟೆಗಳು; ಅವೂ ಬಹು ಶುಭ್ರವಾದುವು; ನಿಗನಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವ ಆಭರಣಗಳು; ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳು; ಕಿವಿಗಿಂಪಾದ ವೀಣೆ, ಕೊಳಲು, ಮೃದಂಗ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಗಳು; ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಡುವ ಹಾಟಿಕೇಶ್ವರರಿಂಗ; ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿರುವ ದೈತ್ಯದಾನವರೂ, ನಾಗರೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪೮. ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೇ! ರತ್ನಸಾನುವೆನಿಸಿದ ಸುಮೇರು ಪರ್ವತವನ್ನು

ಸದಾ ಸುಕೃತಿನೋ ಯತ್ರ ಸರ್ವಭೋಗಭುಜೋ ದ್ವಿಜಃ |
 ನನಯೌವನಸಂಪನ್ನಾ ನಿತ್ಯಂ ಯತ್ರ ಮೃಗೀದೃಶಃ || ೪೯ ||
 ಭೋಗಭೂಮಿರಿಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಶ್ರೇಯೋ ವಿನಿಮಯಾರ್ಜಿತಾ |
 ಭುಜ್ಯತೇ ತ್ವದ್ವಿಧೈರ್ಲೋಕೈಸ್ತೀರ್ಥಾಭಿತ್ಯಕ್ತದೇಹಕೈಃ || ೫೦ ||
 ಅಕ್ಷೀಬಭಾಷಿಭಿಶ್ಚಾಪಿ ಪುತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಾದ್ಯಹೀನಕೈಃ |
 ಪರೋಪಕಾರಸಂಕ್ಷೇಣಸುಖಾಯುರ್ಧನಸಂಚಯೈಃ || ೫೧ ||
 ಸಂತಿ ದ್ವೀಪಾಹ್ಯನೇಕಾ ನೈ ಪಾರಾನಾರಾಂತರಸ್ಥಿತಾಃ |
 ಜಂಬುದ್ವೀಪಸಮೋ ದ್ವೀಪೋ ನ ಕ್ವಾಪಿ ಜಗತೀತಲೇ || ೫೨ ||
 ತತ್ರಾಪಿ ನವನರ್ಷಾಣಿ ಭಾರತಂ ತತ್ರ ಚೋತ್ತಮಂ |
 ಕರ್ಮಭೂಮಿರಿಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ದೇವಾನಾಮಪಿ ದುರ್ಲಭಾ || ೫೩ ||

ಸುತ್ತವರಿದು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಇಳಾವೃತ್ತವೆಂಬ ಭೂಪ್ರದೇಶವು ಪಾತಾಳ ಲೋಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ರಮ್ಯವಾದುದು.

೪೯. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಜನಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸದಾ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದವರು ; ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನುನುಭವಿಸುವವರು ; ನನಯೌವನಶಾಲಿಗಳು ; ಇಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯಯುವತಿಯರಾದ ಸುಂದರಸ್ತ್ರೀಯರಿರುವರು.

೫೦. ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನ ವಿನಿಮಯದಿಂದಲೇ ದೊರಕುವ ಈ ಭೂಪ್ರದೇಶಗಳು ಕೇವಲ ಭೋಗಭೂಮಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿವೆ. ಅಯ್ಯಾ ಶಿವಶರ್ಮನೆ ! ಈ ಲೋಕಗಳು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದವರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಭೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

೫೧. ಸತ್ಯವಾದಿಗಳೂ, ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೂ, ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳೂ ಇರುವವರೂ, ಪರೋಪಕಾರಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಹೋದ ಸುಖ, ಆಯುಸ್ಸು, ಧನಗಳುಳ್ಳವರೂ ಅದ ಮಾನವರು ಈ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಗ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

೫೨. ಎಲೈ ಶಿವಶರ್ಮನೇ ! ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ದ್ವೀಪ ಗಳಿರುವವು. ಆದರೆ ಜಂಬುದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ದ್ವೀಪವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು.

೫೩. ಆ ಜಂಬುದ್ವೀಪದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂಬತ್ತು ದ್ವೀಪಗಳಿರುತ್ತವೆ. (ಭದ್ರಾಶ್ವ, ಕೇತುಮಾಲ, ಭಾರತ, ಉತ್ತರಕುರು ಎಂಬೀದ್ವೀಪಗಳು ಚತು ಸ್ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವವು.) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತವರ್ಷವು ಉತ್ತಮೋ ತ್ತಮವಾದುದು. ಇದು ಕರ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ದೇವತೆ ಗಳಿಗೂ ಇದು ದುರ್ಲಭವಾದುದು.

ಅಷ್ಟೌ ಕಿಂಪುರುಷಾದೀನಿ ದೇವಭೋಗ್ಯಾನಿ ತಾನಿ ತು ।

ತೇಷು ಸ್ವರ್ಗಾತ್ಮಮಾಗತ್ಯ ರಮಂತೇ ತ್ರಿದಿನೌಕಸಃ ॥ ೫೪ ॥

ಯೋಜನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ನನ ವಿಸ್ತಾರತಸ್ತ್ವಿದಂ ।

ಭಾರತಂ ಪ್ರಥಮಂ ವರ್ಷಂ ಮೇರೋರ್ದಕ್ಷಿಣತಃ ಸ್ಥಿತಂ ॥ ೫೫ ॥

ತತ್ತ್ವಾಪಿ ಹಿಮನಿಂಧ್ಯಾದ್ರೇರಂತರಂ ಪುಣ್ಯದಂ ಪರಂ ।

ಗಂಗಾಯಮುನಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಹ್ಯಂತರ್ವೇದೀಭುವಃ ಪರಾ ॥ ೫೬ ॥

ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಹಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕ್ಷೇತ್ರಾಣಾಮಧಿಕಂ ತತಃ ।

ತತೋಽಪಿ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗಸಾಧನಮುತ್ತಮಂ ॥ ೫೭ ॥

ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯತೋಽಪಿಹ ಸರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಕ್ಷೇತ್ರಮಂಡಲೇ ।

ಸರ್ವೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಹಿ ತೀರ್ಥೇಭ್ಯಸ್ತೀರ್ಥರಾಜೋ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ ॥ ೫೮ ॥

ಸ್ವರ್ಗದೋ ಮೋಕ್ಷದಶ್ಚೈವ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಃ ।

ಪ್ರಯಾಗಸ್ತನ್ಮಹತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ತೀರ್ಥರಾಜ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ ॥ ೫೯ ॥

೫೪. ಈ ಭರತಖಂಡವನ್ನುಳಿದು ಕಿಂಪುರುಷವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ದ್ವೀಪಗಳು ದೇವಭೂಮಿಗಳೆನಿಸುವುವು. ದೇವತೆಗಳು ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಗೈತಂದು ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

೫೫. ಎಲೈ ದ್ವೀಪನೆ! ಒಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವುಳ್ಳದಾಗಿ ಮೇರುಪರ್ವತಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿರುವ ಭರತಖಂಡವು ಆ ನವದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲನೆಯದು.

೫೬. ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತಕ್ಕೂ, ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತಕ್ಕೂ ನಡುವಣ ಭಾರತಭೂಮಿಯು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು. ಗಂಗಾಯಮುನಾದಿಯ ನಡುವಣ ಭೂಮಿಯು ಭೂಮಿಯ ಅಂತರ್ವೇದಿಯೆನಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಪಾವನವಾಗಿರುವುದು.

೫೭. ಭಾರತಾಂತರ್ಗತವಾದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವು ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿರುವುದು.

೫೮. ಈ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸರ್ವತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ ದೊರೆಯಿಸಿರುವ ತೀರ್ಥರಾಜಪ್ರಯಾಗವು ವಿಶೇಷವಾದುದು.

೫೯. ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ದೊರಕಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನವರಿಗೆ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ದೊರಕಿಸುವುದಾದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಯಾಗವು ತೀರ್ಥರಾಜವೆನಿಸಿರುವುದು.

ಯಾಗಾಃ ಸರ್ವೇ ಮಯಾ ಪೂರ್ವಂ ತುಲಯಾ ವಿಧೃತಾ ದ್ವಿಜ |
 ತಚ್ಚ ತೀರ್ಥವರಂ ರನ್ಯಂ ಕಾಮಿಕಂ ಕಾಮಪೂರಣಾತ್ || ೬೦ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಂ ಯಾಗೇಭ್ಯಃ ಪುಷ್ಟೇಭ್ಯೋ ದಕ್ಷಿಣಾದಿಭಿಃ |
 ಪ್ರಯಾಗಮಿತಿ ತನ್ನಾಮ ಕೃತಂ ಹರಿಹರಾದಿಭಿಃ || ೬೧ ||
 ನಾನುಮಾತ್ರಸ್ಮತೇರ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಯಾಗಸ್ಯ ತ್ರಿಕಾಲತಃ |
 ಸ್ಮರ್ತುಃ ಶರೀರೇ ನೋ ಜಾತು ಪಾಪಂ ವಸತಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ || ೬೨ ||
 ಸಂತಿ ತೀರ್ಥಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಪಾಪತ್ರಾಣಕರಾಣಿ ಚ |
 ನ ಶಕ್ತಾನ್ಯಧಿಕಂ ದಾತುಂ ಕೃತ್ಯನಃಪರಿಶುದ್ಧಿತಃ || ೬೩ ||
 ಜನ್ಮಾಂತರೇಷ್ಟಸಂಖ್ಯೇಷು ಯಃ ಕೃತಃ ಪಾಪಸಂಚಯಃ |
 ದುಷ್ಟಣೋದ್ಯೋಹಿ ನಿತರಾಂ ವ್ರತೈರ್ದಾನ್ಯೈಸ್ತಪೋ ಜಪೈಃ || ೬೪ ||
 ಸ ತೀರ್ಥರಾಜಗಮನೋದ್ಯತಸ್ಯ ಶುಭಜನ್ಮನಃ |
 ಅಂಗೇಷು ವೇಪತೇತ್ಯಂತಂ ದ್ರುಮೋ ವಾತಾಹತೋ ಯಥಾ || ೬೫ ||
 ತತಃ ಕ್ರಾಂತಾರ್ಥಮಾರ್ಗಸ್ಯ ಪ್ರಯಾಗದೃಢಚೇತಸಃ |
 ಪುಂಸಃ ಶರೀರಾನ್ನಿರ್ಯಾತುಮಪೇಕ್ಷೇತ ಪದಾಂತರಂ || ೬೬ ||

೬೦-೬೧. ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ಹಿಂದೆ ನಾನು ಸಕಲ ಯಾಗಗಳನ್ನೂ ತಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿ ತೂಗಿ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅವು ಯಾವುವೂ ಸರ್ವಕಾಮನೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರಣಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಮನೋಹರವೂ, ಆದ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೆ ಸರಿತೂಗದೆ ಹೋದವು. ಹರಿಹರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಬಹುದಕ್ಷಿಣಗಳುಳ್ಳ ಯಾಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಾಧಿಕವಾದ ಫಲವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದಾದುದರಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಗವೆಂದು ನಾನುಕರಣಮಾಡಿದರು.

೬೨. ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯಾಗದ ಹೆಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾನವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲಸುವುದಿಲ್ಲ.

೬೩. ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶಕಗಳಾದ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು. ಆದರೆ ಅವು ಯಾವುವೂ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದು ಮಾನವನಿಗೆ ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೬೪. ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಜಿಸಿದ ಪಾಪಸಮೂಹಗಳನ್ನು ವ್ರತ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕಳೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಷ್ಟೆ?

೬೫. ಅಂಥ ಪಾಪಸಂಚಯವೆಲ್ಲ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಮರಗಳಂತೋ ಅಂತು ನಡುಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ.

೬೬. ಪ್ರಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವನಾದ

ಭಾಗ್ಯನ್ನೇತ್ರಾತಿಥೀಭೂತೇ ತೀರ್ಥರಾಜೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ಪಲಾಯತೇ ದ್ರುತತರಂ ತಮಃ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಥಾ || ೬೭ ||

ಸಪ್ತಧಾತುಮುಯಾಭೂತತನೌ ಸಾಸಾನಿ ಯಾನಿ ನೈ |

ಕೇಶೇಷು ತಾನಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಸನಾದ್ಯಂತಿ ತಾನ್ಯಪಿ || ೬೮ ||

ಏನಂ ನಿಷ್ಕಲುಷೀಭೂಯ ತತಃ ಸ್ನಾಯಾತ್ರಿತಾಸಿತೇ |

ಯಂ ಯಂ ಕಾಮುಮುಭಿಧ್ಯಾಯಂಸ್ತಂ ತಮಾಪ್ನೋತಿ ಸಾಸನ್ಯಥಾ || ೬೯ ||

ಪುಣ್ಯರಾಶಿಂ ಚ ವಿಪುಲಂ ಪುಣ್ಯಾನ್ಭೋಗಾನ್ಯಥೇಪ್ಸಿತಾನ್ |

ಸ್ವರ್ಗಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ತತ್ಪುಣ್ಯಾನ್ನಿಷ್ಕಾಮೋ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||

ಸ್ನಾಯಾದ್ಯೋಭಿಲಷನ್ಮೋಕ್ಷಂ ಕಾಮಾನನ್ಯಾನ್ವಿಹಾಯ ಚ |

ಸೋಽಪಿ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನೋತಿ ಕಾಮದಾತ್ರಿರ್ಥರಾಜತಃ || ೭೦ ||

ಮಾನವನು ಪ್ರಯಾಣಹೊರಟು ಅರ್ಧಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೆ ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟರೂ ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಪಾಪಗಳು ಹೊರತೆರಳಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

೬೭. ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ತೀರ್ಥರಾಜವಾದ ಆ ಪ್ರಯಾಗವು ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದೊಡನೆಯೆ, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಂಜಿನಂತೆ ಆ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹು ಬೇಗನೆಯೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತವೆ.

೬೮. ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ, ರಕ್ತ, ನರಗಳು, ಎಲವುಗಳು, ಮಜ್ಜೆ, ಶುಕ್ರ ಎಂಬ ಸಪ್ತ ಧಾತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಲೆಕೂದಲ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥವಿಧಿಯಂತೆ ಕ್ಷೌರಮಾಡಿಕೊಂಡೊಡನೆಯೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಕೇಶಗಳೊಡನೆಯೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

೬೯. ಹೀಗೆ ಯಾತ್ರಿಕನಾದ ಮಾನವನು ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಕ್ಷೌರಮಾಡಿಕೊಂಡ ತರುವಾಯ ಗಂಗಾಯಮುನಾಸಂಗಮದ ವೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವ ಯಾವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಬಯಸುವನೋ ಅವನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೭೦. ಆ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನದಿಂದ ಅಪಾರವಾದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯನ್ನೂ, ಅಭೀಪ್ಸಿತಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಭೋಗಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ನಿಷ್ಕಾಮನಾಗಿರ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೭೧. ತೀರ್ಥರಾಜವಾದ ಪ್ರಯಾಗವು ಕಾಮದವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಬಯಸಿದರೂ ಅದನ್ನೇ ದೊರಕಿಸುವುದು.

ತೀರ್ಥರಾಜಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಯೋಽನ್ಯಸ್ಮಾತ್ಕಾಮುನಿಚ್ಛತಿ |
 ಭಾರತಾಖ್ಯೇ ಮಹಾವರ್ಷೇ ಸ ಕಾಮಂ ನಾಪ್ನುಯಾತ್ ಸ್ಫುಟಿಂ || ೭೨ ||
 ಸತ್ಯಲೋಕೇ ಪ್ರಯಾಗೇ ಚ ನಾಂತರಂ ವೇದ್ಯಹಂ ದ್ವಿಜ |
 ತತ್ರ ಯೇ ಶುಭಕರ್ಮಾಣಸ್ತೇ ಮಲ್ಲೋಕನಿನಾಸಿನಃ || ೭೩ ||
 ತೀರ್ಥಾಭಿಲಾಷಿಭಿರ್ಮರ್ತ್ಯೈಃ ಸೇವ್ಯಂ ತೀರ್ಥಾಂತರಂ ನಹಿ |
 ಅನ್ಯತ್ರ ಭೂಮಿವಲಯೇ ತೀರ್ಥರಾಜಾತ್ಪ್ರಯಾಗತಃ || ೭೪ ||
 ಯಥಾಂತರಂ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಭೂಪೇತ್ವಿತರಸೇವಕೇ |
 ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾತ್ರಂ ಕಥಿತಂ ಪ್ರಯಾಗೇತರತೀರ್ಥಯೋಃ || ೭೫ ||
 ಯಥಾ ಕಥಂಚಿತ್ತೀರ್ಥೇಽಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |
 ತಸ್ಯಾತ್ಮಘಾತದೋಷೋ ನ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾದೀಪ್ಸಿತಾನ್ಯಪಿ || ೭೬ ||
 ಯಸ್ಯ ಭಾಗ್ಯವತಶ್ಚಾತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತ್ಯಸ್ಥೀನ್ಯಪಿ ದ್ವಿಜ |
 ನ ತಸ್ಯ ದುಃಖಲೇಶೋಽಪಿ ಕ್ವಾಽಪಿ ಜನ್ಮನಿ ಜಾಯತೇ || ೭೭ ||

೭೨. ಪವಿತ್ರವಾದ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥರಾಜವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಯಾಗ ವನ್ನು ತೊರೆದು ಬೇರೊಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವನು ಖಂಡಿತನಾಗಿಯೂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವು.

೭೩. ಆಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೇ! ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೂ, ಈ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೆ ತ್ರಕ್ಕೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು. ಅಲ್ಲಿ ಶುಭಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವರು.

೭೪. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಯಸುವ ಮಾನವರು ತೀರ್ಥರಾಜ ವೆನಿಸಿರುವ ಪ್ರಯಾಗವನ್ನುಳಿದು ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬೇರಾವ ತೀರ್ಥವನ್ನೂ ಸೇವಿಸಬಾರದು.

೭೫. ರಾಜನಿಗೂ ಇತರ ಸೇವಕರಿಗೂ ಎಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವೋ ಅಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ತೀರ್ಥರಾಜವಾದ ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೂ ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ ಇರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕೂ ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ತಿಳಿಸಲೋಸುಗನಾತ್ರ ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

೭೬. ಈ ಪ್ರಯಾಗತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಹೇಗೆಯೂ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ವನಿಗೂ ಆತ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷವು ಬರುವುದಿಲ್ಲವು. ಅವನಿಗೆ ಅದರ ಮಹಿಮೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೂ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.

೭೭. ಮೃತನಾದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಈ ತೀರ್ಥರಾಜದಲ್ಲಿರು ತ್ತವೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ದುಃಖವೆಂಬುದೇ ಉಂಟಾಗು ವುದಿಲ್ಲವು.

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಾನಾಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಚಿಕೀರ್ಷುಣಾ |
 ಪ್ರಯಾಗಂ ವಿಧಿವತ್ಸೇವ್ಯಂ ದ್ವಿಜವಾಕ್ಯಾನ್ನ ಸಂಶಯಃ || ೭೮ ||
 ಕಿಂ ಬಹೂಕ್ತೇನ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಮಹೋದಯಮಭೀಪ್ಸುನಾ |
 ಸೇವ್ಯಂ ಸಿತಾಸಿತಂ ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಂ ಜಗತೀತಲೇ || ೭೯ ||
 ಪ್ರಯಾಗತೋಽಪಿ ತೀರ್ಥೇಶಾತ್ ಸರ್ವೇಷು ಭುವನೇಷ್ವಪಿ |
 ಅನಾಯಾಸೇನ ವೈ ಮುಕ್ತಿಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ದೇಹಾವಸಾನತಃ || ೮೦ ||
 ಪ್ರಯಾಗಾದಪಿ ವೈ ರಮ್ಯಮವಿಮುಕ್ತಂ ನ ಸಂಶಯಃ |
 ಯತ್ರ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸ್ವಯಂ ಸಮುಧಿಷ್ಠತಿ || ೮೧ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತಾನ್ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಾದ್ವಿಶ್ವೇಶಸಮುಧಿಷ್ಠಿತಾತ್ |
 ನ ಚ ಕಿಂಚಿತ್ಕ್ವಚಿದ್ರಮ್ಯಮಿಹ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗೋಲಕೇ || ೮೨ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತಮಿದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಧ್ಯಗಂ |
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಧ್ಯೇ ನ ಭವೇತ್ಪಂಚಕ್ರೋಶ ಪ್ರಮಾಣತಃ || ೮೩ ||

೭೮. ಅಯ್ಯಾ ಶಿವಶರ್ಮನೇ! ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಬಯಸುವವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಯಾಗತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೭೯. ಎಲೈ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರನೇ! ಪ್ರಯಾಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಲೇಕೆ? ಮಹೋದಯವನ್ನೂ, ಶ್ರೇಯಃಪ್ರೇಯಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಯಸುವ ಮಾನವನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪಾವನತಮವೆನಿಸಿದ ಗಂಗಾಯಮುನಾಸಂಗಮವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಯಾಗವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೮೦. ಇಂತಹ ಪ್ರಯಾಗತೀರ್ಥಕ್ಕಿಂತಲೂ ಚತುರ್ದಶಭುವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇಹಾವಸಾನವಾದ ಬಳಿಕ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಕಾರ್ತೀಕ್ಷೇತ್ರವು ಉತ್ತಮವಾದುದು.

೮೧. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೇ ಅಧಿಷ್ಠಿಸಿ ನೆಲಸಿರುವ ಕಾರ್ತೀಕ್ಷೇತ್ರವು ಪ್ರಯಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ರಮಣೀಯವಾದುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲವು.

೮೨. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗೋಳಕದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಅಧಿಷ್ಠಿಸಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕಾಶಿಗಿಂತಲೂ ರಮಣೀಯವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲವು.

೮೩. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಾದರೂ ಇದು ಅವಿಮುಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ಐದು ಕ್ರೋಶಗಳ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು.

ಯಥಾ ಯಥಾ ಹಿ ವರ್ಧೇತ ಜಲಮೇಕಾರ್ಣವಸ್ಯಚ |
 ತಥಾ ತಥೋನ್ನಯೇದೀಶಸ್ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪ್ರಲಯಾದಪಿ || ೮೪ ||
 ಕ್ಷೇತ್ರಮೇತತ್ತಿಶಾಲಾಗ್ರೇ ಶಾಲಿನಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ದ್ವಿಜ |
 ಅಂತರಿಕ್ಷೇ ನ ಭೂಮಿಷ್ಯಂ ನೇಕ್ಷಂತೇ ಮೂಢಬುದ್ಧಯಃ || ೮೫ ||
 ಸದಾ ಕೃತಯುಗಂ ಚಾತ್ರ ಮಹಾಪರ್ವ ಸದಾಚ್ಯುತೈಃ |
 ನಗ್ರಹಾಸ್ತೋದಯಕೃತೋ ದೋಷೋ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಶ್ರಮೇ || ೮೬ ||
 ಸದಾ ಸೌನ್ಯಾಯನಂ ತತ್ರ ಸದಾ ತತ್ರ ಮಹೋದಯಃ |
 ಸದೈವ ಮಂಗಲಂ ತತ್ರ ಯತ್ರ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಸ್ಥಿತಿಃ || ೮೭ ||
 ಯಥಾ ಭೂಮಿತಲೇ ವಿಪ್ರ ಪುರ್ಯಃ ಸಂತಿ ಸಹಸ್ರಶಃ |
 ತಥಾ ಕಾಶೀ ನ ಮಂತನ್ಯಾ ಕ್ವಾಪಿ ಲೋಕೋತ್ತರಾ ತ್ವಿಯಂ || ೮೮ ||
 ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟ್ವಾನಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಭುವನಾನಿ ಚತುರ್ದಶ |
 ಅಸ್ಯಾಃ ಪುರ್ಯಾ ವಿನಿರ್ಮಾತಾ ಸ್ವಯಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಪ್ರಭುಃ || ೮೯ ||

೮೪. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳ ನೀರು ಹೆಚ್ಚಿ ದಂತ್ಲಿ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ವನಾಥನು ಮೇಲೆಮೇಲಕ್ಕೆ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಲೇ ಬರುತ್ತಾನೆ.

೮೫. ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೇ! ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಆ ಮಹಾದೇವನ ತ್ರಿಶೂಲದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದು. ಇದು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೂ ನಿಂತಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೮೬. ಎಲೈ ಶಿವಶರ್ಮನೇ! ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೃತ ಯುಗವೇ! ಯಾವಾಗಲೂ ಪರ್ವಕಾಲವೇ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಆಶ್ರಮವೆನಿಸಿದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಗಳ ಅಸ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ದೋಷವೆಂಬುದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು.

೮೭. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶುಭಕರವಾದ ಉತ್ತರಾಯನವೇ; ಯಾವಾಗಲೂ ಮಹೋದಯಪುಣ್ಯಕಾಲವೇ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ನೆಲಸಿರುವ ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಂಗಳವೇ ದೊರಕುತ್ತಿರುವುದು.

೮೮. ಎಲೈ ವಿಪ್ರನೇ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಎಷ್ಟೋ ಸುಖಗಲಿರುವವರೂ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವು ಲೋಕೋತ್ತರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಆವುಗಳಿಗೆಣೆಯಾದುವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು.

೮೯. ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರನೇ! ನಾನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾಶೀಪುರಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೇ ಆಗಿರುವನು.

ಪುರಾ ಯಮಸ್ತಪಸ್ತಪ್ತಾ ಬಹುಕಾಲಂ ಸುದುಷ್ಕರಂ ।

ತೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಪ್ತಸ್ಯಕ್ತ್ವಾ ನಾರಾಣಸೀಂ ಪುರೀಂ ॥ ೯೦ ॥

ಚರಾಚರಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತಾನಿನೈ ।

ಗೋಚರೇ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಸ್ಯ ಕಾಶೀನಾಸಿಕೃತಾದೃತೇ ॥ ೯೧ ॥

ಪ್ರವೇಶೋ ಯಮದೂತಾನಾಂ ನ ಕದಾಚಿದ್ವಿಜೋತ್ತಮ ।

ಮಧ್ಯೇ ಕಾಶೀಪುರೀಂ ಕ್ವಾಪಿ ರಕ್ಷಣಸ್ತತ್ರ ತದ್ಗಣಾಃ ॥ ೯೨ ॥

ಸ್ವಯಂ ನಿಯಂತಾ ವಿಶ್ವೇಶಸ್ತತ್ರ ಕಾಶ್ಯಾಂ ತನುತ್ಯಜಾಂ ।

ತತ್ರಾಪಿ ಕೃತಸಾಪಾನಾಂ ನಿಯಂತಾ ಕಾಲಭೈರವಃ ॥ ೯೩ ॥

ತತ್ರ ಸಾಪಂ ನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ದಾರುಣಾ ರುದ್ರಯಾತನಾ ।

ಅಹೋ ರುದ್ರಪಿಶಾಚತ್ವಂ ನರಕೇಭ್ಯೋಽಪಿ ದುಃಸಹಂ ॥ ೯೪ ॥

ಸಾಪವೇನಹಿ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಮತಿರಸ್ತಿ ಯದೀದೃಶೀ ।

ಸುಖೇನಾನ್ಯತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಮಹೀಹೃಸ್ತಿ ಮಹೀಯಸೀ ॥ ೯೫ ॥

೯೦. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಮಧರ್ಮನು ಇಲ್ಲಿ ಅತಿ ದುಷ್ಕರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಬಹುಕಾಲಮಾಡಿ ಈ ನಾರಾಣಸೀಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದನ್ನುಳಿದು, ತೈಲೋಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೯೧. ಯಮನ ಪ್ರಧಾನ ಕಿಂಕರನಾದ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನಿಗೆ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಚರಾಚರಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸುಕೃತದುಷ್ಕೃತಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗೋಚರವಾಗುವುವು.

೯೨. ಅಯ್ಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನೇ! ಯಮದೂತರಿಗೆ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಶಿವಗಣಗಳೇ ರಕ್ಷಕ ಪುರುಷರಾಗಿರುವರು.

೯೩. ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆಯುವವರಿಗೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೇ ನಿಯಂತ್ರವಾಗಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕನಾದವನು ಕಾಲಭೈರವಸ್ವಾಮಿಯು.

೯೪. ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಾಪವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ರುದ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸುವ ನರಕಯಾತನೆಯು ಬಹು ಭಯಂಕರವಾದುದು. ಅಬ್ಬ! ರುದ್ರ ಪಿಶಾಚವಾಗುವುದು ಎಲ್ಲ ನರಕಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬಹು ದುಸ್ಸಹವಾದುದು!!

೯೫. ಸಾಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಇರುವುದಾದರೆ ಮಾನವನು ಬೇರೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಸಾಪಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಊರುಗಳಿರುವುವು.

ಅಸಿ ಕಾಮಾತುರೋ ಜಂತುರೇಕಾಂ ರಕ್ಷತಿ ಮಾತರಂ |
 ಅಸಿ ಸಾಪಕೃತಾ ಕಾಶೀ ರಕ್ಷಾ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥೈಕಿಕಾ || ೯೬ ||
 ಪರಾಪವಾದಶೀಲೇನ ಪರದಾರಾಭಿಲಾಷಿಣಾ |
 ತೇನ ಕಾಶೀ ನ ಸಂಸೇವ್ಯಾ ಕ್ಷ ಕಾಶೀ ನಿರಯಃ ಕ್ಷ ಸಃ || ೯೭ ||
 ಅಭಿಲಷ್ಯಂತಿ ಯೇ ನಿತ್ಯಂ ಧನಂ ಚಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರತಿಗ್ರಹೈಃ |
 ಪರಸ್ತಂ ಕಪಟೈರ್ವಾಪಿ ಕಾಶೀ ಸೇವ್ಯಾ ನತ್ಯರ್ನರೈಃ || ೯೮ ||
 ಪರಸೀಡಾಕರಂ ಕರ್ಮ ಕಾಶ್ಯಾಂ ನಿತ್ಯಂ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ |
 ತದೇವ ಚೇತ್ಕಿಮತ್ರ ಸ್ಯಾತ್ಕಾಶೀವಾಸೋ ದುರಾತ್ಮನಾಂ || ೯೯ ||
 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವೈಶ್ವೇಶ್ವರೇಂ ಭಕ್ತಿಂ ಯೇನೈವ ಪರಾಯಣಾಃ |
 ಸರ್ವಥಾ ತೈರ್ನ ವಸ್ತವ್ಯಾ ರಾಜಧಾನೀ ಸಿನಾಕಿನಃ || ೧೦೦ ||
 ಅರ್ಥಾರ್ಥಿನಸ್ತು ಯೇ ವಿಪ್ರ ಯೇ ಚ ಕಾಮಾರ್ಥಿನೋ ನರಾಃ |
 ಅವಿಮುಕ್ತಂ ನ ತೈಃ ಸೇವ್ಯಂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಷೇತ್ರಮಿದಂ ಯತಃ || ೧೦೧ ||
 ಶಿವನಿಂದಾಪರಾ ಯೇ ಚ ವೇದನಿಂದಾಪರಾಶ್ಚ ಯೇ |
 ವೇದಾಚಾರಪ್ರತೀಪಾ ಯೇ ಸೇವ್ಯಾ ವಾರಾಣಸೀ ನ ತೈಃ || ೧೦೨ ||

೯೬. ಎಂತಹ ವಾಸಿಯಾದರೂ, ಎಂತಹ ಕಾಮಾತುರನೇ ಆದರೂ ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದಿರನಷ್ಟೆ. ಅಂತೆಯೇ ವಾಸಿಸ್ತಾನಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಬಯಸಿ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೯೭. ಇತರರನ್ನು ಹಳಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ, ಪರಸ್ಪ್ರೀಕಾಮುಕನೂ ಆದವನು ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವೆತ್ತ? ನರಕವೆತ್ತ?

೯೮-೧೦೦. ದಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಗ್ರಹಮಾಡಿ ಧನಾರ್ಜನೆಮಾಡಬಯಸುವವರೂ, ಇತರರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಪಟದಿಂದ ಅಪಹರಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಯಿರುವವರೂ ಈ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬಾರದು. ಇತರರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಈ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ತೊರೆಯಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ದುರಾತ್ಮನಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ಕಾಶೀವಾಸ ವೇತಕ್ಕು? ಸಿನಾಕಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಏಶ್ವೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತರಲ್ಲದವರೂ, ಅನ್ಯದೈವವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರೂ ಆದ ಮಾನವರು ಎಂದಿಗೂ ವಾಸ ಮಾಡಬಾರದು.

೧೦೧. ಎಲೈ ವಿಪ್ರನೇ! ಧನದಾಸೆಯುಳ್ಳವರೂ, ಕಾಮಾರ್ಥಿಗಳೂ ಆದ ಮಾನವರು ಈ ಅವಿಮುಕ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸಲೇಬಾರದು.

೧೦೨. ಶಿವನನ್ನು ನಂದಿಸುವವರೂ, ವೇದನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ, ವೇದಾಚಾರಗಳಿಗೆ ದೂರರಾದವರೂ ವಾರಾಣಸೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು.

ಪರದ್ರೋಹಧಿಯೋ ಯೇ ಚ ಪರೇಷ್ವಾರಾಣಿಶ್ಚ ಯೇ |
 ಪರೋಪತಾಪಿನೋ ಯೇ ವೈ ತೇಷಾಂ ಕಾಶೀ ನ ಸಿದ್ಧಯೇ || ೧೦೩ ||
 ಮನಸಾಪಿ ನ ಯೇ ಕಾಶೀಮಭಿನಂದಂತಿ ದುರ್ಧಯಃ |
 ತೇಷಾಂ ನಿರ್ವಾಣನಾರ್ತಾಃಪಿ ದೂರೇ ದುರ್ವೃತ್ತಚೇತಸಾಂ || ೧೦೪ ||
 ಜ್ಞಾನೇನ ನ ವಿನಾ ಮೋಕ್ಷಃ ಕ್ವಚಿದಸ್ತೀಹ ಭೂತಲೇ |
 ತದ್ಜ್ಞಾನಂ ನ ವ್ರತೈರ್ಲಭ್ಯಮಪಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿಭಿಃ || ೧೦೫ ||
 ತುಲಾ ಪುರುಷಮುಖ್ಯೈಶ್ಚ ದಾನೈಶ್ಚ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ನಿತ್ಯೈಃ |
 ದೇಶೇ ಕಾಲೇ ಚ ನಿಧಿನಾ ಸಾತ್ರೇಭ್ಯಃ ಪ್ರತಿಸಾದಿತ್ಯೈಃ || ೧೦೬ ||
 ನ ಯಮೈರ್ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದ್ಯೈರ್ನಿರ್ಯಮೈರ್ನಾರ್ಚನಾದಿಭಿಃ |
 ಶರೀರ ಶೋಷಣೈರುಗೈರ್ನ ತಪೋಭಿರ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೧೦೭ ||
 ನ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಜಪೈಶ್ಚ ಗುರುಭಿಃ ಪ್ರತಿಸಾದಿತ್ಯೈಃ |
 ನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೈರ್ಯಥೋಕ್ತೈಶ್ಚ ನಾಃಗ್ನಿ ಶುಶ್ರೂಷಣಾ ಪರೈಃ || ೧೦೮ ||
 ನ ಸೇವಯಾ ಗುರೂಣಾಂ ಚ ನ ಶ್ರಾದ್ಧೈರ್ದೇವತಾರ್ಚನೈಃ |
 ನ ನಾನಾತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಭಿಜ್ಞಾನಂ ಸಮಧಿಗಮ್ಯತೇ || ೧೦೯ ||

೧೦೩. ಇತರರಿಗೆ ದ್ರೋಹಮಾಡಬಯಸುವವರೂ, ಇತರರನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸೂಯೆಪಡುವವರೂ, ಇತರರಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರೂ ಅದ ಮಾನವರಿಗೆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವಾಸವು ತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

೧೦೪-೧೦೬. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲಾದರೂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದ ದುಷ್ಟ ಮಾನವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯೂ ದೂರವಾಗಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ, ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಗತಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವು. ಆ ಜ್ಞಾನವು ಕೃಷ್ಣಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿವ್ರತಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಇತರ ವ್ರತಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ದೇಶಕಾಲ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅರಿತುಕೊಂಡು ತುಲಾಪುರುಷನೇ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಆ ಜ್ಞಾನವು ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೦೭. ಅಯ್ಯಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನೇ! ಯಮದಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದಲೂ, ದೇವತಾರ್ಚನೆಯಿಂದಲೂ, ಶರೀರಶೋಷಣಮಾಡುವ ಉಪವಾಸಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಅದು ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೦೮. ಗುರುಗಳು ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಜಪದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಯಥೋಕ್ತಗಳಾದ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗದು.

೧೦೯. ಗುರುಸೇವೆ, ಶ್ರಾದ್ಧಗಳು, ದೇವತಾರ್ಚನೆ, ನಾನಾ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆ ಯಾತ್ರೆಹೋಗುವುದು ಇವುಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವು.

ನ ಯೋಗೇನ ವಿನಾ ಜ್ಞಾನಂ ಯೋಗಸ್ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶೀಲನಂ |
 ಗುರೂಪದಿಷ್ಟಮಾರ್ಗೇಣ ಸದಾಃಭ್ಯಾಸ ವಶೇನ ಚ || ೧೧೦ ||
 ತಸ್ಯಾಂತರಾಯಾ ಬಹವಃ ಸುದೂರಶ್ರವಣಾದಯಃ |
 ಅತೋ ನ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಯೋಗಾದೇಕೇನ ಜನ್ಮನಾ || ೧೧೧ ||
 ವಿನಾ ತಪೋ ಜಪಾದ್ಯೈಶ್ಚ ವಿನಾಯೋಗೇನ ಸುವ್ರತ |
 ನಿಶ್ರೇಯೋ ಲಭ್ಯತೇ ಕಾಶ್ಯಾಮಿಹೈಕೇನೈವ ಜನ್ಮನಾ || ೧೧೨ ||
 ತ್ವಯಾ ಶುದ್ಧಧಿಯಾ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಯಚ್ಛ್ರೇಯಃ ಸಮುಪಾರ್ಜಿತಂ |
 ತಚ್ಛ್ರೇಯಸೋಪ್ಯುದರ್ಶಸ್ಮೇ ಮಹಾನಸ್ತಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೧೧೩ ||
 ಉಕ್ತೇತಿ ವಿರರಾಮಾಜಃ ಶೃಣ್ವತೋರ್ಗಣಯೋಸ್ತಯೋಃ |
 ಸೋಽಪಿ ಪ್ರಮುದಿತಶ್ಚಾಭೂಚ್ಛಿವಶರ್ಮಾ ಮಹಾಮನಾಃ || ೧೧೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಪಾಹಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ ಕಾಶೀಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನಂ”
 ನಾನು ದ್ವಾವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೧೧೦. ಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನವು ದೊರಕದು. ಆ ಯೋಗವಾದರೋ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥವಿವೇಚನೆಯ ರೂಪವಾದುದು. ಆ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥವಿವೇಚನೆಯು ಗುರೂಪದಿಷ್ಟವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು.

೧೧೧. ಆದರೆ ಆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಡಚಣೆಗಳುಂಟು. ಅದುದರಿಂದ ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯೋಗವು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಜ್ಞಾನಲಾಭವಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೧೨. ತಪಸ್ಸು, ಜಪ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಯೋಗವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾನವನಿಗಾದರೂ ಅತ್ಯಂತಿಕವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

೧೧೩. ಅಯ್ಯಾ ಶಿವಶರ್ಮನೇ! ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನಾದ ನೀನು ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆರ್ಜಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಇಂತಹ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಲಭಿಸಿರುವುದು.”

೧೧೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ವಿಷ್ಣು ಪಾರ್ಷದರು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶಿವಶರ್ಮನೂ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸರಿಮಿತವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
 “ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ ಕಾಶೀಪ್ರಶಂಸಾವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ
 ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಚತುರ್ಭುಜಾಭಿಷೇಕವರ್ಣನಂ

ಶಿವಶರ್ಮೋವಾಚ :-

ಸತ್ಯಲೋಕೇಶ್ವರ ನಿಧೇ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಸಿತಾಮಹ ।

ಕಂಚಿದ್ವಿಜ್ಞಪ್ತುಕಾಮೋಽಸ್ಮಿ ನ ಭಯಾದ್ವಕ್ತುಮುತ್ಸಹೇ

॥ ೧ ॥

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ಯತ್ತ್ವಂ ಪ್ರಪ್ನುಮನಾ ವಿಪ್ರಜ್ಞಾತಂ ತೇ ತನ್ಮನೋಗತಂ ।

ಪಿಪ್ಪಚ್ಛಿಸ್ತಸ್ವಂ ನಿರ್ವಾಣಂ ಗಣೌ ತತ್ಕಥಯಿಷ್ಯತಃ

॥ ೨ ॥

ನೈತಯೋರ್ವಿಷ್ಣುಗಣಯೋರಗೋಚರಮಿಹಾಽಸ್ಮಿಹಿ ।

ಸರ್ವಮೇತೌ ನಿಜಾನೀತೋ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ಭ್ರಹ್ಮಗೋಲಕೇ

॥ ೩ ॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸತ್ಯತಾಸ್ತೇ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಭಗವದ್ಗಣಾಃ ।

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಲೋಕಕರ್ತಾರಂ ತೇಽಪಿ ಹೃಷ್ಯಾಃ ಪ್ರತಸ್ಥಿರೇ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಚತುರ್ಭುಜಾಭಿಷೇಕವರ್ಣನ

೧. ಶಿವಶರ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಸತ್ಯಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ವಿಧಾತನೇ! ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಸಿತಾಮಹನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಭಯವಾಗಿದೆ.”

೨. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೇ! ನೀನೇನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯೋ ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ನೀನು ಮುಕ್ತಿವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಯಸಿರುವೆಯಷ್ಟೆ. ಅದನ್ನು ಈ ವಿಷ್ಣು ಪಾರ್ಷ್ವದರೇ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೩. ಇವರಿಗೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದಿರುವ ಸಂಗತಿಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗೋಳಕದಲ್ಲಿಯೇ ಆದರೂ ಇವರಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗದಿರುವ ಏನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು.”

೪. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷ್ವದರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅವರೂ ಆ ಲೋಕಕರ್ತಾರನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಶಿವಶರ್ಮನೊಡಗೊಂಡು ತೆರಳಿದರು.

ಪುನಃ ಸ್ವಯಾನಮಾರುಹ್ಯ ವೈಕುಂಠಮುಭಿತೋ ಯಯುಃ |

ಗಚ್ಛತಾಃ ಪಿ ಪುನಸ್ತತ್ರ ದ್ವಿಜೇನಾಪೃಚ್ಛಿತೌ ಗಣೌ

|| ೫ ||

ಶಿವಶರ್ಮೋವಾಚಃ:-

ಕಿಯದ್ಧೂರಂ ವಯಂ ಪ್ರಾಸ್ತಾ ಗಂತವ್ಯಂ ಚ ಕಿಯತ್ಪುನಃ |

ಪೃಚ್ಛಾನ್ಯನ್ಯಚ್ಛ ನಾಂ ಭದ್ರಾ ಬ್ರೂತಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ತದಪ್ಯಹೋ

|| ೬ ||

ಕಾಂಚ್ಯನಂತೀ ದ್ವಾರವತೀ ಕಾಶ್ಯಯೋಧ್ಯಾ ಚ ಸಂಚಮೀ |

ಮಾಯಾಪುರೀ ಚ ಮಥುರಾಪುರ್ಯಃ ಸಪ್ತ ವಿಮುಕ್ತಿದಾಃ

|| ೭ ||

ವಿಹಾಯ ಪಟ್ಟಿರೀಶ್ವನ್ಯಾಃ ಕಾಶ್ಯಾನೇವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ |

ಮುಕ್ತಿರ್ನಿಶ್ಚಯಾ ತತ್ತ್ವಿಂ ಮನು ಮುಕ್ತಿರ್ನ ಸಂಪ್ರತಿ

|| ೮ ||

ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಮನು ಪುರಃ ಪ್ರಸಾದಾದ್ವಕ್ತುಮರ್ಹತಂ |

ಇತಿ ತದ್ವಾಕ್ಯಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಗಣಾವೂಚತುರಾದರಾತ್

|| ೯ ||

ಗಣಾವೂಚತುಃ:-

ಯಥಾರ್ಥಂ ಕಥಯಾವಸ್ತೇ ಯತ್ಪ್ರಪ್ತಂ ಭವತಾಃನಘ |

ವಿಷ್ಣುಪ್ರಸಾದಾಜ್ಞಾನೀವೋ ಭೂತಂ ಭಾವಿ ಭವತ್ತಥಾ

|| ೧೦ ||

೫. ಅವರು ಮತ್ತೆ ದಿವ್ಯವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಮುಂದುವರಿದು ವೈಕುಂಠ ಲೋಕದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಶಿವಶರ್ಮನು ಮತ್ತೆ ಆ ಗಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೬. ಶಿವಶರ್ಮನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ:-“ಎಲೈ ಪಾರ್ಷ್ವರೇ! ಈಗ ನಾವು ಭೂಮಂಡಲದಿಂದ ಎಷ್ಟುದೂರ ಬಂದೆವು; ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟುದೂರ ಹೋಗ ಬೇಕಾಗಿದೆ? ಎಲೈ ಮಂಗಳಕರರೇ! ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕು.

೭-೮. ಕಾಂಚಿ, ಅವಂತಿ, ದ್ವಾರಕೆ, ಕಾಶೀ, ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಮಾಯಾಪುರಿ, ಮಥುರೆ ಎಂಬಿವು ಮುಕ್ತಿದಾಯಕಗಳಾದ ಸಪ್ತಪುರಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವು ವಷ್ಟೆ? ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಈ ಸಪ್ತಪುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರನ್ನುಬಿಟ್ಟು ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಮುಕ್ತಿಯು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದುದೇತಕ್ಕೆ? ಹಾಗಾದರೆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಸುದೊರೆದ ನನಗೆ ಮುಕ್ತಿಯು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲವೆ?

೯. ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುಕಿಂಕರರೇ! ನೀವು ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸವ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನುಮಾಡಿರಿ.” ಇಂತು ನುಡಿದ ಆ ವಿಪ್ರನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ವಿಷ್ಣುಕಿಂಕರರು ಅವನಲ್ಲಿಯ ಆದರದಿಂದ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.

೧೦. ಗಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-“ಎಲೈ ನಿರ್ದುಷ್ಟನೇ! ನಿನ್ನಿಗೇಗ ಯಥಾರ್ಥ

ವಿಸ್ತಾಃ ಪಭಾಸತೇ ಯಾವತ್ಕಿರಣೈಃ ಪುಷ್ಪವಂತಯೋಃ |
 ತಾನತೀ ಭೂಃ ಸಮುದ್ವಿಷ್ಟಾ ಸಸಮದ್ವಾದ್ರಿಕಾನನಾ || ೧೧ ||
 ವಿಯಚ್ಚ ತಾನದುಪರಿ ವಿಸ್ತಾರಪರಿಮಂಡಲಂ |
 ಯೋಜನಾನಾಂ ಚ ನಿಯುತೇ ಭೂಮೇರ್ಭಾನುರ್ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ೧೨ ||
 ಭಾನೋಃ ಸಕಾಶಾದುಪರಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಃ ಕ್ಷ್ಣಸಾಕರಃ |
 ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲಂ ಸೋಮಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಯಯೋಜನಮುಚ್ಚ್ರಿತಂ || ೧೩ ||
 ಉಡುಮಂಡಲತಃ ಸೌಮ್ಯ ಉಪರಿಷ್ಟಾದ್ವಿಲಕ್ಷತಃ |
 ದ್ವಿಲಕ್ಷ್ಮೀತು ಬುಧಾಚ್ಚುಕ್ರಃ ಶುಕ್ರಾದ್ವಿಮೋದ್ವಿಲಕ್ಷಕೇ || ೧೪ ||
 ಮಾಹೇಯಾದುಪರಿಷ್ಟಾಚ್ಚ ಸುರೇಜ್ಯೋ ನಿಯುತದ್ವಯೇ |
 ದ್ವಿಲಕ್ಷ್ಯಯೋಜನೋತ್ಸೇಧಃ ಸೌರಿದೇವಪುರೋಹಿತಾತ್ || ೧೫ ||
 ದಶಾಃಯುತಸಮುಚ್ಚ್ರಾಯಂ ಸೌರೇಃ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲಂ |
 ಸಪ್ತರ್ಷಿಭ್ಯಃ ಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಶತಾದೂರ್ಧ್ವಂ ಧ್ರುವಃ ಸ್ಥಿತಃ || ೧೬ ||

ನಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ನೀನು ಕೇಳಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾವು ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದಿರಿಸುವೆವು. ಇಷ್ಟೆಯಲ್ಲದೆ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಿಕ ವಿಚಾರವೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ.

೧೧. ಎಲೈ ವಿಪ್ರನೇ! ಎನುವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಕಿರಣಗಳು ಪ್ರಸರಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತವೆಯೋ ಅದುವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಮುದ್ರ ಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ಪರಿವೃತನಾದ ಭೂಮಿಯೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ.

೧೨-೧೩. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರವೂ, ಗುಂಡಗೂ ಇರುವ ಈ ಪ್ರದೇಶ ವೆಲ್ಲವೂ ಆಕಾಶವು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಭೂಮಿಗೂ ನಿಯುತಯೋಜನಗಳ ದೂರವಿರುವುದು. ಈ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದುಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನೂ, ಅವನಿಂದ ಒಂದುಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲವೂ ಇರುವುದು.

೧೪. ಈ ಉಡುಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಎರಡುಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬುಧನೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಎರಡುಲಕ್ಷಯೋಜನಗಳಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರನೂ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಲನೂ ಇರುವರು.

೧೫. ಮಂಗಲನಿಗೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಎರಡುಲಕ್ಷ ಯೋಜನಗಳಲ್ಲಿ ಶನಿಯೂ ಇರುವರು.

೧೬. ಶನಿಮಂಡಲದಿಂದ ಲಕ್ಷಯೋಜನಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಮಂಡಲವೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದುಲಕ್ಷಯೋಜನಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲವೂ ನೆಲಸಿರುವುವು.

ಪಾದಗಮ್ಯಂ ಹಿ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವಸ್ತುಸ್ತಿ ಧರಣೀತಲೇ |
 ತದ್ಭೂಲೋಕ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಸಾಬ್ಧಿದ್ವೀಪಾದ್ರಿಕಾನನಂ || ೧೭ ||
 ಭೂಲೋಕಾಚ್ಚ ಭುವಲೋಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾವಧಿರುದಾಹೃತಃ |
 ಅದಿತ್ಯಾದಾಧ್ರುವಂ ವಿಪ್ರ ಸ್ವಲೋಕ ಇತಿ ಗೀಯತೇ || ೧೮ ||
 ಮಹಲೋಕಃ ಕ್ಷಿತೇರೂರ್ಧ್ವಮೇಕಕೋಟಿಪ್ರಮಾಣತಃ |
 ಕೋಟಿದ್ವಯೇತು ಸಂಖ್ಯಾತೋ ಜನೋ ಭೂಲೋಕತೋ ಜನೈಃ || ೧೯ ||
 ಚತುಷ್ಕೋಟಿಪ್ರಮಾಣಸ್ತು ತಪೋಲೋಕೋಽಸ್ತಿ ಭೂತಲಾತ್ |
 ಉಪರಿಷ್ಠಾತ್ ಕ್ಷಿತೇರಷ್ಟೌ ಕೋಟಿಯಃ ಸತ್ಯನಿಾರಿತಂ || ೨೦ ||
 ಸತ್ಯಾದುಪರಿ ವೈಕುಂಠೋ ಯೋಜನಾನಾಂ ಪ್ರಮಾಣತಃ |
 ಭೂಲೋಕಾತ್ಪರಿಸಂಖ್ಯಾತಃ ಕೋಟಿ ಷೋಡಶಸಂಮಿತಃ || ೨೧ ||
 ಯತ್ರಾಸ್ತೇ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸರ್ವೇಷಾಮಭಯಪ್ರದಃ |
 ತತಸ್ತು ಷೋಡಶಗುಣಃ ಕೈಲಾಸೋಽಸ್ತಿ ಶಿನಾಲಯಃ || ೨೨ ||
 ಪಾರ್ವತ್ಯಾ ಸಹಿತಃ ಶಂಭುರ್ಗಜಾಸ್ಯಸ್ಕಂದನಂದಿಭಿಃ |
 ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ನಿಶ್ವೇಶಃ ಸಕಲಃ ಸಪರಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೨೩ ||

೧೭. ಕಾಲ್ಪಡಿಗೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬರುವುದಾದುದು, ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟಿರುವುದೋ ಅಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶವೂ ಭೂಲೋಕವೆನಿಸುವುದು. ಅದು ಸಮುದ್ರ, ಸರ್ವತ, ಕಾನನಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತವಾದುದು.

೧೮. ಭೂಲೋಕದಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದವರೆಗಣ ಪ್ರದೇಶವು ಭುವಲೋಕವೆನಿಸುವುದು. ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲದವರೆಗಣ ಪ್ರದೇಶವೇ ಸ್ವಲೋಕವು.

೧೯. ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಂದುಕೋಟಿ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಹ ಲೋಕವಿರುವುದು; ಎರಡುಕೋಟಿ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಜನೋಲೋಕ ವಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

೨೦. ಭೂತಲದಿಂದ ನಾಲ್ಕುಕೋಟಿ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ತಪೋ ಲೋಕವೂ, ಎಂಟುಕೋಟಿ ಯೋಜನಗಳ ಮೇಲೆ ಸತ್ಯಲೋಕವೂ ಇರುವುದು.

೨೧. ಸತ್ಯಲೋಕದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕದಿಂದ ಹದಿನಾರು ಕೋಟಿ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠಲೋಕವಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿರುವುದು.

೨೨. ಆ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ ಅಭಯ ಪ್ರದ ನಾದ ಶ್ರೀಪತಿಯು ನೆಲೆಸಿರುವನು. ವೈಕುಂಠಲೋಕದಿಂದ ಹದಿನಾರು ಕೋಟಿ ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನ ನೆಲೆಮನೆಯಾದ ಕೈಲಾಸಲೋಕವಿರುವುದು.

೨೩. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪರಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಯಿಂದಲೂ, ಗಣೇಶ, ಸ್ಕಂದ,

ತಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಖೇಲೋಽಯಂ ಸ್ವಲೀಲಾಮೂರ್ತಿಧಾರಿಣಃ |

ಸ ವಿಶ್ವೇಶ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಸ್ತಸ್ಯಾಜ್ಞಾಕೃದಿದಂ ಜಗತ್ || ೨೪ ||

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶಾಸಕಶ್ಚಾಸೌ ತಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ನಚಾಃಪರಃ |

ಸ್ವಯಂ ಸೃಜತಿ ಭೂತಾನಿ ಸ್ವಯಂ ಸಾತಿ ತಥಾಽಪಿ ಚ || ೨೫ ||

ಸರ್ವಜ್ಞ ಏಕಃ ಸ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಧೀನವಿಚೇಷ್ಟಿತಃ |

ತಸ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕಃ ಕೋಽಪಿ ನಹಿ ನೈವ ನಿವರ್ತಕಃ || ೨೬ ||

ಅಮೂರ್ತಂ ಯತ್ಸರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮೂರ್ತಂ ಶ್ರುತಿಚೋದಿತಂ |

ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಸದಾ ನಿತ್ಯಂ ನಿತ್ಯಂ ದ್ವೈತವಿವರ್ಜಿತಂ || ೨೭ ||

ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಕಾರಣೇಭ್ಯಶ್ಚ ಪರಾತ್ಪರತರಂ ಪರಂ |

ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋರೂಪಂ ಶ್ರುತಯೋ ಯತ್ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ || ೨೮ ||

ನಂದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾಗಿ ಸತತವೂ ನೆಲಸಿರುವನು. ಆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೇ ಸಕಲನೂ (ಸರ್ವಸ್ವರೂಪನೂ), ಪರಾತ್ಪರನೂ ಆಗಿರುವನು.

೨೪. ತನ್ನ ಲೀಲೆಗೋಸುಗವಾಗಿಯೆ ಮಾಯಾಮಯಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಆ ದೇವದೇವನ ಕ್ರೀಡೆಯೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು. ಈ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು.

೨೫. ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಶಾಸಕನಾದವನು. ಆತನಿಗೆ ಶಾಸಕನಾದವನಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು. ಆತನು ತಾನೇ ಈ ಚತುರ್ವಿಧ ಭೂತಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ತಾನೇ ಪಾಲಿಸಿ, ತಾನೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಲಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

೨೬. ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಅವನು ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯವೂ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅಧೀನವಾದುದೇ ಹೊರತು ಯಾರೊಬ್ಬರ ಇಚ್ಛಾನು ವರ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಅವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡೆಂದು ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತನ ಗೊಳಿಸುವವನಾಗಲಿ, ಅವನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಡೆದು ನಿವರ್ತನ ಗೊಳಿಸುವವನಾಗಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

೨೭. ವಾಯುಕಾಶಾದಿ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವವನಾಗಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರತಿಪಾದಿತಗಳಾದ ಕಾರಣಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ಅಂತು ಅಮೂರ್ತ ನಾಗಿದ್ದರೂ, ಮೂರ್ತಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ತಾನೇತಾನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ನಿತ್ಯನೂ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನೂ ದ್ವೈತವಿವರ್ಜಿತನೂ ಆಗಿರುವವನು ಆ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ.

೨೮. ಆನಂದವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಸಾರುತ್ತವೆ.

ಸಂವಿದಂತೇ ನ ಯಂ ವೇದಾ ವಿಷ್ಣುರ್ವೇದ ನ ವೈ ವಿಧಿಃ |
ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಹ್ಯಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ || ೨೯ ||
ಸ್ವಯಂ ವೇದ್ಯಃ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಹೃದಿ ಸಂಸ್ಥಿತಃ |
ಯೋಗಿಗಮ್ಯಸ್ತ್ವನಾಖ್ಯೇಯೋ ಯಃ ಪ್ರಮಾಣೈಕ ಗೋಚರಃ || ೩೦ ||
ನಾನಾರೂಪೋಽಪ್ಯರೂಪೋ ಯಃ ಸರ್ವಗೋಽಪಿ ನ ಗೋಚರಃ |
ಅನಂತೋಽಪ್ಯಂತಕವಪುಃ ಸರ್ವನಿತ್ಯಮರ್ವರ್ಜಿತಃ || ೩೧ ||
ತಸ್ಯೇದಮೈಶ್ವರಂ ರೂಪಂ ಖಂಡಚಂದ್ರಾನವತಂಸಕಂ |
ತಮಾಲಶ್ಯಾಮಲಗಲಂ ಸ್ಪುರದ್ಭಾಲವಿಲೋಚನಂ || ೩೨ ||
ಲಸದ್ವಾಮಾರ್ಧನಾರೀಕಂ ಕೃತ ಶೇಷಶುಭಾಂಗದಂ |
ಗಂಗಾತರಂಗಸತ್ಪಂಗಸದಾಧೌತಜಟಾತಟಂ || ೩೩ ||

ಅದೇ ಸಮಸ್ತ ಕಾರಣಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರರತರವೆನಿಸಿ ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಆಗಿರುವುದು ; ಆ ಆನಂದವೇ ಈತನು.

೨೯. ಈತನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಾಗಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈತನು ವಿಷಯಾದಿಗಳಿಗೆ ದೂರನು. ಮಾತುಗಳಿಗೂ ಈತನು ನಿಲುಕುವವನಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಗೋಚರನಾಗುವವನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರುತಿಗಳು “ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ” ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಿವೆ.

೩೦. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ಪ್ರಮಾಣಭೂತನಾಗಿ ಯೋಗವೊಂದರಿಂದಲೆ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯನಾಗಿರುವ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ವೇದ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಈತನನ್ನು ಇಂತೆಂದು ಹೇಳಲಸದಳ.

೩೧. ಬಹುರೂಪನಾದರೂ ರೂಪವೇ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರೂ ಬಾಹ್ಯಚಕ್ಷು ವಿಗೆ ಅಗೋಚರನಾಗಿ, ಅನಂತನಾಗಿದ್ದರೂ (ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾದರೂ) ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೂ ಕಾಲಯನು ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನಾದರೂ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದವನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವವನೂ ಈತನೇ.

೩೨-೩೫. ಅಂಥ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಈ ರೂಪದಿಂದಿರುವುದು : ಚಂದ್ರಖಂಡವೇ ಕಿರೀಟವಾಗಿ, ತಮಾಲಶ್ಯಾಮಲನಾದ ಕಂಠವುಳ್ಳದಾಗಿ, ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಫಾಲನಯನದಿಂದೊಪ್ಪಿ, ವಾಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಮದೇವಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ, ಆದಿಶೇಷನನ್ನೆ ಬಾಹುಜಿಗೆ

ಸ್ವರಾಂಗಜರಜಃಪುಂಜಪೂಜಿತಾಃವಯಮೋಜ್ವಲಂ ।

ವಿಚಿತ್ರಗಾತ್ರ ವಿಧೃತ ಮಹಾವ್ಯಾಲವಿಭೂಷಣಂ

॥ ೩೪ ॥

ಮಹೋಕ್ಷಸ್ಥಂದನಗಮಂ ವಿರುತಾಜಗವಾಯುಧಂ ।

ಗಟಾಃಜಿನೋತ್ತರಾಸಂಗಂ ದಶಾರ್ಧವದನಂ ಶುಭಂ

॥ ೩೫ ॥

ಉತ್ತಾಸಿತಮಹಾವೃತ್ಯಮಹಾಬಲಗಣಾವೃತಂ ।

ಶರಣಾರ್ಥಿ ಕೃತತ್ರಾಣಂ ನತನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಂ ।

ಮನೋರಥಪಥಾತೀತಂ ವರದಾನಪರಾಯಣಂ

॥ ೩೬ ॥

ತಸ್ಯ ತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ರೂಪಾತೀತಸ್ಯ ಭೋ ದ್ವಿಜ ।

ಪರಾವರೇ ರುದ್ರರೂಪೇ ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯಾನತಿಷ್ಠತಃ

॥ ೩೭ ॥

ನಿರಾಕಾರೋಽಪಿ ಸಾಕಾರಃ ಶಿವ ಏವ ಹಿ ಕಾರಣಂ ।

ಮುಕ್ತಯೇ ಭುಕ್ತಯೇ ವಾಽಪಿ ನ ಶಿವಾನೋಕ್ಷದೋಽಪರಃ ॥ ೩೮ ॥

ಯನ್ನಾಗಿ, ಗಂಗಾತರಂಗಗಳ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಸತತವೂ ಶುಭ್ರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಜಟಾಮಂಡಲದಿಂದ ಶೋಭಿಸಿ, ಮದನನ್ನು ಸುಟ್ಟ ಭಸ್ಮದಿಂದ ಉದ್ಧೃಳಿತವಾದ ಸಕಲಾವಯವಗಳಿಂದ ಬೆಳಗಿ, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಭುಜಾದಿ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಆಭರಣಗಳಾಗಿ ಧರಿಸಿದ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳುಳ್ಳದಾಗಿ, ಮಹಾವೃಷಭವೆಂಬ ರಥವೇರಿ ಹೋಗುವುದಾಗಿ, ಗಜಾಜಿನವನ್ನಟ್ಟಿ ಅಜಗವ (ಪಿನಾಕ) ವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪಂಚಮುಖಗಳಿಂದ ಮಂಗಳಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು.

೩೬. ಈ ಮಹಾರೂಪವು ಮಹಾವೃತ್ಯವನ್ನೂ ಬೆದರಿಸುವುದಾಗಿ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಭೂತಗಣಗಳಿಂದ ಅನ್ವೃತವಾಗಿ, ಶರಣೆಂದು ಬಂದ ಭಕ್ತಸಮೂಹಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಸಮಸ್ತರ ಮುಕ್ತಿ ಲಾಭಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿ, ಬೇಡಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅವರ ಮನೋರಥದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ವರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಪರಾಯಣನೆನಿಸಿರುವುದು.

೩೭. ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಕೇವಲ ತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ರೂಪಾತೀತವೆನಿಸಿ ಸಗುಣ ನಿರ್ಗುಣ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಸಂಸಾರದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥವಾದ ಅರ್ಥದಿಂದಲೇ (ರುತ್-ಸಂಸಾರಂ ತದ್ರೂಪಿ-ನಾಶಯತಿ ಇತಿ ರುದ್ರಃ) ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾದ ಈ ಮಹೇಶ್ವರನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗಿರುವನು.

೩೮. ನಿರಾಕಾರನಾದರೂ ಸಾಕಾರನಾಗಿರುವವನು ಈ ಶಿವನು. ಇವನೇ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಆದಿಕಾರಣಸ್ವರೂಪನು. ಈ ಶಿವನಿಗಿಂತಲೂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಾಯಕನೆನಿಸಿದವನು ಬೇರೊಬ್ಬನಾವನೂ ಇಲ್ಲ.

ಯಥಾ ತೇನಾಽಖಿಲಂ ಹ್ಯೇತತ್ಪಾರ್ವತೀಪತಿಸಾತ್ಪತಂ ।	
ಇದಂ ಚರಾಚರಂ ಸರ್ವಂ ದೃಶ್ಯಾದೃಶ್ಯಮುರೂಪಿಣಾ	॥ ೩೯ ॥
ತಥಾ ಮೃಡಾನೀಕಾಂತೇನ ವಿಷ್ಣುಸಾದಖಿಲಂ ಜಗತ್ ।	
ವಿಧಾಯ ಕ್ರೀಡ್ಯತೇ ವಿಪ್ರ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಚ್ಛಂದಲೀಲಯಾ	॥ ೪೦ ॥
ಯಥಾ ಶಿವಸ್ತಥಾ ವಿಷ್ಣುರ್ಯಥಾ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಥಾಶಿವಃ ।	
ಅಂತರಂ ಶಿವವಿಷ್ಣೋಶ್ಚ ಮನಾಗಸಿ ನ ವಿದ್ಯತೇ	॥ ೪೧ ॥
ಆಹೂಯ ಪೂರ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನ್ ಸಮಸ್ತಾನೈವತಾಗಣಾನ್ ।	
ವಿದ್ಯಾಧರೋರಗಾದೀಂಶ್ಚ ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಚಾರಣಾನ್	॥ ೪೨ ॥
ನಿಜಸಿಂಹಾಸನಸಮಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಿಂಹಾಸನಂ ಶುಭಂ ।	
ಉಪನೇಶ್ಯ ಹರಿಂ ತತ್ರ ಭತ್ತಂ ಕೃತ್ವಾ ಮನೋಹರಂ	॥ ೪೩ ॥
ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಂ ಕೋಟಿಶಲಾಕಂ ಚ ವಿಶ್ವಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಿತಂ ।	
ಪಾಂಡುರಂ ರತ್ನದಂಡಂ ಚ ಸ್ಥೂಲಮುಕ್ತಾಃ ಪಲಂಬಿತಂ	॥ ೪೪ ॥
ಕಲಶೇನ ವಿಚಿತ್ರೇಣ ಹೃದರಿಷ್ಟಾದ್ವಿರಾಜಿತಂ ।	
ಸಹಸ್ರಯೋಜನಾಯಾಮುಂ ಸರ್ವರತ್ನಮಯಂ ಶುಭಂ	॥ ೪೫ ॥

೩೯. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಆದೃಶ್ಯರೂಪಿಯೂ ಪಾರ್ವತೀ ಪತಿಯೂ ಆದ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿ ಹೋಗುವುದು.

೪೦. ಈತನು ಇಂಥ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾದ ಲೀಲೆಯಿಂದಲೆ ಸತತವೂ ವಿನೋದವಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ.

೪೧. ಶಿವನೆಂತೂ ವಿಷ್ಣುವೂ ಅಂತೆಯೆ. ವಿಷ್ಣುನೆಂತೂ ಶಿವನೂ ಅಂತೆಯೆ. ಈ ಶಿವವಿಷ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಂತರವೆಂಬುದಿಲ್ಲ.

೪೨-೫೩. ಆಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವಿತ್ತು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಗಗೊಳಿಸಿರುವನು. ಒಮ್ಮೆ ಈತನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತಾಗಣಗಳನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾಧರ ಉರಗ ಸಿದ್ಧ ಗಂಧರ್ವ ಚಾರಣರನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆನುಗುಣವಾದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಬೇರೊಂದು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ; ಮೃದುನಾದ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಧವಳಾಂಬರದಿಂದ ಸೊಗಸುಗೊಂಡು, ಕೋಟಿ ಶಲಾಕೆಗಳಿಂದೊಪ್ಪಿ, ತೋರಮುತ್ತಗಳ ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿ, ರತ್ನ ದಂಡ ಸಮನ್ವಿತವಾಗಿ ಮೇಲ್ಬಾಗಿದಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕಳಶದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತ ಸರ್ವ

ಪಟ್ಟಸೂತ್ರಮಯೈ ರಮ್ಯೈಶ್ಚಾ ಮರೈಶ್ಚ ಪರಿಷ್ಕೃತಂ ।

ರಾಜಾಃ ಭಿಷೇಕಯೋಗೈಶ್ಚ ದ್ರವ್ಯೈಃ ಸರ್ವಾಷಧಾದಿಭಿಃ ॥ ೪೬ ॥

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೀರ್ಥಪಾಥೋಭಿಃ ಪಂಚಕುಂಭೈರ್ಮನೋಹರೈಃ ।

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಕ್ಷತದೂರ್ವಾಭಿರ್ಮುಂತ್ರೈಃ ಸ್ವಯಮುಪಸ್ಥಿತೈಃ ॥ ೪೭ ॥

ದೇವಾನಾಂ ಚ ತಥರ್ಷೀಣಾಂ ಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಘಣಿನಾನುಪಿ ।

ಅನೀಯ ಮಂಗಲಕರಾಃ ಕನ್ಯಾಃ ಷೋಡಶ ಷೋಡಶ ॥ ೪೮ ॥

ವೀಣಾಮೃದಂಗಾಬ್ಜಭೇರೀಮರುಡಿಂಡಿಮು ಝರ್ಝರೈಃ ।

ಅನಕೈಃ ಕಾಂಸ್ಯತಾಲಾದ್ಯೈರ್ವಾದ್ಯೈರ್ಲಲಿತಗಾಯನೈಃ ॥ ೪೯ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷಮಹಾರಾವೈರಾಪೂರಿತನಭೋಂಗಳಣೇ ।

ಶುಭೇ ತಿಥೌ ಶುಭೇ ಲಗ್ನೇ ತಾರಾಚಂದ್ರಬಲಾನ್ವಿತೇ ॥ ೫೦ ॥

ಅಬದ್ಧಮುಕುಟಂ ರಮ್ಯಂ ಕೃತಕೌತುಕಮಂಗಲಂ ।

ಮೃಡಾನೀಕೃತಶೃಂಗಾರಂ ಸುಪ್ರಿಯಾ ಸುಪ್ರಿಯಾ ಯುತಂ ॥ ೫೧ ॥

ಅಭಿಷಿಚ್ಯ ಮಹೇಶೇನ ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಪೇ ।

ದತ್ತಂ ಸಮಸ್ತಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ಯನ್ನಿಜಂ ನಾನ್ಯಗಾಮಿ ಚ ॥ ೫೨ ॥

ರತ್ನಮಯವಾಗಿ, ಸಹಸ್ರ ಯೋಜನಗಳ ಅಗಲವಿರುವ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸ್ವಂತವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮನೋಹರವಾದ ಶ್ವೇತಚ್ಚತ್ರದಿಂದ ಆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದನು; ಪಟ್ಟಸೂತ್ರಗಳನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಬಹು ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿದನು; ರಾಜಾಭಿಷೇಕಯೋಗ್ಯವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಸ್ತ ಓಷಧಿಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥೋದಕಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋಹರವಾದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಕ್ಷತ, ದೂರ್ವಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡ ಪಂಚಕುಂಭಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳ, ಋಷಿಗಳ, ಸಿದ್ಧನಾಗರ ಸಮಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹದಿನಾರು ಹದಿನಾರು ಮಂದಿ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯರಾದ ಕನ್ನಿಕೆಯರು ಕೊಂಡುಬರಲು, ಎತ್ತೆತ್ತಲೂ ವೀಣೆ, ಮೃದಂಗ, ಶಂಖ, ಭೇರಿ, ಡಮರು, ಡಿಂಡಿಮು, ಝಲ್ಲರಿ, ತಮ್ಮಟೆ, ತಾಳ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳು ಭೋಗರೆಯುತ್ತಿರಲು, ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಮೃದುಮಧುರವಾದ ಗಾಯನವು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ನಭೋಂಗಣವೆಲ್ಲವೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಘೋಷದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿರಲು, ಶುಭತಿಥಿಯಲ್ಲಿ, ಶುಭಲಗ್ನದಲ್ಲಿ ತಾರಾಬಲ ಚಂದ್ರಬಲಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೌತುಕ ಮಂಗಲಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ತೊಡಿಸಿದನು; ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನನ್ನುಳಿದು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗದ, ತನ್ನದೇ ಆದ ಅಖಂಡೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಆತನಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ

ತತಸ್ತುಷ್ಟಾವ ದೇವೇಶಃ ಪ್ರಮಥೈಃ ಸಹ ಶಾಙ್ಗಿಣಂ |
 ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಲೋಕಕರ್ತಾರಮುವಾಚ ಚ ನಚಸ್ತ್ವಿದಂ || ೫೩ ||
 ಮನು ವಂದ್ಯಸ್ತ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಣಮ ತ್ವಮಮುಂ ಹರಿಂ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಽಥ ಸ್ವಯಂ ರುದ್ರೋ ನನಾಮ ಗರುಡಧ್ವಜಂ || ೫೪ ||
 ತತೋ ಗಣೇಶ್ವರೈಃ ಸರ್ವೈರ್ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಚ ಮರುದ್ಗಣೈಃ |
 ಯೋಗಿಭಿಃ ಸನಕಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಸಿದ್ಧೈರ್ದೇವರ್ಷಿಭಿಸ್ತಥಾ || ೫೫ ||
 ವಿದ್ಯಾಧರೈಃ ಸ ಗಂಧರ್ವೈರ್ಯಕ್ಷರಕ್ಷೋಃಪ್ರರೋಗಣೈಃ |
 ಗುಹ್ಯಕೃಶ್ವಾರಣೈರ್ಭೂತೈಃ ಶೇಷವಾಸುಕಿತಕ್ಷಕೈಃ || ೫೬ ||
 ಪತತ್ರಿಭಿಃ ಕಿನ್ನರೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈಃ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೈಃ |
 ತತೋ ಜಯ ಜಯೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ನಮೋಽಸ್ತ್ವಿತಿ ನಮೋಽಸ್ತ್ವಿತಿ || ೫೭ ||
 ತತೋ ಹರಿರ್ಮಹೇಶೇನ ಸಂಸದಿ ದ್ಯುಸದಾಂ ತದಾ |
 ಏತೈರ್ಮಹಾರವೈರಮೈಶ್ವರಾನರ್ಚಿ ಪರಮಾರ್ಚಿಷಾ || ೫೮ ||
 ತ್ವಂ ಕರ್ತಾ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಪಾತಾ ಹರ್ತಾ ತ್ವಮೇವ ಚ |
 ತ್ವಮೇವ ಜಗತಾಂ ಪೂಜ್ಯಸ್ತ್ವಮೇವ ಜಗದೀಶ್ವರಃ || ೫೯ ||

ಆ ದೇವೇಶ್ವರನು ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಡಗೂಡಿ ಆ ಶಾಙ್ಗಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಶಂಕರನು ಲೋಕಕರ್ತೃವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.

೫೪. “ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ಈ ವಿಷ್ಣುವು ನನಗೆ ವಂದ್ಯನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಹರಿಯನ್ನು ನೀನೂ ನಮಸ್ಕರಿಸು.” ಇಂತು ನುಡಿದ ಬಳಿಕ ಆ ರುದ್ರನು ತಾನೇ ಮೊದಲು ಆ ಗರುಡಧ್ವಜನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

೫೫-೫೮. ತರುವಾಯ ಗಣಾಧೀಶ್ವರರೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಮರುದ್ಗಣಗಳೂ, ಸನಕಾದಿ ಯೋಗಿವರರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೊಡಗೂಡಿದ ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರೂ, ಅಪ್ಸರರೂ, ಗುಹ್ಯಕರೂ, ಚಾರಣರೂ, ಭೂತಗಣಗಳವರೂ, ಶೇಷ ವಾಸುಕಿ ತಕ್ಷಕಾದಿ ಪನ್ನಗರೂ, ವಿಹಂಗಮ ಕಿನ್ನರರೂ, ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮರೂ ಜಯಜಯಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನಂತಾನಂತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೆಸಗಿದರು. ಆ ಬಳಿಕ ಆ ಮಹಾದೇವಸದಸಿನಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಮಸ್ತರೂ ಹರ್ಷಾತಿರೇಕದಿಂದ ಕೋಲಾಹಲಧ್ವನಿಯನ್ನೆಸಗುತ್ತಿರಲು ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದನು.

೫೯. “ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ, ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಕರ್ತೃವು. ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನೂ ನೀನೇ. ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಲಯಗೊಳಿಸುವವನೂ ನೀನೇ. ನೀನೇ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯನು, ಜಗದೀಶ್ವರನು.

ದಾತಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ದುರ್ನಯಕಾರಿಣಾಂ ।

ಅಜೇಯಸ್ತ್ವಂ ಚ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಮಮಾಸಿ ಹಿ ಭವಿಷ್ಯಸಿ || ೬೦ ||

ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಃ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಸ್ತಥೋತ್ತಮಾ ।

ಶಕ್ತಿತ್ರಯಮಿದಂ ವಿಷ್ಣೋ ಗೃಹಾಣ ಸ್ರಾಪಿತಂ ಮಯಾ || ೬೧ ||

ತ್ವದ್ವಿಷ್ವಾರೋ ಹರೇ ನೂನಂ ಮಯಾ ಶಾಸ್ತ್ಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।

ತ್ವದ್ಭಕ್ತಾನಾಂ ಮಯಾ ವಿಷ್ಣೋ ದೇಯಂ ನಿರ್ವಾಣಮುತ್ತಮಂ || ೬೨ ||

ಮಾಯಾಂ ಚಾಸಿ ಗೃಹಾಣೇಮಾಂ ದುಷ್ಟಣೋದ್ಯಾಂ ಸುರಾಸುರೈಃ ।

ಯಯಾ ಸಂಮೋಹಿತಂ ವಿಶ್ವಮುಕಿಂಚಿಜ್ಞಾಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೬೩ ||

ನಾಮಬಾಹುರ್ಮದೀಯಸ್ತ್ವಂ ದಕ್ಷಿಣೋಽಸೌ ಪಿತಾಮಹಃ ।

ಅಸ್ಯಾಸಿ ಹಿ ವಿಧೇಃ ಸಾತಾ ಜನಿತಾಸಿ ಭವಿಷ್ಯಸಿ || ೬೪ ||

ವೈಕುಂಠೈಶ್ವರ್ಯಮಾಸಾದ್ಯ ಹರೇರಿತ್ಥಂ ಹರಃ ಸ್ವಯಂ ।

ಕೈಲಾಸೇ ಪ್ರಮಥೈಃ ಸಾರ್ಥಂ ಸ್ವೈರಂ ಕ್ರೀಡತ್ಯುಮಾಪತಿಃ || ೬೫ ||

೬೦. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ನೀಡುವವನು ನೀನು. ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಾರಿ ನಡೆಯುವ ದುರಾತ್ಮಕರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವವನೂ ನೀನೇ. ಸಂಗ್ರಾಮಗಳೊಡಗಿದಂದು ಶತ್ರುಗಳಿಗಂತಿರಲಿ, ನನಗೂ ನೀನು ಅಜೇಯನಾಗಿರುವೆ.

೬೧. ಆಯಾ ವಿಷ್ಣುವೆ, ಇದೊ, ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ—ಈ ಮೂರು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವವನಾಗು.

೬೨. ಆಯಾ ಹರಿಯೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ ಎಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಂಡ್ಯರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ನಾನು ಉತ್ತಮ ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ನೀಡತಕ್ಕವನು.

೬೩. ಇದೊ, ಸುರಾಸುರರಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಲಸದಳವಾದ ಈ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನಾಗು. ಇದರಿಂದ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವ ವಿಶ್ವವೇ ಅಜ್ಞಾನ ಭೂಯಿಷ್ಠವಾಗುವುದು.

೬೪. ನೀನು ನನ್ನ ಎಡತೋಳು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನನಗೆ ಬಲಭುಜ. ಇಂಥ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ನೀನೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣನೂ ರಕ್ಷಕನೂ ಆಗುವೆ.

೬೫. ಆಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪರಮತವನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ವೈಕುಂಠೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಡನೆ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಉಮೆಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ದೇವೋಽಸೌ ಶಾರ್ಙ್ಗಧನ್ವಾ ಗದಾಧರಃ |
 ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಖಿಲಂ ಶಾಸ್ತಿ ದಾನವಾಂತಕರೋ ಹರಿಃ || ೬೬ ||
 ಇತಿ ತೇ ಕಥಿತಾ ವಿಸ್ತೃ ಲೋಕಾನಾಂ ಚ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಃ |
 ಇದಾನೀಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾವಸ್ತವ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಂ || ೬೭ ||
 ಇದಂ ತು ಪರಮಾಖ್ಯಾನಂ ಶೃಣುಯಾದ್ಯಃ ಸಮಾಹಿತಃ |
 ಸ್ವಲೋಕಕಮಭಿಗಮ್ಯಾಥ ಕಾಶ್ಯಾಂ ನಿರ್ವಾಣಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೬೮ ||
 ಯಜ್ಞೋತ್ಸವೇ ವಿನಾಹೇ ಚ ಮಂಗಲೇಷ್ಟಖಿಲೇಷ್ಟಪಿ |
 ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಸಮಯೇ ದೇವಸ್ಥಾಪನಕರ್ಮಣಿ || ೬೯ ||
 ಸರ್ವಾಧಿಕಾರದಾನೇಷು ನವವೇಶ್ಮಪ್ರವೇಶನೇ |
 ಪತಿತವ್ಯಂ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ತತ್ಕಾರ್ಯಪರಿಸಿದ್ಧಯೇ || ೭೦ ||
 ಅಪುತ್ರೋ ಲಭತೇ ಪುತ್ರಮಧನೋ ಧನವಾನ್ಭವೇತ್ |
 ವ್ಯಾಧಿತೋ ಮುಚ್ಯತೇ ರೋಗಾದ್ಬದ್ಧೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಬಂಧನಾತ್ || ೭೧ ||

೬೬. ಅಂದಿನಿಂದ ಶಾರ್ಙ್ಗಧನ್ವಾರಿಯೂ, ಗದಾಧರನೂ ಆದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ದೈತ್ಯದಾನವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಈ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಳುತ್ತಿರುವನು.

೬೭. ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ ದ್ವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ಮುಕ್ತಿಹೇತುವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೬೮. ಇದು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಆಖ್ಯಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಮಾಹಿತಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಯಾವನು ಇದನ್ನು ಕೇಳುವನೋ ಅವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣಪುಣ್ಯನಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ತರುವಾಯ ಕಾಶೀ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೬೯-೭೦. ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿನಾಹಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ದೇವತಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಶುಭ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರದಾನ, ನೂತನಗೃಹಪ್ರವೇಶ ಸಮಯ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಯಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನಡೆದು ಸಫಲಗೊಳ್ಳಲೋಸುಗ ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಪಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

೭೧. ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಪಠಿಸುವುದರಿಂದ ಅಪುತ್ರನು ಪುತ್ರಲಾಭವನ್ನೂ ದರಿದ್ರನು ಧನಲಾಭವನ್ನೂ ರೋಗಿಯು ಆರೋಗ್ಯಲಾಭವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಜಪ್ಯಮೇತತ್ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸತತಂ ಮಂಗಲಾರ್ಥಿನಾ ।

ಅಮಂಗಲಾನಾಂ ಶಮನಂ ಹರನಾರಾಯಣಸ್ಥಿಯಂ

॥ ೭೨ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಚತುರ್ಭುಜಾಭಿಷೇಕವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ತ್ರಯೋವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೭೨. ಅಯ್ಯಾ ಶಿವಶರ್ಮನೆ, ಸಮಸ್ತ ಅಮಂಗಳಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವಂಥದೂ, ಶಿವಕೇಶವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದುದೂ ಆದ ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಶುಭಾಪೇಕ್ಷೆಯಾದವನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸತತವೂ ಪಾರಾಯಣಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಚತುರ್ಭುಜಾಭಿಷೇಕವರ್ಣನ” ಎಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶಿವಶರ್ಮನಿರ್ವಾಣವರ್ಣನಂ

ಗಣಾವೂಚತುಃ:-

ಶಿವಶರ್ಮನ್ನುದರ್ಶಂ ತೇ ಕಥಯಾಮೋ ನಿಶಾಮಯ |

ತ್ವನುತ್ರ ವೈಷ್ಣವೇ ಲೋಕೇ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಸುಪುಷ್ಕಲಾನ್ || ೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವತ್ಸರಂ ಪೂರ್ಣಂ ರಮಮಾಣೋಽಪ್ಸರೋಗಣೈಃ |

ಸುತೀರ್ಥನುರಣೋಸಾತ್ರ ಪುಣ್ಯಶೇಷೇಣ ವೈ ಪುನಃ || ೨ ||

ಭವಿಸ್ಯಸಿ ಮಹೀಪಾಲೋ ನಗರೇ ನಂದಿವರ್ಧನೇ |

ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಾಃಸಪತ್ನಂ ಚ ಸಮೃದ್ಧಬಲವಾಹನಂ || ೩ ||

ಕೃಷ್ಣಭಿರ್ವೃಷ್ಟಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ರಮ್ಯಹಾಟಕಭೂಷಣೈಃ |

ಸಂಜುಷ್ಟಮಿಷ್ಟಾಪೂರ್ತಾನಾಂ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ನಿತ್ಯಕರ್ತೃಭಿಃ || ೪ ||

ಸದಾಸಂಪನ್ನಸಸ್ಯಂ ಚ ಸೂರ್ವರಕ್ಷೇತ್ರಸಂಕುಲಂ |

ಸುದೇಶಂ ಸುಪ್ರಜಂ ಸುಸ್ಥಂ ಸುತೃಣಂ ಬಹುಗೋಧಸಂ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಶಿವಶರ್ಮನಿರ್ವಾಣವರ್ಣನಂ

೧-೩. ಗಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-ಆಯಾ ಶಿವಶರ್ಮನೆ, ನಿನಗೆ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಸುಕೃತಫಲವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ; ಕೇಳು. ನೀನು ಈ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಯುಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾಲ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮರಣವಾಂತುದರ ಫಲವಾಗಿ ದೊರೆತ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅಪ್ಸರೋ ಗಣಗಳೊಡನೆ ಬಹು ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಅದೇ ಪುಣ್ಯ ವಿಶೇಷದಿಂದಲೇ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಂದಿವರ್ಧನನೆಂಬ ನಗರದ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಲವಾಹನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನಾಗಿ ಅಸಪತ್ನವಾದ ಅಖಂಡರಾಜ್ಯಾಧಿ ಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೀಯೆ.

೪. ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತವೇ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸತತವೂ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಿಂದ, ಸುವರ್ಣಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟು ಹೃಷ್ಟರೂ ಪುಷ್ಪರೂ ಆಗಿರುವ ಪಂಡಿತಪ್ರಕಾಂಡರಿಂದಲೂ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಸಂಸೇವಿತವಾಗಿರುವುದು.

೫. ಸರ್ವಶುತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಸ್ಯಸಂಪನ್ನವಾಗಿ ಬಹುಸೊಗಸಾದ ಗದ್ದೆಯ ಭೂಮಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ದೇಶವೆಂದೆನಿಸಿ, ಸನ್ಯಾಸಗಾಮಿಗಳಾದ

ದೇವತಾಯತನಾನಾಂ ಚ ರಾಜಿಭಿಃ ಪರಿರಾಜಿತಂ ।

ಸುಯೂಸಾ ಯತ್ರ ವೈ ಗ್ರಾಮಾಃ ಸುವಿತ್ತರ್ಥವಿರಾಜಿತಾಃ || ೬ ||

ಸುಪುಷ್ಪಕೃತ್ತಿಮೋದ್ಯಾನಾಃ ಸಸದಾಫಲಪಾದಪಾಃ ।

ಸಪದ್ಮಿನೀಕಕಾಸಾರಾ ಯತ್ರ ರಾಜಂತಿ ಭೂಮಯಃ || ೭ ||

ಸದಂಭಾ ನಿನ್ನುಗಾರಾಜಿರ್ನಯತ್ರ ಜನತಾ ಕ್ವಚಿತ್ ।

ಕುಲಾನ್ಯೇವ ಕುಲೀನಾನಿ ನ ಚಾನ್ಯಾಯಧನಾನಿ ಚ || ೮ ||

ವಿಭ್ರಮೋ ಯತ್ರ ನಾರೀಷು ನವಿದ್ವತ್ಸ ಚ ಕರ್ಮಚಿತ್ ।

ನದ್ಯಃ ಕುಟಿಲಗಾಮಿನೋ ನಯತ್ರ ವಿಷಯೇ ಪ್ರಜಾಃ || ೯ ||

ತಮೋಯುಕ್ತಾಃ ಕ್ಷಸಾ ಯತ್ರ ಬಹುಲೇಷು ನ ಮಾನವಾಃ ।

ರಜೋಯುಜಃ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ಯತ್ರ ನ ಧರ್ಮಬಹುಲಾ ನರಾಃ || ೧೦ ||

ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿ, ಸುಭಿಕ್ಷುಭೂಯಿಷ್ಯವಾಗಿ, ಎತ್ತೆತ್ತಲೂ ತಾವೇತಾನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ತೃಣಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಗೋಧನದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೬. ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಾಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನದ ಕುರುಹಾದ ಯೂಪಸ್ತಂಭಗಳಿಂದೊಪ್ಪಿ ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವುವು.

೭. ಬಗೆಬಗೆಯ ಸುಪುಷ್ಪಗಳ ಕೃತ್ತಿಮೋದ್ಯಾನಗಳೂ (ಕೈದೋಟಗಳೂ), ಯಾವಾಗಲೂ ಫಲಭರಿತಗಳೇ ಆಗಿರುವ ವೃಕ್ಷವಿಶೇಷಗಳೂ, ಕಮಲ ಸರೋವರಗಳೂ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಭೂಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುವು.

೮. ನಿರ್ಮಲೋದಕವಿಲ್ಲದ ನದೀವೃಂದವಾಗಲಿ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾರಿ ನಡೆಯುವ ಜನತೆಯಾಗಲಿ, ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳಿಲ್ಲದ ಮನೆತನಗಳಾಗಲಿ, ಇತರರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಟ್ಟ ಧನಗಳಾಗಲಿ ಆರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಿಭ್ರಮ (ಅಜ್ಞಾನ, ವಿಲಾಸ)ವೆಂಬುದಿರುವುದೇ ಹೊರತು ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ನದಿಗಳು ವಕ್ರಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವವಾಗಲಿ ಜನರೆಂದಿಗೂ ವಕ್ರಮಾರ್ಗವಲಂಬಿಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦. ಬಹುಳ ಪಕ್ಷದ ರಾತ್ರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕತ್ತಲು ಕವಿದು ಕಾಣುತ್ತಿರುವವಾಗಲಿ ಮಾನವರೆಂದಿಗೂ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾರಿಯರು ರಜೋದೊಷಯುಕ್ತರಾಗಿರುವರಲ್ಲದೆ ಪುರುಷರು ಆ ದೋಷಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಧರ್ಮಬಾಹಿರರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಧನೈರನಂಧೋ ಯತ್ರಾಸ್ತಿ ಮನೋ ನೈವಚ ಭೋಜನಂ ।

ಅನಯಃ ಸ್ಯಂದನಂ ಯತ್ರ ನ ಚ ನೈ ರಾಜಪುರುಷಃ ॥ ೧೧ ॥

ದಂಡಃ ಪರಶುಕುಬ್ಧಾಲವಾಲವ್ಯಜನರಾಜಿಷು ।

ಆತಪತ್ರೇಷು ನಾನ್ಯತ್ರ ಕ್ವಚಿತ್ಕ್ರೋಧಾಪರಾಧಜಃ ॥ ೧೨ ॥

ಅನ್ಯತ್ರಾಕ್ಷಿ ಕನ್ಯಂದೇಭ್ಯಃ ಕ್ವಚಿನ್ನ ಪರಿದೇವನಂ ।

ಆಕ್ಷಿಕಾ ಏವ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಯತ್ರ ಸಾಶಕಸಾಣಯಃ ॥ ೧೩ ॥

ಜಾಡ್ಯನಾರ್ತಾ ಜಲೇಷ್ಟೇವ ಸ್ತ್ರೀಮಧ್ಯಾ ಏವ ದುರ್ಬಲಾಃ ।

ಕಲೋರಹೃದಯಾ ಯತ್ರ ಸ್ತ್ರೀಮಂತಿನ್ಯೋ ನ ಮಾನವಾಃ ॥ ೧೪ ॥

ಔಷಧೇಷ್ಟೇವ ಯತ್ರಾಸ್ತಿ ಕುಷ್ಠಯೋಗೋ ನ ಮಾನವೇ ।

ನೇಧೋಃಪ್ಯಂತಃ ಸುರಕ್ಷೇಷು ಶೂಲಂ ಮೂರ್ತಿಕರೇಷು ವೈ ॥ ೧೫ ॥

೧೧. ಸಕಲೈಶ್ಚರ್ಯಸಮನ್ವಿತನಾದರೂ ಗರ್ವದಿಂದ ಕುರುಡಾಗುವವನೂ, ಭುಕ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಿರುವವನೂ, ಹಿತಮಿತವಾದ ಭೋಜನವಿಲ್ಲದಿರುವವನೂ, ನೀತಿಬಾಹಿರನೂ, ಸ್ಯಂದನಾದಿ ಭೋಗಶೂನ್ಯನೂ, ರಾಜಪುರುಷನಲ್ಲದವನೂ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨. ದಂಡವೆಂಬುದು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿ, ಭತ್ತ, ಚಾಮರಗಳು, ಬೀಸಣಿಗೆ, ನೇಗಿಲು, ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದಾಗಲಿ ಕ್ರೋಧದ ಮೂಲಕ ಅಪರಾಧಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧಿಸುವುದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೩. ಜಾಜುಗಾರರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಪರಿದೇವನವೆ(ಜೂಜೆ)ಂಬುದು ಇರುವುದಾಗಲಿ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ನಗರರಕ್ಷಾಪುರುಷರು ಕೇವಲ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾಗಿರುವರೆ ಹೊರತು, ಸಾಶವಾಣಿಗಳಾಗಿ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೧೪-೧೫. ಜಾಡ್ಯದ ಸುದ್ದಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುತ್ತದೆ ಯಾಗಲಿ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದುರ್ಬಲತೆಯೆಂಬುದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದಾಗಲಿ ಬೇರೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಶಿನ್ಯವೆಂಬುದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿರುವುದಾಗಲಿ ಮಾನವರು ಕಶಿನ ಪೃಥವ್ಯರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠವೆಂಬುದು ಔಷಧಯೋಗವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಲಿ ಮಾನವರಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಛಿದ್ರವೆಂಬುದು ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿರುವುದಾಗಲಿ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಶೂಲವೆಂಬುದು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಂಪಃ ಸಾತ್ವಿಕಭಾವೋತ್ಥೋ ನ ಭಯಾತ್ಕ್ವಾಪಿ ಕಸ್ಯಚಿತ್ |

ಸಂಜ್ವರಃ ಕಾನುಜೋ ಯತ್ರ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಕಲಾಷಸ್ಯ ಚ || ೧೬ ||

ದುರ್ಲಭತ್ವಂ ಸದಾ ತಸ್ಯ ಸುಕೃತೇನ ಚ ವಸ್ತುನಃ |

ಇಭಾ ಏನ ಪ್ರಮತ್ತಾ ವೈ ಯುದ್ಧಂ ನೀಚೋರ್ಜಲಾಶಯೇ || ೧೭ ||

ದಾನಹಾನಿರ್ಗಜೇಷ್ಟೇನ ದ್ರುಮೇಷ್ಟೇನಹಿ ಕಂಟಿಕಾಃ |

ಜನೇಷ್ಟೇನ ವಿಹಾರಾ ಹಿ ನ ಕಸ್ಯಚಿದುರಸ್ಥಲೀ || ೧೮ ||

ಬಾಣೇಷು ಗುಣವಿಶ್ಲೇಷೋ ಬಂಧೋಕ್ತಿಃ ಪುಸ್ತಕೇ ದೃಢಾ |

ಸ್ನೇಹತ್ಯಾಗಃ ಸದೈವಾಸ್ತಿ ಯತ್ರ ಸಾಶುಪತೇ ಜನೇ || ೧೯ ||

ದಂಡವಾರ್ತಾ ಸದಾ ಯತ್ರ ಕೃತಸನ್ಯಾಸಕರ್ಮಣಾಂ |

ಮಾರ್ಗಣಾಶ್ಚ ಪಕೇಷ್ಟೇನ ಭಿಕ್ಷುಕಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ || ೨೦ ||

೧೬-೧೭. ಕಂಪವೆಂಬುದು ಭಾರ್ಯಾಭರ್ತೃಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಶಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವೆ ಮೂಡಿಬರುವುದಾಗಲಿ ಭಯದಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ್ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಯೋಗದ ಸಲುವಾಗಿ ಜ್ವರ ಕ್ಷೋಭೆಯು ಕಂಡುಬರುವುದಾಗಲಿ ಧನಕನಕ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಸಕ್ಕೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯವಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿಯೆ ಧನವ್ಯಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಮದಿಸುವುವೇ ಹೊರತು ಮಾನವರು ಮದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧವೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುದು.

೧೮. ದಾನಹಾನಿಯೆಂಬುದು ಆನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಂಟಕವೆಂಬುದು ಗಿಡ ಮರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಹಾರವೆಂಬುದು ಜನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಹಾರಾದಿ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಶೂನ್ಯನಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಲವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವುದು ಗೋಚರವಾಗದು.

೧೯. ಗುಣತ್ಯಾಗವೆಂಬುದು ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊರಡುವ ಬಾಣಗಳಲ್ಲಿರುವುದಾಗಲಿ ಜನಗಳಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಬಂಧೋಕ್ತಿ (ಹಿಡಿ, ಕಟ್ಟು, ಹೊಡಿ, ಕೊಲ್ಲು) ಯೆಂಬುದು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೃಢವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹ (ಮಮತೆ) ತ್ಯಾಗವೆಂಬುದು ಸಾಶುಪತವ್ರತದೀಕ್ಷಿತರಾದ ಜನರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಲ್ಲದೆ ಇತರ ಜನರಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ನೇಹ (ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನಾದಿ) ತ್ಯಾಗವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦. ದಂಡವಾರ್ತೆಯೆಂಬುದು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಏಕದಂಡಿ, ತ್ರಿದಂಡಿ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ವಂಶದಂಡಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುವುದಾಗಲಿ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಧನುಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾರ್ಗಣ (ಬಾಣ, ಯಾಚಕ)

ಯತ್ರ ಕ್ಷಪಣಕಾ ಏವ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಮಲಧಾರಿಣಃ |
 ಪ್ರಾಯೋ ಮಧುವ್ರತಾ ಏವ ಯತ್ರ ಚಂಚಲವೃತ್ತಯಃ || ೨೧ ||
 ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣವದ್ವೇಶೇ ತ್ವಯಿ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಶಾಸತಿ |
 ಧರ್ಮೇಣ ರಾಜಧರ್ಮಜ್ಞ ಶೌಂಡೀರ್ಯಗುಣಶಾಲಿನಿ || ೨೨ ||
 ಸೌಭಾಗ್ಯಭಾಜರೂಪಾಡ್ಯೇ ಶೌರ್ಯದಾರ್ಯ ಗುಣಾನ್ವಿತೇ |
 ಸೀಮಂತಿನೀನಾಂ ರಮ್ಯಾಣಾಂ ಲಾವಣ್ಯಾಚಿತಸುಶ್ರಿಯಾಂ || ೨೩ ||
 ರಾಜ್ಞೀನಾಮಯುತಂ ಭಾವಿ ಕುಮಾರಾಣಾಂ ಶತತ್ರಯಂ |
 ವೃದ್ಧಕಾಲ ಇತಿಹ್ಯಾತ ಉಗ್ರಃ ಪರಪುರಂಜಯಃ || ೨೪ ||
 ವಿಜಿತಾಃನೇಕ ಸಮರಃ ಶ್ರೀಸಂತರ್ಪಿತಮಾರ್ಗಣಃ |
 ಅನೇಕಗುಣಸಂಪೂರ್ಣಃ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಭದೃಶಿಃ || ೨೫ ||
 ಸಂತತಾಃವಭೃಥಕ್ಲಿನ್ನಮೂರ್ಧಜಃ ಕ್ಷತಿಪರ್ಷಭಃ |
 ಪ್ರಜಾಸಾಲನಸಂಪನ್ನಃ ಕೋಶಪ್ರೀಣಿತಭೂಸುರಃ || ೨೬ ||

ಗಳಿದುವುದಾಗಲಿ ಜನಗಳಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ
 ಆಶ್ರಯಕ್ಕುಚಿತವಾದ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು
 ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನುಳಿದು ಭಿಕ್ಷುಕರಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೧. ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಧೂತಾಶ್ರಮಿಗಳು ಮಾತ್ರ ದೇಹಮಲಧಾರಿ
 ಗಳಾಗಿರುವರೇ ಹೊರತು ಇತರರಾರೂ ಹಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರಗಳು
 ಮಾತ್ರ ಚಂಚಲವಾದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಲಿ ಇತರರಾರೂ ಅಲ್ಲ.

೨೨. ಅಯ್ಯಾ ಶಿವರರ್ಮನೆ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳ
 ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀನು ರಾಜನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ರಾಜಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅರಿತವ
 ನಾಗಿ ವೀರ್ಯಸ್ಥೈರ್ಯಾದಿ ಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವೆ.

೨೩-೨೪. ನಿನಗೆ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
 ಸ್ವಪ್ರೀತಿಯವಾದ ರೂಪ, ಶೌರ್ಯ, ಔದಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು
 ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದು ಲಾಪಣ್ಯದಿಂದಲಿ ಅನುಸಮವಾದ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೊಳ
 ಗೊಂಡು, ಮನೋಹರಿಯರೂ, ಸೀಮಂತಿನಿಯರೂ ಆದ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಮಂದಿ
 ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿನಗೆ ರಾಣಿಯರಾಗುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಮುನ್ನೂರು ಮಂದಿ
 ಕುಮಾರರು ಉದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಪುರಂಜಯನಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಗ್ರ
 ನೆನಿಸುವ ನೀನು ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಕಾಲನೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಳ್ಳುವೆ.

೨೫-೨೬. ಅಯ್ಯಾ ವಿಶ್ರೇಷ್ಠಮನೆ, ಆಗ ನೀನು ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು
 ಗೆದ್ದು, ನಿನ್ನ ಸಂಪತ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾಚಕರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ
 ಅನೇಕ ಶುಭ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಗಣಿಯೆನಿಸಿ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾಂತಿ

ಪದಾಃ ಸಂವಿಂಶತಿಃ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣೋಃ ಹೃದಿಧ್ಯಾಯಸ್ತತಂದ್ರಿತಃ ।

ವಾಸುದೇವಕಥಾಲಾಪಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತದಿನಕ್ಷಪಃ ॥ ೨೭ ॥

ಕದಾಚಿದುಪವಿಷ್ಯಃ ಸನ್ ಮಧ್ಯೇ ರಾಜಸಭಂ ದ್ವಿಜ ।

ದೂರಾತ್ಕಾರ್ಪಟಕೈರ್ವೃಷ್ಟೋ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಃ ಸಮಾಗತೈಃ ॥ ೨೮ ॥

ತತ್ಕರ್ಮಭಾವಿಸದೃಶ್ಯಸ್ತದಾ ತ್ವಮಭಿನಂದಿತಃ ।

ತೈಃ ಸರ್ವೈ ರಾಜಶಾರ್ದೂಲ ಸ್ವಾಶೀರ್ವಾದೈರನೇಕಶಃ ॥ ೨೯ ॥

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೋ ದೇವೋ ವಿಶ್ವೇಷಾಂ ಜಗತಾಂ ಗುರುಃ ।

ಕಾಶೀನಾಥೇ ಸ್ತುತೇ ಕುರ್ಯಾತ್ಕುಮತೇರಪವರ್ಜನಂ ॥ ೩೦ ॥

ನೈಃ ಶ್ರೇಯಸೀಂ ಚ ಸಂಪತ್ತಿಂ ಯೋ ದೇಯಾತ್ಸ್ಮರಣಾದಪಿ ।

ಕಾಶೀನಾಥಃ ಸತೇ ದಿಶ್ಯಾಜ್ಞಾನಂ ಮಲವಿವರ್ಜಿತಂ ॥ ೩೧ ॥

ಯೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ತೇ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾಜ್ಯಮಕಂಟಕಂ ।

ತತ್ಪುಣ್ಯಶೇಷತೋ ಭೂಯಾದ್ವಿಶ್ವನಾಥೇ ಮತಿಸ್ತವ ॥ ೩೨ ॥

ಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ, ಅನವರತವೂ ಯಾಗಯಜನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವಭೃಥಸ್ನಾನದಿಂದ ತೊಯ್ದು ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕ್ಷಿತಿಪೋತ್ತಮನೆನಿಸಿ; ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನೆನಿಸಿ, ಇರುವ ಧನ ಕೋಶದಿಂದ ಭೂಸುರರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ, ಯಾವೊಂದು ಈತಿಭಾಧೆಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಹೃತ್ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಆ ವಾಸುದೇವನ ಲೀಲಾವಿನೋದಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸತ್ಯಥಾಲಾಪಗಳಿಂದಲೇ ಹಗಲಿರುಳುಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತ, ಒಮ್ಮೆ ರಾಜಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖೋಪವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದಿಂದೈತರುವ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಂಡು, ಅಂದು ನೀನು ಪುಣ್ಯಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪಡೆಯುವೆ.

೩೦-೩೧. “ಅಯ್ಯಾ ವೃದ್ಧಕಾಲರಾಜನೆ, ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಗುರುವಾಗಿ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾಗಿರುವನು. ಅವನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ಯಥಾಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಲಿ. ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಯಾವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಮೋಕ್ಷಪದವಿಯನ್ನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನೋ ಆ ಕಾಶೀನಾಥನು ನಿನಗೆ ಅಣವ ಮಲವರ್ಜಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಲಿ.

೩೨. ಯಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಕಂಟಕವಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ದೊರೆತಿರುವುದೋ ಅದೇ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವವೂ ಉಂಟಾಗಲಿ.

ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾತ್ಸುಲಭಮಾಯುಃ ಪುತ್ರಾಃಂಬರಾಃಂಗನಾಃ |
 ಸಮೃದ್ಧಯಃ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷೌ ಸ ವಿಶ್ವೇಶಃ ಪ್ರಸೀದತು || ೩೩ ||
 ನಾಮಶ್ರವಣಮಾತ್ರೇಣ ಯಸ್ಯ ವಿಶ್ವೇಶಿತುರ್ವಿಭೋಃ |
 ಮಹಾಪಾತಕವಿಚ್ಛೇದಃ ಸ ವಿಶ್ವೇಶೋಸ್ತು ತೇ ಹೃದಿ || ೩೪ ||
 ತ್ವಂ ವೃದ್ಧಕಾಲೋ ಭೂಪಾಲಃ ಶ್ರುತ್ವೇತ್ಯಾಶೀಪರಂಪರಾಂ |
 ಸ್ಮರಿಸ್ಯಸೀದಂ ವೃತ್ತಾಂತಂ ಪುಲಕಾಂಕವಪುಸ್ತದಾ || ೩೫ ||
 ಆಕಾರಗೋಪನಂ ಕೃತ್ವಾ ತೇಭ್ಯೋ ದತ್ವಾ ಧನಂ ಬಹು |
 ಸುಮುಹೂರ್ತಮನುಸ್ರಾಪ್ಯ ಸುತೇ ರಾಜ್ಯಂ ವಿಧಾಯಚ || ೩೬ ||
 ಅನಂಗಲೇಖಯಾ ರಾಜ್ಯಾ ತತಃ ಕಾಶೀಂ ಗಮಿಸ್ಯಸಿ |
 ದತ್ವಾ ದಾನಾನಿ ಭೂವೀಣೆ ಪ್ರೀಣಯಿತ್ವಾರ್ಥಿನೋ ಜನಾನ್ || ೩೭ ||
 ಸ್ವನಾಮ್ನಾ ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಲಿಂಗಂ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಂ |
 ಪ್ರಾಸಾದಂ ತತ್ರ ಕೃತ್ವೋಚ್ಚಿಸ್ತದಗ್ರೇ ಕೂಪಮುತ್ತಮಂ || ೩೮ ||

೩೩. ಯಾವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆಯುಸ್ಸು, ಕಳತ್ರಪುತ್ರ ಅಂಬರಾದಿ ಗಳೂ, ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಗಳೂ ದೊರಕುವುವೋ, ಆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ.

೩೪. ಯಾವನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ ಶ್ರವಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೆ ಮಹಾಪಾತಕ ಗಳೂ ಹರಿದುಹೋಗುವುವೋ, ಆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಯು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಲಿ.”

೩೫-೩೬. ಅಯ್ಯಾ ಶಿವಶರ್ಮನೆ, ವೃದ್ಧಕಾಲಮಹಾರಾಜನಾಗುವ ನೀನು ಇಂತು ನುಡಿದ ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ, ಆಶಿಷಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಲಕಾಂಕಿತ ಗಾತ್ರನಾಗಿ, ನಾವು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಭವಿಷ್ಯತ್ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಸ್ಮರಿಸುವೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಹೊರಗೆಡಹದೆ ಆ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಬಹುಧನವನ್ನಿತ್ತು ಆ ಬಳಿಕ ಒಳ್ಳೆಯ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವೆ.

೩೭. ತರುವಾಯ ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದ ಅನಂಗಲೇಖಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅರ್ಥಿಗಳಾದ ಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವೆ.

೩೮. ಅನಂತರ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಲು ಕಾರಣವೆನಿಸುವ ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರನೆಂಬ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರ ಮುಂಗಡೆಯೆ ಒಂದು ಕೊಳ ವನ್ನು ತೋಡಿಸುತ್ತೀಯೆ.

ವಿಧಾಯ ವಿಧಿವತ್ತತ್ರ ಕಲಶಾರೋಪಣಾದಿಕಂ ।

ಮಣಿಮಾಣಿಕ್ಯಚಾಂಪೇಯದುಕೂಲೇಭಾಶ್ಚ ಗೋಧನಂ ॥ ೩೯ ॥

ಮಹಾಧ್ವಜಪತಾಕಾಶ್ಚ ಭತ್ತಚಾಮರದರ್ಪಣಂ ।

ದೇವೋಪಕರಣಂ ಭೂರಿ ವಿಶ್ರಾಣ್ಯ ಶ್ರಮವರ್ಜಿತಃ ॥ ೪೦ ॥

ವ್ರತೋಪನಾಸನಿಯಮೈಃ ಪರಿಕ್ಷೇಣಕಲೇವರಃ ।

ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ನಿರ್ಜನೇ ತತ್ರ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸ್ಯೇಕಂ ತಪೋಧನಂ ॥ ೪೧ ॥

ಅತೀವ ಜೀರ್ಣವಪುಷಂ ಪರಿಹಿಂಗಜಟಾನ್ವಿತಂ ।

ಮೂರ್ತಿಮಂತನಿವ ಸ್ತ್ರಾಂತುಂ ಧರ್ಮಂ ಜನಮನೋಹರಂ ॥ ೪೨ ॥

ಭಾರಂ ಶರೀರಯುಷ್ಣೇಶ್ಚ ದೃಢಯುಷ್ಣಾಂ ಗಮಪ್ಯೇಚ ।

ಗರ್ಭಾಗಾರಾದ್ವಿನಿಷ್ಕ್ರಮ್ಯಾಭ್ಯಾಯಾಂತಂ ರಂಗಮಂಡಪೇ ॥ ೪೩ ॥

ಉಪವಿಶ್ಯ ಸಮಾಪೇ ತೇ ಪ್ರಕ್ಷ್ಯತೈವಮನುಕ್ರಮಾತ್ ।

ಕೋಃಸಿ ತ್ವಂ ಕಿಮಿಹಾಸಿ ತ್ವಂ ದ್ವಿತೀಯ ಇವ ಕಸ್ತ್ವಯಂ ॥ ೪೪ ॥

ಪ್ರಸಾದಃ ಕಾರಿತಃ ಕೇನ ಜಾನಾಸ್ಯೇಷ ತತೋ ವದ ।

ಅಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಕಿನ್ನಾಮ ಪ್ರಾಯೋ ಜಾನೇ ನ ವಾರ್ಧಕಾತ್ ॥ ೪೫ ॥

೩೯-೪೦. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಲಶಾರೋಪಣಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆಗಗೊಳಿಸಿ ಮಣಿಮಾಣಿಕ್ಯ ಚಾಂಪೇಯ ದುಕೂಲಗಳನ್ನೂ, ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಗೋಧನವನ್ನೂ, ಮಹಾಧ್ವಜ ಪತಾಕೆಗಳನ್ನೂ ಭತ್ತ ಚಾಮರ ದರ್ಪಣಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಪೂಜೋಪಕರಣಗಳನ್ನೂ ಯಾವ ಶ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಆ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವೆ.

೪೧. ತರುವಾಯ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ವ್ರತೋಪನಾಸನಿಯಮಗಳಿಂದ ಸವೆದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ ತಪೋಧನನನ್ನು ಕಾಣುವೆ.

೪೨. ಆತನು ಬಹಳ ಹಣ್ಣಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕೆಂಚೆಡೆಗಳೊಡಗೂಡಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಧರ್ಮವೇ ಮೂರ್ತಿಮಂತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದೊ ಎಂಬಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವನು.

೪೩-೪೫. ಆ ತಪಸ್ವಿಯು ಶರೀರಕಾಷ್ಠದ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಕೈಗೋಲಿನಮೇಲೆ ಹೊರಬಿಟ್ಟು ಗರ್ಭಾಗಾರದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಅಂತರಂಗ ಮಂಡಪದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, “ಅಯ್ಯಾ, ನೀನಾರು? ಏಕೆಲ್ಲಿರುವೆ? ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಈಕೆ ಯಾರು? ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು ಯಾರು? ಇದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವೆಯಾದರೆ, ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು.

ಪೃಷ್ಟಸ್ವಾಮಿತಿ ತೇನಾಫ ತದಾ ವೃದ್ಧತಪಸ್ವಿನಾ ।	
ಕಥಯಿಷ್ಯಸ್ಯಹಂ ರಾಜಾ ವೃದ್ಧಕಾಲ ಇತಿ ಶ್ರುತಃ	೪೬
ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಇಹಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತೇತಯಾ ಸಹ ಕಾಂತಯಾ ।	
ಧ್ಯಾಯಾಮಿ ಲಿಂಗಮೇತಚ್ಚ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಿ ನ ಕಿಂಚನ	೪೭
ಪ್ರಾಸಾದಸ್ಯಾಸ್ಯ ಜಟಿಲ ಸ್ವಯಂ ಕಾರಯಿತಾ ಶಿವಃ ।	
ವಿಶೇಷತೋಽಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ನಾನು ನೋ ವೇದ್ವಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ	೪೮
ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ನರಪತೇರ್ವಾಕ್ಯಂ ಪ್ರಾಹ ಜಟಾಧರಃ ।	
ಸತ್ಯಮುಕ್ತಂ ತ್ವಯೈಕಂ ಹಿ ಲಿಂಗನಾನು ನ ವೇತ್ಸಿಯತ್	೪೯
ಪಶ್ಯೇಯಂ ತ್ವಾನುಹಂ ನಿತ್ಯಮುಪವಿಷ್ಯಂ ಸುನಿಶ್ಚಲಂ ।	
ಶ್ರುತೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ ತವ ಪ್ರಾಸಾದೋ ಯೇನ ಕಾರಿತಃ	೫೦
ಮನಾಗ್ರೇ ತತ್ಪಮಾಚಕ್ಷ್ಣ್ಯ ಯದಿ ಜಾನಾಸಿ ತತ್ಪತಃ ।	
ಅಕರ್ಣ್ಯೇತಿ ವಚಸ್ತಸ್ಯ ಪುನಃ ಪ್ರಾಹ ಭವಾನಿತಿ	೫೧

ಈ ಲಿಂಗದ ಹೆಸರೇನು? ನನಗೆ ಮುಪ್ಪಡಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ಹೆಸರೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವನು.

೪೬-೪೮. ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೇ, ತಪಸ್ವಿಯಾದ ಆ ವೃದ್ಧನಿಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ನೀನು, “ಅಯ್ಯಾ, ನನ್ನನ್ನು ವೃದ್ಧಕಾಲರಾಜನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ದಕ್ಷಿಣದೇಶದವನು. ಇವಳು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ. ಈಕೆಯೊಡನೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇದೋ ಈ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ನಾನೂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ದೈವವನ್ನೂ ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಈ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವರಾದರೂ ಜಟಾಧಾರಿಯಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಶಿವನು. ಈ ಲಿಂಗದ ಹೆಸರೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವೆ.

೪೯-೫೧. ಜಟಾಧರನಾದ ಆ ವೃದ್ಧತಾಪಸನು ಈ ನಿನ್ನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ, “ಅಯ್ಯಾ, ನೀನು ದಿಟವನ್ನೇ ನುಡಿದೆ. ಈ ಲಿಂಗವೊಂದರ ಹೆಸರೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಿರುವೆ. ನೀನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಕದಲದೆ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಯಾರು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಿರಬೇಕು. ದಿಟವಾಗಿಯೂ ನೀನಿದನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವೆಯಾದರೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.” ಎಂದು ಕೇಳುವನು. ಇಂತೆಂದ ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀನು ಮತ್ತೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳುವೆ.

ಕರ್ತಾ ಕಾರಯಿತಾ ಶಂಭುಃ ಕಿಮತಥ್ಯಂ ಬ್ರವೀಮ್ಯಹಂ ।

ಅಥವಾ ಚಿಂತಯಾ ಕಿಂ ಮೇ ತಪಸ್ವಿನ್ಮನಯಾ ವಿಭೋ ॥ ೫೨ ॥

ಇತಿ ತ್ವಯಿ ಸ್ಥಿತೇ ಜೋಷಂ ಸಪುನರ್ವೃದ್ಧತಾಪಸಃ ।

ಪಿಪಾಸುರಸ್ಮಿ ಪಾನೀಯಮಾನೀಯಾಶು ಪ್ರಯಚ್ಛ ಮೇ ॥ ೫೩ ॥

ಇತಿ ತೇನ ಚ ನುನ್ನಸ್ತ್ವಂ ನಾರ್ಯಾನೀಯ ಚ ಕೂಪತಃ ।

ಪಾಯಯಿಷ್ಯಸಿ ತಂ ವೃದ್ಧಂ ತಾಪಸಂ ತತ್ತ್ವಜಾಚ್ಛ ಸಃ ॥ ೫೪ ॥

ತದಂಬುಪಾನತೋ ಭೂಯಾತ್ಸುಪಾರ್ವಣಶಶಿಪ್ರಭಃ ।

ತರುಣೋ ರೂಪಸಂಪನ್ನಃ ಕೋಶೋನ್ಮುಕ್ತೋರಗೋ ಯಥಾ ॥ ೫೫ ॥

ಜಾತಾಶ್ಚರ್ಯೇಣ ಭವತಾ ಪುನರೇವಾಭ್ಯಭಾಸಿ ಸಃ ।

ಈ ಪ್ರಭಾವೋ ಹಿ ಭಗವನ್ನೇಷ ಯೇನ ಭವಾನ್ಮನಃ ॥ ೫೬ ॥

ಪರಿತ್ಯಜ್ಯಾತ್ಮ ಜರಸಂ ನಮೋ ಭ್ರಾಜಸಿ ಸಾಂಪ್ರತಂ ।

ಅಸ್ತಿ ಚೇದವಕಾಶಸ್ತೇ ತತೋ ಬ್ರೂಹಿ ತಪೋಧನ ॥ ೫೭ ॥

ತಪೋಧನ ಉವಾಚ :-

ವೃದ್ಧಕಾಲಕ್ಷಿತಿಪತೇ ಜಾನೇ ತ್ವಾಂ ಸುಮಹಾಮತೇ ।

ಇಮಾಮಪಿ ಚ ಜಾನೇಹಂ ತವಪತ್ನೀಂ ಪತಿವ್ರತಾಂ ॥ ೫೮ ॥

೫೨. “ಅಯ್ಯಾ, ಮಾಡುವವನೂ ಮಾಡಿಸುವವನೂ ಆ ಶಂಭುವೇ. ಇದು ನಿಜವು. ಇದೊಂದನ್ನುಳಿದು ನಾನು ಅಸತ್ಯವಾದ ಮತ್ತೇನನ್ನು ತಾನೇ ಹೇಳಲಿ. ಅಥವಾ ಈ ಚಿಂತೆಯಾದರೂ ನನಗೇಕೆ?”

೫೩. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನುಡಿದು ನೀನು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು ಆ ವೃದ್ಧತಾಪಸನು “ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಬಹಳ ಬಾಯಾರಿದ್ದೇನೆ. ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಕೊಡು” ಎಂದು ಕೇಳುವನು.

೫೪-೫೫. ಹೀಗೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲು ನೀನು ಆ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಗಡೆ ಇರುವ ಕೊಳದಿಂದ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಆತನಿಗೆ ಕುಡಿಸುವೆ. ಕೂಡಲೆ ಆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದುದರಿಂದ ಆ ವೃದ್ಧನು ಪೊರೆಬಿಟ್ಟ ಹಾವಿನಂತೆ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಂತಿವಂತನೂ, ತರುಣನೂ, ರೂಪಸಂಪನ್ನನೂ ಆಗುವನು.

೫೬-೫೭. ಆಗ ನಿನಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ, “ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೆ, ನೀನು ಯಾವುದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮುದಿತನವನ್ನು ತೊರೆದು ನವಯುವಕನಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವೆ? ಅಯ್ಯಾ ತಪೋಧನನೆ, ನಿನಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಾದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವವನಾಗು” ಎನ್ನುವೆ.

೫೮. ತಪೋಧನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—“ಅಯ್ಯಾ ವೃದ್ಧಕಾಲರಾಜನೆ, ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯೂ ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯೂ ಆದ ಈ ಅನಂಗಲೇಖೆಯನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆ.

ಜನ್ಮನೋಽಸ್ಮಾದಿಯಂ ರಾಜನ್ನಾಸೀದ್ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಕನ್ಯಕಾ |
 ತುರ್ವಸೋರ್ವದವಪುಷಃ ಶುಭಾಚಾರಾ ಶುಭಾನನಾ || ೫೯ ||
 ತೇನ ದತ್ತಾ ವಿನಾಹಾರ್ಥಂ ನೈಧ್ರುವಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ |
 ಸ ಚ ಕಾಲವಶಂ ಸ್ತ್ರಾಪ್ತೋ ನೈಧ್ರುವೋಽಸ್ರಾಪ್ತಯೌವನಃ || ೬೦ ||
 ವೈಧವ್ಯಂ ಪಾಲಯಂತೈಷಾ ಮೃತಾಃ ಪಂತ್ಯಾಂ ಶುಭವ್ರತಾ |
 ತೇನ ಪುಣ್ಯೇನ ಸಂಜಾತಾ ಪಾಂಡ್ಯಸ್ಯ ನೃಪತೇಃ ಸುತಾ || ೬೧ ||
 ಪರಿಣೇತಾ ತ್ವಯಾ ರಾಜನ್ ಪತಿವ್ರತರತಾ ಸದಾ |
 ತ್ವಯಾ ಸಹೇಹ ಸಂಸ್ರಾಪ್ತಾ ಮುಕ್ತಿಂ ಸ್ತ್ರಾಪ್ಸ್ಯತ್ಯನುತ್ತಮಾಂ || ೬೨ ||
 ಅಯೋಧ್ಯಾಯಾನುಥಾಃ ಪಂತ್ಯಾಂ ಮಥುರಾಯಾನುಥಾಃ ಪಿ ನಾ |
 ದ್ವಾರವತ್ಯಾಂ ಚ ಕಾಂಚ್ಯಾಂ ನಾ ಮಾಯಾಪುರ್ಯಾಮಥೋ ನೃಪ ||
 ಅಪಿ ಪಾತಕಿನೋ ಯೇ ಚ ಕಾಲೇನ ನಿಧನಂ ಗತಾಃ |
 ತೇಹಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಹಾಗತ್ಯ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಮೋಕ್ಷಮನಾಪ್ನುಯುಃ || ೬೪ ||
 ಅವೈಮಿ ತ್ವಾನುಪಿ ನೃಪ ದ್ವಿಜೋಽಭೂಃ ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ |
 ಮಾಥುರಃ ಶಿವಶರ್ಮಾಚ್ಯೋ ಮಾಯಾಪುರ್ಯಾಂ ಭವಾನ್ಮೃತಃ || ೬೫ ||

೫೯. ಈಕೆಯು ಈ ಹಿಂದಣ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದೇವಶರೀರಿಯೆನಿಸಿದ ತುರ್ವಸು ವೆಂಬ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನಿಗೆ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು. ಶುಭಾನನೆಯಾದ ಈಕೆಯು ಶುಭಾಚಾರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು.

೬೦-೬೨. ತುರ್ವಸುವಾದರೂ ಈಕೆಯನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನೈಧ್ರುವನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ಆ ನೈಧ್ರುವನಾದರೂ ಯೌವನವನ್ನು ತಳೆಯದೆಯೆ ಮೃತಿಯೊಂದಿದನು. ತರುವಾಯ ಈ ಶುಭವ್ರತೆಯು ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನೇ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳನ್ನು ನೂಕುತ್ತಿದ್ದು ಅವಂತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾದಳು. ಆ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈಕೆಯು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜನ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಈಕೆಯು ಈಗ ನಿನ್ನ ಮಡದಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಗೈತಂದಿರುವಳು. ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಈಕೆಯು ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲುಳ್ಳವಳು.

೬೩-೬೪. ಅಯ್ಯಾ ರಾಜನೆ, ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಅವಂತಿ, ಮಥುರೆ, ದ್ವಾರವತಿ, ಕಾಂಚಿ, ಮಾಯಾವತಿ ಈ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಮೃತಿಯೊಂದುವ ಪಾತಕಿಗಳೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿ ಆ ಬಳಿಕ ಕ್ಷೀಣಪುಣ್ಯರಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈ ಕಾಶೀ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

೬೫-೬೬. ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ, ನಿನ್ನನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ನೀನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಥುರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರ್ಮನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ತತ್ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಾಪ್ಯ ವೈಕುಂಠಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ಮನೋರಮಾನ್ |

ತತ್ಪುಣ್ಯಶೇಷಾತ್ಮ್ಯತಿಪೋ ಜಾತಸ್ತ್ವಂ ನಂದಿನರ್ಥನೇ || ೬೬ ||

ವೃದ್ಧಕಾಲಾವನೀಸಾಲ ತೇನೈವ ಸುಕೃತೇನ ಚ |

ಮೋಕ್ಷಕ್ಷೇತ್ರಮಿದಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಮುಕ್ತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯಸ್ಯನುತ್ತಮಾಂ || ೬೭ ||

ಅನ್ಯಚ್ಚ ಶೃಣು ರಾಜೇಂದ್ರ ತ್ವಯಾ ಯತ್ಸಮುದೀರಿತಂ |

ಕರ್ತೌ ಕಾರಯಿತಾ ಶಂಭುಃ ಪ್ರಾಸಾದಸ್ಯೇತಿ ತತ್ ಸ್ಫುಟಂ || ೬೮ ||

ಸುಕೃತಂ ನೈವ ಸತತಮಾಖ್ಯಾತವ್ಯಂ ಕದಾಚನ |

ಕೃತಂ ಮಯೇತಿ ಕಥನಾತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕ್ಷಯತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ || ೬೯ ||

ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರವೃತ್ತಯತ್ನೇನ ಗೋಪನೀಯಂ ನಿಧಾನವತ್ |

ಸುಕೃತಂ ಕೀರ್ತನಾದ್ವ್ಯರ್ಥಂ ಭವೇದ್ಭುಕ್ತುಹುತಂ ತಥಾ || ೭೦ ||

ನಿಶ್ಚಿತಂ ವಿಶ್ವನಾಥೇನ ಪ್ರೇರಿತೇನ ತ್ವಯಾನಘ |

ಕೃತಂ ಹಿ ಕೃತಕೃತ್ಯೇನ ಪ್ರಾಸಾದಾದಿಹ ವೇದ್ಯಹಂ || ೭೧ ||

ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರಂ ನಾನು ಲಿಂಗಮೇತಸ್ಮಹೀಪತೇ |

ಜಾನೀಹ್ಯನಾದಿಸಂಸಿದ್ಧಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಕಿಂ ತು ಮೈ ಭವಾನ್ || ೭೨ ||

ನಾಗಿದ್ದೆ. ನೀನು ಮಾಯಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದೆ. ಆ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವ ದಿಂದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಿ ಮನೋದರವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅದೇ ಪುಣ್ಯಶೇಷದಿಂದಲೇ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಂದಿನರ್ಥನನಗರದ ರಾಜನಾಗಿ ಜನಿಸಿರುವೆ.

೬೭-೬೮. ಎಲೈ ವೃದ್ಧಕಾಲರಾಜನೇ, ಆ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದಲೇ ನೀನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ, ಮತ್ತೊಂದು ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ನೀನು ಈ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ ಮಾಡಿಸಿದವನೂ ಶಂಭುವೆಂದು ಯಾವ ಮಾತನ್ನಾಡಿವೆಯೋ ಆ ಮಾತು ಸತ್ಯ ವಾದುದು.

೬೯-೭೧. ಎಂದಿಗೂ ತಾನುಮಾಡಿದ ಸುಕೃತವನ್ನು ತಾನು ಹೇಳಬಾರದು. ನಾನು ಮಾಡಿವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಷಯಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವಿಚಾರವನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸದೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿಧಿಯಂತೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದನ್ನು ಬಹಿ ರಂಗಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮೋಮದಂತೆ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ನೀನು ವಿಶ್ವನಾಥನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು.

೭೨. ಎಲೈ ಮಹೀಪತಿಯೇ, ಈ ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರಲಿಂಗವು ಅನಾದಿಕಾಲ

ದರ್ಶನಾತ್ಸರ್ವನಾತ್ಸ್ಯ ಪೂಜನಾಚ್ಛ್ರವಣಾನ್ನತೇಃ |
 ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶಲಿಂಗಸ್ಯ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ವಾಂಛಿತಂ || ೭೩ ||
 ಕೂಪಃ ಕಾಲೋದಕಕೋ ನಾನು ಜರಾನ್ಯಾಧಿವಿಘಾತಕೃತ್ |
 ಯದೀಯಂ ಜಲಪಾನೇನ ಮಾತುಃ ಸ್ತನ್ಯಮಪಾನವಾನ್ || ೭೪ ||
 ಕೃತಕೂಪೋದಕಸ್ಮಾನಃ ಕೃತ್ಯೈತಲ್ಲಿಂಗಪೂಜನಃ |
 ವರ್ಷೇಣ ಸಿದ್ಧಿಮಾಪ್ನೋತಿ ಪುನೋಽಭಿಲಷಿತಾಂ ನರಃ || ೭೫ ||
 ನ ಕುಷ್ಟಂ ನ ಚ ವಿಸ್ಫೋಟಾ ನರಂಘಾ ನ ವಿಚರ್ಚಿಕಾ |
 ಸೀತಾತ್ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಂತಿ ಕಫಃ ಕಾಲತನೋದಕಾತ್ || ೭೬ ||
 ನಾಂಗ್ಮಿಮಾಂದ್ಯಂ ನೈವ ಶೂಲಂ ನ ಮೇಹೋ ನ ಪ್ರವಾಹಿಕಾ |
 ನ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಂ ನೋಪಾಮಾ ಪಾನೀಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ಸೇವನಾತ್ || ೭೭ ||
 ಭೂತಜ್ವರಾಶ್ಚ ಯೇ ಕೇಚಿದ್ಯೇ ಕೇಚಿದ್ವಿಷಮಜ್ವರಾಃ |
 ತೇ ಕ್ಷಿಪ್ರಮುಪಶಾನ್ಯಂತಿ ಹ್ಯೇತತ್ಕೂಪೋದಸೇವನಾತ್ || ೭೮ ||
 ತವಾಗ್ರತೋ ಮನು ಜರಾ ಪಲಿತಂ ಚ ಯಥಾ ವಿಧಿ |
 ಏತತ್ಕೂಪೋದಪಾನೇನ ಕ್ಷಣಾನ್ನಷ್ಟಂ ನಮೋಽಭವಂ || ೭೯ ||

ದಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿ. ನೀನು ಇದರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಕೇವಲ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರನು.

೭೩. ಮಾನವನು ಈ ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನ ಸ್ಪರ್ಶನ ಪೂಜನ ಮಾಪಾತ್ಮ್ಯಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಣಮನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೭೪. ಈ ಪ್ರಾಸಾದದ ಮುಂಗಡೆ ಇರುವ ಕಾಲೋದಕವೆಂಬ ಈ ಕೊಳವು ಸ್ನಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಾನವನ ಮುಪ್ಪನ್ನೂ ಇತರ ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದರ ಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಮತ್ತೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮುಕ್ತನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ.

೭೫. ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ, ಈ ಕಾಲೋದಕಕೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನರ್ಚಿಸಿದ ಮಾನವನು ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸರ್ವಾರ್ಥೇಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ ಬಳಿಕ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೭೬-೭೮. ಈ ಕಾಲೋದಕಕೂಪದ ಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಕುಷ್ಟ, ವಿಸ್ಫೋಟ, ರಂಘಣಿ, ವಿಚರ್ಚಿಕೆ, ಅಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯ, ಉದರಶೂಲೆ, ಮೇಹ, ಪ್ರವಾಹಿಕೆ, ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರ, ಉಪಾಮಾ, ಭೂತಜ್ವರ, ವಿಷಮಜ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲರೋಗಗಳೂ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವುವು.

೭೯-೮೦. ಈ ಕೂಪೋದಕಸ್ಮಾನದಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ನೀನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ನನ್ನ ಮುಪ್ಪು ನರೆಯೂ ಕಳೆದುಹೋಗಿ ಯುವಕನಾದೆನು.

ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರೇ ಲಿಂಗೇ ಸೇವಿತೇ ನ ದರಿದ್ರತಾ ।

ನೋಪಸರ್ಗಾ ನನಾ ರೋಗಾ ನ ಸಾಪಂ ನಾಘಘಂ ಫಲಂ ॥ ೮೦ ॥

ಉತ್ತರೇ ಕೃತ್ತಿವಾಸಸ್ಯ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ।

ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ದೃಷ್ಟ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಿಕಾಮುಕೈಃ ॥ ೮೧ ॥

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತಂ ಮಹೀಪಾಲಂ ಹಸ್ತೇ ಧೃತ್ವಾ ತಪೋಧನಃ ।

ಸಾಂನಂಗಲೇಖಾರಾಜ್ಞೀಕಂ ತಸ್ಮಿಂಲ್ಲಿಂಗೇ ಛಯಂ ಯಯೌ ॥ ೮೨ ॥

ಮಹಾಕಾಲ ಮಹಾಕಾಲ ಮಹಾಕಾಲೇತಿ ಕೀರ್ತನಾತ್ ।

ಶತಧಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಸಾಹೈರ್ನಾಸ್ತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ ॥ ೮೩ ॥

ಇತ್ಥಂ ಭವಿತ್ರೀ ತೇ ಮುಕ್ತಿಃ ಕೈಟಭಾರಾತಿದರ್ಶನಾತ್ ।

ಭೋಗಾನ್ಮುಕ್ತ್ವಾ ಬಹುವಿಧಾನ್ ವೈಕುಂಠನಗರೇ ಶುಭೇ ॥ ೮೪ ॥

ಇತಿ ಸಂಹೃಷ್ಟತನೂರುಹಃ ಸ ವಿಪ್ರೋ

ಭಗವತ್ತದ್ಗುಣ ವಕ್ತ್ರತೋ ನಿಶಮ್ಯ ।

ಸ್ವಮುದರ್ಕಮಥಾಃಕರ್ಕೋಟಿರಮ್ಯಂ

ಹರಿಲೋಕಂ ಪರಿಲೋಕಯಾಂ ಚಕಾರ

॥ ೮೫ ॥

ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರನ ಸೇವೆಯಿಂದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ, ವಿಘ್ನಾದಿ ಭಯಗಳೂ, ರೋಗರುಜಿನಾದಿಗಳೂ, ಪಾಪಗಳೂ, ಅವುಗಳಿಂದಂಟಾದ ಫಲಗಳೂ ಕ್ಷಯಿಸಿ ಹೋಗುವುವು.

೮೦. ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮಾನವರು ಈ ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿವಾಸೇಶ್ವರನಿಗೆ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗಿರುವ ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕು.

೮೧-೮೩. ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೆ, ಆ ತಪೋಧನನು ಮಹೀಪಾಲನಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅನಂಗಲೇಖೋಡಗೂಡಲ್ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆದೊಯ್ದ ಆ ವೃದ್ಧಕಾಲೇಶ್ವರಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೆ ಲಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಕಾಲ ಎಂಬ ಪರಮೇಶ್ವರನಾಮವನ್ನು ಸತತವೂ ಕೀರ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ನೂರುನೂರು ಬಾರಿಗೂ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದುವನು.

೮೪. ಅಯ್ಯಾ ಶಿವಶರ್ಮನೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನೀನು ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಿ ಕೈಟಭಾರಾತಿಯಾದ ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ಆ ವೈಕುಂಠನಗರದ ವಿವಿಧ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಭೋಗಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುವುದು.

೮೫. ಹೀಗೆ ಆ ಶಿವಶರ್ಮದ್ವಿಜನು ವಿಷ್ಣುವಾರ್ಷದರಿಂದ ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯತ

ಮೈತ್ರಾವರುಣಿರುವಾಚ :-

ಲೋಪಾಮುದ್ರೇ ಸ ವಿಶ್ರೇಂದ್ರೋ ಭೋರ್ಗಾ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಮನೋರಮಾಃ |
 ಮಾಯಾಪುರ್ಯಾಂ ಕೃತಸ್ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಪುಣ್ಯಬಲೇನ ಚ || ೮೬ ||
 ವೈಕುಂಠಲೋಕಾದಾಗತ್ಯ ಪತ್ತನೇ ನಂದಿವರ್ಧನೇ |
 ಭಾಮಾನಿ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸೌಖ್ಯಾನಿ ಪುತ್ರಾನುತ್ಪಾದ್ಯ ಸುಂದರಾನ್ || ೮೭ ||
 ತೇಷು ರಾಜ್ಯಂ ವಿನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸ್ವಾಪ್ಯ ವಾರಾಣಸೀಂ ಪುರೀಂ |
 ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಂ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ನಿರ್ವಾಣಪದಮಾಯಿನಾನ್ || ೮೮ ||
 ಏತತ್ಪುಣ್ಯತಮಾಖ್ಯಾನಂ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಶಿವಶರ್ಮಣಃ |
 ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಾಪವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಜ್ಞಾನಂ ಪರಮಮೃಚ್ಯತಿ || ೮೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಶಿವಶರ್ಮನಿರ್ವಾಣವರ್ಣನಂ”
 ನಾಮ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಕಥಾನಕವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಳಕಾಂಕಿತಗಾತ್ರನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಕೋಟಿ
 ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನೋಹರವಾದ ವೈಕುಂಠ
 ಲೋಕವನ್ನು ಕಂಡನು.

೮೬-೮೮. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲಾ ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯೆ !
 ಆ ಶಿವಶರ್ಮದ್ವಿಜನು ಮಾಯಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯೊಂದಿದ ಪುಣ್ಯಬಲದಿಂದ
 ಆ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಅಖಂಡಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ
 ತರುವಾಯ ಅಲ್ಲಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದು ನಂದಿವರ್ಧನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧ
 ಕಾಲರಾಜನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಭೂಲೋಕದ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ
 ಸುಂದರರಾದ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ವಾರಾಣಸೀ
 ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನರ್ಚಿಸಿ ನಿರ್ವಾಣಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

೮೯. ಶಿವಶರ್ಮದ್ವಿಜನ ಪುಣ್ಯತಮವಾದ ಈ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ಆಲಿಸುವ
 ಮಾನವನು ಸಾಪವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನ
 ವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
 “ಶಿವಶರ್ಮನಿರ್ವಾಣವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
 ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಪಂಚವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಸ್ಕಂದಾಗಸ್ತ್ಯದರ್ಶನವರ್ಣನಂ

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:-

ಶೃಣು ಸೂತ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಥಾಂ ಕಲಶಜನ್ಮನಃ |
ಯಾಮಾಕರ್ಣ್ಯ ನರೋ ಭೂಯಾದ್ವಿರಜಾ ಜ್ಞಾನಭಾಜನಂ || ೧ ||
ಗಿರಿಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತ್ಯ ಶ್ರೀಸಂಜ್ಞಂ ಕಲಶೋದ್ಭವಃ |
ಸಪತ್ನೀಕೋ ದದರ್ಶಾಃಥ ರಮ್ಯಂ ಸ್ಕಂದವನಂ ಮಹತ್ || ೨ ||
ಸರ್ವತುಳುಕುಸುಮಾಡ್ಯಂ ಚ ರಸವತ್ಪಲಸಾದಪಂ |
ಸುಸೇವ್ಯಕಂದಮೂಲಾಡ್ಯಂ ಸುವಲ್ಕಲಮಹೀರುಹಂ || ೩ ||
ನಿವೀತಶ್ವಾಪದಗಣಂ ಸಸರಿತ್ಪಲ್ಲಲಾವೃತಂ |
ಸ್ವಚ್ಛಗಂಭೀರಕಾಸಾರಂ ಸಾರಂ ಸರ್ವಭುವಃ ಪರಂ || ೪ ||
ನಾನಾಪತತ್ರಿಸಂಘುಷ್ಪಂ ನಾನಾಮುನಿಜನೋಷಿತಂ |
ತಪಃಸಂಕೇತನಿಲಯಮಿವೈಕಂ ಸಂಪದಾಂ ಪದಂ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸ್ಕಂದಾಗಸ್ತ್ಯದರ್ಶನವರ್ಣನಂ

೧. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ಸೂತನೆ, ಈಗ ಕುಂಭಸಂಭವನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಕೇವಲ ಸಾತ್ವಿಕನಾಗಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೨. ಆ ಕಲಶೋದ್ಭವನು ಆ ತರುವಾಯ ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನು ಸಪತ್ನೀಕನಾಗಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು ಸುಂದರವಾದ ಸ್ಕಂದಮಹಾವನವನ್ನು ನೋಡುವವನಾದನು.

೩. ಆ ವನವಾದರೂ ಸಮಸ್ತ ಋತುಗಳ ಕುಸುಮಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ರಸವತ್ತಾದ ಫಲವನ್ನನೀಡುವ ಪಾದಪಗಳಿಂದೊಪ್ಪಿ ಕಂದಮೂಲಗಳಿಂದಲೂ ನಾರುಡೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ವೃಕ್ಷವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೪. ಹಿಂಸ್ರಗಳಾದ ದುಷ್ಟವೃಗಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ, ಕೊಳ ಕುಂಟೆಗಳಿಂದಲೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ, ಆಳವೂ ಆದ ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸರಸ್ಸುಗಳಿಂದುಪರಂಜಿಸಿ, ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವ ಭೂಮಿಯೆನಿಸಿದ್ದಿತು.

೫. ಬಗೆಬಗೆಯ ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲಗಳಿಂದ ಸಂಸೇವಿತವಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ

ಲೋಹಿತೋ ನಾಮ ತತ್ರಾಸ್ತಿ ಗಿರಿಃ ಸ್ವರ್ಣಗಿರಿಪ್ರಭಃ |

ಸುಕಂದರಪ್ರಸ್ತವಣಃ ಸ್ವಸಾನುಶಿಖರಪ್ರಭಃ

|| ೬ ||

ಕೈಲಾಸಸ್ಯೈಕತಕಲಂ ಕರ್ಮಭೂಮಾವಿಹಾಗತಂ |

ತಪಸ್ತಪ್ತಮಿವ ಪ್ರೋಚ್ಛರ್ಣಾನಾಶ್ಚರ್ಯಸಮನ್ವಿತಂ

|| ೭ ||

ತತ್ರಾಸ್ತದ್ರಾಕ್ಷೀನ್ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠೋಽಗಸ್ಯಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಷಡಾನನಂ |

ಪ್ರಣಮ್ಯ ದಂಡವದ್ಭೂಮೌ ಸಪತ್ನೀಕೋ ಮಹಾತಪಾಃ

|| ೮ ||

ತುಷ್ಠಾವ ಗಿರಿಜಾಸೂನುಂ ಸೂಕ್ತೈಃ ಶ್ರುತಿಸಮುದ್ಯವೈಃ |

ತಥಾ ಸ್ವಕೃತಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಪ್ರಬದ್ಧಕರಸಂಪುಟಃ

|| ೯ ||

ಅಗಸ್ತಿದೇವತಾಃ—

ನನೋಽಸ್ತು ವೃಂದಾರಕವೃಂದವಂದ್ಯ

ಪಾದಾಃ ಪರಿಂದಾಯ ಸುಧಾಕರಾಯ |

ಷಡಾನನಾಯಾಃ ಮಿತನಿಕ್ರಮಾಯ

ಗೌರೀಹೃದಾನಂದಸಮುದ್ಯವಾಯ

|| ೧೦ ||

ತಪಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಮುನಿಜನರಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಂಕೇತಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯನೆಯನಿಸಿದ್ದಿ ತಲ್ಲದೆ ಸಕಲಸಂಪತ್ತಿಗೂ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದಿತು.

೬. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗುಹೆಗಳಿಂದಲೂ, ಝರಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶಿಖರಗಳ ಮತ್ತು ತಪ್ಪಲುಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಪರಂಜಿಸಿ ಸ್ವರ್ಣಗಿರಿಯಾದ ಸುಮೇರು ಪರ್ವತದಂತಿರುವ ಲೋಹಿತವೆಂಬ ಗಿರಿವರವಿರುವುದು.

೭. ಅದು ಕೈಲಾಸಪರ್ವತದ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಈ ಕರ್ಮಭೂಮಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ಅನೇಕ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವುದು.

೮-೯. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಷಣ್ಮುಖ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಒಡನೆಯೆ ಪತ್ನೀಸಮೇತನಾದ ಆ ಮುನಿಯು ಆ ಗುಹೆಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗದಂಡಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಗಿರಿಜಾಕುಮಾರನನ್ನು ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಗಳಾದ ಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ತಾನೇ ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೂ ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಪುಟವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು.

೧೦. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ:—ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕೃತವಾದ ಪಾದಕಮಲಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪರಮಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಮೋಗನಾಗಿಯೂ, ಅಪಾರ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪರಮಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಡದಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಹೃದಯದ ಅನಂದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೆ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ.

ನನೋಽಸ್ತು ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರಣತಾರ್ತಹಂತ್ರೇ

ಕರ್ತ್ರೇ ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಮನೋರಥಾನಾಂ ।

ದಾತ್ರೇ ರಥಾನಾಂ ಪರತಾರಕಸ್ಯ

ಹಂತ್ರೇ ಪ್ರಚಂಡಾಸುರತಾರಕಸ್ಯ

॥ ೧೧ ॥

ಅಮೂರ್ತಮೂರ್ತಾಯ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಯೇ

ಗುಣಾಯ ಗುಣಾಯ ಪರಾತ್ಪರಾಯ ।

ಅಪಾರಪಾರಾಯ ಪರಾಪರಾಯ

ನನೋಽಸ್ತು ತುಭ್ಯಂ ಶಿಖಿವಾಹನಾಯ

॥ ೧೨ ॥

ನನೋಽಸ್ತು ತೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಂ ವರಾಯ

ದಿಗಂಬರಾಯಾಂಬರಸಂಸ್ಥಿತಾಯ ।

ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣಾಯ ಹಿರಣ್ಯಬಾಹವೇ

ನಮೋ ಹಿರಣ್ಯಾಯ ಹಿರಣ್ಯರೇತಸೇ

॥ ೧೩ ॥

ತಪಃಸ್ವರೂಪಾಯ ತಪೋಧನಾಯ

ತಪಃಫಲಾನಾಂ ಪ್ರತಿಸಾದಕಾಯ ।

ಸದಾ ಕುಮಾರಾಯ ಹಿ ಮಾರಮಾರಿಣೇ

ತೃಣೇಕೃತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯವಿರಾಗಿಣೇ ನಮಃ

॥ ೧೪ ॥

೧೧. ಶರಣಾಗತರ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವವನಾಗಿ, ಭಕ್ತವೃಂದದ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸುವವನಾಗಿ, ಇತರರನ್ನು ವಂಚಿಸುವ ದುರಾತ್ಮರ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುವವನೂ, ತಾರಕಾಸುರವಿಧ್ವಂಸಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಪ್ರಣವಮಂತ್ರಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿ ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಆ ಮಂತ್ರರಾಜವನ್ನೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೨. ಅಮೂರ್ತಗಳಾದ ವಾಯು ಆಕಾಶಗಳ, ಮೂರ್ತಗಳಾದ ಪೃಥಿವಿ ಅಪ್ಪು ತೇಜಸ್ಸುಗಳ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಪ್ರಧಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನೂ, ಮಹಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯುಕ್ತನೂ ಮಯೂರನಾಹನನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ !

೧೩. ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನೆನಿಸಿ ದಿಗ್ವಾಸನಾಗಿ, ಅಂಬರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ನೆಲಸಿದವನಾಗಿ, ಸ್ವರ್ಣಕಾಂತಿಯನ್ನು ತಳೆದು ಸ್ವರ್ಣ ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಣರೇತನೆನಿಸಿದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ.

೧೪. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತಪಸ್ಸ್ವರೂಪಿಯೇ ಆಗಿ ಸ್ವಯಂತಪೋಧನೆನಿಸಿ, ತಪೋಧನರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಫಲಗಳನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುವವನಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಐದು

ನಮೋಸ್ತು ತುಭ್ಯಂ ಶರಜನ್ಮನೇ ವಿಭೋ
 ಪ್ರಭಾತಸೂರ್ಯಾರುಣದಂತಪಂಕ್ತಯೇ ।
 ಬಾಲಾಯ ಚಾಬಾಲಪರಾಕ್ರಮಾಯ
 ಷಾಣ್ಮಾತುರಾಯಾಲಮನಾತುರಾಯ ॥ ೧೫ ॥
 ಮಿಾಡುಷ್ಯಮಾಯೋತ್ತರಮಿಾಡುಷೇ ನಮೋ
 ನಮೋ ಗಣಾನಾಂ ಪತಯೇಗಣಾಯ ।
 ನಮೋಸ್ತು ತೇ ಜನ್ಮಜರಾತಿಗಾಯ
 ನಮೋ ವಿಶಾಖಾಯ ಸುಶಕ್ತಿಪಾಣಯೇ ॥ ೧೬ ॥
 ಸರ್ವಸ್ಯ ನಾಥಸ್ಯ ಕುಮಾರಕಾಯ
 ಕ್ರೌಂಚಾಂರಯೇ ತಾರಕಮಾರಕಾಯ ।
 ಸ್ವಾಹೇಯ ಗಾಂಗೇಯ ಚ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ
 ಶೈವೇಯ ತುಭ್ಯಂ ಸತತಂ ನಮೋಸ್ತು ॥ ೧೭ ॥
 ಇತ್ಥಂ ಪರಿಷ್ಕೃತ್ಯ ಸ ಕಾರ್ತಿಕೇಯಂ
 ನಮೋ ನಮಸ್ತ್ವಿತ್ಯಭಿಭಾಷಮಾಣಃ ।
 ದ್ವಿಸ್ತ್ರೀಃ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಪುರೋ ವಿನೇಶ
 ಸ್ಥಿತೋ ಮುನೀಶೋಪವಿಶೇತಿ ಚೋಕ್ತಃ ॥ ೧೮ ॥

ವರ್ಷಗಳ ಬಾಲಕನಾಗಿಯೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಅಖಂಡೈಶ್ವರ್ಯ ವನ್ನೂ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ಭಾವಿಸುವ ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೫. ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೇ, ಶರವಣದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದವನೂ ಉದ್ಯತ್ ಸೂರ್ಯ ನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅರುಣದಂತಪಂಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಕೇವಲ ಬಾಲಕನೂ ಅಪಾರ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೂ ಷಟ್ಕೃತ್ತಿಕೇಯರೇ ತಾಯಿಯರಾಗಿರುವವನೂ ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ !

೧೬. ಫಲಪ್ರದರಾದವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮನೆನಿಸಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಪಲಗಳನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವನಾಗಿ, ಶಿವಗಣಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನಾಗಿ ದೇವಸೇನಾಪತಿಯೂ, ಜಗತ್ಪ್ರಭುವೂ, ಹುಟ್ಟು ಮುಪ್ಪು ಸಾವುಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕದವನೂ, ವಿಶಾಖನೂ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಷಣ್ಮುಖನೇ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೭. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕುಮಾರನೂ ಕ್ರೌಂಚಶತ್ರುವೂ ತಾರಕವಿಧ್ವಂಸಿಯೂ ಸ್ವಾಹಾ ಗಂಗಾ ಷಟ್ಕೃತ್ತಿಕೇಯರು ಪಾರ್ವತಿ ಎಂಬಿವರ ಕುಮಾರನೆನಿಸಿದವನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ಈ ಸತತ ನಮಸ್ಕಾರವಾಗಿರಲಿ.

೧೮. ಎಲೈ ಸೂತನೇ, ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನೀಶ್ವರನು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ.

ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಉವಾಚ :-

ಕ್ಷೇಮೋಸ್ತಿ ಕುಂಭಜ ಮುನೇ ತ್ರಿದಶೈಕಸಹಾಯಕೃತ್ |
 ಜಾನೇ ತ್ವಾಮಿಹ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ತಥಾ ನಿಂಧ್ಯಾಚಲೋನ್ನತಿಂ || ೧೯ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತೇ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕ್ಷೇಮಂ ತ್ರ್ಯಕ್ಷೇಣ ರಕ್ಷತೇ |
 ಯತ್ರ ಕ್ಷೇಣಾಯುಷಾಂ ಸಾಕ್ಷಾನ್ವಿರೂಪಾಕ್ಷೋಸ್ತಿ ನೋಕ್ಷದಃ || ೨೦ ||
 ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಸ್ತಲೇ ವಾಸಿ ನ ಪಾತಾಲತಲೇಮಲಂ |
 ನೋರ್ಧ್ವಲೋಕೇ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಂ ತಾದೃಕ್ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕ್ವಚಿನ್ಮನೇ ||
 ಅಹನೇಕಚರೋಪ್ಯತ್ರ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ಮುನೇ |
 ತಸ್ಯೇ ತಸಾಂಸಿ ನಾಂದ್ಯಾಪಿ ಫಲೇಯುರ್ಮೇ ಮನೋರಥಾಃ || ೨೧ ||
 ನ ತತ್ಪುಣ್ಯೈರ್ನತದ್ವಾನೈರ್ನ ತಪೋಭಿರ್ನ ತಜ್ಜಪೈಃ |
 ನ ಲಭ್ಯಂ ವಿವಿಧೈರ್ಯಜ್ಞೈರ್ಲಭ್ಯಮೈಶಾದನುಗ್ರಹಾತ್ || ೨೨ ||

ಕಾರ್ತಿಕೇಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ನಮೋನಮಃ ಎಂದು ಅಡಿಗಡೆಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಎರಡು ಮೂರಾವೃತ್ತಿ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ, ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪ್ತನಾಗಿ ಅವನ ಮುಂಗಡೆಯೇ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡನು.

೧೯. ಕಾರ್ತಿಕೇಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— “ಅಯ್ಯಾ, ಕುಂಭೋದ್ಭವ ಮುನಿಯೆ, ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವೆ? ನೀನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೈತಂದುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಅಂತೆಯೆ, ನಿಂಧ್ಯಸರ್ವತಪು ವರ್ಧಿಸಿದುದನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆನು.

೨೦. ತ್ರಿಣೇತ್ರನಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತನಾದ ಕಾರ್ತಿಕೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷೇಮವೆ ಆಗಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಗೊಂಡವರಿಗೆಲ್ಲ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನಾಗಿರುವನಷ್ಟೆ.

೨೧. ಎಲೈ ಮುನಿಯೆ, ಅಧೋಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಅತಲವಿತಲಾದಿ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಭೂರ್ಭುವರಾದಿ ಸಪ್ತ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಇಂಥ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೨. ನಾನು ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಕುಳಿತು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೆ ಇಂದಿಗೂ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಆದರೂ ನನ್ನ ಮನೋರಥವು ಈಡೇರಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೩. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಉತ್ತಮ ದಾನಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ವಿವಿಧ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಜಪಗಳಿಂದಲೂ ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಯಾರಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹವೇ ಬೇಕು.

ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹಾದೇವ ಕಾಶೀನಾಸಃ ಸುದುರ್ಲಭಃ |
 ಸುಲಭಃ ಸ್ಯಾನ್ಮನೇ ನೂನಂ ನ ವೈ ಸುಕೃತಕೋಟಿಭಿಃ || ೨೪ ||
 ಅನ್ಯೈವ ಕಾಚಿತ್ಸಾ ಸೃಷ್ಟಿವಿಧಾತುರ್ಯಾಂತಿರೇಕಿಣೇ |
 ನ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಗುಣಾನ್ಸಕ್ತುಮಿಾರ್ಶ್ವರೋಽಪಿರಶ್ವರೋ ಯತಃ || ೨೫ ||
 ಅಹೋ ನುತೇಃ ಸುದೌರ್ಬಲ್ಯಮಹೋ ಭಾಗ್ಯಸ್ಯ ದೌರ್ವಿಧಂ |
 ಅಹೋ ನೋಹಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯತ್ಕಾಶೀಹ ನ ಸೇವ್ಯತೇ || ೨೬ ||
 ಶರೀರಂ ಜೀರ್ಯತೇ ನಿತ್ಯಂ ಸಂಜೀರ್ಯಂತೀಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯಪಿ |
 ಆಯುರ್ವ್ಯಗೋ ಮೃಗಯುನಾ ಕೃತಲಕ್ಷ್ಮೋ ಹಿ ಮೃತ್ಯುನಾ || ೨೭ ||
 ಸಾಪದಂ ಸಂಪದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಸಾಂಪಾಯಂ ಕಾಯಮುಚ್ಚಕೈಃ |
 ಚಪಲಾಚಪಲಂ ಚಾಯುರ್ಮತ್ಸಾ ಕಾಶೀಂ ಸಮಾರ್ಪಯೇತ್ || ೨೮ ||
 ಯಾವನ್ನೈತ್ಯಾಯುಷಶ್ಚಾಂತಸ್ತಾವತ್ಕಾಶೀ ನ ಮುಚ್ಯತೇ |
 ಕಾಲಃ ಕಲಾಲನಸ್ಯಾಪಿ ಸಂಖ್ಯಾತುಂ ನೈವ ವಿಸ್ಮರೇತ್ || ೨೯ ||
 ಜರಾನಿಕಟಿನಿಕ್ಷಿಪ್ತಾ ಬಾಧಂತೇ ವ್ಯಾಧಯೋ ಭೃಶಂ |
 ತಥಾಪಿ ದೇಹೋ ನಾನೇಹೋ ನಾಹೋ ಕಾಶೀಂ ಸಮೀಹತೇ || ೩೦ ||

೨೪. ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಮಹಾ ದುರ್ಲಭವಾದ ಕಾಶೀನಾಸವು ಸುಲಭವಾಗುವುದಾಗಲಿ ಸುಕೃತಕೋಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ವಿಟವು.

೨೫. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಬ್ರಹ್ಮಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದು. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಕ್ಷಾದಿಶ್ವರನೇ ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೬. ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನೂ, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಅಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಎಷ್ಟೆಂದು ಪೇಳೋಣ.

೨೭. ಶರೀರವು ಜರೆಯನ್ನೈದುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆಯುಸ್ಸೆಂಬ ಮೃಗವನ್ನು ಮೃತ್ಯುವೆಂಬ ಬೇಡನು ತನ್ನ ದಾಂಗೆಯೆತ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯವನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

೨೮-೨೯. ಈ ಲೋಕದ ಸಂಪತ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಏಕರುಗಳೊಡಗೂಡಿದುವೇ ಎಂದು ಬಗೆದು ಶರೀರವು ಅಪಾಯಕ್ಕೊಳಗಾಗತಕ್ಕುವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆಯುಸ್ಸು ಚಪಲಾಚಿಪಲವೆಂದರಿತು ಪ್ರತಿ ಮಾನವನೂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅರ್ರಯಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು. ಆಯುಸ್ಸು ಕಳೆದುಹೋಗುವವರೆಗೂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ತೊರೆಯ ದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಒಂದು ಲವವನ್ನೂ ಎಣಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೦. ಜರೆಯು ಸಮೀಹಿಸಿದೊಡನೆ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಶರೀರವನ್ನು

ತೀರ್ಥಸ್ನಾನೇನ ಜಪ್ಯೇನ ಪರೋಪಕರಣೋಕ್ತಿಭಿಃ ।

ವಿನಾಸರ್ಥಂ ಲಭ್ಯತೇ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಾದರ್ಥಃ ಸ್ವಯಂ ಭವೇತ್ ॥೩೧॥

ವಿನೈವಾರ್ಥಾರ್ಜನೋಪಾಯಂ ಧರ್ಮಾದರ್ಥೋ ಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ ।

ಅತೋಽರ್ಥಚಿಂತಾನುತ್ಸೃಜ್ಯ ಧರ್ಮಮೇಕಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ ॥ ೩೨ ॥

ಧರ್ಮಾದರ್ಥೋಽರ್ಥತಃ ಕಾಮಃ ಕಾಮಾತ್ಸರ್ವಸುಖೋದಯಃ ।

ಸ್ವಗೋಽಪಿ ಸುಲಭೋ ಧರ್ಮತ್ಯಾಶ್ಯೇಕಾ ದುರ್ಲಭಾ ಪರಂ ॥ ೩೩ ॥

ಉಪಾಯತ್ರಯಮೇವಾತ್ರ ಸ್ಥಾನುರ್ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಂ ।

ಶರ್ವಾಣ್ಯಗ್ರೇ ಬಭಾಣಾದ್ಧಾ ಪರಿನಿರ್ಣಯ ಸರ್ವತಃ ॥ ೩೪ ॥

ಪೂರ್ವಂ ಪಾಶುಪತೋ ಯೋಗಸ್ತತ್ಸೀರ್ಥಂ ಸಿತಾಸಿತಂ ।

ತತೋಽಪ್ಯೇಕಮನಾಯಾಸಮವಿಮುಕ್ತಂ ವಿಮುಕ್ತಿದಂ ॥ ೩೫ ॥

ಬಾಧಿಸತೊಡಗುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಈ ದೇಹವು ಅನೇಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ ವಾಗುವುದಾಗಲಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ದುಃಖಕರವಾದ ವಿಷಯವೇ ಸರಿ.

೩೧. ತೀರ್ಥಸ್ನಾನದಿಂದಲೂ, ಮಂತ್ರಜಪದಿಂದಲೂ, ಇತರರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವ ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಹಣವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಧರ್ಮದಿಂದ ಅರ್ಥವೆಂಬುದೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

೩೨. ಅರ್ಥಾರ್ಜನೆಗೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮ ವೊಂದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅರ್ಥವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಅರ್ಥಚಿಂತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಧರ್ಮವೊಂದನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೩೩. ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಅರ್ಥವೂ, ಅರ್ಥದಿಂದ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸುಖಗಳೂ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದೇ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾದುದು.

೩೪. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಮೂರು ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು.

೩೫. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಪಾಶುಪತಯೋಗ, ಎರಡನೆಯದೇ ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ. ಕಡೆಯದು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ಕಾಶೀ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ರೀಶೈಲಹಿಮಶೈಲಾದ್ಯಾ ನಾನಾನ್ಯಾಯತನಾನಿ ಚ |

ತ್ರಿದಂಡಧಾರಣಂ ಚಾಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಣಾಂ || ೩೬ ||

ತಪಾಂಸಿ ನಾನಾರೂಪಾಣಿ ವ್ರತಾನಿ ನಿಯಮಾ ಯಮಾಃ |

ಸಿಂಧುನಾಮುಪಿ ಸಂಭೇದಾ ಅರಣ್ಯಾನಿ ಬಹುನ್ಯಪಿ || ೩೭ ||

ಮಾನಸಾನ್ಯಪಿ ಭೌಮಾನಿ ಧಾರಾತೀರ್ಥಾದಿಕಾನಿ ಚ |

ಉಷ್ಣರಾಶ್ವಾಸಿ ಪೀಠಾನಿ ಹ್ಯಚ್ಛಿನ್ನಾಮ್ನಾಯಪಾತನಂ || ೩೮ ||

ಜಪಶ್ವಾಸಿ ಮನೂನಾಂ ಚ ತಥಾಸ್ತಗ್ನಿಹವನಾನಿ ಚ |

ದಾನಾನಿ ನಾನಾಕ್ರತವೋ ದೇವತೋಪಾಸನಾನಿ ಚ || ೩೯ ||

ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ಪಂಚರಾತ್ರಾಣಿ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಾದಯಸ್ತಥಾ |

ವಿಷ್ಣೋರಾರಾಧನಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಮುಕ್ತಯೇಭಿಹಿತಂ ಕಿಲ || ೪೦ ||

ಪುರ್ಯಶ್ವಾಸಿ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ ಮೃತಜಂತುವಿಮುಕ್ತಿದಾಃ |

ಕೈವಲ್ಯಸಾಧನಾನೀಹ ಭವಂತ್ಯೇನ ವಿನಿಶ್ಚಿತಂ || ೪೧ ||

ಏತಾನಿ ಯಾನಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾನಿ ಕಾಶೀಪ್ರಾಪ್ತಿಕರಾಣಿ ಚ |

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕಾಶೀಂ ಭವೇನ್ಮುಕ್ತೋ ಜಂತುರ್ನಾನ್ಯತ್ರ ಕುತ್ರಚಿತ್ || ೪೨ ||

೩೬-೪೦. ಶ್ರೀಶೈಲ ಹಿಮಶೈಲವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪರ್ವತಗಳೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾದ ದೇವಾಲಯಗಳೂ, ತ್ರಿದಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸರ್ವಕರ್ಮ ಸಂನ್ಯಾಸವೂ, ತಪಸ್ಸುಗಳೂ, ಹಲವು ಬಗೆಯ ವ್ರತಗಳೂ, ಯಮನಿಯಮಗಳೂ, ಅನೇಕ ಸಂಗಮಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ, ಅರಣ್ಯಗಳೂ, ಮಾನಸಗಳೂ, ಭೂಸಂಬಂಧಗಳೂ ಆದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳೂ, ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಕೌಮಾರತೀರ್ಥವೂ, ಉಷರ ರೇಣುಕ ಮೊದಲಾದ ನವಪೀಠಗಳೂ, ಸಂತತವಾದ ನೇದಪರಾಯಣವೂ, ಮಹಾ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪವೂ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳೂ, ಮಹಾ ದಾನಾದಿಗಳೂ, ದೇವತೋಪಾಸನಗಳೂ, ತ್ರಿರಾತ್ರ ಪಂಚರಾತ್ರಗಳೂ, ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕವೂ, ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವೂ, ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಯೂ ಮುಕ್ತಿಹೇತುಗಳಾದುವೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದಷ್ಟೆ.

೪೧. ಅಂತೆಯೆ, ಅಯೋಧ್ಯಾದಿ ಪುಣ್ಯಪಟ್ಟಣಗಳು ಮೃತಿಗೊಂಡ ಜಂತುವಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುವೆಂದೂ ಕೈವಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾಗುತ್ತವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿವೆ.

೪೨. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸಮಸ್ತವೂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆ. ಜೀವಿಯು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರೇನೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಯಾಗಲಿ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲ.

ಅತ ಏವ ಹಿ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪವಿತ್ರಮತಿಚಿತ್ರಕೃತ್ |
 ವಿಶ್ವೇಶಿತುಃ ಪ್ರಿಯಂ ನಿತ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಗೃಹ್ಣಾಂಡಮಂಡಲೇ || ೪೩ ||
 ಇದಮೇವ ಹಿ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನಕಾರಣಂ |
 ಏಹ್ಯೇಹಿ ದೇಹಿ ನೇ ಸ್ಪರ್ಶಂ ನಿಜಗಾತ್ರಸ್ಯ ಸುವ್ರತ || ೪೪ ||
 ಅಸಿ ಕಾಶ್ಯಾಃ ಸನಾಗಚ್ಛತ್ ಸ್ಪರ್ಶವತ್ ಸ್ಪರ್ಶ ಇಷ್ಯತೇ |
 ಮಯಾತ್ರ ತಿಷ್ಠತಾ ನಿತ್ಯಂ ಕಿಂ ತು ತ್ವಂ ತತ ಆಗತಃ || ೪೫ ||
 ತ್ರಿರಾತ್ರಮಪಿ ಯೇ ಕಾಶ್ಯಾಂ ವಸಂತಿ ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಾಃ |
 ತೇಷಾಂ ಪುನಂತಿ ನಿಯತಂ ಸ್ಪೃಷ್ವಾಶ್ಚ ರಣರೇಣವಃ || ೪೬ ||
 ತ್ವಂ ತು ತತ್ರ ಕೃತಾವಾಸಃ ಕೃತಪುಣ್ಯಮಹೋಚ್ಚಯಃ |
 ಉತ್ತರಪ್ರವಹಾಸ್ತಾನಜಾತಸಿಂಗಲಮೂರ್ಧಜಃ || ೪೭ ||
 ತವ ತತ್ರ ತು ಯತ್ಕುಂಡಮಗಸ್ತೀಶ್ವರಸನ್ನಿಧೌ |
 ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ಯಾ ಚ ಪೀತ್ವಾ ಚ ಕೃತಸರ್ವೋದಕಕ್ರಿಯಾಃ || ೪೮ ||

೪೩. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪರಮಪವಿತ್ರವೂ, ಕೈವಲ್ಯಪ್ರದವೂ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸತತವೂ ಪ್ರಿಯಂಕರವೂ ಆಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೪೪. ಅಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ, ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಕಾರಣ. ಅಯ್ಯಾ ಸುವ್ರತನೇ, ಬಾ. ನನಗೆ ನಿನ್ನ ದೇಹ ಸಂಸ್ಪರ್ಶದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗು.

೪೫. ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಸುಳಿದು ಬರುವ ವಾಯುವಿನ ಸ್ಪರ್ಶವೂ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾದುದೆಂದಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ತೈಸಿರುವ ನಿನ್ನ ಸ್ಪರ್ಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕುದೇನು? ನಾನಾದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿರುವವನು. ನೀನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಬಂದವನು.

೪೬. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಯಾವ ಮಾನವರು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳು ವಾಸಮಾಡಿ ಬರುವರೂ ಅವರ ಪಾದಧೂಳಿಯ ಸ್ಪರ್ಶನಿಂದ ತೃಣಗುಲ್ಮ, ಲತಾದಿಗಳೂ ಪಾಸನಗೊಳ್ಳುವುವೆಂದಮೇಲೆ ನಾನು ಪಾಸನಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೇ?

೪೭. ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ನೀನು ಆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯನ್ನೇ ಗಳಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲದೆ, ಉತ್ತರವಾಹಿನಿಯಾದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಸಿಂಗಳವರ್ಣವುಳ್ಳ ತಲೆಗೂದಲುಳ್ಳ ವನಾಗಿರುವೆ.

೪೮-೪೯. ಆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗಸ್ತೀಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವ ಕುಂಡ.

ಪಿತೃನ್ನಿಂಧೈಃ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಾಶ್ರದ್ಧವಿಧಾನತಃ |

ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವೇಜ್ಜಂತುರ್ನಾರಾಣಸ್ಯಾಃ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೪೯ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವಗಾತ್ರಾಣಿ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಕುಂಭೋದ್ಭವಸ್ಯ ಚ |

ಸ್ಕಂದೋನ್ಮುತಸರೋವಾರಿ ವಿಗಾಹ್ಯ ಸುಖಮಾಪ್ತವಾನ್ || ೫೦ ||

ಜಯ ನಿಶ್ವೇಶ ನೇತ್ರಾಣಿ ವಿನಿಮಿಲ್ಯ ವದನ್ನಪಿ |

ತತಃ ಕಿಂಚಿತ್ ಕ್ಷಣಂ ದಧ್ಯಾ ಗುಹಃ ಸ್ಥಾಣುಃ ಸುನಿಶ್ಚಲಃ || ೫೧ ||

ಸ್ಕಂದೇ ವಿಸರ್ಜಿತಧ್ಯಾನೇ ಸುಪ್ರಸನ್ನಮನೋಮುಖೇ |

ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯ ವಾಗವಸರಂ ಪಪ್ರಚ್ಛಾಫ ಮುನಿಗುಹಂ || ೫೨ ||

ಅಗಸ್ತ್ರಿನಾಚಃ—

ಸ್ವಾಮಿನೈಥಾ ಭಗವತಾ ಭಗವತ್ಕೈ ಪುರಾಕಥಿ |

ವಾರಾಣಸ್ಯಸ್ತು ಮಹಿಮಾ ಹಿಮಶೈಲಭುವೇ ಮುದಾ || ೫೩ ||

ತ್ವಯಾ ಯಥಾ ಸಮಾಕರ್ಣಿ ತದುತ್ಸಂಗನಿವಾಸಿನಾ |

ತಥಾ ಕಥಯ ಷಡ್ವಕ್ತ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಮೇಽತಿರೋಚತೇ || ೫೪ ||

ದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾಚಮನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನಿತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಮಾನವನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ವಾರಾಣಸೀಕ್ಷೇತ್ರವಾಸದ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.”

೫೦. ಅಯ್ಯಾ ಸೂತನೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನುಡಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಸ್ಕಂದನು ಕುಂಭೋದ್ಭವನ ಸರ್ವಗಾತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಅಮೃತಸರೋವರದ ಜಲದಲ್ಲಿ ನಿಂದವನಂತೆ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆದವನಾದನು.

೫೧. ಅವನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ‘ನಿಶ್ವೇಶ್ವರಾ, ಜಯ ಜಯ!’ ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಗಳ ಕಾಲ ಸ್ಥಾಣುವಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಅನಾಜ್ಞಾನಸಗೋಚರನಾದ ನಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು.

೫೨. ಆತನು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಬಹಿರ್ಮುಖನಾದ ತರುವಾಯ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಮುಲುವೂ ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲು, ವಚನಾವಸರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಪುಂಗವನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೫೩-೫೪. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹಿಮಶೈಲಕುಮಾರಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ ವಾರಾಣಸೀ ಕ್ಷೇತ್ರಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಆ ದೇವಿಯು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆಯೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವವನಾಗು. ಕಾರೀಕ್ಷೇತ್ರವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾದುದು.

ಸ್ತಂಧ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣುಷ್ವ ಮೈತ್ರಾವರುಣೇ ಯಥಾ ಭಗವತಾಃಕಥಿ ।

ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯಾವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಮನು ಮಾತುಃ ಪುರಃ ಪುರಾ ॥ ೫೫ ॥

ಶ್ರುತಂ ಚ ಯತ್ರದುತ್ಸಂಗೇ ಸ್ಥಿತೇನ ಸ್ಥಿರಚೇತಸಾ ।

ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತಚ್ಚೃಣು ಮುನೇ ಕಥ್ಯಮಾನಂ ಮಯಾಽನಘ ॥ ೫೬ ॥

ಗುಹ್ಯಾನಾಂ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಮವಿಮುಕ್ತಮಿಹೇರಿತಂ ।

ತತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಸಿದ್ಧಿಸ್ತತ್ರ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ಥಿತೋ ವಿಭುಃ ॥ ೫೭ ॥

ಭೂಲೋಕೇನ್ನೈವ ಸಂಲಗ್ನಂ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ತ್ವಂತರಿಕ್ಷಗಂ ।

ಅಯೋಗಿನೋ ನ ವೀಕ್ಷಂತೇ ಪಶ್ಯಂತೈವ ಚ ಯೋಗಿನಃ ॥ ೫೮ ॥

ಯಸ್ತತ್ರ ನಿವಸೇದ್ವಿಪ್ರ ಸಂಯತಾತ್ಮಾ ಸಮಾಹಿತಃ ।

ತ್ರಿಕಾಲಮಪಿ ಭುಂಜಾನೋ ವಾಯುಭಕ್ಷಸಮೋ ಭವೇತ್ ॥ ೫೯ ॥

ನಿಮೇಷಮಾತ್ರಮಪಿ ಯೋ ಹ್ಯವಿಮುಕ್ತೇತಿಭಕ್ತಿಭಾಕ್ ।

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತೇನ ತಪ್ತಂ ಮಹತ್ತಪಃ ॥ ೬೦ ॥

೫೫. ಸ್ತಂಧನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣನಂದನನಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಯ, ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮುಂಗಡೆ ಷಡ್ಗಣೈಶ್ವರ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಆ ಶಂಕರನು ನುಡಿದ ಕಾಶೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಇದೀಗ ಕೇಳುವವನಾಗು.

೫೬. ಅದನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯಮೇಲಿದ್ದು ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವನ್ನೇ ನಿರ್ದುಷ್ಟನಾದ ನಿನಗೆ ಈಗ ಹೇಳುವೆನು. ಸಾವಧಾನಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಕೇಳು.

೫೭. ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಆ ಕಾಶಿಯು ರಹಸ್ಯಾತಿರಹಸ್ಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧಿಯೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ವಿಭುವಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನೆಲಸಿರುತ್ತಾನೆ.

೫೮. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುವುದಾದರೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲದವರು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಗಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೫೯. ಅಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರನೆ, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಯಾವನು ವಾಸಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಊಟಮಾಡುವವನಾದರೂ ವಾಯುಭಕ್ಷಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನೆಸಗುವ ಮುನಿಗೆ ಸಮಾನನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

೬೦. ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದುನಿಮಿಷ ಕಾಲವಾದರೂ ಯಾವನು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಮಹತ್ತರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನೆಸಗಿದಂತೆಯೇ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಯಸ್ತು ಮಾಸಂ ವಸೇದ್ಧೀರೋ ಲಘ್ವಾಹಾರೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಸರ್ವಂ ತೇನ ವ್ರತಂ ಚೀರ್ಣಂ ದಿವ್ಯಂ ಪಾಶುಪತಂ ಭವೇತ್ || ೬೧ ||
 ಸಂವತ್ಸರಂ ವಸಂಸ್ತತ್ರ ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಅಪರಸ್ವವಿಪುಷ್ಪಾಂಗಃ ಪರಾಃ ಸ್ವಪರಿವರ್ಜಕಃ || ೬೨ ||
 ಪರಾಃ ಪನಾದರಹಿತಃ ಕಿಂಚಿದ್ಧಾನಪರಾಯಣಃ |
 ಸಮಾಃ ಸಹಸ್ರಮನ್ಯತ್ರ ತೇನ ತಪ್ತಂ ಮಹತ್ತಪಃ || ೬೩ ||
 ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ವಸೇದ್ಯಸ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿನ್ಮರಃ |
 ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಭಯಂ ಹಿತ್ವಾ ಸ ಯಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೬೪ ||
 ನ ಯೋಗೈರ್ಯಾಗತಿರ್ಲಭ್ಯಾ ಜನ್ಮಾಂತರಶತ್ಪರಪಿ |
 ಅನ್ಯತ್ರ ಹೇಲಯಾ ಸಾತ್ರ ಲಭ್ಯೇಶಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದತಃ || ೬೫ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಹಾ ಯೋಃ ಭಿಗಚ್ಛೇದ್ಯೈ ದೈವಾದ್ವಾರಾಣಸೀಂ ಪುರೀಂ |
 ತಸ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ನಿವರ್ತತೇ || ೬೬ ||

೬೧. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಲಘುವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ ನಾಸಮಾಡುವ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನೇ ಆಗುವುದಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ದಿವ್ಯವಾದ ಪಾಶುಪತ ಯೋಗವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

೬೨-೬೩. ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹದಿಂದ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರಕಾಲ ಇತರರ ಸೊತ್ತುಗಳಿಂದ ದೇಹಗಳನ್ನು ಬೆಳಸದೆ ಪರಾನ್ನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪರನಿಂದಿಯನ್ನುಳಿದು ತನಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಯಾವನು ನಾಸಮಾಡುವನೋ ಆತನು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮಹತ್ತರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಮಾಡಿದವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೬೪. ಯಾವನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಹೆದರಿಕೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಆಜೀವವೂ ಅಲ್ಲಿ ನಾಸಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಪರಮಗತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೬೫. ನೂರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಯೋಗವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೂ ಮೊರಕದ ಸದ್ಗತಿಯು ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಯಾವ ಕಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿಯೆ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೬೬. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಅದೃಷ್ಟವಿಶೇಷದಿಂದ ಈ ವಾರಾಣಸೀ ಪುರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಲ್ಲಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದಲೇ ಅವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಅದೇಹಪತನಂ ಯಾವದ್ಯೋವಿಮುಕ್ತಂ ನ ಮುಂಚತಿ |

ನ ಕೇವಲಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ನಿವರ್ತತೇ || ೬೭ ||

ಅನನ್ಯಮಾನಸೋ ಭೂತ್ವಾ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಯೋ ನ ಮುಂಚತಿ |

ಸ ಮುಂಚತಿ ಜರಾಮೃತ್ಯುಂ ಗರ್ಭವಾಸಂ ಸುದುಃಸಹಂ || ೬೮ ||

ಅವಿಮುಕ್ತಂ ನಿಷೇವೇತ ದೇವರ್ಷಿಗಣಸೇವಿತಂ |

ಯದೀಚ್ಛೇನ್ಮಾನವೋ ಧೀಮಾನ್ ನ ಪುನರ್ಜನನಂ ಭುವಿ || ೬೯ ||

ಅವಿಮುಕ್ತಂ ನ ಮುಂಚೇತ ಸಂಸಾರಭಯಮೋಚನಂ |

ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಂ ದೇವಂ ನ ಸ ಭೂಯೋಃಭಿಜಾಯತೇ || ೭೦ ||

ಕೃತ್ವಾ ಪಾಪಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪಿಶಾಚತ್ವಂ ವರಂತ್ಸಿದ |

ನ ತು ಕೃತುಶತಪ್ರಾಪ್ಯಃ ಸ್ವರ್ಗಃ ಕಾಶೀಪುರೀಂ ವಿನಾ || ೭೧ ||

ಅಂತ್ಯಕಾಲೇ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭಿದ್ಯಮಾನೇಷು ಮರ್ಮಸು |

ವಾತೇನಾತುದ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಸ್ಮೃತಿನೈವೋಪಜಾಯತೇ || ೭೨ ||

ತತ್ರೋತ್ಪ್ರಮುಣಕಾಲೇ ತು ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಸ್ವಯಂ |

ವ್ಯಾಚಕ್ಷೇ ತಾರಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯೇನಾಸೌ ತನ್ಮಯೋ ಭವೇತ್ || ೭೩ ||

೬೭. ದೇಹಪತನವಾಗುವವರೆಗೂ ಅವನು ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸೆಲಸಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವ್ರತೈಯು ಕಳೆದುಹೋಗುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಭಾವವೇ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ.

೬೮. ಅನನ್ಯಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಯಾವನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಮುಪ್ಪುಸಾವುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ದುರ್ಭರವಾದ ಗರ್ಭವಾಸದ ದುಃಖವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೬೯. ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯಬಾರದೆಂದು ಬಯಸುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮಾನವನು ದೇವತೆಗಳೂ ಋಷಿಗಳೂ ಸತತವೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೭೦. ಯಾವ ಮಾನವನೂ ಸಂಸಾರ ಭಯವನ್ನು ನಿನಾರಣೆಮಾಡುವ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು. ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ ದೇವದೇವನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವನು ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವುದಿಲ್ಲ.

೭೧. ಸಾವಿರಾರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚವಾಗುವುದಾದರೂ ಮೇಲು. ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನುಳಿದು ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನೂರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೂ ಉತ್ತಮವೆನಿಸದು.

೭೨-೭೩. ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಮರ್ಮಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಒಡೆದು ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನಿಂದ ತಿವಿಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾನವರಿಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯೆಂಬುದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ

ಅಶಾಶ್ವತಮಿದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮಾನುಷ್ಯಂ ಬಹುಕಲ್ಪಿಷಂ ।

ಅವಿಮುಕ್ತಂ ನಿಷೇವೇತ ಸಂಸಾರಭಯನಾಶನಂ ॥ ೭೪ ॥

ವಿಘ್ನೈರಾಲೋಡ್ಯಮಾನೋಽಪಿ ಯೋಽವಿಮುಕ್ತಂ ನ ಮುಂಚತಿ ।

ನೈಶ್ರೇಯಸೀಂ ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ದುಃಖಾಂತಂ ಸೋಽಧಿಗಚ್ಛತಿ ॥ ೭೫ ॥

ಮಹಾಪಾಪಾಘಶಮನೀಂ ಪುಣ್ಯೋಪಚಯಕಾರಿಣೀಂ ।

ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಮಂತೇ ಕೋ ನ ಕಾಶೀಂ ಸುಧೀಃ ಶ್ರಯೇತ್ ॥ ೭೬ ॥

ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತು ಮೇಧಾವೀ ನಾಽವಿಮುಕ್ತಂ ತ್ಯಜೇನ್ನರಃ ।

ಅವಿಮುಕ್ತಪ್ರಸಾದೇನ ವಿಮುಕ್ತೋ ಜಾಯತೇ ಯತಃ ॥ ೭೭ ॥

ಅವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಷಡ್ಭಿರ್ವಕ್ತ್ವೈಃ ಕಥಂ ಮಯಾ ।

ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ಯಂ ನ ಶಕ್ನೋತಿ ಸಹಸ್ರಾಸ್ಯೋಽಪಿ ಯತ್ಸರಂ ॥ ೭೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ ಸ್ಕಂದಾಗಸ್ತದರ್ಶನವರ್ಣನಂ ”
ನಾಮ ಪಂಚವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಮಾನವನ ಉತ್ತಮಗುಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು
ಆವನಿಗೆ ತಾರಕಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನು
ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

೭೪. ಮಹಾಪಾಪಭೂಯಿಷ್ಯವಾದ ಈ ಮಾನುಷ್ಯವು ಅಶಾಶ್ವತವೆಂಬುದನ್ನು
ತಿಳಿದು ಸಂಸಾರಭಯನಾಶಕವಾದ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೭೫. ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದರೂ ಯಾವನು ಅವಿಮುಕ್ತ
ವನ್ನು ತೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ದುಃಖಾಂತ
ವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೭೬. ಮಹಾಪಾಪಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಶಮನಮಾಡುವುದಾಗಿ ಪುಣ್ಯರಾಶಿ
ಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ನೀಡುವುದಾಗಿರುವ
ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಯಾವನು ತಾನೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ?

೭೭. ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಾನವನು ವಿಮುಕ್ತನೇ ಆಗುವುದರಿಂದ
ಈ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿ ಅವನು ಅದನ್ನು ತೊರೆಯಲೇ
ಬಾರದು.

೭೮. ಸಹಸ್ರಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಆದಿಶೇಷನೇ ಕಾಶೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು
ಹೇಳಲು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಕೇವಲ ಆರೇ ಮುಖಗಳುಳ್ಳ ನಾನು ಹೇಗೆ
ತಾನೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ ಸ್ಕಂದಾಗಸ್ತದರ್ಶನವರ್ಣನಂ ”ವೆಂಬ

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೩ ॥

ಅಥ ಷಡ್ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನಂ

ಅಗಸ್ತಿರುವಾಚ :-

ಪ್ರಸನ್ನೋಽಸಿ ಯದಿ ಸ್ಕಂದ ಮಯಿ ಪ್ರೀತಿರನುತ್ತಮಾ |
ತತ್ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಣ್ಯ ಭಗವಂಶ್ಚಿರಂ ಯನ್ನೇ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಂ || ೧ ||
ಅವಿಮುಕ್ತಮಿದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕದಾಽಽರಭ್ಯ ಭುವಸ್ತಲೇ |
ಪರಾಂ ಪ್ರಥಿತಮಾಪನ್ನಂ ನೋಕ್ಷ್ಯದಂ ಚಾಽಭವತ್ಕಥಂ || ೨ ||
ಕಥಮೇಷಾ ತ್ರಿಲೋಕೇಡ್ಯಾ ಗೀಯತೇ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ |
ತತ್ರಾಸೀತ್ತಿಂ ಪುರಾ ಸ್ವಾಮಿನ್ಯದಾ ನಾಮರನಿಮ್ನಗಾ || ೩ ||
ವಾರಾಣಸೀತಿ ಕಾಶೀತಿ ರುದ್ರಾವಾಸ ಇತಿ ಪ್ರಭೋ |
ಅವಾಪ ನಾಮಧೇಯಾನಿ ಕಥಮೇತಾನಿ ಸಾ ಪುರೀ |
ಆನಂದಕಾನನಂ ರಮ್ಯಮವಿಮುಕ್ತಮನಂತರಂ || ೪ ||
ಮಹಾಶ್ವಶಾನ ಇತಿ ಚ ಕಥಂ ಖ್ಯಾತಂ ಶಿಖಿಧ್ವಜ |
ಏತದಿಚ್ಛಾನ್ಯಹಂ ಶ್ರೋತುಂ ಸಂದೇಹಂ ಮೇಪನೋದಯ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನ

೧. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಸ್ಕಂದಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆಯಾದರೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಇರುವುದಾದರೆ, 'ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇರುವ ಈ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನಾಗು.

೨. ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು? ಇದಕ್ಕೆ ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇದು ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದುದು ಹೇಗೆ?

೩. ಎಲೈ ಪ್ರಭುವೇ, ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ತ್ರಿಲೋಕ ಪೂಜ್ಯವೆನಿಸಿದುದು ಹೇಗೆ? ಅಮರಗಂಗಾನದಿಯು ಇರದಿದ್ದಾಗಲೇ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದಿತೆ?

೪-೫. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಾರಾಣಸಿ, ಕಾಶಿ, ರುದ್ರಾವಾಸ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದುದು ಹೇಗೆ? ಆನಂದಕಾನನವೆಂದೂ ಮನೋಹರವಾದ ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂದೂ ಮಹಾಶ್ವಶಾನವೆಂದೂ ಇದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದುದು ಹೇಗೆ? ಎಲೈ

ಸ್ಯಂದ ಉವಾಚ :-

ಪ್ರಶ್ನಭಾರೋಯಮತುಲಸ್ತ್ವಯಾ ಯಃ ಸಮುದಾಹೃತಃ |
 ಕುಂಭಯೋನೇನಮುಮೇವಾರ್ಥಮಸ್ರಾಕ್ಷೀದಂಬಿಕಾ ಹರಂ || ೬ ||
 ಯಥಾ ಚ ದೇವದೇವೇನ ಸರ್ವಜ್ಞೇನ ನಿವೇದಿತಂ |
 ಜಗನ್ನಾತುಃ ಪುರಸ್ತಾಚ್ಚ ತಥೈವ ಕಥಯಾಮಿ ತೇ || ೭ ||
 ಮಹಾಪ್ರಲಯಕಾಲೇ ಚ ನಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮೇ |
 ಆಸೀತ್ತಮೋಮಯಂ ಸರ್ವಮನರ್ಕಗ್ರಹತಾರಕಂ || ೮ ||
 ಅಚಂದ್ರಮನಹೋರಾತ್ರಮನಗ್ನಾನಿಲ ಭೂತಲಂ |
 ಅಪ್ರಧಾನಂ ವಿಯಚ್ಛಾನ್ಯಮನ್ಯತೇಜೋವಿವರ್ಧಿತಂ || ೯ ||
 ದ್ರಷ್ಟೃತ್ವಾದಿವಿಹೀನಂ ಚ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಸಮುಜ್ಜಿತಂ |
 ವ್ಯಹೇತಗಂಧರೂಪಂ ಚ ರಸತ್ಯಕ್ತಮದಿಜ್ಞುಖಂ || ೧೦ ||
 ಇತ್ಥಂ ಸತ್ಯಂಧತಮಸಿ ಸೂಚೀಭೇದ್ಯೇ ನಿರಂತರೇ |
 ತನ್ನದ್ವೈತಿ ಯಚ್ಛ್ರುತ್ಯಾ ಸದೈಕಂ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತೇ || ೧೧ ||

ಪಣ್ಣುಖನೇ, ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ನನಗೆ ಕುತೂಹಲವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನೀನೇ ಕಳೆಯಬೇಕು.

೬. ಸ್ಯಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ಕುಂಭೋದ್ಭವನೇ, ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಭಾರವು ಬಹಳವಾಗಿರುವುದು. ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಗದಂಬಿಕೆಯು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು.

೭. ದೇವದೇವನೂ ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಆದ ಆ ಮಹಾದೇವನು ಆ ಜಗನ್ನಾತೆಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಿನಗೂ ತಿಳಿಸುವೆನು.

೮. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ, ಮಹಾಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಳಿದುಹೋಗಿ, ಸೂರ್ಯನೂ ಇತರ ಗ್ರಹಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿದ್ದಿತು.

೯. ಚಂದ್ರನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಗಲಿರುಳುಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ವಾಯು ಗಳಾಗಲಿ ಇತರ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ವರ್ಧಿತವಾಗಿ ಅಪ್ರಧಾನವಾದ ಭೂತಲವಾಗಲಿ ಆಕಾಶವಾಗಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು.

೧೦-೧೧. ದ್ರಷ್ಟೃತ್ವ ಶೋತೃತ್ವ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದೆಯೂ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶವಿವರ್ಜಿತವಾಗಿಯೂ, ಗಂಧರೂಪರಹಿತವಾಗಿಯೂ, ರಸಹೀನವಾಗಿಯೂ, ದಿಗಂತಗಳೇ ಕಾಣದಾಗಿಯೂ ಎತ್ತೇತ್ತಲೂ ಸೂಜಮೊನೆಯಷ್ಟೂ ಅನಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಗಾಢಾಂಧಕಾರವೇ ಆವರಿಸಿರುವ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ, ಸದ್ವ್ಯಾಪವೂ, ಕಾಲತ್ರಯಾಬಾಧ್ಯವೂ ಆದ

ಅಮನೋಗೋಚರೋ ವಾಚಾಂ ವಿಷಯಂ ನ ಕಥಂಚನ |

ಅನಾಮರೂಪವರ್ಣಂ ಚ ನ ಸ್ಥೂಲಂ ನ ಚ ಯತ್ಪಶಂ || ೧೨ ||

ಅಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘಮಲಘು ಗುರುತ್ವಪರಿವರ್ಜಿತಂ |

ನ ಯತ್ಕ್ರೋಪಚಯಃ ಕಶ್ಚಿತ್ತಥಾ ಚಾಪಚಯೋಽಪಿ ಚ || ೧೩ ||

ಅಭಿಧತ್ತೇ ಸಚಕಿತಂ ಯದಸ್ತೀತಿ ಶ್ರುತಿಃ ಪುನಃ |

ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಚ ಯದಾನಂದಪರಂ ಮಹಃ || ೧೪ ||

ಅಪ್ರಮೇಯಮನಾಧಾರಮನಿಕಾರಮನಾಕೃತಿ |

ನಿರ್ಗುಣಂ ಯೋಗಿಗಮ್ಯಂ ಚ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ಯೇಕಕಾರಣಂ || ೧೫ ||

ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ ನಿರಾರಂಭಂ ನಿರ್ಮಾಯಂ ನಿರೂಪದ್ರವಂ |

ಯಸ್ಯೇತ್ಥಂ ಸಂವಿಕಲ್ಪ್ಯಂತೇ ಸಂಜ್ಞಾಃ ಸಂಜ್ಞೋದಿತಸ್ಯ ನೈ || ೧೬ ||

ತಸ್ಯೈಕಲಸ್ಯ ಚರತೋ ದ್ವಿತೀಯೇಚ್ಛಾಭವತ್ಕಿಲ |

ಅಮೂರ್ತೇನ ಸ್ವಮೂರ್ತಿಶ್ಚ ತೇನಾಕಲ್ಪಿ ಸ್ಥಲೀಲಯಾ || ೧೭ ||

ಯಾವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮವು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ, ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಮಾತಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ನಿಲುಕದ, ನಾಮರೂಪವರ್ಣಗಳಾಗಲಿ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಲಿ ಹ್ರಸ್ವದೀರ್ಘ ಲಘುತ್ವ ಗುರುತ್ವಗಳಾಗಲಿ ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವೊಂದೇ ಇದ್ದಿತು.

೧೪. ಸತ್ಯವೂ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವೂ, ಅನಂತವೂ, ಅನಂದಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದೂ ಆದ ಆ ಸರಬ್ರಹ್ಮವು ಇರುವುದೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಸಂಶಯವುಂಟಾಗುವಂತೆಯೇ ಹೇಗೆಯೂ ಪ್ರತಿಸಾದಿಸುತ್ತವೆ.

೧೫. ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ನಿಲುಕದುದಾಗಿ, ಆಧಾರರಹಿತವಾಗಿ, ಪಡ್ಭಾವ ವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದುದಾಗಿ, ಶರೀರಶೂನ್ಯವಾಗಿ, ಸುಖದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಲ್ಲದುದಾಗಿ, ಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವೂ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಏಕೈಕಕಾರಣವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೧೬-೧೭. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅದು ಭೇದಶೂನ್ಯವೂ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರ ರಹಿತವೂ, ಮಾಯೆಯೇ ಇಲ್ಲದುದಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾನರ್ಥರಹಿತವೂ ಆಗಿರು ವುದು. ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಸಂಜ್ಞಾಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ಉದಿಸಿದ ಆ ಸರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನೇಕ ಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದವರು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಜ್ಞಾಮಾತ್ರಲಕ್ಷಣವಾದ ಆ ಸರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಎರಡನೆಯದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೊಂದುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಆ ಬ್ರಹ್ಮವು ತನ್ನ ಲೀಲೆಯಿಂದಲೇ ಅಮೂರ್ತವಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೂರ್ತವನ್ನಾಗಿಸಿತು.

ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಗುಣೋಪೇತಾ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಮಯೀ ಶುಭಾ |
 ಸರ್ವಗಾ ಸರ್ವರೂಪಾ ಚ ಸರ್ವದೃಕ್ಸರ್ವಕಾರಿಣೀ || ೧೮ ||
 ಸರ್ವೈಕವಂದ್ಯಾ ಸರ್ವಾದ್ಯಾ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಸಂಕೃತಿಃ |
 ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯೇತಿ ತಾಂ ಮೂರ್ತಿನಿಶ್ಚರೀಂ ಶುದ್ಧರೂಪಿಣೀಂ || ೧೯ ||
 ಅಂತರ್ದೇ ಪರಾಖ್ಯಂ ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವಗಮನ್ಯಯಂ || ೨೦ ||
 ಅಮೂರ್ತಂ ಯತ್ಪರಾಖ್ಯಂ ನೈತಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿರಹಂ ಪ್ರಿಯೇ |
 ಅರ್ವಾಚೀನಾ ಪರಾಚೀನಾ ಈಶ್ವರಂ ಮಾಂ ಜಗುರ್ಬುಧಾಃ || ೨೧ ||
 ತತಸ್ತದೈಕಲೇನಾಪಿ ಸ್ವೈರಂ ವಿಹರತಾ ಮಯಾ |
 ಸ್ವವಿಗ್ರಹಾತ್ಮಸ್ಯಯಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವಶರೀರಾನಪಾಯಿನೀ || ೨೨ ||
 ಪ್ರಧಾನಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ತ್ವಾಂ ಚ ಮಾಯಾಂ ಗುಣವತೀಂ ಪರಾಂ |
 ಬುದ್ಧಿತತ್ತ್ವಸ್ಯ ಜನನೀಮಾಹುರ್ವಿಕೃತವರ್ಜಿತಾಂ || ೨೩ ||
 ಯುಗಪಚ್ಚ ತ್ವಯಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಸಾಕಂ ಕಾಲಸ್ವರೂಪಿಣಾ |
 ಮಯಾಽದ್ಯ ಪುರುಷೇಣೈತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಚಾಪಿ ವಿನಿಮಿತಂ || ೨೪ ||

೧೮-೨೦. ಆ ರೂಪವಾದರೋ, ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಗುಣಸಮನ್ವಿತವಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞಾನಮಯವೂ, ಮಂಗಳಕರವೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವೂ, ಸರ್ವರೂಪಸಮನ್ವಿತವೂ, ಸರ್ವದೃಷ್ಟಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕವೂ, ಸರ್ವಜಗತ್ಕೃತನಮಸ್ಕಾರಾರ್ಹವಾದ ಏಕಮಾತ್ರದೈವವೂ, ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಆದಿಯೆನಿಸಿ, ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಸರ್ವಪ್ರದವೆನಿಸಿ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಉಚಿತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಣಮಾಡುವುದಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹ ಈಶ್ವರಸಂಬಂಧವೂ, ಅತ್ಯಂತ ಶುದ್ಧವೂ ಆದ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಅವ್ಯಯವೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕವೂ ಆದ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನೈದಿತು.

೨೧. ಎಲಾಪ್ರಿಯಳೇ, ಅಮೂರ್ತವೂ ಪರಾತ್ಪರವೂ ಆದ ಆ ನಿರ್ಗುಣ ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ತಿಯು ನಾನೇ. ಅಂದಿನ ಇಂದಿನ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೨೨-೨೩. ಇದಾದಮೇಲೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಗುಣ ಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನಾನು ನನ್ನ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಅನಪಾಯಿನಿಯೂ, ಪ್ರಧಾನಪ್ರಕೃತಿಯೂ, ಗುಣವತಿಯೂ, ಉತ್ತಮಳೂ, ಮಾಯೆಯೂ, ಬುದ್ಧಿತತ್ತ್ವದ ಜನನಿಯೂ, ವಿಕೃತಿರಹಿತೆಯೂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದೆನು.

೨೪. ಕಾಲಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ಪರಮಪುರುಷನೂ ಆದ ಆ ನಾನು ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು, ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೂ ಒಂದೇ ತಡವೆಯೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದೆನು. ಅದುದರಿಂದ ನೀನೆಂತೂ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಅನಾದಿಯಾದುದು.

ಸ್ಯಂದ ಉವಾಚ :-

ಸಾ ಶಕ್ತಿಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಸ ಪುನಾನೀಶ್ವರಃ ಪರಃ |
ತಾಭ್ಯಾಂ ಚ ರಮನಾಣಾಭ್ಯಾಂ ತಸ್ಮಿನ್ನೇತ್ರೇ ಘಟೋದ್ಭವ || ೨೫ ||
ಪರಮಾನಂದರೂಪಾಭ್ಯಾಂ ಪರಮಾನಂದರೂಪಿಣೀ |
ಪಂಚಕ್ರೋಶಪರೀಮಾಣೇ ಸ್ವಪಾದತಲನಿರ್ಮಿತೇ || ೨೬ ||
ಮುನೇ ಪ್ರಲಯಕಾಲೇಽಪಿ ನ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕದಾಚ |
ವಿಮುಕ್ತಂ ಹಿ ಶಿನಾಭ್ಯಾಂ ಯದವಿಮುಕ್ತಂ ತತೋ ವಿದುಃ || ೨೭ ||
ನ ಯದಾ ಭೂಮಿವಲಯಂ ನಯದಾಃಸಾಂ ಸಮುದ್ಭವಃ |
ತದಾ ನಿಹರ್ತುಮಿಾಶೇನ ಕ್ಷೇತ್ರಮೇತದ್ವಿನಿರ್ಮಿತಂ || ೨೮ ||
ಇದಂ ರಹಸ್ಯಂ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ವೇದ ಕೋಽಪಿ ನ ಕುಂಭಜ |
ನಾಸ್ತಿಕಾಯ ನ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಕದಾಚಿಚ್ಛರ್ಮಚಕ್ಷುಷೇ || ೨೯ ||
ಶ್ರದ್ಧಾಲನೇ ವಿನೀತಾಯ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಚಕ್ಷು ವೇ |
ಶಿವಭಕ್ತಾಯ ಶಾಂತಾಯ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಚ ಮುಮುಕ್ಷುನೇ || ೩೦ ||
ಅವಿಮುಕ್ತಂ ತದಾರಭ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಮೇತದುದೀರ್ಯತೇ |
ಪರ್ಯಂಕಭೂತಂ ಶಿವಯೋರ್ನಿರಂತರಸುಖಾಸ್ವದಂ || ೩೧ ||

೨೫-೨೭. ಸ್ಯಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಆಯ್ಯಾ ಆಗಸ್ಯನೆ, ಆ ಶಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ, ಆ ಪುರುಷನೇ ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆಯ್ಯಾ ಘಟೋದ್ಭವನೆ, ಈ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಪರಮಾನಂದರೂಪಿಗಳಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರಲು, ಪಂಚಕ್ರೋಶಪರಮಿತವಾಗಿ ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಪದತಲದಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವ ಆನಂದ ರೂಪವೇ ಆದ ಈ ಕಾಶೀ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಈ ಮನ್ಸಂತರ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಪಾರ್ವತೀ ಪರಮೇಶ್ವರರಿಂದ ಆಗಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳು ಇದನ್ನು ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ.

೨೮-೩೦. ಭೂಮಂಡಲವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದು, ಜಲವೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗದಿದ್ದೆಂದು ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಎಲೈ ಕುಂಭಜನೆ, ಇದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ರಹಸ್ಯವು. ಇದನ್ನಾರೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನಾಸ್ತಿಕನಿಗೂ, ಚರ್ಮಚಕ್ಷುಷಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧಾಳುವಾಗಿ ವಿನಯ ವಿಧೇಯತೆಗಳಿದ್ದು ಭೂತಭವಿಸ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಗಳ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ನೋಡಬಲ್ಲ ಜ್ಞಾನನೇತ್ರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಶಿವಭಕ್ತನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಿಯೂ ಆದವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು.

೩೧. ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರಿಗೆ ಹಂಸತೂಲಿಕಾತಲ್ಪವೆನಿಸಿ, ನಿರಂತರವೂ

ಅಭಾವಃ ಕಲ್ಪ್ಯತೇ ಮೂಢೈರ್ಯದಾ ಚ ಶಿವಯೋಸ್ತಯೋಃ |
 ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯಾಸ್ಯ ತದಾ ಭಾವಃ ಕಲ್ಪ್ಯೋ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಿಣಃ || ೩೨ ||
 ಅನಾರಾಧ್ಯ ಮಹೇಶಾನಮನವಾಪ್ಯ ಚ ಕಾಶಿಕಾಂ |
 ಯೋಗಾದ್ಯುಪಾಯ ವಿಜ್ಞೋಽಪಿ ನ ನಿರ್ವಾಣಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೩೩ ||
 ಅಸ್ಯಾನಂದವನಂ ನಾಮ ಪುರಾಣಕಾರಿ ಪಿನಾಕಿನಾ |
 ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯಾನಂದಹೇತುತ್ವಾದವಿಮುಕ್ತಮನಂತರಂ || ೩೪ ||
 ಆನಂದಕಂದಬೀಜಾನಾಮಂಕುರಾಣಿ ಯತಸ್ತತಃ |
 ಜ್ಞೇಯಾನಿ ಸರ್ವಲಿಂಗಾನಿ ತಸ್ಮಿನ್ನಾನಂದಕಾನನೇ || ೩೫ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತಮಿತಿಖ್ಯಾತಮಾಸೀದಿತ್ತಂ ಘಟೋದ್ಭವ |
 ತಥಾಚಾಖ್ಯಾಮಥ ಮುನೇ ಯಥಾಸೀದ್ವಿಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೩೬ ||
 ಪ್ರಾಗಾನಂದವನೇ ತತ್ರ ಶಿವಯೋ ರಮಮಾಣಯೋಃ |
 ಇಚ್ಛೇತ್ಯಭೂತ್ಕಲಶಜ ಸೃಜ್ಯಃ ಕೋಽಪ್ಯಪರಃ ಕಿಲ || ೩೭ ||

ಸುಖಾಸ್ವದನಾಗಿರುವ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಅದುಮೊದಲುಗೊಂಡು ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ.

೩೨-೩೩. ನೈಯಾಯಿಕರು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾತ್ರದ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಾದರೆ ಆಗ ಮಾತ್ರ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪಕನಾದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಭಾವಿಸ ಬಹುದು. ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದೆಯೂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದ ದೆಯೂ ಇರುವ ಮಾನವನು ಯೋಗಾದಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದರೂ ಮೋಕ್ಷ ವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

೩೪. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಿನಾಕಧರನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಆನಂದಕ್ಕೆ ನಿಧಾನವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಆನಂದಕಾನನವೆಂದು ಕರೆದನು. ಆಮೇಲೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

೩೫. ಆನಂದಕಂದಬೀಜಗಳು (ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಗಳ ಏಕೈಕವಾದ ಜ್ಞಾನವು) ಮೊಳೆತಿರುವುವೋ ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಈ ಆನಂದಕಾನನದ ಸಮಸ್ತಶಿವಲಿಂಗ ಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩೬. ಅಯ್ಯಾ ಘಟೋದ್ಭವನೇ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಹೀಗೆ. ಇನ್ನು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾತೀರ್ಥವು ಉದ್ಭವಿಸಿದುದು ಹೇಗೆಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು.

೩೭. ಹಿಂದೆ ಈ ಆನಂದಕಾನನದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರು ಕ್ರೀಡಿಸು ತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಸೃಜಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾ ಯಿತು.

ಯಸ್ಮಿನ್ಮಯೇ ಮಹಾಭಾರೇ ಆವಾಂ ಸ್ವಃ ಸ್ವೈರಚಾರಿಣೌ |
 ನಿರ್ವಾಣಶ್ರಾಣನಂ ಕುರ್ವಃ ಕೇವಲಂ ಕಾಶಿಶಾಯಿನಾಂ || ೩೮ ||
 ಸ ಏವ ಸರ್ವಂ ಕುರುತೇ ಸ ಏವ ಪರಿಪಾತಿ ಚ |
 ಸ ಏವ ಸಂವೃಣೋತ್ಯಂತೇ ಸರ್ವೈಶ್ಚರ್ಯನಿಧಿಃ ಸ ಚ || ೩೯ ||
 ಚೇತಃಸಮುದ್ರನಾಕುಂಚ್ಯ ಚಿಂತಾಕಲ್ಲೋಲದೋಲಿತಂ |
 ಸತ್ಪರತ್ವಂ ತನೋಗ್ರಾಹಂ ರಜೋ ನಿದ್ರಾಮವಲ್ಲಿತಂ || ೪೦ ||
 ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾತ್ತಿಷ್ಠಾನ್ವಃ ಸುಖಮಾನಂದಕಾನನೇ |
 ಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತಮನೋವೃತ್ತೌ ಕ್ಷ ಹಿ ಚಿಂತಾತುರೇ ಸುಖಂ || ೪೧ ||
 ಸಂಪ್ರಧಾರ್ಯೇತಿ ಸ ವಿಭುಃ ಸರ್ವತಶ್ಚಿತ್ಸ್ಮರೂಪಯಾ |
 ತಯಾ ಸಹ ಜಗದ್ಧಾತ್ರಾ ಜಗದ್ಧಾತಾಫ ಧೂರ್ಜಟಿಃ || ೪೨ ||
 ಸಮೇ ವ್ಯಾಪಾರಯಾಂಚಕ್ರೇ ದೃಶಮಂಗೇ ಸುಧಾಮುಚಂ |
 ತತಃ ಪುನಾನಾವಿರಾಸೀದೇಕಸ್ಮೈಲೋಕ್ಯಸುಂದರಃ || ೪೩ ||

೩೮. “ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಸಮಾಡಿದರೆ ನಾವೀರ್ವರೂ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಸಂಚರಿಸುವವರಾಗಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯೊಂದಿದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆವೋ ಅಂತಹದೊಂದನ್ನು ಸೃಜಿಸಬೇಕು.

೩೯. ಅದೇ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಅವೇ ಸರ್ವೈಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೂ ನಿಧಿಯಾಗಿರುವುದು.

೪೦-೪೧. ಇಂತು ಯೋಚಿಸಿ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಚಿಂತೆಯೆಂಬ ತರಂಗಗಳಿಂದ ಅಂದೋಳಿತವಾಗಿ, ಸತ್ತ್ವವೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನೊಳಗೊಂಡುದೂ, ಅಂಧಕಾರವೆಂಬ ಮೊಸಳೆಗಳುಳ್ಳುದೂ, ರಜೋಗುಣವೆಂಬ ಹವಳದ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾದುದೂ ಆದ ಚಿತ್ತವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು, “ಯಾವುದರ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಈ ಆನಂದಕಾನನದಲ್ಲಿ ನಾವೀರ್ವರೂ ಸುಖವಾಗಿರುವಂತಾಗುವುದೋ? ಮನಸ್ಸು ಅತಿಶ್ಚ ಚಲಿಸಿಹೋಗಿ, ಭೋಗಮೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಂತೆಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವೆಂಬುದಿರುವುದಿಲ್ಲ.”

೪೨-೪೩. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ, ಜನದ್ಧಾತ್ಮನೂ ಧೂರ್ಜಟಿಯೂ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಆದ ಆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಜಗದಂಬಿಕೆಯೊಡನೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಲ್ಲಿ ಅಮೃತವರ್ಷಿಯಾದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಸರಿಸಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ತೈಲೋಕ್ಯಸುಂದರನಾದ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದನು.

ಶಾಂತಃ ಸತ್ತ್ವಗುಣೋದ್ರಿಕ್ತೋ ಗಾಂಭೀರ್ಯಜಿತಸಾಗರಃ |
ತಥಾ ಚ ಕ್ಷಮಾಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಮುನೇಃಲಬ್ಧೋಪಮೋಽಭವತ್ || ೪೪ ||
ಇಂದ್ರನೀಲದ್ವ್ಯತಿಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪುಂಡರೀಕೋತ್ತಮೇಕ್ಷಣಃ |
ಸುವರ್ಣಾಕೃತಿ ಸುಚ್ಛಾಯದುಕೂಲಯುಗಲಾವೃತಃ || ೪೫ ||
ಲಸತ್ಪಚಂಡದೋದ್ಗಂಡಯುಗಲದ್ವಯರಾಜಿತಃ |
ಉಲ್ಲಸತ್ಪರಮಾಮೋದನಾಭೀಹ್ರದಕುಶೇಶಯಃ || ೪೬ ||
ಏಕಃ ಸರ್ವಗುಣಾವಾಸಸ್ತ್ವೇಕಃ ಸರ್ವಕಲಾನಿಧಿಃ |
ಏಕಃ ಸರ್ವೋತ್ತಮೋ ಯಸ್ಮಾತ್ತತೋ ಯಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ || ೪೭ ||
ತತೋ ಮಹಾಂತಂ ತಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮಹಾಮುಹುಮಭೂಷಣಂ |
ಮಹಾದೇವ ಉನಾಚೇದಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುರ್ಭವಾಚ್ಯುತ || ೪೮ ||
ತನ ನಿಶ್ಚಸಿತಂ ನೇದಾಸ್ತೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವಮನೈಷ್ಯಸಿ |
ವೇದದೃಷ್ಟೇನ ಮಾರ್ಗೇಣ ಕುರು ಸರ್ವಂ ಯಥೋಚಿತಂ || ೪೯ ||
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತಂ ಮಹೇಶಾನೋ ಬುದ್ಧಿತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪಿಣಂ |
ಶಿವಯಾ ಸಹಿತೋ ರುದ್ರೋ ವಿನೇಶಾನಂದಕಾನನಂ || ೫೦ ||

೪೪-೪೭. ಆತನು ಶಾಂತನೂ, ಸತ್ತ್ವಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಸಾಗರವನ್ನೇ ಜಯಿಸಿದವನೂ ಕ್ಷಮಾಗುಣದಿಂದ ಅನುಪಮನೂ ಆಗಿದ್ದನಲ್ಲದೆ, ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸುಂಪನ್ನನಾಗಿ ಕಮಲದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳಿಂದೊಪ್ಪಿ, ಚಿನ್ನದ ಪುತ್ಥಳಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ಚೀನಾಂಬರವನ್ನು ಹೊದೆದು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವೂ, ಪ್ರಚಂಡವೂ ಆದ ಬಾಹುದಂಡಯುಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ, ಅರಳಿ ಗಮಗಮಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾಭೀಪದ್ಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಕಲೆಗಳಿಗೂ ನಿಧಿಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೪೮. ತರುವಾಯ ಆ ಮಹಾದೇವನು ಅಮಿತ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಕಂಡು, “ಅಯ್ಯಾ ಪುರುಷನೆ, ನೀನು ಅಚ್ಯುತನು ; ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ವಿಷ್ಣುವಾಗು.

೪೯. ನಿನ್ನ ನಿಶ್ವಾಸವೇ ವೇದಗಳು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ನೀನು ವೇದ್ಯನಾಗುವೆಯಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವೆ. ಆ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ನಡೆಸುವವನಾಗಿ.”

೫೦. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ, ಆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಬುದ್ಧಿತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪಿಯಾದ

ತತಃ ಸ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಮೌಲಾವಾಜ್ಞಾಂ ನಿಧಾಯ ಚ |

ಕ್ಷಣಂ ಧ್ಯಾನಪರೋ ಭೂತ್ವಾ ತಪಸ್ಕೇವ ಮನೋ ದಧೌ || ೫೦ ||

ಖನಿತ್ವಾ ತತ್ರ ಚಕ್ರೇಣ ರಮ್ಯಾಂ ಪುಷ್ಕರಿಣೀಂ ಹರಿಃ |

ನಿಜಾಂಗಸ್ವೇದಸಂದೋಹಸಲಿಲೈಸ್ತಾಮಪೂರಯತ್ || ೫೧ ||

ಸಮಾಃ ಸಹಸ್ರಂ ಪಂಚಾಶತ್ತಪ ಉಗ್ರಂ ಚಚಾರ ಸಃ |

ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣೇತೀರೇ ತತ್ರ ಸ್ಥಾಣುಸಮಾಕೃತಿಃ || ೫೨ ||

ತತಃ ಸ ಭಗವಾನೀಶೋ ಮೃಡಾನ್ಯಾ ಸಹಿತೋ ಮೃಡಃ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜ್ವಲಂತಂ ತಪಸಾ ನಿಶ್ಚಲಂ ಮಿಲಿತೇಕ್ಷಣಂ || ೫೩ ||

ತಮುನಾಚ ಹೃಷೀಕೇಶಂ ಮೌಲಿನಾಂದೋಲಯನ್ಮಹುಃ |

ಅಹೋ ಮಹತ್ಸಂ ತಪಸ್ತ್ವಹೋ ಧೈರ್ಯಂ ಚ ಚೇತಸಃ || ೫೪ ||

ಅಹೋ ಅನಿಂಧನೋ ವಹ್ನಿರ್ಜ್ವಲತೈಷ ನಿರಂತರಂ |

ಅಲಂ ತಪ್ತಾ ಮಹಾವಿಷ್ಣೋ ವರಂ ವರಯ ಸತ್ತಮ || ೫೫ ||

ಆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ ತರುವಾಯ ತಿವೆಯೊಡಗೂಡಿ
ಆನಂದಕಾನನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೫೦. ತರುವಾಯ ಸುಡ್ಡಗೈರ್ವರ್ಷಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಆ ವಿಷ್ಣುವಾದರೊ
ಪರಮೇಶ್ವರನ ಆಣತಿಯನ್ನು ಶಿರಸಾ ಧಾರಣೆಮಾಡಿದವನಾಗಿ, ಒಂದು ಕ್ಷಣ
ಕಾಲ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದು, ತರುವಾಯ ತಪಶ್ಚರಣದಲ್ಲಿಯೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು
ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು.

೫೧. ಆ ಹರಿಯು ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಪುಷ್ಕರಿಣಿ
ಯೊಂದನ್ನು ತೋಡಿ, ತನ್ನ ಮೈಯ್ಯ ಬೆಮರ ನೀರಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ತುಂಬಿಸಿದನು.

೫೨. ಆ ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣೀತೀರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಸ್ಥಾಣುವಿನಂತೆ ಕಟ್ಟಕದಲದ
ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

೫೩-೫೫. ಬಳಿಕ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತನಾಗಿ, ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ
ಕುಳಿತು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ
ಅವನನ್ನು ಕಂಡು, ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಅಡಗಡಗೂ ಅಲುಗಾಡಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು
“ಅಹ, ಎಂತಹ ಘುಹತ್ತರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದೆ! ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯವು
ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು. ಈ ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕ್ಷಾದಗ್ನಿಯು
ಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲದೆಯೆ ನಿರಂತರವೂ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಎಲೈ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ
ಇನ್ನು ಈ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡು. ಎಲೈ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು
ಕೇಳಿಕೊ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಮೃಡಸ್ಯಾನ್ಮೇಡಿತಮಿದಂ ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾಯ ಭಾಷಿತಂ ।

ಉನ್ನೀಲಿತದೃಗಂಭೋಜಃ ಸಮುತ್ತಸ್ಥೌ ಚತುರ್ಭುಜಃ

॥ ೫೭ ॥

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ರುವಾಚಃ:-

ಯದಿ ಪ್ರಸನ್ನೋ ದೇವೇಶ ದೇವದೇವ ಮಹೇಶ್ವರ ।

ಭವಾನ್ಯಾ ಸಹಿತಂ ತ್ವಾಂ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಸರ್ವದಾ

॥ ೫೮ ॥

ಸರ್ವಕರ್ಮಸು ಸರ್ವತ್ರ ತ್ವಾಮೇವ ಶಶಿಶೇಖರ ।

ಪುರಶ್ಚ ರಂತಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯಥಾ ತನ್ಮೇ ವರಸ್ತಥಾ

॥ ೫೯ ॥

ತ್ವದೀಯಚರಣಾಂಭೋಜಮುಕರಂದಮಧೂತ್ಸುಕಃ ।

ಮಚ್ಛೇತೋಭ್ರಮರೋ ಭ್ರಾಂತಿಂ ವಿಹಾಯಾಸ್ತು ಸುನಿಶ್ಚಲಃ

॥ ೬೦ ॥

ಶ್ರೀ ಶಿವ ಉವಾಚ:-

ಏವಮಸ್ತು ಹೃಷೀಕೇಶ ಯತ್ತ್ವಯೋಕ್ತಂ ಜನಾರ್ದನ ।

ಅನ್ಯಂ ವರಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿ ತಮಾಕರ್ಣಯ ಸುನೃತ

॥ ೬೧ ॥

ತ್ವದೀಯಸ್ಯಾಸ್ಯ ತಪಸೋ ಮಹೋಪಚಯದರ್ಶನಾತ್ ।

ಯನ್ಮಯಾಂದೋಲಿತೋ ಮೌಲಿರಹಿಶ್ರವಣಭೂಷಣಃ

॥ ೬೨ ॥

೫೭. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನುಡಿದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಚತುರ್ಭುಜನು. ತನ್ನ ತಾವರೆಗಿಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸಿ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದಿಗ್ಗನೆದ್ದು ನಿಂತನು.

೫೮-೬೦. ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ದೇವೇಶ್ವರ, ಮಹೇಶ್ವರನಾದ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆಯಾದರೆ, ಭವಾನೀಸಹಿತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಾನು ಸಂಚರಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಶಿಶೇಖರನಾದ ನೀನೇ ಮುಂದಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಈ ವರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ನನ್ನ ಚಿತ್ತವೆಂಬ ಭ್ರಮರವು ನಿನ್ನ ಚರಣ ಕಮಲದ ಮಕರಂದವೆಂಬ ಮಧುವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗದೆ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿರಲಿ.”

೬೧. ಶ್ರೀ ಶಿವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಅಯ್ಯಾ ಹೃಷೀಕೇಶನೇ, ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಎಲೈ ಸುನೃತನೇ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ವರವನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನು ಕೇಳು.

೬೨-೬೩. ಈ ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿದ ನಾನು ನಾಗಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಕಿವಿಗಳಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಈ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ

ತದಾಂದೋಲನತಃ ಕರ್ಣಾತ್ಪಪಾತ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ |

ಮಣಿಭಿಃ ಖಚಿತಾ ರಮ್ಯಾ ತತೋಽಸ್ತು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೬೩ ||

ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣೀತೀರ್ಥಂ ಪುರಾ ಖ್ಯಾತಮಿದಂ ಶುಭಂ |

ತ್ವಯಾ ಚಕ್ರೇಣ ಖನನಾಚ್ಛಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರ || ೬೪ ||

ಮಮ ಕರ್ಣಾತ್ಪಪಾತೇಯಂ ಯದಾ ಚ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ |

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕೇಽತ್ರ ಖ್ಯಾತಾಃಸ್ತು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೬೫ ||

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ರುವಾಚ :-

ಮುಕ್ತಾಕುಂಡಲಪಾತೇನ ತವಾನ್ವಿತನಯಾಪ್ರಿಯ |

ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಪರಮಂ ತೀರ್ಥಂ ಮುಕ್ತಿಕ್ಷೇತ್ರಮಿಹಾಽಸ್ತು ವೈ || ೬೬ ||

ಕಾಶತೇತ್ರ ಯತೋ ಜ್ಯೋತಿಸ್ತದನಾಖ್ಯೇಯಮಿಶ್ವರಃ |

ಅತೋ ನಾನಾಪರಂ ಚಾಽಸ್ತು ಕಾಶೀತಿ ಪ್ರಥಿತಂ ವಿಭೋ || ೬೭ ||

ಅನ್ಯಂ ವರಂ ವರೇ ದೇವ ದೇಯಃ ಸೋಽಪ್ಯವಿಚಾರಿತಂ |

ಸ ತೇ ಪರೋಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಜಗದ್ರಕ್ಷಾಮಣೀ ಶಿವ || ೬೮ ||

ತೂಗಿದಿನಷ್ಟೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಿಂದ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಸರಸ್ಸು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಲಿ.

೬೪. ಈ ಸರಸ್ಸು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ನೀನು ಚಕ್ರದಿಂದ ತೋಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದುದಾಗಿ ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣೀತೀರ್ಥವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು.

೬೫. ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರನಾದ ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ, ಈಗ ನನ್ನ ಕಿವಿಯಿಂದ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಜಾರಿಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೊಳ್ಳಲಿ.

೬೬. ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ಪಾರ್ವತೀಪ್ರಿಯನಾದ ಶಂಕರನೇ, ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನೋಲೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥವು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ತೀರ್ಥವಾಗಲಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತಿಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಲಿ.

೬೭. ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯವಾದ ಈಶ್ವರನೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಎಲೈ ವಿಭುವೇ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಶೀ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಲಿ.

೬೮. ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಇನ್ನೊಂದು ವರವನ್ನೂ ನಾನು ಬೇಡುವೆನು. ಅದನ್ನೂ ನೀನು ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಎಲೈ ಶಿವನೇ, ಜಗದ್ರಕ್ಷಾಮಣಿಯೇ, ನಾನು ಈ ವರವನ್ನು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು.

ಅಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಭಪರ್ಯಂತಂ ಯತ್ಕಿಂಚಿಜ್ಜಂತುಸಂಜ್ಞಿತಂ ।
 ಚತುರ್ಷು ಭೂತಗ್ರಾಮೇಷು ಕಾಶ್ಯಾಂ ತನ್ಮುಕ್ತಿಮಾಪ್ಯತು ॥ ೬೯ ॥
 ಅಸ್ತಿಸ್ತೀರ್ಥವರೇ ಶಂಭೋ ಮಣಿಶ್ರವಣಭೂಷಣೇ ।
 ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸ್ನಾನಂ ಜಪಂ ಹೋಮಂ ವೇದಾಧ್ಯಯನಮುತ್ತಮಂ ।
 ತರ್ಪಣಂ ಪಿಂಡದಾನಂ ಚ ದೇವತಾನಾಂ ಚ ಪೂಜನಂ ॥ ೭೦ ॥
 ಗೋ ಭೂ ತಿಲ ಹಿರಣ್ಯಾಶ್ವ ದೀಪಾನ್ಮಾಂಬರ ಭೂಷಣಂ ।
 ಕನ್ಯಾದಾನಂ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸಪ್ತತಂತೂನನೇಕಶಃ ॥ ೭೧ ॥
 ವ್ರತೋತ್ಸರ್ಗಂ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಂ ಲಿಂಗಾದಿಸ್ಥಾಪನಂ ತಥಾ ।
 ಕರೋತಿ ಯೋ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾಸ್ವಯಃ ಕ್ಷಣಗತ್ವರಂ ॥ ೭೨ ॥
 ವಿಪತ್ತಿಂ ವಿಪುಲಾಂ ಚಾಪಿ ಸಂಪತ್ತಿನುತಿಭಂಗುರಾಂ ।
 ಅಕ್ಷಯಾ ಮುಕ್ತಿರೇಕಾಸ್ತು ವಿಸಾಕಸ್ತಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಃ ॥ ೭೩ ॥
 ಅನ್ಯಚ್ಛಾಪಿ ಶುಭಂ ಕರ್ಮ ಯದತ್ರ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಕೃತಂ ।
 ವಿನಾತ್ಮಘಾತಮಿಶಾನ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶನಂ ॥ ೭೪ ॥
 ನೈಃಶ್ರೇಯಸ್ಯಾಃ ಶ್ರಿಯೋ ಹೇತುಸ್ತದಸ್ತು ಜಗದೀಶ್ವರ ।
 ನಾಸುಶೋಚತಿ ನಾಖ್ಯಾತಿ ಕೃತ್ವಾ ಕಾಲಾಂತರೇಪಿ ಯತ್ ॥ ೭೫ ॥

೬೯. ಅಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಭಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಚತುರ್ವಿಧ ಭೂತಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಜಂತುಸಂಜ್ಞಿತವಾದ ಯಾವ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯು ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ.

೭೦-೭೩. ಎಲೈ ಶಂಭುವೇ, ನಿನ್ನ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಿಂದಲಿಂಕೃತವಾಗಿ ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥಶ್ರೇಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಜಪ, ಹೋಮ, ಉತ್ತಮವಾದ ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಪಿತ್ರರ್ಷಿತರ್ಪಣಗಳು, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡದಾನಗಳು, ದೇವತಾಪೂಜನ, ಗೋವು, ಭೂಮಿ, ತಿಲ, ಹಿರಣ್ಯ, ಅಶ್ವ, ದೀಪ, ಅನ್ನ, ವಸ್ತ್ರ, ಭೂಷಣ, ಕನ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳು, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಯಾಗಗಳು, ವ್ರತಸಮಾಪನ, ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ, ಶಿವಲಿಂಗಾದಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಯಾವ ಮಾನವನು, ಆಯುಸ್ಸು ಕ್ಷಣಿಕವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು, ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಪತ್ತುಗಳೇ ಅಧಿಕವೆಂಬುದನ್ನೂ, ತನಗಿರುವ ಸಂಪತ್ತು ಅತಿಚಂಚಲವೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಮುಕ್ತಿಯೊಂದೇ ದೊರಕಲಿ.

೭೪-೭೫. ಎಲೈ ಶಂಭುವೇ, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯೊಂದನ್ನುಳಿದು, ಮಾನವನು ಶ್ರದ್ಧಾ

ತದಿಹಾಃ ಕ್ಷಯತಾಮೇತು ತಸ್ಯೇಶ ತ್ವದನುಗ್ರಹಾತ್ ।

ತವ ಪ್ರಸಾದಾತ್ತಸ್ಯೇಶ ಸರ್ವಮುಕ್ಷಯಮಸ್ತು ತತ್ ॥ ೭೬ ॥

ಯದಸ್ತಿ ತದ್ಭವಿಷ್ಯಚ್ಚ ಯದ್ಭೂತಂ ಚ ಸದಾಶಿವ ।

ತಸ್ಮಾದೇತಚ್ಚ ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ಕ್ಷೇತ್ರಮಸ್ತು ಶುಭೋದಯಂ ॥ ೭೭ ॥

ಯಥಾ ಸದಾಶಿವ ತ್ವತ್ಪೋ ನ ಕಿಂಚಿದಧಿಕಂ ಶಿವಂ ।

ತಥಾಃ ಸಂದನಾದಸ್ಮಾತ್ಕಿಂಚಿನ್ನಾಸ್ತ್ವಧಿಕಂ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೭೮ ॥

ವಿನಾ ಸಾಂಖ್ಯೇನ ಯೋಗೇನ ವಿನಾ ಸ್ವಾತ್ಮ್ಯಾವಲೋಕನಂ ।

ವಿನಾ ವ್ರತತಪೋದಾನೈಃ ಶ್ರೇಯೋಽಸ್ತು ಪ್ರಾಣಿನಾಮಿಹ ॥ ೭೯ ॥

ಶಶಕಾ ಮಶಕಾಃ ಕೀಟಾಃ ಪತಂಗಾಸ್ತುರಗೋರಗಾಃ ।

ಪಂಚಕ್ರೋಶ್ಯಾಂ ಮೃತಾಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸಂತು ನಿರ್ವಾಣದೀಕ್ಷಿತಾಃ ॥ ೮೦ ॥

ನಾಮಾಸಿ ಗೃಹ್ಣತಾಂ ಕಾಶ್ಯಾಃ ಸದೈವಾಸ್ತ್ವೇನಸಃ ಕ್ಷಯಃ ॥ ೮೧ ॥

ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಶುಭಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೂ ಅದು ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿ. ಮಾನವನು ಶುಭಕರ್ಮವನ್ನೆಸಗಿ ಆಮೇಲೆ ಮರುಗದೆಯೂ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬೇರೋಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಸದೆಯೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಕರ್ಮವು ಇಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಕ್ಷಯ ವೆನಿಸಲಿ. ಆ ಕರ್ಮವೊಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗಲಿ.

೭೭. ಯಾವುದಿರುವುದೋ, ಯಾವುದು ಆಗುವುದೋ, ಯಾವುದು ಆಗಿದ್ದಿತೋ ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈ ಕಾರ್ತೀಕ್ಷೇತ್ರವು ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಶುಭಗಳಿಗೂ ಜನ್ಮ ಭೂಮಿಯೆನಿಸಲಿ.

೭೮. ಎಲೈ ಶಿವನೇ, ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಎನ್ನೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ನೆಲಸಿರುವ ಆನಂದವನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಕಾರ್ತೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ.

೭೯. ಅತ್ಯಾನಾತ್ಮವಿವೇಕಮೂಲವಾದ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಚಯ, ಅಷ್ಟಾಂಗಸಹಿತವಾದ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ, ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ಏಕ್ಯಾನುಸಂಧಾನ, ವಿವಿಧ ವ್ರತಗಳು, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ ಈ ಮೊದಲಾದುವೇನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸತತವೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೇ ಲಭಿಸಲಿ.

೮೦-೮೧. ಐದು ಕ್ರೋಶಗಳ ಪರಿಮಿತಿಯುಳ್ಳ ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತಿ ಬೊಂದುವ ಮೊಲ, ಸೊಳ್ಳೆ, ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಪ್ರಿಮಿಗಳು, ಪತಂಗದ ಹುಳುಗಳು, ಕುದುರೆ, ಸರ್ಪಗಳು, ಎಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಲ್ಲಲಿ. ಕಾಶಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾನವರಿಗೂ ಪಾಪಕ್ಷಯವಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಲಭಿಸಲಿ.

ಸದಾ ಕೃತಯುಗಂ ಚಾಸ್ತು ಸದಾಚಾಸ್ತು ತ್ವರಾಯಣಂ ।
 ಸದಾ ಮಹೋದಯಶ್ವಾಸ್ತು ಕಾಶ್ಯಾಂ ನಿವಸತಾಂ ಸತಾಂ ॥ ೮೨ ॥
 ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಪವಿತ್ರಾಣಿ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಾನಿ ಸದಾ ಶಿವ ।
 ತೇಭ್ಯೋಽಧಿಕತರಂ ಚಾಸ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಮೇತತ್ತಿಲೋಚನ ॥ ೮೩ ॥
 ಚತುರ್ಣಾಮಪಿ ವೇದಾನಾಂ ಪುಣ್ಯಮಧ್ಯಯನಾಚ್ಚ ಯತ್ ।
 ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಜಾಯತಾಂ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಗಾಯತ್ರೀಲಕ್ಷಜಾಪ್ಯತಃ ॥ ೮೪ ॥
 ಅಷ್ಟಾಂಗಂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸೇನ ಯತ್ಪುಣ್ಯಮಪಿ ಜಾಯತೇ ।
 ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಾಧಿಕಂ ಭೂಯಾಚ್ಛ್ರದ್ಧಾ ಕಾಶೀನಿಷೇವಣಾತ್ ॥ ೮೫ ॥
 ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದ್ವೈಶ್ವ ಯಚ್ಛ್ರೇಯಃ ಸಮುಪಾರ್ಜ್ಯತೇ ।
 ತದೇಕೇನೋಪವಾಸೇನ ಭವತ್ಪಾನಂದಕಾನನೇ ॥ ೮೬ ॥
 ಅನ್ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಪಸ್ತಪ್ತಾಶ್ಚ ಶ್ರೇಯಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛರದಾಂ ಶತಂ ।
 ತದಸ್ತು ಕಾಶ್ಯಾಂ ವರ್ಷೇಣ ಭೂಮಿಶಯ್ಯಾವ್ರತೇನ ಹಿ ॥ ೮೭ ॥
 ಆಜನ್ಮಮೌನವ್ರತತೋ ಯದನ್ಯತ್ರ ಫಲಂ ಸ್ಫುತಂ ।
 ತದಸ್ತು ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪಕ್ಷಾಹಃ ಸತ್ಯವಾಕ್ಪರಿಭಾಷಣಾತ್ ॥ ೮೮ ॥

೮೨. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೃತಯುಗವೇ ಆಗಿರಲಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ಉತ್ತರಾಯಣವೇ ನಡೆಯಲಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ಮಹೋದಯಪುಣ್ಯಕಾಲವೇ ಆಗಿರಲಿ.

೮೩. ಎಲೈ ತ್ರಿಲೋಚನನೇ, ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪವಿತ್ರವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವು ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವೆನಿಸಲಿ.

೮೪. ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಗಾಯತ್ರೀಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಲಭಿಸಲಿ.

೮೫. ಅಷ್ಟಾಂಗಸಹಿತವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪುಣ್ಯವು ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುವಷ್ಟರಿಂದಲೇ ದೊರಕುವುದಾಗಲಿ.

೮೬. ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ಆನಂದಕಾನನವಾದ ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಉಪವಾಸದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಲಿ.

೮೭. ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಒಂದು ನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನೆಸಗಿದರೆ ಯಾವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟಾಗುವುದೋ ಅದು ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಭೂಶಯನವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗಲಿ.

೮೮. ಎಲೈ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ, ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಆಜನ್ಮವೂ ಮೌನವ್ರತ

ಅನ್ಯತ್ರ ದತ್ವಾ ಸರ್ವಸ್ವಂ ಸುಕೃತಂ ಯತ್ಸಮೀರಿತಂ ।

ಸಹಸ್ರ ಭೋಜನಾತ್ಕಾಶ್ಯಾಂ ತದ್ಭೂಯಾದಯುತಾಽಧಿಕಂ ॥ ೮೯ ॥

ಮುಕ್ತಿಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಯತ್ಸಂಸೇನ್ಯೋದಿತಂ ಫಲಂ ।

ಪಂಚರಾತ್ರಾತ್ಪ್ರದತ್ವಾಸ್ತು ನಿಷೇವ್ಯ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ ॥ ೯೦ ॥

ಪ್ರಯಾಗಸ್ನಾನಪುಣ್ಯೇನ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾಚ್ಛಿವಪ್ರದಂ ।

ಕಾಶೀದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾಸ್ತಿಸ್ವಹ ॥ ೯೧ ॥

ಯತ್ಪುಣ್ಯಮಶ್ವಮೇಧೇನ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ರಾಜಸೂಯತಃ ।

ಕಾಶ್ಯಾಂ ತತ್ಪುಣ್ಯಮಾಪ್ನೋತು ತ್ರಿರಾತ್ರ ಶಯನಾದ್ಯಮಿಾ ॥ ೯೨ ॥

ತುಲಾಪುರುಷದಾನೇನ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಮ್ಯಗಾಪ್ಯತೇ ।

ಕಾಶೀದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾಸ್ತು ನೈ ॥ ೯೩ ॥

ಇತಿ ವಿಷ್ಣೋರ್ವರಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ದೇವದೇವೋ ಜಗತ್ಪತಿಃ ।

ಉನಾಚ ಚ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮ ತಥಾಸ್ತು ಮಧುಸೂದನ ॥ ೯೪ ॥

ವನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆಯೋ ಅದೇ ಫಲವು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷದಿನಗಳ ಕಾಲ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದಾಗಲಿ.

೮೯-೯೦. ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಡಿಯಾದ ಫಲವು ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಪ್ರಾಪ್ತಾಪ್ತ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೊರಕುವುದಾಗಲಿ. ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಮುಕ್ತಿಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಈ ಅವಿಮುಕ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಐದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಲಿ.

೯೧. ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವುಂಟೆಂದೂ ಎಷ್ಟು ಮಂಗಳಪ್ರದವೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿರುವುದೋ ಅದು ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಲಿ.

೯೨. ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದಿಂದಲೂ ರಾಜಸೂಯಯಾಗದಿಂದಲೂ ಯಾವ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ಫಲವು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಾನವನು ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳು ಮಲಗುವುದರಿಂದಲೇ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

೯೩. ತುಲಾಪುರುಷದಾನದಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಲಿ.”

೯೪. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಆ ಮಧುಸೂದನನ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿ

ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ವಿಷ್ಣೋ ಮಹಾಬಾಹೋ ಜಗತಃ ಪ್ರಭವಾಪ್ಸಯಂ |
 ವಿಧೇಹಿ ಸೃಷ್ಟಿಂ ವಿವಿಧಾಂ ಯಥಾವತ್ತ್ವಂ ಶ್ರುತಿರಿತಾಂ || ೯೫ ||
 ಪಿತೇನ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಧರ್ಮತಃ ಸಾಲಕೋ ಭವ |
 ವಿದ್ವಂಸನೀಯಾ ವಿವಿಧಾ ಧರ್ಮಧ್ವಂಸವಿಧಾಯಿನಃ || ೯೬ ||
 ಧರ್ಮೇತರಪಥಸ್ಥಾನಾನುಪಸಂಹೃತಯೇ ಹರೇ |
 ಹೇತುಮಾತ್ರಂ ಭವಾನ್ ಯಸ್ಮಾತ್ಸ್ವಕರ್ಮನಿಹತಾಹಿತೇ || ೯೭ ||
 ಯಥಾ ಪರಿಣತಂ ಸಸ್ಯಂ ಪತೇತ್ಪ್ರಸವಬಂಧನಾತ್ |
 ತೇ ಪರೀಣತಸಾಸ್ಥಾನಃ ಪತಿಷ್ಯಂತಿ ತಥಾ ಸ್ವಯಂ || ೯೮ ||
 ಯೇ ಚ ತ್ವಾನುನಮನ್ಯಂತೇ ದರ್ಶಿತಾಃ ಸ್ವತಪೋಬಲೈಃ |
 ತೇಷಾಂ ಚೈವೋಪಸಂಹೃತ್ಯೈ ಪ್ರಭವಿಷ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಹರೇ || ೯೯ ||
 ಉಪಸಾತಾಕಿನೋ ಯೇ ಚ ಮಹಾಪಾತಕಿನಶ್ಚ ಯೇ |
 ತೇಽಪಿ ಕಾಶೀಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಭವಿಷ್ಯಂತಿ ಗತೈನಸಃ || ೧೦೦ ||

ದೇವದೇವನಾದ ಆ ಜಗತ್ಪತಿಯು ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತನಾಗಿ, “ಅಯ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುವೇ, ಅಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಮತ್ತೂ ಹೇಳಿತೊಡಗಿದನು.

೯೫. ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನೂ, ಮಹಾಬಾಹುವೂ ಆದ ಎಲೈ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ, ಕೇಳು. ನೀನು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ವಿವಿಧ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗು.

೯೬. ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ, ತಂದೆಯಂತೆ ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲಕನಾಗಿರು. ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ ದೈತ್ಯದಾನವಾದಿ ವಿವಿಧ ವಿದ್ವೇಷಿಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸು.

೯೭. ಧರ್ಮವಲ್ಲದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮಾನವರ ಅಭೋಗತಿಗೂ ನೀನೇ ಕಾರಣನಾಗಿರು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅವಿವಿಧಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುದರಿಂದ ನೀನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರನು.

೯೮. ಪರಿಪಕ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದ ಸಸ್ಯವು ಪ್ರಸವಬಂಧನದಿಂದ ಎಂತು ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವುದೋ ಅಂತೆಯೇ ತುಂಬಿಬಂದ ಪಾಪಗಳುಳ್ಳ ಮಾನವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಬಿದ್ದುಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

೯೯. ಯಾವ ಮಾನವರು ತಮ್ಮ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಗರ್ವಗೊಂಡು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಮರ್ಥನೇ ಆಗಿರುತ್ತೇನೆ.

೧೦೦. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವವರೂ, ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕ

ಇದಂ ಮಮ ಪ್ರಿಯಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪಂಚಕ್ರೋಶೀ ಪರೀಮಿತಂ ।

ಮಮಾಜ್ಞಾ ಪ್ರಭವೇದತ್ರ ನಾನ್ಯಾಜ್ಞಾ ಪ್ರಭವೇದಿಹ ॥ ೧೦೧ ॥

ಪುನರ್ವಿಷ್ಣುರ್ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಮೃಡಾನಿ ಶುಭಲೋಚನೇ ।

ಅತ್ಯುಗ್ರತೇಜಸಾ ತೇಜೋ ಭ್ರಮಂಸ್ತ್ವಿಲೋಕ್ಯವಿಭ್ರಮಃ ॥ ೧೦೨ ॥

ಪಾಪಿನಾಮಪಿ ಜಂತೂನಾಮವಿಮುಕ್ತನಿವಾಸಿನಾಂ ।

ನಾನ್ಯಃ ಶಾಸಯಿತಾ ವಿಷ್ಣೋ ತೇಷಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಹಮೇವ ಹಿ ॥ ೧೦೩ ॥

ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತಸ್ಥೋಪಿ ಯೋಽವಿಮುಕ್ತಂ ಸ್ಮರೇದ್ಭೃದಿ ।

ಬಹುಪಾತಕಪೂರ್ಣೋಪಿ ನ ಸ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಬಾಧ್ಯತೇ ॥ ೧೦೪ ॥

ಮಮ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಯೋಽವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಸಂಸ್ಕರೇತ್ ।

ಪ್ರಾಣಪ್ರಯಾಣಸಮಯೇ ದೂರಗೋಪ್ಯಘನಾಪಿ ॥ ೧೦೫ ॥

ಸ ಪಾಪಪೂಗಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಭೋಗಾನ್ಸಮಶ್ನುತೇ ।

ಕಾಶೀಸ್ಮರಣಪುಣ್ಯೇನ ಸ್ವರ್ಗಾರ್ಹ್ಯೋ ಹಿ ಜಾಯತೇ ॥ ೧೦೬ ॥

ಗಳೂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯ ಶಾಲಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

೧೦೧. ಐದು ಕ್ರೋಶಗಳ ಪರಿಮಿತಿಯುಳ್ಳ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯೊಂದೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರ ಆಜ್ಞೆಯೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.”

೧೦೨. ಎಲೋ ಶುಭಲೋಚನೆಯಾದ ಮೃಡಾನಿಯೆ, ನಾನು ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದೆನು. “ಅಯ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುವೇ, ನಾನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುಗ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸರಿಸಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗುವಂತೆ ಕೇವಲ ತೇಜೋರೂಪದಿಂದಲೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೧೦೩. ಈ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಪಾಪಿಷ್ಠವಾದ ಜಂತುಗಳಿಗೂ ನಾನೇ ಶಾಸಕನಾಗಿರುವೆನಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬನಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿ.

೧೦೪. ಒಂದುನೂರು ಯೋಜನಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಯಾರು ಈ ಕಾಶೀ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಅನೇಕ ಪಾತಕಗಳಿಂದ ದೂಷಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಪಾತಕಗಳ ಕೋಟೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦೫-೧೦೬. ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಈ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಮಹಾಪಾಪಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಮಾನವನು ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಆ ಪಾಪದ ತೊಡಿಗೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಸ್ವರ್ಗದ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಶೀಸ್ಮರಣಪುಣ್ಯದಿಂದಲೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಜಾರಿದಮೇಲೆ ಭೂಮಂಡಲ

ಸೃಧಿವ್ಯಾಮೇಕರಾಡ್ಭುತ್ವಾ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನನೇಕತಃ |

ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಾನಿಮುಕ್ತಂ ತತ್ಪುಣ್ಯಾನ್ನಿರ್ವಾಣಪದಭಾಗ್ಯವೇತ್ || ೧೦೭ ||

ಬಹುಕಾಲಮುಷಿತತ್ವಾತ್ರ ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಮಾನಸಃ |

ಯದ್ಯನ್ಯತ್ರ ವಿಪದ್ಯೇತ ದೈವಯೋಗಾಚ್ಛುಚಿಸ್ಥಿತೇ || ೧೦೮ ||

ಸೋಽಪಿ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೂತ್ವಾ ಕ್ಷೇತಿಪತೀಶ್ವರಃ |

ಪುನಃ ಕಾಶೀಮನಾಪ್ಯಾಥ ವಿಂದೇನ್ನೈಶ್ರೇಯಸೀಂ ಶ್ರಿಯಂ || ೧೦೯ ||

ವಿಷ್ಣೋಽವಿಮುಕ್ತೇ ಸಂವಾಸಃ ಕರ್ಮನಿರ್ಮೂಲನಕ್ಷಮಃ |

ದ್ವಿತ್ರಾಣಾಂ ಹಿ ಪವಿತ್ರಾಣಾಂ ನಿರ್ವಾಣಾಯೇಹ ಜಾಯತೇ || ೧೧೦ ||

ವಿಷ್ಣುರುನಾಚಃ :-

ದೇವೇಶ ಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯೋ ನ ಜಾನಾತಿ ತತ್ಪತಃ |

ನ ಶ್ರದ್ಧಧಾತಿ ಶ್ರುಣುತೇ ಮೃತೇ ತಸ್ಯೇಹ ಕಾ ಗತಿಃ || ೧೧೧ ||

ಶಿವ ಉನಾಚಃ :-

ಅನ್ಯತ್ರ ಕೃತ್ವಾ ಸಾಪಾನಿ ಬಹೂನಿ ಸುಮಹಾಂತಿ ಚ |

ಅಶ್ರದ್ಧಧಾನೋತತ್ತ್ವಜ್ಞೋ ಯದ್ಯತ್ರ ಚ ವಿಪದ್ಯತೇ || ೧೧೨ ||

ದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಶ್ರದ್ಧಿಪತಿಯಾದ ರಾಜನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಈ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಆ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷಪದವಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

೧೦೮-೧೦೯. ಎಲೆ ಶುಚಿಸ್ಥಿತಿಯೆ, ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಮನಸ್ಸೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ನೆಲಸಿದ್ದು ಆ ತರುವಾಯ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯೊಂದುವ ಮಾನವನೂ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದು ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತಂದು ಕಡೆಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೧೧೦. ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೆ, ಸಕಲ ಕರ್ಮಬೀಜಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವಾಸವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೧೧. ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ದೇವೇಶ್ವರನೆ, ಯಾವನು ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ದಿಟವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆಯೂ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವವರಿದ್ದೂ ಕೇಳಿ ನಂಬದೆಯೂ ಇರುವವನಿಗೆ ಯಾವ ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದು?

೧೧೨-೧೧೩. ಶ್ರೀಶಿವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಅಯ್ಯಾ ಕೇಶವನೆ, ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರಗಳಾದ ಅನೇಕಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ

ಮಹಿಮನ್ಯನಭಿಜ್ಞೋಽಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ವಾಸ್ಯ ಜನಾರ್ದನಃ |
 ತಸ್ಯ ಯಾ ಗತಿರುದ್ವಿಷ್ಟಾ ತಾಂ ನಿಶಾಮಯ ಸುವ್ರತಃ || ೧೧೩ ||
 ಪಂಚಕ್ರೋಶೀಂ ಪ್ರವಿಶತಸ್ತಸ್ಯ ಪಾತಕಸಂತತಿಃ |
 ಬಹಿರೇವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೇತ ನಾಂತರ್ನಿರ್ವಿಶತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ೧೧೪ ||
 ಭಯಾದ್ಬಹಿಃ ಸ್ಥಿತಾಯಾಂ ಚ ತಸ್ಯ ಪಾತಕಸಂತತೌ |
 ತ್ರಿಶೂಲಪಾಶಪಾಣೀನಾಂ ಗಣಾನಾಂ ಸೀಮಚಾರಿಣಾಂ || ೧೧೫ ||
 ಪ್ರವೇಶಮಾತ್ರಾದನಘಃ ಸರ್ವೈರೇನೋಭಿರುಜ್ಜಿತಃ |
 ಸಂಸ್ನಾಯ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯನುತ್ತಮಂ || ೧೧೬ ||
 ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸಂಸ್ನಾನಾದ್ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಮವಾಪ್ಯತೇ |
 ತತ್ಪುಣ್ಯಮಾಪ್ಯತೇ ಸಮ್ಯಜ್ಜಣಿಕರ್ಣಿಕಮಜ್ಜನಾತ್ || ೧೧೭ ||
 ವಿಧಿನಾ ತತ್ರ ಸಂಸ್ನಾಯ ಮೃದ್ಗೋಮಯಕುಶಾದಿಭಿಃ |
 ಸ್ವಶಾಖಾ ನಾರುಣೈರ್ಮುಂತ್ರೈರ್ದೂರ್ವಾಃ ಪಾಮಾರ್ಗದರ್ಭಕೈಃ || ೧೧೮ ||
 ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವದಾನೇಷು ಯತ್ಪಲಂ |
 ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ ವಿಧಿಸ್ನಾತಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ತದವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೧೯ ||

ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡದೆ ಕೇವಲ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಗೋ ಮೃತಿಯೊಂದಿ ದರೂ ಅವನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇನೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಎಂತಹ ಸದ್ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು.

೧೧೪. ಪಂಚಕ್ರೋಶಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ಮಾನವನೆಸಗಿದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೊರಗಡೆಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆಯಲ್ಲದೆ ಎಂದಿಗೂ ಒಳಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೫-೧೧೬. ಎಲೈ ಅನಘನೆ, ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಗಡಿ ಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಗಳಾದ ನನ್ನ ಗಣನಾಯ ಕರ ಭೀತಿಯಿಂದ ಆ ಪಾಪಸಂತಾನಗಳು ತಾವು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಮಾನವನು ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗುವುವು. ಬಳಿಕ ಆ ಮಾನವನು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾರ್ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದುದಾದರೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೧೧೭. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪುಣ್ಯವು ದೊರಕುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಪುಣ್ಯವು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾರ್ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಾರಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೊರಕುವುದು.

೧೧೮-೧೨೦. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾನವನು ಮೃತ್ತಿಕೆ, ಗೋಮಯ, ಕುಶ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ತನ್ನ ಶಾಖೆಗೆ

ಅಶ್ರದ್ಧಯಾಃ ಪಿಯಃ ಸ್ನಾತೋ ಮಣಿಕರ್ಣ್ಯಾಂ ವಿಧಾನತಃ |
 ಸೋಃ ಪಿ ಪುಣ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಕರಂ ಪರಂ || ೧೨೦ ||
 ಶ್ರದ್ಧಯಾ ವಿಧಿನತ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ದೇವಾದಿತರ್ಪಣಂ |
 ತಿಲಬರ್ಹಿಯವೈಃ ಸಮ್ಯಕ್ಸರ್ವಯಜ್ಞಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೧೨೧ ||
 ಶ್ರದ್ಧಧಾನೋ ವಿಧಿಸ್ನಾತಃ ಕೃತಸರ್ವೋದಕಕ್ರಿಯಃ |
 ಜಪನ್ ದೇವಾನ್ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸರ್ವಮಂತ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೧೨೨ ||
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮೌನೇನ ವಿಶ್ವೇಶದರ್ಶನಾನ್ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಸರ್ವವ್ರತಕೃತಂ ಶ್ರೇಯೋ ಲಭೇದ್ವಾಚಂಯಮಃ ಶಿವೇ || ೧೨೩ ||
 ಸ್ನಾನೇ ದೇವಾರ್ಚನೇ ಜಪ್ಯೇ ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನೇ |
 ಮೌನಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಯತ್ನೇನ ದಂತಧಾನನಹೋಮಯೋಃ || ೧೨೪ ||
 ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸೂಪಚಾರೈರ್ವಿಧಾನತಃ |
 ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ಶಿವಾರ್ಚಯಾಃ ಫಲಮಾವೋತಿ ನೈ ಸಕೃತ್ || ೧೨೫ ||

ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವರುಣಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಗರಿಕೆ, ಅಪಾಮಾರ್ಗಪತ್ರಿ, ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದುದಾದರೆ ಸರ್ವತೀರ್ಥ ಸ್ನಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಸರ್ವದಾನಗಳಿಂದಲೂ ದೊರಕುವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಿಧಿಸ್ತರ್ವಕವಾಗಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನು ಸಹ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಕರನಾದ ಉತ್ತಮಪುಣ್ಯವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೧೨೦. ಎಲೈ ಅಚ್ಯುತನೇ, ಶ್ರದ್ಧಾಸಮಸ್ತಿತವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ತಿಲ, ಬರ್ಹಿಸ್ಸು, ಯವ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಸಮೀಚೀನವಾಗಿ ದೇವಪಿತೃಯುಷಿ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೧೨೧. ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ವಿಧಿಸ್ತರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ನಾನವನ್ನಾಚರಿಸಿ ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಉದಕಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೈಸಗಿ, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಜಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಮಂತ್ರಾನುಷ್ಠಾನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೧೨೨. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಮೌನವ್ರತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದುದಾದರೆ ಸಮಸ್ತ ಕೃತುಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮುನಿತ್ವವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೧೨೩. ಮಾನವನು ಸ್ನಾನ, ದೇವತಾರ್ಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಜಪಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹೋಮಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದಂತಧಾನನ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೌನವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

೧೨೪. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಿವಿಧೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು

ದತ್ವಾಸ್ವಲ್ಪಮಪಿ ದೇವೇಶಿ ನ್ಯಾಯೇನೋಪಾರ್ಜಿತಂ ಧನಂ ।
 ಅವಿಮುಕ್ತೇ ಮನು ಕ್ಷೇತ್ರೇ ನ ದರಿದ್ರೋ ಭವೇತ್ತ್ವಚಿತ್ ॥ ೧೨೬ ॥
 ವಿವಿಧಂ ಧನಮಾವರ್ಜ್ಯ ಯೋಽವಿಮುಕ್ತೇ ನ ಯಚ್ಛ್ರೀತಿ ।
 ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿಧನಂ ಮೂಢೋನ್ಯತ್ರ ಶೋಚತಿ ಸರ್ವದಾ ॥ ೧೨೭ ॥
 ರಮ್ಯಾಣಿ ಯಾನಿ ರತ್ನಾನಿ ಗೋ ಗಜಾಶ್ವಾಽಂಬರಾಣ್ಯಪಿ ।
 ಕೃತಾನಿ ತಾನಿ ಶ್ರೇಯೋರ್ಥಮವಿಮುಕ್ತನಿವಾಸಿನಾಂ ॥ ೧೨೮ ॥
 ವಿಶ್ವೇಶಪ್ರೀಣನಾರ್ಥಾಯ ಧನಂ ನಿಧನಮೇವ ವಾ ।
 ನ್ಯಾಯೇನ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಧನಃ ಸ ಚ ಧರ್ಮವಿತ್ ॥ ೧೨೯ ॥
 ಯೋಽಸೌ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೋ ದೇವಃ ಕಾಶೀಪುರ್ಯಾಮುಮೇ ಸ್ಥಿತಃ ।
 ಲಿಂಗರೂಪಧರಃ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಮ ಶ್ರೇಯಾಸ್ಪದಂ ಹಿ ತತ್ ॥ ೧೩೦ ॥
 ಅವಿಮುಕ್ತಂ ಮಹತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸಂಚಕ್ರೋಶಪರೀಮಿತಂ ।
 ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗಂ ತದೇಕಂ ಹಿ ಜ್ಞೇಯಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಽಭಿಧಂ ॥ ೧೩೧ ॥

ಪೂಜಿಸಿದ ಮಾನವನು ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ತಿನಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡದುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಒಂದೇ ತಡವೆಯೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೧೨೬. ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೆ, ಈ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾನವನು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ದಾನಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ದರಿದ್ರನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೭. ಬಗೆಬಗೆಯ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಯೂ, ಯಾವನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ದಾನವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಮೃತಿಯೊಂದಿದಮೇಲೆ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಂತರದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

೧೨೮-೧೨೯. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಮನೋಹರವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ಗೋವು, ಗಜ, ಅಶ್ವ, ಅಂಬರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಸತ್ಪುತ್ರರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿರುವನು. ಅದರಿಂದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಹಾಗೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಧನವು ನಿಧನಪ್ರಾಯವೇ ಸರಿ. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಯಾವನು ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತಾನು ಆರ್ಜಿಸಿದ ಧನವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ ಅವನೇ ಧನ್ಯನು.

೧೩೦. ಎಲೈ ಪಾರ್ವತಿಯೆ, ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗರೂಪಧರನಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ದೇವದೇವನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶೈವಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿರುವನು.

೧೩೧. ಸಂಚಕ್ರೋಶ ಪರಿಮಿತವಾದ ಈ ಅವಿಮುಕ್ತವು ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರವು,

ಏಕದೇಶಸಿ ತನುಸಿ ಯಥಾ ಮಾತೃಂಡಮಂಡಲಂ ।

ದೃಶ್ಯತೇ ಸರ್ವಗಂ ಸರ್ವೈಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಸ್ತಥಾ ॥ ೧೩೨ ॥

ನಿಷ್ಪತ್ಯೂಹೇನ ಯೋಗೇನ ನಾನಾಜನ್ಮಾರ್ಜಿತೇನ ಚ ।

ಯತ್ಫಲಂ ಲಭ್ಯತೇನ್ಯತ್ರ ತತ್ಕಾಶ್ಯಾಂ ತ್ಯಜತಸ್ತನುಂ ॥ ೧೩೩ ॥

ತಸ್ಮಾತ್ ತಸಾಂಸಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಬಹುಕಾಲಂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯೈಃ ।

ಯತ್ಫಲಂ ಲಭ್ಯತೇನ್ಯತ್ರ ತತ್ಕಾಶ್ಯಾಮೇಕರಾತ್ರತಃ ॥ ೧೩೪ ॥

ಅಕ್ಷೇತ್ರಮಹಿಮಜ್ಞೋಃಸಿ ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನೋಃಸಿ ಕಾಲತಃ ।

ಕಾಶೀಪ್ರವೇಶಾದನಘೋಃಮೃತತ್ವಂ ಲಭತೇ ಮೃತಃ ॥ ೧೩೫ ॥

ಕೃತ್ಯಾಪ್ಯೇನಾಂಸಿ ಚೋಗ್ರಾಣಿ ಕಾಲಾತ್ಪ್ರಾಪ್ಯಾಥ ಕಾಶಿಕಾಂ ।

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತನುಂ ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮೇ ಮಾಮೇವ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ ॥ ೧೩೬ ॥

ವಿನಾ ಮಮ ಪ್ರಸಾದಂ ವೈಕಃ ಕಾಶೀಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ ।

ವಿನಾ ಬ್ರಹ್ಮಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ದಿನಕೃತ್ಯ ಇಹೋಚ್ಯತೇ ॥ ೧೩೭ ॥

ಇಲ್ಲಿರುವ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಾಮಕವಾದ ಲಿಂಗವೊಂದೇ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗವೆಂದು ಸಮಸ್ತರೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

೧೩೨. ಒಂದೇ ಕಡೆ ಇದ್ದರೂ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುವುದಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಣುವುದಾಗಿ ಹೇಗಿರುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಲಿಂಗವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೩೩. ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಘ್ನವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂತತವಾಗಿ ಆರ್ಜಿಸಿದ ಯೋಗದಿಂದ ಯಾವ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ಈ ಕಾಶೀ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

೧೩೪. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದವರು ಬಹಳಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಕಲತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ತಪಿಸಿ ಯಾವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರೋ ಅದನ್ನು ಮಾನವರು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ವಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

೧೩೫. ಕ್ಷೇತ್ರಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವನಾದರೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದವನಾದರೂ ಕಾಲಕರ್ಮಸಂಯೋಗದಿಂದ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ನಿಷ್ಪಾಪನಾಗಿ, ಮೃತಿಯೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೧೩೬. ಮಾನವನು ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಸಗಿದ್ದರೂ ಅದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಮೃತಿಯೊಂದಿದ ತರುವಾಯ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

೧೩೭. ಎಲೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯೆ, ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವನು ತಾನೆ

ಅಸ್ರಾಪ್ಯ ಕಾಶೀಂ ಕೋ ದೇವಿ ನಿರಂತರಸುಖಂ ಲಭೇತ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಃ ಪ್ರಾಕೃತೈಃ ಸಾಶೈರ್ಯತೋ ಬದ್ಧಾ ನಿರಂತರಂ || ೧೩೮ ||

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಭಿಃ ಸಾಶೈಸ್ತ್ರಿಗುಣೈಃ ಕ್ರಿಯಯಾ ದೃಢೈಃ |

ಕಂಠೇ ಬದ್ಧಾ ವಿಮುಚ್ಯಂತೇ ಕಥಂ ಕಾಶೀಂ ವಿನಾ ಜನಾಃ || ೧೩೯ ||

ಬಹೂಪಸರ್ಗೋ ಯೋಗೋಽಯಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಸಾಧ್ಯಂ ತಪೋ ಹಿ ಯತ್ |

ಯೋಗಾದ್ಭ್ರಷ್ಟಸ್ತಪೋಭ್ರಷ್ಟೋ ಗರ್ಭಕ್ಷೇಶಸಹಃ ಪುನಃ || ೧೪೦ ||

ಕೃತ್ಯಾಸಿ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸಾಪಾನಿ ಕಾಶ್ಯಾಮೇವ ಮ್ರಿಯೇತ ಚೇತ್ |

ಭೂತ್ಯಾ ರುದ್ರಸಿಶಾಚೋಽಪಿ ಪುನರ್ಮುಕ್ತಿಮನಾಪ್ಸ್ಯತಿ || ೧೪೧ ||

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಮೃತಾನಾಂ ಜಂತೂನಾಂ ದೈನಾತ್ಮಾಪಕೃತಾನುಸಿ |

ನ ಸಾತೋ ನರಕೇ ತೇಷಾಂ ತೇಷಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಹಮೇವ ಯತ್ || ೧೪೨ ||

ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿಯಾನು? ಸೂರ್ಯನನ್ನುಳಿದು ಯಾವನನ್ನು ತಾನೆ ದಿನಕರನೆನ್ನಲಾದೀತು.

೧೩೮. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಪ್ರಾಕೃತಗಳಾದ ಮಾಯಾಪಾಶಗಳಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಂದಮೇಲೆ ಮಾನವರ ಪಾಡೇನು? ಅಂತಹರು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದದೆ ನಿರಂತರ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೆಂತು?

೧೩೯. ಆ ಮಾಯಾಪಾಶಗಳಾದರೂ ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದುವು. ಅವು ಪ್ರಕೃತಿ, ಮಹತ್ತು, ಅಹಂಕಾರ, ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರೈಗಳು, ಸೋಡಶವಿಕಾರಗಳು ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುವು. ಸತ್ತ್ವ ರಜಸ್ಸು ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಹುರಿಗಳಿಂದ ಹೊಸೆದುದಾಗಿರುವುವು. ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾದಿಗಳೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಬಹುದೃಢವಾಗಿರುವಂಥವು. ಇಂಥ ಬಲವತ್ತರವಾದ ಮಾಯಾ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಕೊರಳಿಗೆ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡೂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸದೆ ಮಾನವರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ?

೧೪೦. ಯೋಗವೆಂಬುದು ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂಥದು. ಕೃಚ್ಛ್ರ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ವ್ರತಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಪಸ್ಸು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಯೋಗದಿಂದಾಗಲಿ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಲಿ ಮಾನವನು ಛ್ರಷ್ಟನಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮಾತೃಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಯಾತನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೧೪೧. ಆದರೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಪಾಪಗಳನ್ನುಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೃತಿಯೊಂದಿ ರುದ್ರಸಿಶಾಚವಾಗಿಹೋದರೂ ಕಡೆಗೆ ಮಾನವನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

೧೪೨. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯೊಂದುವ; ದುರ್ವೈವವಶದಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು

ಕಾಯಂ ವಿಜ್ಞಾಯ ಸಾಸಾಯಂ ಸ್ಕೃತ್ವಾ ಗರ್ಭಸ್ಯ ವೇದನಾಂ |

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ರಾಜ್ಯಮಪಿ ಪ್ರಾಜ್ಯಂ ಸೇನ್ಯಾ ಕಾಶೀ ನಿರಂತರಂ || ೧೪೩ ||

ಅರ್ತಕೃತಂ ಸಮುಚ್ಛೇತ್ಯ ಯಮದೂತಾಃ ಸುದಾರುಣಾಃ |

ಬದ್ಧ್ವಾ ಪಾಶೈರ್ಹನಿಷ್ಯಂತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಕಾಶೀಂ ತತಃ ಶ್ರಯೇತ್ || ೧೪೪ ||

ಸ ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಭಯಂ ಯತ್ರ ಸ ಭಯಂ ಯತ್ರ ನೈ ಯಮಾತ್ |

ನ ಗರ್ಭವಾಸಭೀರ್ಯತ್ರ ತಾಂ ಕಾಶೀಂ ಕೋ ನ ಸಂಶ್ರಯೇತ್ || ೧೪೫ ||

ಅದ್ಯ ಸ್ವಾತಃ ಪರಶ್ಚೋ ನಾ ಮರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಮೇವ ಚ |

ಯಾವತ್ಕಾಲವಿಲಂಬೋಽಸ್ತಿ ತಾವತ್ಕಾಶೀಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ || ೧೪೬ ||

ಪ್ರಾಪ್ತೇ ತು ಮರಣೇ ಪುಂಸಾಂ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪುನರ್ಮೃತಿಃ |

ಅಪುನರ್ಭವಭೂಮಿಂ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ಕಾಶೀಂ ಶ್ರಯೇದ್ಬದ್ಧಃ || ೧೪೭ ||

ಪುತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಕಲತ್ರಾಖ್ಯಾಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಮಾಯಾಂ ಹಿ ನೈಷ್ಠನೀಂ |

ಭವಾಂತರೇನೇಕರೂಪಾಂ ಭವಘ್ನೀಂ ಕಾಶಿಕಾಂ ಶ್ರಯೇತ್ || ೧೪೮ ||

ಮಾಡುವ ಜಂತುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನರಕಪತನವೆಂಬುದಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರೆಲ್ಲ ರನ್ನೂ ಶಾಸನಮಾಡುವವನು ನಾನೇ ಆಗಿರುತ್ತೇನೆ.

೧೪೩. ಎಲೌ ದೇವಿಯೆ, ಈ ಕಾಯವೆಂಬುದು ಅಪಾಯಸಹಿತವಾದುದು ದೆಂಬುದನ್ನೂ, ಗರ್ಭವಾಸವು ಬಹು ವೇದನಾಮಯವಾದುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಅರಿತು ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಸಮನ್ವಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ತೊರೆದು ನಿರಂತರವೂ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

೧೪೪. ಮಹಾ ಭಯಂಕರರಾದ ಯಮಭಟರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬಂದು ಪಾಶಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಬಿಗಿದು ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

೧೪೫. ಎಲ್ಲಿ ಪಾಪಭೀತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ಯಮನ ಭಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವಾಸದ ಭಯವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೋ ಆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಯಾರುತಾನೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ?

೧೪೬. ಈಗಲೋ, ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆಯೋ, ನಾಡಿದ್ದೊ ಮೃತಿಯೊಂದಲೇಬೇಕು. ಕಾಲಾವಕಾಶವಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮಾನವನು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲೇಬೇಕು.

೧೪೭. ಮಾನವನು ಒಮ್ಮೆ ಮೃತಿಯೊಂದಿದನೆಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಸಾವು ಸಿದ್ಧ. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಎಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೧೪೮. ಪುತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಲತ್ರರೂಪವಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೂಪ

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ದೂರಂ ಮೇ ಮರಣಂ ಯುನಾಃ ಹಮಧುನಾ ಧಾರ್ಯಂ ನ ಚಿತ್ತೇತ್ಸಿತಿ

ಶ್ರೋತವ್ಯೋ ನಿಭೃತಂ ಕೃತಾಂತಮಹಿಷಗ್ನಿನೇಯ ಘಂಟಾರವಃ |

ನೈಕಟ್ಯಾತ್ಮಕಹೋತ್ಕಟಶ್ರಮಘಟಾಮಪ್ರಾಪ್ಯ ಹಿತ್ವಾ ದ್ರುತಂ

ಜೀರ್ಣಾಂ ಪರ್ಣಕುಟೀಂ ತತಃ ಪಟುಮತಿರ್ಗಚ್ಛೇತ್ಪುರಿಂಧೂರ್ಜಟೀಂ ||

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ :-

ಅಗಸ್ಯಸ್ಯ ಪುರಃ ಸೂತ ಕಥಯಿತ್ವಾ ಕಥಾಮಿಮಾಂ |

ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಶಮನೀಂ ಪುನಃ ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ ಹ

|| ೧೫೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ ಪದ್ಧಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ವಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಈ ಮೈಷ್ಣವ ಮಾಯೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಭವನಾಶಿನಿಯೆನಿಸಿದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೧೪೯. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಕುಂಭೋದ್ಭವನಾದ ಅಗಸ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಯೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾನವನೂ, “ಈಗ ನಾನು ಯುವಕ ನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಸಾವೆಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿದೆ” ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಾರದು. ವಿಷಯಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಹು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ವಾಹನವಾದ ಮಹಿಷದ ಕೊರಳಗಂಟಿಯ ದನಿಯನ್ನಾಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಒಡನೆಯೆ “ಯಮನು ಮಹಿಷವನ್ನೇರಿ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬಂದ”ನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಮುಪ್ಪು ಬಾರದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಜಾಗ್ರತೆಗೊಂಡು ಅಧಿಕವಾದ ಆಯಾಸಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವ ತರಗಲೆಗಳ ಮನೆಗೆ ಸಾಟಿಯೆನಿಸಿದ ಸ್ವಂತ ಮನೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಪಟುಮತಿಯೆನಿಸಿ ಧೂರ್ಜಟಿಯ ಪಟ್ಟಣವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರತಕ್ಕದ್ದು.

೧೫೦. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಆಯ್ಯಾ ಸೂತಪುರಾಣಿಕನೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸ್ಕಂದನು ಅಗಸ್ಯಮುನಿಯ ಮುಂಗಡೆ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಶಮನಗೊಳಿಸುವ ಈ ಪುಣ್ಯಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಖ್ಯಾನವರ್ಣನ”ವೆಂಬ

ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

|| ಶ್ರೀ ||

ಅಥ ಸಪ್ತವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ದಶಹರಾಸ್ತೋತ್ರಕಥನಂ

ಸ್ತಂಧ ಉವಾಚ :-

ವಾರಾಣಸೀತಿ ಪ್ರಥಿತಂ ಯಥಾ ಚಾನಂದಕಾನನಂ |

ತಥಾ ಚ ಕಥಯಾಮಿಾಹ ದೇವದೇವೇನ ಭಾಷಿತಂ

|| ೧ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ನಿಶಾನುಯ ಮಹಾಬಾಹೋ ವಿಷ್ಣೋ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸುಂದರ |

ಪ್ರಾಪ್ತಂ ವಾರಾಣಸೀತ್ಯಾಖ್ಯಾನಮನುಕ್ತಂ ಯಥಾ ತಥಾ

|| ೨ ||

ನಿರ್ದಗ್ಧಾನ್ಸಾಗರಾಂಘ್ರತ್ವಾ ಕಪಿಲಕ್ರೋಧವಹ್ನಿನಾ |

ಅಶ್ವಮೇಧಾಶ್ವಸಂಯುಕ್ತಾನ್ಪೂರ್ವಜಾನ್ಸೌವ್ಯಗೀರಥಃ

|| ೩ ||

ಸೂರ್ಯವಂಶೇ ಮಹಾತೇಜಾ ರಾಜಾ ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕಃ |

ಆರಿರಾಧಯಿಷುರ್ಗಂಗಾಂ ತಪಸೇ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ

|| ೪ ||

ಹಿಮವಂತಂ ಸಗಶ್ಶೇಷಮಮಾತ್ಯನ್ಯಸ್ತರಾಜ್ಯಧೂಃ |

ಜಗಾಮ ಯಶಸಾಂ ರಾರಿರುದ್ಧಿಧೀರ್ಷುಃ ಸಿತಾಮಹಾನ್

|| ೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪಾಗ್ನಿನಿರ್ದಗ್ಧಾನ್ ಮಹಾದುರ್ಗತಿಗಾನಸಿ |

ವಿನಾ ತ್ರಿನಾರ್ಗಗಾಂ ವಿಷ್ಣೋ ಕೋ ಜಂತೂಂಸ್ತ್ರಿದಿವಂ ನಯೇತ್ || ೬ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಶಹರಾಸ್ತೋತ್ರಕಥನ

೧. ಸ್ತಂಧನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ವಾರಾಣಸಿಯು ಆನಂದವನ್ನು ಬೀರುವ (ಆನಂದ) ಕಾನನವೆಂದು ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುವೆನು.

೨. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ ತ್ರಿಭುವನಸುಂದರನೂ, ಮಹಾಬಾಹುವೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವೇ! ಅನುಕ್ತವಾದ ವಾರಾಣಸಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳು.

೩-೫. ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಆತಿ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಅತ್ಯಂತ ಧಾರ್ಮಿಕನೂ ಆದ ಭಗೀರಥರಾಜನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನವರಾದ ಸಗರಪುತ್ರರು ಅಶ್ವಮೇಧದ ಕುದುರೆಯೊಡನೆ ಕಪಿಲನ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೂದಿಯಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಲೆಳಸಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನಿಟ್ಟು ಆ ಸಿತಾಮಹರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ತೆಳಿದನು.

೬. ವಿಷ್ಣುವೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಶಾಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಗ್ಧರಾದವರನ್ನೂ, ಅತ್ಯಂತ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರನ್ನೂ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವ ತೀರ್ಥವು ತನ್ನ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇರಿಸುವುದು ?

ಮಮೈವ ಸಾಪರಾ ಮೂರ್ತಿಸ್ತೋಯರೂಪಾ ಶಿವಾತ್ಮಿಕಾ ।
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾನಾಮನೇಕಾನಾಮಾಧಾರಃ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪರಾ || ೭ ||
 ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾಸ್ವರೂಪಾ ಚ ತ್ರಿಶಕ್ತಿಃ ಕರುಣಾತ್ಮಿಕಾ ।
 ಅನಂದಾಮೃತರೂಪಾಚ ಶುದ್ಧಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಿಣೀ || ೮ ||
 ಯಾಮೇತಾಂ ಜಗತಾಂ ಧಾತ್ರೀಂ ಧಾರಯಾಮಿ ಸ್ವಲೀಲಯಾ ।
 ವಿಶ್ವಸ್ಯ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥಾಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿಣೀಂ || ೯ ||
 ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ಯಾನಿ ಚ ।
 ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವೇ ಯೇ ಧರ್ಮಾಃ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾಃ ಸ ದಕ್ಷಿಣಾಃ || ೧೦ ||
 ತಪಾಂಸಿ ನಿಷ್ಕೋ ಸರ್ವಾಣಿ ಶ್ರುತಿಃ ಸಾಂಗಾ ಚತುರ್ವಿಧಾ ।
 ಅಹಂ ಚ ತ್ವಂ ಚ ಕರ್ತಾಂಸಿ ದೇವತಾನಾಂ ಗಣಾಶ್ಚ ಯೇ || ೧೧ ||
 ಪುರುಷಾರ್ಥಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ವೈ ಶಕ್ತಯೋ ವಿವಿಧಾಶ್ಚ ಯಾಃ ।
 ಗಂಗಾಯಾಂ ಸರ್ವ ಏವೈತೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ || ೧೨ ||
 ಸಸ್ಮಾತಃ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸರ್ವಕ್ರತುಷು ದೀಕ್ಷಿತಃ ।
 ಚೀರ್ಣಸರ್ವವ್ರತಃ ಸೋಽಪಿ ಯಸ್ತು ಗಂಗಾಂ ನಿಷೇವತೇ || ೧೩ ||
 ತಪಾಂಸಿ ತೇನ ತಪ್ತಾನಿ ಸರ್ವದಾನಪ್ರದಃ ಸ ಚ ।
 ಸ ಪ್ರಾಪ್ತ ಯೋಗನಿಯಮೋ ಯಸ್ತು ಗಂಗಾಂ ನಿಷೇವತೇ || ೧೪ ||

೭-೮. ಆ ಗಂಗೆಯು ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವೂ, ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾ ರೂಪವೂ, ತ್ರಿಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪವೂ, ದಯಾಳುವೂ, ಅನಂದಾಮೃತಮಯವೂ, ಶುದ್ಧಧರ್ಮರೂಪವೂ, ಉತ್ತಮಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಆದ ನನ್ನ ಶಿವಾತ್ಮಕಮೂರ್ತಿಯೂ ಆಗಿರುವುದು.

೯. ಜಗದ್ಧಾತ್ರಿಯೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿಣಿಯೂ ಆದ ಈ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಧರಿಸುವೆನು.

೧೦-೧೨. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ, ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮಗಳೂ, ದಕ್ಷಿಣಾಸಹಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳೂ, ಸಮಸ್ತ ತಪಸ್ಸುಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ಸಾಂಗವೇದಗಳೂ, ನಾನೂ, ನೀನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹವೂ, ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ, ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಈ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದಿರುವುವು.

೧೩-೧೪. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನು ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಗೊಂಡವನೂ, ಸಮಸ್ತ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದವನೂ ಆಗುವನು. ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದವನೂ, ಸಮಸ್ತದಾನಗಳನ್ನಿತ್ತವನೂ, ಯೋಗನಿಯಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ ಆಗುವನು.

ಸರ್ವವರ್ಣಾಶ್ರಮೇಭ್ಯಶ್ಚ ವೇದವಿದ್ಭ್ಯಶ್ಚ ನೈ ತಥಾ ।
 ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಪಾರಗೇಭ್ಯಶ್ಚ ಗಂಗಾಸ್ನಾಯಾ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ॥ ೧೫ ॥
 ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಜ್ಞದೋಷೈರ್ದುಃಸ್ಪೋ ಬಹುವಿಧೈರಪಿ ।
 ವೀಕ್ಷ್ಯ ಗಂಗಾಂ ಭವೇತ್ಸೂತಃ ಪುರುಷೋ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೧೬ ॥
 ಕೃತೇ ಸರ್ವತ್ರ ತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರೇತಾಯಾಂ ಪುಷ್ಕರಂ ಪರಂ ।
 ದ್ವಾಪರೇ ತು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕಲೌ ಗಂಗೈವ ಕೇವಲಂ ॥ ೧೭ ॥
 ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾಂತರಾಭ್ಯಾಸ ವಾಸನಾವಶತೋ ಹರೇ ।
 ಗಂಗಾತೀರೇ ನಿವಾಸಃ ಸ್ಯಾನ್ನದನುಗ್ರಹತಃ ಪರಾತ್ ॥ ೧೮ ॥
 ಧ್ಯಾನಂ ಕೃತೇ ಮೋಕ್ಷಹೇತುಸ್ತೇತಾಯಾಂ ತಚ್ಚ ನೈ ತಪಃ ।
 ದ್ವಾಪರೇ ತದ್ವಿಷಯಂ ಯಜ್ಞಾಃ ಕಲೌ ಗಂಗೈವ ಕೇವಲಂ ॥ ೧೯ ॥
 ಯೋ ದೇಹಪತನಾದ್ಯಾವದ್ಗಂಗಾತೀರಂ ನ ಮುಂಚತಿ ।
 ಸ ಹಿ ವೇದಾಂತವಿದ್ಯೋಗೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತೇ ಸದಾ ॥ ೨೦ ॥
 ಕಲೌ ಕಲುಷಚಿತ್ತಾನಾಂ ಪರದ್ರವ್ಯರತಾತ್ಮನಾಂ ।
 ವಿಧಿಹೀನಕ್ರಿಯಾಣಾಂ ಚ ಗತಿರ್ಗಂಗಾಂ ವಿನಾ ನಹಿ ॥ ೨೧ ॥

೧೫. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನು ಸಮಸ್ತ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳು, ವೇದಜ್ಞರು, ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಪಾರಂಗತರು ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನಾಗುವನು.

೧೬. ಗಂಗಾದರ್ಶನಗೃಹವನು ಮನಸ್ಸು, ವಾಕ್ ಶರೀರಗಳೆಂದಂಟಾದ ಬಹುವಿಧ ದೋಷಗಳಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸವಿತ್ರನಾಗುವನು.

೧೭. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಕರವೂ, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯೂ ಉತ್ತಮ ವಾದುವು.

೧೮. ಹರಿಯೆ! ನನ್ನ ಉತ್ತಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದಂಟಾದ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಗಳ ವಾಸನಾಬಲದಿಂದ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೯. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನವೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನತಪಸ್ಸುಗಳೂ, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞಗಳೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಗಂಗೆಯೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು.

೨೦. ಮರಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಗಂಗಾತೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದವನು ವೇದಾನ್ತಜ್ಞನೂ, ಯೋಗಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ ಆಗುವನು.

೨೧. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಿಗೂ, ಪರದ್ರವ್ಯನಿರತರಿಗೂ, ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮಮಾಡುವವರಿಗೂ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಸದ್ಗತಿ ಸಾಧನವಿಲ್ಲ.

ಅಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಕಾಲಕರ್ಣೇ ಚ ದುಃಸ್ವಪ್ನೋ ದುರ್ವಿಚಿಂತಿತಂ ।

ಗಂಗಾ ಗಂಗೇತಿ ಜಪನಾತ್ತಾನಿ ನೋಪವಿಶಂತಿ ಹಿ

॥ ೨೨ ॥

ಗಂಗಾ ಹಿ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮಿಹಾಃಮುಕ್ತ ಫಲಪ್ರದಾ ।

ಭಾವಾನುರೂಪತೋ ವಿಷ್ಣೋ ಸದಾ ಸರ್ವಜಗದ್ಧಿತಾ

॥ ೨೩ ॥

ಯಜ್ಞದಾನತಪೋಯೋಗಜಪಾಃ ಸ ನಿಯಮಾ ಯಮಾಃ ।

ಗಂಗಾಸೇವಾ ಸಹಸ್ರಾಂಶಂ ನ ಲಭಂತೇ ಕಲೌ ಹರೇ

॥ ೨೪ ॥

ಕಿಮಷ್ಟಾಂಗೇನ ಯೋಗೇನ ಕಿಂ ತಪೋಭಿಃ ಕಿಮಧ್ವರೈಃ ।

ವಾಸ ಏವ ಹಿ ಗಂಗಾಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಕಾರಣಂ

॥ ೨೫ ॥

ಅಪಿ ದೂರಸ್ಥಿತಸ್ಯಾಪಿ ಗಂಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವೇದಿನಃ ।

ಅಯೋಗ್ಯಸ್ಯಾಪಿ ಗೋವಿಂದಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಂಗಾ ಪ್ರಸೀದತಿ

॥ ೨೬ ॥

ಶ್ರದ್ಧಾಧರ್ಮಾಃ ಪರಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಃ ಶ್ರದ್ಧಾ ಜ್ಞಾನಂ ಪರಂ ತಪಃ ।

ಶ್ರದ್ಧಾ ಸ್ವರ್ಗಶ್ಚ ಮೋಕ್ಷಶ್ಚ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಸಾ ಪ್ರಸೀದತಿ

॥ ೨೭ ॥

ಅಜ್ಞಾನರಾಗಲೋಭಾದ್ಯೈಃ ಪುಂಸಾಂ ಸಂಮೂಢಚೇತಸಾಂ ।

ಶ್ರದ್ಧಾ ನ ಜಾಯತೇ ಧರ್ಮೇ ಗಂಗಾಯಾಂ ಚ ವಿಶೇಷತಃ

॥ ೨೮ ॥

೨೨. ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ದುರ್ಮರಣ, ದುಸ್ವಪ್ನ, ಮತ್ತಿತೆ ಇವುಗಳು ಗಂಗೆ ಯೆಂದು ಜಪಿಸುವವರನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೩. ವಿಷ್ಣುವೆ! ಗಂಗೆಯು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇವಪರಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ವನ್ನು ನೀಡುವುವು. ಭಕ್ತನುಗುಣವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಏತವಾದುದು.

೨೪. ಹರಿಯೆ! ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಯೋಗ, ಜಪ ನಿಯಮ, ಯಮ ಇವುಗಳು ಗಂಗಾಸೇವೆಯ ಸಾವಿರದ ಒಂದಂಶವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೨೫. ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗ, ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞ, ಇವುಗಳೆಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಗಂಗಾವಾಸವೇ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು.

೨೬. ಗಂಗಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನರಿತವನು ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದು ಅಯೋಗ್ಯ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಗೋವಿಂದನ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ಗಂಗೆಯು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುವಳು.

೨೭. ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಶುತ್ರಮು ಧರ್ಮವೂ, ಜ್ಞಾನವೂ, ತಪಸ್ಸೂ, ಸ್ವರ್ಗವೂ, ಮೋಕ್ಷವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಈ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಗಂಗೆಯು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುವಳು.

೨೮. ಅಜ್ಞಾನ, ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆ, ಶೋಭ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಮೂಢಮನಸ್ಕರಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ, ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಹಿಃಸ್ಥಿತಂ ಜಲಂ ಯದ್ವನ್ನಾರಿಕೇಲಾಂತರೇ ಸ್ಥಿತಂ |
 ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಬಾಹ್ಯಸ್ಥಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಂಬು ಜಾಹ್ನವೀ || ೨೯ ||
 ಗಂಗಾಲಾಭಾತ್ಪರೋ ಲಾಭಃ ಕ್ವಚಿದನ್ಯೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ |
 ತಸ್ಮಾದ್ಗಂಗಾಮುಪಾಸೀತ ಗಂಗೈವ ಪರಮಃ ಪುಮಾನ್ || ೩೦ ||
 ಶಕ್ತಸ್ಯ ಪಂಡಿತಸ್ಯಾಪಿ ಗುಣಿನೋ ದಾನಶಾಲಿನಃ |
 ಗಂಗಾಸ್ನಾನವಿಹೀನಸ್ಯ ಹರೇ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕಂ || ೩೧ ||
 ವೃಥಾ ಕುಲಂ ವೃಥಾ ವಿದ್ಯಾ ವೃಥಾ ಯಜ್ಞಾ ವೃಥಾ ತಪಃ |
 ವೃಥಾ ದಾನಾನಿ ತಸ್ಯೇಹ ಕಲೌ ಗಂಗಾಂ ನ ಯೋ ಭಜೇತ್ || ೩೨ ||
 ಗುಣವತ್ಪಾತ್ರಪೂಜಾಯಾಂ ನ ಸ್ಯಾದ್ವೈ ತಾದೃಶಂ ಫಲಂ |
 ಯಥಾ ಗಂಗಾಜಲಸ್ನಾನಪೂಜನೇ ವಿಧಿನಾ ಫಲಂ || ೩೩ ||
 ಮಮ ತೇಜೋಗ್ನಿಗರ್ಭೇಯಂ ಮಮ ವೀರ್ಯಾತಿಸಂವೃತಾ |
 ದಾಹಿಕಾ ಸರ್ವದೋಷಾಣಾಂ ಸರ್ವಪಾಪವಿನಾಶಿನೀ || ೩೪ ||
 ಸ್ಮರಣಾದೇವ ಗಂಗಾಯಾಃ ಪಾಪಸಂಘಾತಪಂಜರಂ |
 ಶತಥಾ ಭೇದಮಾಯಾತಿ ಗಿರಿರ್ವಜ್ರಹತೋ ಯಥಾ || ೩೫ ||

೨೯. ಹೊರಗಿನ ನೀರು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯೊಳಗೆ ಹೇಗಿರುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಗಂಗೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹೊರಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ನೀರುಳ್ಳುದು.

೩೦. ಗಂಗೆಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಲಾಭವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಗಂಗೆಯೆ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷನು.

೩೧. ಹರಿಯೆ! ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಗುಣಶಾಲಿಯೂ, ದಾನಮಾಡುವವನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಮಾನವನು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಜನ್ಮವು ನಿಷ್ಫಲವು.

೩೨. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಭಜಿಸದವನ ಕುಲ, ವಿದ್ಯಾ, ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ ಇವುಗಳು ನಿಷ್ಫಲವಾದುವು.

೩೩. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಧಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲವು ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಸತ್ಪಾತ್ರನ ಪೂಜೆಯಿಂದಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೪. ನನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳದೂ, ನನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆದ ಈ ಗಂಗೆಯು ಸಕಲ ದೋಷಗಳನ್ನು ಸುಡುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩೫. ಗಂಗಾಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ಪಾಪಸಮೂಹವೆಂಬ ಪಂಜರವು ವಜ್ರ ತಾಡಿತವಾದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗುವುದು.

ಗಂಗಾಂ ಗಚ್ಛತಿ ಯಸ್ವೇಕೋ ಯಸ್ತು ಭಕ್ತ್ಯಾ ನುಮೋದಯೇತ್ |
 ತಯೋಸ್ತು ಲ್ಯಂ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಭಕ್ತಿರೇವಾತ್ರ ಕಾರಣಂ || ೩೬ ||
 ಗಚ್ಛಂಸ್ತಿಷ್ಠನ್ ಜಪನ್ಯಾ ಯನ್ಮುಂಜನ್ ಜಾಗ್ರತ್ಸ್ವಪನ್ನದನ್ |
 ಯಃ ಸ್ಮರೇತ್ಸತತಂ ಗಂಗಾಂ ಸಹಿ ನುಚ್ಯೇತ ಬಂಧನಾತ್ || ೩೭ ||
 ಸಿತೃನುದ್ಧಿಶ್ಯ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಾಯಸಂ ಮಧು ಸಂಯುತಂ |
 ಗುಡಸರ್ಪಿಸ್ತಿಲೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಗಂಗಾಂಭಸಿ ನಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ || ೩೮ ||
 ತೃಪ್ತಾ ಭವಂತಿ ಪಿತರಸ್ತಸ್ಯ ವರ್ಷಶತಂ ಹರೇ |
 ಯಚ್ಛಂತಿ ವಿವಿಧಾನ್ಕಾಮಾನ್ ಪರಿತುಷ್ಟಾಃ ಪಿತಾಮಹಾಃ || ೩೯ ||
 ಲಿಂಗೇ ಸಂಪೂಜಿತೇ ಸರ್ವಮುಚ್ಚಿತಂ ಸ್ವಾಷ್ಟ್ಯಗದ್ಯಥಾ |
 ಗಂಗಾಸ್ನಾನೇನ ಲಭತೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಫಲಂ ತಥಾ || ೪೦ ||
 ಗಂಗಾಯಾಂ ತು ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಯೋ ಲಿಂಗಂ ನಿತ್ಯಮರ್ಚತಿ |
 ಏಕೇನ ಜನ್ಮನಾ ಮುಕ್ತಿಂ ಪರಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸ ಧ್ರುವಂ || ೪೧ ||
 ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಚ ಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ವ್ರತದಾನತಪಾಂಸಿ ಚ |
 ಗಂಗಾಯಾಂ ಲಿಂಗಪೂಜಾಯಾಃ ಕೋಟ್ಯಂಶೇನಾಪಿ ನೋ ಸಮಾಃ ||
 ಗಂಗಾಂ ಗಂತುಂ ವಿನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಕಂ ಗೃಹೇ |
 ಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪಾತ್ತಸ್ಯ ನಂದಂತಿ ಪೂರ್ವಜಾಃ || ೪೩ ||

೩೬. ಗಂಗೆಗೆ ಹೋದವನೂ, ಅವನನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದವನೂ ಸಮ ಫಲವುಳ್ಳವರಾಗುವರು. ಭಕ್ತಿಯೇ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾರಣವು.

೩೭. ಹೋಗುತ್ತ, ನಿಲ್ಲುತ್ತ, ಜಪಿಸುತ್ತ, ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ಭುಜಿಸುತ್ತ, ಜಾಗರಣೆಗೈಯುತ್ತ, ನಿದ್ರಿಸುತ್ತ, ನಾತನಾಡುತ್ತ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವನು ಸಂಸಾರಬಂಧದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩೮-೩೯. ಪಿತೃಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಯಸ, ಜೇನು, ಬೆಲ್ಲ, ತುಪ್ಪ, ಎಳ್ಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದವನ ಪಿತೃಗಳು ನೂರುವರ್ಷ ಕಾಲ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ವಿವಿಧೇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

೪೦. ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಿದಂತಾಗುವಂತೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನದಿಂದ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೪೧. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನರ್ಚಿಸುವವನು ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೨. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ಯಜ್ಞ, ವ್ರತ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು ಇವುಗಳು ಗಂಗೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಕೋಟ್ಯಂಶಕ್ಕೂ ಸಮವಲ್ಲ.

೪೩. ಗಂಗಾಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಹಿಂದಿನ ಪಿತೃಗಳು ಆನಂದಪಡುವರು.

ಪಾಪಾನಿ ಚ ರುದಂತ್ಯಾಶು ಹಾ ಕ್ಷ ಯಾಸ್ಯಾಮ ಇತ್ಯಲಂ ।
 ಲೋಭಮೋಹಾದಿಭಿಃ ಸಾರ್ಥಂ ಮಂತ್ರಯಂತಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥ ೪೪ ॥
 ಯಥಾ ನ ಗಂಗಾಂ ಯಾತ್ಯೇಷ ತಥಾ ವಿಘ್ನಂ ಪ್ರಕುರ್ಮಹೇ ।
 ಗಂಗಾಂ ಗತೋ ಯಥಾ ಚೈಷ ನ ಉಚ್ಛಿತ್ತಿಂ ನಿಧಾಸ್ಯತಿ ॥ ೪೫ ॥
 ಗೃಹಾದ್ಗಂಗಾವಗಾಹಾರ್ಥಂ ಗಚ್ಛತಸ್ತು ಪದೇ ಪದೇ ।
 ನಿರಾಶಾನಿ ವ್ರಜಂತ್ಯೇವ ಪಾಪಾನ್ಯಸ್ಯ ಶರೀರತಃ ॥ ೪೬ ॥
 ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕೃತ್ಯೈಃ ಪುಣ್ಯೈಸ್ತೃಕ್ತ್ವಾ ಲೋಭಾದಿಕಂ ಹರೇ ।
 ವ್ಯುದಸ್ಯ ಸರ್ವವಿಘ್ನಾಘಾನ್ ಗಂಗಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪುಣ್ಯವಾನ್ ॥ ೪೭ ॥
 ಅನುಷಂಗೇಣ ಮೌಲ್ಯೇನ ವಾಣಿಜ್ಯೇನಾಪಿ ಸೇವಯಾ ।
 ಕಾಮಾಸಕ್ತೋಽಪಿ ವಾ ಮರ್ತ್ಯೋ ಗಂಗಾಸ್ನಾತೋ ದಿನಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥
 ಅನಿಚ್ಛಯಾಪಿ ಸಂಸ್ಪೃಶ್ವೋ ದಹನೋ ಹಿ ಯಥಾ ದಹೇತ್ ।
 ಅನಿಚ್ಛಯಾಪಿ ಸಂಸ್ನಾತಾ ಗಂಗಾ ಪಾಪಂ ತಥಾ ದಹೇತ್ ॥ ೪೯ ॥
 ತಾವದ್ವ್ರಮತಿ ಸಂಸಾರೇ ಯಾವದ್ಗಂಗಾಂ ನ ಸೇವತೇ ।
 ಸಂಸೇವ್ಯ ಗಂಗಾಂ ನೋ ಜಂತುರ್ಭವಕ್ಲೇಶಂ ಪ್ರಪಶ್ಯತಿ ॥ ೫೦ ॥

೪೪. ಪಾಪಗಳು 'ನಾವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ' ಎಂದು ಲೋಭಮೋಹ ಗಳೊಡನೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಆಲೋಚಿಸುವುವು.

೪೫. ಅವು, 'ಇವನು ಗಂಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸದಂತೆ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆವು' ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುವುವು.

೪೬. ಮನೆಯಿಂದ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುವವನ ಶರೀರದಿಂದ ಪಾಪಗಳು ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವುವು.

೪೭. ಪುಣ್ಯವಂತನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮಕೃತವಾದ ಸುಕೃತಗಳಿಂದ ಲೋಭಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಕಲ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೂ ದೂರಮಾಡಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇರುವನು.

೪೮. ಕ್ರಯವಿಕ್ರಯ, ಸೇವೆ, ಕಾಮ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನೂ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೪೯. ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಅಗ್ನಿಯು ಸುಡುವಂತೆ, ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಿಂದರೂ ಗಂಗೆಯು ಪಾಪವನ್ನು ದಹಿಸುವುದು.

೫೦. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸದಿರುವವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತೊಳಲುವನು. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿಯು ಸಂಸಾರಕ್ಷೇಶವನ್ನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೋ ಗಂಗಾಂಭಸಿ ನಿಸ್ಸಾತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂತ್ಯಕ್ತಸಂಶಯಃ |
ಮನುಷ್ಯಚರ್ಮಣಾ ನದ್ಧಃ ಸ ದೇವೋ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೫೦ ||
ಗಂಗಾಸ್ನಾನಾರ್ಥಮುದ್ಯುಕ್ತೋ ಮಧ್ಯೇ ಮಾರ್ಗಂ ಮೃತೋ ಯದಿ |
ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲಂ ಸೋಽಪಿ ತದಾಪ್ನೋತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೧ ||
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಯೇ ಚ ಗಂಗಾಯಾಃ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಚ ಪಠಂತಿ ಚ |
ತೇಽಪ್ಯಶೇಷೈರ್ಮಹಾಪಾಪೈರ್ಮುಚ್ಯಂತೇ ನಾಸ್ತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೫೨ ||
ದುರ್ಬುದ್ಧಯೋ ದುರಾಚಾರಾ ಹೈತುಕಾ ಬಹುಸಂಶಯಾಃ |
ಪಶ್ಯಂತಿ ಮೋಹಿತಾ ವಿಷ್ಣೋ ಗಂಗಾಮನ್ಯನದೀಮಿವ || ೫೩ ||
ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತ್ಯದಾರ್ಢ್ಯೈಸ್ತಪೋಭಿರ್ನಿರ್ಯಮೈರ್ವ್ರತೈಃ |
ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಗಂಗಾಯಾಂ ನೃಣಾಂ ಭಕ್ತಿಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ || ೫೪ ||
ಗಂಗಾಭಕ್ತಿಮತಾನುರ್ಥೇ ಮಹೇಂದ್ರಾದಿಪುರೇಷು ಚ |
ಹರ್ಮ್ಯಾಣಿ ರಮ್ಯಭೋಗಾನಿ ನಿರ್ಮಿತಾನಿ ಸ್ವಯಂಭುವಾ || ೫೫ ||
ಸಿದ್ಧಯಃ ಸಿದ್ಧಿಲಿಂಗಾನಿ ಸ್ವರ್ಕಲಿಂಗಾನ್ಯನೇಕಶಃ |
ಪ್ರಾಸಾದಾ ರತ್ನರಚಿತಾಶ್ಚಿಂತಾಮಣಿಗಣಾ ಅಪಿ || ೫೬ ||
ಗಂಗಾ ಜಲಾಂತಸ್ತಿಸ್ವಂತಿ ಕಲಿಕಲ್ಪಸ ಭೀತಿತಃ |
ಅತ ಏನ ಹಿ ಸಂಸೇನ್ಯಾ ಕಲೌ ಗಂಗೇಷ್ವಸಿದ್ಧಿವಾ || ೫೭ ||

೫೦. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಗಾಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವನು ಮನುಷ್ಯಚರ್ಮವನ್ನು ಹೊದಿದ ದೇವತೆಯೇ ಸರಿ.

೫೧. ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದವನು ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದರೂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನದ ಫಲವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪಡೆಯುವನು.

೫೨. ಗಂಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳುವವರೂ, ಹೇಳುವವರೂ ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೫೩. ವಿಷ್ಣುವೇ! ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೂ, ದುರ್ನಡತೆಯುಳ್ಳವರೂ, ಯುಕ್ತವಾದಿಗಳೂ, ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತರೂ, ಮೋಹದಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಇತರ ನದಿಯಂತೆ ನೋಡುವರು.

೫೪. ಮಾನವರಿಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಇತರ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗದ ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ನಿಯಮ, ವ್ರತ ಇವುಗಳಿಂದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೫೫. ಬ್ರಹ್ಮನು ಗಂಗಾಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ಅಮರಾವತಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಧಗಳನ್ನೂ, ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು.

೫೬-೫೭. ಗಂಗೆಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಗಳೂ, ಸ್ವರ್ಕಲಿಂಗಗಳೂ, ರತ್ನನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅರಮನೆಗಳೂ, ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳೂ ಕಲಿಯ

ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ತಮಾಂಸೀನ ವಜ್ರಸಾತಭಯಾನ್ನ ಗಾಃ |
 ಶಾಕ್ತ್ಯೇಕ್ಷಣಾದ್ಯಥಾ ಸರ್ಪಾ ಮೇಘಾ ನಾತಾಹತಾ ಇವ || ೫೯ ||
 ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಾದ್ಯಥಾ ಮೋಹಃ ಸಿಂಹಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಯಥಾ ಮೃಗಾಃ |
 ತಥಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಪಾಪಾನಿ ಯಾಂತಿ ಗಂಗೆಕ್ಷಣಾತ್ಕ್ಷಯಂ || ೬೦ ||
 ನಿವ್ಯಾಷಧೈರ್ಯಥಾ ರೋಗಾ ಲೋಭೇನ ಚ ಯಥಾ ಗುಣಾಃ |
 ಯಥಾ ಗ್ರೀಷ್ಮೋಷ್ಣಸಂಪತ್ತಿರಗಾಧಹೃದಮಜ್ಜನಾತ್ || ೬೧ ||
 ತೂಲಶೈಲಃ ಸ್ಫುಲಿಂಗೇನ ಯಥಾ ನಶ್ಯತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ |
 ತಥಾ ದೋಷಾಃ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಗಂಗಾಂಭಃಸ್ಪರ್ಶನಾದ್ಧ್ರುವಂ || ೬೨ ||
 ಕ್ರೋಧೇನಚ ತಪೋ ಯದ್ವತ್ಕಾಮೇನ ಚ ಯಥಾ ಮತಿಃ |
 ಅನಯೇನ ಯಥಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ವಿದ್ಯಾ ಮಾನೇನ ವೈ ಯಥಾ || ೬೩ ||
 ದಂಭಕೌಟಿಲ್ಯಮಾಯಾಭಿರ್ಯಥಾ ಧರ್ಮೋ ವಿನಶ್ಯತಿ |
 ತಥಾ ನಶ್ಯಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ಗಂಗಾಯಾ ದರ್ಶನೇನ ತು || ೬೪ ||
 ಮಾನುಷ್ಯಂ ದುರ್ಲಭಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿದ್ಯತ್ಸಂಪಾತಚಂಚಲಂ |
 ಗಂಗಾಂ ಯಃ ಸೇವತೇ ಸೋಽತ್ರ ಬುದ್ಧೇಃ ಪಾರಂ ಪರಂಗತಃ || ೬೫ ||

ಪಾಪದ ಭಯದಿಂದಿರುವುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೫೯-೬೦. ಗಂಗೆಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಲು ಕತ್ತಲೆ ಯಂತೆಯೂ, ವಜ್ರಸಾತದ ಭಯದಿಂದ ಸರ್ಪತಗಳಂತೆಯೂ, ಗರುಡನ ದರ್ಶನ ದಿಂದ ಸರ್ಪಗಳಂತೆಯೂ, ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಘಗಳಂತೆಯೂ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನದಂತೆಯೂ, ಸಿಂಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೃಗಗಳಂತೆಯೂ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೬೧-೬೨. ದಿವ್ಯಾಷಧಿಗಳಿಂದ ರೋಗದಂತೆಯೂ, ಲೋಭದಿಂದ ಗುಣ ಗಳಂತೆಯೂ, ಆಳವಾದ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದ ಉಷ್ಣದಂತೆಯೂ, ಬೆಂಕಿಯ ಕಿಡಿಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿಯಂತೆಯೂ ಗಂಗಾಜಲ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲ ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೬೩-೬೪. ಕೋಪದಿಂದ ತಪಸ್ಸಿನಂತೆಯೂ, ಕಾಮದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಯಂತೆಯೂ, ಅನೀತಿಯಿಂದ ಸಂಪತ್ತಿನಂತೆಯೂ, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ವಿದ್ವೆ ಯಂತೆಯೂ, ದಂಭ, ವಂಚನೆ, ಮಾಯೆಗಳಿಂದ ಧರ್ಮದಂತೆಯೂ ಗಂಗೆ ಯನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಪಾಪಗಳು ನಶಿಸುವುವು.

೬೫. ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಚಂಚಲವೂ, ದುರ್ಲಭವೂ ಆದ ಮಾನುಷ್ಯನ ಜನ್ಮವ ನ್ನಾಂತು ಗಂಗೆಯನ್ನು ನೋಡುವವನು ಜ್ಞಾನಪಾರಂಗತನಾಗುವನು.

ನಿಧೂತಸಾಪಾ ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಾಃ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಃಸ್ವರೂಪಿಣೀಂ |
 ಸಹಸ್ರಸೂರ್ಯಪ್ರತಿಮಾಂ ಗಂಗಾಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ತೇ ಭುವಿ || ೬೬ ||
 ಸಾಧಾರಣಾಂಭಸಾಪೂರ್ಣಾಂ ಸಾಧಾರಣನದೀಮಿವ |
 ಪಶ್ಯಂತಿ ನಾಸ್ತಿಕಾ ಗಂಗಾಂ ಸಾಪೋಪಹತಲೋಚನಾಃ || ೬೭ ||
 ಸಂಸಾರನೋಚಕಶ್ಚಾಹಂ ಜನಾನಾಮನುಕಂಪಯಾ |
 ಗಂಗಾತರಂಗರೂಪೇಣ ಸೋಪಾನಂ ನಿರ್ಮಮೇ ದಿವಃ || ೬೮ ||
 ಸರ್ವ ಏವ ಶುಭಃ ಕಾಲಃ ಸರ್ವೋ ದೇಶಸ್ತಥಾ ಶುಭಃ |
 ಸರ್ವೋ ಜನೋ ದಾನಪತ್ರಂ ಶ್ರೀಮತೀ ಜಾಹ್ನವೀ ತಟೇ || ೬೯ ||
 ಯಥಾಶ್ವಮೇಘೋ ಯಜ್ಞಾನಾಂ ನಗಾನಾಂ ಹಿಮವಾನ್ಯಥಾ |
 ವೃತಾನಾಂ ಚ ಯಥಾ ಸತ್ಯಂ ದಾನಾನಾಮಭಯಂ ಯಥಾ || ೭೦ ||
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಶ್ಚ ತಪಸಾಂ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಣವೋ ಯಥಾ |
 ಧರ್ಮಾಣಾಮಪ್ಯಹಿಂಸಾ ಚ ಕಾಮ್ಯಾನಾಂ ಶ್ರೀರ್ಯಥಾ ವರಾ || ೭೧ ||
 ಯಥಾತ್ಮವಿದ್ಯಾ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಗೌರೀ ಯಥೋತ್ತಮಾ |
 ಸರ್ವದೇವಗಣಾನಾಂ ಚ ಯಥಾ ತ್ವಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ || ೭೨ ||
 ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಸಾತ್ರಾಣಾಂ ಶಿವಭಕ್ತೋ ಯಥಾ ವರಃ |
 ತಥಾ ಸರ್ವೇಷು ತೀರ್ಥೇಷು ಗಂಗಾ ತೀರ್ಥಂ ನಿಶಿಷ್ಯತೇ || ೭೩ ||

೬೬-೬೭. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪಾಪರಹಿತರಾದ ಮಾನವರು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪರಂಜ್ಯೋತಿಃಸ್ವರೂಪಿಣಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸಹಸ್ರ ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವಳನ್ನಾಗಿಯೂ ನೋಡುವರು. ಪಾಪದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ನಾಸ್ತಿಕರು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಾಮಾನ್ಯನದಿಯಂತೆ ನೋಡುವರು.

೬೮. ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ನಾನು ಜನರಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಗಂಗೆಯ ಅಲೆಯರೂಪವಾದ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವೆನು.

೬೯. ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗೆಯದಡದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಕಾಲ ದೇಶಗಳೂ ಶುಭಕರವಾಗಿರುವುವು. ಸಕಲ ಜನರೂ ದಾನಪಾತ್ರರೇ ಆಗಿರುವರು.

೭೦-೭೩. ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧದಂತೆಯೂ, ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದಂತೆಯೂ, ವೃತಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದಂತೆಯೂ, ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಯದಂತೆಯೂ, ತಪಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಂತೆಯೂ, ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವದಂತೆಯೂ, ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಯಂತೆಯೂ, ಇಷ್ಟವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತಿನಂತೆಯೂ, ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಂತೆಯೂ, ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯಂತೆಯೂ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನಂತೆಯೂ, ಸಕಲಪಾತ್ರರಲ್ಲಿಯೂ ಶಿವಭಕ್ತನಂತೆಯೂ ಗಂಗಾತೀರ್ಥವು ಸರ್ವತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು.

ಹರೇ ಯಶ್ಚಾವಯೋರ್ಭೇದಂ ನ ಕರೋತಿ ಮಹಾಮುತಿಃ |

ಶಿವಭಕ್ತಃ ಸ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಮಹಾಪಾಶುಪತಶ್ಚ ಸಃ || ೭೪ ||

ಪಾಪಪಾಂಸುಮಹಾವಾತ್ಯಾ ಪಾಪದ್ವುಮಕುಠಾರಿಕಾ |

ಪಾಪೇಂಧನದವಾಗ್ನಿಶ್ಚ ಗಂಗೇಯಂ ಪುಣ್ಯವಾಹಿನೀ || ೭೫ ||

ನಾನಾರೂಪಾಶ್ಚ ಪಿತರೋ ಗಾಥಾ ಗಾಯಂತಿ ಸರ್ವದಾ |

ಅಪಿ ಕಶ್ಚಿತ್ಕುಲೇಃ ಸ್ಮಾಕಂ ಗಂಗಾಸ್ನಾಯಾ ಭವಿಸ್ಯತಿ || ೭೬ ||

ದೇವರ್ಷೀನ್ವರಿಸಂತಪ್ಯ ದೀನಾನಾಥಾಂಶ್ಚ ದುಃಖಿತಾನ್ |

ಶ್ರದ್ಧಯಾ ವಿಧಿನಾ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದಾಸ್ಯತೇ ಸಲಿಲಾಂಜಲಿಂ || ೭೭ ||

ಅಪಿ ನಃ ಸ ಕುಲೇ ಭೂಯಾಚ್ಛಿವೇ ವಿಷ್ಣೌ ಚ ಸಾಮ್ಯದೃಕ್ |

ತದಾಲಯಕರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಸಂಮಾರ್ಜನಾದಿಕೃತ್ || ೭೮ ||

ಅಕಾನೋ ವಾ ಸ ಕಾನೋ ವಾ ತೀರ್ಯಗೈರ್ಯೋನಿಗತೋಽಪಿವಾ |

ಗಂಗಾಯಾಂ ಯೋ ಮೃತೋ ಮರ್ತ್ಯೋ ನರಕಂ ಸ ನಪಶ್ಯತಿ || ೭೯ ||

ತೀರ್ಥಮನ್ಯತ್ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಗಂಗಾತೀರೇ ಸ್ಥಿತಾಶ್ಚ ಯೇ |

ಗಂಗಾಂ ನ ಬಹುಮನ್ಯಂತೇ ತೇಸ್ಯುರ್ನಿರಯಗಾಮಿನಃ || ೮೦ ||

೭೪. ವಿಷ್ಣುವೆ! ನಮ್ರಾವರಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನೆಣಿಸದ ಪಾಶುಪತೋತ್ತಮನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಶಿವಭಕ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೭೫. ಪುಣ್ಯನದಿಯಾದ ಈ ಗಂಗೆಯು ಪಾಪವೆಂಬ ದೂಳಿಗೆ ಸುಂಟರಗಾಳಿಯೂ, ಪಾಪವೆಂಬ ಮರಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿಯೂ, ಪಾಪವೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಕಾಳ್ಗೆ ಚ್ಚೂ ಆಗಿರುವುದು.

೭೬-೭೮. ಅನೇಕ ರೂಪರಾದ ಪಿತೃಗಳು, ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವನೂ, ಮಿಂದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದೇವರ್ಷಿಗಳನ್ನೂ, ದೀನಾನಾಥ ದುಃಖಿತರನ್ನೂ ತರ್ಪಣೀದಕದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವವನೂ, ಶಿವವಿಷ್ಣುಗಳನ್ನು ಸಮರೆಂದು ಭಾವಿಸುವವನೂ, ಅವರ ಆಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವವನೂ, ಅದನ್ನು ಗುಡಿಸುವವನೂ ಆದ ಪುತ್ರನು ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿಯಾನೇ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೭೯. ಮಾನವನು ಪಶುಪಕ್ಷಿಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರೂ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಲ್ಲದೆಯಾಗಲಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದರೆ ನರಕವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

೮೦. ಗಂಗೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ, ಆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬಹುಮಾನಿಸದೆ ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುವವರು ನರಕವನ್ನೈದುವರು.

ಮಾಂ ಚ ತ್ವಾಂ ಚೈವ ಯೋ ದ್ವೇಷ್ಠಿ ಗಂಗಾಂ ಚ ಪುರುಷಾಧಮಃ |
 ಸ್ವಕೀಯೈಃ ಪುರುಷೈಃ ಸಾಧ್ವಂ ಸ ಘೋರಂ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೮೧ ||
 ಷಷ್ಠಿರ್ಗಣಸಹಸ್ರಾಣಿ ಗಂಗಾಂ ರಕ್ಷಂತಿ ಸರ್ವದಾ |
 ಅಭಕ್ತಾನಾಂ ಚ ಪಾಪಾನಾಂ ವಾಸೇ ವಿಘ್ನಂ ಪ್ರಕುರ್ವತೇ || ೮೨ ||
 ಕಾನುಕ್ರೋಧಮಹಾಮೋಹಲೋಭಾದಿನಿಶಿತೈಃ ಶರೈಃ |
 ಘ್ನಂತಿ ತೇಷಾಂ ಮನಸ್ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಿಂ ಚಾಸಪನಯಂತಿ ಚ || ೮೩ ||
 ಗಂಗಾಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇದ್ಯಸ್ತು ಸ ಮುನಿಃ ಸ ಚ ಪಂಡಿತಃ |
 ಕೃತಕೃತ್ಯಃ ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಪುರುಷಾರ್ಥಚತುಷ್ಟಯೇ || ೮೪ ||
 ಗಂಗಾಯಾಂ ಚ ಸಕೃತ್ತ್ವಾತೋ ಹಯಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ |
 ತರ್ಪಯಂಶ್ಚ ಪಿತೃಂಸ್ತತ್ರ ತಾರಯೇನ್ನರಕಾರ್ಣವಾತ್ || ೮೫ ||
 ನೈರಂತರ್ಯೇಣ ಗಂಗಾಯಾಂ ಮಾಸಂ ಯಃ ಸ್ನಾತಿ ಪುಣ್ಯವಾನ್ |
 ಶಕ್ರಲೋಕೇ ಸ ವಸತಿ ಯಾವಚ್ಛಕ್ರಃ ಸ ಪೂರ್ವಜಃ || ೮೬ ||
 ಅಬ್ಧಂ ಯಃ ಸ್ನಾತಿ ಗಂಗಾಯಾಂ ನೈರಂತರ್ಯೇಣ ಪುಣ್ಯಭಾಕ್ |
 ವಿಷ್ಣೋರ್ಲೋಕಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಸಸುಖಂ ಸಂವಸೇನ್ನರಃ || ೮೭ ||

೮೧. ನನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನನ್ನೂ, ಗಂಗೆಯನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸುವ ನೀಚಪುರುಷನು ತನ್ನವರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಘೋರನರಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೮೨. ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರ ಶಿವಗಣಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾಪಿಗಳಾದ ಅಭಕ್ತರ ವಾಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಮಾಡುತ್ತ ಗಂಗೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೮೩. ಆ ಗಣಗಳು ಪಾಪಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಮೋಹ, ಲೋಭ ಮೊದಲಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ ಕೆಡಿಸಿ ಅವರ ವಾಸವನ್ನು ನಿರೋಧಿಸುತ್ತವೆ.

೮೪. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನು ಮುನಿಯೂ, ಪಂಡಿತನೂ, ಚತುರ್ವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೮೫. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಸಾರಿ ಮಿಂದವನು ಅಶ್ರಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗೈದವನು ಅವರನ್ನು ನರಕಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೮೬. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮಿಂದ ಪುಣ್ಯವಂತನು ಇಂದ್ರನಿರುವವರೆಗೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನವರೊಡನೆ ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು.

೮೭. ಒಂದು ವರ್ಷ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಪುಣ್ಯವಂತನು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಿಸುವನು.

ಗಂಗಾಯಾಂ ಸ್ನಾತಿ ಯೋ ಮರ್ತ್ಯೋ ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ದಿನೇ ದಿನೇ |
ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಃ ಸ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ದೇಹಾಂತೇ ಮುಕ್ತಃ ಏವ ಸಃ || ೮೮ ||
ತಿಥಿನಕ್ಷತ್ರಪರ್ವಾದಿ ನಾಸಪೇಕ್ಷ್ಯಂ ಜಾಹ್ನವೀಜಲೇ |
ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ಗಂಗಾಯಾಂ ಸಂಚಿತಾಘಂ ವಿನಶ್ಯತಿ || ೮೯ ||
ಪಂಡಿತೋಽಪಿ ಸ ಮೂರ್ಖಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛಕ್ತಿಯುಕ್ತೋಽಪ್ಯಶಕ್ತಿಕಃ |
ಯಸ್ತು ಭಾಗೀರಥೀತೀರಂ ಸುಖಸೇವ್ಯಂ ನ ಸಂಶ್ರಯೇತ್ || ೯೦ ||
ಕಿಂ ವಾಯುಷಾಪ್ಯರೋಗೇಣ ವಿಕಾಸಿನ್ಯಾಘಂ ಕಿಂ ಶ್ರಿಯಾ |
ಕಿಂ ವಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಿಮಲಯಾ ಯದಿ ಗಂಗಾಂ ನ ಸೇವತೇ || ೯೧ ||
ಯಃ ಕಾರಯೇದಾಯತನಂ ಗಂಗಾಪ್ರತಿಕ್ಯತೇರ್ನರಃ |
ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸ ಭೋಗಾನ್ವೇತ್ಯಾಪಿ ಯಾತಿ ಗಂಗಾಸಲೋಕತಾಂ || ೯೨ ||
ಶೃಣ್ವಂತಿ ಮಹಿಮಾನಂ ಯೇ ಗಂಗಾಯಾ ನಿತ್ಯಮಾದರಾತ್ |
ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲಂ ತೇಷಾಂ ವಾಚಕಪ್ರೀಣನಾದ್ಧನೈಃ || ೯೩ ||
ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಯೋ ಲಿಂಗಂ ಸ್ವಪಯೇದ್ಗಾಂಗವಾರಿಣಾ |
ತ್ಯಪ್ತಾಃಸ್ಯುಸ್ತಸ್ಯ ಪಿತರೋ ಮಹಾನಿರಯಗಾ ಅಪಿ || ೯೪ ||

೮೮. ಬದುಕಿರುವವರೆಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೇ ಆಗುವನು. ಅವನು ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನೇ ಆಗುವನು.

೮೯. ಜಾಹ್ನವೀಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ತಿಥಿ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಪರ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಸಂಚಿತ ಪಾಪವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೯೦. ಸುಖವಾಗಿ ಸೇವಿಸಲರ್ಹವಾದ ಭಾಗೀರಥೀತೀರವನ್ನು ಸೇವಿಸದ ಪಂಡಿತನೂ ಮೂರ್ಖನೇ ಆಗುವನು. ಶಕ್ತನೂ ಅಶಕ್ತನೇ ಆಗುವನು.

೯೧. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸದಿದ್ದರೆ ರೋಗವಿಲ್ಲದ ಆಯುಷ್ಯದಿಂದಲೂ, ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುವ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಲೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ?

೯೨. ಗಂಗಾಮೂರ್ತಿಗೆ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು ಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಮರಣಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೯೩. ನಿತ್ಯವೂ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಗಂಗೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೌರಾಣಿಕನನ್ನು ಧನದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವವನು ಗಂಗಾಸ್ನಾನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೯೪. ಗಂಗಾಜಲದಿಂದ ತಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳು ವರಕದಲ್ಲಿ ದ್ದರೂ ತೃಪ್ತರಾಗುವರು.

ಅಷ್ಟಕೃತ್ವೋ ಮಂತ್ರಜಪ್ತೈರ್ವಸ್ತುಪೂತೈಃ ಸುಗಂಧಿಭಿಃ |
 ಪ್ರೋಚುರ್ಗಾಂಗಜಲೈಃ ಸ್ನಾನಂ ಘೃತಸ್ನಾನಾಧಿಕಂ ಬುಧಾಃ || ೯೫ ||
 ಅಷ್ಟದ್ರವ್ಯವಿಮಿಶ್ರೇಣ ಗಂಗಾತೋಯೇನ ಯಃ ಸಕೃತ್ |
 ಮಾಗಧಪ್ರಸ್ಥಮಾತ್ರೇಣ ತಾಮ್ರಪಾತ್ರಸ್ಥಿತೇನ ಚ || ೯೬ ||
 ಭಾನವೇಘ್ನಾಂ ಪ್ರದದ್ಯಾಚ್ಛ ಸ್ವಕೀಯಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ |
 ಸೋಽತಿ ತೇಜೋ ವಿಮಾನೇನ ಸೂರ್ಯಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೯೭ ||
 ಆಪಃ ಕ್ಷೀರಂ ಕುಶಾಗ್ರಾಣಿ ಘೃತಂ ಮಧು ಗವಾಂ ದಧಿ |
 ರಕ್ತಾನಿ ಕರವೀರಾಣಿ ರಕ್ತಚಂದನಮಿತ್ಯಪಿ || ೯೮ ||
 ಅಷ್ಟಾಂಗಾಘೋಯಮುದ್ದಿಷ್ಟಸ್ವಸ್ತೀನ ರವಿತೋಷಣಃ |
 ಗಾಂಗೈರ್ವಾರ್ಭಿಃ ಕೋಟಿಗುಣೋ ಜ್ವೇಯೋ ವಿಷ್ಣೋಽನ್ಯವಾರಿತಃ ||
 ಗಂಗಾತೀರೇ ಸ್ವಶಕ್ತ್ಯಾ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಧೇವಾಲಯಂ ಸುಧೀಃ |
 ಅನ್ಯತೀರ್ಥಪ್ರತಿಷ್ಠಾತೋ ಭವೇತ್ಕೋಟಿಗುಣಂ ಫಲಂ || ೧೦೦ ||
 ಅಶ್ವತ್ಥವಟಿಚೂತಾದಿ ವೃಕ್ಷಾರೋಪೇಣ ಯತ್ಪಲಂ |
 ಕೂಪನಾಪೀತಡಾಗಾದಿ ಪ್ರಸಾಸತ್ರಾದಿಭಿತ್ತಥಾ || ೧೦೧ ||

೯೫. ಎಂಟುಸಾರಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಜಪಿಸಿ, ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಶೋಧಿಸಿದ
 ಸುಗಂಧಯುತವಾದ ಗಂಜಲದಿಂದ ಭಗವಂತನಾದ ನನಗೆ ಮಾಡಿದ
 ಅಭಿಷೇಕವು ಘೃತಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗುವುದು.

೯೬-೯೭. ಮಗಧದೇಶದ ಪ್ರಸ್ಥಪರಿಮಾಣದ ತಾಮ್ರಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು
 ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಂಜಲದಿಂದ ಒಂದುಸಾರಿ ಪಿತೃಗಳೊಡನೆ ಸೂರ್ಯ
 ನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಅತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ವಿಮಾನದಿಂದ ಸೂರ್ಯ
 ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೯೮-೯೯. ನೀರು, ದರ್ಭಾಗ್ರಗಳು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಗೋವಿನಕಾಲು
 ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಕೆಂಪುಕಣಗಲೆ ಹೂವು, ಕೆಂಪುಗಂಧ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರು
 ವುದು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವ ಅಷ್ಟಾಂಗಾರ್ಘ್ಯವು. ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ!
 ಈ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಬೇರೆ ನೀರಿಗಿಂತ ಗಂಜಲದಿಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು
 ಹೆಚ್ಚುಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೧೦೦. ವಿದ್ವಾಂಸನು ತನ್ನ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ
 ವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಇತರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು
 ಅಧಿಕಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೦೧-೧೦೨. ಅಶ್ವತ್ಥ, ಆಲ, ಮಾವು ಮೊದಲಾದ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸು
 ವುದರಿಂದಲೂ, ಬಾವಿ, ಕೊಳ, ಕೆರೆ, ಅರವಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು

ಅನ್ಯತ್ರ ಯದ್ಭವೇತ್ಪುಣ್ಯಂ ತದ್ಗಂಗಾ ದರ್ಶನಾದ್ಭವೇತ್ |
 ಪುಷ್ಪವಾಟ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಚಾಪಿ ಗಂಗಾಸ್ಪರ್ಶಂ ತತೋಽಧಿಕಂ || ೧೦೨ ||
 ಕನ್ಯಾದಾನೇನ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಗೋಽನ್ನದಾನತಃ |
 ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾಚ್ಛತಗುಣಂ ಗಂಗಾಗಂಡೂಷಪಾನತಃ || ೧೦೩ ||
 ಚಾಂದ್ರಾಯಣಸಹಸ್ರೇಣ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ಯಾಜ್ಜನಾರ್ದನ |
 ತತೋಽಧಿಕಫಲಂ ಗಂಗಾಮೃತಪಾನಾದನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೦೪ ||
 ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಂಗಾಸನಗಾಹಸ್ಯ ಕಿಮನ್ಯತ್ಫಲಮುಚ್ಯತೇ |
 ಅಕ್ಷಯಃ ಸ್ವರ್ಗವಾಸೋಽಪಿ ನಿರ್ವಾಣಮಥವಾ ಹರೇ || ೧೦೫ ||
 ಗಂಗಾಯಾಃ ಪಾದುಕಾಯುಗ್ಮಂ ನಿತ್ಯಮರ್ಚತಿ ಯೋ ನರಃ |
 ಆಯುಃ ಪುಣ್ಯಂ ಧನಂ ಪುತ್ರಾನ್ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷೌ ಚ ವಿಂದತಿ || ೧೦೬ ||
 ನಾಸ್ತಿ ಗಂಗಾಸಮಂ ತೀರ್ಥಂ ಕಲಿಕಲ್ಮಷನಾಶನಂ |
 ನಾಸ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮವಿಮುಕ್ತಸಮಂ ಹರೇ || ೧೦೭ ||
 ಗಂಗಾಸ್ನಾನರತಂ ಮರ್ತ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾನ ಯಮುಕಿಂಕರಾಃ |
 ದಿಶೋ ದಶ ಪಲಾಯಂತೇ ಸಿಂಹಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾನ ಯಥಾ ಮೃಗಾಃ || ೧೦೮ ||

ರಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವು ಗಂಗಾದರ್ಶನದಿಂದಾಗುವುದು. ಪುಷ್ಪೇ
 ದ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗಂಗಾಸ್ಪರ್ಶವು ಅಧಿಕವಾದುದು.

೧೦೩. ನಿಯಮದಿಂದ ಮಾಡುವ ಕನ್ಯಾ, ಗೋವು, ಅನ್ನದಾನಗಳ
 ಪುಣ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗಂಗೆಯ ಗಂಡೂಷಪಾನದಿಂದ ನೂರರಷ್ಟು ಅಧಿಕಪುಣ್ಯವು
 ದೊರೆಯುವುದು.

೧೦೪. ಗಂಗಾಮೃತಪಾನದಿಂದ ಸಹಸ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತದ ಪುಣ್ಯ
 ಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕವಾದ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೦೫. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದುದಕ್ಕೆ ಸಾಟಿಯಾದ ಬೇರೆ ಯಾವ
 ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಲಿ; ಶಾಶ್ವತ ಸ್ವರ್ಗವಾಸವಾಗಲಿ, ಮೋಕ್ಷವಾಗಲಿ ದೊರೆಯು
 ವುದು.

೧೦೬. ಗಂಗೆಯ ಪಾದುಕಾದ್ವಯವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅರ್ಚಿಸಿದ
 ಮಾನವನು ಆಯುಸ್ಸು, ಪುಣ್ಯ, ಧನ, ಪುತ್ರ, ಸ್ವರ್ಗ, ಮೋಕ್ಷ ಇವುಗಳನ್ನು
 ಪಡೆಯುವನು.

೧೦೭. ಕಲಿದೋಷವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಗಂಗೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೀರ್ಥವಿಲ್ಲ.
 ಹರಿಯೆ! ಅಂತೇ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಮುಕ್ತಿಕ್ಷೇತ್ರವಿಲ್ಲ.

೧೦೮. ಯಮುಕಿಂಕರರು ಗಂಗಾಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಮಾನವನನ್ನು
 ನೋಡಿ, ಸಿಂಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೃಗಗಳು ಓಡುವಂತೆ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ
 ಓಡುವರು.

ಗಂಗಾ ಭಜನಶೀಲಸ್ಯ ಗಂಗಾತಟಿನಿವಾಸಿನಃ |

ಅರ್ಚಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಯಥಾ ನ್ಯಾಯನುಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೧೦೯ ||

ಗೋಭೂಹಿರಣ್ಯದಾನೇನ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಂಗಾತಟೇ ಶುಭೇ |

ನರೋ ನ ಜಾಯತೇ ಭೂಯಃ ಸಂಸಾರೇ ದುಃಖಕಂಟಿಕೇ || ೧೧೦ ||

ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯಂ ಚ ವಾಸೋಭಿಜ್ಞಾನಂ ಪುಸ್ತಕದಾನತಃ |

ಅನ್ನದಾನೇನ ಸಂಪತ್ತಿಂ ಕೀರ್ತಿಂ ಕನ್ಯಾಪ್ರದಾನತಃ || ೧೧೧ ||

ಅನ್ಯತ್ರ ಯತ್ಪತಂ ಕರ್ಮ ವ್ರತಂ ದಾನಂ ಜಪಸ್ತಪಃ |

ಗಂಗಾತಟೇ ತು ತತ್ಸರ್ವಂ ಹರೇ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೧೧೨ ||

ಧೇನುಂ ಸವತ್ಸಾಂ ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ಗಂಗಾತೀರೇ ವಿಧಾನತಃ |

ಗೋರೋಮಸಂಖ್ಯಯಾ ವಿಷ್ಣೋ ಯುಗಾನ್ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಿಮಾನ್ ||

ಗೋಲೋಕೇ ಮಮ ಲೋಕೇ ವಾ ಕಾಮಧೇನುಪ್ರದಾನತಃ |

ಭುಂಜಾನಃ ಸರ್ವಕಾಮಾಂಸ್ತು ದಿವ್ಯಾನ್ನಾನಾವಿಧಾನ್ಪಹುಮಾನ್ || ೧೧೪ ||

ದೇವಾನಾನುಪ್ಯಲಭ್ಯಾಂಶ್ಚ ಭುಕ್ತ್ವಾ ತು ಸಹಬಾಂಧವೈಃ |

ಪಿತೃಭಿಶ್ಚ ಸುಹೃದ್ಭಿಶ್ಚ ಸರ್ವರತ್ನವಿಭೂಷಿತಃ || ೧೧೫ ||

೧೦೯. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನೂ, ಗಂಗೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನೂ ಆದ ಮಾನವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದವನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೧೦. ಗಂಗಾತಟದಲ್ಲಿ ಗೋವು, ಭೂಮಿ, ಸುವರ್ಣಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ದುಃಖದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೧. ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುದಾನದಿಂದ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವೂ, ಪುಸ್ತಕದಾನದಿಂದ ಜ್ಞಾನವೂ, ಅನ್ನದಾನದಿಂದ ಸಂಪತ್ತೂ, ಕನ್ಯಾದಾನದಿಂದ ಕೀರ್ತಿಯೂ ದೊರೆಯುವುದು.

೧೧೨. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ವ್ರತ, ದಾನ, ಜಪ, ತಪಸ್ಸುಗಳೆಲ್ಲ ಗಂಗಾತಟದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುವುವು.

೧೧೩. ವಿಷ್ಣು ನೆ! ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ, ಕರುವಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಧೇನುವನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿದವನು ಗೋರೋಮಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟುಕಾಲ ಸಮಸ್ತ ಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

೧೧೪-೧೧೫. ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಗೋಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಾಂಧವರು, ಪಿತೃಗಳು, ಮಿತ್ರರು ಇರರೊಡನೆ ಸಮಸ್ತ ರತ್ನಭೂಷಿತನಾಗಿ ದೇವದುರ್ಲಭವಾದ

ಜಾಯತೇ ಸತ್ಕುಲೇ ಪಶ್ಚಾದ್ಧನಧಾನ್ಯಸಮಾಕುಲೇ |
 ರತ್ನಕಾಂಚನಸಂಪನ್ನೇ ಶೀಲವಿದ್ಯಾಸಮನ್ವಿತೇ || ೧೧೬ ||
 ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸ ವಿಪುಲಾನ್ನೋಗಾನ್ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮನ್ವಿತಃ |
 ಪುನರ್ಗಂಗಾಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಕಾಶ್ಯಾಮುತ್ತರವಾಹಿನೀಂ || ೧೧೭ ||
 ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಂ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಪ್ರಾಗ್ಜನುರ್ವಾಸನಾವಶಾತ್ |
 ಕಾಲಾದ್ವೇಹಾಂತಮಾಸಾದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಪದ್ಯತೇ ತತಃ || ೧೧೮ ||
 ವಿನರ್ತನದ್ವಯಮಸಿ ಭೂಮೇರ್ಭಾಗೀರಥೀತಟೇ |
 ನರೋ ದದಾತಿ ಯೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು || ೧೧೯ ||
 ತದ್ಭೂಮಿತ್ರಸರೇಣೂನಾಂ ಸಂಖ್ಯಯಾ ಯುಗಮಾನಯಾ |
 ಮಹೇಂದ್ರಚಂದ್ರಲೋಕೇಷು ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ಮನಃಸ್ಪಿಯಾನ್ ||
 ಸಪ್ತದ್ವೀಪಪತಿರ್ಭೂತ್ವಾ ಮಹಾಧರ್ಮಪರಾಯಣಃ |
 ನರಕಸ್ಥಾನ್ವಿತೋನ್ನರ್ವಾನ್ ಪ್ರಾಪಯೇತ್ತಿದಿವಂ ಹರೇ || ೧೨೦ ||
 ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾಂಶ್ಚ ಪಿತೃಃ ಸ್ವರ್ಗಾನ್ಮನೋಚಯಿತ್ವಾ ಮಹಾದ್ಯುತಿಃ |
 ಅಂತೇ ಜ್ಞಾನಾಸಿನಾ ಛಿತ್ವಾ ಹ್ಯವಿದ್ಯಾಂ ಪಾಂಚಭೌತಿಕೀಂ || ೧೨೧ ||
 ಪರಂ ವೈರಾಗ್ಯಮಾಪನ್ನೋ ಯುಂಜಾನೋ ಯೋಗಮುತ್ತಮಂ |
 ಪ್ರಾಪ್ಯಾಥವಾಸಿಮುಕ್ತಂ ಚ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಗಚ್ಛತಿ || ೧೨೨ ||

ಸಮಸ್ತಕಾಮಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಅನಂತರ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಸುವರ್ಣ ರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ, ಸತ್ಸ್ವಭಾವವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿರುವ ಒಳ್ಳೆಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರರೊಡನೆ ವಿಪುಲ ಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಿಯುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗುವನು.

೧೧೯. ಇನ್ನು ಭಾಗೀರಥಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ಹಸ್ತಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದಾನಮಾಡುವವನಿಗುಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

೧೨೦-೧೨೧. ಅವನು ಆ ಭೂಮಿಯ ತ್ರಸರೇಣುಗಳಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಯುಗಗಳ ಕಾಲ ಇಂದ್ರಚಂದ್ರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗಿಷ್ಟವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಪತಿಯಾದ ಈ ಪೃಥಿವಿಗೆ ಅತಿಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ, ನರಕವಾಸಿಗಳಾದ ಪಿತೃಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆರಿಸುವನು.

೧೨೨-೧೨೩. ಅಲ್ಲದೆ ಅತಿಶಯಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಾದ ಪಿತೃಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಪಂಚಭೂತ ಸಂಬಂಧವಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಹಾವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಅವನು ಉತ್ತಮ ಯೋಗವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇರುವನು.

ಸುವರ್ಣನಾತ್ರಮಪಿ ಯಃ ಸುವರ್ಣಂ ಸಂಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |

ಸುವರ್ಣಾಯ ಸುವರ್ಣಂ ಚ ಹರೇ ಭಾಗೀರಥೀತಟೇ || ೧೨೪ ||

ಸಹೇಮರತ್ನಖಚಿತೇ ವಿಮಾನೇ ಸರ್ವಗೇ ಶುಭೇ |

ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಪೂಜಿತಃ || ೧೨೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತರಸಂಸ್ಥೇಷು ಭುಂಜನ್ಮೋಗಾನ್ಮನೋರಮಾನ್ |

ಸರ್ವೈಃ ಸಂಪೂಜಿತೋ ವಿಷ್ಣೋ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೧೨೬ ||

ಏಕರಾಟ್ ಚ ತತೋ ಭೂತ್ವಾ ಜಂಬೂದ್ವೀಪೇ ಪ್ರತಾಪನಾನ್ |

ತತೋಽವಿಮುಕ್ತಮಾಸಾದ್ಯ ಪದಂ ನಿರ್ವಾಣಮೃಚ್ಛತಿ || ೧೨೭ ||

ಜನ್ಮಕ್ಷೇತು ಕೃತೇ ಸ್ನಾನೇ ಗಂಗಾಯಾಂ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕಂ |

ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿ ಪಾಪಾಘಾತೃಂಚಿತಾನ್ಮುಚ್ಯತೇ ಕ್ಷಣಾತ್ || ೧೨೮ ||

ವೈಶಾಖೇ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಾಘೇ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಂ ಸುದುರ್ಲಭಂ |

ದರ್ಶೇ ಶತಗುಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸಂಕ್ರಾಂತೌ ಚ ಸಹಸ್ರಕಂ || ೧೨೯ ||

ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗ್ರಹೇ ಲಕ್ಷಂ ವ್ಯತೀಪಾತೇ ತ್ವನಂತಕಂ |

ಅಯುತಂ ವಿಷುವೇ ಚೈವ ನಿಯುತಂ ತ್ವಯನದ್ವಯೇ || ೧೩೦ ||

೧೨೪-೧೨೬. ಹರಿಯೆ! ಭಾಗೀರಥಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸುವರ್ಣ ಪರಿಮಾಣದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನು ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವ ಚಿನ್ನ ದಿಂದಲೂ, ರತ್ನದಿಂದಲೂ ಕೆತ್ತಿದ ಶುಭವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜಿತನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಂದಲೂ ಪೂಜಿತನಾಗುವನು.

೧೨೭. ಅನಂತರ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯಾಗಿ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೨೮. ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನು, ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲೊಂడు ಸಂಚಿತವಾದ ಪಾಪಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಮುಕ್ತನಾಗು ವನು.

೧೨೯. ವೈಶಾಖ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವು ದುರ್ಲಭ ವಾದುದು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ನೂರರಷ್ಟು, ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ದಿನಸ ಸಹಸ್ರ ದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯವು ದೊರೆಯುವುದು.

೧೩೦. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗ್ರಹಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು, ವ್ಯತೀಪಾತ ದಲ್ಲಿ ಅನಂತವೂ, ಯುಗಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರದಷ್ಟು, ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯುತದಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ದೊರೆಯುವುದು.

ಸೋಮಗ್ರಹಃ ಸೋಮದಿನೇ ರವಿವಾರೇ ರವಿಗ್ರಹಃ |

ತಚ್ಚೂಡಾಮಣಿಪರ್ವಾಖ್ಯಂ ತತ್ರ ಸ್ನಾನಮಸಂಖ್ಯಕಂ || ೧೩೧ ||

ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ಜಪೋ ಹೋಮೋ ಯದ್ಯಚ್ಚೂಡಾಮಣೌ ಕೃತಂ |

ತದಕ್ಷಯಂ ಸರ್ವಮಿಹ ವಿಷ್ಣೋ ಭಾಗೀರಥೀತಟೇ || ೧೩೨ ||

ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಸ್ತು ಗಂಗಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಹಾಸಿ ವಿಶುದ್ಧೇತ ಕಿಂ ಪುನಸ್ತ್ವನ್ಯಪಾತಕೇ || ೧೩೩ ||

ಕೃಮಿಕೀಟಿಪತಂಗಾದ್ಯಾ ಯೇ ಮೃತಾ ಜಾತ್ನುನೀತಟೇ |

ಕೂಲಾತ್ಪತಂತಿ ಯೇ ವೃಕ್ಷಾಸ್ತೇಽಪಿ ಯಾಂತಿ ಪರಾಂ ಗತಿಂ || ೧೩೪ ||

ಜ್ಯೇಷ್ಠೇ ನಾಸಿ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ದಶಮ್ಯಾಂ ಹಸ್ತಸಂಯುತೇ |

ಗಂಗಾತೀರೇ ತು ಪುರುಷೋ ನಾರೀ ನಾ ಭಕ್ತಿಭಾವತಃ || ೧೩೫ ||

ನಿಶಾಯಾಂ ಜಾಗರಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಗಂಗಾಂ ದಶವಿಧೈರ್ಹರೇ |

ಪುಷ್ಪೈಃ ಸುಗಂಧೈರ್ನೈವೇದ್ಯೈಃ ಫಲೈರ್ದಶ ದಶಸ್ಮಿತೈಃ || ೧೩೬ ||

ಪ್ರದೀಪೈರ್ದಶಭಿರ್ಧೂಪೈರ್ದಶಾಂಗೈರ್ಗರುಡಧ್ವಜ |

ಪೂಜಯೇಚ್ಛದ್ಧಯಾ ಧೀಮಾನ್ ದಶಕೃತ್ನೋ ವಿಧಾನತಃ || ೧೩೭ ||

ಸಾಜ್ಯಾಂಸ್ತೀಲಾನ್ಮಿ ಪೇತ್ರೋಯೇ ಗಂಗಾಯಾಃ ಪ್ರಸೃತೀರ್ದಶ |

ಗುಡಸಕ್ತನುಯಾನ್ವಿಂಡಾನ್ ದದ್ಯಾಚ್ಚ ದಶಮಂತ್ರತಃ || ೧೩೮ ||

೧೩೧. ಸೋಮವಾರ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ, ಭಾನುವಾರ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಆ ದಿನಗಳು ಚೂಡಾಮಣಿಪರ್ವದಿನಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೩೨-೧೩೩. ವಿಷ್ಣುವೆ! ಈ ಭಾಗೀರಥೀತೀರದಲ್ಲಿ ಚೂಡಾಮಣಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುವು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದರೆ ಮಾನವನು ಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಇತರ ಪಾತಕಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನುಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು?

೧೩೪. ಗಂಗೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕೃಮಿ, ಕೀಟ, ಪತಂಗಾದಿಗಳೂ, ದಡದಿಂದ ಬಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

೧೩೫-೧೩೬. ಗಂಡಸಾಗಲಿ, ಹೆಂಗಸಾಗಲಿ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಶಮಿ ಹಸ್ತನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಗೈದು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೂವು, ಗಂಧ, ನೈವೇದ್ಯ, ಫಲ, ದೀಪ, ಧೂಪ, ದಶಾಂಗ ಇವುಗಳಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹತ್ತು ಸಾರಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೧೩೭. ಗಂಗೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆಜ್ಯಸಹಿತವಾದ ಎಳ್ಳಿನ ಬೊಗಸೆಗಳನ್ನೂ, ಬೆಲ್ಲ, ಸತ್ತುವಿನಿಂದಾದ ಪಿಂಡಗಳನ್ನೂ ಹತ್ತು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಎಸೆಯಬೇಕು.

ನಮಃ ಶಿನಾಯೈ ಪ್ರಥಮಂ ನಾರಾಯಣೈ ಪದಂ ತತಃ |
 ದಶಹರಾಯೈ ಪದಮಿತಿ ಗಂಗಾಯೈ ಮಂತ್ರ ಏಷ ನೈ || ೧೩೯ ||
 ಸ್ವಾಹಾಂತಃ ಪ್ರಣವಾದಿಶ್ಚ ಭವೇದ್ವಿಂಶಾಕ್ಷರೋ ಮನುಃ |
 ಪೂಜಾ ದಾನಂ ಜಪೋ ಹೋನೋನೇನೈವ ಮನುನಾ ಸ್ಮೃತಃ || ೧೪೦ ||
 ಹೇನ್ನಾ ರೂಪೈಣ ವಾ ಶಕ್ತ್ಯಾ ಗಂಗಾಮೂರ್ತಿಂ ವಿಧಾಯ ಚ |
 ನಸ್ಮಾಚ್ಛಾದಿತವಕ್ತ್ರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಕುಂಭಸ್ಯಚೋಪರಿ || ೧೪೧ ||
 ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಸ್ಯಾರ್ಚಯೇದ್ಧೇವೀಂ ಪಂಚಾಮೃತವಿಶೋಧಿತಾಂ |
 ಚತುರ್ಭುಜಾಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಂ ಚ ನದೀನದನಿಷೇವಿತಾಂ || ೧೪೨ ||
 ಲಾವಣ್ಯಾಮೃತನಿಷ್ಯಂದ ಸಂಶೀಲದ್ಗತ್ತಯಷ್ಟಿಕಾಂ |
 ಪೂರ್ಣಕುಂಭಸಿತಾಂಭೋಜನರದಾಃ ಭಯಸತ್ಕರಾಂ || ೧೪೩ ||
 ತತೋ ಧ್ಯಾಯೇತ್ಸಸೌಮ್ಯಾಂ ಚ ಚಂದ್ರಾಸುತಸಮಪ್ರಭಾಂ |
 ಚಾಮರೈರ್ವೀಜ್ಯಮಾನಾಂ ಚ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರೋಪಶೋಭಿತಾಂ || ೧೪೪ ||
 ಸುಧಾಸ್ಲಾವಿತಭೂಪೃಷ್ಠಾಂ ದಿವ್ಯಗಂಧಾಃ ಸುಲೇಪನಾಂ |
 ತೈಲೋಕ್ಯಪೂಜಿತಪದಾಂ ದೇವರ್ಷಿಭಿರಭಿಷ್ವತಾಂ || ೧೪೫ ||
 ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಸಮರ್ಚ್ಯ ಮಂತ್ರೇಣ ಧೂಪದೀಪೋಪಹಾರತಃ |
 ಮಾಂ ಚ ತ್ವಾಂ ಚ ವಿಧಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಹಿಮವಂತಂ ಭಗೀರಥಂ || ೧೪೬ ||
 ಪ್ರತಿನಾಸಗ್ರೇ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಚಂದನಾಕ್ಷತನಿರ್ಮಿತಾನ್ |
 ದಶಪ್ರಸ್ಥತಿಲಾನ್ದದ್ಯಾದ್ಧಶ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯ ಆದರಾತ್ || ೧೪೭ ||

೧೩೯-೧೪೦. ಗಂಗೆಯ ಪೂಜೆ, ದಾನ, ಜಪ, ಹೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರ ಪೂರ್ವಕವೂ, ಸ್ವಾಹಾಂತವೂ ಆದ ನಮಃಶಿನಾಯೈ, ನಾರಾಯಣೈ, ದಶಹರಾಯೈ, ಗಂಗಾಯೈ ಎಂಬಮಂತ್ರವು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

೧೪೧-೧೪೭. ಚಿನ್ನದಿಂದಾಗಲಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಗಂಗೆಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದಿಸಿರುವ ಪೂರ್ಣಕಲಶದಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಚತುರ್ಭುಜಳೂ, ತ್ರಿನೇತ್ರಳೂ, ನದೀನದಗಳಿಂದ ಸೇವಿತಳೂ, ಲಾವಣ್ಯಾಮೃತದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳೂ, ಪೂರ್ಣಕುಂಭ, ಬೆಳುದಾನರೆ, ನರದ, ಅಭಯಹಸ್ತಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಸೌಮ್ಯಳೂ, ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಚಂದ್ರರಿಗೆ ಸಮವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಚಾಮರವೀಜಿತಳೂ, ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರದಿಂದ ಶೋಭಿತಳೂ, ಅಮೃತದಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾದ ನೆಲವುಳ್ಳವಳೂ, ದಿವ್ಯಗಂಧಾನುಲಿಪ್ತಳೂ, ತ್ರಿಭುವನಪೂಜಿತಪಾದಳೂ, ದೇವರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ತುತಳೂ ಆದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮೇಲ್ಬಾಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರವಿ, ಹಿಮಾಲಯ, ಭಗೀರಥ ಇವರನ್ನೂ

ಪಲಂ ಚ ಕುಡವಃ ಪ್ರಸ್ಥ ಅಥಕೋ ದ್ರೋಣ ಏವ ಚ |
 ಧಾನ್ಯಮಾನೇನ ಬೋದ್ಧವ್ಯಾಃ ಕ್ರಮಶೋಮಿಾ ಚತುರ್ಗುಣಾಃ || ೧೪೮ ||
 ಮತ್ಸ್ಯಕಚ್ಚಪಮಂಡೂಕಮಕರಾದಿಜಲೇಚರಾನ್ |
 ಹಂಸಕಾರಂಡವಬಕಚಕ್ರಟಿಟ್ಟಭಸಾರಸಾನ್ || ೧೪೯ ||
 ಯಥಾ ಶಕ್ತಿ ಸ್ವರ್ಣರೂಪ್ಯತಾಮ್ರಪೃಷ್ಠವಿನಿರ್ಮಿತಾನ್ |
 ಅಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಗಂಧಕುಸುಮೈರ್ಗಂಗಾಯಾಂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪೇದ್ವೃತ್ತೀ || ೧೫೦ ||
 ಏನಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ವಿತ್ತಶಾತ್ಯವಿನರ್ಜಿತಃ |
 ಉಪವಾಸೀ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣೈರ್ದಶಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೫೧ ||
 ಅದತ್ತಾನಾಮುಪಾದಾನಂ ಹಿಂಸಾಚೈವಾನ್ವಿಧಾನತಃ |
 ಪರದಾರೋಪಸೇನಾ ಚ ಕಾಯಿಕಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೧೫೨ ||
 ಪಾರುಷ್ಯಮನ್ಯತಂ ಚೈವ ಪೈಶುನ್ಯಂ ಚೈವ ಸರ್ವಶಃ |
 ಅಸಂಬದ್ಧಪ್ರಲಾಪಶ್ಚ ವಾಙ್ಮಯಂ ಸ್ಯಾಚ್ಚತುರ್ವಿಧಂ || ೧೫೩ ||
 ಪರದ್ರವ್ಯೇಷ್ವಭಿಧ್ಯಾನಂ ಮನಸಾನ್ವಿಷ್ಟಚಿಂತನಂ |
 ವಿತಥಾಭಿನಿವೇಶಶ್ಚ ಮಾನಸಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೧೫೪ ||
 ಏತೈರ್ದಶವಿಧೈಃ ಪಾಪೈರ್ದಶಜನ್ಮಸಮುದ್ಭವೈಃ |
 ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹಃ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಗದಾಧರ || ೧೫೫ ||

ಧೂಪದೀಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಹತ್ತುಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಗಂಧಾಕ್ಷತಸಹಿತವಾಗಿ ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಸೇರು ಎಳ್ಳನ್ನು ಆದರದಿಂದ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ೧೪೮. ಪಲ, ಕುಡವ, ಪ್ರಸ್ಥ, ಅಥಕ, ದ್ರೋಣ ಇವು ಧಾನ್ಯದ ಅಳತೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳು. ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇವು ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಅಳತೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳಾಗುವುವು.

೧೪೯-೧೫೦. ವ್ರತಧಾರಿಯು, ಮಿಾನು, ಆಮೆ, ಕಪ್ಪೆ, ಮೊಸಳೆಯೆಂಬ ಜಲಜಂತುಗಳನ್ನೂ, ಹಂಸ, ಕಾರಂಡವ, ಕೊಕ್ಕರೆ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಟಿಟ್ಟಭ, ಸಾರಸ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರಗಳ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಗಂಧದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬೇಕು.

೧೫೧-೧೫೫. ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ವಿತ್ತಶಾತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ವಿಧಿಯಂತೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನು ದತ್ತಾಪಹಾರ, ವಿಧಿಬಾಹ್ಯವಾದ ಹಿಂಸೆ, ಪರಪತ್ನೀಗಮನಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವಿಧಕಾಯಿಕಪಾಪಗಳು, ಕಾರಿನ್ಯ, ಸುಳ್ಳು, ಚಾಡಿಹೇಳುವುದು, ಅಸಂಬದ್ಧ ಪ್ರಲಾಪಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ವಾಚಕಪಾಪಗಳು, ಪರದ್ರವ್ಯಚಿಂತೆ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟಚಿಂತೆ, ಸುಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಅಭಿನಿವೇಶ ಎಂಬ ಮೂರುವಿಧ ಮಾನಸಿಕ ಪಾಪಗಳು ಹೀಗೆ ಹತ್ತುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ಹತ್ತುಬಗೆಯ ಪಾಪಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಉದ್ಧರೇನ್ನರಕಾತ್ಮವಾನ್ ಶಘೋರಾದ್ಧ ಶಾಸವರಾನ್ ।

ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಮಿದಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಗಂಗಾಂಗ್ರೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಜಪೇತ್ ॥೧೫೬॥

ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯೈ ಗಂಗಾಯೈ ಶಿವದಾಯೈ ನಮೋನಮಃ ।

ಸಮಸ್ತೇ ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಣ್ಯೈ ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ತ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥ ೧೫೭ ॥

ನಮಸ್ತೇ ರುದ್ರರೂಪಿಣ್ಯೈ ಶಾಂಕರ್ಯೈ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ।

ಸರ್ವದೇವಸ್ವರೂಪಿಣ್ಯೈ ನಮೋ ಭೇಷಜಮೂರ್ತಯೇ ॥ ೧೫೮ ॥

ಸರ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವವ್ಯಾಧೀನಾಂ ಭಿಷಕ್ರೋಷ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತುತೇ ।

ಸ್ಥಾಸ್ತುಜಂಗಮಸಂಭೂತವಿಷಹಂತ್ರೈ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥ ೧೫೯ ॥

ಸಂಸಾರವಿಷನಾಶಿನೈ ಜೀವನಾಯೈ ನಮೋಸ್ತುತೇ ।

ತಾಪತ್ರತಯ ಸಂಹತ್ರೈ ಪ್ರಾಣೇಶ್ಯೈ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ॥ ೧೬೦ ॥

ಶಾಂತಿಸಂತಾನಕಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಸ್ತೇ ಶುದ್ಧಮೂರ್ತಯೇ ।

ಸರ್ವಸಂಶುದ್ಧಿಕಾರಿಣ್ಯೈ ನಮಃ ಪಾಪಾಽರಿಮೂರ್ತಯೇ ॥ ೧೬೧ ॥

ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದಾಯಿನೈ ಭದ್ರದಾಯೈ ನಮೋನಮಃ ।

ಭೋಗೋಪಭೋಗದಾಯಿನೈ ಭೋಗವತ್ಯೈ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥ ೧೬೨ ॥

೧೫೬. ಅಲ್ಲದೆ, ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತುಮಂದಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಈ ಮುಂದಿನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಗಂಗೆಯ ಮುಂದೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜಪಿಸಬೇಕು.

೧೫೭. “ಭವಾನೀರೂಪಳೂ, ಮಂಗಳವನ್ನೀಯುವಳೂ, ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಣಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಮೂರ್ತಿಯೂ ಆದ ಓ ಗಂಗೆಯೆ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೫೮. ರುದ್ರರೂಪಿಣಿಯೂ, ಸಕಲ ದೇವತಾಸ್ವರೂಪಿಣಿಯೂ, ಔಷಧರೂಪಿಣಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು !!

೧೫೯. ಸಮಸ್ತ ಜನರ ಸಕಲ ರೋಗಗಳಿಗೂ ವೈದ್ಯರೂಪಳೂ, ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಗಳ ವಿಷಹಾರಿಣಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಯು.

೧೬೦. ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವಿಷವನ್ನು ನಾರಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಜೀವನ ವಾತ್ರಿಯೂ, ತಾಪತ್ರಯನಿವಾರಕಳೂ, ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಿಯೂ ಆದ ಓ ಗಂಗೆಯೆ, ನಿನಗೆ ವಂದನೆಯು.

೧೬೧. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಶುದ್ಧರರೀರಳೂ, ಸಕಲ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಪಾಪನಾಶಕಶರೀರಳೂ ಆದ ಎಲಾ ಗಂಗಾದೇವಿಯೆ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೬೨. ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಮಂಗಳದಾಯಿನಿಯೂ, ಭೋಗೋಪಭೋಗಗಳನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಭೋಗವತಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಮಂದಾಕಿನ್ಯೈ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮು ಸ್ವರ್ಗದಾಯೈ ನಮೋನಮಃ |
 ನಮಸ್ತೈಲೋಕ್ಯಭೂಷಾಯೈ ತ್ರಿಪಥಾಯೈ ನಮೋನಮಃ || ೧೬೩ ||
 ನಮಸ್ತೈಶುಕ್ಲಸಂಸ್ಥಾಯೈ ಕ್ಷಮಾವತ್ಯೈ ನಮೋನಮಃ |
 ತ್ರಿಹುತಾಶನಸಂಸ್ಥಾಯೈ ತೇಜೋವತ್ಯೈ ನಮೋನಮಃ || ೧೬೪ ||
 ನಂದಾಯೈ ಲಿಂಗಧಾರಿಣ್ಯೈ ಸುಧಾಧಾರಾತ್ಮನೇ ನಮಃ |
 ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಮುಖಾಯೈ ರೇವತ್ಯೈ ತೇ ನಮೋನಮಃ || ೧೬೫ ||
 ಬೃಹತ್ಯೈ ತೇ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ಮು ಲೋಕಧಾತ್ರೈ ನಮೋಽಸ್ಮುತೇ |
 ನಮಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಮಿತ್ರಾಯೈ ನಂದಿನೈ ತೇ ನಮೋನಮಃ || ೧೬೬ ||
 ಸೃಷ್ಟೈಶಿವಾನ್ಮತಾಯೈ ಚ ಸುನ್ಯಷಾಯೈ ನಮೋನಮಃ |
 ಪರಾಪರ ಶತಾಧ್ಯಾಯೈ ತಾರಾಯೈ ತೇ ನಮೋನಮಃ || ೧೬೭ ||
 ಪಾರಜಾಲನಿಕೃಂತಿನೈ ಅಭಿನ್ನಾಯೈ ನಮೋಽಸ್ಮುತೇ |
 ಶಾಂತಾಯೈ ಚ ವರಿಷ್ಠಾಯೈ ವರದಾಯೈ ನಮೋನಮಃ || ೧೬೮ ||
 ಉಗ್ರಾಯೈ ಸುಖಜಗ್ಧೈ ಚ ಸಂಜೀವಿನೈ ನಮೋಽಸ್ಮುತೇ |
 ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಾಯೈ ಬ್ರಹ್ಮದಾಯೈ ದುರಿತಘ್ನೈ ನಮೋನಮಃ || ೧೬೯ ||

೧೬೩. ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ನೀಡುವವಳೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಭೂತಳೂ, ತ್ರಿಮಾರ್ಗಗಾಮಿನಿಯೂ ಆದ ಗಂಗೆಯೈ, ನಿನಗೆ ವಂದನೆಯು.

೧೬೪. ಶಂಕರನ ಜಟಾಜೂಟ, ವಿಷ್ಣುವಾದ ಮತ್ತು ವಾರಾಣಸಿ ಎಂಬ ಮೂರು ಶುದ್ಧಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವವಳೂ, ಸಹನೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವವಳೂ, ತೇಜಸ್ವಿನಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೬೫. ಅಲಕನಂದನೆಯೂ, ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಅಮೃತ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳವಳೂ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಳೂ, ರೇವತರಾಜನ ಮಗಳೂ ಆದ ನಿನಗೆ ಪ್ರಣಾಮವು.

೧೬೬. ಪರಿಪೂರ್ಣಳೂ, ಲೋಕಮಾತೆಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹಿತಳೂ, ನಂದಿನೀಧೇನುರೂಪಳೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೬೭. ಭೂಮಿರೂಪಳೂ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಸದ್ಭರ್ಮ ರೂಪಳೂ, ಅನೇಕ ಪರಾಪರಜೀವಿಗಳಿಂದ ಸಹಿತಳೂ, ಹಿಂಕಾರರೂಪಳೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೬೮. ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ವರೂಪವಾದ ಬಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವವಳೂ, ಅಭಿನ್ನಳೂ, ಶಾಂತಳೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೬೯. ಉಗ್ರರೂಪಳೂ, ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವವಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು

ಪ್ರಣತಾರ್ಥಪ್ರಭಂಜಿನ್ಯೈ ಜಗನ್ಮಾತೇ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ।

ಸರ್ವಾಪತ್ರತಿಪಕ್ಷಾಯೈ ಮಂಗಲಾಯೈ ನಮೋನಮಃ ॥ ೧೭೦ ॥

ಶರಣಾಗತದೀನಾರ್ತಪರಿತ್ರಾಣಪರಾಯಣೇ ।

ಸರ್ವಸ್ಯಾರ್ಥಹರೇ ದೇವಿ ನಾರಾಯಣಿ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥ ೧೭೧ ॥

ನಿರ್ಲೇಪಾಯೈ ದುರ್ಗಹಂತ್ರೈ ದಕ್ಷಾಯೈ ತೇ ನಮೋನಮಃ ।

ಪರಾಪರಪರಾಯೈ ಚ ಗಂಗೆ ನರ್ವಾಣದಾಯಿನಿ ॥ ೧೭೨ ॥

ಗಂಗೆ ಮಮಾಗ್ರತೋ ಭೂಯಾ ಗಂಗೆ ಮೇ ತಿಷ್ಠ ಪೃಷ್ಠತಃ ।

ಗಂಗೆ ಮೇ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋರೇಧಿ ಗಂಗೆ ತ್ವಯ್ಯಸ್ತು ಮೇ ಸ್ಥಿತಿಃ ॥ ೧೭೩ ॥

ಆದೌ ತ್ವಮಂತೇ ಮಧ್ಯೇ ಚ ಸರ್ವಂ ತ್ವಂ ಗಾಂಗತೇ ಶಿನೇ ।

ತ್ವಮೇವ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಸ್ತ್ವಂ ಪುಮಾನ್ಸರ ಏವ ಹಿ ।

ಗಂಗೆ ತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಚ ಶಿವಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮಃ ಶಿನೇ ॥ ೧೭೪ ॥

ಯ ಇದಂ ಪಠತೇ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಶೃಣುಯಾಚ್ಛ್ರದ್ಧಯಾಃ ಪಿ ಯಃ ।

ದಶಧಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾಪೈಃ ಕಾಯವಾಕ್ಚಿತ್ತಸಂಭವೈಃ ॥ ೧೭೫ ॥

ಬುದುಕಿಸುವವಳೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತಳೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಪಾಪ ನಿವಾರಕಳೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೭೦. ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಭಕ್ತರ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಜಗನ್ಮಾತೆಯೂ, ಸಮಸ್ತಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಮಂಗಲಕರಳೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೭೧. ಮರೆಹೊಕ್ಕವರು, ದೀನರು, ದುಃಖಿತರು ಇವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಜನರ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ ನಾರಾಯಣನ ಶಕ್ತಿರೂಪಳೂ ಆದ ಓ ಗಂಗೆಯೆ, ನಿನಗೆ ವಂದನೆಯು.

೧೭೨. ಅವಿದ್ಯಾರಹಿತಳೂ, ದುರ್ಗಾಸುರನಾಶಕಳೂ, ಚತುರಳೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮಳೂ, ಮೋಕ್ಷದಾಯಿನಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೧೭೩. ಗಂಗೆಯೇ, ನೀನು ನನ್ನ ಮುಂದೆಯೂ, ಹಿಂದೆಯೂ, ಎರಡು ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನವು ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳಲಿ.

೧೭೪. ಗಂಗೆಯೇ, ನೀನು ಆದಿ, ಮಧ್ಯ, ಅಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವವಳು. ನೀನೇ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ, ಶಿವನೂ, ಶಿವಶಕ್ತಿಯೂ ಆಗಿರುವೆ."

೧೭೫. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವವನೂ, ಹೇಳುವವನೂ, ಕಾಯಿಕ, ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ರೂಪವಾದ ಹತ್ತು ಬಗೆಯ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ರೋಗಸ್ಥೋ ರೋಗತೋ ಮುಚ್ಛೇದ್ವಿಪದ್ಭ್ಯಶ್ಚ ವಿಪದ್ಯುತಃ |
 ಮುಚ್ಛತೇ ಬಂಧನಾದ್ಬದ್ಧೋ ಭೀತೋ ಭೀತಃ ಪ್ರಮುಚ್ಛತೇ || ೧೭೬ ||
 ಸರ್ವಾನ್ಯಾಮಾನವಾಪ್ನೋತಿ ಪ್ರೇತ್ಯ ಚ ತ್ರಿದಿವಂ ವ್ರಜೇತ್ |
 ದಿವ್ಯಂ ವಿಮಾನಮಾರುಹ್ಯ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀಪರಿವೀಚಿತಃ || ೧೭೭ ||
 ಗೃಹೇಽಪಿ ಲಿಖಿತಂ ಯಸ್ಯ ಸದಾ ತಿಷ್ಠತಿ ಧಾರಿತಂ |
 ನಾಃಗ್ನಿಚೋರಭಯಂ ತಸ್ಯ ನ ಸರ್ಪಾದಿಭಯಂ ಕ್ವಚಿತ್ || ೧೭೮ ||
 ಜ್ಯೇಷ್ಠೇ ಮಾಸೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ದಶಮಾ ಹಸ್ತಸಂಯುತಾ |
 ಸಂಹರೇತ್ತ್ರಿದಿವಂ ಪಾಪಂ ಬುಧವಾರೇಣ ಸಂಯುತಾ || ೧೭೯ ||
 ತಸ್ಯಾಂ ದಶಮ್ಯಾನೇತಚ್ಚ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಗಂಗಾಜಲೇ ಸ್ಥಿತಃ |
 ಯಃ ಪಠೇದ್ವಶಕೃತ್ಸಸ್ತು ದರಿದ್ರೋವಾಪಿ ಚಾಕ್ಷುಮಃ || ೧೮೦ ||
 ಸೋಽಪಿ ತತ್ಪಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಗಂಗಾಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಯತ್ನತಃ |
 ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇನ ವಿಧಾನೇನ ಯತ್ಪಲಂ ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿಸಂ || ೧೮೧ ||
 ಯಥಾ ಗೌರೀ ತಥಾ ಗಂಗಾ ತಸ್ಮಾದ್ಗರ್ಯಾಸ್ತು ಪೂಜನೇ |
 ಯೋ ವಿಧಿರ್ವಹಿತಃ ಸಮ್ಯಕ್ಸೋಽಪಿ ಗಂಗಾಪ್ರಪೂಜನೇ || ೧೮೨ ||
 ಯಥಾಹಂ ತ್ವಂ ತಥಾ ವಿಷ್ಣೋ ಯಥಾ ತ್ವಂ ತು ತಥಾಹ್ಯಮಾ |
 ಉಮಾ ಯಥಾ ತಥಾ ಗಂಗಾ ಚತೂರೂಪಂ ನ ಭಿದ್ಯತೇ || ೧೮೩ ||

೧೭೬. ರೋಗಿಯು ರೋಗದಿಂದಲೂ, ಆಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಆಪತ್ತಿನಿಂದಲೂ, ಬಂಧನಾದವನು ಬಂಧನದಿಂದಲೂ, ಭಯಗ್ರಸ್ತನು ಭಯದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೭೭. ಇಷ್ಟೆಯಲ್ಲದೆ ಅವನು ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು. ಮಡಿದ ತರುವಾಯ ದಿವ್ಯವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಗಾಳಿಬೀಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

೧೭೮. ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸ್ತೋತ್ರಪುಸ್ತಕವು ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದೋ, ಅವನಿಗೆ ಅಗ್ನಿ, ಕಳ್ಳ ಮತ್ತು ಸರ್ಪಗಳ ಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೭೯. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ದಶಮಾ ಬುಧವಾರದ ದಿನವು ಹಸ್ತನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಸಹಿತವಾದರೆ ಆ ದಿನವು ತ್ರಿವಿಧಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದು.

೧೮೦-೧೮೧. ಆ ದಿನ ಬಡವನಾಗಲಿ, ಅಸಮರ್ಥನಾಗಲಿ ಗಂಗಾಜಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪ್ರೇಷಿಸಿ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುವನು.

೧೮೨. ಗೌರೀಗಂಗೆಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಗೌರೀಪೂಜಾವಿಧಿಯೇ ಗಂಗಾಪೂಜೆಗೆ ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

೧೮೩. ಅಯ್ಯಾ ವಿಷ್ಣು ವೆ! ನಾನು ಹೇಗೋ ನೀನೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಪಾರ್ವತಿಯು

ವಿಷ್ಣುರುದ್ರಾಂತರಂ ಚೈವ ಶ್ರೀಗೌರ್ಯೋರಂತರಂ ತಥಾ ।

ಗಂಗಾ ಗೌರ್ಯಂತರಂ ಚೈವ ಯೋ ಬ್ರೂತೇ ಮೂಢಧೀಸ್ತು ಸಃ ॥೧೮೪॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಗಂಗಾಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಪೂರ್ವಕ
ದಶಹರಾಸ್ತೋತ್ರಕಥನಂ” ನಾಮ ಸಪ್ತವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ನಿನ್ನಹಾಗೆಯೇ, ಗಂಗೆಯು ಪಾರ್ವತಿಯಂತೆಯೇ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನಾಲ್ಕು
ರೂಪಗಳಿಗೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ.

೧೮೪. ವಿಷ್ಣುರುದ್ರರಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪಾರ್ವತಿಯರಿಗೂ, ಗಂಗಾಗೌರಿ
ಯರಿಗೂ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವವನು ಮೂಢನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಗಂಗಾಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಪೂರ್ವಕ ದಶಹರಾಸ್ತೋತ್ರಕಥನ”ವೆಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೬ ॥

ಅಥಾಷ್ಟವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಗಂಗಾಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಂ

ಉನೋವಾಚ:-

ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಪ್ನುಮನಾ ನಾಥ ಸ್ವ ಸಂದೇಹಾಃ ಪನುತ್ರಯೇ ।

ವದ ಖೇದೋ ಯದಿ ನ ತೇ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಕೋವಿದ

॥ ೧ ॥

ತದಾ ಭಗೀರಥೋ ರಾಜಾ ಕ್ಷ ಕ್ಷ ಭಾಗೀರಥೇ ತದಾ ।

ಯದಾ ವಿಷ್ಣು ಸ್ತಪಸ್ತೇಹೇ ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣೇ ತಟೇ

॥ ೨ ॥

ಶಿವ ಉವಾಚ:-

ಸಂದೇಹೋಽತ್ರ ನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಸದಾಃಮಲೇ ।

ಶ್ರುತೌ ಸ್ಮೃತೌ ಪುರಾಣೇಷು ಕಾಲತ್ರಯಮುದೀರ್ಯತೇ

॥ ೩ ॥

ಭೂತಂ ಭಾವಿ ಭವಚ್ಛಾಃಪಿ ಸಂಶಯಂ ಮಾ ವೃಥಾ ಕೃಥಾಃ ।

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪುನರಾಹೇಶೋ ಗಂಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ

॥ ೪ ॥

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ:-

ಪಾರ್ವತೀನಂದನ ಪುನರ್ದ್ಯುನದ್ಯಾಃ ಪರಿತೋ ವದ ।

ಮಹಿನೋಕ್ತೋ ಹರೌ ಯದ್ವದ್ದೇವದೇವೇನ ವೈ ತದಾ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗಂಗಾಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನ

೧. ಪಾರ್ವತಿಯು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ನಾಥ! ನನ್ನ ಸಂದೇಹನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಬಯಸುವೆನು. ಎಲೈ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯೆ! ನಿನಗೆ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಹೇಳು.

೨. ವಿಷ್ಣುವು ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣೀತೀರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಭಗೀರಥನೂ ಗಂಗೆಯೂ ಎಲ್ಲಿದ್ದರು ?

೩-೪. ನಿರ್ದುಷ್ಟಳೂ, ವಿಶಾಲನಯನಳೂ ಆದ ಗೌರಿಯೆ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಡಬೇಡ. ವೇದ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯತ್, ವರ್ತಮಾನಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಕಾಲಗಳ ವಿಷಯಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶಿವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಗಂಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೫. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ಸ್ವಂದನೆ! ಮಹೇಶ್ವರನು ಹರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಗಂಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು.

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಮುನೇಶ್ವರ ಮೈತ್ರಾವರುಣೇ ಯಥಾ ದೇವೇನ ಭಾಷಿತಂ ।

ಶೃಣು ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನ್ಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಾತಕಾಃ ಪಹಂ || ೬ ||

ತ್ರಿಸ್ತೋತಸಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಸಕೃತ್ಪಿಂಡಾನ್ವದಾತಿ ಯಃ ।

ಉದ್ಭೂತಾಃ ಪಿತರಸ್ತೇನ ಭವಾಂಭೋಧೇಸ್ತಿಲೋದಕೈಃ || ೭ ||

ಯಾವಂತಶ್ಚ ತಿಲಾ ಮತ್ಯೈರ್ಗೃಹೀತಾಃ ಪಿತೃಕರ್ಮಣಿ ।

ತಾವದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪಿತರಃ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿನಃ || ೮ ||

ದೇವಾಃ ಸ ಪಿತರೋ ಯಸ್ಮಾದ್ಗಂಗಾಯಾಂ ಸರ್ವದಾ ಸ್ಥಿತಾಃ ।

ಅವಾಹನಂ ವಿಸರ್ಗಂ ಚ ತೇಷಾಂ ತತ್ರ ತತೋ ನಹಿ || ೯ ||

ಪಿತೃವಂಶೇ ಮೃತಾ ಯೇ ಚ ಮಾತೃವಂಶೇ ತಥೈವ ಚ ।

ಗುರುಶ್ವಶುರಬಂಧೂನಾಂ ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ಬಾಂಧವಾ ಮೃತಾಃ || ೧೦ ||

ಅಜಾತದಂತಾ ಯೇ ಕೇಚಿದ್ಭೇಚ ಗರ್ಭೇ ಪ್ರಸೀದಿತಾಃ ।

ಅಗ್ನಿವಿದ್ಯುಚ್ಛೋರಹತಾ ವ್ಯಾಘ್ರದಂಷ್ಟ್ರಿಭಿರೇವ ಚ || ೧೧ ||

ಉದ್ಬಂಧನಮೃತಾ ಯೇ ಚ ಪತಿಕಾ ಆತ್ಮಘಾತಕಾಃ ।

ಆತ್ಮವಿಕ್ರಯಿಣಶ್ಚೋರಾ ಯೇ ತಥಾಽಯಾಜ್ಯಯಾಜಕಾಃ || ೧೨ ||

ರಸವಿಕ್ರಯಿಣೋ ಯೇ ಚ ಯೇಚಾನ್ಯೇ ಸಾಪರೋಗಿಣಃ ।

ಅಗ್ನಿದಾ ಗರದಾಶ್ಚೈವ ಗೋಘ್ನಾಶ್ಚೈವ ಸ್ವವಂಶಜಾಃ || ೧೩ ||

೬. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿದ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು. ಇದು ಸಕಲ ಪಾಪನಿವಾರಕ ವಾದುದು.

೭. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡುವವನು ತಿಲೋದಕ ದಿಂದಲೇ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೮-೯. ಮಾನವರು ಪಿತೃಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ತಿಲಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಯೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವರ ಪಿತೃಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸು ವರು. ದೇವತೆಗಳೂ ಪಿತೃಗಳೂ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನೆಲಸಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಆವಾಹನೆ ವಿಸರ್ಜನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦-೧೩. ಪಿತೃಮಾತೃವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರೂ, ಶ್ವಶುರಬಾಂಧವರೂ, ಹಲ್ಲು ಹುಟ್ಟಿದಿರುವಾಗಲೇ ಮೃತರಾದವರೂ, ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮಡಿದವರೂ, ಬೆಂಕಿ, ಮಿಂಚು, ಕಳ್ಳ, ಹುಲಿ, ಹಂದಿಗಳಿಂದ ಮೃತರಾದವರೂ, ನೇಣುಹಾಕಿ ಕೊಂಡು ಮಡಿದವರೂ, ಪತಿತರೂ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಂಡವರೂ, ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಮಾರಿಕೊಂಡವರೂ, ಕಳ್ಳರೂ, ಯಾಗಮಾಡಲನರ್ಹರಿಂದ ಯಾಗಮಾಡಿ ಸಿದವರೂ, ರಸಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾರುವವರೂ, ಕೆಟ್ಟರೋಗವುಳ್ಳವರೂ, ಬೆಂಕಿ

ಅಸಿಪತ್ರವನೇ ಯೇ ಚ ಕುಂಭೀಪಾಕೇ ಚ ಯೇ ಗತಾಃ |
 ರೌರವೇಃ ಪೃಂಧತಾಮಿಸ್ರೇ ಕಾಲಸೂತ್ರೇ ಚ ಯೇ ಗತಾಃ || ೧೪ ||
 ಜಾತ್ಯಂತರಸಹಸ್ರೇಷು ಭ್ರಾನ್ಯಂತೇ ಯೇ ಸ್ವಕರ್ಮಭಿಃ |
 ಯೇ ತು ಪಕ್ಷಿಮೃಗಾದೀನಾಂ ಕೀಟವೃಕ್ಷಾದೀನಿರುಧಾಂ || ೧೫ ||
 ಯೋನಿಂ ಗತಾಸ್ತ್ವಸಂಖ್ಯಾತಾಃ ಸಂಖ್ಯಾತಾನಾಮಶೋಭನಾಃ |
 ಪ್ರಾಸಿತಾ ಯಮಲೋಕಂ ತು ಸುಘೋರೈರ್ಯಮುಕಿಂಕರೈಃ || ೧೬ ||
 ಯೇಽಬಾಂಧವಾ ಬಾಂಧವಾ ನಾ ಯೇಽನ್ಯಜನ್ಮನಿ ಬಾಂಧವಾಃ |
 ಯೇಽಪಿ ಚಾಽಜ್ಞಾತನಾಮಾನೋ ಯೇಽಚಾಪುತ್ರಾಃ ಸ್ವಗೋತ್ರಜಾಃ || ೧೭ ||
 ನಿಷೇಣಚ ಮೃತಾ ನೈ ಯೇ ಯೇ ನೈ ಶೃಂಗಿಭಿರಾಹತಾಃ |
 ಕೃತಘ್ನಾಶ್ಚ ಗುರುಘ್ನಾಶ್ಚ ಯೇ ಚ ಮಿತ್ರದ್ರವ್ಯಹಸ್ತಥಾ || ೧೮ ||
 ಸ್ತ್ರೀಬಾಲಘಾತಕಾ ಯೇ ಚ ಯೇ ಚ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಾಃ |
 ಅಸತ್ಯಹಿಂಸಾನಿರತಾಃ ಸದಾ ಪಾಪರತಾಶ್ಚ ಯೇ || ೧೯ ||
 ಅಶ್ವಪಿಕ್ರಯಿಣೋ ಯೇ ಚ ಪರದ್ರವ್ಯಹರಾಶ್ಚ ಯೇ |
 ಅನಾಥಾಃ ಕೃಪಣಾ ದೀನಾ ಮಾನುಷ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಮಕ್ಷಮಾಃ || ೨೦ ||
 ತರ್ಪಿತಾ ಜಾಹ್ನುನೀತೋರ್ಯೈರ್ನರೇಣ ವಿಧಿನಾ ಸಕೃತ್ |
 ಪ್ರಯಾಂತಿ ಸ್ವರ್ಗತಿಂ ತೇಽಪಿ ಸ್ವರ್ಗಿಣೋ ಮುಕ್ತಿಮಾಪ್ನುಯುಃ || ೨೧ ||

ಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದವರೂ, ವಿಷವನ್ನಿತ್ತವರೂ, ಗೋಹತ್ಯೆಮಾಡಿದವರೂ, ದುಷ್ಟು
 ಲೋತ್ಪನ್ನರೂ, ಅಸಿಪತ್ರವನ, ಕುಂಭೀಪಾಕ, ರೌರವ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ಕಾಲ
 ಸೂತ್ರ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವವರೂ, ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಅನೇಕ ಯೋನಿ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವವರೂ, ಪಕ್ಷಿ, ಮೃಗ, ಕೀಟ, ಮರ, ಬಳ್ಳಿಗಳ ಜಾತಿ
 ಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರೂ, ಘೋರಯಮುಕಿಂಕರರಿಂದ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯ
 ಲ್ಪಟ್ಟವರೂ, ಬಾಂಧವರೂ, ಬಂಧುಗಳಲ್ಲದವರೂ, ಇತರ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧು
 ಗಳಾದವರೂ, ತಿಳಿಯಲ್ಪಡದ ಹೆಸರುಳ್ಳವರೂ, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರೂ, ತನ್ನ
 ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರೂ, ವಿಷಜಂತುಗಳಿಂದಲೂ, ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳ ಎಮ್ಮೆ
 ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದಲೂ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವರೂ, ಕೃತಘ್ನರೂ, ಗುರುಹತ್ಯೆಮಾಡಿ
 ದವರೂ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿಗಳೂ, ಸ್ತ್ರೀಬಾಲಕರನ್ನು ಕೊಂದವರೂ, ವಿಶ್ವಾಸ
 ಘಾತಕರೂ, ಸುಳ್ಳು ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಅಸಕ್ತರೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾಪ
 ನಿರತರೂ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮಾರುವವರೂ, ಪರರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ
 ವರೂ, ಅನಾಥರೂ, ಕೃಪಣರೂ, ಮಾನುಷ್ಯಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅಸಮರ್ಥರೂ
 ಈ ಎಲ್ಲರೂ, ಗಂಗೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ತರ್ಪಣ ಗೈಯಾ
 ವುದರಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ಏತಾನ್ಮಂತ್ರಾನ್ಮಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪಿತೃತರ್ಪಣಂ ।

ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಂ ಚ ಸ ವಿಧಿಜ್ಞ ಇಹೋಚ್ಯತೇ || ೨೨ ||

ಕಾಮಪ್ರದಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೇ ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿತ್ ।

ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಸೇನಂತೇ ಕಾಶ್ಯಾಮುತ್ತರವಾಹಿನೀಂ || ೨೩ ||

ಸ್ವಃಸಿಂಧುಃ ಸರ್ವತಃ ಪುಣ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಃ ಪಹಾರಿಣೀ ।

ಕಾಶ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷತೋ ವಿಷ್ಣೋ ಯತ್ರ ಚೋತ್ತರವಾಹಿನೀ || ೨೪ ||

ಗಾಯಂತಿ ಗಾಥಾನೇತಾಂ ನೈ ದೇವರ್ಷಿಪಿತರೋಗಣಾಃ ।

ಅಪಿ ದೃಗ್ಗೋಚರಾ ನ ಸ್ಯಾತ್ಕಾಶ್ಯಾಮುತ್ತರವಾಹಿನೀ || ೨೫ ||

ಯತ್ರತ್ಯಾಮೃತಸಂತ್ಯಸ್ತಾಸ್ತಾಪತ್ರಿತಯವರ್ಜಿತಾಃ ।

ಸ್ಯಾಮುತ್ಸಮೃತಮೇವಾದ್ಧಾ ವಿಶ್ವನಾಥಪ್ರಸಾದತಃ || ೨೬ ||

ಗಂಗೆನ ಕೇವಲಾ ಮುಕ್ತ್ಯು ನಿರ್ಣೇತಾ ಪರಿತೋ ಹರೇ ।

ಅವಿಮುಕ್ತೇ ವಿಶೇಷೇಣ ಮಮಾಧಿಷ್ಠಾನ ಗೌರವಾತ್ || ೨೭ ||

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕಲಿಯುಗಂ ಘೋರಂ ಗಂಗಾಭಕ್ತಿಃ ಸುಗೋಪಿತಾ ।

ನ ವಿದಂತಿ ಜನಾ ಗಂಗಾಂ ಮುಕ್ತಿನಾಗೈಕದಾಯಿಕಾಂ || ೨೮ ||

೨೨. ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಪಿತೃತರ್ಪಣ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ವಿಧಿಯನ್ವರಿತವನೆಂದೆನಿಸುವನು.

೨೩. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವುವು.

೨೪. ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ! ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ದೇವಗಂಗೆಯು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಿಯುವ ಆ ಗಂಗೆಯು ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವುದು.

೨೫-೨೬. ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃಗಣಗಳು, “ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಾಹಿನಿಯಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿಯೇವೇ? ಗಂಗೆಯ ಜಲದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡು ತಾಪತ್ರಯಮುಕ್ತರಾಗಿ ವಿಶ್ವನಾಥನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾವು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿಯೇವೆ?” ಎಂಬ ಈ ಗಾಢೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿರುವರು.

೨೭. ಹರಿಯೆ! ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನು ವಾಸವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಗಂಗೆಯೇ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿರುವುದು.

೨೮. ಕಲಿಯುಗವು ಘೋರವಾದುದೆಂದರಿತು ಗಂಗೆಯ ಭಕ್ತಿಯು ಗುಪ್ತವಾಗಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಜನರು ಮುಕ್ತಿನಾರ್ಗವನ್ನು ಕೊಡುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನೇಕಜನ್ಮನಿಯುತಂ ಭ್ರಾಮ್ಯಮಾಣಸ್ತು ಯೋನಿಷು ।
 ನಿರ್ವೃತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಕೋಽತ್ರ ಜಾಹ್ನುವೀಭಜನಂ ವಿನಾ ॥ ೨೯ ॥
 ನರಾಣಾಮಲ್ಪಬುದ್ಧೀನಾಮೇನೋನಿಕ್ಕೃಪ್ತಚೇತಸಾಂ ।
 ಗಂಗೆಯ ಪರಮಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಭೇಷಜಂ ಭವರೋಗಿಣಾಂ ॥ ೩೦ ॥
 ಖಂಡಸ್ಪಟಿತಸಂಸ್ಕಾರಂ ಗಂಗಾತೀರೇ ಕರೋತಿ ಯಃ ।
 ಮನು ಲೋಕೇ ಚಿರಂ ಕಾಲಂ ತಸ್ಯಾಕ್ಷಯಸುಖಂ ಹರೇ ॥ ೩೧ ॥
 ಗಂತುಮುದ್ವಿಶ್ಯ ಯೋ ಗಂಗಾಂ ಪರಾರ್ಥಂ ಸ್ವಾರ್ಥಮೇವ ವಾ ।
 ನ ಗಚ್ಛತಿ ಪರಂ ನೋಹಾತ್ ಸಪತೇತ್ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ ॥ ೩೨ ॥
 ಸರ್ವಾಣಿ ಯೇಷಾಂ ಗಾಂಗೇಯೈಸ್ತೋಯೈಃ ಕೃತ್ಯಾನಿ ದೇಹಿನಾಂ ।
 ಭೂಮಿಸ್ಥಾ ಅಪಿ ತೇ ಮರ್ತ್ಯಾ ಅಮರ್ತ್ಯಾ ಏವ ಸ್ಯೇ ಹರೇ ॥ ೩೩ ॥
 ಚರಮೇಽಪಿ ವಯೋಭಾಗೇ ಸ್ವಸಿಂಧುಂ ಯೋ ನಿಷೇವತೇ ।
 ಕೃತ್ವಾಪ್ಯೇನಾಂಸಿ ಬಹುಶಃ ಸೋಽಪಿ ಯಾಯಾಚ್ಛುಭಾಂ ಗತಿಂ ॥ ೩೪ ॥
 ಯಾವದಸ್ಥಿ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಗಂಗಾತೋಯೇಷು ತಿಷ್ಠತಿ ।
 ತಾನದಬ್ಧಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ॥ ೩೫ ॥

೨೯. ನಾನಾ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವ ಜಂತುಗಳು ಗಂಗೆಯ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದೆಲ್ಲಿ?

೩೦. ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಪಾಪಿಷ್ಠರೂ, ಸಂಸಾರವೆಂಬ ರೋಗವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮಾನವರಿಗೆ ಗಂಗೆಯೇ ಚುತ್ತಮೌಷಧವು.

೩೧. ಹರಿಯೆ! ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಾದಿಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾನವರು ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ವಾಸಮಾಡಿ ಕಾರ್ತಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೩೨. ತನಗಾಗಲಿ, ಪರರಿಗಾಗಲಿ ಗಂಗಾಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಲುದ್ದೇಶಿಸಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದ ಮಾನವನು ಪಿತೃಗಳೊಡನೆ ಪತಿತನಾಗುವನು.

೩೩. ಹರಿಯೆ! ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕವಾದ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಗಂಗಾಜಲದಿಂದಲೇ ಮಾಡುವ ನರರು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ದೇವತೆಗಳೇ ಆಗಿರುವರು.

೩೪. ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಸಗಿದ್ದರೂ ಅಂತ್ಯವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವನು ಶುಭಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೩೫. ಮನುಷ್ಯರ ಮೂಳೆಯು ಮಂದಾಕಿನಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವರೆಗೂ ಅವರು ಅನೇಕ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾಗುವರು.

ವಿಷ್ಣುರುನಾಚ :-

ದೇವದೇವ ಜಗನ್ನಾಥ ಜಗತಾಂ ಹಿತಕೃತ್ಪಭೋ |

ಕೀಕಸಂ ಚೇತ್ಪತೇದ್ವೈನಾದ್ಧೃವೃತ್ತಸ್ಯ ದುರಾತ್ಮನಃ

|| ೩೬ ||

ಜಲೇ ದ್ಯುನದ್ಯಾ ನಿಷ್ಪಾಪೇ ಕಥಂ ತಸ್ಯ ಪರಾ ಗತಿಃ |

ಅಪಮೃತ್ಯುವಿಪನ್ನಸ್ಯ ತದೀಶ ನಿನಿವೇದ್ಯತಾಂ

|| ೩೭ ||

ಮಹೇಶ್ವರ ಉನಾಚ :-

ಅತ್ರಾರ್ಥೇ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಪುರಾವೃತ್ತಮಥೋಕ್ಷಜ |

ಶೃಣುಷ್ಟೈಕಮನಾ ವಿಷ್ಣೋ ವಾಹೀಕಸ್ಯ ದ್ವಿಜನ್ಮನಃ

|| ೩೮ ||

ಪುರಾ ಕಲಿಂಗವಿಷಯೇ ದ್ವಿಜೋ ಲವಣವಿಕ್ರಯಾ |

ಸಂಧ್ಯಾಸ್ನಾನವಿಹೀನಶ್ಚ ನೇದಾಂಕ್ಷರವಿವರ್ಜಿತಃ

|| ೩೯ ||

ವಾಹೀಕೋ ನಾನುತೋ ಯಜ್ಞಸೂತ್ರ ಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹಃ |

ಪರಿಗ್ರಹಶ್ಚ ತಸ್ಯಾಸೀತ್ಪಾವಿಂದೀ ವಿಧವಾ ನನಾ

|| ೪೦ ||

ದುರ್ಭಿಕ್ಷುಪೀಡಿತೇನಾಥ ವೃಷಲೀಪತಿನಾ ವಿನಾ |

ಪ್ರಾಣಾಧಾರಂ ತದಾ ತೇನ ದೇಶಾದ್ವೇಶಾಂತರಂ ಯಯೌ

|| ೪೧ ||

ಮಧ್ಯೇಫ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಂ ಕ್ವತ್ಪಾನುಃ ಸಂಗವರ್ಜಿತಃ |

ವ್ಯಾಘ್ರೇಣ ಘಾತಿಸತ್ತತ್ರ ನರಮಾಂಸಪ್ರಿಯೇಣ ಸಃ

|| ೪೨ ||

೩೬-೩೭. ವಿಷ್ಣುವು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಜಗದೊಡೆಯನೂ, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನೆ! ದುರ್ನಡತೆಯುಳ್ಳವನೂ, ದುರಾತ್ಮನೂ, ಅಪಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಮೃತನೂ ಆದ ಮಾನವನ ಮೂಲೆಯು ದೈವವಶದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವುದು? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು.

೩೮. ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ವಿಷ್ಣುವೇ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ವಾಹೀಕನೆಂಬ ಓರ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳು.

೩೯-೪೦. ಹಿಂದೆ ಕಲಿಂಗದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಮಾರುವವನೂ, ನೇದಾಕ್ಷರಹೀನನೂ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧರಿಸಿದವನೂ ಆದ ವಾಹೀಕನೆಂಬ ಓರ್ವ ದ್ವಿಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ನೇಯ್ಗೆಯವರ ತರುಣ ವಿಧವೆಯು ಪತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

೪೧. ಬಳಿಕ ಆ ಶೂದ್ರಾಂಗನೆಯು ಪ್ರಾಣಧಾರಣೋಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ದುರ್ಭಿಕ್ಷುದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಆ ಪತಿಯೊಡನೆ ದೇಶದೇಶಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತಿದಳು.

೪೨. ದಂಡಕಾರಣ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನರಮಾಂಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಒಂದು

ತಸ್ಯ ನಾನುಪದಂ ಗೃಭೋ ಗೃಹೀತ್ವೋದಪತತ್ತತಃ |
 ಮಾಂಸಾಶಿನಾನ್ಯಗೃಭೈರಣ ತಸ್ಯ ಯುದ್ಧಮುಭೂದ್ಧಿವಿ || ೪೩ ||
 ಗೃಧ್ರಯೋರಾಮಿಷಂ ಗೃಭ್ನೋಃಪರಸ್ಪರಜಯೈಷಿಣೋಃ |
 ಅನಾಪತತ್ಪಾದಗುಲ್ಮಂ ಕಂಕಚಂಚೂಪುಟಾತ್ತದಾ || ೪೪ ||
 ತಸ್ಯ ನಾಹೀಕವಿಪ್ರಸ್ಯ ವ್ಯಾಘ್ರವ್ಯಾಪಾದಿತಸ್ಯ ಹ |
 ಮಧ್ಯೇಗಂಗಂ ದೈವಯೋಗಾದಪತದ್ವಂದಕಾರಿಣೋಃ || ೪೫ ||
 ಯದೈವ ಹತನಾನ್ದ್ವೀಪೀ ತಂ ನಾಹೀಕಮರಣ್ಯಗಂ |
 ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಕ್ಷಣೇ ಬದ್ಧಃ ಸ ಪಾಶೈಃ ಕ್ರೂರಕಂಕರೈಃ || ೪೬ ||
 ಕಶಾಭಿಘ್ನಾತಿತೋಃತ್ಯಂತಮಾರಾಭಿಃ ಪರಿತೋದಿತಃ |
 ವನುನ್ಪ್ರಧಿರನಾಸ್ತೇನ ನಿಲತಸ್ತೈಃ ಸ ಯಮಾಸಗೃತಃ || ೪೭ ||
 ಅಪೃಚ್ಛ ಧರ್ಮರಾಜೇನ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತೋಽಥ ಮಾಪತೇ |
 ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಂ ವಿಚಾರ್ಯಾಸ್ಯ ಕಥಯಾಶು ದ್ವಿಜನ್ಮನಃ || ೪೮ ||
 ವೈವಸ್ವತೇನ ಪೃಷ್ಠೋಽಥ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತೋ ವಿಚಿತ್ರಧೀಃ |
 ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಜಂತುನಾಂ ವೇದಿತಾ ಸರ್ವಕರ್ಮಣಾಂ || ೪೯ ||

ಹುಲಿಯು ಸಹಾಯಕರಿಲ್ಲದವನೂ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕೃಶನೂ ಆದ ಆ ವಾಹೀಕನನ್ನು ಕೊಂದಿತು.

೪೩-೪೬. ಅವನ ಎಡಗಾಲನ್ನು ಒಂದು ಹದ್ದು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಮತ್ತೊಂದು ಹದ್ದು ಅದರೊಡನೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಳೆಗ ಮಾಡಿತು. ಮಾಂಸದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯುಳ್ಳ ಆ ಹದ್ದುಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಜಯಿಸ ಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಜಗಳವಾಡುತ್ತಿರಲು ಆ ಹದ್ದಿನ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ದೈವವಶ ದಿಂದ ಹುಲಿಯಿಂದ ಮೃತನಾದ ಆ ವಾಹೀಕನ ಕಾಲಿನ ಗಂಟು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಹುಲಿಯು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಆ ವಾಹೀಕನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾಶದಿಂದ ಸಹಿತರಾದ ಯಮುಭಟರು ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು.

೪೭. ಆ ಯಮುಭಟರು ಮರ್ಮವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಛಾಟೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆದು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿರುವ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಯಮನ ಮುಂದೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

೪೮. ತರುವಾಯ ಯಮನು ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೇಳು” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

೪೯-೫೦. ಯಮನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಲು, ವಿಚಿತ್ರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರಿತವನೂ ಆದ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ಆ ಯಮ

ಜಗಾದ ಯಮುನಾಬಂಧುಂ ವಾಹೀಕಸ್ಯ ದ್ವಿಜನ್ಮನಃ |

ಜನ್ಮಕರ್ಮದಿನಾರಭ್ಯ ದುರ್ಮತ್ಸ್ಯ ಶುಭೇತರಂ

|| ೫೦ ||

ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ ಉವಾಚ:-

ಗರ್ಭಾಧಾನಾದಿಕಂ ಕರ್ಮ ಪ್ರಾಕೃತಂ ನಾಸ್ಯ ಕೇನಚಿತ್ |

ಜಾತಕರ್ಮ ಕೃತಂ ನಾಸ್ಯ ಸಿತ್ರಾಂಜ್ಞಾನವತಾ ಹರೇ

|| ೫೧ ||

ಗರ್ಭೀನಃ ಶಮನೇ ಹೇತುಃ ಸಮಸ್ತಾಯುಃ ಸುಖಪ್ರದಂ |

ಏಕಾದಶೇಹಿ ನಾನಾಸ್ಯ ನ ಕೃತಂ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ

|| ೫೨ ||

ಖ್ಯಾತಃ ಸ್ಯಾದ್ಯೇನ ವಿಧಿನಾ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಧಿಸಾವನಂ |

ನಾಕಾರ್ಷೀನ್ನಿರ್ಗಮಂ ಚಾಸ್ಯ ಚತುರ್ಥೇ ಮಾಸಿ ಮಂದಧೀಃ

|| ೫೩ ||

ಜನಕಃ ಶುಭತಿಥ್ಯಾದೌ ವಿದೇಶಗಮನಾಪಹಂ |

ಷಷ್ಠೇನ್ನಪ್ರಾಶನಂ ಮಾಸಿ ನ ಕೃತಂ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ

|| ೫೪ ||

ಸರ್ವದಾ ಮಿಷ್ಟಮಶ್ನಾತಿ ಕರ್ಮಣಾ ಯೇನ ಭಾಸ್ತರೇ |

ನ ಚೂಡಾಕರಣಂ ಚಾಸ್ಯ ಕೃತಮಬ್ದೇ ಯಥಾ ಕುಲಂ

|| ೫೫ ||

ಕರ್ಮಣಾ ಯೇನ ಕೇಶಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಾಃ ಕುಸುಮವರ್ಷಿಣಃ |

ನಾಕಾರಿ ಕರ್ಣವೇಧೋಸ್ಯ ಜನಿತ್ರಾ ಸಮಯೇ ಶುಭೇ

|| ೫೬ ||

ಸುವರ್ಣಗ್ರಾಹಿಣೌ ಯೇನ ಕರ್ಣೌ ಸ್ಯಾತಾಂ ಚ ಸುಶ್ರುತೀ |

ಮೌಂಜೀಬಂಧೋಸ್ಯ ಭೂದಸ್ಯ ವ್ಯತೀತೇಬ್ದೇಷ್ವಮೇ ಹರೇ |

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಗ್ರಹಣಹೇತುಕಃ

|| ೫೭ ||

ನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ವಾಹೀಕಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಜಾತಕರ್ಮದಿನ ಮೊದಲೊಂದು ದುಷ್ಟಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೫೧-೫೭. ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ಯಮನೆ! ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಮೂಢನಾದ ಇವನ ತಂದೆಯು ಗರ್ಭಾಧಾನವನ್ನೂ, ಗರ್ಭದ ದೋಷವನ್ನೂ ನಿನಗಿವನು ವುದೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಆಯುಸ್ಸು ಮತ್ತು ಸುಖಗಳನ್ನೀಯುವುದೂ ಆದ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ಇವನನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ನಾನುಕರಣವನ್ನೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶುಭತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಇವನ ಪರದೇಶಗಮನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಉಪನಿಷ್ಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಅರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಯಾನಾಗಲೂ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನಭೋಜನವನ್ನು ನೀಡುವ ಅನ್ನಪ್ರಾಶನವನ್ನೂ, ಒಂದು ವರ್ಷವಾದಕೂಡಲೆ ಕುಲಾಚಾರದಂತೆ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಹೂವನ್ನು ಸುರಿಸುವುದೂ ಆದ ಚೂಡಾಕರಣವನ್ನೂ, ಸುಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣದ ಒಡವೆಯಿಂದ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ರಮ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಕರ್ಣವೇಧವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದೂ, ವೇದೋಪದೇಶಕ್ಕೆ

ಮೌಂಜೀನೋಕ್ಷಣವಾರ್ತಾಽಪಿ ಕೃತಾ ನಾಸ್ಯ ಜನುಃಕೃತಾ |
 ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಯಸ್ಮಾತ್ಕರ್ಮಣೋನಂತರಂ ವರಂ || ೫೮ ||
 ಯಥಾ ಕಥಂಚಿದೂಢಾಽಥ ಪತ್ತೀ ತ್ಯಕ್ತಕುಲಾಽಧ್ಯಗಾ |
 ವೃಷಲೀಪತಿನಾ ತೇನ ಪರದಾರಾಃ ಪಹಾರಿಣಾ || ೫೯ ||
 ಆರಭ್ಯ ಪಂಚಮಾದ್ವರ್ಷಾತ್ಪರಸ್ವಸ್ಯಾಃ ಪಹಾರಕಃ |
 ಅಭೂದೇಷ ದುರಾಚಾರೋ ದುರೋದರಪರಾಯಣಃ || ೬೦ ||
 ರುಮಾಯಾಂ ವಸತಾಃ ನೇನ ಹತಾ ಗೌರೇಕವಾರ್ಷಿಕೇ |
 ಏಕದಾ ದೃಢದಂಡೇನ ಲಿಹಂತೀ ಲವಣಂ ಮೃತಾ || ೬೧ ||
 ಜನನೀಂ ಪಾದಘಾತೇನ ಬಹುಶೋಸಾವತಾಡಯತ್ |
 ಕದಾಚಿದಪಿ ನೋ ವಾಕ್ಯಂ ಪಿತುಃ ಕೃತಮನೇನ ವೈ || ೬೨ ||
 ವಿಷಂ ಭಕ್ಷಿತವಾನೇಷ ಬಹುಶಃ ಕಲಹಪ್ರಿಯಃ |
 ಜನೋಪತಾಪಶೀಲೋಸೌ ಕೃತೋದರವಿದಾರಣಃ || ೬೩ ||
 ಧತ್ತೂರಕರವೀರಾದಿ ಬಹುಧೋಪವಿಷಾಣಿ ಚ |
 ಕ್ರೀಡಾಕಲಹಮಾತ್ರೇಣ ಭಕ್ಷಯಚ್ಛೇಷ ದುರ್ಮತಿಃ || ೬೪ ||

ಕಾರಣವೂ ಆದ ಉಪನಯನವು ಇವನಿಗೆ ಎಂಟುವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಮೇಲೆ ಆಯಿತು.

೫೮. ಇವನಿಗೆ ತಂದೆಯು ಯಾವಕರ್ಮದ ಅನಂತರ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗುವನೋ, ಆ ಸಮಾವರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೫೯. ಶೂದ್ರಾಪತಿಯೂ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವವನೂ ಆದ ಇವನು ದುಷ್ಟುಲಜಾತಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು.

೬೦. ಇವನು ಐದನೆಯ ವರ್ಷದಿಂದ ಪರರಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವವನೂ, ದುರ್ನಡತೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಜೂಜುಗಾರನೂ ಆದನು.

೬೧. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಇವನು ಉಪ್ಪಿನ ಗಣಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಸುವೊಂದನ್ನು ಬಲವಾದ ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು ಅದು ಮೃತವಾಯಿತು.

೬೨. ಇವನು ಅನೇಕಬಾರಿ ಕಾಲಿನಿಂದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಒದೆದಿರುವನು. ಒಂದುಸಾರಿಯೂ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ.

೬೩-೬೪. ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಜನರನ್ನು ಪೀಡಿಸುವವನೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವನೂ ಆದ ಇವನು ಅನೇಕಬಾರಿ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದಿರುವನು. ದುಷ್ಟನಾದ ಇವನು ಹುಸಿಜಗಳದಲ್ಲಿಯೂ ಧತ್ತೂರ, ಕಣಗಲೆ ಮೊದಲಾದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವಿಷಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿರುವನು.

ದಗ್ಧೋಸಾವಗ್ನಿನಾ ಸೌರೇ ಶ್ವಭಿಶ್ಚ ಕಬಲೀಕೃತಃ |

ಶೃಂಗಿಭಿಃ ಪರಿತಃ ಪ್ರೋತೋ ವಿಷಾಣಾಗ್ನೈರಸೌ ಬಹು || ೬೫ ||

ದಂದಶೂಕ್ಯಭೃಶಂ ದಷ್ಟೋ ದುಷ್ಟಃ ಶಿಷ್ಟೈರ್ವಿಗರ್ಹಿತಃ |

ಕಾಷ್ಟೇಷ್ಟಲೋಷ್ಟೈಃ ಪಾಪಿಷ್ಠಃ ಕೃತಾಃನಿಷ್ಟಃ ಸದಾತ್ಮನಃ || ೬೬ ||

ಅಸ್ಥಲಿತಂ ಶಿರೋನೇನಾಸಕೃಚ್ಛಾಪಿ ದುರಾತ್ಮನಾ |

ಯದಚ್ಯುತೇ ಸದಾ ಸದ್ಭಿರುತ್ತಮಾಂಗಮನೇಕಧಾ || ೬೭ ||

ಅಸೌ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮಂದೋ ಗಾಯತ್ರೀನುಪಿ ವೇದನ |

ಕಾಮತೋ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸಾನಿ ಜಗ್ಧಾನ್ಯೇತೇನ ದುರ್ಧಿಯಾ || ೬೮ ||

ಅತ್ಯಾರ್ಥಂ ಪಾಯಸಮಸೌ ಪರ್ಯಪಾಕ್ವೀದನೇಕಧಾ |

ಲಾಕ್ಷ್ಣಾಲವಣಮಾಂಸಾನಾಂ ಸಪಯೋದಧಿಸರ್ಪಿಷಾಂ || ೬೯ ||

ನಿಷಲೋಹಾಯುಧಾನಾಂ ಚ ದಾಸೀಗೋವಾಜಿನಾಮಪಿ |

ವಿಕ್ರೇತಾಸೌ ಸದಾ ಮೂಢಸ್ತಥಾ ವೈ ಕೇಶಚರ್ಮಣಾಂ || ೭೦ ||

ಶೂದ್ರಾನ್ಸಪರಿಪುಷ್ಪಾಂಗಃ ಪರ್ವಣ್ಯಹನಿ ಮೈಥುನೀ |

ಪರಾಜ್ಞುಖೋ ದೈವಸಿತ್ತ್ವಕರ್ಮಣ್ಯೇಷ ದುರಾತ್ಮವಾನ್ || ೭೧ ||

೬೫-೬೬. ಇವನು ಅನೇಕಬಾರಿ ಬೆಂಕಿಯಿಂದಲೂ, ಸೂರ್ಯನ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದಲೂ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ನಾಯಿಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಚುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಹಾವುಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಶಿಷ್ಟರಿಂದ ನಿಂದಿತನೂ, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಇಟ್ಟಿಗೆ, ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡವನೂ ಆಗಿರುವನು.

೬೭. ದುರಾತ್ಮನಾದ ಇವನು ಸಜ್ಜನರು ಅರ್ಚಿಸುವ ತಲೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡಿರುವನು.

೬೮. ಈ ದುಷ್ಟನು ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಮೀನಿನ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಿಂದಿರುವನು.

೬೯-೭೦. ಮೂಢನಾದ ಇವನು ಅನೇಕಬಾರಿ ತನಗಾಗಿಯೇ ಪಾಯಸವನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು. ಅರಗು, ಉಪ್ಪು, ಮಾಂಸ, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ವಿಷ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಆಯುಧ, ದಾಸೀ, ಗೋವು, ಕುದುರೆ, ಕೊದಲು, ಚರ್ಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾರಿರುವನು.

೭೧. ಈ ದುಷ್ಟನು ಶೂದ್ರಾನ್ನದಿಂದ ಪುಷ್ಟವಾದ ಅವಯವವುಳ್ಳವನೂ, ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೈಥುನನಿರತನೂ, ದೇವಸಿತ್ತ್ವಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಜ್ಞುಖನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

ಪಕ್ಷಿಣೋ ಘಾತಿತಾಃನೇನ ಮೃಗಾಶ್ವಾಃಪಿ ಪರಃಶತಂ ।
 ಅಕಾರಣದ್ವನುಚ್ಛೇದೀ ಸದಾ ನಿರ್ದಯಮಾನಸಃ ॥ ೭೨ ॥
 ಉದ್ವೇಗಜನಕೋ ನಿತ್ಯಂ ನಿಜಬಂಧುಜನೇಷ್ಟಪಿ ।
 ಅಸತ್ಯವಾದೀ ಸತತಂ ಸದಾ ಹಿಂಸಾಪರಾಯಣಃ ॥ ೭೩ ॥
 ಅದತ್ತದಾನಃ ಪಿಶುನಃ ಶಿಶ್ನೋದರಪರಾಯಣಃ ।
 ಕಿಂ ಬಹೂಕ್ತೇನ ರನಿಜ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪಾತಕಮೂರ್ತಿಮಾನ್ ॥ ೭೪ ॥
 ರೌರವೇಃಸ್ಯಂಧತಾಮಿಸ್ರೇ ಕುಂಭೀಪಾಕೇಽತಿರೌರವೇ ।
 ಕಾಲಸೂತ್ರೇ ಕೃಮಿಭುಜಿ ಪೂಯಶೋಣಿತಕರ್ದಮೇ ॥ ೭೫ ॥
 ಅಸಿಪತ್ರವನೇ ಘೋರೇ ಯಂತ್ರಪೀಡೇ ಸುದಂಷ್ಟಕೇ ।
 ಅಧೋಮುಖೇ ಪೂತಿಗಂಧೇ ವಿಷ್ವಾಗರ್ತೇಷ್ಟಭೋಜನೇ ॥ ೭೬ ॥
 ಸೂಚೀಭೇದ್ಯೇಥ ಸಂದಂಶೇ ಲಾಲಾಪೇ ಕ್ಷುರಧಾರಕೇ ।
 ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ನರಕೇ ತ್ವೇಷ ಪಾತ್ಯತಾಂ ಕಲ್ಪಸಂಖ್ಯಯಾ ॥ ೭೭ ॥
 ಧರ್ಮರಾಜಃ ಸಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತಮುಖಾದಿತಿ ।
 ನಿರ್ಭತ್ಸ್ಯ ತಂ ದುರಾಚಾರಂ ಕಿಂಕರಾನಾದಿದೇಶಹ ॥ ೭೮ ॥
 ಭ್ರೂಸಂಜ್ಞಯಾ ಹೃತ್ಯರ್ನೀತಃ ಸ ಬದ್ಧ್ವಾನಿರಯಾಲಯಂ ।
 ಆಕ್ರಂದರಾವೋ ಯತ್ರೋಚ್ಚೈಃ ಪಾಪಿನಾಂ ರೋಮಹರ್ಷಣಃ ॥ ೭೯ ॥

೭೨-೭೪. ಇವನು ಅನೇಕ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದಿರುವನು. ಕಾರಣ ವಿಲ್ಲದೆ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವವನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ದಯೆಯಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ವೃಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಳ್ಳಾಡುವವನೂ, ಹಿಂಸಾನಿರತನೂ, ದಾನವನ್ನು ಕೊಡದವನೂ, ಚಾಡಿ ಹೇಳುವವನೂ, ಶಿಶ್ನ, ಹೊಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಆತ್ಮಾಸಕ್ತನೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪಾಪಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೭೫-೭೭. ಆದುದರಿಂದ ರೌರವ, ಅಂದತಾಮಿಸ್ರ, ಕುಂಭೀಪಾಕ, ಅತಿ ರೌರವ, ಕಾಲಸೂತ್ರ, ಕೃಮಿಭೋಜನವುಳ್ಳದೂ, ರಕ್ತವ ಕೆಸರುಳ್ಳದೂ ಆದ ಅಸಿಪತ್ರವನ, ಯಂತ್ರಪೀಡ, ಸುದಂಷ್ಟಕ, ಅಧೋಮುಖ, ಪೂತಿಗಂಧ, ವಿಷ್ವಾಗರ್ತ, ಅಭೋಜನ, ಸೂಚೀಭೇದ, ಸಂದಂಶ, ಲಾಲಾಪ, ಕ್ಷುರಧಾರಕಗಳೆಂಬ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಕಲ್ಪಕಾಲ ಹಾಕಬೇಕು.”

೭೮. ಧರ್ಮರಾಜನು ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನ ಮುಖದಿಂದ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ದುರಾತ್ಮನನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಭೃತ್ಯರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು.

೭೯. ಹುಬ್ಬಿನ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಆ ಕಿಂಕರರು ಅವನನ್ನು ಪಾಪಿಗಳ ಕೂಗಿನಿಂದ ರೋಮಾಂಚವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನರಕಕ್ಕೆ ಒಯ್ದರು.

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ:—

ಯಾತನಾಸ್ವತೀವ್ರಾಸು ನಾಹೀಕೇ ಸಂಸ್ಥಿತೇ ತದಾ |
 ತತ್ಕಾಲಪುಣ್ಯಫಲದೇ ಗಾಂಗೇಯಾಂಭಸಿ ನಿರ್ಮಲೇ || ೮೦ ||
 ಪತಿತಂ ತದ್ಧಿ ಗೃಧ್ರಾಸ್ಯಾತ್ವಾಹೀಕಸ್ಯ ದ್ವಿಜನ್ಮನಃ |
 ಹರೇ ವಿಮಾನಂ ತತ್ಕಾಲಮಾಪನ್ನಂ ಸುರಸದೃತಃ || ೮೧ ||
 ಘಂಟಾವಲಂಬಿತಂ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀಶತಸಂಕುಲಂ |
 ಅರುಹ್ಯ ದೇವಯಾನಂ ಸ ದಿವ್ಯವೇಷಧರೋ ದ್ವಿಜಃ || ೮೨ ||
 ನೀಜ್ಯಮಾನೋಃಸ್ಪರೋ ವೃಂದೈರ್ದಿವ್ಯಗಂಧಾನುಲೇಪನಃ |
 ಜಗಾಮ ಸ್ವರ್ಗಭವನಂ ಗಂಗಾಸ್ಥಿ ಪತನಾದ್ಧರೇ || ೮೩ ||

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ:—

ವಸ್ತುಶಕ್ತಿವಿಚಾರೋಽಯಮದ್ಭುತಃ ಕೋಽಪಿ ಕುಂಭಜ |
 ದ್ರವರೂಪೇಣ ಕಾಶ್ಯೇಷಾ ಶಕ್ತಿಃ ಸಾದಾಶಿವೀ ಪರಾ || ೮೪ ||
 ಕರುಣಾನ್ಮೃತ ಪೂರ್ವೇಣ ದೇವದೇವೇನ ಶಂಭುನಾ |
 ಏಷಾ ಪ್ರವರ್ತಿತಾ ಗಂಗಾ ಜಗದುದ್ಧರಣಾಯ ಮೈ || ೮೫ ||
 ಯಥಾನ್ಯಾಃ ಸರಿತೋ ಲೋಕೇ ನಾರಿಪೂರ್ಣಾಃ ಸಹಸ್ರಶಃ |
 ತಥೈಷಾ ನಾಸನುಮಂತವ್ಯಾ ಸದ್ಭಿಃಪ್ರಪಥಗಾಮಿನೀ || ೮೬ ||

೮೦-೮೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಹೀಗೆ ನಾಹೀಕನು ಅತಿ ಕಠಿಣನಾದ ಪೀಡೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ ಅವನ ಮೂಳೆಯು ಹದ್ದಿನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೀಯುವುದೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ ಆದ ಗಂಗಾಜಲದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ವಿಮಾನವು ಬಂದಿತು.

೮೨-೮೩. ಎಲೈ ದರಿಯ! ಅವನ ಮೂಳೆಯು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವನು ಘಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವುದೂ, ಅನೇಕ ಮಂದಿ ದಿವ್ಯಾಂಗನೆಯರಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ಆ ವಿಮಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿ ದಿವ್ಯವೇಷಧಾರಿಯೂ, ಅಪ್ಸರೆಯರ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಬೀಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ದಿವ್ಯಗಂಧವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡವನೂ ಆಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

೮೪. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಈ ವಸ್ತುಶಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು. ಮಹೇಶ್ವರನ ಪ್ರಬಲವಾದ ಶಕ್ತಿಯೇ ದ್ರವರೂಪದಿಂದ ಗಂಗೆಯಾಗಿರುವುದು.

೮೫-೮೬. ದಯಾನ್ಮೃತದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಮಹೇಶ್ವರನು ಜಗತ್ತಿನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವನು. ಸಜ್ಜನರು, ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಇತರ ನದಿಗಳಂತೆ ಈ ಗಂಗೆಯೂ ಆಗಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು.

ಶ್ರುತ್ಯಕ್ಷರಾಣಿ ನಿಶ್ಚೋತ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯಾಚ್ಛಂಭುನಾ ಮುನೇ |
 ನಿರ್ಮಿತಾ ತದ್ವೈರೇಷಾ ಗಂಗಾ ಗಂಗಾಧರೇಣ ವೈ || ೮೭ ||
 ಯೋಗೋಪನಿಷದಾಮೇತಂ ಸಾರಮಾಕೃಷ್ಯ ಶಂಕರಃ |
 ಕೃಪಯಾ ಸರ್ವಜಂತೂನಾಂ ಚಕಾರ ಸರಿತಾಂ ವರಾಂ || ೮೮ ||
 ಅಕಲಾನಿಧಯೋ ರಾತ್ರೋ ನಿಪುಷ್ಪಾಶ್ಚೈವ ಪಾದಪಾಃ |
 ಯಥಾ ತಥೈವ ತೇ ದೇಶಾ ಯತ್ರ ನಾಸ್ತುನುರಾಪಗಾ || ೮೯ ||
 ಅನಯಾಃ ಸಂಪದೋ ಯದ್ವನ್ಮುಖಾ ಯದ್ವದದಕ್ಷಿಣಾಃ |
 ತದ್ವದ್ದೇಶಾ ದಿಶಃ ಸರ್ವಾ ಹೀನಾ ಗಂಗಾಂಭಸಾ ಹರೇ || ೯೦ ||
 ವೈಯೋಮಾಂಗಣಮನಕಂ ಚ ನಕ್ತೇದೀಪಂ ಯಥಾ ಗೃಹಂ |
 ಅನೇದಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಯದ್ವದ್ಗಂಗಾಹೀನಾಸ್ತಥಾ ದಿಶಃ || ೯೧ ||
 ಚಾಂದ್ರಾಯಣಸಹಸ್ರಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಧೇಹಶೋಧನಂ |
 ಗಂಗಾಂವೃತಂ ಪಿಬೇದ್ಯಸ್ತು ತಯೋರ್ಗಂಗಾಂಬುಪೋಽಧಿಕಃ || ೯೨ ||
 ಸಾದೇನೈಕೇನ ಯಸ್ತಿಷ್ಯೇತ್ಸಹಸ್ರಂ ಶರದಾಂ ಶತಂ |
 ಅಬ್ಧಂ ಗಂಗಾಂಬುಪೋ ಯಸ್ತು ತಯೋರ್ಗಂಗಾಂಬುಪೋಽಧಿಕಃ || ೯೩ ||
 ಅನಾಕ್ಷಿರಾಃ ಪ್ರಲಂಬೇದ್ಯಃ ಶತಸಂವತ್ಸರಾನ್ಮರಃ |
 ಭೀಷ್ಮಸೂನಾಲುಕಾತಲ್ಪಶಯಸ್ತು ಸ್ವಾದ್ವರೋ ಹರೇ || ೯೪ ||

೮೭. ಗಂಗಾಧರನಾದ ಶಿವನು ದಯೆಯಿಂದ ವೇದಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿ
 ಆ ದ್ರವದಿಂದ ಈ ಗಂಗೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು.

೮೮. ಆ ಶಂಕರನು ಯೋಗೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಸಕಲ
 ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಈ ಉತ್ತಮ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದ್ದಾನೆ.

೮೯. ಗಂಗೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವು ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆಯೂ, ಹೂವಿಲ್ಲದ
 ಮರಗಳಂತೆಯೂ ಆಗುವುದು.

೯೦. ಹರಿಯೆ! ಗಂಗೆಯಿಲ್ಲದ ದೇಶಗಳೂ, ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ನೀತಿಯಿಲ್ಲದ
 ಸಂಪತ್ತುಗಳಂತೆಯೂ, ದಕ್ಷಿಣೆಯಿಲ್ಲದ ಯಜ್ಞಗಳಂತೆಯೂ ಆಗುವುವು.

೯೧. ಗಂಗೆಯಿಲ್ಲದ ದಿಕ್ಕುಗಳು ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದ ಆಕಾಶದಂತೆಯೂ, ದೀಪ
 ವಿಲ್ಲದ ಮನೆಯಂತೆಯೂ, ವೇದವನ್ನು ಓದದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂತೆಯೂ ಆಗುವುವು.

೯೨. ದೇಹವನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವ ಸಹಸ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನಾ
 ಚರಿಸಿದವನಿಗಿಂತಲೂ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದವನು ಅಧಿಕನು.

೯೩. ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಒಂದು ಪಾದದಿಂದ ನಿಂತವನಿಗಿಂತಲೂ
 ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದವನು ಅಧಿಕನು.

೯೪. ಹರಿಯೆ! ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಜೋಲಾಡಿದವನಿ
 ಗಿಂತಲೂ ಗಂಗೆಯ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದವನು ಅಧಿಕನು.

ಪಾಪತಾಪಾಭಿತಪ್ತಾನಾಂ ಭೂತಾನಾಮಿಹ ಜಾಹ್ನುನೀ ।
 ಪಾಪತಾಪಹರಾ ಯದ್ವದ್ಗಂಗಾ ನಾನ್ಯತ್ಯಥಾ ಕಲೌ ॥ ೯೫ ॥
 ತಾಕ್ಷ್ಯವೀಕ್ಷಣಮಾತ್ಮೇಣ ಘಣಿನೋ ನಿರ್ವಿಷಾ ಯಥಾ ।
 ನಿಷ್ಪ್ರಭಾಣಿ ತಥೈನಾಂಸಿ ಭಾಗೀರಥ್ಯವಲೋಕನಾತ್ ॥ ೯೬ ॥
 ಗಂಗಾತಟೋದ್ಭವಾಂ ಮೃತ್ಸಾಂ ಯೋ ಮೌಲೌ ಬಿಭೃಯಾನ್ಸರಃ ।
 ಬಿಭರ್ತಿ ಸೋರ್ಕೃಬಿಂಬಂ ವೈ ತಮೋನಾಶಾಯ ನಿಶ್ಚಿತಂ ॥ ೯೭ ॥
 ವ್ಯಸನೈರಭಿಭೂತಸ್ಯ ಧನಹೀನಸ್ಯ ಪಾಪಿನಃ ।
 ಗಂಗೈವ ಕೇವಲಂ ತಸ್ಯ ಗತಿರುಕ್ತಾ ನಚಾನ್ಯಥಾ ॥ ೯೮ ॥
 ಶ್ರುತಾಃಪಿಲಸಿತಾ ದೃಷ್ಟಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾ ಪೀತಾಃವಗಾಹಿತಾ ।
 ಪುಂಸಾಂ ವಂಶದ್ವಯಂ ಗಂಗಾ ತಾರಯೇನ್ವಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥ ೯೯ ॥
 ಕೀರ್ತನಾದ್ಧರ್ಶನಾತ್ಸಾರ್ಥದ್ಗಂಗಾಪಾನಾಂವಗಾಹನಾತ್ ।
 ದಶೋತ್ತರಗುಣಾ ಜ್ಞೇಯಾ ಪುಣ್ಯಾಪುಣ್ಯಾರ್ಥಿನಾಶಯೋಃ ॥ ೧೦೦ ॥
 ನ ಸುತೈರ್ನ ಚ ವಾ ವಿತ್ತ್ಯರ್ನಾನ್ಯೇನಾಪಿ ಸುಕರ್ಮಣಾ ।
 ತತ್ಪಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಮರ್ತ್ಯೇ ಗಂಗಾಮಾಪ್ಯ ಯದಾಪ್ಯತೇ ॥ ೧೦೧ ॥

೯೫. ಪಾಪವೆಂಬ ತಾಪದಿಂದ ಸಂತಪ್ತರಾದ ಜನರಿಗೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಂತೆ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ನದಿಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೯೬. ಹಾವುಗಳು ಗರುಡನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಿರ್ವಿಷಗಳಾಗುವಂತೆ ಭಾಗೀರಥಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಪಾಪಗಳು ಕಳೆಗುಂದುವುವು.

೯೭. ಗಂಗಾತಟದ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದವನು ಕತ್ತಲೆಯ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡವನಂತಾಗುವನು.

೯೮. ದುಃಖಗೊಂಡವನೂ, ಧನಹೀನನೂ, ಪಾಪಿಯೂ ಆದವನಿಗೆ ಗಂಗೆಯಂತೆ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನೀಯುವುದು ಬೇರಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೯೯. ಗಂಗೆಯು, ನಾಮಶ್ರವಣ, ದರ್ಶನಾಭಿಲಾಷೆ, ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶನ, ಪಾನ, ಸ್ನಾನ ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾನವರ ವಂಶದ್ವಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಉದ್ಧರಿಸುವಳು.

೧೦೦. ಗಂಗೆಯು ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿ, ಪಾಪನಾಶ ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ, ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶನ, ಪಾನ, ಅವಗಾಹನಗಳಿಂದ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳು.

೧೦೧. ಮನುಷ್ಯನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪಡೆಯುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪುತ್ರರಿಂದಾಗಲಿ, ದ್ರವ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಇತರ ಸತ್ಕರ್ಮದಿಂದಾಗಲಿ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಜಾತ್ಯಂಧಾಃ ಪಂಗವಸ್ತೇ ನೈ ಜೀವಂತೋಪ್ಯಥ ತೇ ಮೃತಾಃ ।
 ಸಮರ್ಥಾ ಅಪಿ ಯೇ ಗಂಗಾಂ ನ ಸ್ನಾಯುರ್ಮೋಕ್ಷಗರ್ಭಿಣೀಂ ॥೧೦೨॥
 ಶ್ರುತಿಂ ನಿಶಾಮಯ ಹರೇ ಗಂಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಭಾಷಿಣೀಂ ।
 ವಿನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥಾಂ ಯಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶ್ರಯೇದ್ಗಂಗಾಂ ನರೋತ್ತಮಾಃ ॥೧೦೩॥
 ಇರಾವತೀಂ ಮಧುಮತೀಂ ಪಯಸ್ವಿನೀಮಮೃತರೂಪಾಮೂರ್ಜಸ್ವತೀಂ ।
 ತ್ರಿದಿವಪ್ರಸೂತಾಂ ಗಂಗಾಂ ಶ್ರಿತಾಸಸ್ತ್ರಿದಿವಂ ವ್ರಜಂತಿ ॥ ೧೦೪ ॥
 ಯುಷ್ಜುಷ್ಪಾಂ ವಿಷ್ಣುಪದೀಂ ಪುರಾಣಾಂ
 ಸುಪುಣ್ಯಧರಾಂ ಮನಸಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ।
 ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಜಾಹ್ನುನೀಂ ಯೇ ಪ್ರಪನ್ನಾ
 ಸ್ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸದನಂ ಸಂಪ್ರಯಾಂತಿ ॥ ೧೦೫ ॥
 ಲೋಕಾನಿಮಾನ್ಮಯತಿ ಯಾ ಜನನೀವ ಪುತ್ರಾನ್
 ಸ್ವರ್ಗಂ ಸದಾ ಸರ್ವಗುಣೋಪಪನ್ನಾ ।
 ಸ್ಥಾನಮಿಷ್ಟಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಮಭೀಪ್ಸಮಾನೈ
 ಗಂಗಾ ಸದೈವಾತ್ಮವಶೈರುಪಾಸ್ಯಾ ॥ ೧೦೬ ॥

೧೦೨. ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನೀಡುವ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡದ ಮಾನವನು ಹುಟ್ಟುಕುರುಡನಂತೆಯೂ, ಕುಂಟನಂತೆಯೂ, ಜೀವನ್ಮೃತನಂತೆಯೂ ಆಗುವನು.

೧೦೩. ಎಲೈ ಹರಿಯೆ! ಗಂಗಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಈ ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಕೇಳು. ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಈ ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾನವನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವನು.

೧೦೪. “ಇರಾವತೀ, ಮಧುಮತೀ, ಪಯಸ್ವಿನೀ, ಅಮೃತರೂಪಾ, ಉರ್ಜಸ್ವತೀ ನದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಳೂ, ದೇವಲೋಕದಿಂದಿಳಿದುಬಂದವಳೂ ಆದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು.

೧೦೫. ಮುನಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ವಿಷ್ಣುಪಾದಜಾತಳೂ, ಪುರಾತನಳೂ, ಪುಣ್ಯಜಲವುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುವವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವರು.

೧೦೬. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯಬಯಸುವ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಮಾನವರು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಾಯಿಯಂತೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇರಿಸುವ ಸಕಲ ಗುಣಸಂಪನ್ನಳಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

ಉಸ್ಮೈರ್ಜುಷ್ವಾಮಿಷತೀಂ ನಿಶ್ವರೂಪಾ

ಮಿರಾವತೀಂ ಜನಯಿತ್ರೀಂ ಗುಹಸ್ಯ ।

ಶಿಷ್ಯೈಃ ಸೇನ್ಯಾನುಮೃತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂತಾಂ

ಗಂಗಾಂ ಶ್ರಯೇದಾತ್ಮನಿಶುದ್ಧಿಕಾನುಃ

॥ ೧೦೭ ॥

ಗಂಗಾಯಾಂತು ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಸಮಾಹಿತಃ ।

ವಿಧೂತಪಾಪೋ ಭವತಿ ವಾಜಪೇಯಂ ಚ ನಿಂದತಿ

॥ ೧೦೮ ॥

ಅಶುಭೈಃ ಕರ್ಮಭಿರ್ಗ್ರಸ್ತಾನ್ಮಜ್ಜಮಾನಾನ್ಮಹಾರ್ಣವೇ ।

ಪತತೋ ನಿರಯೇ ಗಂಗಾ ಸಂಶ್ರಿತಾನುದ್ಧರೇತ್ಸದಾ

॥ ೧೦೯ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಸ್ತು ಲೋಕಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಮುತ್ತಮೋ ಯಥಾ ।

ಸರಿತಾಂ ಸರಸಾಂ ವಾಃಪಿ ವರಿಷ್ಠಾ ಜಾಹ್ನವೀ ತಥಾ

॥ ೧೧೦ ॥

ಅನ್ಯತ್ರ ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ತಪಃ ಕೃತ್ವಾ ಸಮಾಸ್ತ್ರಯಂ ।

ಯತ್ಫಲಂ ತದ್ಭವೇದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗಂಗಾಯಾಂ ಘಟಿಕಾರ್ಥತಃ

॥ ೧೧೧ ॥

ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಸ್ಯ ನ ಸಾಪೀತಿಭರ್ಜಿತಃ ಸುಖಮುಕ್ತಯಂ ।

ಯಾಸ್ಯಾದ್ಗಂಗಾತಟೇ ಪುಂಸಾಂ ರಾತ್ರೌ ಚಂದ್ರೋದಯೇ ಸತಿ ॥ ೧೧೨ ॥

೧೦೭. ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರು ದೇವಸೇವ್ಯಳೂ, ಅಪೇಕ್ಷ್ಯಳೂ, ವಿಶ್ವರೂಪಳೂ, ಭೂಮ್ಯಾದಿಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಶ್ರೀಗುಹನ ಮಾತೆಯೂ, ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಅಮೃತರೂಪಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಿಯೆಯೂ ಆದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೧೦೮. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ಸಾವಧಾನಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ವಾಜಪೇಯಿಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೦೯. ಪಾಪಕರ್ಮಗ್ರಸ್ತರೂ, ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವವರೂ, ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವವರೂ ಆದ ಆಶ್ರಿತಮಾನವರನ್ನು ಗಂಗೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಉದ್ಧರಿಸುವಳು.

೧೧೦. ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಂತೆ ಸಮಸ್ತ ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಗೆಯು ಉತ್ತಮಳು.

೧೧೧. ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ ಮೂರುವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದ ಫಲವು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರೆಗಳಿಗೆಯಿಲ್ಲುಂಟಾಗುವುದು.

೧೧೨. ಗಂಗಾತಟದಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿಗೆ ಚಂದ್ರೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಾಗುವ ಸಂತೋಷವು ಅಕ್ಷಯಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಜರಾರೋಗಾಃ ಭಿಷ್ಣಂ ತು ಕುಣಪಂ ಜಾಹ್ನವೀಜಲೇ |
 ಧೈರ್ಯೇಣ ತೃಣವತ್ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರವಿಶೇದಮರಾವತೀಂ || ೧೧೩ ||
 ನಾರ್ಯೋಘೈಃ ಸತತಂ ಯಸ್ಯಾಃ ಸ್ಲಾವ್ಯತೇ ಶಶಿಮಂಡಲಂ |
 ಭೂಯೋಽಧಿಕತರಾಂ ಶೋಭಾಂ ಬಿಭರ್ತಿ ತದಹಃಕ್ಷಯೇ || ೧೧೪ ||
 ಅಪ್ಲುತಸ್ಯ ಜಲೇ ಯಸ್ಯಾಃ ಸದ್ಯೋ ನಶ್ಯತಿ ಪಾತಕಂ |
 ಮಹತಃ ಶ್ರೇಯಸಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸ್ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ಜಾಯತೇ || ೧೧೫ ||
 ಪಿತೃಭ್ಯಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯತ್ರ ದತ್ತಾಸ್ತಾಪಃ ಸ್ವವಂಶಜೈಃ |
 ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ಪರಾಂ ತೃಪ್ತಿಂ ಶರದಾಂ ತ್ರಯಮಚ್ಯುತ || ೧೧೬ ||
 ತಾರಯೇತ್ಕ್ಷಿಪ್ತಿಜಾನ್ಮರ್ತ್ಯಾನಧಃಸ್ಥಾಂಶ್ಚ ಸರೀಸೃಪಾನ್ |
 ಸ್ವರ್ಗೇ ಸ್ವರ್ಗಸದೋ ವಿಷ್ಣೋ ಗಂಗಾ ತ್ರಿಪಥಗಾ ತತಃ || ೧೧೭ ||
 ತೀರ್ಥಾನಾಮುತ್ತಮಂ ತೀರ್ಥಂ ಸರಿತಾಮುತ್ತಮಾ ಸರಿತ್ |
 ಸ್ವರ್ಗದಾ ಸರ್ವಜಂತೂನಾಂ ಮಹಾಪಾತಕಿನಾಮಪಿ || ೧೧೮ ||
 ಅಧ್ಯುಷ್ಯಾಃ ಕೋಟಿಯೋ ವಿಷ್ಣೋ ಸಂತಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಸರ್ವತಃ |
 ದಿವಿ ಭುವ್ಯಂತರಿಕ್ಷೇ ಚ ಜಾಹ್ನವ್ಯಾಂ ತಾನಿ ಕೃತ್ಸುಶಃ || ೧೧೯ ||

೧೧೩. ಮನುಷ್ಯನು ಮುಪ್ಪು ರೋಗಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ತೃಣದಂತೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಗಂಗೆಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.

೧೧೪. ಯಾವಾಗಲೂ ಗಂಗೆಯ ನೀರಿನ ಸಮೂಹದಿಂದ ಚಂದ್ರ ಮಂಡಲವು ಚಂಚಲವಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು.

೧೧೫. ಗಂಗೆಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನ ಪಾಪವು ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮಹಾ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕೂಡಲೆ ಸಂಭವಿಸುವುದು.

೧೧೬. ಹರಿಯೆ! ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವಂಶದವರು ಕೊಟ್ಟ ತರ್ಪಣ ಜಲವು ಮೂರು ವರ್ಷಕಾಲ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುದು.

೧೧೭. ವಿಷ್ಣುವೆ! ಗಂಗೆಯು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿರುವ ನಾಗರುಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ತ್ರಿಪಥಗಾ ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು.

೧೧೮-೧೧೯. ಗಂಗೆಯು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥವೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ನದಿಯೂ, ಮಹಾ ಪಾತಕಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ನೀಡುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು. ದೇವಲೋಕ, ಭೂಮಿ, ಆಕಾಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುವು.

ಜ್ಞಾತ್ವಾಜ್ಞಾತ್ವಾ ಚ ಗಂಗಾಯಾಂ ಯಃ ಪಂಚತ್ವಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ಅನಾತ್ಮಘಾತೀ ಸ್ವರ್ಗೀ ಸ್ಯಾನ್ನರಕಾನ್ ಸ ನ ಪಶ್ಯತಿ || ೧೨೦ ||

ಗಂಗೈವ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ಗಂಗೈವ ಚ ತಪೋವನಂ |

ಗಂಗೈವ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರಂ ಹಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೨೧ ||

ಯತ್ರ ಕಾಮಫಲಾ ವೃಕ್ಷಾ ಮಹೀ ಯತ್ರ ಹಿರಣ್ಮಯಾ |

ಜಾಹ್ನವೀ ಸ್ನಾಯಿನಸ್ತತ್ರ ನಿವಸಂತಿ ಘಟೋದ್ಭವ || ೧೨೨ ||

ಭೇನುಂ ಭಾಗೀರಥೀತೀರೇ ಸುಶೀಲಾಂ ಚ ಪಯಸ್ವಿನೀಂ |

ವಾಸೋರತ್ನೈರಲಂಕೃತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ದದಾತಿಯಃ || ೧೨೩ ||

ಯಾವಂತಿ ತಸ್ಯಾ ಲೋಮಾನಿ ಮುನೇ ತತ್ಸಂತತೇರಸಿ |

ತಾವದ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸಸ್ವರ್ಗಸುಖಭುಗ್ಭವೇತ್ || ೧೨೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಗಂಗಾಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಂ”
ನಾಮಾಷ್ಟಾವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೧೨೦. ತಿಳಿದೂ, ತಿಳಿದೂ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನು ಸಹ ಆತ್ಮ
ಘಾತುಕನಾಗದೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನರಕವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೧. ಗಂಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ತಪೋವನವೂ, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಷೇತ್ರವೂ
ಆಗಿರುವಳು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

೧೨೨. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಜಾಹ್ನವಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವರು ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
ಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ವೃಕ್ಷಗಳೂ, ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಭೂಮಿಯೂ ಇರುವ
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವರು.

೧೨೩-೧೨೪. ಭಾಗೀರಥಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದೂ,
ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಆದ ಹಸುವನ್ನು ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವವನು ಆ ಗೋವಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂತತಿಯು
ರೋಮಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನನು
ಭವಿಸುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ಗಂಗಾಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೬ ॥

ಅಥೈಕೋನತ್ರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಕಥನಂ

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ :-

ವಿನಾಸ್ತಾನೇನ ಗಂಗಾಯಾ ನೃಣಾಂ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕಂ ।
ಉಪಾಯಾಂತರಮಸ್ಯ ನೃದ್ಯೇನ ಸ್ನಾನಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧ ॥
ಅಶಕ್ತಾನಾಂ ಚ ಪಂಗೂನಾಮಾಲಸ್ಯೋಪಹತಾತ್ಮನಾಂ ।
ದೂರದೇಶಾಂತರಸ್ಥಾನಾಂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಂ ಕಥಂ ಭವೇತ್ ॥ ೨ ॥
ದಾನಂ ವಾಃಥ ವ್ರತಂ ವಾಃಥ ಮಂತ್ರಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಜಪೋಽಥವಾ ।
ತೀರ್ಥಾಂತರಾಃ ಭಿಷೇಕೋ ವಾ ದೇವತೋಪಾಸನಂ ತು ವಾ ॥ ೩ ॥
ಯದ್ಯಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿತ್ಕುಡ್ವಕ್ತ್ರ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲಪ್ರದಂ ।
ವಿಧಾನಾಂತರಮಾತ್ರೇಣ ತದ್ವದ ಪ್ರಣತಾಯ ಮೇ ॥ ೪ ॥
ತ್ವತ್ತೋ ನ ವೇದ ಸ್ಯಂದಾನ್ಯೋ ಗಂಗಾಗರ್ಭಸಮುದ್ಭವ ।
ಪರಂ ಸ್ವರ್ಗತರಂಗಿಣ್ಯಾ ಮಹಿಮಾನಂ ಮಹಾಮತೇ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಕಥನ

೧. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡದ ಮಾನವರ ಜನ್ಮವು ನಿಷ್ಫಲವಾದುದು. ಈ ಗಂಗಾಸ್ನಾನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿರುವುದಿ?

೨. ಅಸಮರ್ಥರೂ, ಕುಂಟರೂ, ಆಲಸ್ಯವುಳ್ಳವರೂ, ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿರುವವರೂ ಆದವರಿಗೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೩-೪. ಎಲೈ ಸ್ವಂದನೆ! ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ, ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ದಾನವನ್ನಾಗಲಿ, ವ್ರತವನ್ನಾಗಲಿ, ಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಲಿ, ಸ್ತೋತ್ರ, ಜಪಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಇತರ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನವನ್ನಾಗಲಿ, ದೇವತೋಪಾಸನೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಇನ್ನೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಇತರ ವಿಧಿಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳು.

೫. ಗಂಗೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇತರಾರೂ ಗಂಗೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಸಂತಿ ಪುಣ್ಯಜಲಾನೀಹ ಸರಾಂಸಿ ಸರಿತೋ ಮುನೇ |
 ಸ್ಥಾನೇ ಸ್ಥಾನೇ ಚ ತೀರ್ಥಾನಿ ಜಿತಾತ್ಮಾಧ್ಯುಷಿತಾನಿ ಚ || ೬ ||
 ದೃಷ್ಟಪ್ರತ್ಯಯಕಾರೀಣಿ ಮಹಾಮಹಿಮಭಾಂಜ್ಯಸಿ |
 ಪರಂ ಸ್ವರ್ಗತರಂಗಿಣ್ಯಾಃ ಕೋಟ್ಯಂಶೋಽಪಿ ನ ತತ್ರ ನೈ || ೭ ||
 ಅನೇನೈವಾಸುಮಾನೇನ ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ತ ಕಲಶೋದ್ಭವ |
 ದಧ್ರೇ ಗಂಗೋತ್ತಮಾಂಗೇನ ದೇವದೇವೇನ ಶಂಭುನಾ || ೮ ||
 ಸ್ನಾನಕಾಲೇಽನ್ಯತೀರ್ಥೇಷು ಜಪ್ಯತೇ ಜಾಹ್ನವೀ ಜನೈಃ |
 ವಿನಾ ವಿಷ್ಣುಪದೀಂ ಕ್ವಾನ್ಯತ್ಸಮರ್ಥಮುಘನೋಚನೇ || ೯ ||
 ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಗಂಗಾಯಾಮೇವ ಲಭ್ಯತೇ |
 ಯಥಾ ದ್ರಾಕ್ಷಾಫಲಸ್ವಾದೋ ದ್ರಾಕ್ಷಾಯಾಮೇವ ನಾನ್ಯತಃ || ೧೦ ||
 ಅಸ್ತುಸಾಯ ಇಹತ್ವೇಕಃ ಸ್ಯಾದ್ಯೇನಾವಿಕಲಂ ಫಲಂ |
 ಸ್ನಾನಸ್ಯ ದೇವಸರಿತೋ ಮಹಾಗುಹ್ಯತನೋ ಮುನೇ || ೧೧ ||
 ಶಿವಭಕ್ತಾಯ ಶಾಂತಾಯ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಪರಾಯ ಚ |
 ಶ್ರದ್ಧಾಲನೇ ತ್ವಾಸ್ತಿ ಕಾಯ ಗರ್ಭವಾಸನುಮುಕ್ಷನೇ || ೧೨ ||
 ಕಥನೀಯಂ ನ ಚಾನ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿತ್ಕೇನಚಿತ್ಕೃಚಿತ್ |
 ಇದಂ ರಹಸ್ಯಂ ಪರಮಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ || ೧೩ ||

೬-೭. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮುನಿಯೇ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ ಜಲವುಳ್ಳ ನದಿಗಳೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಿಂದ ವಾಸಿಸಲ್ಪಡುವುವೂ, ದರ್ಶನದಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವೂ, ಅತ್ಯಂತ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವೂ ಆದ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಮಹಿಮೆಯ ಕೋಟ್ಯಂಶವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೮. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ! ಶಂಭುವು ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊ.

೯-೧೦. ಜನರು ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವಾಗ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಜಪಿಸುವರು. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಇತರ ತೀರ್ಥವು ಎಲ್ಲಿರುವುದು? ದ್ರಾಕ್ಷಿಯಹಣ್ಣಿನ ರುಚಿಯು ದ್ರಾಕ್ಷಿಯಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲವು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಲಭಿಸುವುದು.

೧೧. ಮುನಿಯೇ! ಗಂಗಾಸ್ನಾನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ರಹಸ್ಯವಾದ ಉಪಾಯವೊಂದಿರುವುದು.

೧೨-೧೩. ಮಹಾ ಪಾತಕವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಈ ಉತ್ತಮ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಭಕ್ತನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನೂ, ಆಸ್ತಿಕನೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು

ಮಹಾಶ್ರೇಯಸ್ಕರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮನೋರಥಕರಂ ಪರಂ ।

ದ್ವ್ಯನದೀಪ್ರೀತಿಜನಕಂ ಶಿವಸಂತೋಷಸಂತತಿಂ ॥ ೧೪ ॥

ನಾಮ್ನಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ಗಂಗಾಯಾಃ ಸ್ತವರಾಜೇಷು ಶೋಭನಂ ।

ಜಪ್ಯಾನಾಂ ಪರಮಂ ಜಪ್ಯಂ ವೇದೋಪನಿಷದಾ ಸಮಂ ॥ ೧೫ ॥

ಜಪನೀಯಂ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮೌನಿನಾ ವಾಚಕಂ ವಿನಾ ।

ಶುಚಿಸ್ಥಾನೇಷು ಶುಚಿನಾ ಸುಸ್ವಪ್ನಾಕ್ಷರಮೇವ ಚ ॥ ೧೬ ॥

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

॥ ಓಂ ನಮೋ ಗಂಗಾದೇವ್ಯೈ ॥

ಓಂಕಾರರೂಪಿಣ್ಯಜರಾಸತುಲಾಸಂತಾಸಮೃತಸ್ರವಾ ।

ಅತ್ಯುದಾರಾಭಯಾಶೋಕಾಸಲಕನಂದಾಸಮೃತಾಸಮಲಾ ॥ ೧೭ ॥

ಅನಾಥವತ್ಸಲಾಸಮೋಘಾಸಾಂ ಯೋನಿರಮೃತಪ್ರದಾ ।

ಅನ್ಯಕ್ತಲಕ್ಷಣಾಕೋಭ್ಯಾಸನವಚ್ಛಿನ್ನಾಸಪರಾಜಿತಾ ॥ ೧೮ ॥

ಅನಾಥನಾಥಾಭೀಷ್ವರ್ಥಸಿದ್ಧಿದಾಸನಂಗವರ್ಧಿನೀ ।

ಅಣಿಮಾದಿಗುಣಾಧಾರಾಸಗ್ರಗಣ್ಯಾಃ ಲೀಕಹಾರಿಣೀ ॥ ೧೯ ॥

ಬಯಸುವವನೂ, ಆದವನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವನೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಬಾರದು.

೧೪-೧೬. ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೀಯುವುದೂ, ಗಂಗೆಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಶಿವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವೂ, ಜಪಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಜಪವೂ, ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಮವೂ ಆದ ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಮೌನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.

೧೭-೨೨. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಗಂಗಾದೇವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಈ ಗಂಗೆಯು ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪಳೂ, ಮುಪ್ಪಿಲ್ಲದವಳೂ, ಪರಿಮಾಣರಹಿತಳೂ, ನಾಶರಹಿತಳೂ, ಅಮೃತರೂಪವಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಅತ್ಯಂತೋದಾರಳೂ, ಭಯರಹಿತಳೂ, ದುಃಖವಿಲ್ಲದವಳೂ, ಅಲಕನಂದೆಯೂ, ಅಮೃತರೂಪಳೂ, ಶುದ್ಧಳೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಪ್ರಿಯಳೂ, ಅಮೋಘಾನಾಮಕಳೂ, ಜಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳೂ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಳೂ, ನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪಳೂ, ಸ್ಥಿರಳೂ, ಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತಳೂ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟಳೂ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಲ್ಪಡದವಳೂ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಡುವವಳೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀಡುವವಳೂ, ಕಾಮವರ್ಧಿನಿಯೂ, ಅಣಿಮಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ವಿಷ್ಣುವೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಯವಾಗುಳ್ಳವಳೂ, ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನವನ್ನು

ಅಚಿಂತ್ಯಶಕ್ತಿರನಘಾಸದ್ಭೂತರೂಪಾಘಹಾರಿಣೀ ।

ಅದ್ವಿರಾಜಸುತಾಃ ಸ್ವಾಂಗಯೋಗಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಃ ಚ್ಯುತಾಃ ॥ ೨೦ ॥

ಅಕ್ಷುಣ್ಣಶಕ್ತಿರಸುದಾಸನಂತತೀರ್ಥಾಃ ಸ್ವತೋದಕಾಃ ।

ಅನಂತಮಹಿಮಾಸಾರಾಃ ನಂತಸೌಖ್ಯಪ್ರದಾಃ ಸ್ವದಾಃ ॥ ೨೧ ॥

ಅಶೇಷದೇವತಾಮೂರ್ತಿರಘೋರಾಃ ಸ್ವತರೂಪಿಣೀಃ ।

ಅನಿದ್ಯಾಜಾಲಶಮನೀ ಹೃಪ್ರತರ್ಕ್ಯಗತಿಪ್ರದಾಃ ॥ ೨೨ ॥

ಅಶೇಷವಿಘ್ನಸಂಹರ್ತ್ರಿ ತ್ವಶೇಷಗುಣಗುಂಫಿತಾಃ ।

ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಜ್ಯೋತಿರನುಗ್ರಹಪರಾಯಣಾಃ ॥ ೨೩ ॥

ಅಭಿರಾಮಾಃ ನನದ್ಯಾಂಗ್ಯನಂತಸಾರಾಃ ಕಲಂಕಿನೀಃ ।

ಆರೋಗ್ಯದಾಃ ಸಂದನಲ್ಲಿ ತ್ವಪನ್ನಾರ್ತಿವಿನಾಶಿನೀಃ ॥ ೨೪ ॥

ಆಶ್ಚರ್ಯಮೂರ್ತಿರಾಯುಷಾಢ್ಯಾಃ ದ್ಯಾಃ ಸ್ಯಾಃ ಸೇವಿತಾಃ ।

ಆಸ್ಯಾಯಿನ್ಯಾಪ್ತವಿದ್ಯಾಃ ಖ್ಯಾತ್ವಾನಂದಾಃ ಶ್ವಾಸದಾಯಿನೀಃ ॥ ೨೫ ॥

ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಆಲೋಚಿಸಲಾಗದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಪಾಪರಹಿತಳೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯರೂಪಳೂ, ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಹಿಮಾಲಯನ ಮಗಳೂ, ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ತಪ್ಪದವಳೂ, ಅಕುಂಠಿತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಪ್ರಾಣಪ್ರದಳೂ, ಸಕಲ ತೀರ್ಥ ರೂಪಳೂ, ಅಮೃತದಂತೆ ರುಚಿಯಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಅಪರಿಮಿತಮಹಿಮೆ ಯುಳ್ಳವಳೂ, ಅವಧಿಯಿಲ್ಲದವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಭುಕ್ತಿಪ್ರದಳೂ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತಾರೂಪಳೂ, ಶಾಂತಸ್ವಭಾವಳೂ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಅವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಆವರಣವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮೈಕೈರೂಪಗತಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಸಮಸ್ತವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಕಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಗುಣಪೂರ್ಣಳೂ, ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಪ್ರಕಾಶದಂತಿರುವವಳೂ, ಅನುಗ್ರಹ ನಿರತಳೂ, ಯೋಗಿಗಳ ವಿಹಾರಸ್ಥಾನಳೂ, ನಿರ್ದುಷ್ಟಸ್ವರೂಪಳೂ, ಅಪರಿಮಿತ ಸಾರವುಳ್ಳವಳೂ, ಕಲಂಕರಹಿತಳೂ, ಆರೋಗ್ಯಪ್ರದಳೂ, ಸುಖಲತಾರೂಪಳೂ, ಭಕ್ತರ ಸೀಡೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಮೂರ್ತಿಯೂ, ಆಯುಷ್ಯ ವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣಳೂ, ಸರ್ವಕಾರಣಳೂ, ನಾಲ್ಕುಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದವಳೂ, ಪೂಜ್ಯರಿಂದ ಸಂಸೇವಿತಳೂ, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಪ್ರದವಾದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಳೂ, ಸುಖಸ್ವರೂಪಳೂ, ನಿರ್ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಆಲಸ್ಯಮೂಲ ವಾದ ಕಾಮಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದ್ಯಾಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಮೋಕ್ಷವರ್ಷಿಣಿಯೂ, ಇರಾವತೀನದೀರೂಪಳೂ, ಇಷ್ಟ

ಅಲಸ್ಯಘ್ನಾಪದಾಂ ಹಂತ್ರೀ ಹ್ಯಾನಂದಾನ್ಯತವರ್ಷಿಣೀ ।

ಇರಾನತೀಷ್ಟದಾತ್ರೀಷ್ಟಾ ತ್ವಿಷ್ಟಾಪೂರ್ತಫಲಪ್ರದಾ || ೨೬ ||

ಇತಿಹಾಸಶ್ರುತೀಡ್ಯಾರ್ಥಾ ತ್ವಿಹಾನ್ಯುತ್ರಶುಭಪ್ರದಾ ।

ಇಜ್ಯಾಶೀಲಸಮಿಜ್ಜೇಷ್ಠಾ ತ್ವಿಂದ್ರಾದಿಪರಿನಂದಿತಾ || ೨೭ ||

ಇಲಾಂಲಂಕಾರಮಾಲೇಡ್ವಾ ತ್ವಿಂದಿರಾ ರನ್ಯುಮಂದಿರಾ ।

ಇಂದಿಂದಿರಾದಿ ಸಂಸೇನ್ಯಾ ತ್ವೀಶ್ವರೀಶ್ವರನಲ್ಲಭಾ || ೨೮ ||

ಈತಿಭೀತಿಹರೇಡ್ಯಾ ಚ ತ್ವೀಡನೀಯಚರಿತ್ರಭೃತ್ ।

ಉತ್ಪಷ್ಟಶಕ್ತಿರುತ್ಪಷ್ಟೋಡುಪಮಂಡಲಚಾರಿಣೀ || ೨೯ ||

ಉದಿತಾಂಬರಮಾಗೋಸ್ರೋರಗಲೋಕನಿಹಾರಿಣೀ ।

ಉಕ್ನೋರ್ವರೋತ್ಪಲೋತ್ಕಂಭಾ ಉಪೇಂದ್ರಚರಣದ್ರವಾ || ೩೦ ||

ಉದನ್ವತ್ಪೂರ್ತಿಹೇತುಶ್ಲೋದಾರೋತ್ಸಾಹಪ್ರವರ್ಧಿನೀ ।

ಉದ್ವೇಗಘ್ನಾಷ್ಟಶಮನೀ ಉಷ್ಣರಶ್ಮಿಸುತಾಪ್ರಿಯಾ || ೩೧ ||

ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಿತಿಸಂಹಾರಕಾರಿಣ್ಯಪರಿಚಾರಿಣೀ ।

ಉರ್ಜಂ ವಹಂತ್ಯೂರ್ಜಧರೋಜಾವತೀ ಚೋರ್ನಿಮಾಲಿನೀ || ೩೨ ||

ವನ್ನೀಡೇರಿಸುವವಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸ್ತ್ರೀತಿವಿಷಯಳೂ, ಯಜ್ಞವಾನ್ಯಾದಿ ನಿರ್ಮಾಣ
ಗಳಿಗೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಇತಿಹಾಸ, ವೇದಗಳಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯನಾದ
ಅರ್ಥವುಳ್ಳವಳೂ, ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶುಭವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಯಾಗ
ಮಾಡುವ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಳೂ, ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದ ವಂದಿತಳೂ,
ಭೂಮಿಗೆ ಅಲಂಕಾರಮಾಲೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೈ
ಮನೋಹರಮಂದಿರಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮದಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಸಕಲಕ್ಕೂ
ನಿಯಾಮಕಳೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಕಾಂತೆಯೂ, ಈತಿಬಾಧೆಯ ಭಯವನ್ನು
ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಸ್ತುತ್ಯಳೂ, ಶ್ಲಾಘ್ಯಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಉತ್ಪಷ್ಟವಾದ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಉತ್ತಮಳೂ, ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ,
ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದವಳೂ, ಪ್ರಕಾಶರೂಪಳೂ, ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿ
ವಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಫಲವನ್ನು ವರ್ಷಿಸುವವಳೂ, ಭೂಮಿರೂಪಳೂ, ಉತ್ಪಲ
ರೂಪಳೂ, ಕಲಶಗಳನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ವಾಮನನ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನ
ಜಲರೂಪಳೂ, ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ಕಾರಣಳೂ, ವಾನರೂರಳೂ,
ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವಳೂ, ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ,
ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಸೂರ್ಯಸುತೆಯಾದ ಯಮುನೆಯ
ಸ್ನೇಹಿತಳೂ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಪಾಲನೆ, ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ
ಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ, ಉರ್ಜಂವಹಂತೀತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರರೂಪಳೂ, ಪ್ರಾಣ
ಧಾರಿಣಿಯೂ, ಬಲಧಾರಿಣಿಯೂ, ಅಲೆಗಳ ಮಾಲೆಯುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿರುವಳು ;

ಉರ್ಧ್ವರೇತಃ ಪ್ರಿಯೋರ್ಧ್ವಾರ್ಧ್ವಾ ಹ್ಯೂರ್ನಿಲೋರ್ಧ್ವಗತಿಪ್ರದಾ |

ಋಷಿವೃಂದಸ್ತುತರ್ಥಿಶ್ಚ ಋಣತ್ರಯವಿನಾಶಿನೀ || ೩೩ ||

ಋತಂಭರರ್ಥಿದಾತ್ರೀ ಚ ಋಕ್ಸ್ವರೂಪಾ ಋಜುಪ್ರಿಯಾ |

ಋಕ್ಸ್ ಮಾರ್ಗವಹರ್ಕ್ಷಾರ್ಚೀರ್ಯಜುಮಾರ್ಗಪ್ರದರ್ಶಿನೀ || ೩೪ ||

ಏಧಿತಾಃಖಿಲಧರ್ಮಾರ್ಥಾ ತ್ವೇಕ್ಷೈಕಾಃಸ್ಮೃತದಾಯಿನೀ |

ಏಧನೀಯಸ್ವಭಾವೇಜ್ಯಾತ್ವೇಜಿತಾಶೇಷಸಾತಕಾ || ೩೫ ||

ಐಶ್ವರ್ಯಾದೈಶ್ವರ್ಯರೂಪಾ ಹೈಹೃತಿಹೃಂ ಹೈವೃಂದವೀ ದ್ಯುತಿಃ |

ಓಜಸ್ವಿನೋಷಧೀಕ್ಷೇತ್ರಮೋಜೋದೌದನದಾಯಿನೀ || ೩೬ ||

ಓಷಾಃಸ್ಮೃತೌನ್ನತ್ಯದಾತ್ರೀತ್ವಾಷಧಂ ಭವರೋಗಿಣಾಂ |

ಔದಾರ್ಯಚಂಚುರೌಪೇಂದ್ರೀ ತ್ವಾಗ್ರೀಹೃತೋಮೇಯರೂಪಿಣೀ || ೩೭ ||

ಅಂಬರಾಧ್ವವಹಾಂಬಷಾಂಬರಮಾಲಾಂಬುಜೇಕ್ಷಣಾ |

ಅಂಬಿಕಾಂಬುಮಹಾಯೋನಿರಂಭೋದಾಂಧಕಹಾರಿಣೀ || ೩೮ ||

ಅಂಶುಮಾಲಾಹ್ಯಂಶುಮತೀತ್ಸಂಗೀಕೃತಷಡಾನನಾ |

ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರಹಂತ್ರ್ಯಂಧುರಂಜನಾಹ್ಯಂಜನಾವತೀ || ೩೯ ||

೩೩-೬೦. ಉರ್ಧ್ವರೇತಸ್ವರಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳೂ, ಉರ್ಧ್ವ ಮಾರ್ಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಶೋಕಮೋಹಾದಿ ಅಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವವಳೂ, ಸ್ವರ್ಗ ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಋಷಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮೃದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳವಳೂ, ದೇವಾದಿಋಣತ್ರಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ ಸತ್ಯವನ್ನಧರಿಸಿರುವವಳೂ, ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಋಗ್ವೇದರೂಪಳೂ, ಋಜುಬುದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳೂ, ನಕ್ಷತ್ರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಚಂದ್ರಾದಿಗಳಂತೆ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವಳೂ, ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವವಳೂ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಅಸದೃಶಳೂ, ಅದ್ವಿತೀಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯೆಗೈಯುವವಳೂ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ, ಪೂಜ್ಯಳೂ, ನಿವಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಈಶ್ವರಧರ್ಮರೂಪಳೂ, ಐತಿಹ್ಯವೆಂಬ ಪ್ರಮಾಣರೂಪಳೂ, ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಇಂದ್ರಿಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಔಷಧಿಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರ ರೂಪಳೂ, ಇಂದ್ರಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯೂ, ಮಧುರವಾದ ನುಡಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಉನ್ನತಗತಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಸಂಸಾರವೆಂಬ ರೋಗವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಔಷಧರೂಪಳೂ. ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ವಿಖ್ಯಾತಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಳೂ, ಸಂಹಾರಕಾರಿಣಿಯೂ, ಗಣೇಶರೂಪಳೂ, ಆಕಾಶಮಾರ್ಗ ಗಾಮಿನಿಯೂ, ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಆಕಾಶಶೋಭಾಧಾರಿಣಿಯೂ,

ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿಣೀ ಕಾಮ್ಯಾ ಕಮಲೋತ್ಪಲಗಂಧಿನೀ ।	
ಕುಮುದ್ವತೀ ಕಮಲಿನೀ ಕಾಂತಿಃ ಕಲ್ಪಿತದಾಯಿನೀ	॥ ೪೦ ॥
ಕಾಂಚನಾಕ್ಷೀ ಕಾಮಧೇನುಃ ಕೀರ್ತಿಕೃತ್ಯೈಶನಾಶಿನೀ ।	
ಕ್ರತುಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಕ್ರತುಫಲಾ ಕರ್ಮಬಂಧವಿಭೇದಿನೀ	॥ ೪೧ ॥
ಕಮಲಾಕ್ಷೀ ಕ್ಲಮಹರಾ ಕೃಶಾನುತಪನದ್ಯುತಿಃ ।	
ಕರುಣಾದ್ರೌ ಚ ಕಲ್ಯಾಣೀ ಕಲಿಕಲ್ಪವನಾಶಿನೀ	॥ ೪೨ ॥
ಕಾಮರೂಪಾ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಃ ಕಮಲೋತ್ಪಲಮಾಲಿನೀ ।	
ಕೂಟಸ್ಥಾ ಕರುಣಾ ಕಾಂತಾ ಕೂರ್ಮಯಾನಾ ಕಲಾವತೀ	॥ ೪೩ ॥
ಕಮಲಾ ಕಲ್ಪಲತಿಕಾ ಕಾಲೀ ಕಲುಷವೈರಣೀ ।	
ಕಮನೀಯ ಜಲಾ ಕನ್ಯಾ ಕಪರ್ದಿಸುಕಪರ್ದಗಾ	॥ ೪೪ ॥
ಕಾಲಕೂಟಪ್ರಶಮನೀ ಕದಂಬಕುಸುಮಪ್ರಿಯಾ ।	
ಕಾಲಂದೀ ಕೇಲಿಲಲಿತಾ ಕಲಕಲ್ಲೋಲಮಾಲಿಕಾ	॥ ೪೫ ॥

ತಾವರೆಹೂವಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಪಾರ್ವತೀರೂಪಳೂ, ಜಲಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಕಾರಣಳೂ, ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡುವವಳೂ, ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕಳೂ, ತೇಜಃಪುಂಜ ರೂಪಳೂ, ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ, ಷಣ್ಮುಖನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವಳೂ, ನರಕವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಧರ್ಮಕೂಪಸ್ವರೂಪಳೂ, ಅವಿದ್ಯಾರೂಪಳೂ, ಅವಿದ್ಯೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಅಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಲರ್ಹಳೂ, ತಾವರೆ ಕನ್ನೆದಿಲೆ ಹೂವುಗಳ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ನೈದಿಲೆ ಮತ್ತು ಕಮಲಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಚಂದ್ರನತೇಜಸ್ವಿನರೂಪಳೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಕಾಮಧೇನುಸ್ವರೂಪಳೂ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಪಂಚಕ್ಷೇಶಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಅಶ್ವಮೇಧಾದಿಯಾಗಳಿ ಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ಯಜ್ಞಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ಭೇದಿಸುವವಳೂ, ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಅಗ್ನಿಸೂರ್ಯರಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ದಯಾದ್ರವ್ಯಳೂ, ಮಂಗಳಕರಳೂ, ಕಲಿದೋಷಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾರೂಪಿಣಿಯೂ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತೀರೂಪಳೂ, ಕಮಲೋತ್ಪಲಗಳ ಸಾಲುಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಅಜ್ಞಾನವರ್ತಿನಿಯೂ, ದಯಾರೂಪಳೂ, ಮನೋಹರಳೂ, ಕೂರ್ಮವಾಹನಳೂ, ಆರುವತ್ತನಾಲ್ಕು ಕಲೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ, ಕಾಳಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಳೂ, ಮನೋಹರವಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಕಾಮುಕಿಯೂ, ಶಿವನಜಟಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದವಳೂ, ವಿಷನಾಶಿನಿಯೂ, ಈಚಲ ಹೂವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಯಮುನಾರೂಪಳೂ, ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಮನೋಹರಳೂ, ಇಂಪಾಗಿ ದನಿಗೈಯುವ

ಕ್ರಾಂತಲೋಕತ್ರಯಾ ಕಂಡೂಃ ಕಂಡೂತನಯವತ್ಸಲಾ ।

ಖಡ್ಗಿನೀ ಖಡ್ಗ ಧಾರಾಭಾ ಖಗಾ ಖಂಡೇಂದುಧಾರಿಣೀ ॥ ೪೬ ॥

ಖೇಖೇಲಗಾಮಿನೀ ಖಸ್ಥಾ ಖಂಡೇಂದುತಿಲಕಪ್ರಿಯಾ ।

ಖೇಚರೀ ಖೇಚರೀವಂದ್ಯಾ ಖ್ಯಾತಿಃ ಖ್ಯಾತಿಪ್ರದಾಯಿನೀ ॥ ೪೭ ॥

ಖಂಡಿತಪ್ರಣತಾಃ ಘೌಘೌ ಖಲಬುದ್ಧಿ ವಿನಾಶಿನೀ ।

ಖಾತ್ಯನಃ ಕಂದಸಂದೋಹಾ ಖಡ್ಗ ಖಟ್ಟಾಂಗಖೇಟಿನೀ ॥ ೪೮ ॥

ಖರಸಂತಾಪಶಮನೀ ಖನಿಃ ಪೀಯೂಷಸಾಧಸಾಂ ।

ಗಂಗಾ ಗಂಧವತೀ ಗೌರೀ ಗಂಧರ್ವನಗರಪ್ರಿಯಾ ॥ ೪೯ ॥

ಗಂಭೀರಾಂಗೀ ಗುಣಮಯಾ ಗತಾತಂಕಾ ಗತಿಪ್ರಿಯಾ ।

ಗಣನಾಥಾಂಭಿಕಾ ಗೀತಾ ಗದ್ಯಪದ್ಯಪರಿಷ್ಕೃತಾ ॥ ೫೦ ॥

ಗಾಂಧಾರೀ ಗರ್ಭಶಮನೀ ಗತಿಭ್ರಷ್ಟಗತಿಪ್ರದಾ ।

ಗೋಮತೀ ಗುಹ್ಯವಿದ್ಯಾ ಗೌರ್ಗೋಪ್ತೀ ಗಗನಗಾಮಿನೀ ॥ ೫೧ ॥

ಅಲೆಗಳ ಸಮೂಹಗಳುಳ್ಳವಳೂ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಮೀರಿದವಳೂ, ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಖಡ್ಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಕತ್ತಿಯ ಅಲುಗಿನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಆಕಾಶಗಾಮಿನಿಯೂ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರನನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹೋಗುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠಳೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪ್ರಿಯಳೂ, ಆಕಾಶಚಾರಿಣಿಯೂ, ಸಿದ್ಧಾಂಗನೆಯರಿಗೆ ವಂದ್ಯಳೂ, ಪಂಚಖ್ಯಾತಿರೂಪಳೂ, ಕೀರ್ತಿದಾಯಕಿಯೂ, ಪ್ರಣಾಮಗೈದವರ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಕಿತ್ತುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪವೆಂಬ ಗಡ್ಡೆಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವಳೂ, ಕತ್ತಿ, ಖಟ್ಟಾಂಗ, ಗುರಾಣಿಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಅವೃತಸಮಾನವಾದ ನೀರಿಗೆ ಗಣಿಯೂ, ದೋಷರಹಿತವಾದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ, ಭೂಮಿರೂಪಳೂ, ಗೌರೀರೂಪಳೂ, ಗಂಧರ್ವನಗರಪ್ರಿಯಳೂ, ಗಂಭೀರವಾದ ಅಂಗವುಳ್ಳವಳೂ, ತ್ರಿಗುಣಸ್ವರೂಪಳೂ, ಭಯವಿಲ್ಲದವಳೂ, ವಿಶ್ವನಾಥನಪ್ರಿಯಳೂ, ಗಣೇಶನ ಮಾತೆಯೂ, ಭಗವದ್ಗೀತಾರೂಪಳೂ, ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ವರಾಹಶಕ್ತಿರೂಪಳೂ, ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಪತಿತರಿಗೂ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಗೋಮತೀನದೀರೂಪಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯೂ, ವೇದರೂಪಳೂ, ಕಾಪಾಡುವವಳೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ, ವಂಶೋದ್ಧಾರಕಳೂ, ಗುಣಪ್ರಿಯಳೂ, ನಿರ್ಗುಣಳೂ, ಗುಣನಿಯಾಮಕಳೂ, ಸ್ಕಂದಮಾತೆಯೂ, ಹಿಮಾಲಯನ ಪುತ್ರಿಯೂ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದದಿಂದ ಜನಿಸಿದವಳೂ, ಗಣ

ಗೋತ್ರಪ್ರವರ್ಧಿನೀ ಗುಣ್ಯಾ ಗುಣಾತೀತಾ ಗುಣಾಗ್ರಣೀಃ |

ಗುಹಾಂಬಿಕಾ ಗಿರಿಸುತಾ ಗೋವಿಂದಾಂಘ್ರಿಸಮುದ್ಭವಾ || ೫೨ ||

ಗಣನೀಯ ಚರಿತ್ರಾ ಚ ಗಾಯತ್ರೀ ಗಿರಿಶಪ್ರಿಯಾ |

ಗೂಢರೂಪಾ ಗುಣವತೀ ಗುರ್ವೀ ಗೌರವವರ್ಧಿನೀ || ೫೩ ||

ಗ್ರಹಪೀಡಾಹರಾ ಗುಂದ್ರಾ ಗರಘ್ನೀ ಗಾನವತ್ಸಲಾ |

ಘರ್ಮಹಂತ್ರೀ ಘೃತವತೀ ಘೃತತುಷ್ಟಿಪ್ರದಾಯಿನೀ || ೫೪ ||

ಘಂಟಾರವಪ್ರಿಯಾ ಘೋರಾಃ ಘೌಘವಿದ್ವಂಸಕಾರಿಣೀ |

ಘ್ರಾಣತುಷ್ಟಿಕರೀ ಘೋಷಾ ಘನಾನಂದಾ ಘನಪ್ರಿಯಾ || ೫೫ ||

ಘಾತುಕಾ ಘೂರ್ಣತಜಲಾ ಘೃಷ್ಟಸಾತಕಸಂತತಿಃ |

ಘಟಿಕೋಟಿಪ್ರಪೀತಾಪಘಟಿತಾಃ ಶೇಷಮಂಗಲಾ || ೫೬ ||

ಘೃಣಾವತೀ ಘೃಣಿನಿಧಿರ್ಘಸ್ಮರಾ ಘೂಕನಾದಿನೀ |

ಘುಸ್ಪೃಣಾ ಪಿಂಜರತನುರ್ಘರ್ಘರಾ ಘರ್ಘರಸ್ವನಾ || ೫೭ ||

ಚಂದ್ರಿಕಾ ಚಂದ್ರಕಾಂತಾಂಬುಶ್ಚಂಚದಾಪಾ ಚಲದ್ಯುತಿಃ |

ಚಿನ್ಮಯಾ ಚಿತಿರೂಪಾ ಚ ಚಂದ್ರಾಽಯುತಶತಾನನಾ || ೫೮ ||

ನಾರ್ಹವಾದಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಸ್ತುತಿಸುವವರನ್ನು ಪೊರೆಯುವವಳೂ, ಮಹೇಶ್ವರಪ್ರಿಯೆಯೂ, ಗೂಢರೂಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಶಾಂತ್ಯಾದಿಗುಣವುಳ್ಳವಳೂ, ಮಹಾತ್ಮಳೂ, ಗೌರವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವಳೂ, ಗ್ರಹಪೀಡೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಮುಸ್ತಾರೂಪಳೂ, ವಿಷನಾಶಿನಿಯೂ, ಗಾನಪ್ರಿಯಳೂ, ಸಂತಾಪಹರಳೂ, ತುಸ್ಪದಂತಿರುವ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಘೃತದಿಂದಾಗುವ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಘಂಟೆಯಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಘೋರಪಾಪನಾಶಿನಿಯೂ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಕಾಂಚಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಸಾಂದ್ರಾನಂದಳೂ, ಮೇಘಪ್ರಿಯಳೂ, ಸಮಸ್ತಜ್ಞಾನನಾಶಕಳೂ, ಚಂಚಲಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಅನೇಕ ಕಲಶಗಳಿಂದ ಪಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಅನೇಕ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ದಯಾದ್ರವ್ಯಳೂ, ಕರುಣಾಸಾಗರಳೂ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಭಕ್ಷಿಸುವವಳೂ, ಬಕಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿಯಿಂದ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳೂ, ಘರ್ಘರಾಮಡುವಿನ ರೂಪಳೂ, ಘರ್ಘರಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಬೆಳದಿಂಗಳರೂಪಳೂ, ಚಂದ್ರಕಾಂತಮಣಿಯಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ವಿರಾಜಿಸುವಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಳೂ, ಜೇತನಾರೂಪಳೂ, ಹತ್ತುಸಾವಿರಚಂದ್ರರ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ತಳೆದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ, ಸಂಪಿಗೆ ಹೂವಿನಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಮನೋಹರಳೂ, ಸುಂದರಾಂಗಿಯೂ,

ಚಾಂಪೇಯಲೋಚನಾ ಚಾರುಶ್ಚಾ ವರ್ಂಗೀ ಚಾರುಗಾಮಿನೀ ।

ಚಾರ್ಯಾ ಚಾರಿತ್ರನಿಲಯಾ ಚಿತ್ರಕೃಚ್ಚಿತ್ರರೂಪಿನೀ ॥ ೫೯ ॥

ಚಂಪೂಶ್ಚಂದನಶುಚ್ಯಂಬುಶ್ಚರ್ಚನೀಯಾ ಚಿರಸ್ಥಿರಾ ।

ಚಾರುಚಂಪಕಮಾಲಾಢ್ಯಾ ಶಮಿತಾಶೇಷದುಷ್ಪತಾ ॥ ೬೦ ॥

ಚಿದಾಕಾಶನಹಾಚಿಂತ್ಯಾ ಚಂಚಚ್ಚಾಮರನೀಜಿತಾ ।

ಚೋರಿತಾಶೇಷವೃಜಿನಾ ಚರಿತಾಶೇಷಮಂಡಲಾ ॥ ೬೧ ॥

ಛೇದಿತಾಖಿಲಸಾಪೌಘಾ ಛದ್ಮಸ್ಥೀ ಛಲಹಾರಿನೀ ।

ಛನ್ನತ್ರಿವಿಷ್ಟಪತಲಾ ಛೋಟಿತಾಶೇಷಬಂಧನಾ ॥ ೬೨ ॥

ಛುರಿತಾನ್ಮುತಧಾರೌಘಾ ಛಿನ್ನೈನಾಶ್ಚಂದಗಾಮಿನೀ ।

ಛತ್ರಿಕೃತಮರಾಲೌಘಾ ಛಟೀಕೃತನಿಜಾನ್ಮುತಾ ॥ ೬೩ ॥

ಜಾಹ್ನವೀಜ್ಯಾ ಜಗನ್ಮಾತಾ ಜಸ್ಯಾ ಜಂಘಾಲವೀಚಿಕಾ ।

ಜಯಾ ಜನಾರ್ದನಪ್ರೀತಾ ಜುಷಣೀಯಾ ಜಗದ್ವಿತಾ ॥ ೬೪ ॥

ಜೀವನಂ ಜೀವನಪ್ರಾಣಾ ಜಗಜ್ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಜಗನ್ಮಯಾ ।

ಜೀವಜೀವಾತುಲತಿಕಾ ಜನ್ಮಿಜನ್ಮನಿಬರ್ಹಿನೀ ॥ ೬೫ ॥

ಮನೋಹರವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳವಳೂ, ಜ್ಞೇಯಸ್ವರೂಪಳೂ, ಒಳ್ಳೆಯನಡತೆಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಳೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಪ್ರಸಂಚನನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವಳೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಚಂಪಕಪುಷ್ಪರೂಪಳೂ, ಗಂಧದಂತೆ ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಧ್ಯಾನಿಸಲರ್ಹಳೂ, ಅನಾದಿಯೂ, ಮನೋಹರವಾದ ಸಂಪಿಗೆಯ ಹೂವಿನಮಾಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಆಗಿರುವಳು ;

೬೬-೭೭. ಚಿದಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುವವಳೂ, ಧ್ಯಾನಾರ್ಹಳೂ, ಚಂಚಲವಾದ ಚಾಮರದಿಂದ ಬೀಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಸಂಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಛೇದಿಸುವವಳೂ, ಛದ್ಮವೆಂಬ ರೋಗವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದವಳೂ, ಸಕಲ ಬಂಧನಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಜಲಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಸುರಿಸುವವಳೂ, ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದವಳೂ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿನಿಯೂ, ಹಂಸಗಳ ಕೊಡೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಧ್ವನಿಗೈಯುವ ಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಜಹ್ನುತನಯಳೂ, ಬಿಲ್ಲಿನ ನಾಣಿನಂತೆ ಕಾಣಿಸುವವಳೂ, ಜಗನ್ಮಾತೆಯೂ, ಜಪಿಸಲರ್ಹಳೂ, ಉದ್ಭವಾದ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಸಖಿಯಾದ ಜಯಳರೂಪಳೂ, ಕೃಷ್ಣಪ್ರಿಯಳೂ, ಸೇವ್ಯಳೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಿತಕರಳೂ, ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳೂ, ಜಲದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು

ಜಾಡ್ಯವಿಧ್ವಂಸನಕರೀ ಜಗದ್ವೋನಿರ್ಜಲಾಲಾಲಾ	
ಜಗದಾನಂದಜನನೀ ಜಲಜಾ ಜಲಜೇಕ್ಷಣಾ	೬೬
ಜನಲೋಚನಸೀಯೂಷಾ ಜಟಾತಟಿನಿಹಾರಿಣೀ	
ಜಯಂತೀ ಜಂಜಪೂಕಘ್ನೀ ಜನಿತಜ್ಞಾನವಿಗ್ರಹಾ	೬೭
ಝಲ್ಲರೀವಾದ್ಯಕುಶಲಾ ಝಲಜ್ವಲಜಲಾನೃತಾ	
ಝಂಟೀಶವಂದ್ಯಾ ಝಂಕಾರಕಾರಿಣೀ ಝಂಝರಾನತಿ	೬೮
ಟೀಕಿತಾಶೇಷಸಾತಾಲಾ ಟೀಕಿಕೈನೋದ್ರಿಸಾಟಿನೀ	
ಟೀಕಾರನೃತ್ಯತ್ಯಲ್ಲೋಲಾ ಟೀಕನೀಯಮಹಾತಟಾ	೬೯
ಡಂಬರಪ್ರವಹಾ ಡೀನರಾಜಹಂಸಕುಲಾಕುಲಾ	
ಡಮಡ್ಡಮರುಹಸ್ತಾ ಚ ಡಾಮರೋಕ್ತಮಹಾಂಡಕಾ	೭೦
ಢೌಕಿತಾಶೇಷನಿರ್ವಾಣಾ ಢಕ್ಕಾನಾದಚಲಜ್ವಲಾ	
ಢುಂಢಿವಿಘ್ನೇಶಜನನೀ ಢಣಡ್ಡುಣಿತಸಾತಕಾ	೭೧

ಬದುಕಿಸುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಳೂ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಳೂ, ಜಗದ್ರೂಪಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಜೀವನೌಷಧರೂಪಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕಳೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಳೂ, ನೀರಿನ ಪಾಚಿಯೊಡಗೂಡಿರುವವಳೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆನಂದದಾಯಕಳೂ, ವಿಷ್ಣುಸಂಭೂತಗಳೂ, ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಮೃತದಂತಿರುವವಳೂ, ಈಶ್ವರನ ಜಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಜಯಶೀಲಳೂ, ಪಾಪನಾಶಕಳೂ, ಜ್ಞಾನಶರೀರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಝಲ್ಲರೀವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣಳೂ, ಝಲಜ್ವಲವೆಂಬ ಶಬ್ದವುಳ್ಳ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಮಹೇಶ್ವರನ ಮೂರ್ತಿಯೆನಿಸಿ ಸರ್ವವಂದ್ಯಳೂ, ಝಂಕಾರಶಬ್ದಗೈಯುವವಳೂ, ಝಂಝರಶಬ್ದವುಳ್ಳವಳೂ, ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತ ಪಾತಾಳವುಳ್ಳವಳೂ, ಪಾಪವೆಂಬ ಸರ್ವತವನ್ನು ಸೀಳುವುದರಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಂತಿರುವವಳೂ, ಟೀಕಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಚಲಿಸುವ ಅಲೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಸೇವಿಸಲರ್ಹವಾದ ದಡವುಳ್ಳವಳೂ, ಆಡಂಬರ ಸಹಿತವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳವಳೂ, ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಂಸಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವಳೂ, ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಡಮರುವನ್ನು ಹಿಡಿದವಳೂ, ಡಾಮರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಂತ್ರರೂಪ ಮಹಾಶರೀರವುಳ್ಳವಳೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಢಕ್ಕೆಯ ಧ್ವನಿಯಂತೆ ಶಬ್ದಗೈಯುವ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಢುಂಢಿವಿನಾಯಕರ ತಾಯಿಯೂ, ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದವಳೂ, ತರ್ಪಣಾರ್ಹವಾದ ಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಾರಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿನಿಯೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವಳೂ, ಜಲದೊಡೆಯಳೂ, ಮೂರು ಲೋಕದ ಜನರಿಂದ ವಂದಿತಳೂ,

ತರ್ಪಣೇತೀರ್ಥತೀರ್ಥಾಚ ತ್ರಿಪಥಾ ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರೀ ।

ತ್ರಿಲೋಕಗೋಪ್ತೀ ತೋಯೇಶೀ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪರಿವಂದಿತಾ || ೨೨ ||

ತಾಪತ್ರತಯಸಂಹರ್ತ್ರೀ ತೇಜೋಬಲವಿವರ್ಧಿನೀ ।

ತ್ರಿಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ತಾರಣೀ ತಾರಾ ತಾರಾಪತಿಕರಾಚಾರಿತಾ || ೨೩ ||

ತ್ವೈಲೋಕ್ಯಸಾನನೀ ಪುಣ್ಯಾ ತುಷ್ಟಿದಾ ತುಷ್ಟಿರೂಪಿಣೀ ।

ತೃಷ್ಣಾಭೇತ್ರೀ ತೀರ್ಥಮಾತಾ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಪದೋದ್ಭವಾ || ೨೪ ||

ತಪೋಮಯಾ ತಪೋರೂಪಾ ತಪಃಸ್ತೋಮಫಲಪ್ರದಾ ।

ತ್ವೈಲೋಕ್ಯವ್ಯಾಪಿನೀ ತೃಪ್ತಿಸ್ತೃಪ್ತಿಕ್ಯುತ್ಪತ್ತಿರೂಪಿಣೀ || ೨೫ ||

ತ್ವೈಲೋಕ್ಯಸುಂದರೀ ತುರ್ಯಾ ತುರ್ಯಾತೀತಪದಪ್ರದಾ ।

ತ್ವೈಲೋಕ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತ್ರೀಪದೀ ತಥ್ಯಾ ತಿಮಿರಚಂದ್ರಿಕಾ || ೨೬ ||

ತೇಜೋಗರ್ಭಾ ತಪಃಸಾರಾ ತ್ರಿಪುರಾಂಶಿರೋಗೃಹಾ ।

ತ್ರಯಾಸ್ವರೂಪಿಣೀ ತನ್ವೀ ತಪನಾಂಗಜಭೀತಿನುತ್ || ೨೭ ||

ತರಿಸ್ತರಣಜಾಮಿತ್ರಂ ತರ್ಪಿತಾಶೇಷಪೂರ್ವಜಾ ।

ತುಲಾನಿರಹಿತಾ ತೀವ್ರಸಾಪತೂಲತನೂನಸಾತ್ || ೨೮ ||

ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ತೇಜಸ್ಸಿನ ಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವಳೂ, ಮೂರುಲೋಕಗಳ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಉದ್ಧರಿಸುವವಳೂ, ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪಳೂ, ರುದ್ರಪೂಜಿತಳೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವ ಗೌತಮಿಾ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಕರಳೂ, ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಸಂತೋಷರೂಪಳೂ, ಅಶೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ತೀರ್ಥಮಾತೆಯೂ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪಾದದಿಂದ ಜನಿಸಿದವಳೂ, ತಪೋಮಯಿಯೂ, ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ವ್ರತರೂಪಳೂ, ಸಕಲ ತಪಸ್ಸುಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುವವಳೂ, ತೃಪ್ತಿರೂಪಳೂ, ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ತತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪಳೂ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಸುಂದರಿಯೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮೀರಿದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವವಳೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಸಂಪತ್ತಿನರೂಪಳೂ, ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವಳೂ, ಸತ್ಯರೂಪಳೂ, ಕತ್ತಲೆಗೆ ಬೆಳದಿಂಗಳಂತಿರುವವಳೂ ಆಗಿರುವಳು.

೭೭-೧೦೮. ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದವಳೂ, ತಪಸ್ಸುಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಮಹೇಶ್ವರನ ಶಿರಸ್ಸೇ ಮನೆಯಾಗುವವಳೂ, ವೇದತ್ರಯ ಸ್ವರೂಪಳೂ, ಸುಂದರಿಯೂ, ಯಮನಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ನಾವೆಯೂ, ಯಮನಿಗೆ ಶತ್ರುಪ್ರಾಯಳೂ, ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಕಲಪಿತೃಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಪರಿಮಾಣರಹಿತಳೂ, ಕಠಿನಪಾಪವೆಂಬ ಹತ್ತಿಗೆ ಬೆಂಕಿ

ದಾರಿದ್ರ್ಯದಮನೀ ದಕ್ಷಾ ದುಷ್ಟೇಕ್ಷಾ ದಿವ್ಯಮಂಡನಾ	
ದೀಕ್ಷಾವತೀ ದುರಾವಾಪ್ಯಾ ದ್ರಾಕ್ಷಾಮಧುರವಾರಿಭೃತ್	೭೯
ದರ್ಶಿತಾಃ ನೇಕಕುತುಕಾ ದುಷ್ಟದುರ್ಜಯ ದುಃಖಹೃತ್	
ದೈನ್ಯಹೃದ್ಧುರಿತಸ್ಥೀ ಚ ದಾನವಾಃ ರಿಪದಾಃ ಬ್ಜಜಾ	೮೦
ದಂದಶೂಕವಿಷ್ಣುಃ ಚ ದಾರಿತಾಃ ಘೌಘಸಂತತಿಃ	
ದುತಾ ದೇವದ್ರುಮಭನ್ನಾ ದುರ್ವಾರಾಘವಿಘಾತಿನೀ	೮೧
ದಮಗ್ರಾಹ್ಯಾ ದೇವಮಾತಾ ದೇವಲೋಕಪ್ರದರ್ಶಿನೀ	
ದೇವದೇವಪ್ರಿಯಾ ದೇವೀ ದಿಕ್ಷಾಲಪದದಾಯಿನೀ	೮೨
ದೀರ್ಘಾರಯುಃಕಾರಿಣೀ ದೀರ್ಘಾ ದೋಗ್ಧ್ರೀ ದೂಷಣವರ್ಜಿತಾ	
ದುಗ್ಧಾಂಬುನಾಹಿನೀ ದೋಹ್ಯಾ ದಿನ್ಯಾ ದಿವ್ಯಗತಿಪ್ರದಾ	೮೩
ದ್ಯುನದೀ ದೀನಶರಣಂ ದೇಹಿದೇಹನಿವಾರಿಣೀ	
ದ್ರಾಘೀಯಸೀ ದ್ರಾಘಾಹಂತ್ರೀ ದಿತಪಾತಕಸಂತತಿಃ	೮೪
ದೂರದೇಶಾಂತರಚರೀ ದುರ್ಗಮಾ ದೇವವಲ್ಲಭಾ	
ದುರ್ವೃತ್ತಸ್ಥೀ ದುರ್ವಿಗಾಹ್ಯಾ ದಯಾಧಾರಾ ದಯಾವತೀ	೮೫

ಯಂತಿರುವವಳೂ, ಬಡತನವನ್ನು ನೀಗಿಸುವವಳೂ, ಕುಶಲಳೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನೋಡಲಶಕ್ಯಳೂ, ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರವುಳ್ಳವಳೂ, ದೀಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಂದ ಹೊಂದಲಶಕ್ಯಳೂ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಯಂತೆ ಸವಿಯಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಕೌತೂಹಲವುಳ್ಳವಳೂ, ದುಷ್ಟವೂ, ದುರ್ಜಯವೂ ಆದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವವಳೂ, ದೈನ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಪಾಪನಾಶಕಳೂ, ವಿಷ್ಣುವಾದ ಸಂಭೂತಳೂ, ಸರ್ಪಗಳ ವಿಷವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ನಾಶಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಸಮೂಹವುಳ್ಳವಳೂ, ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವವಳೂ, ಮಂದಾರಾದಿವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತಳೂ, ನಿವಾರಿಸಲಾಗದ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ದಮವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯಳೂ, ದಿತಿರೂಪಳೂ, ದೇವಲೋಕವನ್ನು ತೋರಿಸುವವಳೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಪ್ರಿಯೆಯೂ, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಳೂ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದಿಕ್ಷಾಲಕರ ಪದವಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ದೈರ್ಘ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಧರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ದೋಷಹೀನಳೂ, ಗೋರೂಪವನ್ನಾಂತ ಪೃಥಿವೀರೂಪಳೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥಳೂ, ಲೋಕೋತ್ತರಳೂ, ದಿವ್ಯಗತಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಸ್ವರ್ಗಂಗೆಯೂ, ಅತ್ಯಂತಪಾಪಿಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವವಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹದ್ವಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ದೀರ್ಘವಾದವಳೂ, ಸಂತಾಪನಾಶಕಳೂ, ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವಳೂ, ದೂರ

ದುರಾಸದಾ ದಾನಶೀಲಾ ದ್ರಾವಿಣೇ ದ್ರುಹಿಣಸ್ತುತಾ |

ದೈತ್ಯದಾನವಸಂಶುದ್ಧಿಕರ್ತ್ರೇ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಹಾರಿಣೇ || ೮೬ ||

ದಾನಸಾರಾ ದಯಾಸಾರಾ ದ್ಯಾವಾಭೂಮಿವಿಗಾಹಿನೀ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾದೃಷ್ಟ್ವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿದೇವತಾವೃಂದವಂದಿತಾ || ೮೭ ||

ದೀರ್ಘವ್ರತಾ ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿದೀಪ್ತತೋಯಾ ದುರಾಲಭಾ |

ದಂಡಯುಕ್ತೀ ದಂಡನೀತಿರ್ಮಷ್ಟದಂಡಧರಾರ್ಚಿತಾ || ೮೮ ||

ದುರೋದರಸ್ಥೀ ದಾನಾರ್ಚಿದ್ರವದ್ರವೈಕಶೇವಧೀ |

ದೀನಸಂತಾಪಶಮನೀ ದಾತ್ರೀ ದನಥುನೈರಿಣೇ || ೮೯ ||

ದರೀವಿದಾರಣಪರಾ ದಾಂತಾ ದಾಂತಜನಪ್ರಿಯಾ |

ದಾರಿತಾದ್ರಿತಟಾ ದುರ್ಗಾ ದುರ್ಗಾರಣ್ಯಪ್ರಚಾರಿಣೇ || ೯೦ ||

ಧರ್ಮದ್ರವಾ ಧರ್ಮಧುರಾ ಭೇನುರ್ಧೀರಾ ಧೃತಿಧುರ್ಮವಾ |

ಭೇನುದಾನಫಲಸ್ವರ್ತಾ ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥಮೋಕ್ಷದಾ || ೯೧ ||

ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ, ಹೊಂದಲಶಕ್ಯಳೂ, ದೇವಪ್ರಿಯಳೂ, ದುರ್ನಡತೆ
ಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಂದಲಶಕ್ಯಳೂ, ದಯಾ
ಶ್ರಯಳೂ, ದಯಾಯುಕ್ತಳೂ, ದುಃಖದಿಂದ ಹೊಂದಲು ಶಕ್ಯಳೂ, ದಾನ
ಶೀಲಳೂ, ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸ್ತುತಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ದೈತ್ಯದಾನವರನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು
ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ದಾನದಯೆಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ,
ಆಕಾಶಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ, ಸುಖಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೀಯುವವಳೂ,
ದೇವತಾಸಮೂಹಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತಳೂ, ದೀರ್ಘವಾದ ನಿಯಮವುಳ್ಳವಳೂ,
ದೀರ್ಘವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವಳೂ, ವಿರಾಜಿಸುವ ಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ದುರ್ಲಭಳೂ,
ಶಿಕ್ಷಿಸುವವಳೂ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಸ್ವರೂಪಳೂ, ದುಷ್ಟರನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ರಾಜರೆ
ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಅರ್ಚಿತಳೂ, ಜೂಜು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸು
ವವಳೂ, ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ದ್ರವದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ
ನಿಧಿಯೂ, ದೀನರ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ಕೊಡುವವಳೂ, ಸಂಸಾರಭಯದಿಂದಂಟಾದ ಕಂಪನವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸು
ವವಳೂ, ಗುಹೆಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವವಳೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಳೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ
ರಾದ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಿಯಳೂ, ಬಿಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲುಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವವಳೂ, ದುರ್ಗವೆಂಬ
ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದವಳೂ, ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ,
ಧರ್ಮರೂಪಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಧರ್ಮಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ಕಾಮಭೇನುರೂಪಳೂ,
ವಿದುಷಿಯೂ, ಧಾರಕಳೂ, ನಿತ್ಯಳೂ, ಗೋವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು

ಧರ್ಮೋರ್ಮಿನಾಹಿನೀ ಧುರ್ಯಾ ಧಾತ್ರಿ ಧಾತ್ರಿವಿಭೂಷಣಂ ।
 ಧರ್ಮಿಣೇ ಧರ್ಮಶೀಲಾಚ ಧನ್ವಿಕೋಟಿಕೃತಾಃವನಾ ॥ ೯೨ ॥
 ಧ್ಯಾತ್ಯಪಾಪಹರಾ ಧೈಯಾ ಧಾವನೀ ಧೂತಕಲ್ಮಷಾ ।
 ಧರ್ಮಾಧಾರಾ ಧರ್ಮಸಾರಾ ಧನದಾ ಧನವರ್ಧಿನೀ ॥ ೯೩ ॥
 ಧರ್ಮಾಽಧರ್ಮಗುಣಚ್ಛೇತ್ರೀ ಧತ್ತೂರಕುಸುಮಪ್ರಿಯಾ ।
 ಧರ್ಮೇಶೀ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾ ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಕೃತ್ ॥ ೯೪ ॥
 ಧರ್ಮಲಭ್ಯಾ ಧರ್ಮಜಲಾ ಧರ್ಮಪ್ರಸವಧರ್ಮಿಣೇ ।
 ಧ್ಯಾನಗಮ್ಯಸ್ವರೂಪಾಚ ಧರಣೇ ಧಾತ್ಯಪೂಜಿತಾ ॥ ೯೫ ॥
 ಧೂರ್ಧೂರ್ಜಃಟಿಜಟಾಸಂಸ್ಥಾ ಧನ್ಯಾ ಧೀರ್ಧಾರಣಾವತೀ ।
 ನಂದಾ ನಿರ್ವಾಣಜನನೀ ನಂದಿನೀ ನುನ್ನಸಾತಕಾ ॥ ೯೬ ॥
 ನಿಷಿದ್ಧವಿಘ್ನನಿಚಯಾ ನಿಜಾನಂದಪ್ರಕಾಶಿನೀ ।
 ನಭೋಂಗಣಚರೀ ನೂರ್ತರ್ನಮ್ಯಾ ನಾರಾಯಣೇ ನುತಾ ॥ ೯೭ ॥

ಕೊಡುವವಳೂ, ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥಮೋಕ್ಷಪ್ರದಳೂ, ಧರ್ಮರೂಪವಾದ ಅಲೆ
 ಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವವಳೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ತಾಯಿಯೂ, ಭೂಮಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ
 ಪ್ರಾಯಳೂ, ಜಗದುತ್ಪತ್ತಾದಿ ಧರ್ಮವುಳ್ಳವಳೂ, ಧರ್ಮಶೀಲಳೂ, ಅನೇಕ
 ಮಂದಿ ಧಾನುಷ್ಕರ ರಕ್ಷಣೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಧ್ಯಾನಮಾಡುವವರ ಪಾಪವನ್ನು
 ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಲರ್ಹಳೂ, ಪಾವಿತ್ರ
 ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವಳೂ, ಧರ್ಮವನ್ನು
 ಧರಿಸುವವಳೂ, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಳೂ, ಧನ
 ವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಧನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವಳೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳೆಂಬ ಗುಣ
 ಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವವಳೂ, ಧತ್ತೂರಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ
 ಒಡೆಯಳೂ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನರಿತವಳೂ, ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡು
 ವವಳೂ, ಯೋಗದಿಂದ ಹೊಂದಲಶಕ್ಯಳೂ, ಧರ್ಮರೂಪವಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ,
 ಧರ್ಮವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲರ್ಹವಾದ
 ರೂಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಭೂಮಿರೂಪಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪೂಜಿತಳೂ, ಪಾಪನಾಶಕಳೂ, ಶಿವನ
 ಜಟೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವವಳೂ, ಕೃತಾರ್ಥಳೂ, ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಬುದ್ಧಿರೂಪಳೂ,
 ನಂದಾರೂಪಳೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ನಂದಿನೀಧೇನುರೂಪಳೂ,
 ಪಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಸುವವಳೂ, ವಿಘ್ನಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ,
 ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವಳೂ, ಆಕಾಶವಾರ್ಗಸಂಚಾರಿಣಿಯೂ,
 ಸ್ತುತಿರೂಪಳೂ, ವಂದ್ಯಳೂ, ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಸಂಸಾರರೂಪದೋಷರಹಿತಳೂ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವಳೂ,

ನಿರ್ಮಲಾ ನಿರ್ಮಲಾಖ್ಯಾನಾ ನಾಶಿನೀ ತಾಪಸಂಪದಾಂ ।

ನಿಯತಾ ನಿತ್ಯಸುಖದಾ ನಾನಾಶ್ಚ ಯಮಹಾನಿಧಿಃ ॥ ೯೮ ॥

ನದೀನದಸರೋಮಾತಾ ನಾಯಿಕಾ ನಾಕದೀರ್ಘಿಕಾ ।

ನಷ್ಟೋದ್ಧರಣಧೀರಾಚ ನಂದದಾಃ ನಂದದಾಯಿನೀ ॥ ೯೯ ॥

ನಿರ್ಣೀಕ್ತಾಶೇಷ ಭುವನಾ ನಿಃಸಂಗಾ ನಿರುಪದ್ರವಾ ।

ನಿರಾಲಂಬಾ ನಿಷ್ಪ್ರಪಂಚಾ ನಿರ್ಜಾಶಿತಮಹಾಮಲಾ ॥ ೧೦೦ ॥

ನಿರ್ಮಲಜ್ಞಾನಜನನೀ ನಿಃಶೇಷಪ್ರಾಣಿತಾಪಹೃತ್ ।

ನಿತ್ಯೋತ್ಸವಾ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತಾ ನಮಸ್ಕಾರ್ಯಾ ನಿರಂಜನಾ ॥ ೧೦೧ ॥

ನಿಷ್ಕಾವತೀ ನಿರಾತಂಕಾ ನಿರ್ಲೇಪಾ ನಿಶ್ಚಲಾತ್ಮಿಕಾ ।

ನಿರವದ್ಯಾ ನಿರೀಹಾಚ ನೀಲಲೋಹಿತಮೂರ್ಧಗಾ ॥ ೧೦೨ ॥

ನಂದಿಭೃಂಗಿಗಣಸ್ತತ್ಯಾ ನಾಗಾನಂದಾ ನಗಾತ್ಮಜಾ ।

ನಿಷ್ಪ್ರತ್ಯೂಹಾ ನಾಕನದೀ ನಿರಯಾರ್ಣವದೀರ್ಘಾ ನೌಃ ॥ ೧೦೩ ॥

ಪುಣ್ಯಪ್ರದಾ ಪುಣ್ಯಗರ್ಭಾ ಪುಣ್ಯಾ ಪುಣ್ಯತರಂಗಿಣೀ ।

ಪೃಥುಃ ಪೃಥುಫಲಾ ಪೂರ್ಣಾ ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಪ್ರಭಂಜಿನೀ ॥ ೧೦೪ ॥

ತಾಪಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಏಕರೂಪಳೂ, ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಗೆ ಆವಾಸಭೂತಳೂ, ನದೀರೂಪಳೂ, ನದ ಮತ್ತು ಸರೋವರಗಳಿಗೆ ಜನನಿಯೂ, ಒಡೆಯಳೂ, ಸ್ವರ್ಗನದಿಯೂ, ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವವಳೂ, ಅವರನ್ನು ಸಮೃದ್ಧರನ್ನಾಗಿಸುವವಳೂ, ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ನಿಸ್ಸಂಗಳೂ, ಉಪದ್ರವವಿಲ್ಲದವಳೂ, ಆಶ್ರಯರಹಿತಳೂ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮೀರಿದವಳೂ, ಹೋಗಲಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವಳೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸಿದವಳೂ, ಶಾಶ್ವತಸಂತೋಷ ಮತ್ತು ತೃಪ್ತಿಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ವಂದ್ಯಳೂ, ಅಜ್ಞಾನರಹಿತಳೂ, ಅತಿಶಯನಿಯನುವುಳ್ಳವಳೂ, ಆತಂಕರಹಿತಳೂ, ಪಾಪಶೇಷವಿಲ್ಲದವಳೂ, ನಿಶ್ಚಲಸ್ವರೂಪಳೂ, ಮೋಕ್ಷದೂರಳೂ, ಚೇಷ್ಟಾರಹಿತಳೂ, ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವವಳೂ, ನಂದಿ, ಭೃಂಗಿ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಗಣಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ನಾಗಸ್ವರೂಪಳೂ, ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಹಿಮಾಲಯನ ಮಗಳೂ, ವಿಘ್ನರಹಿತಳೂ, ದೇವನದಿಯೂ, ಪಾಪಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ನಾವೆಯಂತಿರುವವಳೂ, ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಪುಣ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಪುಣ್ಯಸ್ವರೂಪಳೂ, ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣಳೂ, ಮಹಾ ಫಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತಳೂ, ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ

ಪ್ರಾಣದಾ ಪ್ರಾಣಿಜನನೀ ಪ್ರಾಣೇಶೀ ಪ್ರಾಣರೂಪಿಣೀ ।

ಪದ್ಮಾಲಯಾ ಪರಾಶಕ್ತಿಃ ಪುರಜಿತ್ವರಮುಪ್ರಯಾ || ೧೦೫ ||

ಪರಾಃ ಪರಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಸಾವನೀ ಚ ಪಯಸ್ವಿನೀ ।

ಪರಾನಂದಾ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾರ್ಥಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಾಲನೀ ಪರಾ || ೧೦೬ ||

ಪುರಾಣಸೌತಾ ಸ್ತ್ರೀತಾ ಪ್ರಣವಾಕ್ಯ ರರೂಪಿಣೀ ।

ಪಾರ್ವತೀ ಪ್ರೇಮಸಂಪನ್ನಾ ಪಶುಪಾಶವಿನೋಚನೀ || ೧೦೭ ||

ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾಚ್ಛ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಕಾಶಿನೀ ।

ಪರಮಾನಂದನಿಷ್ಕಾಂದಾ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಸ್ತುರೂಪಿಣೀ || ೧೦೮ ||

ಪಾನೀಯರೂಪನಿರ್ವಾಣಾ ಪರಿತ್ಯಾಜಪರಾಯಣಾ ।

ಪಾಪೇಂಧನದವಜ್ಜಾಲಾ ಪಾಪಾಃಃ ಪಾಪನಾಮನುತ್ || ೧೦೯ ||

ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯಜನನೀ ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಪರಾಪರಾ ।

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲಿಪಿಃ ಪದಾಕ್ಷೀ ಪರವೋಮಾಃ ಸ್ವತಃ ಸಾ ॥ ೧೧೦ ॥

ಪ್ರಸನ್ನರೂಪಾ ಪ್ರಣಿಧಿಃ ಪೂತಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೇವತಾ ।

ಪಿನಾಕಿಪರಮಸ್ಥಿತಾ ಪರಮೇಷ್ಟಿಕನುಂಡಲುಃ ॥ ೧೧೧ ॥

ದನರ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವಳೂ, ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಿಯೂ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭರೂಪಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಳೂ, ಮಾಯಾರೂಪಳೂ, ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಳೂ, ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಳೂ, ಕೈವಲ್ಯವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಸರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಉತ್ತಮ ಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಉತ್ತಮಾನಂದಸ್ವರೂಪಳೂ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟಫಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಸ್ಥಿರಳೂ, ಕಾಸಾಡುವವಳೂ, ಪರಾಪರಸ್ವರೂಪಳೂ, ಪುರಾಣಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಳೂ, ಸಂತೋಷಜನಕಳೂ, ಹಿಂಕಾರರೂಪಿಣಿಯೂ, ಭವಾನೀರೂಪಳೂ, ಪ್ರೇಮಯುಕ್ತಳೂ, ಜೀವಗಳ ಬಂಧನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಳೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ, ಪರಮಾನಂದವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪಳೂ ಆಗಿರುವಳು ;

೧೦೯-೧೨೩. ಜಲರೂಪಮೋಕ್ಷವುಳ್ಳವಳೂ, ರಕ್ಷಣಾನಿರತಳೂ, ಪಾಪ
ವೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಕಾಳ್ಪಿಚ್ಚಿನಂತಿರುವವಳೂ, ಪಾಪನಿವಾರಣಿಯೂ, ನಾಮಸ್ಮರಣೆ
ಯಿಂದಲೇ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಉತ್ತಮೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡು
ವವಳೂ, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಳೂ, ವಿದುಷಿಯೂ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣ
ರೂಪಳೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರೀತ್ಯೈಶ್ವರೂಪಳೂ, ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳೂ, ಆಕಾರ
ರೂಪ ಮರಣವಿಲ್ಲದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಭಕ್ತರಿಗೀಯುವವಳೂ, ಅಜ್ಞಾನಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲ
ದವಳೂ, ಉತ್ತಮನಿಧಿರೂಪಳೂ, ಪವಿತ್ರಳೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೇವತೆಯೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ

ಪದ್ಮನಾಭ ಪದಾಃಘೋಷ ಪ್ರಸೂತಾ ಪದ್ಮಮಾಲಿನೀ ।

ಪರಧಿದಾ ಪುಷ್ಪಿಕರೀ ಪಥ್ಯಾಪೂರ್ತಿಃ ಪ್ರಭಾವತೀ

|| ೧೧೨ ||

ಪುನಾನಾ ಸೀತಗರ್ಭಾಘ್ನೀ ಪಾಪಪರ್ವತನಾಶಿನೀ ।

ಫಲಿನೀ ಫಲಹಸ್ತಾ ಚ ಫುಲ್ಲಾಂಬುಜವಿಲೋಚನಾ

|| ೧೧೩ ||

ಫಾಲಿತೈನೋಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಾ ಫಣಿಲೋಕವಿಭೂಷಣಂ ।

ಫೇನಚ್ಛಲಪ್ರಣುನ್ನೇನಾಃ ಫುಲ್ಲಕೈರವಗಂಧಿನೀ

|| ೧೧೪ ||

ಫೇನಿಲಾಚ್ಛಾಂಬುಧಾರಾಭಾ ಫುಡುಚ್ಚಾಟಿತಸಾತಕಾ ।

ಫಾಣಿತಸ್ವಾದುಸಲಿಲಾ ಫಾಂಟಪಥ್ಯ ಜಲಾನಿಲಾ

|| ೧೧೫ ||

ವಿಶ್ವನಾತಾ ಚ ವಿಶ್ವೇಶೀ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪ್ರಿಯಾ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಕೃದ್ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಾ ವಿಮಲೋದಕಾ

|| ೧೧೬ ||

ವಿಭಾವರೀಚ ವಿರಜಾ ವಿಕ್ರಾಂತಾಃನೇಕ ವಿಷ್ವಸಾ ।

ವಿಶ್ವಮಿತ್ರಂ ವಿಷ್ಣುಪದೀ ವೈಷ್ಣವೀ ವೈಷ್ಣವಪ್ರಿಯಾ

|| ೧೧೭ ||

ಪರಮಪ್ರಿಯೆಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಶ್ರಯವಾಗುಳ್ಳವಳೂ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾದಾಘ್ನೀ ದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ, ಪದ್ಮಮಾಲೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಅತಿಶಯಾಭ್ಯುದಯ ವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಪುಷ್ಪಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಸಂಸಾರರೋಗಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯ ರೂಪಳೂ, ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವಳೂ, ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ತನ್ನ ಜಲವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದವರ ಗರ್ಭವಾಸದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಪಾಪವೆಂಬ ಪರ್ವತವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಫಲದಾತ್ರಿಯೂ, ಫಲವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವವಳೂ, ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಸೀಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪವೆಂಬ ಮಾಹಾಕ್ಷೇತ್ರವುಳ್ಳವಳೂ, ಭೋಗವತಿಯೆಂಬ ಸರ್ವ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವವಳೂ, ನೊರೆಯ ನೆಪದಿಂದ ನೀಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪ ವುಳ್ಳವಳೂ, ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ಕೈರವಪುಷ್ಪದ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ನೊರೆ ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶುದ್ಧಜಲಧಾರೆಯ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಫುಟ್‌ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೋಗಲಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಪಕ್ವಾನ್ನದಂತೆ ರುಚಿಯಾದ ನೀರುಳ್ಳ ವಳೂ, ಮಜ್ಜೆಗೆಯಂತೆ ಹಿತವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವವಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೂ ಮಾತೆಯೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಿಯೂ, ಸರ್ವಸ್ವರೂಪಳೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಯೆಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಹಿತಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿನಿರ್ಮಾಪಕಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಶಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಳೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತಳೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ರಾತ್ರೀರೂಪಳೂ, ರಜೋಗುಣರಹಿತಳೂ, ವಾಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಲೋಕಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಪ್ರಪಂಚ ಮಿತ್ರಳೂ, ವಿಷ್ಣುಪಾದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಬಂಧಿನಿಯೂ,

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪ್ರಿಯಕರೀ ವಿಭೂತಿರ್ವಿಶ್ವತೋಮುಖೀ ।	
ವಿಪಾಶಾ ವೈ ಸುಧೀನೇದ್ಯಾ ವೇದಾಃಕ್ಷರರಸಸ್ರವಾ	೧೧೮
ವಿದ್ಯಾ ವೇಗನತೀ ವಂದ್ಯಾ ಬೃಂಹಣೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾದಿನೀ ।	
ವರದಾ ವಿಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಚ ವರಿಷ್ಠಾ ಚ ವಿಶೋಧಿನೀ	೧೧೯
ವಿದ್ಯಾಧರೀ ವಿಶೋಕಾ ಚ ಪಯೋವೃಂದನಿಷೇವಿತಾ ।	
ಬಹೂದಕಾ ಬಲವತೀ ವೈಷ್ಣೋಮಸ್ಥಾ ನಿಬುಧಪ್ರಿಯಾ	೧೨೦
ವಾಣೀ ವೇದವತೀ ನಿತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾತರಂಗಿಣೀ ।	
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಟಿನ್ಯಾಸ್ತಾಂಬುಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಃ ಪಹಾರಿಣೀ	೧೨೧
ಬ್ರಹ್ಮೇಶವಿಷ್ಣು ರೂಪಾ ಚ ಬುದ್ಧಿರ್ವಿಭವವರ್ಧಿನೀ ।	
ವಿಲಾಸಿಸುಖದಾ ವೈಶ್ಯಾ ವ್ಯಾಪಿನೀಚ ವೃಷಾರಣಿಃ	೧೨೨
ವೃಷಾಂಕಮಾಲಿನಿಲಯಾ ವಿಸನ್ನಾರ್ತಿಪ್ರಭಂಜನೀ ।	
ವಿನೀತಾ ವನಿತಾ ಬ್ರಧ್ನತನಯಾ ವಿನಯಾನ್ವಿತಾ	೧೨೩

ವೈಷ್ಣವಪ್ರಿಯಳೂ, ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಅಣಿಮಾ
ದೈಶ್ವರ್ಯರೂಪಳೂ, ಸರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ, ಸಂಸಾರ
ಬಂಧನರಹಿತಳೂ, ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ, ತಿಳಿಯಲರ್ಹಳೂ,
ವೇದಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವೆಂಬ ರಸವನ್ನು ಸ್ವವಿಸುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮ
ವಿದ್ಯಾರೂಪಳೂ, ವೇಗವುಳ್ಳವಳೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಲರ್ಹಳೂ, ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ
ಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದಿಪಾದಿಸುವವಳೂ,
ವರವನ್ನು ನೀಡುವವಳೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮಳೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ಪಾಪಶೋಧಕಳೂ,
ವಿದ್ಯಾಧರಸ್ತ್ರೀರೂಪಿಣಿಯೂ, ಶೋಕರಹಿತಳೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ
ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಅಪಾರನಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಮಹಾ ಬಲವುಳ್ಳವಳೂ,
ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವವಳೂ, ದೇವಪ್ರಿಯಳೂ, ಸರಸ್ವತೀರೂಪಳೂ, ವೇದಸ್ವರೂಪಿ
ಣಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಿಣಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾರೂಪವಾದ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ,
ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು
ನೀಗಿಸುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶರೂಪಳೂ, ಬುದ್ಧಿರೂಪಳೂ, ಐಶ್ವರ್ಯ
ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವಳೂ, ವಿಲಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ನೀಡುವವಳೂ, ವೈಶ್ಯಜಾತಿ
ಸ್ತ್ರೀರೂಪಳೂ, ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ, ಧರ್ಮೋತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಳೂ,
ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವವಳೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರ ಪೀಡೆ
ಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಅತಿನಮ್ರಳೂ,
ಯಮುನಾರೂಪಳೂ, ವಿನಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ ಆಗಿರುವಳು ;

ವಿಪಂಚೀನಾದ್ಯಕುಶಲಾ ವೇಣುಶ್ರುತಿವಿಚಕ್ಷಣಾ ।

ವರ್ಚಸ್ಕರೀ ಬಲಕರೀ ಬಲೋನ್ಮೂಲಿತಕಲ್ಮಷಾ

॥ ೧೨೪ ॥

ವಿಸಾಷ್ಟಾ ವೀಗತಾತಂಕಾ ವಿಕಲ್ಪಪರಿವರ್ಜಿತಾ ।

ವೃಷ್ಟಿಕರ್ತ್ರೀ ವೃಷ್ಟಿಜಲಾ ವಿಧಿವಿಚ್ಛಿನ್ನಬಂಧನಾ

॥ ೧೨೫ ॥

ವ್ರತರೂಪಾ ವಿತ್ತರೂಪಾ ಬಹುವಿಘ್ನವಿನಾಶಕೃತ್ ।

ವಸುಧಾರಾ ವಸುಮತೀ ವಿಚಿತ್ರಾಂಗೀ ವಿಭಾವಸುಃ

॥ ೧೨೬ ॥

ವಿಜಯಾ ವಿಶ್ವಬೀಜಂ ಚ ನಾಮದೇವೀ ವರಪ್ರದಾ ।

ವೃಷಾಶ್ರಿತಾ ವಿಷಘ್ನೀಚ ವಿಜ್ಞಾನೋರ್ಮ್ಯಂಶುಮಾಲಿನೀ

॥ ೧೨೭ ॥

ಭವ್ಯಾ ಭೋಗವತೀ ಭದ್ರಾ ಭವಾನೀ ಭೂತಭಾವಿನೀ ।

ಭೂತಧಾತ್ರೀ ಭಯಹರಾ ಭಕ್ತದಾರಿದ್ರ್ಯಘಾತಿನೀ

॥ ೧೨೮ ॥

ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಭೇಶೀ ಭಕ್ತಸ್ವರ್ಗಾರ್ಪಣವರ್ಗದಾ ।

ಭಾಗೀರಥೀ ಭಾನುಮತೀ ಭಾಗ್ಯಂ ಭೋಗವತೀ ಭೃತಿಃ

॥ ೧೨೯ ॥

ಭವಪ್ರಿಯಾ ಭವದ್ವೇಷ್ಠೀ ಭೂತಿದಾ ಭೂತಿಭೂಷಣಾ ।

ಭಾಲಲೋಚನಭಾವಜ್ಞಾ ಭೂತಭವ್ಯಭವತ್ಪಭುಃ

॥ ೧೩೦ ॥

೧೨೪-೧೩೦. ವೀಣಾವಾದನದಲ್ಲಿ ಕುಶಲಳೂ, ಕೊಳಲಿನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲಳೂ, ತೇಜಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಬಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವಳೂ, ಬಲದಿಂದ ನಾಶಗೊಳಿಸಿಟ್ಟ ಕಲ್ಮಷವುಳ್ಳವಳೂ, ಸಾಪ ರಹಿತಳೂ, ಭಯವಿಲ್ಲದವಳೂ, ಭೇದರಹಿತಳೂ, ಮಳೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಮಳೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಳೂ, ಬಂಧನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ವ್ರತಧನರೂಪಳೂ, ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಭೀಷ್ಮಾದಿ ವಸುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ದ್ರವ್ಯರೂಪಳೂ, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಅಂಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಸೂರ್ಯರೂಪಳೂ, ಭವಾನಿಗೆ ಸಖೀರೂಪಳೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಳೂ, ವಾಮದೇವನ ಸತಿಯೂ, ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಧರ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಿಸಿದವಳೂ, ವಿಷನಿವಾರಿಣಿಯೂ, ವಿಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಮಂಗಳಕರಳೂ, ಭೋಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಮಂಗಳ ರೂಪಳೂ, ಶಿವಪತ್ನಿಯೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವಳೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಪೊರೆಯುವವಳೂ, ಭಯನಿವಾರಕಳೂ, ಭಕ್ತರ ಬಡತನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಭೋಗವೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ನಕ್ಷತ್ರನಿಯಾಮಕಳೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ನೀಡುವವಳೂ, ಭಗೀರಥನಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ತರಲಾದವಳೂ, ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ, ಅದ್ವೈತ್ಯರೂಪಳೂ, ಸಾತಾಳಗಾಮಿನಿಯೂ, ಕಾಪಾಡುವವಳೂ, ಶಿವಸತಿಯೂ, ಸಂಸಾರನಾಶಕಳೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು

ಭ್ರಾಂತಿಜ್ಞಾನಪ್ರಶಮನೀ ಭಿನ್ನಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಪಾ ।	
ಭೂರಿದಾ ಭಕ್ತಿಸುಲಭಾ ಭಾಗ್ಯವದ್ವೃಷ್ಟಿಗೋಚರೀ	॥ ೧೩೧ ॥
ಭಂಜಿತೋಪಸ್ಥವಕುಲಾ ಭಕ್ತ್ಯಭೋಜ್ಯಸುಖಪ್ರದಾ ।	
ಭಿಕ್ಷುಣೀಯಾ ಭಿಕ್ಷುಮಾತಾ ಭಾವಾಭಾವಸ್ವರೂಪಿಣೀ	॥ ೧೩೨ ॥
ಮಂದಾಕಿನೀ ಮಹಾನಂದಾ ಮಾತಾ ಮುಕ್ತಿತರಂಗಿಣೀ ।	
ಮಹೋದಯಾ ಮಧುಮತೀ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ಮುದಾಕರೀ	॥ ೧೩೩ ॥
ಮುನಿಸ್ತುತಾ ಮೋಹಹಂತ್ರಿ ಮಹಾತೀರ್ಥಾ ಮಧುಸ್ತವಾ ।	
ಮಾಧವೀ ಮಾನಿನೀ ಮಾನ್ಯಾ ಮನೋರಥಪಥಾತಿಗಾ	॥ ೧೩೪ ॥
ಮೋಕ್ಷದಾ ಮತಿದಾ ಮುಖ್ಯಾ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಜನಾಪ್ರಿತಾ ।	
ಮಹಾವೇಗವತೀ ಮೇಧ್ಯಾ ಮಹಾಮಹಿಮಾಭೂಷಣಾ	॥ ೧೩೫ ॥
ಮಹಾಪ್ರಭಾವಾ ಮಹತೀ ಮೀನಚಂಚಲಲೋಚನಾ ।	
ಮಹಾಕಾರುಣ್ಯಸಂಪೂರ್ಣಾ ಮಹರ್ಥಶ್ಚ ಮಹೋತ್ಪಲಾ	॥ ೧೩೬ ॥
ಮೂರ್ತಿಮನ್ಮುಕ್ತಿರಮಣೀ ಮಣಿಮಾಣಿಕ್ಯಭೂಷಣಾ ।	
ಮುಕ್ತಾಕಲಾಪನೇಪಥ್ಯಾ ಮನೋನಯನನಂದಿನೀ	॥ ೧೩೭ ॥

ವವಳೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಮಂಡಿತಳೂ, ಶಿವನಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನರಿತವಳೂ, ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳಿಗೆ ನಾಯಕಿಯೂ, ಭ್ರಾಂತಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸುವವಳೂ, ಬಹುವಾಗಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡುವವಳೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುಖವಾಗಿ ಹೊಂದಲು ಶಕ್ಯಳೂ, ಶುಭದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕಾಗುವವಳೂ, ಭಕ್ತರತೊಂದರಿಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದವಳೂ, ಭಕ್ತ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳಿಂದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಯಾಚಿಸಲರ್ಹಳೂ, ಸನ್ನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಜನನೀಸ್ವರೂಪಳೂ, ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಭಾವರೂಪಳೂ, ಸ್ವರ್ಗಗಂಗೆಯೂ, ಅತ್ಯಾನಂದರೂಪಳೂ, ಮಾತೆಯೂ, ಮುಕ್ತಿನದಿಯೂ, ಮಹಾಭೃದಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಮಧುರಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಮಹಾಪುಣ್ಯಸ್ವರೂಪಳೂ, ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಳೂ, ಮುನಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಮಹಾತೀರ್ಥರೂಪಳೂ, ಸಿಹಿಯಾದ ನೀರನ್ನು ಪ್ರವಿಸುವವಳೂ, ವಿಷ್ಣುಪತ್ನಿಯೂ, ಪ್ರಣಯಕೋಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಪೂಜ್ಯಳೂ, ಅಭಿಲಾಷೆಯ ದಾರಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿದವಳೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ಭಾಗ್ಯವುಳ್ಳಜನರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಅತಿವೇಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಪವಿತ್ರಳೂ, ಉತ್ಸವವುಳ್ಳವಳೂ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಗಳಿಂದ ಭೂಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಅತಿಶಯಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ, ಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತಳೂ, ಮೀನಿನಂತೆ ಚಂಚಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳೂ,

ಮಹಾಪಾತಕರಾಶಿಘ್ನೀ ಮಹಾದೇವಾಽರ್ಧಹಾರಿಣೀ ।

ಮಹೋರ್ಮಿಮಾಲಿನೀ ಮುಕ್ತಾ ಮಹಾದೇವೀ ಮನೋನ್ಮನೀ ॥ ೧೩೮ ॥

ಮಹಾಪುಣ್ಯೋದಯಸ್ತಾಸ್ಯಾ ಮಾಯಾಶಿಮಿರಚಂದ್ರಿಕಾ ।

ಮಹಾವಿದ್ಯಾ ಮಹಾಮಾಯಾ ಮಹಾಮೇಧಾ ಮಹಾಷಧಂ ॥ ೧೩೯ ॥

ಮಾಲಾಧರೀ ಮಹೋಪಾಯಾ ಮಹೋರಗವಿಭೂಷಣಾ ।

ಮಹಾಮೋಹಪ್ರಶಮನೀ ಮಹಾಮಂಗಳಮಂಗಳಂ ॥ ೧೪೦ ॥

ಮಾರ್ತಂಡಮಂಡಲಚರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಮದೋಜ್ವಿತಾ ।

ಯಶಸ್ವಿನೀ ಯಶೋದಾಚ ಯೋಗ್ಯಾ ಯುಕ್ತಾತ್ಮಸೇವಿತಾ ॥ ೧೪೧ ॥

ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾ ಯಾಜ್ಞಾ ಯಜ್ಞೇಶಪರಿಪೂರಿತಾ ।

ಯಜ್ಞೇಶೀ ಯಜ್ಞ ಫಲದಾ ಯಜನೀಯಾ ಯಶಸ್ಕರೀ ॥ ೧೪೨ ॥

ಯಮಿಸೇವ್ಯಾ ಯೋಗಯೋನಿಯೋಗಿನೀಯುಕ್ತಬುದ್ಧಿದಾ ।

ಯೋಗಜ್ಞಾನಪ್ರದಾ ಯುಕ್ತಾ ಯಮಾದ್ಯಷ್ಟಾಂಗಯೋಗಯುಕ್ ॥ ೧೪೩ ॥

ಅತ್ಯಂತ ಕಾರುಣ್ಯಪೂರ್ಣಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ವೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಮಹೋತ್ಪಲ
ವುಳ್ಳವಳೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶರೀರಿಣಿಯೂ, ಮುಕ್ತಿರೂಪಮಂದರಸ್ತ್ರೀಯೂ, ಮಾಣಿಕ್ಯ
ರತ್ನ ಭೂಷಿತಳೂ, ಮುತ್ತಿನಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವಳೂ, ಮನ
ಸ್ಸನ್ನೂ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಮಹಾಪಾತಕಗಳ
ಸಮೂಹವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಮಹೇಶ್ವರನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯೂ, ದೊಡ್ಡ
ಅಲೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಮುಕ್ತಳೂ, ಮಹಾದೇವಿಯೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸು
ವವಳೂ ಆಗಿರುವಳು ;

೧೩೯-೧೪೩. ಅತಿಶಯಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊಂದಲರ್ಹಳೂ, ಮಾಯೆ
ಯೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಬೆಳದಿಂಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಸ್ವರೂಪಿಣಿಯೂ, ಮಹಾಮಾಯಾ
ರೂಪಿಣಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಕಾರಬುದ್ಧಿರೂಪಳೂ, ಮಹಾಷಧರೂಪಳೂ, ಪ್ರೇಮಯಂತೀ
ಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಚತುಷ್ಟಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು
ಕಾರಣಳೂ, ವಾಸುಕಿಯೆ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ಪಗಳನ್ನೇ ಒಡವೆಯನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ
ವಳೂ, ಮಹಾಮೋಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಮಹಾಮಂಗಳಕ್ಕೂ ಮಂಗಳ
ಕರಳೂ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ, ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಳೂ,
ಮದರಹಿತಳೂ, ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಕೀರ್ತಿಕರಳೂ, ಯೋಗಗಮ್ಯಳೂ,
ಯುಕ್ತಾತ್ಮರಿಂದ ಸೇವಿತಳೂ, ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಪೂಜ್ಯಳೂ,
ಯಜ್ಞೇಶರಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತಳೂ, ಯಜ್ಞಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯೂ, ಯಜ್ಞ ಫಲವನ್ನು
ಕೊಡುವವಳೂ, ಪೂಜಾರ್ಹಳೂ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವಳೂ,

ಯಂತ್ರಿತಾಃಘೌಘಸಂಚಾರಾ ಯಮಲೋಕನಿವಾರಿಣೀ ।

ಯಾತಾಃಯಾತಪ್ರಶಮನೀ ಯಾತನಾನಾಂವಿಕೃಂತನೀ || ೧೪೪ ||

ಯಾಮಿನೀಶಹಿಮಾಃಚ್ಛೋದಾ ಯುಗಧರ್ಮವಿನರ್ಜಿತಾ ।

ರೇವತೀ ರತಿಕೃದ್ರಮ್ಯಾ ರತ್ನಗರ್ಭಾ ರಮಾ ರತಿಃ || ೧೪೫ ||

ರತ್ನಾಕರಪ್ರೇಮಸಾತ್ರಂ ರಸಜ್ಞಾ ರಸರೂಪಿಣೀ ।

ರತ್ನಸ್ತಾಸಾದಗರ್ಭಾಚ ರಮಣೀಯತರಂಗಿಣೀ || ೧೪೬ ||

ರತ್ನಾಚೀ ರುದ್ರರಮಣೀ ರಾಗದ್ವೇಷವಿನಾಶಿನೀ ।

ರಮಾ ರಾಮಾ ರಮ್ಯರೂಪಾ ರೋಗಿಜೀವಾತುರೂಪಿಣೀ || ೧೪೭ ||

ರುಚಿಕೃದ್ರೋಚಿನೀ ರಮ್ಯಾ ರುಚಿರಾ ರೋಗಹಾರಿಣೀ ।

ರಾಜಹಂಸಾ ರತ್ನವತೀ ರಾಜತ್ವಲ್ಲೋಲರಾಜಿಕಾ || ೧೪೮ ||

ರಾಮಣೀಯಕರೇಣಾ ಚ ರುಜಾರೀ ರೋಗರೋಷಿಣೀ ।

ರಾಕಾ ರಂಕಾರ್ತಿಶಮನೀ ರಮ್ಯಾ ರೋಲಂಬರಾವಿಣೀ || ೧೪೯ ||

ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಿಂದ ಸೇವಿತೆಯಾದವಳೂ, ಯೋಗಕಾರಣಳೂ, ಯೋಗಿನೀಗಣ ರೂಪಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮೈಕ್ಯ ಜ್ಞಾನಪ್ರದಳೂ, ಯೋಗಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡು ವವಳೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಳೂ, ಯಮಾದ್ಯಂಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಸಹಿತಳೂ, ನಿವಾರಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಸಂಚಾರವುಳ್ಳವಳೂ, ಯಮಲೋಕವನ್ನು ತಡೆಯುವವಳೂ, ಜನ್ಮವರಣಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಪೀಡೆಯೆಂಬ ನಾನುವನ್ನೇ ಪರಿಹರಿಸು ವವಳೂ, ಚಂದ್ರಕಾಂತಿಯಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಯುಗಧರ್ಮ ರಹಿತಳೂ, ರೇವತೀರೂಪಳೂ, ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಮನೋ ಹರಳೂ, ರತ್ನಗರ್ಭೆಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಳೂ, ಕಾಮಪತ್ನೀಸ್ವರೂಪಳೂ, ಸಮುದ್ರರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಸಾತ್ರಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿಣಿಯೂ, ರತ್ನಮಯಸೌಧಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಮನೋಹರವಾದ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ರತ್ನದಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ರುದ್ರಪತ್ನಿಯೂ, ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಕಣ್ಣನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀರೂಪಳೂ, ಸುಂದರಿಯೂ, ಸಂಸಾರರೋಗಗ್ರಸ್ತರಿಗೆ ಜೀವನೌಷಧದಂತಿರುವವಳೂ, ಪ್ರೀತಿ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆಪ್ರಿಯಳೂ, ಮನೋಹರಳೂ, ಸಂಸಾರರೋಗವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ರಾಜಹಂಸಗಳುಳ್ಳ ವಳೂ, ರತ್ನಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಅಲೆಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವಳೂ, ಮನೋಹರವಾದ ರೇಖೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ರೋಗಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುವೂ, ರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೋಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯರೂಪಳೂ, ದರಿದ್ರರ ಪೀಡೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸು

ರಾಗಿಣೀ ರಂಜಿತಶಿನಾ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಶೇವಧಿಃ |

ಲೋಕಪ್ರಸೂರ್ಯೋಕವಂದ್ಯಾ ಲೋಲತ್ವಲ್ಲೋಲಮಾಲಿನೀ || ೧೫೦ ||

ಲೀಲಾವತೀ ಲೋಕಭೂಮಿಲೋಕಲೋಚನಚಂದ್ರಿಕಾ |

ಲೇಖಸ್ವಂತೀ ಲಟಿಭಾ ಲಘುನೇಗಾ ಲಘುತ್ವಹೃತ್ || ೧೫೧ ||

ಲಾಸ್ಯತ್ತರಂಗಹಸ್ತಾಚ ಲಲಿತಾಲಯಭಂಗಿಗಾ |

ಲೋಕಬಂಧುಲೋಕಧಾತ್ರೀ ಲೋಕೋತ್ತರಗುಣೋರ್ಜಿತಾ || ೧೫೨ ||

ಲೋಕತ್ರಯಹಿತಾ ಲೋಕಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಲಕ್ಷ್ಮಣಲಕ್ಷ್ಮಿತಾ |

ಲೀಲಾಲಕ್ಷ್ಮಿತನಿರ್ವಾಣಾ ಲಾವಣ್ಯಾನ್ಮೃತವರ್ಷಿಣೀ || ೧೫೩ ||

ವೈಶ್ವಾನರೀ ವಾಸವೇಡ್ಯಾ ವಂದ್ಯತ್ವಪರಿಹಾರಿಣೀ |

ವಾಸುದೇವಾಂಘ್ರೀರೇಣುಘ್ನೀ ವಜ್ರಿವಜ್ರನಿವಾರಿಣೀ || ೧೫೪ ||

ಶುಭಾವತೀ ಶುಭಫಲಾ ಶಾಂತಿಃ ಶಂತನುವಲ್ಲಭಾ |

ಶೂಲಿನೀ ಶೈಶವನಯಾಃ ಶೀತಲಾನ್ಮೃತನಾಹಿನೀ || ೧೫೫ ||

ವವಳೂ, ಸುಂದರಳೂ, ದುಂಬಿಗಳಿಂದ ದನಿಗೈಯುವವಳೂ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯಿಚ್ಛಾ ರೂಪರಾಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಕೈವಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವವಳೂ, ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂಗಸೌಷ್ಠವಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಳೂ, ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವಳೂ, ಜನ ವಂದ್ಯಳೂ, ಅಲುಗಾಡುವ ಅಲೆಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವಳೂ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಲೀಲೆ ಯುಳ್ಳವಳೂ, ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಳೂ, ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೆಳದಿಂಗಳಂತಿರು ವವಳೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರಣಳೂ, ವಿಷಯಾಸಕ್ತಜನರಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಸ್ವಲ್ಪವೇಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಲಾಘವವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಲೆಗಳೆಂಬ ಕೈಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಮನೋಹರಳೂ, ತಾಳಲಯಕ್ರಮದಿಂದ ಹರಿಯು ವವಳೂ, ಲೋಕಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸು ವವಳೂ, ಲೋಕೋತ್ತರಗುಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಲೋಕರೂಪಳೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಳೂ, ಸತ್ಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವಳೂ, ಭಗವತ್ತೀಡಾರೂಪಳೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ತೋರಿಸುವವಳೂ, ಲಾವಣ್ಯವೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸುವವಳೂ, ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲಾದವಳೂ, ಬಂಡೆತನವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ವಾಸು ದೇವನ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವವಳೂ, ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ ಆಗಿರುವಳು ;

೧೫೫-೧೬೮. ಮಂಗಳವುಳ್ಳವಳೂ, ಶುಭಫಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಶಾಂತಿ ರೂಪಳೂ, ಶಂತನುಪತ್ತಿಯೂ, ಶೂಲಧಾರಿಣಿಯೂ, ಶಿಶುವಿನ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ವಳೂ, ಶೀತಲಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಕಾಂತಿಮತಿಯೂ, ಸತ್ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳೂ,

ಶೋಭಾವತೀ ಶೀಲವತೀ ಶೋಷಿತಾಶೇಷಕಲ್ಪಿಷಾ ।

ಶರಣ್ಯಾ ಶಿನದಾ ಶಿಷ್ಯಾ ಶರಜನ್ಮಪ್ರಸೂಃ ಶಿನಾ || ೧೫೬ ||

ಶಕ್ತಿಃ ಶಶಾಂಕನಿಮಲಾ ಶಮನಸ್ವಸ್ಯಸಂಮತಾ ।

ಶಮಾ ಶಮನಮಾರ್ಗಘ್ನೀ ಶಿತಿಕಂಠಮಹಾಪ್ರಿಯಾ || ೧೫೭ ||

ಶುಚಿಃ ಶುಚಿಕರೀ ಶೇಷಾ ಶೇಷಶಾಯಿಪದೋದ್ಭವಾ ।

ಶ್ರೀನಿನಾಸಶ್ರುತಿಃ ಶ್ರದ್ಧಾ ಶ್ರೀಮತೀ ಶ್ರೀಃ ಶುಭವ್ರತಾ || ೧೫೮ ||

ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾ ಶುಭಾವರ್ತಾ ಶ್ರುತಾನಂದಾ ಶ್ರುತಸ್ತುತಿಃ ।

ಶಿವೇತರಘ್ನೀ ಶಬರೀ ಶಾಂಬರೀರೂಪಧಾರಿಣೀ || ೧೫೯ ||

ಶ್ಮಶಾನಶೋಧನೀ ಶಾಂತಾ ಶತ್ವಚ್ಛೇತಧೃತಿಷ್ಠಿತಾ ।

ಶಾಲಿನೀ ಶಾಲಿಶೋಭಾಧ್ಯಾ ಶಿಖಿನಾಹನಗರ್ಭಭೃತ್ || ೧೬೦ ||

ಶಂಸನೀಯಚರಿತ್ರಾಚ ಶಾಂತಿತಾಶೇಷಸಾತಕಾ ।

ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನಾ ಷಡಂಗಶ್ರುತಿರೂಪಿಣೀ || ೧೬೧ ||

ಷಂಢತಾಹಾರಿ ಸಲಿಲಾಷ್ವಾಸ್ಯಯನ್ನದನದೀಶತಾ ।

ಸರಿದ್ವರಾ ಚ ಸುರಸಾ ಸುಪ್ರಭಾ ಸುರದೀರ್ಘಿಕಾ || ೧೬೨ ||

ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತಪಾಪವುಳ್ಳವಳೂ, ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯಳೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವವಳೂ, ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನಳೂ, ಸ್ತಂದಜನನಿಯೂ, ಶಕ್ತಿ ರೂಪಳೂ, ಚಂದ್ರನಂತೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಯಮುನೆಗೆ ಅಭಿಮತಳೂ, ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕಳೂ, ಯಮನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಡೆಯುವವಳೂ, ಶಿನನಿಗೆ ಪರಮವಲ್ಲಭಳೂ, ಪವಿತ್ರಳೂ, ಪಾವಿತ್ರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಅನಧಿಭೂತಳೂ, ವಿಷ್ಣುಪಾದಸಂಚಾರಳೂ, ಶ್ರೀನಿನಾಸರೂಪಳೂ, ಆಸ್ತಿಕೃ ರೂಪಳೂ, ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವಳೂ, ಆಶ್ರಯಭೂತಳೂ, ಮಂಗಳಕರನಿಮಿತ್ತವುಳ್ಳ ವಳೂ, ಶುದ್ಧವಿದ್ಯಾರೂಪಳೂ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ಸುಳಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಆನಂದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವಳೂ, ವೇದಸ್ತುತಳೂ, ಪಾಪನಾಶಕಳೂ, ವ್ಯಾಧಿಸ್ತ್ರೀರೂಪಳೂ, ಮೃಗಪತ್ನೀರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಶ್ಮಶಾನವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವವಳೂ, ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವಳೂ, ಶಾಶ್ವತಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಪ್ರಕಾಶಿಸು ವವಳೂ, ಬತ್ತದಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಸ್ತಂದರೂಪಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿ ದವಳೂ, ಶ್ಲಾಘ್ಯಚರಿತ್ರಳೂ, ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ, ಐಶ್ವ ರ್ಯಾದಿ ಷಡ್ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಷಡಂಗಗಳುಳ್ಳ ಶ್ರುತಿರೂಪಳೂ, ನಪುಂಸಕತ್ವವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ನೀರುಳ್ಳವಳೂ, ಒಟ್ಟುಗೂಡುವ ಅನೇಕ ನದನದಿಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ, ನಾಗಮಾತೆಯೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ದೇವನದಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗನದಿಯೂ, ಸಕಲ ದುಃಖಗಳನ್ನು

ಸ್ವೇಸಿಂಧುಃ ಸರ್ವದುಃಖಘ್ನೀ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಮಹೌಷಧಂ ।

ಸೇವ್ಯಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ಸತೀ ಸೂಕ್ತೀ ಸ್ಕಂದಸೂಕ್ತ ಸರಸ್ವತೀ ॥ ೧೬೩ ॥

ಸಂಪತ್ತರಂಗಿಣೀ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಸ್ಥಾನುಮೌಲಿಕೃತಾಲಯಾ ।

ಸ್ಥೈರ್ಯದಾ ಸುಭಗಾ ಸೌಖ್ಯಾ ಸ್ತ್ರೀಷು ಸೌಭಾಗ್ಯದಾಯಿನೀ ॥ ೧೬೪ ॥

ಸ್ವರ್ಗನಿಶ್ರೇಣಿಕಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ಸ್ವಧಾ ಸ್ವಾಹಾ ಸುಧಾಜಲಾ ।

ಸಮುದ್ರರೂಪಿಣೀ ಸ್ವರ್ಗ್ಯಾ ಸರ್ವಪಾತಕವೈರಿಣೀ ॥ ೧೬೫ ॥

ಸ್ತೃತಾಘಾಹಾರಿಣೀ ಸೀತಾ ಸಂಸಾರಾಬ್ಧಿತರಂಗಿಕಾ ।

ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರೀ ಸಂಧ್ಯಾ ಸರ್ವಸಾರಸಮನ್ವಿತಾ ॥ ೧೬೬ ॥

ಹರಪ್ರಿಯಾ ಹೃದೀಕೇಶೀ ಹಂಸರೂಪಾ ಹಿರಣ್ಮಯಿಾ ।

ಹೃತಾಘಾಸಂಘಾ ಹಿತಕೃದ್ಧೇಲಾಹೇಲಾಘಗರ್ವಹೃತ್ ॥ ೧೬೭ ॥

ಕ್ಷೇಮದಾ ಕ್ಷಾಲಿತಾಘಾಘಾ ಕ್ಷುದ್ರವಿದ್ರಾವಿಣೀ ಕ್ಷಮಾ ।

ಇತಿ ನಾನು ಸಹಸ್ರಂ ಹಿ ಗಂಗಾಯಾಃ ಕಲಶೋದ್ಭವ ।

ಕೀರ್ತಯಿತ್ವಾ ನರಃ ಸಮ್ಯಗ್ಗಂಗಾಸ್ನಾನಫಲಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧೬೮ ॥

ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಸಮಸ್ತ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಮಹೌಷಧದಂತಿರುವವಳೂ, ಸೇವಿಸಲರ್ಹಳೂ, ಅಣೆನಾದಿಸಿದ್ಧಿ ರೂಪಳೂ, ಸತಿವ್ರತೆಯೂ, ಪುರುಷಸೂಕ್ತಾದಿ ಸೂಕ್ತರೂಪಳೂ, ಸ್ಕಂದಜನಿನಿಯೂ, ಸರಸ್ವತೀರೂಪಳೂ, ಸಂಪದ್ರೂಪವಾದ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳವಳೂ, ಸ್ತುತಿಪಲರ್ಹಳೂ, ಶಿವನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದವಳೂ, ತನ್ನ ತೀರದ ವಾಸವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವವಳೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಹಂಗಸರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೀಯುವವಳೂ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಏಣಿಯಂತಿರುವವಳೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಳೂ, ಪಿತೃಪತ್ನೀಮಂತ್ರರೂಪಳೂ, ಸ್ವಾಹಾರೂಪಳೂ, ಅಮೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಜಲವುಳ್ಳವಳೂ, ಸಮುದ್ರರೂಪಳೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವವಳೂ, ಪಾಪಶತ್ರುವೂ, ಸ್ಮರಿಸಿದವರ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಸೀತಾರೂಪಳೂ, ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವವಳೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನರೂಪಳೂ, ಸಕಲಶಕ್ತಿಸಹಿತಳೂ, ಶಿವಪತ್ನಿಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಯಾಮಕಳೂ, ಹಂಸರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಸುಖಾರ್ಣವಯಳೂ, ನಾಶಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಸಮೂಹವುಳ್ಳವಳೂ, ಹಿತವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಶೃಂಗಾರಭಾವರೂಪಳೂ, ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವಳೂ, ಕಲ್ಯಾಣಪ್ರದಳೂ, ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದವಳೂ, ದುಷ್ಟಸಂಹಾರಕಳೂ, ಭೂಮಿರೂಪಳೂ ಆಗಿರುವಳು. ಆಗಸ್ತುನೇ! ಈ ರೀತಿ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಪಠಿಸಿದವನು ಗಂಗಾಸ್ನಾನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಸರ್ವಪಾಪಪ್ರಶಮನಂ ಸರ್ವವಿಘ್ನವಿನಾಶನಂ ।

ಸರ್ವಸ್ಮೋತ್ರಜಪಾಚ್ಛೇಷ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾವನಪಾವನಂ ॥ ೧೬೯ ॥

ಶ್ರದ್ಧಯಾಃ ಭೀಷ್ಯಫಲದಂ ಚತುರ್ವರ್ಗಸಮೃದ್ಧಿಕೃತ್ ।

ಸಕೃಜ್ಞಸಾದವಾಪ್ನೋತಿ ಹ್ಯೇಕಕ್ರತುಫಲಂ ಮುನೇ ॥ ೧೭೦ ॥

ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯಃ ಸ್ನಾತಃ ಸರ್ವಯಜ್ಞೇಷು ದೀಕ್ಷಿತಃ ।

ತಸ್ಯ ಯತ್ಫಲಮುದ್ವಿಷ್ಟಂ ತ್ರಿಕಾಲಪತನಾಚ್ಚ ತತ್ ॥ ೧೭೧ ॥

ಸರ್ವವ್ರತೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಮ್ಯಕ್ಪರ್ಣೇಷು ವಾಡವ ।

ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ನಿಯತಃ ಪತನ್ ॥ ೧೭೨ ॥

ಸ್ನಾನಕಾಲೇ ಪತೇದ್ಯಸ್ತು ಯತ್ರ ಕುತ್ರ ಜಲಾಶಯೇ ।

ತತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ನೂನಂ ಗಂಗಾ ತ್ರಿಪಥಗಾ ಮುನೇ ॥ ೧೭೩ ॥

ಶ್ರೇಯೋರ್ಘ್ನೇ ಲಭತೇ ಶ್ರೇಯೋ ಧನಾರ್ಥೇ ಲಭತೇ ಧನಂ ।

ಕಾಮಿಾ ಕಾಮಾನವಾಪ್ನೋತಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥೇ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥

ವರ್ಷಂ ತ್ರಿಕಾಲಪತನಾಚ್ಛ್ರದ್ಧಯಾ ಶುಚಿಮಾನಸಃ ।

ಋತುಕಾಲಾಃ ಭಿಗಮನಾದಪುತ್ರಃ ಪುತ್ರವಾನ್ಘನೇತ್ ॥ ೧೭೪ ॥

೧೬೯-೧೭೦. ಮುನಿಯೆ ! ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದೂ, ಸಕಲ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ಸ್ಮೋತ್ರಜಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾವನವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪವಿತ್ರವೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವುದೂ, ಚತುರ್ವರ್ಗಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಆದ ಈ ಸ್ಮೋತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಸಾರಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜಪಿಸುವವನು ಒಂದು ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೭೧. ಇದನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಸರ್ವ ತೀರ್ಥ ಸ್ನಾನ, ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಾದಿಗಳ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೧೭೨. ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಪಠಿಸುವವನು ಸಮಸ್ತ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೭೩-೧೭೪. ಮುನಿಯೆ ! ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವಾಗ ಈ ಸ್ಮೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸನ್ನಿಹಿತಳಾಗುವಳು. ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೂ, ಧನಾರ್ಥಿಯು ಧನವನ್ನೂ, ಕಾಮಿಯು ಕಾಮವನ್ನೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು.

೧೭೫. ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಇದನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲವೂ ಪಠಿಸುವುದರಿಂದ ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದ ಮಾನವನು ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪತ್ನೀಗಮನದಿಂದ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ನಾಕಾಲಮರಣಂ ತಸ್ಯ ನಾಽಗ್ನಿಚೋರಾಹಿಸಾಧ್ಯಸಂ ।

ನಾಮ್ನಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ಗಂಗಾಯಾ ಯೋ ಜಪೇಚ್ಛ್ರದ್ಧಯಾ ಮುನೇ ॥

ಗಂಗಾನಾಮಸಹಸ್ರಂ ತು ಜಪ್ತ್ವಾ ಗ್ರಾಮಾಂತರಂ ವ್ರಜೇತ್ ।

ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನೋ ಗೇಹಮಾವಿಶೇತ್ ॥ ೧೭೭ ॥

ತಿಥಿವಾಸಕರ್ಷಯೋಗಾನಾಂ ನದೋಷಃ ಪ್ರಭವೇತ್ತದಾ ।

ಯದಾ ಜಪ್ತ್ವಾ ವ್ರಜೇದೇತತ್ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಗ್ರಾಮಾಂತರಂ ನರಃ ॥ ೧೭೮ ॥

ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಜನನಂ ಸರ್ವೋಪದ್ರವನಾಶನಂ ।

ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಕರಂ ಪುಂಸಾಂ ಗಂಗಾನಾಮಸಹಸ್ರಕಂ ॥ ೧೭೯ ॥

ಜನ್ಮಾಂತರಸಹಸ್ರೇಷು ಯತ್ಪಾಪಂ ಸಮ್ಯಗರ್ಜಿತಂ ।

ಗಂಗಾನಾಮಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಜಪನಾತ್ಕೃತ್ಯಯಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥ ೧೮೦ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನೋ ಮದ್ಯಪಃ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯಾ ಚ ಗುರುತಲ್ಪಗಃ ।

ತತ್ಸಂಯೋಗೀ ಭ್ರೂಣಹಂತಾ ಮಾತೃಹಾ ಪಿತೃಹಾ ಮುನೇ ॥ ೧೮೧ ॥

ವಿಶ್ವಾಸಘಾತೀ ಗರದಃ ಕೃತಘ್ನೋ ಮಿತ್ರಘಾತಕಃ ।

ಅಗ್ನಿದೋ ಗೋವಧಕರೋ ಗುರುದ್ರವ್ಯಾಃ ಪಹಾರಕಃ ॥ ೧೮೨ ॥

೧೭೭. ಮುನಿಯೆ! ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜಪಿಸುವವನಿಗೆ ಆಕಾಲಮರಣವೂ, ಅಗ್ನಿಚೋರಭಯಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೭೭. ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಬೇರೆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುವನು.

೧೭೮. ಈ ಗಂಗಾಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋದವನಿಗೆ ತಿಥಿ, ವಾರ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಯೋಗಗಳ ದೋಷವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೭೯. ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮವು ಆಯುರಾರೋಗ್ಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದು. ಸಮಸ್ತೋಪದ್ರವಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುದು.

೧೮೦. ಇದರ ಜಪದಿಂದ ಜನ್ಮಾಂತರಸಹಸ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪಾಪವು ನಶಿಸುವುದು.

೧೮೧-೧೮೨. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೈದವನೂ, ಮದ್ಯಪಾನಮಾಡಿದವನೂ, ಸುರ್ವರ್ಣವನ್ನು ಕದ್ದವನೂ, ಗುರುಪತ್ನೀಗಮನಮಾಡಿದವನೂ, ಇವರ ಸಹವಾಸ ದಲ್ಲಿದ್ದವನೂ, ಶಿಶುಗಳನ್ನೂ, ಮಾತಾಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದವನೂ, ವಿಶ್ವಾಸ ಘಾತುಕನೂ, ವಿಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನೂ, ಕೃತಘ್ನನೂ, ಮಿತ್ರಘಾತುಕನೂ, ಬೆಂಕಿ ಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದವನೂ, ಗೋಹತ್ಯೆಗೈದವನೂ, ಗುರು ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ

ಮಹಾಪಾತಕಯುಕ್ತೋಽಪಿ ಸಂಯುಕ್ತೋಽಪ್ಯುಪಪಾತಕೈಃ |

ಮುಚ್ಯತೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಜಪ್ತ್ವಾ ಗಂಗಾನಾಮಸಹಸ್ರಕಂ || ೧೮೩ ||

ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಪರಿಕ್ಷಿಪ್ತೋ ಘೋರತಾಪಪುರಿವ್ಲತಃ |

ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವದುಃಖೇಭ್ಯಃ ಸ್ತವಸ್ಯಾಃ ಸ್ಯಾಃ ನುಕೀರ್ತನಾತ್ || ೧೮೪ ||

ಸಂವತ್ಸರೇಣ ಯುಕ್ತಾತ್ಮಾ ಪಠನ್ನಕ್ತಿಪರಾಯಣಃ |

ಅಭೀಕ್ಷಿತಾಂ ಲಭೇತ್ಸಿದ್ಧಿಂ ಸರ್ವೈಃ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೮೫ ||

ಸಂಶಯಾನಿಷ್ಟಚಿತ್ತಸ್ಯ ಧರ್ಮವಿದ್ವೇಷಿಣೋಽಪಿ ಚ |

ದಾಂಭಿಕಸ್ಯಾಽಪಿ ಹಿಂಸ್ರಸ್ಯ ಚೇತೋ ಧರ್ಮಪರಂ ಭವೇತ್ || ೧೮೬ ||

ವರ್ಣಾಶ್ರಮಫಲಿನಸ್ತು ಕಾಮಕ್ರೋಧವಿವರ್ಜಿತಃ |

ಯತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ಜ್ಞಾನೀ ತದಾಪ್ನೋತ್ಯಸ್ಯ ಕೀರ್ತನಾತ್ || ೧೮೭ ||

ಗಾಯತ್ರೈಯುತಜಪ್ಯೇನ ಯತ್ಪಲಂ ಸಮುಪಾರ್ಜಿತಂ |

ಸಕೃತ್ಪಠನತಃ ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರದಶೇಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೮೮ ||

ಗಾಂ ದತ್ವಾ ವೇದವಿದುಷೇ ಯತ್ಪಲಂ ಲಭತೇ ಕೃತೀ |

ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸಮ್ಯಗಾಖ್ಯಾತಂ ಸ್ತವರಾಜಸಕೃಜ್ಜಪಾತ್ || ೧೮೯ ||

ದವನೂ, ಮಹಾಪಾತಕಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಉಪಪಾತಕವುಳ್ಳವನೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಆ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವರು.

೧೮೪. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ತನೂ, ಘೋರ ತಾಪಸೀಡಿತನೂ ಸಕಲ ದುಃಖಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೮೫. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರ ವನ್ನು ಪಠಿಸುವವನು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸಕಲ ಪಾಪಮುಕ್ತ ನಾಗುವನು.

೧೮೬. ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತನಿಗೂ, ಧರ್ಮದ್ವೇಷಿಗೂ, ದಂಭವುಳ್ಳವನಿಗೂ, ಘಾತುಕನಿಗೂ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ.

೧೮೭. ಅವನು ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ನಿರತನೂ, ಕಾಮಕ್ರೋಧರಹಿತನೂ ಆದ ಜ್ಞಾನಿಯು ಪಡೆಯುವ ಫಲವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವನು.

೧೮೮. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಸಾರಿ ಪಠಿಸುವವನು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಗಾಯತ್ರಿ ಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿದ ಫಲಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು.

೧೮೯. ಈ ಉತ್ತಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಸಾರಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ವೇದಾಧ್ಯಯನಸಂಪನ್ನನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಗೋದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟುವ ಗುವ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು.

ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಣಂ ಕುರ್ವನ್ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ನರೋತ್ತಮಃ |
 ಯತ್ಪುಣ್ಯಮರ್ಜಯೇತ್ತದ್ಭಾಗ್ಯಕ್ಷಯಂ ತ್ರಿಪವಣಂ ಜಪನ್ || ೧೯೦ ||
 ವೇದಸಾರಾಯಣಾತ್ಪುಣ್ಯಂ ಯದತ್ರ ಪರಿಪತ್ಯತೇ |
 ತತ್ ಷಣ್ಮಾಸೇನ ಲಭತೇ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಪರಿಕೀರ್ತನಾತ್ || ೧೯೧ ||
 ಗಂಗಾಯಾಃ ಸ್ತವರಾಜಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಪರಿಶೀಲನಾತ್ |
 ಶಿವಭಕ್ತಿನುವಾಪ್ನೋತಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತೋಽಥವಾ ಭವೇತ್ || ೧೯೨ ||
 ಯಃ ಕೀರ್ತಯೇದನುದಿನಂ ಗಂಗಾನಾಮಸಹಸ್ರಕಂ |
 ತತ್ಸಮೀಪೇ ಸಹಚರೀ ಗಂಗಾದೇವೀ ಸದಾ ಭವೇತ್ || ೧೯೩ ||
 ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜ್ಯೋ ಭವತಿ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಜಯೀ ಭವೇತ್ |
 ಸರ್ವತ್ರ ಸುಖನಾಪ್ನೋತಿ ಜಾಹ್ನವೀಸ್ತೋತ್ರಸಾಠತಃ || ೧೯೪ ||
 ಸದಾಚಾರೀ ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸ ಶುಚಿಸ್ತು ಸದೈವ ಹಿ |
 ಕೃತಸರ್ವಸುರಾರ್ಚಃ ಸ ಕೀರ್ತಯೇದ್ಯ ಇಮಾಂ ಸ್ತುತಿಂ || ೧೯೫ ||
 ತಸ್ಮಿಂಸ್ತುಪ್ರೇ ಭವೇತ್ಪ್ರಸ್ತಾ ಜಾಹ್ನವೀ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಗಂಗಾಭಕ್ತಂ ಸಮರ್ಚಯೇತ್ || ೧೯೬ ||

೧೯೦. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಯಂತೆ ಜಪಿಸುವವನು, ಮರಣಕಾಲದವರೆಗೆ ಗುರುಸೇವೆ ಮಾಡಿದವನು ಹೊಂದುವ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೯೧. ಮನುಷ್ಯನು ಆರು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಪಠಿಸುವುದರಿಂದ ವೇದಪರಾಯಣದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೯೨. ಈ ಗಂಗಾಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪಠಿಸುವುದರಿಂದ ಶಿವ ಭಕ್ತನೋ ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೋ ಆಗುವನು.

೧೯೩. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಪಠಿಸುವವನ ಹತ್ತಿರ ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಿಸುವಳು.

೧೯೪. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜ್ಯನೂ, ಜಯಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿ ಸುಖವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು.

೧೯೫. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುವವನು ಸದಾಚಾರಿಯೂ, ಶುದ್ಧನೂ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದವನೂ ಆಗುವನು.

೧೯೬. ಗಂಗಾಭಕ್ತನು ತೃಪ್ತನಾದರೆ ಗಂಗೆಯೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವಳು. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಂಗಾಭಕ್ತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಸ್ತವರಾಜನಿಮಂ ಗಾಂಗಂ ಶೃಣುಯಾದ್ಯಶ್ಚ ವೈ ಪಠೇತ್	
ಶ್ರಾವಯೇದಥ ತದ್ಭಕ್ತಾನ್ ದಂಭಲೋಭವಿವರ್ಜಿತಃ	೧೯೭
ಮುಚ್ಯತೇ ತ್ರಿವಿಧೈಃ ಪಾಪೈರ್ಮನೋವಾಕ್ಪ್ರಾಯಸಂಭವೈಃ	
ಕ್ಷಣಾನ್ವಿಷ್ಣುಪತಾನೇತಿ ಪಿತೃಣಾಂ ಚ ಪ್ರಿಯೋ ಭವೇತ್	೧೯೮
ಸರ್ವದೇವಪ್ರಿಯಶ್ಚಾಪಿ ಸರ್ವರ್ಷಿಗಣಸಮ್ಮತಃ	
ಅಂತೇ ವಿನೂನಮಾರುಹ್ಯ ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀಶತಸಂವೃತಃ	೧೯೯
ದಿವ್ಯಾಭರಣಸಂಪನ್ನೋ ದಿವ್ಯಭೋಗಸಮಸ್ತಿತಃ	
ನಂದನಾದಿವನೇ ಸ್ವೈರಂ ದೇವವತ್ಸಪ್ರಮೋದತೇ	೨೦೦
ಭುಜ್ಯಮಾನೇಷು ವಿಪ್ರೇಷು ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲೇ ವಿಶೇಷತಃ	
ಜಪನ್ನಿದಂ ಮಹಾಸ್ತೋತ್ರಂ ಪಿತೃಣಾಂ ತೃಪ್ತಿಕಾರಕಂ	೨೦೧
ಯಾವಂತಿ ತತ್ರ ಸಿಕ್ಕಾಢಿ ಯಾವಂತೋಽಂಬುಕಣಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ	
ತಾವಂತ್ಯೇವ ಹಿ ವರ್ಷಾಣಿ ಮೋದಂತೇ ಸ್ವಃ ಪಿತಾಮಹಾಃ	೨೦೨
ಯಥಾ ಪ್ರೀಣಂತಿ ಪಿತರೋ ಗಂಗಾಯಾಂ ಪಿಂಡದಾನತಃ	
ತಥೈವ ತೃಪ್ನುಯುಃ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ಸ್ತವಸ್ಯಾಸ್ಯಾನುಸಂಶ್ರವಾತ್	೨೦೩
ಏತತ್ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಗೃಹೇ ಯಸ್ಯ ಲಿಖಿತಂ ಪರಿಪೂಜ್ಯತೇ	
ತತ್ರ ಪಾಪಭಯಂ ನಾಸ್ತಿ ಶುಚಿ ತದ್ಭವನಂ ಸದಾ	೨೦೪

೧೯೭-೧೯೮. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ದಂಭವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಲೋಭರಹಿತವಾಗಿಯೂ ಕೇಳಿದವನಾಗಲಿ, ಪಠಿಸಿದವನಾಗಲಿ, ಹೇಳಿದವನಾಗಲಿ ಮನೋವಾಕ್ಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಂಟಾದ ತ್ರಿವಿಧ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗುವನು.

೧೯೯-೨೦೦. ಇಷ್ಟೆಯಲ್ಲದೆ ಅವನು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯನೂ, ಸಮಸ್ತ ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತನೂ ಆಗಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಾನವನ್ನೇರಿ ದಿವ್ಯಾಭರಣಸಂಪನ್ನನೂ, ದಿವ್ಯ ಭೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಆಗಿ ನಂದನಾದಿ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ದೇವತೆಯಂತೆ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

೨೦೧-೨೦೨. ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭುಜಿಸುತ್ತಿರಲು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ನದಗಳು, ನೀರಿನ ಹನಿಗಳು ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟುಕಾಲ ಪಿತಾಮಹರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವರು.

೨೦೩. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡಂತೆಯೇ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಪಠಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುವರು.

೨೦೪. ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಪೂಜಿಸುವರೋ, ಅಲ್ಲಿ ಪಾಪಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಮನೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದು.

ಅಗಸ್ತೇ ಕಿಂ ಬಹೂಕ್ತೇನ ಶೃಣು ಮೇ ನಿಶ್ಚಿತಂ ವಚಃ |
 ಸಂಶಯೋ ನಾತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಸಂದೇಗ್ಧರಿ ಫಲಂ ನ ಹಿ || ೨೦೫ ||
 ಯಾವಂತಿ ಮರ್ತ್ಯೇ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಮಂತ್ರಜಾಲಾನ್ಯನೇಕಶಃ |
 ತಾವಂತಿ ಸ್ತವರಾಜಸ್ಯ ಗಾಂಗೇಯಸ್ಯ ಸಮಾನಿ ನ || ೨೦೬ ||
 ಯಾವಜ್ಞಸ್ಮ ಜಪೇದ್ಯಸ್ತು ನಾಮ್ನಾನೇತತ್ಪ್ರಹಸ್ಯಕಂ |
 ಸ ಕೀಕಟೇಷ್ಟಪಿ ಮೃತೋ ನ ಪುನರ್ಗರ್ಭಮಾವಿಶೇತ್ || ೨೦೭ ||
 ನಿತ್ಯಂ ನಿಯಮವಾನೇತದ್ಯೋ ಜಪೇತ್ಸೋತ್ರಮುತ್ತಮಂ |
 ಅನ್ಯತ್ರಾಪಿ ವಿಪನ್ನಃ ಸ ಗಂಗಾತಿರೇ ಮೃತೋ ಭವೇತ್ || ೨೦೮ ||
 ವಿತತ್ ಸ್ತೋತ್ರವರಂ ರಮ್ಯಂ ಪುರಾ ಪೋಕ್ತಂ ಪಿನಾಕಿನಾ |
 ವಿಷ್ಣವೇ ನಿಜಭಕ್ತಾಯ ಮುಕ್ತಿಬೀಜಾಕ್ಷರಾಸ್ವದಂ || ೨೦೯ ||
 ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಃ ಸ್ತೋತ್ರಮೇತನ್ಮಯೇರಿತಂ |
 ಸಿಸ್ನಾಸುರ್ಜಾಹ್ನವೀಂ ತಸ್ಮಾದೇತತ್ಸೋತ್ರಂ ಜಪೇತ್ಸುಧೀಃ || ೨೧೦ ||
 ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶಿಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಕಥನಂ”
 ನಾಮೈಕೋನತ್ರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೨೦೫. ಅಗಸ್ತನೆ! ಬಹುಮಾತಿನಿಂದೇನು? ನಿಶ್ಚಯವಾದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಡಬೇಡ. ಸಂದೇಹಪಡುವವನಿಗೆ ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦೬. ಈ ಗಂಗಾಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ, ಮಂತ್ರಗಳೂ ಸಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦೭. ಗಯೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜೀವಿಸಿರುವವರೆಗೆ ಪಠಿಸುವವನು ಮರಳಿ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦೮. ನಿತ್ಯಪೂನಿಯಮದಿಂದ ಈ ಉತ್ತಮ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ಇತರ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದರೂ ಗಂಗೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದಂತಾಗುವನು.

೨೦೯. ಮಹೇಶ್ವರನು ಮುಕ್ತಿಬೀಜಾಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಈ ರಮ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೇಳಿರುವನು.

೨೧೦. ನಾನು ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬಯಸುವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಇದನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶಿಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ಗಂಗಾಸಹಸ್ರನಾಮಕಥನ” ವೆಂಬ

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ನಾರಾಣಸೀಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಂ

ಸ್ತಂಧ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣ್ವಗಸ್ತ್ಯ ಮಹಾಭಾಗ ಸ ಚ ರಾಜಾ ಭಗೀರಥಃ |

ಆರಾಧ್ಯ ಶ್ರೀಮಹಾದೇವಮುದ್ದಿಧೀಷ್ಠುಃ ಪಿತಾಮಹಾನ್ || ೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪವಿನಿದ್‌ಗ್ಧಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ಪ್ರಾಜರ್ಷಿಸತ್ತಮಃ |

ಮಹತಾ ತಪಸಾ ಭೂಮಿನಾನಾಯ ತ್ರಿವರ್ತ್ಯಗಾಂ || ೨ ||

ತ್ರಯಾಣಾಮಪಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಹಿತಾಯ ಮಹತೇ ನೃಪಃ |

ಸಮಾನೈಷೀತ್ತತೋ ಗಂಗಾಂ ಯತ್ರಾಸೀನ್ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೩ ||

ಆನಂದಕಾನನಂ ಶಂಭೋಶ್ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣೀ ಹರೇಃ |

ಪರಬ್ರಹ್ಮೈಕಸುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಲೀಲಾಮೋಕ್ಷಸಮರ್ಪಕಂ || ೪ ||

ಪ್ರಾಪಯಾಮಾಸ ತಾಂ ಗಂಗಾಂ ದೈಲೀಪಿಃ ಪುರತಶ್ಚರನ್ |

ನಿರ್ವಾಣಕಾಶನಾದ್ವತ್ಯ ಕಾಶೀತಿ ಪ್ರಥಿತಾ ಪುರೀ || ೫ ||

ಅವಿಮುಕ್ತಂ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಂ ನ ಮುಕ್ತಂ ಶಂಭುನಾ ಕ್ಷಚಿತ್ |

ಪ್ರಾಗೇವ ಹಿ ಮುನೇಃಸರ್ಘ್ಯಂ ಜಾತ್ಯಂ ಜಾಂಬೂನದಂ ಸ್ವಯಂ || ೬ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ನಾರಾಣಸೀಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನ

೧-೨. ಸ್ತಂಧನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಕೇಳು. ಭಗೀರಥರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಶಾಪದಿಂದ ಭಸ್ಮೀಭೂತರಾದ ಸಕಲ ಪಿತಾಮಹರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದನು.

೩. ಬಳಿಕ ಆತನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಮಹಾಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದನು.

೪-೫. ಅವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಖ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ಆನಂದಕಾನನಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ವಿಷ್ಣುಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣಿಯೆಡೆಗೆ ಆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಒಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಪಟ್ಟಣವು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದರಿಂದ ಕಾಶಿಯೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವುದು.

೬-೭. ಅಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಡದಿರುವುದರಿಂದ ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿರುವುದು. ಮುನಿಯೆ! ಸುವರ್ಣವು ವಜ್ರದೊಡಗೂಡಿದಂತೆ

ಪುನರ್ವಾರಿತರೇಣಾಃ ಪಿ ಹೀರೇಣ ಯದಿ ಸಂಗತಂ ।

ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣೀತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಾಗೇವ ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಪದಂ || ೭ ||

ತತಃ ಶ್ರೇಷ್ಠತರಂ ಶಂಭೋರ್ನುಣಿಶ್ರವಣಭೂಷಣಾತ್ ।

ಅನಂದಕಾನನೇ ತಸ್ಮಿನ್ನವಿಮುಕ್ತೇ ಶಿವಾಲಯೇ || ೮ ||

ಪ್ರಾಗೇವ ಮುಕ್ತಿಃ ಸಂಸಿದ್ಧಾ ಗಂಗಾಸಂಗಾತ್ತತೋಽಧಿಕಾ ।

ಯದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಸಾ ಗಂಗಾ ಮಣಿಕರ್ಣ್ಯಾಂ ಸಮಾಗತಾ || ೯ ||

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಂ ದುಷ್ಟಾಪಂ ತ್ರಿದಶೈರಪಿ ।

ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಾಣ್ಯನೇಕಾನಿ ಕಲ್ಯಾಣಾನೀತರಾಣಿ ವಾ || ೧೦ ||

ತಾನಿ ಕ್ಷಣಾತ್ಸಮುತ್ಕ್ಲಿಪ್ಯ ಕಾಶೀಸಂಸ್ಥೋಽಮೃತೋ ಭವೇತ್ ।

ತಸ್ಯಾಂ ವೇದಾಂತವೇದ್ಯಸ್ಯ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನತೋ ವಿನಾ || ೧೧ ||

ವಿನಾ ಸಾಂಖ್ಯೇನ ಯೋಗೇನ ಕಾರ್ಯಾಂ ಸಂಸ್ಥೋಽಮೃತೋ ಭವೇತ್ ।

ಕರ್ಮನಿರ್ಮೂಲನವತಾ ವಿನಾ ಜ್ಞಾನೇನ ಕುಂಭಜ || ೧೨ ||

ಶಶಿಮಾಲಿಪ್ರಸಾದೇನ ಕಾಶೀಸಂಸ್ಥೋಽಮೃತೋ ಭವೇತ್ ।

ಯತ್ನತೋಽಯತ್ನತೋವಾಃ ಪಿ ಕಾಲಾತ್ಪ್ರಕೃತ್ವಾ ಕಲೇವರಂ || ೧೩ ||

ತಾರಕಸ್ಯೋಪದೇಶೇನ ಕಾಶೀಸಂಸ್ಥೋಽಮೃತೋ ಭವೇತ್ ।

ಅನೇಕಜನ್ಮಸಂಸಿದ್ಧೈರ್ಬದ್ಧೋಽಪಿ ಪ್ರಾಕೃತೈರ್ಗುಣೈಃ || ೧೪ ||

ಮೊದಲೆ ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಾದ ಚಕ್ರಪುಷ್ಕರಿಣಿಯು ಗಂಗೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಯಿತು. ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಆ ಅವಿಮುಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಗಂಗಾಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅದು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಗಂಗೆಯು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾಯಿತು. ಪಾಪವನ್ನಾಗಲಿ, ಪುಣ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡಿದವನು, ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದರೆ ಕೂಡಲೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನು ಭಗವಂತನ ಛಾಯೆ, ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಕ ಇವುಗಳಿಲ್ಲದವನಾದರೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡುವ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಹೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಕಾಲವಶದಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನು, ತಾರಕ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧಿಗಳಾದ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನು ಗಂಗಾಜಲದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದೇ ಮೋಕ್ಷಸೌಖ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದಾನ, ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಯೋಗಗಳಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾಪಾಪಿಯೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ

ಅಸಿಸಂಭೇದಯೋಗೇನ ಕಾಶೀಸಂಸ್ಥೋಮೃತೋ ಭವೇತ್ |
 ದೇಹತ್ಯಾಗೋತ್ರ ವೈ ದಾನಂ ದೇಹತ್ಯಾಗೋತ್ರ ವೈ ತಪಃ || ೧೫ ||
 ದೇಹತ್ಯಾಗೋತ್ರ ವೈ ಯೋಗಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ನಿರ್ವಾಣಸೌಖ್ಯಕೃತ್ |
 ಸ್ವಾಪ್ಯೋತ್ತರನಹಾಂ ಕಾಶ್ಯಾನುತಿದುಷ್ಪತನಾನಸಿ || ೧೬ ||
 ಯಾಯಾತ್ಸಂ ಹೇಲಯಾ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ |
 ಯಮೇಂದ್ರಾಗ್ನಿಮುಖಾ ದೇವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುಕ್ತಿಪಥೋನ್ಮುಖಾನ್ ||
 ಸರ್ವಾನ್ಸರ್ವೇ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ರಕ್ಷಾಂ ಚಕ್ರಾಃ ಪುರಾ ಪುರಃ |
 ಅಸಿಂ ಮಹಾಸಿರೂಪಾಂ ಚ ಸ್ವಾಸ್ತ್ಯಾಸನ್ಮತಿಖಂಡನೀಂ || ೧೭ ||
 ದುಷ್ಪ್ರಪ್ರವೇಶಂ ಧುನ್ವಾನಾಂ ಧುನೀಂ ದೇವಾ ವಿನಿರ್ಮಮುಃ |
 ವರಣಾಂ ಚ ವ್ಯಧುಸ್ತತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವಿಷ್ಣುನಿವಾರಿಣೀಂ || ೧೮ ||
 ದುರ್ವೃತ್ತಸುಪ್ರವೃತ್ತೇಶ್ಚ ನಿವೃತ್ತಿಕರಣೀಂ ಸುರಾಃ |
 ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರದಿಗ್ಭಾಗೇ ಕೃತ್ವಾಸಿಂ ವರಣಾಂ ಸುರಾಃ || ೨೦ ||
 ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷನಿಕ್ಷೇಪ ರಕ್ಷಾಂ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಮಾಪ್ನುಯುಃ |
 ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಪಶ್ಚಾದ್ಧಿಗ್ಭಾಗೇ ತಂ ದೇಹಲಿವಿನಾಯಕಂ || ೨೧ ||
 ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಾಪಾರಯಾಮಾಸ ರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ರಶಿಶೇಖರಃ |
 ಅನುಜ್ಞಾತಪ್ರವೇಶಾನಾಂ ವಿಶ್ವೇಶೇನ ಕೃಪಾವತಾ || ೨೨ ||
 ತೇ ಪ್ರವೇಶಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ನಾಃಸ್ಯೇಷಾಂ ಹಿ ಕದಾಚನ |
 ಇತ್ಯರ್ಥೇ ಕಥಯಿಷ್ಯೇಹಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ |
 ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಿ ಪರಮಂ ಕಾಶೀಭಕ್ತಿಪ್ರವರ್ಧನಂ || ೨೩ ||

ಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಯಮ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಮುಕ್ತಿನಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖರಾದ ಸಮಸ್ತಜನರನ್ನೂ ಕಂಡು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಗಳ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ದುಷ್ಪ್ರಪ್ರವೇಶವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ದುರ್ನಡತೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದಲೂ ಅಸಿ, ಮಹಾಸಿ, ವರಣಾ ಎಂಬ ನಾಮಗಳನ್ನಾಂತ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ನದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ದೇಹಲಿವಿನಾಯಕನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವನು. ಅವರು ದಯಾಳುವಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನಾದಿಯೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ ಆದ ಇತಿಹಾಸವೊಂದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಸ್ಯಂದ ಉವಾಚ :-

ದಕ್ಷಿಣಾಬ್ಧಿ ತಟೇ ಕಶ್ಚಿತ್ನೇತು ಬಂಧಸಮಾಪತಃ |

ವಣಿಗ್ಧನಂಜಯೋ ನಾಮ ಮಾತೃಭಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತಃ

|| ೨೪ ||

ಪುಣ್ಯಮಾರ್ಗಾರ್ಜಿತಧನೋ ಧನತೋಷಿತಮಾರ್ಗಣಃ |

ಮಾರ್ಗಣಸ್ಪಾರಿತಯಶಾ ಯಶೋದಾತನಯಾರ್ಚಕಃ

|| ೨೫ ||

ಸಮುನ್ನತೋಽಪಿ ಸಂಪತ್ತಾಃ ವಿನಯಾನತಕಂಧರಃ |

ಅಕರೋಽಪಿ ಗುಣಾನಾಂ ಹಿ ಗುಣಿಷ್ವಾಕಾರಗೋಪಕಃ

|| ೨೬ ||

ರೂಪಸಂಪದುದಾರೋಽಪಿ ಪರದಾರಪ್ರಾಜ್ಞುಖಃ |

ಸ ಸಂಪೂರ್ಣಕಲೋಽಪ್ಯಾಸೀನ್ನಿಷ್ಕಲಂಕೋದಯಃ ಸದಾ

|| ೨೭ ||

ಸ ಸತ್ಯಾನೃತವೃತ್ತಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಯಃ ಸತ್ಯಪ್ರಿಯೋ ಮುನೇ |

ವರ್ಣಿತರೋಽಪ್ಯಭೂಲ್ಲೋಕೇ ಸುವರ್ಣಕೃತವರ್ಣನಃ

|| ೨೮ ||

ಸದಾಚರಣಗೋಪ್ಯೇಷ ಸುಖಯಾನಚರಃ ಕೃತೀ |

ಅದರಿದ್ರೋಽಪಿ ಮೇಧಾವೀ ಸೋಽಭೂತ್ಪಾಪದರಿದ್ರಧೀಃ

|| ೨೯ ||

ತಸ್ಯೈವಂ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಕದಾಚಿತ್ಕಾಲಪರ್ಯಯಾತ್ |

ಜನನೀ ನಿಧನಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ವ್ಯಾಧಿತಾಽತಿಜರಾತುರಾ

|| ೩೦ ||

೨೪-೨೭. ಸ್ಯಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಸೇತುವಿನ ಬಳಿ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಸನ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾಚಕರುಳ್ಳವನೂ, ಯಾಚಕರಿಂದ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಯಶೋದಾನಂದನ ನಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನೂ, ಅಧಿಕಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವನಾದರೂ ವಿನಯದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿದವನೂ, ಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾದರೂ ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸದವನೂ, ರೂಪಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಉದಾರನಾದರೂ ಪರಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ವಿಮುಖನೂ, ಚತುಷ್ಟಸ್ಥಿಕಲಾಸಂಪನ್ನನಾದರೂ ನಿಷ್ಕಲಂಕನೂ ಆದ ಧನಂಜಯನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ವರ್ತಕನಿದ್ದನು.

೨೮-೨೯. ಮುನಿಯೆ! ಅವನು ವಾಣಿಜ್ಯನಿರತನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಯಃ ಸತ್ಯಪ್ರಿಯನೂ, ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತುತ್ಯನೂ, ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನನೂ, ನಾವೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವವನೂ, ಬಡವನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಯೂ, ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

೩೦. ಅವನು ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ರೋಗಾರ್ತಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ಮುದುಕಿಯೂ ಆದ ಅವನ ತಾಯಿಯು ಮೃತಳಾದಳು.

ತಯಾ ಚ ಯೌವನಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮೇಘಚ್ಛಾಯಾತಿಚಂಚಲಂ ।
 ಪ್ರಾವೃಣ್ಣದೀಪೂರಸಮಂ ಸ್ವಪತಿಃ ಪರಿವಂಚಿತಃ ॥ ೩೧ ॥
 ದಿನತ್ರಿಚತುರಸ್ಥಾಯಿ ಯಾ ನಾರೀ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೌವನಂ ।
 ಭರ್ತಾರಂ ವಂಚಯೇನ್ನೋಹಾತ್ಸಾಕ್ಷಯಂ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥ ೩೨ ॥
 ಶೀಲಭಂಗೇನ ನಾರೀಣಾಂ ಭರ್ತಾ ಧರ್ಮಪರೋಽಪಿ ಹಿ ।
 ಪತೇದ್ವುಃಖಾರ್ಜಿತಾತ್ಸರ್ವಗಾಢ್ಞೀಲಂ ರಕ್ಷ್ಯಂ ತತಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ॥ ೩೩ ॥
 ವಿಷ್ಣಾಗರ್ತೇ ಚ ನಿರಯೇ ಸ್ವಯಂ ಪತತಿ ದುರ್ಮತಿಃ ।
 ಅಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ಯಾವತ್ತತಃ ಸ್ಯಾದ್ಗ್ನಾನುಸೂಕರೀ ॥ ೩೪ ॥
 ಸ್ವವಿಷ್ಣಾಪಾಯಿನೀಚಾಸಥ ವಲ್ಗುಲೀ ವೃಕ್ಷಲಂಬಿನೀ ।
 ಉಲೂಕೀ ವಾ ದಿವಾಂಧಾ ಸ್ಯಾದ್ವೃಕ್ಷಕೋಟಿರವಾಸಿನೀ ॥ ೩೫ ॥
 ರಕ್ಷಣೀಯಂ ಮಹಾಯತ್ನಾದಿದಂ ಸುಕೃತಭಾಜನಂ ।
 ವಪುಃ ಪರಸ್ಯ ದುಃಸ್ವರ್ಶಾತ್ಪ್ರಾಭಾಸಾತ್ಪ್ರಕಾತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ॥ ೩೬ ॥
 ಅನೇನೈವ ಶರೀರೇಣ ಭರ್ತ್ಯಸಾದ್ವಿಹಿತೇನ ಹಿ ।
 ಕಿಂ ಸತೀ ನ ಚ ತಸ್ತಂಭ ಭಾನುಮುದ್ಯಂತಮಾಜ್ಞಯಾ ॥ ೩೭ ॥

೩೧-೩೨. ಅವಳು ಮೋಡದ ನೆರಳಿನಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವೂ, ಮಳೆ
 ಗಾಲದ ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದಂತಿರುವುದೂ ಆದ ಯೌವನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಗ
 ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದ್ದಳು. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ಮಾತ್ರ
 ವಿರುವ ಯೌವನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಾವ ಹೆಂಗಸು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು
 ವಂಚಿಸುವಳೋ, ಅವಳು ಶಾರ್ವತನಾದ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವಳು.

೩೩. ಹೆಂಗಸರ ನಡತೆಯು ಕೆಟ್ಟರೆ ಪತಿಯು ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದರೂ ಕಷ್ಟ
 ದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಪತಿತನಾಗುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ನಡತೆ
 ಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩೪. ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ವಿಷ್ಣಾಗರ್ತವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ
 ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ವಾಸಿಸಿ ಬಳಿಕ ಹಂದಿಯಾಗುವಳು.

೩೫-೩೬. ಅನಂತರ ತನ್ನ ಮಲವನ್ನು ತಾನೇ ಭಕ್ಷಿಸುವ ಬಾವಲಿಯೋ
 ಅಥವಾ ಮರದ ಪೊಟರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಹಗಲುಕುರುಡಾದ ಹೆಣ್ಣು ಗೂಬೆಯೋ
 ಆಗುವಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಿಳೆಯು ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು
 ಸುಖದಂತೆ ತೋರುವ ಪರರ ದುಸ್ಸ್ವರ್ಶದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩೭. ಪತಿವ್ರತೆಯು ಪತಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ದೇಹದಿಂದಲೆ
 ತನ್ನ ಅಪುಣೆಯಿಂದ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಉದಯಿಸದಂತೆ
 ತಡೆಯಲಿಲ್ಲವೇ?

ಅತ್ರಿಪತ್ಯನಸೂಯಾ ಕಿಂ ಭರ್ತೃಭಕ್ತಿಪ್ರಭಾವತಃ |

ದಧಾರ ನ ತ್ರಯೀಂ ಗರ್ಭೇ ಪತಿವ್ರತಪರಾಯಣಾ

|| ೩೮ ||

ಇಹ ಕೀರ್ತಿಶ್ಚ ನಿಪುಲಾ ಸ್ವರ್ಗೇ ವಾಸಸ್ತಥಾಸಕ್ತಯಃ |

ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾತ್ಮಿಯಾ ಲಭ್ಯಂ ಸಖಿತ್ವಂ ಚ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ

|| ೩೯ ||

ಸಾ ದುರ್ವೃತ್ತಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪತಿಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ |

ಸ್ವಚ್ಛಂದಚಾರಿಣೀ ಭೂತ್ವಾ ಮೃತಾ ನಿರಯಮುದ್ಯಯೌ

|| ೪೦ ||

ಧನಂಜಯೋಽಪಿ ಚ ಮುನೇ ಕೇನಚಿಚ್ಛವಯೋಗಿನಾ |

ಸಾರ್ಧಂ ತಪೋದಯಾದಿತ್ಯಂ ಸೋಽಭವದ್ಧರ್ಮತತ್ಪರಃ

|| ೪೧ ||

ಧನಂಜಯೋಽಪಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಃ |

ಆದಾಯಾಸ್ಥೀನ್ಯಥೋ ಮಾತುರ್ಗಂಗಾಮಾರ್ಗಸ್ಥಿತೋಽಭವತ್ || ೪೨ ||

ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ಸಂಸ್ನಾಪ್ಯ ತತಃ ಪಂಚಾಂ ಮೃತೇನ ವೈ |

ಯಕ್ಷಕರ್ದಮಲೇಪೇನ ಲಿಪ್ತ್ವಾ ಪುಷ್ಪೈಃ ಪ್ರಪೂಜ್ಯ ಚ

|| ೪೩ ||

ಆನೇಷ್ಯ ನೇತ್ರವಸ್ತ್ರೇಣ ತತಃ ಪಟ್ಟಾಂಬರೇಣ ವೈ |

ತತಃ ಸುರಸವಸ್ತ್ರೇಣ ತತೋ ಮಾಂಜಿಷ್ಮವಾಸಸಾ

|| ೪೪ ||

ನೇಪಾಲಕಂಬಲೇನಾಥ ಮೃದಾ ಚಾಂಢ ವಿಶುದ್ಧಯಾ |

ತಾಮ್ರಸಂಪುಟಿಕೇ ಕೃತ್ವಾ ಮಾತುರ್ಗಾನ್ಯಹೋ ವಣಿಕ್

|| ೪೫ ||

೩೮. ಅತ್ರಿಪತ್ನಿಯಾದ ಅನಸೂಯೆಯು ಪತಿಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವೇದತ್ರಯರೂಪರಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲಿಲ್ಲವೇ?

೩೯. ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತದಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಕೀರ್ತಿ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಾಸ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಖಿತ್ವ ಇವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

೪೦. ಆ ವೈಶ್ಯನ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ದುರ್ನಡತೆಯಿಂದ ಸನಾತನ ಪತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಣಿಯಾಗಿ ಮರಣಾನಂತರ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

೪೧. ಮುನಿಯೇ! ಧನಂಜಯನೂ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ತಪಸ್ಸಿನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯಿಂದ ಧರ್ಮನಿರತನಾದನು.

೪೨. ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ, ಮಾತೃಭಕ್ತಿನಿರತನೂ ಆದ ಆ ಧನಂಜಯನು ತಾಯಿಯ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗಂಗಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದನು.

೪೩-೪೫. ಅವನು ಆ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ಪಂಚಗವ್ಯದಿಂದಲೂ, ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದಲೂ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ, ಗಂಧವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಕುಸುಮಗಳಿಂದಾರಾಧಿಸಿ, ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಅನಂತರ ರೇಶ್ಮಿನಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ, ಸುರಸವಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ, ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆಯಿಂದಲೂ, ನೇಪಾಳದೇಶದ ಕಂಬಳಿಯಿಂದಲೂ ಸುತ್ತಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಣ್ಣನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಾಮ್ರದ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಹೀನಜಾತಿಯವರನ್ನು

ಅಸ್ತೌಷ್ಟುಹೀನಜಾತಿಃ ಸ ಶುಚಿಷ್ಮಾನ್ ಸ್ಥಂಡಿಲೇಶಯಃ	
ಅನಯಂಜ್ವರಿತೋಽಪ್ಯಾಸೀನ್ನಧ್ಯೇಮಾರ್ಗಂ ಧನಂಜಯಃ	೪೬
ಭಾರವಾಹಃ ಕೃತಸ್ತೇನ ಕಶ್ಚಿದ್ವತ್ಸೋಚಿತಾಂ ಭೃತಿಂ	
ಕಿಂ ಬಹೂಕ್ತೇನ ಘಟಿಜ ಕಾಶೀ ಪ್ರಾಪ್ತಾಫ ತೇನ ವೈ	೪೭
ಧೃತ್ವಾ ಸಂಭೃತಿರಕ್ಷಾಫಂ ಭಾರವಾಹಂ ಧನಂಜಯಃ	
ಜಗಾಮಾಪಣಮಾನೇತುಂ ಕಿಂಚಿದ್ವತ್ಸೃಶನಾದಿಕಂ	೪೮
ಭಾರವಾಹ್ಯಂತರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತಸ್ಯ ಸಂಭೃತಿಮಧ್ಯತಃ	
ತಾಮ್ರಸಂಪುಟಮಾದಾಯ ಧನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಗೃಹಂ ಯಯೌ	೪೯
ವಾಸಸ್ಥಾನಮಥಾಗತ್ಯ ತನುದೃಷ್ಟ್ವಾ ಧನಂಜಯಃ	
ತ್ವರಾನಾನ್ ಸಂಭೃತಿಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ತಾಮ್ರಸಂಪುಟವರ್ಜಿತಾಂ	೫೦
ಹಾ ಹೇತ್ಯಾತಾಡ್ಯ ಹೃದಯಂ ಚಕ್ರಂದ ಬಹುಶೋ ಭೃಶಂ	
ಇತಸ್ತತಸ್ತಮಾಲೋಕ್ಯ ಗತಸ್ತದನುಸಾರತಃ	೫೧
ಅಕೃತ್ವಾ ಜಾಹ್ನುವೀಶ್ವಾನಮನನೇಕ್ಷ್ಯ ಜಗತ್ಪತಿಂ	
ತಸ್ಯ ಸಂವಸಥಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಭಾರವೋಡುರ್ಧನಂಜಯಃ	೫೨

ಮುಟ್ಟದೆ ಶುದ್ಧನೂ, ಭೂಶಾಯಿಯೂ ಆಗಿ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಪೀಡಿತನಾದರೂ ಅದನ್ನು ಒಯ್ಯನು.

೪೬. ಅಗಸ್ತ್ಯ! ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಅವನು ಉಚಿತವಾದ ಭೃತಿಯನ್ನಿತ್ತು ಹೊರೆ ಹೊರುವವನೊಬ್ಬನನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೪೮-೪೯. ಆ ಧನಂಜಯನು ತನ್ನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಭಾರವಾಹಕನನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ತಾನು ಭೋಜನವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತರಲು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಆ ಹೊರೆ ಹೊರುವವನು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಮಧ್ಯದಿಂದ ತಾಮ್ರಸಂಪುಟವನ್ನು ಹಣದ ಸಂಪುಟವೆಂದರಿತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೫೦-೫೧. ತರುವಾಯ ಧನಂಜಯನು ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ಭಾರವಾಹಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ತ್ವರೆಯಿಂದ ತಾಮ್ರಸಂಪುಟವಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನು “ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ!” ಎಂದು ಎದೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಭಾರವಾಹಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟನು.

೫೨. ಧನಂಜಯನು ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡದೆ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡದೆ ಆ ಭಾರವಾಹಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

ಭಾರವಾಡಪ್ರಸಕ್ತಾನ್ಯಾನ್ಯಾಂ ತಾಮ್ರಸಂಪುಟಮಧ್ಯತಃ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ಥಿಢಿ ನಿವಿಶ್ಯಸ್ಯ ತಾನಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಗೃಹಂ ಯಯಾ || ೫೩ ||
 ವಣಿಕ್ವ ತದ್ಗೃಹಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಶುಷ್ಕಕಂಠೋಷ್ಣತಾಲುಕಃ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ಥಿಢಿ ಚೈಲಶಕಲಂ ತೃಣಕುಟ್ಮಿತರೇ ತದಾ || ೫೪ ||
 ಆಶಯಾ ಕಿಂಚಿದಾಶ್ವಸ್ಯ ತತ್ಪತ್ನೀಂ ಪರಿಪೃಷ್ಠನಾನ್ |
 ಸತ್ಯಂ ಬ್ರೂಹಿ ನ ಭೇತವ್ಯಂ ದಾಸ್ಯಾಮ್ಯನ್ಯದಪಿ ಧ್ರುವಂ || ೫೫ ||
 ವಸು ಕ್ವ ತೇ ಗತೋ ಭರ್ತಾ ಮಾತುರಸ್ಥಿಢಿ ಮೇಽರ್ಪಯ |
 ವಯಂ ಕಾರ್ಪಟಿಕಾ ಭದ್ರೇ ಭವಾಮೋ ನ ಚ ದುಃಖದಾಃ || ೫೬ ||
 ಅಜ್ಞಾತ್ವಾ ಲೋಭವಶತಸ್ತೇನ ನೀತೋಸ್ಥಿ ಸಂಪುಟಃ |
 ತಸ್ಯೈಷ ದೋಷೋ ನೋ ಭದ್ರೇ ಮಾತುರ್ಮೇ ಕರ್ಮ ತಾದೃಶಂ || ೫೭ ||
 ಅಥವಾ ನ ಪ್ರಸೂದೋಷೋ ಮಂದಭಾಗ್ಯೋಸ್ಥಿ ತತ್ಸತಃ |
 ಸುತೇನ ಕೃತ್ಯಂ ಯತ್ಕೃತ್ಯಂ ತತ್ರಾಪ್ತಿನಾರ್ಹಸ್ಥಿ ಭಿಲ್ಲಿ ಮೇ || ೫೮ ||
 ಉದ್ಯಮಂ ಕೃತವಾನಸ್ಥಿ ನ ಸಿದ್ಧೀನ್ಮಂದಭಾಗ್ಯತಃ |
 ಆಯಾತು ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಾನ್ತೇ ಮಾ ಬಿಭೇತು ವನೇಚರಃ || ೫೯ ||

೫೩. ಆ ಭಾರವಾಹಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರಸಂಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

೫೪-೫೬. ಒಣಗಿದ ಗಂಟಲು, ತುಟಿ, ಕಪೋಲಗಳುಳ್ಳ ವರ್ತಕನೂ ಆ ಭಾರವಾಹಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಸಿಲಿನ ನಡುವೆ ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯ ಚೂರನ್ನು ಕಂಡು ಆಶೆಯಿಂದ ಅವನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. “ನೀನು ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳು. ಹೆದರಬೇಡ. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಬೇರೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ನಿನ್ನ ಗಂಡನಲ್ಲಿ? ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ಕೊಡು. ಮಂಗಳಕರಳೆ! ನಾವು ಯಾತ್ರಿಕರು, ದುಃಖವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವವರಲ್ಲ.

೫೭. ಆ ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಅರಿಯದೆ ಲೋಭದಿಂದ ಅಸ್ಥಿಸಂಪುಟವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಇದು ಅವನ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಕರ್ಮದ ಅಪರಾಧವಾಗಿರುವುದು.

೫೮. ಅಥವಾ ಇದು ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ದೋಷವೂ ಅಲ್ಲ. ಅವಳ ಮಗ ನಾದ ನಾನು ಅಲ್ಪಭಾಗ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಕಿರಾತಸ್ತ್ರೀಯೆ! ಮಗನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಅವಕಾಶವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

೫೯. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ

ಅಸ್ಥಿನಿ ದರ್ಶಯತ್ವಾಶು ಧನಂ ವಾಸ್ಯೇಧಿಕಂ ತತಃ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ತೇನ ಸಾ ಭಿಲ್ಲೀ ವ್ಯಾಜಹಾರ ನಿಜಂ ಪತಿಂ || ೬೦ ||
 ಲಜ್ಜಾ ನಮ್ರಶಿರಾಃ ಸೋಽಥ ವೃತ್ತಾಂತಂ ವಿನಿವೇದ್ಯ ಚ |
 ನಿನಾಯ ತಾಮರಣ್ಯಾನೀಂ ಶಬರಸ್ತಂ ಧನಂಜಯಂ || ೬೧ ||
 ವನೇಚರೋಽಥ ತತ್ ಸ್ಥಾನಂ ದೈವಾದ್ವಿಸ್ತೃತವಾನ್ಮನೇ |
 ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿಂ ಸಮವಾಸ್ಯಾಥ ಪರಿಬಭ್ರಾಮ ಕಾನನೇ || ೬೨ ||
 ಇತೋರಣ್ಯಾತ್ತತೋ ಯಾತಿ ತತೋರಣ್ಯಾದಿತೋ ವ್ರಜೇತ್ |
 ವನಾದ್ವನಾಂತರಂ ಭ್ರಾಂತ್ವಾ ಪಿನ್ನಃ ಸೋಽಪಿ ವನೇಚರಃ || ೬೩ ||
 ವಿಹಾಯ ಮಧ್ಯೇರಣ್ಯಾನಿ ತಂ ಯಯೌ ಚ ಸ್ವಪಕ್ಷಣಂ |
 ದ್ವಿತ್ರಾಣ್ಯಹಾನಿ ಸಂಭ್ರಮ್ಯ ಸ ಕಾರ್ಪಟಿಕಸತ್ತಮಃ || ೬೪ ||
 ಕ್ಷೌತ್ಯಾಮಃ ಶುಷ್ಕಕಂಠೋಷ್ಮೋ ಹಾ ಹೇತಿ ಪರಿದೇವಯನ್ |
 ಪುನಃ ಕಾಶೀಪುರಿಂ ಸ್ರಾಪ್ತಃ ಪರಿಮ್ಲಾನಮುಖೋ ವಣಿಕ್ || ೬೫ ||
 ತನ್ಮಂದಭಾಗ್ಯತಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಲೋಕಾತ್ಕಾರ್ಪಟಿಕೋ ಮುನೇ |
 ಕೃತ್ವಾ ಗಯಾಂ ಪ್ರಯಾಗಂ ಚ ತತಃ ಸ್ವವಿಷಯಂ ಯಯೌ || ೬೬ ||

ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಅದು ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವಾದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಬರಲಿ. ಹೆದರದಿರಲಿ.

೬೦. ಕೂಡಲೆ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲಿ. ಅಧಿಕ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.” ಆ ವರ್ತಕನು ಹೀಗೆನ್ನಲು ಬೇಡರ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಳು.

೬೧. ಆ ಬೇಡನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಧನಂಜಯನಿಗೆ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದನು.

೬೨. ಆ ಬೇಡನು ದೈವವಶದಿಂದ ತಾನು ಅಸ್ಥಿ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಎಸೆದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮರೆತನು. ಅವನು ದಿಗ್ಭ್ರಮಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದನು.

೬೩-೬೫. ಆ ಬೇಡನು ಈ ಕಾಡಿನಿಂದ ಆ ಕಾಡಿಗೆ ಆ ಕಾಡಿನಿಂದ ಈ ಕಾಡಿಗೆ ಅಲೆದು ವಿಷಾದಗೊಂಡು, ಆ ಕಾಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಆ ಧನಂಜಯನು ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಹೀಗೆ ಅಲೆದು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಕೈಶನೂ, ಒಣಗಿದ ಗಂಟಲು ತುಟಿಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ “ಅಯ್ಯೋ!” ಎಂದು ಗೋಳಾಡುತ್ತ ಬಾಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮರಳಿ ಕಾಶೀ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೬೬. ಅವನು ಜನರ ಬಾಯಿಯಿಂದ ತಾಯಿಯ ದುರದೃಷ್ಟವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಯಾಪ್ರಯಾಗಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅನಂತರ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪ್ರವೇಶಂ ಪ್ರಾಪ್ಯಾಃ ಪಿ ತದಸ್ಥಿಂನಿ ಘಟೋದ್ಭವ |
 ವಿನಾ ವೈಶ್ವೇಶ್ವರೀನಾಜ್ಞಾಂ ಬಹಿರ್ಯಾತಾನಿ ತತ್ಕ್ವಣಾತ್ || ೬೭ ||
 ಏನಂ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಃ ಪಿ ಪಾಪೀ ಧರ್ಮಾಃ ಸುಷಂಗತಃ |
 ನ ಕ್ಷೇತ್ರಫಲನಾಪೂಜಿತಿ ಬಹಿರ್ಭವತಿ ತತ್ಕ್ವಣಾತ್ || ೬೮ ||
 ತಸ್ಮಾದ್ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಜ್ಞಾನ ಕಾಶೀನಾಸೇತ್ರ ಕಾರಣಂ |
 ಅಸಿಶ್ಚ ವರಣಾ ಯತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರರಕ್ಷಾಕೃತೌ ಕೃತೇ || ೬೯ ||
 ವಾರಾಣಸೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ತದಾರಭ್ಯ ಮಹಾನುನೇ |
 ಅಸೇಶ್ಚ ವರಣಾಯಾಶ್ಚ ಸಂಗಮಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕಾಶಿಕಾ || ೭೦ ||
 ವಾರಾಣಸೀಹ ಕರುಣಾಮಯದಿನ್ಯಮೂರ್ತಿ
 ರುತ್ಸೃಜ್ಯ ಯತ್ರ ತು ತನುಂ ತನುಭೃತ್ಸುಖೇನ |
 ವಿಶ್ವೇಶದೃಜ್ಮಹಸಿ ಯತ್ಸಹಸಾ ಪ್ರವಿಶ್ಯ
 ರೂಪೇಣ ತಾಂ ವಿತನುತಾಂ ಪದವೀಂ ದಧಾತಿ || ೭೧ ||
 ಜಾತೋ ಮೃತೋ ಬಹುಷು ತೀರ್ಥವರೇಷು ರೇ ತ್ವಂ
 ಜಂತೋ ನ ಜಾತು ತನ ಶಾಂತಿರಭೂನ್ನಿಮಜ್ಯ |
 ವಾರಾಣಸೀ ನಿಗದತೀಹ ಮೃತೋಽಮೃತತ್ವಂ
 ಪ್ರಾಪ್ಯಾಧುನಾ ನುನು ಬಲಾತ್ಸ್ಮರಶಾಸನಃ ಸ್ಯಾಃ || ೭೨ ||

೬೭. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಆ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಹೋದುವು.

೬೮. ಹೀಗೆ ಪಾಪಿಯು ಧರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರಫಲವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

೬೯-೭೦. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅಜ್ಞೆಯಾಗಬೇಕು. ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅಸಿ, ವರಣಾ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಅಸಿವರಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ವಾರಾಣಸೀ ಎಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

೭೧. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾರಾಣಸಿಯು ದಯಾಮಯಶರೀರವುಳ್ಳದು. ಇಲ್ಲಿ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿಯು ಸುಖವಾಗಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ದೃಷ್ಟಿಯೆಂಬ ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕೈವಲ್ಯಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೭೨. “ಪ್ರಾಣಿಯೆ! ನೀನು ಹುಟ್ಟಿ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೃತನಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಮೃತನಾಗಿ ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನಾಗು.

ಅನ್ಯತ್ರ ತೀರ್ಥಸಲಿಲೇ ಪತಿತೋ ದ್ವಿಜನ್ಮಾ
 ದೇವಾದಿಭಾವಮಯತೇ ನ ತಥಾ ತು ಕಾಶ್ಯಾಂ ।
 ಚಿತ್ರಂ ಯದತ್ರ ಪತಿತಃ ಪುನರುತ್ಥಿತಂ ನ
 ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಪುಲ್ಕಸಜನೋಽಪಿ ಕಿಮಗ್ರಜನ್ಮಾ || ೭೩ ||
 ಸೈಷಾ ಪುರೀ ಸಂಸೃತಿರೂಪಪಾರಾ
 ವಾರಸ್ಯ ಪಾರಂ ಪುರಹಾ ಪುರಾರಿಃ ।
 ಯಸ್ಯಾಂ ಪರಂ ಪೌರುಷಮರ್ಥಮಿಚ್ಛನ್
 ಸಿದ್ಧಿಂ ನಯೇತ್ಪಾರಪರಂಪರಾಂ ಸಃ || ೭೪ ||
 ತೀರ್ಥಾಂತರಾಣಿ ಮನುಜಃ ಪರಿತೋಽನಗಾಹ್ಯ
 ಹಿತ್ವಾ ತನುಂ ಕಲುಷಿತಾಂ ದಿವಿ ದೈವತಂ ಸ್ಯಾತ್ ।
 ವಾರಾಣಸೀಪರಿಸರೇ ತು ವಿಸೃಜ್ಯ ದೇಹಂ
 ಸಂದೇಹಭಾಗ್ಭವತಿ ದೇಹದಶಾಪ್ತಯೇಽಪಿ || ೭೫ ||
 ವಾರಾಣಸೀಸಮರಸೀಕರಣಾದ್ವತೇಽಪಿ
 ಯೋಗಾದಯೋಗಿಜನತಾಂ ಜನತಾಪಹಂತ್ರಿಃ ।
 ತತ್ತಾರಕಂ ಶ್ರವಣಗೋಚರತಾಂ ನಯಂತೀ
 ತದ್ಭ್ರಹ್ಮ ದರ್ಶಯತಿ ಯೇನ ಪುನರ್ಭವೋ ನ || ೭೬ ||

೭೩. ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದೇವತ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಚಂಡಾಲನೂ ಮರಳಿ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎಂದಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವಿಷಯವೇನು?

೭೪. ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರಾರಿಯು ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹಗಳಿಗೆ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೀಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವನಾಗಿ ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದ ದಡಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವನು.

೭೫. ಮಾನವನು ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ದೋಷವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಯಾಗುವನು. ಕಾಶಿಯ ಬಳಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ದೇಹಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದೇಹಪಡುವನು.

೭೬. ಜನರ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಈ ಕಾಶಿಯು ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗದಿಂದಂಟಾದ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮೈಕೈರೂಪಸಾಮರಸ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಅಯೋಗಿ ಜನರಿಗೆ ತಾರಕಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಿಸಿ ಪುನರುತ್ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ನೀಡುವುದು.

ನಾರಾಣಸೀಪರಿಸರೇ ತನುಮಿಷ್ಟದಾತ್ರೀಂ

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮನಿಲಯಾಮಹಹಾ ವಿಸ್ತೃಜ್ಯ ।

ಇಷ್ಟಂ ಪದಂ ಕಿಮಸಿ ಹೃಷ್ಟತರೋಽಭಿಲಷ್ಯ

ಲಾಭೋಽಸ್ತು ಮೂಲಮಪಿ ನೋ ಯದನಾಪ ಶೂನ್ಯಂ ॥ ೭೭ ॥

ಆಃ ಕಾಶಿನಾಸಿಜನತಾ ನ ತು ವಂಚಿತಾಃ ಭೂ

ದ್ಭಾಲೇ ವಿಲೋಚನವತಾ ವನಿತಾಃ ಧರ್ಮಭಾಜಾ ।

ಆದಾಯ ಯತ್ಸುಕೃತಭಾಜನಮಿಷ್ಟದೇಹಂ

ನಿರ್ವಾಣಮಾತ್ರಮಪವರ್ಜಯತಾ ಪುನರ್ಭು ॥ ೭೮ ॥

ನಾರಾಣಸೀ ಸ್ಫುರದಸೀಮಗುಣೈಕಭೂಮಿ

ರ್ಯತ್ರ ಸ್ಥಿತಾಸ್ತನುಭೃತಃ ಶಶಿಭೃತ್ಪಭಾವಾತ್ ।

ಸರ್ವೇ ಗಲೇ ಗರಲಿನೋಽಕ್ಷಿಯುಜೋ ಲಲಾಟೇ

ನಾಮಾರ್ಥವಾಮತನವೋಽತನವಸ್ತತೋಽಂತೇ ॥ ೭೯ ॥

ಆನಂದಕಾನನಮಿದಂ ಸುಖದಂ ಪುರೈವ

ತತ್ತ್ವಾಪಿ ಚಕ್ರಸರಸೀ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಃ ಫ ।

ಸ್ವಃ ಸಿಂಧುಸಂಗತಿರಥೋ ಪರಮಾಸ್ಪದಂ ಚ

ವಿಶ್ವೇಶಿತುಃ ಕಿಮಿಹ ತನ್ನ ವಿಮುಕ್ತಯೇ ತತ್ ॥ ೮೦ ॥

೭೭. ಮಾನವನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಇಷ್ಟಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಯಸಿ ಕಾಶಿಯ ಬಳಿ ಇಷ್ಟವನ್ನೀಯುವುದೂ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವೂ ಆದ ಶರೀರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವನಾಗುವನು. ಆಹಾ ! ಲಾಭವು ದೊರೆಯುವುದಿರಲಿ. ಶೂನ್ಯನಂತಾಗಿ ಮೂಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

೭೮. ಪುಣ್ಯಭಾಜನವೂ ಇಷ್ಟವೂ ಆದ ಶರೀರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುವವನೂ, ಫಾಲಲೋಚನನೂ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನೂ ಆದ ಶಿವನಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೇ !

೭೯. ಕಾಶಿಯು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ನಿರವಧಿಕಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮಾನವರು ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷವುಳ್ಳವರೂ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರೂ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರರೂ ಆಗಿ ಅವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೮೦. ಇದು ಮೊದಲೆ ಆನಂದಕಾನನವು. ಇಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯೂ, ಭಾಗೀರಥಿಯೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡದಿರುವುದು ಯಾವುದು ?

ವಾರಾಣಸೀಹ ವರಣಾಸಿಸರಿದ್ವಾರಿಷ್ಠಾ

ಸಂಭೇದಖೇದಜನನೀ ದ್ಯುನದೀಲಸಚ್ಚಿತ್ರೇಃ |

ವಿಶ್ರಾಮಭೂಮಿರಚಲಾಸಮಲಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಣೈಃ

ಹೈನಾಂ ವಿಹಾಯ ಕಿಮು ಸೀದತಿ ಮೂಢಜಂತುಃ || ೮೧ ||

ಕಿಂ ವಿಸ್ಮೃತಂ ತ್ವಹಹ ಗರ್ಭಜಮಾಮನಸ್ಯಂ

ಕಾರ್ತಾಂತದೂತಕೃತಬಂಧನತಾಡನಂ ಚ |

ಶಂಭೋರನುಗ್ರಹಪರಿಗ್ರಹಲಭ್ಯಕಾಶೀಂ

ಮೂಢೋ ವಿಹಾಯ ಕಿಮು ಯಾತಿ ಕರಸ್ಥಮುಕ್ತಿಂ || ೮೨ ||

ತೀರ್ಥಾಂತರಾಣಿ ಕಲುಷಾಣಿ ಹರಂತಿ ಸದ್ಯಃ

ಶ್ರೇಯೋ ದದತ್ಯಪಿ ಬಹು ತ್ರಿದಿವಂ ನಯಂತಿ |

ಪಾನಾಸವಗಾಹನವಿಧಾನತನುಪ್ರಹಾಣೈಃ

ವಾರಾಣಸೀ ತು ಕುರುತೇ ಬತ ಮೂಲನಾಶಂ || ೮೩ ||

ಕಾಶೀಪುರೀ ಪರಿಸರೇ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಯಾಂ

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ತನುಂ ತನುಭೃತಸ್ತನುಮಾಪ್ನುನಂತಿ |

ಭಾಲೇ ವಿಲೋಚನವತೀಂ ಗಲನೀಲಲಕ್ಷ್ಮೀಂ

ನಾಮಾರ್ಥಬಂಧುರವಧೂಂ ವಿಧುರಾಸವರೋಧಾಃ || ೮೪ ||

೮೧. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾರಾಣಸಿಯು ವರಣಾ ಅಸಿಯೆಂಬ ನದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮವೂ, ಅವುಗಳ ಸಂಗಮದಿಂದ ಪಾಸಕ್ಕೆ ವೃಥೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಗಂಗಾನದಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ, ನಿರ್ಮಲಮೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಭೂಮಿಯೂ, ಆಗಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೂಢ ಪ್ರಾಣಿಯು ಏಕೆ ವೃಥೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು?

೮೨. ಎಲೈ ಮೂಢಪ್ರಾಣಿಯೆ! ನೀನು ಗರ್ಭದಿಂದಂಟಾದ ದುಃಖವನ್ನೂ, ಯಮದೂತರ ಬಂಧನ ಮತ್ತು ತಾಡನವನ್ನೂ ಮರೆತೆಯಾ? ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹೊಂದಲರ್ಹವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಏಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ?

೮೩. ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳು ಕೂಡಲೆ ಪಾಸಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುವು. ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನೀಯುವುವು. ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವುವು. ಕಾಶಿಯಾದರೂ ಪಾನ, ಸ್ನಾನ, ದೇಹತ್ಯಾಗಗಳಿಂದ ಮೂಲನಾಶವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದು.

೮೪. ಕಾಶಿಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅಜ್ಞಾನರಹಿತರಾಗಿ ಹಣೆಗಣ್ಣುಳ್ಳದೂ, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ನೀಲ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ, ವಾಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸುಳ್ಳದೂ ಆದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದುವುವು.

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪ್ರಭಾವಮತುಲಂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಯಾಂ
ಯಃ ಪುದ್ಗಲಂ ತ್ಯಜತಿ ಚಾಕುಚಿ ಪೂಯಗಂಧಿ ।

ಸ್ವಾತ್ಮಾನವೋಧಮಹಸಾ ಸಹಸಾ ಮಿಲಿತ್ವಾ
ಕಲ್ಪಾಂತರೇಷ್ವಪಿ ಸ ನೈವ ಪೃಥಕ್ತ್ವನೋತಿ ॥ ೮೫ ॥

ರಾಗಾದಿದೋಷಪರಿಪೂರಮನೋಹೃಷೀಕಾಃ
ಕಾಶೀಪುರೀಮತುಲದಿವ್ಯಮಹಾಪ್ರಭಾವಾಂ ।

ಯೇ ಕಲ್ಪಯಂತ್ಯಪರತೀರ್ಥಸಮಾಂ ಸಮಂತಾ
ತ್ರೇ ಪಾಪಿನೋ ನ ಸಹ ತ್ರೈಃ ಪರಿಭಾಷಣೀಯಂ ॥ ೮೬ ॥

ವಾರಾಣಸೀಂ ಸ್ಮರಹರಪ್ರಿಯರಾಜಧಾನೀಂ
ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕುತೋ ವ್ರಜಸಿ ಮೂಢ ದಿಗಂತರೇಷು ।

ಪ್ರಾಪ್ಯಾಪ್ಯಜಾದ್ಯಸುಲಭಾಂ ಸ್ಥಿರಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀಂ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಸ್ವಭಾವಚಪಲಾಂ ಕಿಮು ಕಾಮಯೇಥಾಃ ॥ ೮೭ ॥

ವಿದ್ಯಾಧನಾನಿ ಸದನಾನಿ ಗಜಾಶ್ವಭೃತ್ಯಾಃ
ಸ್ರಕ್ಚಂದನಾನಿ ವನಿತಾಶ್ಚ ನಿತಾಂತರನ್ಯಾಃ ।

ಸ್ವಗೋಪ್ಯಗಮ್ಯ ಇಹ ನೋದ್ಯಮಭಾಜಿ ಪುಂಸಿ
ವಾರಾಣಸೀ ತ್ವಸುಲಭಾ ಶಲಭಾದಿಮುಕ್ತಿಃ ॥ ೮೮ ॥

೮೫. ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನರಿತು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಶುದ್ಧವೂ, ದುರ್ಗಂಧವೂ ಆದ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನು ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿ ಕಲ್ಪಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯವನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೮೬. ರಾಗಾದಿದೋಷಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಇತರೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಯಾರೂ ಅಸಮಾನವಾದ ದಿವ್ಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಪಾಪಿಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು.

೮೭. ಎಲೈ ಮೂಢ ಮಾನವನೆ! ತಿವನ ಪ್ರಿಯರಾಜಧಾನಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುರ್ಲಭವೂ, ಸ್ಥಿರವಾದ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೀಯುವುದೂ, ಆದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೆದು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಚಂಚಲವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು (ಧನವನ್ನು) ಏಕೆ ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವೆ?

೮೮. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ವಿದ್ಯೆ, ಧನ, ಮನೆ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಸೇವಕರು, ಮಾಲೆ, ಗಂಧ, ಸುಂದರಸ್ತ್ರೀಯರು, ಸ್ವರ್ಗ ಇವು ಹೊಂದಲಶಕ್ಯಗಳಲ್ಲ. ಮಿಡತೆ ಮೊವಲಾಮವುಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವ ಕಾಶಿಯು ಮಾತ್ರ ದುರ್ಲಭವು.

ಧಾತ್ರಾ ಧೃತಾನಿ ತುಲಯಾ ತುಲನಾಮನೈತುಂ
 ವೈಕುಂಠಮುಖ್ಯಭುವನಾನಿ ಚ ಕಾಶಿಕಾ ಚ |
 ತಾನ್ಯುದ್ಯಯುರ್ಲಘುತಯಾನ್ಯಗಿಯಂ ಗುರುತ್ವಾ
 ತ್ತಸೌ ಪುರೀಹ ಪುರುಷಾರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಸ್ಯ || ೮೯ ||
 ಕಾಶೀಪುರೀಮುಧಿನಸನ್ನಿ ನರೋ ನರೋಪಿ
 ಹ್ಯಾರೋಪ್ಯಮಾಣ ಇಹ ಮಾನ್ಯ ಇವೈಕರುದ್ರಃ |
 ನಾನೋಪಸರ್ಗಜನಿಸರ್ಗಜದುಃಖಭಾರೈಃ
 ಕರ್ಮಾಪನುದ್ಯ ಸ ವಿಶೇತ್ಪರನೇಶಧಾಮ್ನಿ || ೯೦ ||
 ಸ್ಥಿರಾಪಾಯಂ ಕಾಯಂ ಜನನಮರಣಕ್ಲೇಶನಿಲಯಂ
 ವಿಹಾಯಾಸ್ಯಾಂ ಕಾಶ್ಯಾಮಹದ ಪರಿಗೃಹ್ಣೀತ ನ ಕುತಃ |
 ವಪುಸ್ತೇಜೋರೂಪಂ ಸ್ಥಿರತರಪರಾನಂದಸದನಂ
 ವಿಮೂಢೋಽಸೌ ಜಂತುಃ ಸ್ಫುಟಿತಮಿವ ಕಾಂಸ್ಯಂ ವಿನಿಮಯೇ
 ಅಹೋ ಲೋಕಃ ಶೋಕಂ ಕಿಮಿಹ ಸಹತೇ ಹಂತ ಹತಥೀ
 ನಿಪದ್ಭಾರೈಃ ಸಾರ್ಥಿನಿಯತನಿಧನೈರ್ಧ್ವಂಸಿತಧನೈಃ |
 ಕ್ಷಿತೌ ಸತ್ಯಾಂ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕಥಯತಿ ಶಿವೋ ಯತ್ರ ನಿಧನೇ
 ಶ್ರುತೌ ಕಿಂಚಿದ್ಭೂಯಃ ಪ್ರವಿಶತಿ ನ ಯೇನೋದರದರೀಂ ||

೮೯. ಬ್ರಹ್ಮನು ವೈಕುಂಠವೇ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಕಾಶಿಯನ್ನೂ ತೂಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಕ್ಕಡಿಯಲ್ಲಿಡಲು ಆ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲ ಭಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋದುವು. ಕಾಶಿಯು ಭಾರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು.

೯೦. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನಾಸಿಸುವವನೂ, ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಸುವವನೂ ಆದ ಮಾನವನಾಗಲಿ, ಪಶುವಾಗಲಿ, ತಾಪತ್ರಯಗಳು, ಜನ್ಮಾಂತರ ವಾಸನೆ ಇವುಗಳಿಂದಂಟಾದ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ರುದ್ರನಂತೆ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.

೯೧. ಮೂಢಪ್ರಾಣಿಯು ಸ್ಥಿರವಾದ ಆಪತ್ತುಗಳುಳ್ಳದೂ, ಜನನಮರಣ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವೂ ಆದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಒಡೆದ ಕಂಚಿನಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉತ್ತಮ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತೇಜೋರೂಪವೂ, ದೃಢಾನಂದನಿಲಯವೂ ಆದ ಶರೀರವನ್ನು ಏಕೆ ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ?

೯೨. ಶಿವನು ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ವಾಙ್ಮನೋತೀತವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಲರ್ಹವಾದ ಕಾಶಿಯಿಗಲು ಮೂಢಜನರು ಆಪತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾವಿನಿಂದಲೂ, ದ್ರವ್ಯನಾಶಗಳಿಂದಲೂ ಏಕೆ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವರೋ?

ಕಾಶಿನಾಸಿನಿ ಜನೇ ವನೇಚರೇ

ದ್ವಿತ್ರಿಭುಜ್ಯಪಿ ಸಮೀರಭೋಜನೇ |

ಸ್ಪೈರಚಾರಿಣಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯೇಃಪೃಹೋ

ಕಾಶಿನಾಸಿನಿ ಜನೇ ವಿಶಿಷ್ಟತಾ

|| ೯೩ ||

ನಾಸ್ತೀಹ ದುಷ್ಪತಕೃತಾಂ ಸುಕೃತಾತ್ಮನಾಂ ನಾ

ಕಾಚಿದ್ವಿಶೇಷಗತಿರಂತಕೃತಾಂ ಹಿ ಕಾಶ್ಯಾಂ |

ಬೀಜಾನಿ ಕರ್ಮಜನಿತಾನಿ ಯದೂಷರಾಯಾಂ

ನಾಂಕೂರಯಂತಿ ಹರದ್ಯಗ್ಜ್ವಲಿತಾನಿ ತೇಷಾಂ

|| ೯೪ ||

ಶಶಕಾ ಮಶಕಾ ಬಕಾಃ ಶುಕಾಃ

ಕಲವಿಂಕಾಶ್ಚ ನೃಕಾಃ ಸಜಂಬುಕಾಃ |

ತುರಗೋರಗವಾನರಾ ನರಾ

ಗಿರಿಜೇ ಕಾಶಿಮೃತಾಃ ಪರಾಃಮೃತಂ

|| ೯೫ ||

ಅರುದ್ರರುದ್ರಾಕ್ಷ್ಯಫಣೇಂದ್ರಭೂಷಣಾ

ಸ್ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಚಂದ್ರಾರ್ಧಧರಾ ಧರಾಂಗತಾಃ |

ನಿರಂತರಂ ಕಾಶಿನಿವಾಸಿನೋ ಜನಾ

ಗಿರೀಂದ್ರಜೇ ಪಾರಿಷದಾ ಮತಾ ಮನು

|| ೯೬ ||

೯೩. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳೂ, ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಭೋಜನಮಾಡುವವರೂ, ವಾಯುಭಕ್ಷಕರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ, ಸ್ಪೈಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳೂ ಆಗಿ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಮತ್ತು ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮಾನವರು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಾಶಿನಾಸಿಗಳೇ ಉತ್ತಮರು.

೯೪. ಉಷರಕ್ಷೇತ್ರದಂತಿರುವ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಬೀಜಗಳು ಶಿವನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೂದಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೂ, ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವ ಸದ್ಗತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ.

೯೫. ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ಮೊಲ, ಸೊಳ್ಳೆ, ಬಕ, ಗಿಣಿ, ಗುಬ್ಬಿಚ್ಚಿ, ತೋಳ, ನರಿ, ಕುದುರೆ, ಹಾವು, ಕಪಿ, ಮನುಷ್ಯ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೯೬. ಎಲೆ ಪಾರ್ವತಿಯೆ ! ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಭಯಂಕರರಲ್ಲದೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆಗಳೆಂಬ ನಾಗಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವರೂ, ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಗಳೆಂಬ ಅರ್ಧಚಂದ್ರರನ್ನು ಧರಿಸಿದವರೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೂ ಆದ ನನ್ನ ಪರಿವಾರದವರಾಗಿರುವರು.

ಯಾನಂತ ಏನ ನಿವಸಂತಿ ಚ ಜಂತವೋಽತ್ರ

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಜಲಸ್ಥಲಚರಾ ರುಷಜಂಬುಕಾದ್ಯಾಃ |

ತಾನಂತ ಏನ ಮದನುಗ್ರಹರುದ್ರದೇಹಾ

ದೇಹಾಃ ವಸಾನಮಧಿಗಮ್ಯ ಮಯಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾಃ || ೯೭ ||

ಯೇ ತು ವರ್ಷೇಷವೋ ರುದ್ರಾ ದಿವಿ ದೇವಿ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ |

ವಾತೇಷವೋಽಂತರಿಕ್ಷೇ ಯೇ ಯೇ ಭುವ್ಯನ್ನೇಷವಃ ಪ್ರಿಯೇ || ೯೮ ||

ರುದ್ರಾ ದಶ ದಶ ಸ್ರಾಚ್ಯವಾಚೇ ಪ್ರತ್ಯಗುದಹಸ್ಥಿತಾಃ |

ಉರ್ಧ್ವದಿಕ್ಪಾಶ್ಚ ಯೇ ರುದ್ರಾಃ ಪತ್ಯಂತೇ ವೇದನಾದಿಭಿಃ || ೯೯ ||

ಅಸಂಖ್ಯಾತಾಃ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಯೇ ರುದ್ರಾ ಅಧಿ ಭೂತಲೇ |

ತತ್ಸರ್ವೇಭ್ಯೋಽಧಿಕಾಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಜಂತವೋ ರುದ್ರರೂಪಿಣಃ || ೧೦೦ ||

ರುದ್ರಾವಾಸಸ್ತತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಮವಿಮುಕ್ತಂ ಘಟೋದ್ಭವ |

ತಸ್ಮಾತ್ಸಮಚ್ಯುತ ಕಾಶಿಸ್ಥಾನ್ ವರ್ಣಾನ್ಪರ್ಣೇತರಾಶ್ರಮಾನ್ || ೧೦೧ ||

ಶ್ರದ್ಧಯೇಶ್ವರಬುದ್ಧ್ಯಾ ಚ ರುದ್ರಾರ್ಚಾಫಲಭಾಜ್ನರಃ || ೧೦೨ ||

ಶ್ಮಶದ್ದೇನ ಶವಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಶಾನಂ ಶಯನಮುಚ್ಯತೇ |

ನಿರ್ವಚಂತಿ ಶ್ಮಶಾನಾರ್ಥಂ ಮುನೇ ಶಬ್ದಾರ್ಥಕೋವಿದಾಃ || ೧೦೩ ||

೯೭. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜಲಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮೀನು ನರಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಕೂಡ ಮಡಿದು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನ್ನಂತೆಯೇ ದೇಹ ವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುವು.

೯೮-೧೦೦. ದೇವಿ! ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಮಳೆಯೇ ಬಾಣವಾಗುಳ್ಳ ರುದ್ರರಿ ಗಿಂತಲೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಗಾಳಿಯೇ ಬಾಣವಾಗುಳ್ಳ ರುದ್ರರಿಗಿಂತಲೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ನೇಷುಗಳಾದ ರುದ್ರರಿಗಿಂತಲೂ, ವೇದಜ್ಞರು ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ಉರ್ಧ್ವ ದಿಕ್ಪುಗಳಲ್ಲಿರುವ ರುದ್ರರಿಗಿಂತಲೂ, ಭೂನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ರುದ್ರರಿಗಿಂತಲೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ರುದ್ರರೂಪಿಗಳಾದ ಜಂತುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುವು.”

೧೦೧-೧೦೨. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವು ರುದ್ರಾವಾಸವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಿ ಗಳನ್ನೂ, ಇತರರನ್ನೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಈಶ್ವರನೆಂದರಿತು ಪೂಜಿಸಿದವರು ರುದ್ರ ರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೧೦೩. ಮುನಿಯೆ! ಶಬ್ದಾರ್ಥನಿವುಣರು ಶ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶವವೆಂದೂ, ಶಾನ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಶಯನವೆಂದೂ ಶ್ಮಶಾನಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ವಚನಮಾಡುವರು.

ಮಹಾಂತ್ಯಪಿ ಚ ಭೂತಾನಿ ಪ್ರಲಯೇ ಸಮುಪಸ್ಥಿತೇ ।

ಶೇರತೇಽತ್ರ ಶವಾ ಭೂತ್ವಾ ಶ್ಮಶಾನಂ ತು ತತೋ ಮಹತ್ ॥ ೧೦೪ ॥

ಅಪ್ಸು ಭೂರಿಹ ಲಯೇ ಲಯಂ ವ್ರಜೇ

ದಾಪ ಔರ್ವವದನೋಗ್ರಕಂದರೇ ।

ಮಾತರಿಶ್ವನಿ ಮಹಾತನೂನಸಾ

ದ್ವೋಮ್ನಿ ಸಂಕ್ಷಯತಿ ನೈ ಸದಾಗತಿಃ ॥ ೧೦೫ ॥

ವ್ಯೋಮಗಾಽಪಿ ಲಯಮೇತ್ಯಹಂಕೃತೌ

ಸಾಽಪಿ ಷೋಡಶವಿಕಾರಸಂಯುತಾ ।

ಲೀಯತೇ ಮಹತಿ ಬುದ್ಧಿಸಂಜ್ಞಕೇ

ಹಾ ಮಹಾನ್ಮೃತ್ಯುಮಧ್ಯಗೋ ಭವೇತ್ ॥ ೧೦೬ ॥

ಸಾ ಗುಣತ್ರಯಮಯಾ ಚ ನಿರ್ಗುಣಂ

ತಂ ಪುನಾಂಸಮವಗುಹ್ಯ ತಿಷ್ಠತಿ ।

ಪಂಚವಿಂಶತಿತರಃ ಪರಃ ಪುಮಾನ್

ದೇಹಗೇಹಪತಿರೇಷ ಜೀವಕಃ ॥ ೧೦೭ ॥

ಪ್ರಾಕೃತಃ ಪ್ರಲಯ ಏಷ ಉಚ್ಯತೇ

ಹಂಸಯಾನಹರಿದ್ರವರ್ಜಿತಃ ।

ಕಾಲಮೂರ್ತಿರಥ ತಂ ಚ ಪುರುಷಂ

ಹೇಲಯಾ ಕಲಯತೀಶ್ವರಃ ಪರಃ ॥ ೧೦೮ ॥

೧೦೪. ಪ್ರಳಯಕಾಲವು ಬರಲು ಮಹಾಭೂತಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಶವವಾಗಿ ಮಲಗುವುದರಿಂದ ಇದು ಮಹಾಶ್ಮಶಾನವಾಗಿರುವುದು.

೧೦೫-೧೦೬. ಈ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ನೀರು ಅಗ್ನಿಯ ಜಠರದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಗ್ನಿಯು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಗಾಳಿಯು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಾಶವು ಅಹಂಕಾರತತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ, ಹದಿನಾರು ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಅಹಂಕಾರವು ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಮಹತ್ತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹತ್ತ್ವವು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಗುಣತ್ರಯಸಹಿತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ನಿರ್ಗುಣ ಪುರುಷನಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗುವುವು. ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯವನಾದ ಆ ಪುರುಷನು ದೇಹವೆಂಬ ಮನೆಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಜೀವನು.

೧೦೮. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಳಯವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಳಯಕಾರಕನಾದ ರುದ್ರನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರುವನು.

ಸ ನೈ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ರಿತೀರ್ಯತೇ ಬುಧೈ
ಸ್ತಂ ನೈ ಮಹಾದೇವಮುದಾಹರಂತಿ ।

ಸೋಽಂತಾದಿನುಧೈಃ ಪರಿವರ್ಜಿತಃ ಶಿವಃ

ಸ ಶ್ರೀಪತಿಃ ಸೋಽಪಿ ಹಿ ಪಾರ್ವತೀಪತಿಃ

॥ ೧೦೯ ॥

ದೈನಂದಿನೇಫ ಸ್ತಲಯೇ ತ್ರಿಶೂಲ

ಕೋಟೌ ಸಮುತ್ಕ್ರಿಸ್ಯ ಪುರೀಂ ಹರಃ ಸ್ವಾಂ ।

ಬಿಭರ್ತಿ ಸಂವರ್ತಮಹಾಸ್ಥಿಭೂಷಣ

ಸ್ತತೋ ಹಿ ಕಾಶೀ ಕಲಿಕಾಲನರ್ಜಿತಾ

॥ ೧೧೦ ॥

ಸ್ಯಂದ ಉವಾಚ :-

ವಾರಾಣಸೀತಿ ಕಾಶೀತಿ ರುದ್ರಾನಾಸ ಇತಿ ದ್ವಿಜ ।

ಮಹಾಶ್ಮಶಾನಮಿತ್ಯೇವಂ ಪ್ರೋಕ್ತಮಾನಂದಕಾನನಂ

॥ ೧೧೧ ॥

ಇತಿ ದೇವೀಪುರಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ದೇವದೇವೇನ ಶಂಭುನಾ ।

ಯಥಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪುರಾಃಖ್ಯಾತಂ ತಥೈವ ಚ ಮಯಾ ಶ್ರುತಂ ।

ತಚ್ಚ ತ್ವದಗ್ರೇ ಕಥಿತಂ ರಹಸ್ಯಂ ಕಾಶಿಜಂ ಮಹತ್

॥ ೧೧೨ ॥

ಜಪ್ತ್ವಾಧ್ಯಾಯಮಿಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ ।

ಶ್ರಾವಯಿತ್ವಾ ದ್ವಿಜಾನ್ಸನ್ಯುಕ್ ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ

॥ ೧೧೩ ॥

೧೦೯. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅವನನ್ನೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೆಂದೂ, ಮಹಾದೇವನೆಂದೂ, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತರಹಿತನಾದ ಆ ಶಿವನೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೂ, ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯೂ ಆಗಿರುವನು.

೧೧೦. ಅನೇಕ ಅಸ್ಥಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಪ್ರತಿದಿನದ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ತ್ರಿಶೂಲದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಶಿಯು ಮೃತ್ಯುವಿಲ್ಲದುದು.

೧೧೧. ಸ್ಯಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಆನಂದಕಾನನವನ್ನು ವಾರಾಣಸೀ, ಕಾಶೀ, ರುದ್ರಾನಾಸ, ಮಹಾಶ್ಮಶಾನ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೧೧೨. ಮುನಿಯೆ ! ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ದೇವಿಯ ಮುಂದೆ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಕೇಳಿರುವ ಕಾಶಿಯ ಮಹಾರಹಸ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೀಗ ಹೇಳಿರುವೆನು.

೧೧೩. ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದೂ ಆದ ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಜಪಿಸಿದವನೂ, ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಹೇಳಿದವನೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

ಅತಃ ಪರಂ ಕಲಶಜ ಕಿಂ ಶುಕ್ರೋಷಸಿ ತದ್ವದ ।

ಕಾಶೀಕಥಾ ಕಥ್ಯಮಾನಾ ನುಮಾಸಿ ಪರಿಶೋಷಕೃತ್

॥ ೧೧೪ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ವಾರಾಣಸೀಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ತ್ರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧೪. ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಏನನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಯಸುವೆ?
ಕಾಶೀಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ನನಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ವಾರಾಣಸೀಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಭೈಕತ್ರೀಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಭೈರವಶ್ವಾಮಿಭಾವವರ್ಣನಂ

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ :-

ಸರ್ವಜ್ಞ ಹೃದಯಾನಂದ ಸ್ಕಂದ ಸ್ಕಂದಿತತಾರಕ ।

ನ ತೃಪ್ತಿನುಧಿಗಚ್ಛಾಮಿ ಶೃಣ್ವನ್ನಾರಾಣಸೀಕಥಾಂ

॥ ೧ ॥

ಅನುಗ್ರಹೋ ಯದಿ ಮಯಿ ಯೋಗ್ಯೋಽಸ್ಮಿ ಶ್ರವಣೇ ಯದಿ ।

ತದಾ ಕಥಯ ನೇ ನಾಥ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಭೈರವಸಂಕಥಾಂ

॥ ೨ ॥

ಕೋಽಸೌ ಭೈರವನಾಮಾತ್ರ ಕಾಶೀಪುರ್ಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ ।

ಕಿಂ ರೂಪಮಸ್ಯ ಕಿಂ ಕರ್ಮ ಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಚಾಸ್ಯ ವೈ

॥ ೩ ॥

ಕಥಮಾರಾಧಿತಶ್ಚೈವ ಸಿದ್ಧಿ ದಃ ಸಾಧಕಸ್ಯ ವೈ ।

ಆರಾಧಿತಃ ಕುತ್ರ ಕಾಲೇ ಕ್ಷುಪ್ರಂ ಸಿದ್ಧ್ಯತಿ ಭೈರವಃ

॥ ೪ ॥

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಮಹಾಭಾಗ ಯಥಾ ತೇ ಪ್ರೇಮ ವರ್ತತೇ ।

ತಥಾ ನ ಕಸ್ಯ ಚಿನ್ಮನ್ಯೇ ತತೋ ವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಶೇಷತಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಭೈರವಶ್ವಾಮಿಭಾವವರ್ಣನ

೧. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ತಾರಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಪುಣ್ಯವಿನೆ! ನಾನು ಕಾಶಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೨. ನಾಥ! ನಾನು ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೇಳಲು ಯೋಗ್ಯನಾದರೆ ನನಗೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಭೈರವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳು.

೩. ಈ ಭೈರವನಾರು? ಇವನ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿರುವುದು? ಇವನ ಕಾರ್ಯವಾವುದು? ಇವನ ಹೆಸರುಗಳಾವುವು?

೪. ಹೇಗೆ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಇವನು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವನು? ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವನು?

೫. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮಹಾತ್ಮನೆ! ನಿನಗೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಂತೆ ಬೇರೆ ಯಾವನೊಬ್ಬನಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾಶೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಂ ಭೈರವಸ್ಯ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ ।

ಯಚ್ಚುತ್ವಾ ಕಾಶಿನಾಸಸ್ಯ ಫಲಂ ನಿರ್ವಿಘ್ನಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥ ೬ ॥

ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ ಪರಿತಃ ಪ್ರಸೀದ್ಯ ಸುದೃಢಂ ನಿಶ್ಚೋತ್ಯ ನಿಶ್ಚೋತ್ಯ ಚ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂ ಸಕಲಂ ಪಚೇಲಿಮರಸಾಲೋಚ್ಛೇಃ ಫಲಾಭಂ ಮುಹುಃ ।

ಪಾಯಂಪಾಯಮಪಾಯತಸ್ತ್ರಿಜಗತೀನುನ್ಮತ್ತವತ್ತ್ವರಸೈ

ನ್ಯುತ್ಯಂಸ್ತಾಂಡವಡಂಬರೇಣ ವಿಧಿನಾ ಪಾಯಾನ್ಮಹಾಭೈರವಃ ॥ ೭ ॥

ಕುಂಭಯೋನೇ ನ ನೇತ್ಯೇನ ಮಹಿಮಾನಂ ಮಹೇಶಿತುಃ ।

ಚತುರ್ಭುಜೋಽಪಿ ನೈಕುಂಠಶ್ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರೋಽಪಿ ನಿಶ್ಚಕ್ಯತ್ ॥ ೮ ॥

ನ ಚಿತ್ರಮತ್ರ ಭೂದೇವ ಭವಮಾಯಾ ದುರತ್ಯಯಾ ।

ತಯಾ ಸಂನೋಹಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ನಾನಯಂತ್ಯಪಿ ತಂ ಪರಂ ॥ ೯ ॥

ನೇದಯೇದ್ಯದಿ ಚಾತ್ಮಾನಂ ಸ ಏವ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।

ತದಾ ನಿಂದಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಯೈವ ನ ತಂ ವಿದುಃ ॥ ೧೦ ॥

ಸ ಸರ್ವಗೋಽಪಿ ನೇಕ್ಷ್ಯೇತ ಸ್ವಾತ್ಮರಾನೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।

ದೇವವದ್ರುದ್ಧತೇ ಮೂಢೈರತೀತೋ ಯೋ ಮನೋಗಿರಾಂ ॥ ೧೧ ॥

೬. ಮಹಾ ಪಾತಕವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಭೈರವನ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ಕಾಶೀವಾಸದ ಫಲವನ್ನು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಹೊಂದುವನು.

೭. ಪಕ್ಷವಾದ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೈಗಳಿಂದ ಒತ್ತಿ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅದನ್ನು ಕುಡಿದು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತರಸಗಳಿಂದ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ನೃತ್ಯಾಟೋಪದಿಂದ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಹಾ ಭೈರವನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅಪಾಯದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಲಿ.

೮. ಎಲೈ ಆಗಸ್ಯನೆ! ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚತುರ್ಭುಜನಾದ ನಾರಾಯಣನೂ, ಚತುರ್ಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಅರಿತಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೯. ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಶಿವನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಗೊಂಡ ಸಮಸ್ತ ಜನರೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦. ಆತ್ಮನನ್ನು ಅರಿತರೆ ಮಾನವನು ಮಹೇಶ್ವರನಾಗುವನು. ಆಗ ಅವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ ತಿಳಿಯುವರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಅರಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧. ಸ್ವಾತ್ಮರಾಮನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಸರ್ವತ್ರ ಇದ್ದರೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಙ್ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಲ್ಲದ ಅವನನ್ನು ಮೂಢರು ಇತರ ದೇವತೆಯಂತೆ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪುರಾ ಪಿತಾಮಹಂ ವಿಪ್ರ ಮೇರುಶೃಂಗೇ ಮಹರ್ಷಯಃ |
 ಪ್ರೋಚುಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಲೋಕೇಶಂ ಕಿಮೇಕಂ ತತ್ತ್ವಮವ್ಯಯಂ || ೧೨ ||
 ಸ ಮಾಯಯಾ ಮಹೇಶಸ್ಯ ನೋಹಿತೋ ಲೋಕಸಂಭವಃ |
 ಅವಿಜ್ಞಾಯ ಪರಂ ಭಾವಮಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರಾಹ ವರ್ಷಿಣಂ || ೧೩ ||
 ಜಗದ್ವ್ಯೋನಿರಹಂ ಧಾತಾ ಸ್ವಯಂಭೂರೇಕ ಈಶ್ವರಃ |
 ಅನಾದಿಮದಹಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾಮನಚ್ಛ್ಯ ನ ಮುಚ್ಯತೇ || ೧೪ ||
 ಪ್ರವರ್ತಕೋ ಹಿ ಜಗತಾಮಹಮೇಕೋ ನಿವರ್ತಕಃ |
 ನಾನ್ಯೋ ಮದಧಿಕಃ ಸತ್ಯಂ ಕಶ್ಚಿತ್ಕೋಽಪಿ ಸುರೋತ್ತಮಾಃ || ೧೫ ||
 ತಸ್ಯೈವಂ ಬ್ರುವತೋ ಧಾತುಃ ಕೃತುರ್ನಾರಾಯಣಾಂಶಜಃ |
 ಪ್ರೋವಾಚ ಪ್ರಹಸನ್ವಾಕ್ಯಂ ರೋಷತಾಮ್ರವಿಲೋಚನಃ || ೧೬ ||
 ಅವಿಜ್ಞಾಯ ಪರಂ ತತ್ತ್ವಂ ಕಿಮೇತತ್ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತೇ |
 ಅಜ್ಞಾನಂ ಯೋಗಯುಕ್ತಸ್ಯ ನ ಚೈತದುಚಿತಂ ತವ || ೧೭ ||
 ಅಹಂ ಕರ್ತಾ ಹಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಯಜ್ಞೋ ನಾರಾಯಣಃ ಪರಃ |
 ನ ಮಾಮನಾದ್ಯತ್ಯ ವಿಧೇ ಜೀವನಂ ಜಗತಾಮುಜ || ೧೮ ||

೧೨. ಹಿಂದೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮೇರುಶೃಂಗದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಾಶರಹಿತವಾದ ಅದ್ವಿತೀಯ ತತ್ತ್ವವು ಯಾವುದು? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

೧೩. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನರಿಯದೆ ತಾನೇ ಶ್ರೀಷ್ಯನೆಂದನು.

೧೪. “ನಾನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ, ಸ್ವಯಂಭುವೂ, ಅದ್ವಿತೀಯನೂ, ಈಶ್ವರನೂ, ಅನಾದಿಯೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸದವನು ಮುಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವನೂ, ನಾಶಗೊಳಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುವೆನು. ನನಗಿಂತ ಅಧಿಕನಾದ ಬೇರೆ ಯಾವನೊಬ್ಬನೂ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.”

೧೬. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಲು ನಾರಾಯಣನ ಅಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೃತುವು ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಗುತ್ತ ಇಂತೆಂದನು.

೧೭. “ಬ್ರಹ್ಮ! ನೀನು ಪರತತ್ತ್ವವನ್ನರಿಯದೆ ಏಕೆ ಹೀಗೆನ್ನುವೆ? ಯೋಗಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಈ ಅಜ್ಞಾನವು ಉಚಿತವಲ್ಲ.

೧೮. ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪಿಯೂ, ನಾರಾಯಣನೂ ಆದ ನಾನು ಲೋಕಕರ್ತನು. ನನ್ನ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಪಂಚವು ಬದುಕಲಾರದು.

ಅಹನೇನ ಪರಂಜ್ಯೋತಿರಹನೇನ ಪರಾ ಗತಿಃ |

ಮತ್ಪ್ರೇರಿತೇನ ಭವತಾ ಸೃಷ್ಟಿರೇಷಾ ವಿಧೀಯತೇ || ೧೯ ||

ಏವಂ ವಿಪ್ರಕೃತೌ ನೋಹಾತ್ವರಸ್ವರಜಯೈಷಿಣೌ |

ಪಪ್ರಚ್ಛತುಃ ಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಾನಾಗಮಾಂಶ್ಚ ತುರೋಽಪಿ ತೌ || ೨೦ ||

ವಿಧಿಕ್ರತೂ ಉಚತುಃ:-

ನೇದಾಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ಪರಮಾಮಿತಾಃ |

ಯೂಯನೇನ ನ ಸಂದೇಹಃ ಕಿಂ ತತ್ತ್ವಂ ಪ್ರತಿತಿಷ್ಠತ || ೨೧ ||

ಶ್ರುತಯ ಉಚುಃ:-

ಯದಿ ಮಾನ್ಯಾ ವಯಂ ದೇವೌ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಕರೌ ವಿಭೌ |

ತದಾ ಪ್ರಮಾಣಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮೋ ಭವತ್ಸಂದೇಹಭೇದಕಂ || ೨೨ ||

ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಮಿದಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಪ್ರೋಚತುಸ್ತೌ ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರತಿ |

ಯುಷ್ಮದುಕ್ತಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ನೌ ಕಿಂ ತತ್ತ್ವಂ ಸನ್ಯಗುಚ್ಯತಾಂ || ೨೩ ||

ಋಗುವಾಚ:-

ಯದಂತಸ್ಥಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಯತಃ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ |

ಯದಾಹುಸ್ತತ್ಪರಂ ತತ್ತ್ವಂ ಸ ರುದ್ರಸ್ತ್ವೇಕ ಏವ ಹಿ || ೨೪ ||

೧೯. ನಾನೇ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯು. ನಾನೇ ಉತ್ತಮಗತಿಯು. ನನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನೀನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಜಿಸುವೆ.”

೨೦. ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರೂ, ಜಯಕಾಂಕ್ಷಿಗಳೂ ಆದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತುಗಳು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನರಿತ ನಾಲ್ಕು ಆಗಮಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

೨೧. ಬ್ರಹ್ಮಕೃತುಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ನೀವೇ ಪ್ರಮಾಣ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನೀವು ತತ್ತ್ವವನ್ನರಿತುನಿರಪ್ಪೆ?

೨೨. ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ:-ಸೃಷ್ಟಿಪಾಲನೆಗಳನ್ನೆಸಗುವ ಓ ದೇವತೆಗಳೆ! ನಿಮಗೆ ನಾವು ಪೂಜ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆವು.

೨೩. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತುಗಳು ವೇದಗಳು ಹೇಳಿದಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂತೆಂದರು. “ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವುದು. ತತ್ತ್ವವು ಯಾವುದು? ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ.”

೨೪. ಋಗ್ವೇದವು ಹೇಳುತ್ತದೆ:-ಯಾವನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೂತಗಳೂ ನೆಲಸಿರುವುವೋ, ಯಾವನಿಂದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚಗಳೂ ಹುಟ್ಟುವುವೋ, ಆ ರುದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ಪರತತ್ತ್ವವೆನ್ನುವರು.

ಯಜುರುವಾಚ :-

ಯೋ ಯಜ್ಞೈರಖಿಲೈರೀಶೋ ಯೋಗೇನ ಚ ಸಮಿಜ್ಯತೇ ।

ಯೇನ ಪ್ರಮಾಣಂ ಹಿ ವಯಂ ಸ ಏಕಃ ಸರ್ವದೃಕ್ಪ್ರವಃ ॥ ೨೫ ॥

ಸಾನೋವಾಚ :-

ಯೇನೇದಂ ಭ್ರಾನ್ಯತೇ ವಿಶ್ವಂ ಯೋಗಿಭಿಯೋರ್ವಿಚಿಂತ್ಯತೇ ।

ಯದ್ಭಾಸಾ ಭಾಸತೇ ವಿಶ್ವಂ ಸ ಏಕಸ್ತ್ವಂಬಕಃ ಪರಃ ॥ ೨೬ ॥

ಅಥವೋವಾಚ :-

ಯಂ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತಿ ದೇವೇಶಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನುಗ್ರಹಿಣೋ ಜನಾಃ ।

ತನಾಹುರೇಕಂ ಕೈವಲ್ಯಂ ಶಂಕರಂ ದುಃಖತಸ್ಕರಂ ॥ ೨೭ ॥

ಶ್ರುತಿರಿತಂ ನಿಶನ್ಯೇತ್ಥಂ ತಾವತೀವ ವಿಮೋಹಿತೌ ।

ಸ್ಥಿತ್ವಾಽಹತುಃ ಕ್ರತುವಿಧೀ ಮೋಹಾಂಧ್ಯೇನಾಂಕಿತೌ ಮುನೇ ॥ ೨೮ ॥

ಕಥಂ ಪ್ರಮಥನಾಥೋಸೌ ರಮಮಾಣೋ ನಿರಂತರಂ ।

ದಿಗಂಬರಃ ಪಿತೃವನೇ ಶಿವಯಾ ಧೂಲಿಧೂಸರಃ ॥ ೨೯ ॥

ವಿಟಂಕನೇಶೋ ಜಟಿಲೋ ವೃಷಗೋ ವ್ಯಾಲಭೂಷಣಃ ।

ಪರಬ್ರಹ್ಮತ್ವಮಾಪನ್ನಃ ಕ್ವ ಚ ತತ್ಸಂಗವರ್ಜಿತಂ ॥ ೩೦ ॥

೨೫. ಯಜುರ್ವೇದವು ಹೇಳುತ್ತದೆ:-ಯಾವನು ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ, ಯೋಗದಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವನೋ, ಯಾವನಿಂದ ನಾವು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವೆವೋ, ಆ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನೋಡುವವನು.

೨೬. ಸಾಮವೇದವು ಹೇಳುತ್ತದೆ:-ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವವನೂ, ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯನೂ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವವನೂ ಆದ ಆ ಶಿವನೊಬ್ಬನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು.

೨೭. ಅಥರ್ವಣವೇದವು ಹೇಳುತ್ತದೆ:- ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಬಯಸುವ ಜನರು ಯಾವನನ್ನು ನೋಡುವರೋ, ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಅಂತಹ ಶಂಕರನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಕೈವಲ್ಯದಾತನೆನ್ನುವರು.

೨೮. ಮುನಿಯೆ! ವೇದಗಳು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೋಹಗೊಂಡ ಕ್ರತುಬ್ರಹ್ಮರು ನಕ್ಕು ಇಂತೆಂದರು.

೨೯-೩೦. ಪ್ರಮಥಗಣಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪಾರ್ವತಿ ಯೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುವವನೂ, ದಿಗಂಬರನೂ, ಶ್ರುಶಾನಧೂಳಿಯಿಂದ ಮಲಿನನೂ, ವಿಕಾರವೇಷವುಳ್ಳವನೂ, ಜಟಾಧಾರಿಯೂ, ವೃಷಭವನ್ನೇರಿದವನೂ, ಸರ್ಪಭೂಷಣನೂ ಆದ ಈ ಶಿವನು ಹೇಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾಗುವನು? ಅವನು ಸಂಗರಹಿತನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ?

ತದುದೀರಿತಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಪ್ರಣವಾತ್ಮ ಸನಾತನಃ |

ಅಮೂರ್ತೋ ಮೂರ್ತಿಮಾನ್ಮುಕ್ತಾ ಹಸಮಾನ ಉವಾಚ ತೌ || ೩೧ ||

ಪ್ರಣವ ಉವಾಚ :-

ನ ಹ್ಯೇಷ ಭಗವಾಂಛಕ್ತ್ಯಾ ಸ್ವಾತ್ಮನೋ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಯಾ |

ಕದಾಚಿದ್ರಮತೇ ರುದ್ರೋ ಲೀಲಾರೂಪಧರೋ ಹರಃ || ೩೨ ||

ಅಸೌ ಹಿ ಭಗವಾನೀಶಃ ಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿಃ ಸನಾತನಃ |

ಅನಂದರೂಪಾ ತಸ್ಯೈಷಾ ಶಕ್ತಿರ್ನಾಗಂತುಕೇ ಶಿವಾ || ೩೩ ||

ಇತ್ಯೇವಮುಕ್ತೇಸಿ ತದಾ ಮುಖಮೂರ್ತೇರಜಸ್ಯಹಿ |

ನಾಜ್ಞಾನಮಗಮನ್ನಾಶಂ ಶ್ರೀಕಂಠಸ್ಯೈವ ಮಾಯಯಾ || ೩೪ ||

ಪ್ರಾದುರಾಸೀತ್ತತೋ ಜ್ಯೋತಿರುಭಯೋರಂತರೇ ಮಹತ್ |

ಪೂರಯನ್ನಿಜಯಾ ಭಾಸಾ ದ್ಯಾವಾಭೂಮ್ನೋರ್ಯದಂತರಂ || ೩೫ ||

ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲಮಧ್ಯಸ್ಥೋ ದದೃಶೇ ಪುರುಷಾಕೃತಿಃ |

ಪ್ರಜಜ್ಞಾಲ್ಯಾಫ ಕೋಪೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಪಂಚಮಂ ಶಿರಃ || ೩೬ ||

ಅನಯೋರಂತರಂ ಕೋಸೌ ಬಿಭೃಯಾತ್ಪುರುಷಾಕೃತಿಂ |

ವಿಧಿಃ ಸಂಭಾವಯೇದ್ಯಾವತತ್ತಾವತ್ಸ ಹಿ ವಿಲೋಕಿತಃ || ೩೭ ||

೩೧. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸನಾತನನೂ, ದೇಹರಹಿತನೂ, ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನು ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಗುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೩೨. ಪ್ರಣವವು ಹೇಳುತ್ತದೆ:- ಲೀಲೆಯಿಂದ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಈ ಹರನು ಒಂದು ಸಲವೂ ತನ್ನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿನೋದಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

೩೩. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಈ ಈಶ್ವರನು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನೂ, ಅನಾದಿಯೂ, ಆಗಿರುವನು. ಅನಂದಸ್ವರೂಪಳಾದ ಇವನ ಶಕ್ತಿಯು ನಿತ್ಯಳಾಗಿರುವಳು.

೩೪. ಪ್ರಣವವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಕ್ರತು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮರ ಅಜ್ಞಾನವು ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ.

೩೫. ಅನಂತರ ಒಂದು ಮಹಾಜ್ಯೋತಿಯು ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ತುಂಬುತ್ತ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿತು.

೩೬. ಆ ಪ್ರಕಾಶದ ನಡುವೆ ಒಂದು ಪುರುಷಾಕಾರವು ಕಾಣಿಸಿತು. ತರುವಾಯ ಬ್ರಹ್ಮನ ಐದನೆ ತಲೆಯು ಕೋಪದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸಿತು.

೩೭-೩೮. ಬ್ರಹ್ಮನು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇವನಾರು? ಎಂದು ಊಹಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೂಡಲೆ ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣಿಯೂ, ಹಣೆ

ಸ್ರಷ್ಟಾ ಕ್ಷಣೇನ ಚ ಮಹಾನ್ ಪುರುಷೋ ನೀಲಲೋಹಿತಃ |
 ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣಿರ್ಭಾಲಾಕ್ಷೋ ನಾಗೋಡುಪವಿಭೂಷಣಃ || ೩೮ ||
 ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಸ್ತಂ ಪ್ರಾಹ ಜಾನೇ ತ್ವಾಂ ಚಂದ್ರಶೇಖರಂ |
 ಭಾಲಸ್ಥಲಾನ್ಮಮ ಪುರಾ ರುದ್ರಃ ಪ್ರಾದುರಭೂದ್ಭವಾನ್ || ೩೯ ||
 ರೋದನಾದ್ರುದ್ರ ನಾಮ್ನಾಸಿ ಯೋಜಿತೋಽಸಿ ಮಯಾ ಪುರಾ |
 ಮಾಮೇವ ಶರಣಂ ಯಾಹಿ ಪುತ್ರ ರಕ್ಷಾಂ ಕರೋಮಿ ತೇ || ೪೦ ||
 ಅಥೇಶ್ವರಃ ಪದ್ಮಯೋನೇಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಗರ್ವವತೀಂ ಗಿರಂ |
 ಸ ಕೋಪತಃ ಸಮುತ್ಪಾದ್ಯ ಪುರುಷಂ ಭೈರವಾಕೃತಿಂ || ೪೧ ||
 ಪ್ರಾಹ ಪಂಕಜಜನ್ಮಾಸೌ ಶಾಸ್ಯಸ್ತೇ ಕಾಲಭೈರವ |
 ಕಾಲನದ್ರಾಜಸೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾಲರಾಜಸ್ತತೋ ಭವಾನ್ || ೪೨ ||
 ವಿಶ್ವಂ ಭರ್ತುಂ ಸಮರ್ಥೋಽಸಿ ಭರಣಾದ್ಭೈರವಃ ಸ್ಮೃತಃ |
 ತ್ವತ್ತೋ ಭೇಷ್ಯತಿ ಕಾಲೋಽಸಿ ತತಸ್ತ್ವಂ ಕಾಲಭೈರವಃ || ೪೩ ||
 ಅನುರ್ದಯಿಷ್ಯತಿ ಭವಾಂಸ್ತುಷ್ಠೋ ದುಷ್ಟಾತ್ಮನೋ ಯತಃ |
 ಅನುರ್ದಕ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಿಂ ತತಃ ಸರ್ವತ್ರ ಯಾಸ್ಯತಿ || ೪೪ ||
 ಯತಃ ಪಾಪಾನಿ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಭಕ್ತಯಿಷ್ಯತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ |
 ಪಾಪಭಕ್ಷಣ ಇತ್ಯೇವ ತವ ನಾಮ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೪೫ ||

ಗಣನೂ, ಸರ್ವ, ಚಂದ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು.

೩೯. ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. “ರುದ್ರನಾದ ನೀನು ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ಹಣೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವೆ.

೪೦. ನೀನು ಅತ್ತಕಾರಣ ನಾನು ನಿನಗೆ ರುದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರಿತ್ತೆನು. ಪುತ್ರ! ನನ್ನನ್ನು ಮರೆಹೋಗು. ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆನು.”

೪೧-೪೩. ಬಳಿಕ ಈಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಗರ್ವದ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪದಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಆಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು. “ಈ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸು. ನೀನು ಕಾಲದಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುವುದರಿಂದ ಕಾಲರಾಜನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗುವೆ. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ವೋಷಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಭೈರವನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಯಮನೂ ನಿನಗೆ ಹೆದರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಕಾಲಭೈರವನಾಗುವೆ.

೪೪. ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ನೀನು ದುಷ್ಟಾತ್ಮರನ್ನು ಪಿಡಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆನುರ್ದಕನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾಗುವೆ.

೪೫. ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕವಳಿಸುವುದರಿಂದ ಪಾಪಭಕ್ಷಣನೆಂದು ನಿನಗೆ ಹೆಸರಾಗುವುದು.

ಯಾ ಮೇ ಮುಕ್ತಿಪುರೀ ಕಾಶೀ ಸರ್ವಾಭ್ಯೋಽಪಿ ಗರೀಯಸೀ ।	
ಅಧಿಪತ್ಯಂ ಚ ತಸ್ಯಾಸ್ತೇ ಕಾಲರಾಜ ಸದೈವ ಹಿ	೪೬
ತತ್ರ ಯೇ ಪಾಪಕರ್ತಾರಸ್ತೇಷಾಂ ಶಾಸ್ತಾ ತ್ವಮೇವ ಹಿ ।	
ಶುಭಾಃ ಶುಭಂ ನ ತತ್ಕರ್ಮ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತೋ ಲಿಖಿಷ್ಯತಿ	೪೭
ಏತಾನ್ಸರಾನ್ಪ್ರಗೃಹ್ಯಾಥ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ಕಾಲಭೈರವಃ ।	
ವಾಮಾಂಗುಲಿನಖಾಂಗ್ರೇಣ ಚಕರ್ತ ಚ ಶಿರೋ ವಿಧೇಃ	೪೮
ಯದಂಗಮಪರಾಧ್ನೋತಿ ಕಾರ್ಯಂ ತಸ್ಯೈವ ಶಾಸನಂ ।	
ಅತೋ ಯೇನ ಕೃತಾ ನಿಂದಾ ತಚ್ಛಿನ್ಮಂ ಪಂಚಮಂ ಶಿರಃ	೪೯
ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಧರೋ ವಿಷ್ಣುಸ್ತತಸ್ತುಷ್ಪಾನ ಶಂಕರಂ ।	
ಭೀತೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋಽಪಿ ಜಜಾಪ ಶತರುದ್ರಿಯಂ	೫೦
ಅಶ್ವಾಸ್ಯ ತೌ ಮಹಾದೇವಃ ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರಣತವತ್ಸಲಃ ।	
ಪ್ರಾಹ ಸ್ಯಾಂ ಮೂರ್ತಿಮಪರಾಂ ಭೈರವಂ ತಂ ಕಪರ್ದಿನಂ	೫೧
ಮಾನೋಽಧ್ವರೋಽಸೌ ಭವತಾ ತಥಾ ಶತಧೃತಿಸ್ತ್ವಯಾಂ ।	
ಕಪಾಲಂ ನೈಧಸಂ ಚಾಪಿ ನೀಲಲೋಹಿತ ಧಾರಯ	೫೨
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಪನೋದಾಯ ವ್ರತಂ ಲೋಕಾಯ ದರ್ಶಯನ್ ।	
ಚರ ತ್ವಂ ಸತತಂ ಭಿಕ್ಷಾಂ ಕಾಪಾಲವ್ರತಮಾಸ್ಥಿತಃ ।	
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ಹಿತೋ ದೇವಸ್ತೇಜೋರೂಪಸ್ತದಾಶಿವಃ	೫೩

೪೬. ಕಾಲರಾಜ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ನನ್ನ ಕಾಶೀಪುರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಡೆಯನಾಗುವೆ.

೪೭. ಇಲ್ಲಿ ಪಾಪಮಾಡಿದವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನು ನೀನೇ. ಆ ಶುಭಾಶುಭ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

೪೮. ಕಾಲಭೈರವನು ಈ ವರಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಎಡಗೈಯ ಉಗುರಿನ ಕೊನೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು.

೪೯. ಯಾವ ಅಂಗವು ಅಪರಾಧಗೈಯ್ಯುವುದೋ, ಅದನ್ನೇ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಲಭೈರವನು ನಿಂದಿಸಿದ ಆ ಐದನೆ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು.

೫೦. ಬಳಿಕ ಯಜ್ಞರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವು ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಭಯಗೊಂಡ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೂ ಶತರುದ್ರಿಯವನ್ನು ಜಪಿಸಿದನು.

೫೧. ಆಗ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಭೈರವನು ತನ್ನ ಮತ್ತೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯೆಂದನು.

೫೨-೫೩. ತೇಜೋರೂಪನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಕಾಲಭೈರವನನ್ನು ಕುರಿತು “ ನೀನು ಈ ಕೃತವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಪೂಜಿಸು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಪಾಲವನ್ನು ಧರಿಸಿ

ಉತ್ಪಾದ್ಯ ಕನ್ಯಾನೇಕಾಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೇತಿ ವಿಶ್ರುತಾಂ ।	
ರಕ್ತಾಂಸಬರಧರಾಂ ರಕ್ತಾಂ ರಕ್ತಸ್ರಗ್ಗಂಧಲೇಪನಾಂ	೫೪
ದಂಷ್ಟ್ರಾಕರಾಲವದನಾಂ ಲಲಜ್ಜಿಹ್ವಾತಿಭೀಷಣಾಂ ।	
ಅಂತರಿಕ್ಷೈಕ ಸಾದಾಗ್ರಾಂ ಪಿಬಂತೀಂ ರುಧಿರಂ ಬಹು	೫೫
ಕರ್ತ್ರೀಕರ್ಪರಹಸ್ತಾಗ್ರಾಂ ಸ್ಫುರತ್ಪಿಂಗೋಗ್ರತಾರಕಾಂ ।	
ಗರ್ಜಯಂತೀಂ ಮಹಾವೇಗಾಂ ಭೈರವಸ್ಯಾಪಿ ಭೀಷಣಾಂ	೫೬
ಯಾವದ್ವಾರಾಣಸೀಂ ದಿನ್ಯಾಂ ಪುರೀಮೇಷ ಗಮಿಷ್ಯತಿ ।	
ತಾನತ್ತ್ವಂ ಭೀಷಣೇ ಕಾಲಮನುಗಚ್ಛೋಗ್ರರೂಪಿಣಿ	೫೭
ಸರ್ವತ್ರ ತೇ ಪ್ರವೇಶೋಸ್ತಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ನಾರಾಣಸೀಂ ಪುರೀಂ ।	
ನಿಯೋಜ್ಯತಾಮಿತಿ ಶಿವೋಽಪ್ಯಂತರ್ಧಾನಂ ಗತಸ್ತತಃ	೫೮
ತತ್ಸನ್ನಿಧ್ಯಾಭೈರವೋಽಪಿ ಕಾಲೋಽಭೂತ್ಕಾಲಕಾಲತಃ ।	
ಸ ದೇವದೇವನಾಕೈನ ಬಿಭ್ರತ್ಯಾಸಾಲಿಕಂ ನೃತಂ	೫೯
ಕಸಾಲಪಾಣಿರ್ನಿಶ್ಚಾತ್ಮಾ ಚಚಾರ ಭುವನತ್ರಯಂ ।	
ನಾತ್ಯಾಕ್ಷೀಚ್ಛಾಪಿ ತಂ ದೇವಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಸುದಾರುಣಾ	೬೦

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಜನರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನೃತವನ್ನಾಚರಿಸು. ಯಾನಾಗಲೂ ಕಸಾಲನೃತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ಭಿಕ್ಷಾಟನಮಾಡು” ಎಂದನು.

೫೪-೫೮. ತಾನು, ರಕ್ತವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದವಳೂ, ಕೆಂಪುಮಾಲ್ಯ, ಗಂಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ವಿಕಾರಗೊಂಡ ಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ, ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರಳೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾದದ ಕೊನೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಬಹುವಾಗಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವವಳೂ, ಕತ್ತರಿ, ರಕ್ತಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವವಳೂ, ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣದ ಭಯಂಕರವಾದ ಕಣ್ಣಿನ ಗುಡ್ಡಿಯುಳ್ಳವಳೂ, ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವವಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ವೇಗವುಳ್ಳವಳೂ, ಭೈರವನಿಗೂ ಭೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೆಂಬ ಒರ್ವ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಆ ಕನ್ಯೆಗೆ, “ಈ ಭೈರವನು ಕಾಶಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಉಗ್ರರೂಪಿಣಿಯಾದ ನೀನು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸು. ಕಾಶಿಯನ್ನುಳಿದು ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರವೇಶವು ಲಭಿಸುವುದು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

೫೯-೬೦. ಭೈರವನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಯಮನಿಗೆ ಭಯಂಕರನಾದರೂ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಾದನು. ಅವನು ಮಹಾದೇವನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕಾಪಾಲಿಕನೃತವನ್ನು ತಾಳಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಸಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತ್ರಿಭುವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಅವನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಸತ್ಯಲೋಕೇಽಪಿ ವೈಕುಂಠೇ ಮಹೇಂದ್ರಾದಿಪುರೀಷ್ವಪಿ ।	
ತ್ರಿಜಗತ್ಪತಿರುಗ್ರೋಽಪಿ ವ್ರತೀ ತ್ರಿಜಗತೀಶ್ವರಃ	೬೧
ಪ್ರತೀರ್ಥಂ ಭ್ರಮನ್ನಾಪಿ ವಿಮುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ	೬೨
ಅನೇನೈವಾನ್ಮನುಮಾನೇನ ಮಹಿಮಾತ್ಮವಗಮ್ಯತಾಂ ।	
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಃ ಪನೋದಿನ್ಯಾಃ ಕಾಶ್ಯಾಃ ಕಲಶಸಂಭವ	೬೩
ಸಂತಿ ತೀರ್ಥಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಬಹುನ್ಯಾಯತನಾನಿ ಚ ।	
ಅಧಿತ್ರಿಲೋಕಿನೋ ಕಾಶ್ಯಾಃ ಕಲಾಮಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ	೬೪
ತಾವದ್ಗರ್ಜಂತಿ ಸಾಪಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಕಾನ್ಯಲಂ ।	
ಯಾವನ್ನಾನು ನ ಶೃಣ್ವಂತಿ ಕಾಶ್ಯಾಃ ಸಾಪಾಚಲಾಃ ಶನೇಃ	೬೫
ಪ್ರಮಥೈಃ ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಯಂ ತ್ರಿಲೋಕೀಂ ವಿಚರನ್ತ ರಃ ।	
ಕಾಪಾಲಿಕೋ ಯಯೌ ದೇವೋ ನಾರಾಯಣನಿಕೇತನಂ	೬೬
ಅಥಾಯಾಂತಂ ಮಹಾಕಾಲಂ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ ಸರ್ಪಕುಂಡಲಂ ।	
ಮಹಾದೇವಾಂಶಸಂಭೂತಂ ಭೈರವಂ ಭೀಷಣಾಕೃತಿಂ	೬೭
ಪಪಾತ ದಂಡವದ್ಭೂಮೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ।	
ದೇವಾಶ್ಚ ಮುನಯಶ್ಚೈವ ದೇವನಾರ್ಯಾಃ ಸಮಂತತಃ	೬೮

೬೧-೬೨. ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ! ಆ ಭೈರವನು ಮೂರುಲೋಕಗಳ ಒಡೆಯನಾದರೂ ವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸತ್ಯಲೋಕ, ವೈಕುಂಠ, ಮಹೇಂದ್ರಾದಿಗಳ ಪಟ್ಟಣಗಳು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಅವನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

೬೩. ನೀನು ಈ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಕಾಶಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊ.

೬೪. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥ ದೇವಾಲಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅವು ಕಾಶಿಯ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದುಭಾಗ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೬೫. ಪಾಪಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತಿರುವ ಕಾಶಿಯ ನಾಮವನ್ನು ಕೇಳದಿರುವವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ಗರ್ಜಿಸುವುವು.

೬೬. ಕಾಪಾಲಿಕನಾದ ಈ ಕಾಲಭೈರವನು ಪ್ರಮಥಗಣಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೬೭-೭೦. ವಿಷ್ಣುವು, ತ್ರಿನೇತ್ರನೂ, ಸರ್ಪಕುಂಡಲನೂ, ಮಹಾದೇವನ ಅಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನೂ, ಭಯಂಕರಾಕೃತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಭೈರವನು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಭೈರವನನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುನಿಗಳೂ, ದೇವಾಂಗನೆಯರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ವಿಷ್ಣುವು

ನಿಶೇತುಃ ಪ್ರಣಪತ್ಯೈನಂ ಪ್ರಣತಃ ಕಮಲಾಪತಿಃ |

ಶಿರಸ್ಕಂಜಲಿನಾರೋಹ್ಯ ಸ್ತುತ್ವಾ ಬಹುವಿಧೈಃ ಸ್ತವೈಃ || ೬೯ ||

ಕ್ಷೀರೋದಮಥನೋದ್ಭೂತಾಂ ಸ್ತುತ ಪದ್ಮಾಲಯಾಂ ಹರಿಃ |

ಪ್ರಿಯೇ ಪಶ್ಯಾನ್ವನಯನೇ ಧನ್ಯಾಃ ಸಿ ಸುಭಗೇಃ ನಘೇ || ೭೦ ||

ಧನ್ಯೋಹಂ ದೇವಿ ಸುಶ್ರೋಣಿ ಯತ್ಪಶ್ಯಾಮೋ ಜಗತ್ಪತಿಂ |

ಅಯಂ ಧಾತಾ ವಿಧಾತಾ ಚ ಲೋಕಾನಾಂ ಪ್ರಭುರೀಶ್ವರಃ || ೭೧ ||

ಅನಾದಿಃ ಶರಣಃ ಶಾಂತಃ ಪರಃ ಷಡ್ವಿಂಶಸಂಹಿತಃ |

ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸರ್ವಯೋಗೀಶಃ ಸರ್ವಭೂತೈಕನಾಯಕಃ || ೭೨ ||

ಸರ್ವಭೂತಾಂತರಾತ್ಮಾಯುಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವದಃ ಸದಾ |

ಯಂ ವಿನಿದ್ರಾ ವಿನಿಶ್ವಾಸಾಃ ಶಾಂತಾ ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣಾಃ || ೭೩ ||

ಧಿಯಾ ಪಶ್ಯಂತಿ ಹೃದಯೇ ಸೋಮಯಮದ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ತಾಂ |

ಯಂ ವಿದುರ್ವೇದತತ್ತ್ವಜ್ಞಾ ಯೋಗಿನೋ ಯತಮಾನಸಾಃ || ೭೪ ||

ಅರೂಪೋ ರೂಪನಾನ್ಭೂತ್ವಾ ಸೋಮಯಮಾಯಾತಿ ಸರ್ವಗಃ |

ಅಹೋ ವಿಚಿತ್ರಂ ದೇವಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ಪರಮೇಷ್ಟಿನಃ || ೭೫ ||

ಯಸ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ಬ್ರುವತಾಂ ನಿತ್ಯಂ ನ ದೇಹಃ ಸೋಮ ದೇಹಧೃಕ್ |

ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಲಭ್ಯತೇ ಮಾನವೈರ್ಭುವಿ || ೭೬ ||

ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಪ್ರಿಯಳೇ! ನೋಡು. ನಿರ್ದುಷ್ಟಳಾದ ನೀನು ಈಗ ಧನ್ಯಳಾದೆ.

೭೧-೭೪. ಸುಂದರಿಯೇ! ನಾನೂ ಈ ಭೈರವನನ್ನು ನೋಡಿದುದರಿಂದ ಧನ್ಯನಾದೆನು. ಇವನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನೂ, ಸೃಜಿಸುವವನೂ, ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುವೂ, ಆದಿರಹಿತನೂ, ರಕ್ಷಕನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸಮಸ್ತ ಯೋಗಿಗಳರಸನೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಸಕಲ ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಸಕಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನೂ ಆಗಿರುವನು. ಧ್ಯಾನನಿರತರೂ, ಶಾಂತರೂ ಆದ ಯೋಗಿಗಳು ನಿದ್ರಾನಿಶ್ವಾಸ ರಹಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಇವನನ್ನು ಈಗ ನೋಡು. ಇವನನ್ನು ವೇದತತ್ತ್ವವನ್ನರಿತವರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ ಆದ ಯೋಗಿಗಳು ಬಲ್ಲರು.

೭೫. ರೂಪವಿಲ್ಲದ ಇವನು ರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವನು. ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಇವನ ಕಾರ್ಯವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು.

೭೬. ಇವನ ಹೆಸರನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಹೇಳುವವರು ಮರಳಿ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಇವನಾದರೂ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಮರಳಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸೋಽಯಮಾಯಾತಿ ಭಗವಾಂಸ್ತ್ವಂಬಕಃ ಶಶಿಭೂಷಣಃ ।

ಪುಂಡರೀಕದಲಾಯಾಮೇ ಧನ್ಯೇ ಮೇಽದ್ಯವಿಲೋಚನೇ ॥ ೭೭ ॥

ಧಿಗ್ಧಿಕ್ವದಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಪರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾತ್ರ ಶಾಂಕರಂ ।

ಲಭ್ಯತೇ ಯನ್ನ ನಿರ್ವಾಣಂ ಸರ್ವದುಃಖಾಂತಕೃತ್ತು ಯತ್ ॥ ೭೮ ॥

ದೇವತ್ವಾದಶುಭಂ ಕಿಂಚಿದ್ಧೇವಲೋಕೇ ನ ವಿದ್ಯತೇ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾಸಿ ಸರ್ವದೇವೇಶಂ ಯನ್ನುಕ್ತಿಂ ನ ಲಭಾಮಹೇ ॥ ೭೯ ॥

ಏವಮುಕ್ತ್ವಾ ಹೃಷೀಕೇಶಃ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಟತನೂರುಹಃ ।

ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಮಹಾದೇವಮಿದಮಾಹ ವೃಷಧ್ವಜಂ ॥ ೮೦ ॥

ಕಿಮಿದಂ ದೇವದೇವೇನ ಸರ್ವಜ್ಞೇನ ತ್ವಯಾ ವಿಭೋ ।

ಕ್ರಿಯತೇ ಜಗತಾಂ ಧಾತ್ರಾ ಸರ್ವಪಾಪಹರಾನ್ಯಯ ॥ ೮೧ ॥

ಕ್ರೀಡೇಯಂ ತವ ದೇವೇಶ ತ್ರಿಲೋಚನ ಮಹಾಮತೇ ।

ಕಿಂ ಕಾರಣಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ತೇ ಸ್ಮರಾರ್ಥನ ॥ ೮೨ ॥

ಕಿಮರ್ಥಂ ಭಗವಂಛಂಭೋ ಭಿಕ್ಷಾಂ ಚರಸಿ ಶಕ್ತಿಪ ।

ಸಂಶಯೋ ಮೇ ಜಗನ್ನಾಥ ನತತ್ತ್ವಲೋಕೈರಾಜ್ಯದ ॥ ೮೩ ॥

ಏವಮುಕ್ತಸ್ತತಃ ಶಂಭುರ್ವಿಷ್ಣು ಮೇತದುದಾಹರತ್ ।

ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತು ಶಿರಶ್ಚಿನ್ನಮಂಗುಲ್ಯಗ್ರನಖೇನ ಹ ॥ ೮೪ ॥

೭೭. ಈ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರನು ಈಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕಮಲದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಈ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಈಗ ಧನ್ಯವಾದುವು.

೭೮-೭೯. ಶಂಕರನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯದ ದೇವತೆಗಳ ಪದವಿಯೂ ನಿಂದಿತವಾದುದು. ನಾವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿರುವುದರಿಂದ ದೇವತ್ವ ಕ್ಷೇತರೂ ಹೀಗನವಾದುದು ಈ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.”

೮೦. ವಿಷ್ಣುವು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೮೧. “ಸ್ಯಾಮಿಯೆ ! ದೇವೋತ್ತಮನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಜಗತ್ಪಾಲಕನೂ, ಸಕಲ ಪಾಪನಾಶಕನೂ ಆದ ನೀನು ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ.

೮೨-೮೩. ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಎಲೈ ತ್ರಿಲೋಚನನೆ ! ಇದು ಕ್ರೀಡೆಯೋ ? ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ! ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಶಕ್ತಿಪತಿಯೂ, ಜಗದೊಡೆಯನೂ, ತ್ರೈಲೋಕೈರಾಜ್ಯವನ್ನೀಯುವವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಶಂಕರನೆ ! ನೀನು ಏಕೆ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡುವೆ ? ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿದೆ.”

೮೪. ವಿಷ್ಣುವು ಹೀಗೆ ಕೇಳಲು ಶಂಕರನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು-
“ನಾನು ಬೆರಳಿನ ಕೊನೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದೆನಷ್ಟೆ.

ತದಘಪ್ರತಿಘಂ ವಿಷ್ಣೋ ಚರಾಮ್ಲೇತದ್ವೃತಂ ಶುಭಂ ।
 ಏವಮುಕ್ತೋ ಮಹೇಶೇನ ಪುಂಡರೀಕವಿಲೋಚನಃ ॥ ೮೫ ॥
 ಸ್ಥಿತಾ ಕಿಂಚಿನ್ನತಶಿರಾಃ ಪುನರೇವಂ ವ್ಯಜಿಜ್ಞಾಪತ್ ।
 ಯಥೇಚ್ಛಸಿ ತಥಾ ಕ್ರೇಡ ಸರ್ವವಿಷ್ಣುಪನಾಯಕ ॥ ೮೬ ॥
 ಮಾಯಯಾ ಮಾಂ ಮಹಾದೇವ ನ ಛಾದಯಿತುಮರ್ಹಸಿ ।
 ನಾಭೀಕಮಲಕೋಶಾತ್ತು ಕೋಟಿಶಃ ಕಮಲಾಸನಾನ್ ॥ ೮೭ ॥
 ಕಲ್ಪೇ ಕಲ್ಪೇ ಸೃಜಾಮಿಶ ತ್ವನ್ನಿಯೋಗಬಲಾದ್ವಿಭೋ ।
 ತ್ಯಜ ಮಾಯಾಮಿಮಾಂ ದೇವ ದುಸ್ತರಾಮಕೃತಾತ್ಮಭಿಃ ॥ ೮೮ ॥
 ಮದಾದಯೋ ಮಹಾದೇವ ಮಾಯಯಾ ತವ ನೋಹಿತಾಃ ।
 ಯಥಾನದವಗಚ್ಛಾಮಿ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ತೇ ಶಿವಾಪತೇ ॥ ೮೯ ॥
 ಸಂಹಾರಕಾಲೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸದೇವಾನಖಿಲಾನ್ಮನೀನ್ ।
 ಲೋಕಾನ್ವರ್ಣಾಶ್ರಮವತೋ ಹರಿಷ್ಯಸಿ ಯದಾ ಹರ ॥ ೯೦ ॥
 ತದಾ ಕ್ವ ತೇ ಮಹಾದೇವ ಸಾಪಂ ಬ್ರಹ್ಮವಧಾದಿಕಂ ।
 ಸಾರತಂತ್ರ್ಯಂ ನ ತೇ ಶಂಭೋ ಸ್ವೈರಂ ಕ್ರೇಡೇತ್ತತೋ ಭವಾನ್ ॥ ೯೧ ॥
 ಅತೀತಬ್ರಹ್ಮಣಾಮಸ್ಥಾಂ ಸೃಕ್ಯಂತೇ ತವ ಭಾಸತೇ ।
 ತದಾ ತದಾ ಕ್ವನುಗತಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ತವಾನಘ ॥ ೯೨ ॥

೮೫-೮೬. ಅದರಿಂದಂಟಾದ ಪಾಪದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಶುಭವ್ರತ ವನ್ನಾಚರಿಸುವೆನು.” ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆನ್ನಲು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮರಳಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು: “ಲೋಕೇಶ್ವರ! ನೀನು ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ವಿಹರಿಸಬಹುದು.

೮೭-೮೯. ಮಹಾದೇವ! ನನ್ನನ್ನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಆವರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ನಾಥ! ನಿನ್ನ ಆದೇಶಬಲದಿಂದ ನಾನು ಪ್ರತಿಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಭಿಕಮಲಕೋಶದಿಂದ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಸೃಜಿಸುವೆನು. ಮೂಢರಿಗೆ ದುಸ್ತರವಾದ ಈ ಮಾಯೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಮಹಾದೇವ! ನಾನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಭ್ರಾಂತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಪತಿಯೆ! ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಯಸುವೆನು.

೯೦-೯೧. ಶಂಕರ! ಸಂಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಮುನಿಗಳು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಿಗಳಾದ ಜನರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸುವೆಯಷ್ಟೆ; ಆಗ ನಿನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮ ಹತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲಿ ಹೋದುವು? ಮಹಾದೇವ! ನೀನು ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಅದ್ದರಿಂದ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವಿಹರಿಸು.

೯೨. ಎಲೈ ನಿರ್ದುಷ್ಟನೆ! ನಿನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಬ್ರಹ್ಮರ ಅಸ್ಥಿ ಮಾಲೆಯು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಳು ಈಗ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದುವು?

ಕೃತ್ವಾಪಿ ಸುಮಹತ್ಪಾಪಂ ತ್ವಾಂ ಯಃ ಸ್ಮರತಿ ಭಾವತಃ ।

ಅಧಾರಂ ಜಗತಾಮಿಶಂ ತಸ್ಯ ಪಾಪಂ ವಿಲೀಯತೇ || ೯೩ ||

ಯಥಾ ತನೋ ನ ತಿಷ್ಠೇತ ಸನ್ನಿಧಾನಂಶುಮಾಲಿನಃ ।

ತಥಾ ನ ಭವಭಕ್ತಸ್ಯ ಪಾಪಂ ತಸ್ಯ ವ್ರಜೇತ್ಕ್ವಯಂ || ೯೪ ||

ಯಶ್ಚಿಂತಯತಿ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ತನ ಸಾದಾಂಬುಜದ್ವಯಂ ।

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಕಮಪಿ ಪಾಪಂ ತಸ್ಯ ವ್ರಜೇತ್ಕ್ವಯಂ || ೯೫ ||

ತನ ನಾಮಾನುರಕ್ತಾ ವಾಗ್ಯಸ್ಯ ಪುಂಸೋ ಜಗತ್ಪತೇ ।

ಅಪ್ಯದ್ರಿಕೂಟಿತುಲಿತಂ ನೈನಸ್ತಮನುಬಾಧತೇ || ೯೬ ||

ರಜಸಾ ತನುಸಾ ವಿನರ್ಥಿತಂ

ಕ್ಷನು ಪಾಪಂ ಪರಿತಾಪದಾಯಕಂ ।

ಕ್ಷ ಚ ತೇ ಶಿವನಾಮ ಮಂಗಲಂ

ಜನಜೀವಾತು ಜಗದ್ಬ್ರಜಾಪಹಂ

|| ೯೭ ||

ಯದಿ ಜಾತುಚಿದಂಧಕದ್ವಿಷ

ಸ್ತವ ನಾಮೌಷ್ಣಪುಟಾದ್ವಿನಿಸೃತಂ ।

ಶಿವಶಂಕರ ಚಂದ್ರಶೇಖರೇ

ತ್ಯಸಕೃತ್ಸ್ಯ ನ ಸಂಸೃತಿಃ ಪುನಃ

|| ೯೮ ||

೯೩. ಮಹಾಪಾಪವನ್ನೆಸಗಿದವನು, ಜಗತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನೂ, ಅಶ್ರಯದಾತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಅವನ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುವುದು.

೯೪. ಸೂರ್ಯನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯು ನಿಲ್ಲದಿರುವಂತೆ ಶಿವಭಕ್ತನ ಪಾಪವು ಅವನ ಬಳಿ ಸುಳಿಯದೆ ನಾಶವಾಗುವುದು.

೯೫. ನಿನ್ನ ಪಾದಯುಗ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳೂ ನಶಿಸುವುವು.

೯೬. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಮಾತು ನಿನ್ನ ನಾಮದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗಗೊಂಡಿರುವುದೋ ಅವನನ್ನು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಪಾಪವೂ ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೯೭. ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿರುವುದೂ, ಸಂತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆದ ಪಾಪವೆಂದರೇನು? ಜನರಿಗೆ ಜೀವನೌಷಧವೂ, ಜಗದ್ರೋಗನಾಶಕವೂ ಆದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ನಿನ್ನ ನಾಮವೆಲ್ಲಿ?

೯೮. ಅಂಧಕಾಸುರನ ಶತ್ರುವಾದ ನಿನ್ನ, “ಶಿವ, ಶಂಕರ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ” ಎಂಬ ನಾಮಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದವನು ಮರಳಿ ಜನಿಸಿ ಸಂಸಾರ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪರಮಾತ್ಮನುರಂಧಾಮ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ವಿಧೃತ ವಿಗ್ರಹ |
 ಕುತೂಹಲಂ ತವೇಶೇದಂ ಕ್ವ ಪರಾಧೀನತೇಶ್ವರೇ || ೯೯ ||
 ಅದ್ಯ ಧನ್ಯೋಸ್ಥಿ ದೇವೇಶ ಯಂ ನ ಪಶ್ಯಂತಿ ಯೋಗಿನಃ |
 ಪಶ್ಯಾಮಿ ತಂ ಜಗನ್ಮೂಲಂ ಪರಮೇಶ್ವರಮುಕ್ಸಯಂ || ೧೦೦ ||
 ಅದ್ಯ ಮೇ ಪರಮೋ ಲಾಭಸ್ತ್ವದ್ಯ ಮೇ ಮಂಗಲಂ ಪರಂ |
 ತ್ವದ್ವಿಷ್ಣುಮೃತತ್ಯಪ್ತಸ್ಯ ತೃಣಂ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗದಂ || ೧೦೧ ||
 ಇತ್ಥಂ ವದತಿ ಗೋವಿಂದೇ ವಿನುಲಾ ಪದ್ಮಯಾ ತಯಾ |
 ಮನೋರಥವತೀ ನಾಮ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೇ ಸಮರ್ಪಿತಾ || ೧೦೨ ||
 ಭಿಕ್ಷಾಟನಾಯ ದೇವೋಽಪಿ ನಿರಗಾತ್ಪರಯಾ ಮುದಾ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾನ್ಮಯಾಯಿನೀಂ ತಾಂ ತು ಸಮಾಹೂಯ ಜನಾರ್ದನಃ |
 ಸಂಪ್ರಾರ್ಥಯದ್ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವಿಮುಂಚ ತ್ವಂ ತ್ರಿಶೂಲಿನಂ || ೧೦೩ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೋನಾಚಃ—
 ಅನೇನಾಽಪಿ ಮಿಷೇಣಾಹಂ ಸಂಸೇವ್ಯಾನ್ಮುಂ ವೃಷಧ್ವಜಂ |
 ಆತ್ಮಾನಂ ಪಾವಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಕ್ವ ಪುನರ್ಭವದರ್ಶನಂ || ೧೦೪ ||

೯೯. ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಪರಮಾತ್ರಯನೂ, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಧರಿಸಿದ ಶರೀರ ವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಓ ಮಹೇಶ್ವರನೆ! ನಿನಗೆ ಇದೊಂದು ಕುತೂಹಲವೆ! ನಿನಗೆ ಪರಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿ?

೧೦೦. ದೇವೇಶ! ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ನೋಡಲಸದಳನಾಗಿ, ಜಗತ್ಪಾರಣನೂ, ನಾಶರಹಿತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಧನ್ಯನಾದೆನು.

೧೦೧. ಈಗ ನನಗೆ ಉತ್ತಮ ಲಾಭವೂ, ಉತ್ತಮ ಮಂಗಗಳೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಾವೃತದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಂಡವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷ ಕೆರಡೂ ತೃಣಸಮಾನವಾದುವು.”

೧೦೨. ವಿಷ್ಣುವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಲು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮಹೇಶ್ವರನ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತಳು.

೧೦೩. ಶಿವನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಕರೆದು ನೀನು ಶಿವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

೧೦೪. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ:—ವಿಷ್ಣುವೆ! ನಾನು ಈ ನೆಪದಿಂದ ಲಾದರೂ ಶಿವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಶಿವನ ದರ್ಶನವು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವುದು?

ಸಾ ತತ್ಕಾಜ ನತತ್ವಾರ್ಷಂ ವ್ಯಾಹೃತಾಃ ಪಿ ಮುರಾರಿಣಾ |
 ತಮೂಚೇಃಥ ಹರಿಂ ಶಂಭುಃ ಸ್ತೇರಾಸ್ತೋ ವಚನಂ ಶುಭಂ || ೧೦೫ ||
 ತ್ವದ್ವಾಕ್ವೇಯೂಷಪಾನೇನ ತೃಪ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಬಹುಮಾನದ |
 ವರಂ ವೃಣೇಷ್ವ ಗೋವಿಂದ ವರದೋಽಸ್ಮಿ ತವಾನಘ || ೧೦೬ ||
 ನ ಮಾದ್ಯಂತಿ ಯಥಾ ಭೈಕ್ಷ್ಯೈರ್ಭಿಕ್ಷುವೋಽಪ್ಯತಿ ಸಂಸ್ಕೃತೈಃ |
 ಯಥಾ ಮಾನಸುಧಾಪಾನೈರ್ನುನ್ನಭಿಕ್ಷ್ವಾಟನಜ್ವರಾಃ || ೧೦೭ ||

ಮಹಾವಿಷ್ಣು ರುವಾಚ :-

ಏಷ ಏವ ವರಃ ಶ್ಲಾಘ್ಯೋ ಯದಹಂ ದೇವತಾಃ ಧಿಪಂ |
 ಪಶ್ಯಾಮಿ ತ್ವಾಂ ದೇವದೇವಂ ಮನೋರಥಪಥಾತಿಗಂ || ೧೦೮ ||
 ಅನಭ್ರೇಯಂ ಸುಧಾವೃಷ್ಟಿರನಾಯಾಸೋ ಮಹೋತ್ಸವಃ |
 ಅಯತ್ನೋ ನಿಧಿಲಾಭೋ ಯದ್ವೀಕ್ಷ್ಯಾಣಂ ಹರತೇ ಸತಾಂ || ೧೦೯ ||
 ಅವಿಯೋಗೋಽಸ್ತು ಮೇ ದೇವ ತ್ವದಂಘ್ರಿಯುಗಲೇನ ವೈ |
 ಏಷ ಏವ ವರಃ ಶಂಭೋ ನಾನ್ಯಂ ಕಂಚಿದ್ವರಂ ವೃಣೇ || ೧೧೦ ||

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಏವಂ ಭವತು ತೇನಂತ ಯತ್ತ್ವಯೋಕ್ತಂ ಮಹಾಮತೇ |
 ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ದೇವಾನಾಂ ವರದಸ್ತ್ವಂ ಭವಿಷ್ಯಸಿ || ೧೧೧ ||

೧೦೫. ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳಿದರೂ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಆ ಶಂಕರನ ಪಾರ್ಶ್ವ ವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಶಂಕರನು ಅನಂತರ ನಗುತ್ತ ಈ ಶುಭವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡಿದನು.

೧೦೬. “ಬಹುಮಾನವನ್ನೀಯುವ ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೆ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಾತೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ತೃಪ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ಗೋವಿಂದ! ವರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ಕೇಳಿಕೊ.

೧೦೭. ಸನ್ಮಾಸಿಗಳು ಭಿಕ್ಷಾಟನವೆಂಬ ಜ್ವರದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಮಾನವೆಂಬ ಅಮೃತಪಾನದಿಂದ ಹೇಗೆ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವರೋ, ಹಾಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಭಿಕ್ಷೆಗಳಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.”

೧೦೮. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನಾನು ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯನೂ, ಅಭಿಲಾಷೆಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಮೀರಿದವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ನನಗೆ ಶ್ಲಾಘ್ಯವಾದ ವರವಾಗಿರುವುದು.

೧೦೯. ಶಂಕರ! ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ಮೋಡವಿಲ್ಲದ ಮಳೆಯೂ, ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಮಹೋತ್ಸವವೂ, ಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಲಭಿಸಿದ ನಿಧಿಯೂ ಆಗಿರುವುದು.

೧೧೦. ಮಹಾದೇವ! ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳ ವಿಯೋಗವಾಗದಿರಲಿ. ಇದೇ ವರವು. ಬೇರೆ ಯಾವ ವರವನ್ನೂ ವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೧. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೆ! ನೀನು

ಅನುಗೃಹ್ಯೇತಿ ದೈತ್ಯಾಸರಿಂ ಕೇಂದ್ರಾದಿ ಭುವನೇ ಚರನ್ |
 ಭೇಜೇ ವಿಮುಕ್ತಿಜನನೀಂ ನಾಮ್ನಾ ವಾರಾಣಸೀಂ ಪುರೀಂ || ೧೧೨ ||
 ಯತ್ರ ಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಜಂತೂನಾಂ ಕಲಾಂ ನಾಹಂತಿ ಸೋಡಶೀಂ |
 ಅಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವಾನಾಂ ಪದಾನಿ ವಿಪದಾಂ ಪದಂ || ೧೧೩ ||
 ವರಂ ವಾರಾಣಸೀವಾಸೀ ಜಟೀ ಮುಂಡೀ ದಿಗಂಬರಃ |
 ನಾಸನ್ಯತ್ರ ಭತ್ರಸಂಭನ್ವನಸುಧಾ ಮಂಡಲೇಶ್ವರಃ || ೧೧೪ ||
 ವರಂ ವಾರಾಣಸೀಭಿಕ್ಷಾ ನ ಲಕ್ಷ್ಯಾಧಿಪತಾಸನ್ಯತಃ |
 ಲಕ್ಷ್ಯಾಧೀಶೋ ವಿಶೇದ್ಗರ್ಭಂ ತದ್ಭಿಕ್ಷಾಶೀ ನ ಗರ್ಭಭಾಕ್ || ೧೧೫ ||
 ಭಿಕ್ಷಾಸಿ ಯತ್ರ ಭಿಕ್ಷುಭ್ಯೋ ದತ್ತಾಮಲಕಸಂಮಿತಾ |
 ಸುಮೇರುಣಾಸಿ ತುಲಿತಾ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಗುರುರ್ಭವೇತ್ || ೧೧೬ ||
 ವರ್ಷಾಶನಂ ಹಿ ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸೀದತ್ಕುಟುಂಬಿನೇ |
 ಯಾವಂತ್ಯಬ್ದಾನಿ ತಾವಂತಿ ಯುಗಾನಿ ಸ ದಿವೀಜ್ಯತೇ || ೧೧೭ ||
 ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ವರ್ಷಭೋಜ್ಯಂ ಯೋ ದದ್ಯಾನ್ನಿರುಪಾಯಿನೇ |
 ಸ ಕದಾಚಿತ್ತ್ಪುಟ್ ಕ್ಷುಧಾತೋ ದುಃಖಂ ಭುಂಕ್ತೇ ನರರ್ಷಭಃ || ೧೧೮ ||

ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ. ನೀನು ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗುವೆ.

೧೧೨. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅನುಗೃಹಿಸಿ ಸತ್ಯಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ವಿಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವ ವಾರಾಣಸಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೧೧೩-೧೧೪. ಆಪತ್ತಿಗೆ ಆಶ್ರಯಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಲೋಕಗಳೂ, ಪದವಿಗಳೂ ಈ ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂತುಗಳಿಗಿರುವ ಪದವಿಯ ಮೋಡಶಕಲೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪಾಶುಪತನೂ, ಏಕದಂಡವುಳ್ಳ ಸನ್ಯಾಸಿಯೂ, ದಿಗಂಬರನೂ ಉತ್ತಮರು. ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಶೇಷನಲ್ಲ.

೧೧೫. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡುವುದೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಇತರ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವೂ ಉತ್ತಮವಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಯಾಧೀಶನು ಮರಳಿ ಜನಿಸುವನು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವವನು ಪುನಃ ದುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೬-೧೧೭. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಿತ್ತ ನೆಲ್ಲಿಯ ಕಾಯಿಯಷ್ಟು ಭಿಕ್ಷೆಯೂ ಮೇರುಪರ್ವತದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಸಾರಿಗೆ ವರ್ಷಾಶನವನ್ನಿತ್ತವನು ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ವರ್ಷಾಶನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಯುಗಗಳಕಾಲ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೧೧೮. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನೋಪಾಯವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ವರ್ಷಾಶನವನ್ನು

ನಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ನಿವಸತಾಂ ಯತ್ಪುಣ್ಯಮುಪಜಾಯತೇ |

ತದೇವ ಸಂವಾಸಯಿತುಃ ಫಲಂ ತ್ವನಿಕಲಂ ಭವೇತ್ || ೧೧೯ ||

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಾನಿ ಯಸ್ಯಾ ನಾನ್ನೋಽಪಿ ಕೀರ್ತನಾತ್ |

ತ್ಯಜಂತಿ ಪಾಪಿನಂ ಕಾಶೀ ಸಾ ಕೇನೇಹೋಪಮಾಯತೇ || ೧೨೦ ||

ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಪ್ರವಿಷ್ಟನಾತ್ರೇಥ ಭೈರವೇ ಭೀಷಣಾಕೃತೌ |

ಹಾಹೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾತಾಲತಲಮಾನಿಶತ್ || ೧೨೧ ||

ಕಪಾಲಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ರುದ್ರಃ ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಪಶ್ಯತಾಂ |

ಹಸ್ತಾತ್ಪತಿಸಮಾಲೋಕ್ಯ ನನರ್ತ ಪರಯಾ ಮುದಾ || ೧೨೨ ||

ವಿಧೇಃ ಕಪಾಲಂ ನಾಃಮುಂಚತ್ಕರನುತ್ಕಂಠದುಃಸಹಂ |

ಹರಸ್ಯ ಭ್ರಮತಃ ಕ್ವಾಪಿ ತತ್ಕಾರ್ಯಾಂ ಕ್ಷಣತೋಽಪತತ್ || ೧೨೩ ||

ಶೂಲಿನೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಹತ್ಯಾ ನಾಃಪೃಷ್ಠಂ ಚ ಯಾ ಕ್ಷಚಿತ್ |

ಸಾ ಕಾರ್ಯಾಂ ಕ್ಷಣತೋ ನಷ್ಟಾ ಕಥಂ ಕಾಶೀ ನ ದುರ್ಲಭಾ || ೧೨೪ ||

ಅತಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕಾರ್ಯಾ ಪೂಜನೀಯಾ ಪುರೀ ತ್ವಿಯಂ || ೧೨೫ ||

ಕೊಟ್ಟವನು ಒಂದು ಸಾರಿಯೂ ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ದುಃಖಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೯. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವೇ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿಸುವವರಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದು.

೧೨೦. ಕಾಶಿಯ ನಾನುಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದಲೇ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುವು. ಅಂತಹ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗುವುದು.

೧೨೧. ಎಲೈ ಮುನಿಯೆ! ಭಯಂಕರವಾದ ಆಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಭೈರವನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಹಾಹಾಕಾರಮಾಡುತ್ತ ಪಾತಾಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು.

೧೨೨. ರುದ್ರನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಕಪಾಲವು ಬಿದ್ದು ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನರ್ತಿಸಿದನು.

೧೨೩. ಎಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರೂ ಶಿವನ ಹಸ್ತವನ್ನು ಬಿಡದಿರುವ ದುಸ್ಸಹವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿತು.

೧೨೪-೧೨೫. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಡದಿರುವ ಮಹೇಶ್ವರನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆ ಕಾಶಿಯು ಹೇಗೆ ದುರ್ಲಭವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ನಾರಾಣಸೀತಿ ಕಾಶೀತಿ ಮಹಾನುಂತ್ರಮಿಮಂ ಜಪನ್ |

ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ತು ಜಂತುರ್ಜಾತು ನ ಜಾಯತೇ || ೧೨೬ ||

ಅವಿಮುಕ್ತಂ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸ್ಮರನ್ಮಾಣಾಂಸ್ತು ಯಸ್ಯಜೇತ್ |

ದೂರದೇಶಾಂತರಸ್ಥೋಽಪಿ ಸ್ಥೋಽಪಿ ಜಾತು ನ ಜಾಯತೇ || ೧೨೭ ||

ಅನಂದಕಾನನೇ ಯಸ್ಯ ಚಿತ್ತಂ ಸಂಸ್ಕರತೇ ಸದಾ |

ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರನಾಮಶ್ರವಣಾನ್ನ ಸ ಭೂಯೋಽಭಿಜಾಯತೇ || ೧೨೮ ||

ರುದ್ರಾವಾಸೇ ವಸೇನ್ನಿತ್ಯಂ ನರೋ ನಿಯತಮಾನಸಃ |

ಏನಸಾಮತಿಸಂಭಾರಂ ಕೃತ್ವಾ ಕಾಲಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೧೨೯ ||

ಮಹಾಶ್ಮಶಾನಮಾಸಾದ್ಯ ಯದಿ ದೈವಾದ್ವಿಪದ್ಯತೇ |

ಪುನಃ ಶ್ಮಶಾನಶಯನಂ ನ ಕ್ವಾಽಪಿ ಲಭತೇ ಪುಮಾನ್ || ೧೩೦ ||

ಕಪಾಲಮೋಚನಂ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಯೇ ಸ್ಮರಿಷ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾಃ |

ತೇಷಾಂ ವಿನಂಕ್ಷ್ಯತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಮಿಹಾಸನ್ಯತ್ರಾಽಪಿ ಸಾತಕಂ || ೧೩೧ ||

ಅಗತ್ಯ ತೀರ್ಥಪ್ರವರೇ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ |

ತರ್ಪಯಿತ್ವಾ ಪಿತೃನ್ದೇವಾನ್ ಮುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಯಾ || ೧೩೨ ||

೧೨೬. ನಾರಾಣಸೀ, ಕಾಶೀ ಎಂಬ ಈ ಮಹಾನುಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬದುಕಿರುವವರಿಗೆ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಪಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಯು ಮತ್ತೆ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಮಹಾನುಂತ್ರಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

೧೨೭. ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನೂ, ಅವಿಮುಕ್ತಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಮರಳಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೮. ಅನಂದಕಾನನವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಮರಿಸುವವನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನಾಮಶ್ರವಣದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೨೯. ನಿತ್ಯವೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ರುದ್ರಾವಾಸದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನು ಅತ್ಯಂತ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಾದರೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೩೦. ಮನುಷ್ಯನು ಮಹಾಶ್ಮಶಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಮೃತನಾದರೆ ಮರಳಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೩೧. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಪಾಲಮೋಚನವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಮಾನವರ ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೀಳುವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೩೨. ಈ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಧಿಯಂತೆ ಮಿಂದು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ತರ್ಪಣದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ ಮಾನವರು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ಅಶಾಶ್ವತಮಿದಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ವಸಂತಿ ಯೇ |

ದೇಹಾಂತೇ ತತ್ಪರಂ ಜ್ಞಾನಂ ತೇಷಾಂ ದಾಸ್ಯತಿ ಶಂಕರಃ || ೧೩೩ ||

ಇಯಂ ಕಾಶೀ ಪುರೀ ವಿಪ್ರ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವದ್ರತನುಃ ಪರಾ |

ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯಾ ಪರಾನಂದಾ ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯೇಶವಿರೋಧಿಭಿಃ || ೧೩೪ ||

ಅಸ್ಯಾಸ್ತತ್ಸಮಹಂಜಾನೇ ಶಿವಭಕ್ತಿಪರೋಽಪಿ ವಾ |

ಮುಚ್ಯಂತೇ ಜಂತವೋತ್ಪ್ರವ ಯಥಾ ಯೋಗೇನ ಯೋಗಿನಃ || ೧೩೫ ||

ಪರಂ ಪದಮಿಯಂ ಕಾಶೀ ಪರಾನಂದಾ ಇಯಂ ಪುರೀ |

ಇಯಮೇವ ಪರಂ ಜ್ಞಾನಂ ಸೇವ್ಯಾಸೌ ಮೋಕ್ಷಕಾಂಕ್ಷಿಭಿಃ || ೧೩೬ ||

ಅತ್ರೋಷಿತ್ವಾಪೀಶಭಕ್ತಾನ್ವಿರುಣದ್ಧಿ ತು ಯಃ ಕುಧೀಃ |

ಪುರ್ಯೈ ದ್ರುಹ್ಯತಿ ನಾ ಮೂಢಸ್ತಸ್ಯಾನ್ಯತ್ಯಾತ್ರ ನೋ ಗತಿಃ || ೧೩೭ ||

ಕಸಾಲಮೋಚನಂ ತೀರ್ಥಂ ಪುರಸ್ಕತ್ವಾತು ಭೈರವಃ |

ತತ್ಪ್ರವ ತಸ್ಥಾ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಘಸಂತತಿ || ೧೩೮ ||

ಪಾಪಭಕ್ತನುಮಾಸಾದ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ಪಾಪಶತಾನ್ಯಪಿ |

ಕುತೋ ಬಿಭೇತಿ ಪಾಪೇಭ್ಯಃ ಕಾಲಭೈರವಸೇವಕಃ || ೧೩೯ ||

೧೩೩. ಈ ದೇಹವು ಅಶಾಶ್ವತವೆಂದರಿತು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮಾನವರಿಗೆ ಶಂಕರನು ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

೧೩೪. ಆಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಈ ಕಾಶಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲಾಗದಿರುವುದೂ, ಪರಮಾನಂದರೂಪವೂ, ಶಿವನ ದ್ವೇಷಿಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಲಶಕ್ಯವೂ ಆದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿವನ ಶರೀರವಾಗಿದ್ದಿತು.

೧೩೫-೧೩೬. ಇದರ ತತ್ವವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಶಿವಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಯೋಗಿಗಳು ಯೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಈ ಕಾಶಿಯು ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವೂ, ಪರಮಾನಂದಕವೂ, ಪರಮಜ್ಞಾನಪ್ರದವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಇದನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೧೩೭. ಯಾವ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಾಗಲಿ, ಈ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕಾಗಲಿ ದ್ರೋಹಮಾಡುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೩೮. ಭೈರವನು ಕಸಾಲಮೋಚನತೀರ್ಥವನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತರ ಪಾಪವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತ ವಾಸಿಸಿದನು.

೧೩೯ ಕಾಲಭೈರವನ ಸೇವಕನು ಅನೇಕ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಸಗಿದ್ದರೂ ಪಾಪಭಕ್ಷಕನಾದ ಭೈರವನನ್ನು ದೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಏಕೆ ಹೆದರುವನು?

ಅನುದರ್ಶಯತಿ ಪಾಪಾನಿ ದುಷ್ಟಾನಾಂ ಚ ಮನೋರಥಾನ್ |

ಅನುದರ್ಶಕ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಸ್ತತೋಽಸೌ ಕಾಲಭೈರವಃ || ೧೪೦ ||

ಕಲಿಂ ಕಾಲಂ ಕಲಯತಿ ಸದಾ ಕಾಶೀನಿವಾಸಿನಾಂ |

ಅತಃ ಖ್ಯಾತಿಂ ಪರಾಂ ಸ್ವಾಪ್ತಃ ಕಾಲಭೈರವಸಂಜ್ಞಿತಾಂ || ೧೪೧ ||

ಸದೈವ ಯಸ್ಯ ಭಕ್ತೇಭ್ಯೋ ಯಮದೂತಾಃ ಸುದಾರುಣಾಃ |

ಪರಮಾಂ ಭೀರುತಾಂ ಸ್ವಾಸ್ತಾಸ್ತತೋಽಸೌ ಭೈರವಃ ಸ್ಕೃತಃ || ೧೪೨ ||

ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಾಃ ಸಿತಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಕಾಲಭೈರವಸನ್ನಿಧೌ |

ಉಪೋಷ್ಯ ಜಾಗರಂ ಕುರ್ವನ್ಮಹಾಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೪೩ ||

ಯತ್ಕಿಂಚಿದಶುಭಂ ಕರ್ಮ ಕೃತಂ ಮಾನುಷಬುದ್ಧಿತಃ |

ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ಕಾಲಭೈರವದರ್ಶನಾತ್ || ೧೪೪ ||

ಅನೇಕಜನ್ಮನಿಯುತ್ಪ್ರಯತ್ನತಂ ಜಂತುಭಿರ್ದ್ವಿಷಂ |

ತತ್ಸರ್ವಂ ವಿಲಯತ್ಯಾಶು ಕಾಲಭೈರವದರ್ಶನಾತ್ || ೧೪೫ ||

ಕೃತ್ವಾ ಚ ವಿವಿಧಾಂ ಪೂಜಾಂ ಮಹಾಸಂಭಾರವಿಸ್ತರೈಃ |

ನರೋ ಮಾರ್ಗಾಃ ಸಿತಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ನಾರ್ಷಿಕಂ ವಿಘ್ನಮುತ್ಸೃಜೇತ್ || ೧೪೬ ||

೧೪೦. ಭೈರವನು ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ದುಷ್ಟರ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಅನುದರ್ಶಕನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾದನು.

೧೪೧. ಈತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಶೀನಾಸಿಕಗಳ ಕಲಿತನವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಕಾಲಭೈರವನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

೧೪೨. ಇವನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಯಮದೂತರು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆದರುವುದರಿಂದ ಇವನು ಭೈರವನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು.

೧೪೩. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಕಾಲಭೈರವನ ಬಳಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಜಾಗರಣೆಗೈಯುವವನು ಮಹಾಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೪೪. ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲಭೈರವನ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೪೫. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲಭೈರವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೪೬. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಅನೇಕ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಒಂದುವರ್ಷದ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಅಷ್ಟನ್ಯಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ರವಿಭೂಮಿಜನಾಸರೇ |
 ಯಾತ್ರಾಂ ಚ ಭೈರವೀಂ ಕೃತ್ವಾ ಕೃತ್ಯೈಃ ಸಾಹೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೪೭ ||
 ಕಾಲಭೈರವಭಕ್ತಾನಾಂ ಸದಾ ಕಾಶೀನಿವಾಸಿನಾಂ |
 ವಿಘ್ನಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ಮೂಢಃ ಸ ದುರ್ಗತಿಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೪೮ ||
 ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೇಽಪಿ ಯೇ ಭಕ್ತಾ ನೋ ಭಕ್ತಾಃ ಕಾಲಭೈರವೇ |
 ಕಾಶ್ಯಾಂ ತೇ ವಿಘ್ನ ಸಂಘಾತಂ ಲಭಂತೇ ತು ಪದೇಪದೇ || ೧೪೯ ||
 ತೀರ್ಥೇ ಕಾಲೋದಕೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ತರ್ಪಣಮತ್ವರಃ |
 ವಿಲೋಕ್ಯ ಕಾಲರಾಜಂ ಚ ನಿರಯಾದುದ್ಧರೇತ್ಪಿತೃನ್ || ೧೫೦ ||
 ಅಷ್ಟಾ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೇಕೃತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಪಾಪಭಕ್ಷಣಂ |
 ನರೋ ನ ಸಾಹೈರ್ಲಿಪ್ಯೇತ ಮನೋನಾಕ್ಶಾಯಸಂಭವೈಃ || ೧೫೧ ||
 ತಸ್ಮಿನ್ನಾಮರ್ದಕೇ ಪೀಠೇ ಜಪ್ತ್ವಾ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟದೇವತಾಂ |
 ಷಣ್ಮಾಸಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಪ್ನೋತಿ ಸಾಧಕೋ ಭೈರವಾಜ್ಞಯಾ || ೧೫೨ ||
 ವಾರಾಣಸ್ಯಾಮುಷಿತಾ ಯೋ ಭೈರವಂ ನ ಭಜೇನ್ನರಃ |
 ತಸ್ಯ ಸಾಪಾನಿ ವರ್ಧಂತೇ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷೇ ಯಥಾ ಶಶೀ || ೧೫೩ ||
 ಯಂ ಯಂ ಸಂಚಿಂತಯೇತ್ಕಾಮಂ ಪಾಪಭಕ್ಷಣಸೇವಯಾ |
 ಬಲಿಪೂಜೋಪಹಾರೈಶ್ಚ ತಂ ತಂ ಸ ಸಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೫೪ ||

೧೪೭. ಅಷ್ಟಮಿಾ, ಚತುರ್ದಶೀ, ಭಾನು, ಮಂಗಳವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭೈರವನ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೪೮. ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕಾಲಭೈರವನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾನವನು ದುರ್ಗತಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು.

೧೪೯. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಕಾಲಭೈರವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡದ ಕಾಶೀವಾಸಿಗಳು ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೫೦-೧೫೧. ಕಾಲೋದಕತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ತ್ವರೆಯಿಲ್ಲದೆ ತರ್ಪಣಗೈದು ಕಾಲರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾನವನು ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಕಾಲಭೈರವನಿಗೆ ಎಂಟು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ವಾಙ್ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ದೇಹಗಳಿಂದಂಟಾದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಲಿಪ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫೨. ಸಾಧಕನು ಆ ಆಮರ್ದಕಪೀಠದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಭೈರವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೫೩. ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಭೈರವನನ್ನು ಭಜಿಸಿದ ಮಾನವನ ಪಾಪಗಳು ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುವು.

೧೫೪. ಭೈರವನನ್ನು ಬಲಿಪೂಜೋಪಹಾರಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತ ಯಾವ ಯಾವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾನವನು ಚಿಂತಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಕಾಲರಾಜಂ ನ ಯಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಭೂತಾಃಷ್ವಮಿಾ ಕುಜಂ ।

ಭಜೇತ್ಸ್ಯ ಕ್ಷಯೇತ್ಪುಣ್ಯಂ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷೇ ಯಥಾ ಶಶೀ ॥ ೧೫೫ ॥

ಶ್ರುತ್ವಾಽಧ್ಯಾಯಮಿಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಃಪನೋದಕಂ ।

ಭೈರವೋತ್ಪತ್ತಿಸಂಜ್ಞಂ ಚ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೧೫೬ ॥

ಬಂಧನಾಗಾರಸಂಸ್ಥೋಽಪಿ ಸ್ತ್ರಾಪ್ತೋಽಪಿ ವಿಪದಂ ಪರಾಂ ।

ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಂ ಭೈರವಸ್ಯ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮುಚ್ಯೇತ ಸಂಕಟಾತ್ ॥ ೧೫೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಭೈರವಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವರ್ಣನಂ”
ನಾಮೈಕತ್ರಂಶೋಧಾಯಃ

೧೫೫. ಯಾವನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲರಾಜನನ್ನು ಚತುರ್ದಶೀ, ಅಷ್ಟಮಿ, ಮಂಗಳವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸುವನೋ; ಅವನ ಪುಣ್ಯವು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಕ್ಷಯಿಸುವಂತೆ ಕ್ಷಯಿಸಿಹೋಗುವುದು.

೧೫೬. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಭೈರವೋತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳುದೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಆದ ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೫೭. ಬಂಧನದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಮಹಾಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಭೈರವನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆ ಆ ಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಭೈರವಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ದಂಡಪಾಣಿಶ್ವಾರ್ಯವರ್ಣನಂ

ಅಗಸ್ಯ ಉವಾಚ:-

ಬರ್ಹಿಯಾನ ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ಹರಿಕೇಶಸಮುದ್ಭವಂ ।
 ಕೋಸೌ ಕಸ್ಯ ಸುತಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೀದೃಗಸ್ಯ ತಪೋ ಮಹತ್ ॥ ೧ ॥
 ಕಥಂ ಚ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಪ್ರಿಯತ್ವಂ ಸಮುಪೇಯಿವಾನ್ ।
 ಕಾಶೀವಾಸಿಜನೀನೋಭೂತ್ಕಥಂ ವಾ ದಂಡನಾಯಕಃ ॥ ೨ ॥
 ಏತದಿಚ್ಛಾನ್ಯಹಂ ಶ್ರೋತುಂ ಪ್ರಸಾದಂ ಕುರು ಮೇ ವಿಭೋ ।
 ಅನ್ನದತ್ತ್ವಂ ಚ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಥನೇಷ ಮಹಾನುತಿಃ ॥ ೩ ॥
 ಸಂಭ್ರಮೋ ವಿಭ್ರಮಶ್ಚೋಭೌ ಕಥಂ ತದನುಗಾಮಿನೌ ।
 ವಿಭ್ರಾಂತಿಕಾರಿಣೌ ಕ್ಷೇತ್ರವೈರಿಣಾಂ ಸರ್ವದಾ ನೃಣಾಂ ॥ ೪ ॥
 ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ:-
 ಸಮ್ಯಗಾಪೃಚ್ಛಿ ಭವತಾ ಕಾಶೀವಾಸಿಸಮಾಹಿತಂ ।
 ಕುಂಭಸಂಭವ ವಿಪ್ರರ್ಷೇ ದಂಡಪಾಣಿಕಥಾನಕಂ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಂಡಪಾಣಿಶ್ವಾರ್ಯವರ್ಣನ

೧. ಅಗಸ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮಯೂರವಾಹನನಾದ ಎಲೈ ಸ್ಕಂದನೆ! ಹರಿಕೇಶನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು. ಇವನು ಯಾರು? ಯಾರ ಮಗನು? ಇವನ ಮಹಾತಪಸ್ಸು ಎಂತಹದು?

೨. ಈ ಹರಿಕೇಶನು ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದನು? ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದನು? ಹೇಗೆ ದಂಡನಾಯಕನಾದನು?

೩. ಈ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನು ಅನ್ನದಾತನಾದುದೆಂತು? ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಾನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಬಯಸುವೆನು? ಅನುಗ್ರಹಮಾಡು.

೪. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವೈರಿಗಳಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಸಂಭ್ರಮವಿಭ್ರಮರು ಅವನಿಗೆ ಅನುಚರರಾದುದು ಹೇಗೆ?

೫. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಗಸ್ಯ! ನೀನು ಕಾಶೀವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವಾದ ದಂಡಪಾಣಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವೆ.

ಯದಾಕರ್ಣ್ಯ ನರಃ ಪ್ರಾಜ್ಞ ಕಾಶೀವಾಸಸ್ಯ ಯತ್ಪಲಂ |
 ನಿಷ್ಪ್ರತ್ಯೂಹಂ ತದಾಪೋತಿ ವಿಶ್ವಭರ್ತುರನುಗ್ರಹಾತ್ || ೬ ||
 ರತ್ನಭದ್ರ ಇತಿಖ್ಯಾತಃ ಪರ್ವತೇ ಗಂಧಮಾದನೇ |
 ಯಕ್ಷಃ ಸುಕೃತಲಕ್ಷ್ಮಿಶ್ರೀಃ ಪುರಾ ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕಃ || ೭ ||
 ಪೂರ್ಣಭದ್ರಂ ಸುತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸೋಽಭೂತ್ಪೂರ್ಣಮನೋರಥಃ |
 ವಯಶ್ಚ ರಮಮಾಸಾದ್ಯ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನನೇಕಶಃ || ೮ ||
 ಶಾಂಬವೇನಾಥ ಯೋಗೇನ ದೇಹಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಸಾರ್ಥಿವಂ |
 ಅಸಸಾದ ಶಿನಂ ಶಾಂತಂ ಶಾಂತಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಕಃ || ೯ ||
 ಪಿತರ್ಯುಪರತೇ ಸೋಽಥ ಪೂರ್ಣಭದ್ರೋ ಮಹಾಯಶಾಃ |
 ಸುಕೃತೋಪಾತ್ತವಿಭವೋ ಭವಸಂಭೋಗಭುಕ್ತಿಭಾಕ್ || ೧೦ ||
 ಸರ್ವಾನ್ಮನೋರಥಾಂಲ್ಲೇಭೇ ವಿನಾ ಸ್ವಗೃಹಸಾಧನಂ |
 ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಶ್ರಮನೇಪಥ್ಯಂ ಪಥ್ಯಂ ಪೈತಾಮಹಂ ಮಹತ್ || ೧೧ ||
 ಸಂಸಾರತಾಪಸಂತಪ್ತಾಂವಯವಾಃಮೃತಸೀಕರಂ |
 ಅಪತ್ಯಂ ಪತತಾಂ ಪೋತಂ ಬಹುಕ್ಲೇಶಮಹಾರ್ಣವೇ || ೧೨ ||

೬. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾನವನು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಾಶೀವಾಸದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಂದುವನು.

೭. ಹಿಂದೆ ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸಂಸತ್ತುಳ್ಳವನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೂ ಆದ ರತ್ನಭದ್ರನೆಂಬ ಯಕ್ಷನೋರ್ವನಿದ್ದನು.

೮-೯. ಅವನು ಪೂರ್ಣಭದ್ರನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನೋರಥವುಳ್ಳವನಾದನು. ಅನಂತರ ಅವನು ಅನೇಕ ಭೋಗಗಳನ್ನು ನುಭವಿಸಿ ಶಿವಧ್ಯಾನರೂಪವಾದ ಯೋಗದಿಂದ ಪಾರ್ಥಿವ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಾಗಿ ಶಿವನ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೧೦-೧೨. ತಂದೆಯು ಮೃತನಾಗಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಪೂರ್ಣಭದ್ರನು ಪುಣ್ಯದಿಂದೂ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ಸಾಂಸಾರಿಕವಾದ ಸಮಸ್ತಭೋಗಗಳನ್ನು ನುಭವಿಸುತ್ತ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣನೂ, ಗೃಹಸ್ಥಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರನೂ, ಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಸಂಸಾರದ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಸಂತಪ್ತರಾದವರಿಗೆ ಅಮೃತಬಿಂದುವಿನಂತಿರುವವನೂ, ಅತಿ ದುಃಖವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ದೋಣಿಯಂತಿರುವವನೂ ಆದ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಮನೋರಥಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದನು.

ಪೂರ್ಣಭದ್ರೋಽಥ ಸಂವೀಕ್ಷ್ಯ ಮಂದಿರಂ ಸರ್ವಸುಂದರಂ ।

ತದ್ಬಾಲಕೋಮಲಾಲಾಪನಿಕಲಂ ತ್ಯಕ್ತಮಂಗಲಂ

॥ ೧೩ ॥

ಶೂನ್ಯಂ ದರಿದ್ರಹೃದಿವ ಜೀರ್ಣಾರಣ್ಯಮಿವಾಸಥವಾ ।

ಸಾಂಘತತ್ವಾಂತರಮಿವ ಪಿನ್ನೋಽತೀವಾಸಪತ್ಯವಾನ್

॥ ೧೪ ॥

ಆಹೂಯ ಗೃಹಿಣೀಂ ಸೋಽಥ ಯಕ್ಷಃ ಕನಕಕುಂಡಲಾಂ ।

ಉವಾಚ ಯಕ್ಷಿಣೀಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಂ ಪೂರ್ಣಭದ್ರೋ ಘಟೋದ್ಭವ

॥ ೧೫ ॥

ನ ಹರ್ನ್ಯಸುಖದಂ ಕಾಂತೇ ದರ್ಪಣೋದರಸುಂದರಂ ।

ಮುಕ್ತಾಗವಾಕ್ಸಸುಭಗಂ ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲಾಜಿರಂ

॥ ೧೬ ॥

ಪದ್ಮರಾಗೇಂದ್ರನೀಲಾರ್ಚಿರರ್ಚಿತಾಟ್ಟಾಲಕಂ ಕ್ಷಣತ್ ।

ವಿದ್ವಮಸ್ತಂಭಶೋಭಾಢ್ಯಂ ಸ್ಪುರತ್ ಸ್ಫಟಿಕಕುಡ್ಯವತ್

॥ ೧೭ ॥

ಪ್ರೇಂಬತ್ಪತಾಕಾನಿಕರಂ ಮಣಿಮಾಣಿಕ್ಯಮಾಲಿತಂ ।

ಕೃಷ್ಣಾಗುರುಮಹಾಧೂಪ ಬಹುಲಾನೋದನೋದಿತಂ

॥ ೧೮ ॥

ಅನರ್ಘ್ಯಾಸನಸಂಯುಕ್ತಂ ಚಾರುಪರ್ಯಂಕಭೂಷಿತಂ ।

ರಮ್ಯಾರ್ಗಲಕಸಾಲಾಢ್ಯಂ ದುಕೂಲಭನ್ನಮಂಡಪಂ

॥ ೧೯ ॥

೧೩-೧೫. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಅನಂತರ ಪೂರ್ಣಭದ್ರನು ಸುಂದರವೂ, ಬಾಲಕನ ಕೋಮಲಾಲಾಪಗಳಿಂದ ರಹಿತವೂ, ಮಂಗಲವಿಲ್ಲದುದೂ ಆಗಿ ಶೂನ್ಯವಾದ ಬಡವನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆಯೂ, ಜೀರ್ಣಾರಣ್ಯದಂತೆಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದೂರದ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಮಾರ್ಗಸ್ಥನಂತೆ ತುಂಬ ವೃಥೆ ಗೊಂಡವನಾಗಿ ಕನಕಕುಂಡಲಿಯೆಂಬ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು.

೧೬-೨೫. “ಪ್ರಿಯಳೆ! ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ಸುಂದರವಾಗಿ, ಮುತ್ತಿನ ಗವಾಕ್ಷಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲೆಯ ಅಂಗಣವುಳ್ಳುದೂ, ಪದ್ಮರಾಗ, ಇಂದ್ರನೀಲ ಮಣಿಗಳ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಬುರುಜುಳ್ಳುದೂ, ಹವಳದ ಕಂಬದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆಯುಳ್ಳುದೂ, ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಪತಾಕೆಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳುದೂ, ಮಾಣಿಕ್ಯದ ಮಾಲೆಯುಳ್ಳುದೂ, ಕೃಷ್ಣಾಗುರುಧೂಪದ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಆಸನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಮನೋಹರವಾದ ಮಂಚಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ, ಸುಂದರವಾದ ಅಗಣಿಬಾಗಿಲುಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಪಟ್ಟಿವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಮಂಡಪವುಳ್ಳುದೂ, ರಮ್ಯವಾದ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಕುದುರೆಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಗೊಂಡುದೂ, ನೂರಾರು ಸೇವಕರು, ದಾಸಿಯರುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುದೂ, ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿಗೊಂಡುದೂ, ಕಾಲ್ಗಿಜ್ಜೆಗಳ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಔತ್ತುಕೃವುಳ್ಳ ನವಿಲುಗಳ ಕೇಕೆ

ಸುರನ್ಮುರತಿಶಾಲಾಢ್ಯಂ ವಾಜಿರಾಜಿನಿರಾಜಿತಂ ।	
ದಾಸದಾಸೀಶತಾಕೀರ್ಣಂ ಕಿಂಕಿಣೀನಾದನಾದಿತಂ	೨೦
ನೂಪುರಾರಾವಸೋತ್ಕಂಠಕೇಕಿಕೇಕಾರವಾಕುಲಂ ।	
ಕೂಜತ್ನಾರಾವತಕುಲಂ ಗುರುಸಾರೀಕಥಾವರಂ	೨೧
ಖೇಲನ್ಮರಾಲಯುಗಲಂ ಜೀವಂಜೀವಕಕಾಂತಿನುತ್ ।	
ಮಾಲಾಹೂತದ್ವೀರೇಫಾಣಾಂ ಮಂಜುಗುಂಜಾರವಾವೃತಂ	೨೨
ಕರ್ಪೂರೈಣಮದಾಮೋದಸೋದರಾಸಿನಿಲವೀಜಿತಂ ।	
ಕ್ರೀಡಾಮರ್ಕಟದಂಷ್ಟ್ರಗ್ರೀ ಕೃತಮಾಣಿಕ್ಯದಾಡಿನುಂ	೨೩
ದಾಡಿನಿಬೀಜಸಂಭ್ರಾಂತಶುಕತುಂಡಾತ್ತಮೌಕ್ತಿಕಂ ।	
ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಂ ಚ ಪದ್ಮಾಲಯಮಿವಾಸಪರಂ	೨೪
ಕಮಲಾಮೋದಗರ್ಭಂ ಚ ಗರ್ಭರೂಪಂ ವಿನಾ ಪ್ರಿಯೇ ।	
ಗರ್ಭರೂಪಮುಖಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯೇ ಕಥಂ ಕನಕಕುಂಡಲೇ	೨೫
ಯದ್ಯುಪಾಯೋಸ್ತಿ ತದ್ಭ್ರೂಹಿ ಧಿಗಪುತ್ರಸ್ಯ ಜೀವಿತಂ ।	
ಸರ್ವಂ ಶೂನ್ಯಮಿವಾಭಾತಿ ಗೃಹಮೇತದನಂಗಜಂ	೨೬
ಧಿಗೇತತ್ಸಾಧಸೌಂದರ್ಯಂ ಧಿಗೇತದ್ಧನಸಂಚಯಂ ।	
ವಿನಾಸಪತ್ಯಂ ಪ್ರಿಯತಮೇ ಜೀವಿತಂ ಚ ಧಿಗಾವಯೋಃ	೨೭

ಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳುದೂ, ಗಿಳಿಗಳ ಸವಿನೂತುಳ್ಳುದೂ, ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಂಸಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಚಕೋರಕಗಳ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳುದೂ, ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಗಾಗಿ ಬಂದೆರಗಿದ ಭ್ರಮರಗಳ ಮನೋಹರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಕರ್ಪೂರ ಕಸ್ತೂರಿಗಳಿಂದ ಸುವಾಸನೆಗೊಂಡು ಬೀಸುತ್ತಿರುವ ಗಾಳಿಯೊಡಗೂಡಿದುದೂ, ಆಡುತ್ತಿರುವ ಕಪಿಗಳು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳೆಂಬ ದಾಳಿಂಬರೆಯ ಹಣ್ಣುಳ್ಳುದೂ, ಗಿಣಿಗಳು ದಾಳಿಂಬರೆಯ ಬೀಜಗಳೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಮುತ್ತುಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಯಂತಿರುವುದೂ, ಕಮಲದ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಈ ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯು ಪುತ್ರನಿಲ್ಲದೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಓ ಕನಕಕುಂಡಲೆ! ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪುತ್ರನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವೆನೇ?

೨೬. ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಉಪಾಯವಿದ್ದರೆ ಹೇಳು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವನ ಬಾಳು ನಿಂದಿತವಾದುದು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಈ ಮನೆಯು ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುವುದು.

೨೭. ಪ್ರಿಯಳೆ! ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಈ ಮನೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ, ಧನ ಸಮೂಹವನ್ನೂ, ನವಿಮಾರ್ವರ ಜೀವನವನ್ನೂ ನಿಂದಿಸು.

ಪ್ರಲಪಂತಮಿವ ಪ್ರೋಚ್ಛೇಃ ಪ್ರಿಯಂ ಕನಕಕುಂಡಲಾ ।

ಬಭಾಷೇಂತರ್ವಿನೀಶ್ವಸ್ಯ ಯಕ್ಷಿಣೇ ಸಾ ಪತಿವ್ರತಾ

|| ೨೮ ||

ಕನಕಕುಂಡಲೋವಾಚ :-

ಕಿಮುರ್ಥಂ ಖಿದ್ಯಸೇ ಕಾಂತ ಜ್ಞಾನವಾನಸಿ ಯದ್ಭವಾನ್ ।

ಅತ್ರೋಸಾಯೋಃ ಸ್ತುತತ್ಯಾಪ್ತೈಃ ವಿಸ್ತೃಬ್ಧಮವಧಾರಯ

|| ೨೯ ||

ಕಿಮುದ್ಯಮವತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ದುರ್ಲಭಂ ಹಿ ಚರಾಚರೇ ।

ಈಶ್ವರಾರ್ಪಿತಬುದ್ಧೀನಾಂ ಸ್ಫುರಂತ್ಯಗ್ರೇ ಮನೋರಥಾಃ

|| ೩೦ ||

ದೈವಂ ಹೇತುಂ ವದಂತ್ಯೇನ ಭೃಶಂ ಕಾಪುರುಷಾಃ ಪತೇ ।

ಸ್ವಯಂ ಪುರಾಕೃತಂ ಕರ್ಮ ದೈವಂ ತಚ್ಚ ನಹೀತರತ್

|| ೩೧ ||

ತತಃ ಪೌರುಷಮಾಲಂಬ್ಯ ತತ್ಕರ್ಮಪರಿಶಾಂತಯೇ ।

ಈಶ್ವರಂ ಶರಣಂ ಯಾಯಾತ್ಸರ್ವಕಾರಣಕಾರಣಂ

|| ೩೨ ||

ಅಪತ್ಯಂ ದ್ರವಿಣಂ ದಾರಾ ಹಾರಾ ಹರ್ನ್ಯುಂ ಹಯಾ ಗಜಾಃ ।

ಸುಖಾನಿ ಸ್ವರ್ಗಮೋಕ್ಷಾನ್ ಚ ನ ದೂರೇ ಶಿವಭಕ್ತತಃ

|| ೩೩ ||

ವಿಧಾತುಃ ಶಾಂಭವೀಂ ಭಕ್ತಿಂ ಪ್ರಿಯ ಸರ್ವೇ ಮನೋರಥಾಃ ।

ಸಿದ್ಧಯೋಃ ಸ್ವಾ ಗೃಹದ್ವಾರಂ ಸೇವಂತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ

|| ೩೪ ||

೨೮. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಆ ಕನಕಕುಂಡಲಿಯಾದರೂ ಹೀಗೆ ಪ್ರಲಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಹೀಗೆಂದಳು.

೨೯. ಕನಕಕುಂಡಲಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:- ಪ್ರಿಯನೆ! ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನೀನು ಹೀಗೆಕೆ ವ್ಯಥೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ? ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಉಪಾಯವೊಂದಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಕೇಳು.

೩೦. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಮಾನವರಿಗೆ ಈ ಚರಾಚರವ್ರತವೆಂಬದರಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದುದಾವುದು? ಅವರಿಗೆ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಸ್ಫುರಿಸುವುವು.

೩೧. ನಾಥ! ದುಷ್ಟಜನರು, ಹೀಗಾಗಲು ದೈವವು ಕಾರಣವೆನ್ನುವರು. ತಾನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೇ ದೈವವಾಗಿರುವುದು; ಅದು ಬೇರೆಯಲ್ಲ.

೩೨. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಕರ್ಮದ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಸಕಲ ಕಾರಣಗಳಿಗೂ ಕಾರಣನಾದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಮರೆಹೋಗಬೇಕು.

೩೩. ಮಕ್ಕಳು, ದ್ರವ್ಯ, ಹೆಂಡತಿ, ಹಾರ, ಅರಮನೆ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಸುಖ, ಸ್ವರ್ಗ, ಮೋಕ್ಷ ಇವುಗಳು ಶಿವಭಕ್ತಿಗೆ ದೂರವಾದವುಗಳಲ್ಲ.

೩೪. ಶಿವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡುವವನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಸಕಲ ಮನೋರಥಗಳೂ, ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳೂ, ಸೇವಿಸುವುವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ನಾರಾಯಣೋಽಪಿ ಭಗವಾನಂತರಾತ್ಮಾ ಜಗತ್ಪತಿಃ |
 ಚರಾಚರಾಣಾಮನಿತಾ ಜಾತಾಃ ಶ್ರೀಕಂಠಸೇನಯಾ || ೩೫ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃತ್ವಂ ದತ್ತಂ ತೇನೈವ ಶಂಭುನಾ |
 ಇಂದ್ರಾದಯೋ ಲೋಕಪಾಲಾ ಜಾತಾಃ ಶಂಭೋರನುಗ್ರಹಾತ್ || ೩೬ ||
 ಮೃತ್ಯುಂಜಯಂ ಸುತಂ ಲೇಭೇ ಶಿಲಾದೋಪ್ಯನಪತ್ಯನಾನ್ |
 ಶ್ವೇತಕೇತುರಪಿ ಪ್ರಾಪ ಜೀವಿತಂ ಕಾಲಪಾತತಃ || ೩೭ ||
 ಕ್ಷೀರಾಕರ್ಣವಾಧಿಪತಿತಾಮುಪನುನ್ಯುರನಾಪ್ತನಾನ್ |
 ಅಂಧಕೋಪ್ಯಭವಧ್ವಂಗೀ ಗಾಣಪತ್ಯಪದೋರ್ಜಿತಃ || ೩೮ ||
 ಜಿಗಾಯ ಶಾಶ್ವತ್ಕರ್ಣಂ ಸಂಖ್ಯೇ ದಧೀಚಿಃ ಶಂಭುಸೇನಯಾ |
 ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಪದಂ ಪ್ರಾಪ ದಕ್ಷಃ ಸಂಶಿಲ್ಯ ಶಂಕರಂ || ೩೯ ||
 ಮನೋರಥಪಥಾತೀತಂ ಯಚ್ಚ ವಾಚಾಮಗೋಚರಂ |
 ಗೋಚರೋ ಗೋಚರೀಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಪ್ತದಂ ಕ್ಷಣತೋ ಮೃಡಃ || ೪೦ ||
 ಅನಾರಾಧ್ಯ ಮಹೇಶಾನಂ ಸರ್ವದಂ ಸರ್ವದೇಹಿನಾಂ |
 ಕೋಽಪಿ ಕ್ವಾಽಪಿ ಕಿಮಪ್ಯತ್ರ ನಲಭೇತೇತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ || ೪೧ ||

೩೫. ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಜಗದೊಡೆಯನೂ, ಆದ ನಾರಾಯಣನು ಶಂಕರನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಚರಾಚರಜಗತ್ತುಗಳನ್ನು ಪೊರೆಯುವವನಾದನು.

೩೬. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಆ ಶಂಭುವೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಲೋಕಪಾಲಕರಾದರು.

೩೭. ಶಿಲಾದನೆಂಬ ಒರ್ವ ಮುನಿಯು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೆ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನೆಂಬ ಮರಣವಿಲ್ಲದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು. ಶ್ವೇತುಕೇತುವೂ ಕಾಲಪಾತದ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿದನು.

೩೮. ಉಪಮನ್ಯುವು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದನು. ಅಂಧಕಾಸುರನು ಗಣಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಭೃಂಗಿಯೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೩೯. ದಧೀಚಿಯು ಶಿವನ ಸೇವೆಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು. ದಕ್ಷನು ಶಂಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೪೦. ಶಿವನು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಬಯಸಲಾಗದಿರುವುದೂ, ಹೇಳಲಾಗದಿರುವುದೂ ಆದ ಕೈವಲ್ಯಪದವಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಳಿಸುವನು.

೪೧. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸಕಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೆ ಯಾವನೊಬ್ಬನೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಏನನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಹೊಂದಲಾರನು.

ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಶಂಕರಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ |
ಯದಿಚ್ಛಸಿ ಪ್ರಿಯಂ ಪುತ್ರಂ ಪ್ರಿಯ ಸರ್ವಜನೀನಕಂ || ೪೨ ||
ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚಃ ಪತ್ನಾಃ ಪೂರ್ಣಭದ್ರಃ ಸ ಯಕ್ಷರಾಟ್ |
ಆರಾಧ್ಯ ಶ್ರೀಮಹಾದೇವಂ ಗೀತಜ್ಞೋ ಗೀತವಿದ್ಯಯಾ || ೪೩ ||
ದಿನೈಃ ಕತಿಪಯೈರೇನ ಪರಿಪೂರ್ಣಮನೋರಥಃ |
ಪುತ್ರಕಾಮಮನಾಪೋಚ್ಛಿಸ್ತಸ್ಯಾಂ ಪತ್ನಾಂ ದೃಢವ್ರತಃ || ೪೪ ||
ನಾದೇಶ್ವರಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಕೈಃಕೈರ್ನಾಃಪಿ ಸ್ವಚಿಂತಿತಂ |
ತಸ್ಮಾತ್ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸೇವ್ಯೋ ನಾದೇಶ್ವರೋ ನೃಭಿಃ || ೪೫ ||
ಅಂತರ್ವತ್ಸ್ಯಥ ಕಾಲೇನ ತತ್ಪತ್ನೀ ಸುಷುನೇ ಸುತಂ |
ತಸ್ಯ ನಾಮ ಪಿತಾ ಚಕ್ರೇ ಹರಿಕೇಶ ಇತಿ ದ್ವಿಜ || ೪೬ ||
ಪ್ರೀತಿದಾಯಂ ದದೌ ಚಾಂಥ ಭೂರಿಪುತ್ರಾನನೇಕ್ಷಣಾತ್ |
ಪೂರ್ಣಭದ್ರಸ್ತಥಾಗಸ್ಯ ಹೃಷ್ಟಾ ಕನಕಕುಂಡಲಾ || ೪೭ ||
ಬಾಲೋಽಪಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಾಭವದನೋ ಮದನೋಪಮಃ |
ವೃದ್ಧಿಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ ಸ್ತ್ರಾಪ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಇವೋಡುರಾಟ್ || ೪೮ ||

೪೨. ಪ್ರಿಯನೆ! ಪ್ರಿಯಂಕರನೂ, ಸಕಲಜನರಿಗೆ ಹಿತಂಕರನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು ನೀನು ಬಯಸುವುದಾದರೆ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಶಂಕರನನ್ನು ಮರೆಹೋಗು.

೪೩-೪೪. ಯಕ್ಷರೊಡೆಯನೂ, ಸಂಗೀತಜ್ಞನೂ ಆದ ಆ ಪೂರ್ಣಭದ್ರನು ಪತ್ನಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಗೀತವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮಹಾದೇವನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ ಕೆಲವುದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಫಲಮನೋರಥನಾಗಿ ಆ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರೂಪವರವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೪೫. ಓಂಕಾರೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಯಾರುತಾನೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ? ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನಾದೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೪೬. ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಅವನ ಪತ್ನಿಯು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅವನಿಗೆ ತಂದೆಯು ಹರಿಕೇಶ ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟನು.

೪೭. ತರುವಾಯ ಪೂರ್ಣಭದ್ರನು ಮಗನ ಮುಖಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಡತಕ್ಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನಮಾಡಿದನು. ಕನಕಕುಂಡಲಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಳು.

೪೮. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಸುಂದರಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮನ್ಮಥನಂತಿರುವ ಆ ಬಾಲಕನು ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆದನು.

ಯದಾಃಷ್ಠವರ್ಷದೇಶೀಯೋ ಹರಿಕೇಶೋಽಭವಚ್ಛಿತುಃ |

ನಿತ್ಯಂ ತದಾ ಪ್ರಭೃತ್ಯೇವಂ ಶಿವನೋಕಮಮನ್ಯತ || ೪೯ ||

ಸಾಂಸುಕ್ರೀಡನಸಕ್ತೋಽಪಿ ಕುರ್ಯಾಲ್ಲಿಂಗಂ ರಜೋಮಯಂ |

ಶಾಧ್ವಲೈಃ ಕೋಮಲತೃಣೈಃ ಪೂಜಯೇಚ್ಛ ಸ ಕೌತುಕಂ || ೫೦ ||

ಆಕಾರಯತಿ ಮಿತ್ರಾಣಿ ಶಿವನಾಮ್ನಾಽಖಿಲಾನಿ ಸಃ |

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಭೂತೇಶ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಮೃಡೇಶ್ವರ || ೫೧ ||

ಧೂರ್ಜಟೇ ಖಂಡಪರಶೋ ಮೃಡಾನೀಶ ತ್ರಿಲೋಚನ |

ಭರ್ಗ ಶಂಭೋ ಪಶುಪತೇ ಪಿನಾಕಿನ್ನಗ್ರ ಶಂಕರ || ೫೨ ||

ಪ್ರೀಕಂಠ ನೀಲಕಂಠೇಶ ಸ್ಮರಾರೇ ಸಾರ್ವತೀಪತೇ |

ಕಪಾಲಿನ್ಬಾಲನಯನ ಶೂಲಪಾಣೇ ಮಹೇಶ್ವರ || ೫೩ ||

ಅಜಿನಾಂಬರದಿಗ್ವಾಸಃ ಸ್ವರ್ಧುನೀಕ್ಲಿನ್ನಮೌಲಿಜ |

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಽಹಿನೇಪಥ್ಯ ಗೃಣನ್ನಾಮಾವಲೀಮಿಮಾಂ || ೫೪ ||

ಸನಯಸ್ಥಾನಿತಿ ಮುಹುಃ ಸಮಾಹ್ವಯತಿ ಲಾಲಯನ್ |

ಶಬ್ದಗ್ರಹೌ ನ ಗೃಹ್ಣೀತಸ್ತಸ್ಯಾನ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ಹರಾದೃತೇ || ೫೫ ||

ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ನ ಪದ್ಯತೇ ಚಾನ್ಯದ್ವೃತೇ ಭೂತೇಶ್ವರಾಜಿರಾತ್ |

ದೃಷ್ಟ್ವಂ ರೂಪಾಂತರಂ ತಸ್ಯ ವೀಕ್ಷಣೇನ ವಿಚಕ್ಷಣೇ || ೫೬ ||

೪೯. ಎಂಟುವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳ ಹರಿಕೇಶನು ಶಿವಧ್ಯಾನಪರಾಯಣ ನಾದನು.

೫೦. ದೂಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಡುತ್ತ ದೂಳಿಯಿಂದಲೇ ಲಿಂಗವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅದನ್ನು ಎಳೆಹಸುರು ಹುಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದನು.

೫೧-೫೫. ಅವನು ಸಕಲ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ಭೂತೇಶ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯ, ಮೃಡ, ಈಶ್ವರ, ಧೂರ್ಜಟ, ಖಂಡಪರಶು, ಮೃಡಾನೀಶ, ತ್ರಿಲೋಚನ, ಭರ್ಗ, ಶಂಭು, ಪಶುಪತಿ, ಪಿನಾಕಿ, ಉಗ್ರ, ಶಂಕರ, ಪ್ರೀಕಂಠ, ನೀಲಕಂಠ, ಈಶ, ಸ್ಮರಾರಿ, ಸಾರ್ವತೀಪತಿ, ಕಪಾಲಿ, ಭಾಲ ನಯನ, ಶೂಲಪಾಣಿ, ಮಹೇಶ್ವರ, ಅಜಿನಾಂಬರ, ದಿಗ್ವಾಸ, ಸ್ವರ್ಧುನೀಕ್ಲಿನ್ನ ಮೌಲಿಜ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಅಹಿನೇಪಥ್ಯ ಎಂಬ ಶಿವನಾಮಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತ ಲಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನಾಮವನ್ನುಳಿದು ಇತರ ನಾಮವು ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

೫೬. ಅವನು ಶಿವಾಲಯಾಂಗಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಪಾದ ಗಳಿಂದ ತುಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಲು ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಸಯೇತ್ತಸ್ಯ ರಸನಾ ಹರನಾಮಾಕ್ಷರಾಮೃತಂ ।

ಶಿವಾಂಘ್ರಿಕಮಲಾಮೋದಾಧ್ವಾಣಂ ನೈವ ಜಿಘೃಕ್ಷ್ಯತಿ

॥ ೫೭ ॥

ಕರೌ ತತ್ಕೃತುಕಕರೌ ಮನೋ ಮನತಿ ನಾಸಪರಂ ।

ಶಿವಸಾತ್ಕೃತ್ಯ ಪೇಯಾನಿ ಪೀಯಂತೇ ತೇನ ಸದ್ಧಿಯಾ

॥ ೫೮ ॥

ಭಕ್ಷ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಭಕ್ಷ್ಯಾಣಿ ತ್ರ್ಯಕ್ಷಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗಾನ್ಯಪಿ ।

ಸರ್ವಾಽವಸ್ಥಾಸು ಸರ್ವತ್ರ ನ ಸ ಪಶ್ಯೇಚ್ಛಿವಂ ವಿನಾ

॥ ೫೯ ॥

ಗಚ್ಛನ್ಯಾಯನ್ವಪಂಸ್ತಿಷ್ಠಂಭಯಾನೋಽದನ್ವಿಬನ್ವಪಿ ।

ಪರಿತಸ್ತ್ವ್ಯಕ್ಮಮೃಕ್ಷಿಷ್ವ ನಾನ್ಯಂ ಭಾವಂ ಚಿಕೇತಿ ಸಃ

॥ ೬೦ ॥

ಕ್ಷಣದಾಸು ಪ್ರಸುಪ್ತೋಽಪಿ ಕ್ಷಯಾಸೀತಿ ವದನ್ಮಹುಃ ।

ಕ್ಷಣಂ ತ್ರ್ಯಕ್ಷಪ್ರತೀಕ್ಷಸ್ಯ ಬುದ್ಧತೀತಿ ಸ ಬಾಲಕಃ

॥ ೬೧ ॥

ಸ್ವಪ್ನಾಂ ಚೇಷ್ವಾಂ ವಿಲೋಕ್ಯೇತಿ ಹರಿಕೇಶಸ್ಯ ತಪ್ತಿತಾ ।

ಅಶಿಕ್ಷಯತ್ಸುತಂ ಸೋಽಥ ಗೃಹಕರ್ಮರತೋ ಭವ

॥ ೬೨ ॥

ಏತೇ ತುರಂಗಮಾ ವತ್ಸ ತವೈತೇಶ್ವಕಿಶೋರಕಾಃ ।

ಚಿತ್ರಾಣೀಮಾನಿ ವಾಸಾಂಸಿ ಸುದುಕೂಲಾನ್ಯಮೂನಿ ಚ

॥ ೬೩ ॥

೫೭. ಅವನ ನಾಲಿಗೆಯು ಶಿವನಾಮಾಕ್ಷರಾಮೃತವನ್ನಾಸ್ವಾದಿಸುವುದು. ಮೂಗು ಶಿವನ ಪಾದಕಮಲದ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನುಳಿದು ಇತರ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಮೂಸಿನೋಡಲಿಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ.

೫೮. ಕೈಗಳು ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದುವು. ಮನಸ್ಸು ಇತರ ದೇವತೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪಾನೀಯವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶಿವನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು.

೫೯. ಸಮಸ್ತಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ಶಿವನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಭುಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಕಲ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಿವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

೬೦. ಅವನು ಹೋಗುತ್ತ, ಹಾಡುತ್ತ, ನಿದ್ರಿಸುತ್ತ, ನಿಲ್ಲುತ್ತ, ಮಲಗುತ್ತ, ತಿನ್ನುತ್ತ, ಕುಡಿಯುತ್ತ ಸುತ್ತಲೂ ಶಿವನನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು.

೬೧. ಆ ಬಾಲಕನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾಗಲೂ “ಮಹೇಶ್ವರ! ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ! ಕ್ಷಣಕಾಲ ತಡೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವನು.

೬೨. ಅವನ ತಂದೆಯು ಬಾಲಕನ ಈ ರೀತಿಯಾದ ಸ್ಪಷ್ಟಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ಕಂಡು, “ಮಗು! ಮನೆಗೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊ” ಎಂದು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದನು.

೬೩-೬೭. “ವತ್ಸ! ಈ ಕುದುರೆಗಳೂ, ಇವುಗಳ ಮರಿಗಳೂ, ಈ ಚಿತ್ರಗಳೂ, ವಸ್ತ್ರಗಳೂ, ಈ ಪಟ್ಟಿಬಟ್ಟೆಗಳೂ, ಗಣಿಯಿಂದ ತೆಗೆದ ಶುದ್ಧವಾದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ರತ್ನಗಳೂ, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಸ್ಫಟಿಕಮಯಪಾತ್ರೆಗಳೂ, ಅನೇಕ ಗೋವುಗಳೂ

ರತ್ನಾನ್ಯಾಕರಶುದ್ಧಾನಿ ನಾನಾಜಾತೀನ್ಯನೇಕಶಃ |
 ಕುಪ್ಯಂ ಬಹುವಿಧಂ ಚೈತದ್ಗೋಧನಾನಿ ಮಹಾಂತಿ ಚ || ೬೪ ||
 ಅಮತ್ರಾಣಿ ಮಹಾರ್ಹಾಣಿ ರೌಪ್ಯಕಾಂಸ್ಯಮಯಾನಿ ಚ |
 ಪಣನೀಯಾನಿ ವಸ್ತ್ರಾನಿ ನಾನಾದೇಶೋದ್ಭವಾನ್ಯಪಿ || ೬೫ ||
 ಚಾಮರಾಣಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಗಂಧದ್ರವ್ಯಾಣ್ಯನೇಕಶಃ |
 ಏತಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ಬಹುಶಸ್ತ್ವನೇಕೇ ಧಾನ್ಯರಾಶಯಃ || ೬೬ ||
 ಏತಶ್ಚದೀಯಂ ಸಕಲಂ ವಸ್ತುಜಾತಂ ಸಮಂತತಃ |
 ಅರ್ಥೋಪಾರ್ಜನವಿದ್ಯಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾಃ ಶಿಕ್ಷಾಸ್ತು ಪುತ್ರಕ || ೬೭ ||
 ಚೇಷ್ಟಾಸ್ತುಜ ದರಿದ್ರಾಣಾಂ ಧೂಲಿಧೂಸರಿಣಾಮನುಃ |
 ಅಭ್ಯಸ್ಯ ವಿದ್ಯಾಃ ಸಕಲಾ ಭೋಗಾನ್ನಿರ್ವಿಶ್ಯ ಚೋತ್ತಮಾನ್ || ೬೮ ||
 ತಾಂ ದಶಾಂ ಚರಮಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭಕ್ತಿಯೋಗಂ ತತಶ್ಚರ |
 ಅಸಕೃಚ್ಛಿಕ್ಷಿತಃ ಪಿತ್ರೇತ್ಯನಮನ್ಯ ಗುರೋರ್ಗಿರಂ || ೬೯ ||
 ರುಷ್ಟದೃಷ್ಟಿಂ ಚ ಜನಕಂ ಕದಾಚಿದವಲೋಕ್ಯ ಸಃ |
 ನಿರ್ಜಗಾಮು ಗೃಹಾದ್ಭೀತೋ ಹರಿಕೇಶ ಉದಾರಧೀಃ || ೭೦ ||
 ತತಶ್ಚಿಂತಾಮನಾಪೋಚ್ಛದ್ವಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿಮಪಿ ಚಾಪ್ತವಾನ್ |
 ಅಹೋ ಬಾಲಿಶಬುದ್ಧಿತ್ವಾತ್ಕುತಸ್ತುಕ್ತಂ ಗೃಹಂ ಮಯಾ || ೭೧ ||
 ಕ್ವಯಾಮಿ ಕ್ವಸ್ಥಿತೇ ಶಂಭೋ ಮಮ ಶ್ರೇಯೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ಸಿತ್ರಾ ನಿರ್ವಾಸಿತಶ್ಚಾಹಂ ನ ಚ ವೇದ್ಮ್ಯಥ ಕಿಂಚನ || ೭೨ ||

ಬಹುಬೆಲೆಬಾಳುವ ಬೆಳ್ಳಿ, ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳೂ, ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ
 ವಿಕ್ರೇಯವಸ್ತುಗಳೂ, ವಿಚಿತ್ರಚಾಮರಗಳೂ, ಅನೇಕ ಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಇನ್ನೂ
 ಇತರವಸ್ತುಗಳೂ, ಧಾನ್ಯರಾಶಿಗಳೂ ನಿನ್ನವೇ ಆಗಿರುವುವು. ನೀನು ದ್ರವ್ಯವನ್ನು
 ಸಂಪಾದಿಸುವ ರಾಜನೀತಿಯ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡು.

೬೮-೭೦. ದೂಳಿನಿಂದ ಮಲಿನರಾದ ಬಡವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ತಕ್ಕುದಾದ
 ಈ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬಿಡು. ನೀನು ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ
 ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನನುಸರಿಸು. ತಂದೆಯು
 ಹೀಗೆ ಅನೇಕಸಾರಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದರೂ, ಅವನು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನೂ ಗೌರವಿಸದೆ
 ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಕುಸಿತನಾದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯದಿಂದ ಮನೆಯಿಂದ
 ಹೊರಹೊರಟನು.

೭೧-೭೨. ಬಳಿಕ ಆ ಹರಿಕೇಶನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು
 ಹೊಂದಿ ಹೀಗೆ ಅಲೋಚಿಸಿದನು. “ನಾನು ಮೂಢಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮನೆಯನ್ನೇಕೆ
 ತ್ಯಜಿಸಿದೆ? ಶಂಕರ! ಈಗ ನಾನೆಲ್ಲಿಗೆಹೋಗಲಿ? ಎಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗು

ಇತಿ ಶ್ರುತಂ ಮಯಾ ಪೂರ್ವಂ ಪಿತುರುತ್ಸಂಗವರ್ತಿನಾ ।	
ಗದತಸ್ತಾತಪುರತಃ ಕಸ್ಯಚಿದ್ವಚನಂ ಸ್ಫುಟಂ	॥ ೭೩ ॥
ಮಾತ್ರಾ ಪಿತ್ರಾ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಯೇ ತ್ಯಕ್ತಾ ನಿಜಬಂಧುಭಿಃ ।	
ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಸಿ ಗತಿನಾರ್ಹಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ವಾರಾಣಸೀ ಗತಿಃ	॥ ೭೪ ॥
ಜರಯಾ ಪರಿಭೂತಾ ಯೇ ಯೇ ವ್ಯಾಧಿವಿಕಲೀಕೃತಾಃ ।	
ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಸಿ ಗತಿನಾರ್ಹಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ವಾರಾಣಸೀ ಗತಿಃ	॥ ೭೫ ॥
ಪದೇ ಪದೇ ಸಮಾಕ್ರಾಂತಾ ಯೇ ವಿಪದ್ಭಿರಹರ್ನಿಶಂ ।	
ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಸಿ ಗತಿನಾರ್ಹಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ವಾರಾಣಸೀ ಗತಿಃ	॥ ೭೬ ॥
ಪಾಪರಾಶಿಭಿರಾಕ್ರಾಂತಾ ಯೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯಪರಾಜಿತಾಃ ।	
ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಸಿ ಗತಿನಾರ್ಹಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ವಾರಾಣಸೀ ಗತಿಃ	॥ ೭೭ ॥
ಸಂಸಾರಭಯಭೀತಾ ಯೇ ಯೇ ಬದ್ಧಾಃ ಕರ್ಮಬಂಧನೈಃ ।	
ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಸಿ ಗತಿನಾರ್ಹಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ವಾರಾಣಸೀ ಗತಿಃ	॥ ೭೮ ॥
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿವಿಹೀನಾ ಯೇ ಶೌಚಾಚಾರವಿವರ್ಜಿತಾಃ ।	
ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಸಿ ಗತಿನಾರ್ಹಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ವಾರಾಣಸೀ ಗತಿಃ	॥ ೭೯ ॥
ಯೇ ಚ ಯೋಗಪರಿಭ್ರಷ್ಟಾಸ್ತಪೋದಾನವಿವರ್ಜಿತಾಃ ।	
ಯೇಷಾಂ ಕ್ವಾಸಿ ಗತಿನಾರ್ಹಸ್ತಿ ತೇಷಾಂ ವಾರಾಣಸೀ ಗತಿಃ	॥ ೮೦ ॥
ಮಧ್ಯೇ ಬಂಧುಜನೇ ಯೇಷಾಮಪಮಾನಂ ಪದೇ ಪದೇ ।	
ತೇಷಾಮಾನಂದದಂ ಚೈಕಂ ಶಂಭೋರಾನಂದಕಾನನಂ	॥ ೮೧ ॥

ವುದು? ತಂದೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾನು ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಾರದಾಗಿರುವೆನು.

೭೩. ಹಿಂದೆ ನಾನು ತಂದೆಯತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಅವನ ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ಸಾಧುವಿನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆನು.

೭೪. “ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಬಂಧುಗಳಿಂದ ತ್ಯಕ್ತರಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲದ ಮಾನವರಿಗೆ ಕಾಶಿಯೇ ಗತಿಯು.

೭೫-೮೦. ಮುದುಕರಿಗೂ, ರೋಗಿಗಳಿಗೂ, ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೂ, ಪಾಪಿಗಳಿಗೂ, ಬಡವರಿಗೂ, ಸಂಸಾರದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡವರಿಗೂ, ಕರ್ಮಬದ್ಧರಿಗೂ, ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಬಾಹ್ಯರಿಗೂ, ಶೌಚಾಚಾರವಿಹೀನರಿಗೂ, ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟರಿಗೂ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನಗಳಿಲ್ಲದವರಿಗೂ ಯಾವಬಗೆಯ ಗತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೂ ವಾರಾಣಸಿಯೇ ಗತಿಯಾಗಿರುವುದು.

೮೧. ಬಂಧು ಜನಗಳ ನಡುವೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಅಪಮಾನಗೊಂಡವರಿಗೆ ಶಿವನ ಆನಂದಕಾನನವೊಂದೇ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಅನಂದಕಾನನೇ ಯೇಷಾಂ ರುಚಿರ್ವೈ ವಸತಾಂ ಸತಾಂ ।
 ವಿಶ್ವೇಶಾನುಗೃಹೀತಾನಾಂ ತೇಷಾಮಾನಂದಜೋದಯಃ ॥ ೮೨ ॥
 ಭಜ್ಯಂತೇ ಕರ್ಮಬೀಜಾನಿ ಯತ್ರ ವಿಶ್ವೇಶವಹ್ನಿನಾ ।
 ಅತೋ ಮಹಾಶ್ವಶಾನಂ ತದಗತೀನಾಂ ಪರಾ ಗತಿಃ ॥ ೮೩ ॥
 ಹರಿಕೇಶೋ ವಿಚಾರ್ಯೇತಿ ಯಾತೋ ವಾರಾಣಸೀಂ ಪುರೀಂ ।
 ಯತ್ರಾಪಿಮುಕ್ತೇ ಜಂತೂನಾಂ ತ್ಯಜತಾಂ ಸಾರ್ಥಿವೀಂ ತನುಂ ॥ ೮೪ ॥
 ಪುನರ್ನೋ ತನುಸಂಬಂಧಸ್ತನುದ್ವೇಷಪ್ರಸಾದತಃ ।
 ಅನಂದವನಮಾಸಾದ್ಯ ಸ ತಪಃಶರಣಂ ಗತಃ ॥ ೮೫ ॥
 ಅಥ ಕಾಲಾಂತರೇ ಶಂಭುಃ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾನಂದಕಾನನಂ ।
 ಸಾರ್ವತ್ಯೈ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ನಿಜಮಾಕ್ರೀಡಕಾನನಂ ॥ ೮೬ ॥
 ಅಮಂದಾನೋದಮಂದಾರಃ ಕೋವಿದಾರಪರಿಷ್ಕೃತಂ ।
 ಚಾರುಚಂಪಕಚೂತಾಡ್ಯಂ ಪ್ರೋತ್ಪಲ್ಲನವಮಲ್ಲಿಕಂ ॥ ೮೭ ॥
 ವಿಕಸನ್ಮಾಲತೀಜಾಲಂ ಕರವೀರವಿರಾಜಿತಂ ।
 ಪ್ರಸ್ಫುಟತೈತಕಿವನಂ ಪ್ರೋದ್ಯತ್ಕುರವಕೋರ್ಜಿತಂ ॥ ೮೮ ॥
 ಜ್ಯಂಭದ್ವಿಚಕಿಲಾನೋದಂ ಲಸತ್ಕಂಕೇಲಿಪಲ್ಲವಂ ।
 ನವಮಲ್ಲಿಪರಿಮಲಾಕೃಷ್ಣಷಟ್ಪದನಾದಿತಂ ॥ ೮೯ ॥

೮೨. ಅನಂದಕಾನನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಆಶೆಯುಳ್ಳ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರಿಗೆ ಅನಂದವುಂಟಾಗುವುದು.

೮೩. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಬೀಜವನ್ನು ಹುರಿಯುವುದರಿಂದ ಮಹಾಶ್ವಶಾನವು ಉತ್ತಮಗತಿಯಾಗಿರುವುದು.”

೮೪-೮೫. ಹರಿಕೇಶನು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕಾತಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವನು, ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಿವಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಮಾನವರಿಗೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಮರಳಿ ಜನನವಿಲ್ಲದ ಆ ಅನಂದನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

೮೬. ತರುವಾಯ ಶಂಕರನು ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಅನಂದಕಾನನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಾರ್ವತ್ಯಿಗೆ ತನ್ನ ಕ್ರೀಡಾವನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು.

೮೭-೧೦೦. ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅತ್ಯಂತ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಬೀರುವ ಮಂದಾರವೃಕ್ಷವುಳ್ಳದೂ, ಕೋವಿದಾರ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ, ಮನೋಹರವಾದ ಸಂಪಗೆ, ಮಾವು ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳುಳ್ಳದೂ, ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ನವಮಲ್ಲಿಕಾಲತೆಯುಳ್ಳದೂ, ಅರಳಿದ ಜಾಜಿಯ ಗಿಡಗಳ ಸಾಲುಳ್ಳದೂ, ಕಣಿಗಲೆ ಗಿಡಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ಕೇತಕಿವನವುಳ್ಳದೂ,

ಪುಷ್ಪಪುನ್ನಾಗನಿಕರಂ ಬಕುಲಾನೋದನೋದಿತಂ ।	
ಮೇದಸ್ವಿಪಾಟಲಾನೋದಸದಾನೋದಿತದಿಜ್ಞುಖಂ	೯೦
ಬಹುಶೋ ಲಂಬಿರೋಲಂಬಮಾಲಾನಾಲಿತಭೂತಲಂ ।	
ಚಲಚ್ಚಂದನಶಾಖಾಗ್ರಮಮಾಣಸಿಕಾಕುಲಂ	೯೧
ಗುರುಣಾಃಗುರುಣಾನುತ್ತಭದ್ರಜಾತಿವಿಹಂಗಮಂ ।	
ನಾಗಕೇಸರ ಶಾಖಾಸ್ಥ ಶಾಲಭಂಜಿನೋದಿತಂ	೯೨
ಮೇರುತುಂಗನಮೇರುಸ್ಥ ಚ್ಛಾಯಾಕ್ರೇಡಿತಕಿನ್ನರಂ ।	
ಕಿನ್ನರೀಮಿಥುನೋದ್ಗೀತಂ ಗಾನವಚ್ಛುಕಕಿಂಶುಕಂ	೯೩
ಕದಂಬಾನಾಂ ಕದಂಬೇಷು ಗುಂಜದ್ರೋಲಂಬಯುಗ್ಮಕಂ ।	
ಜಿತಸೌವರ್ಣ ವರ್ಣೋಚ್ಚ ಕರ್ಣಿಕಾರವಿರಾಜಿತಂ	೯೪
ಶಾಲತಾಲತಮಾಲಾಲೀ ಹಿಂತಾಲೀಲಕುಚಾವೃತಂ ।	
ಲಸತ್ಪಪ್ತಚ್ಛದಾನೋದಂ ಖರ್ಜೂರೀರಾಜಿರಾಜಿತಂ ।	
ನಾರಿಕೇಲತರುಚ್ಛನ್ನಂ ನಾರಂಗೀರಾಗರಂಜಿತಂ	೯೫
ಫಲಿಜಂಬೀರನಿಕರಂ ಮಧುರಂ ಮಧುಪಾಕುಲಂ ।	
ಶಾಲ್ಮಲೀಶೀತಲಚ್ಛಾಯಂ ಪಿಚುಮಂದಮಹಾವನಂ	೯೬

ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಕುರವಕ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದೂ, ಅರಳುತ್ತಿರುವ ವಿಚಕಿಲ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಸುವಾಸನೆಗೊಂಡುದೂ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಕಂಕೇಲಿ ಗಿಡದ ಚಿಗುರುಳ್ಳುದೂ, ಹೊಸ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೂವುಗಳ ಪರಿಮಳದಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ದುಂಬಿಗಳಿಂದ ಶಬ್ದಗೊಂಡುದೂ, ವಿಕಸಿಸಿದ ಪುನ್ನಾಗವೃಕ್ಷಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳುದೂ, ಬಕುಲವೃಕ್ಷದ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಸುಗಂಧವಾದುದೂ, ಒಳಗೆ ಸುಂದರವಾಗಿರುವ ಪಾಟಲಪುಷ್ಪಗಳ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಯಾನಾಗಲೂ ಸುಗಂಧವಾದ ದಿಕ್ಕುಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಬಹುವಾಗಿ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ ದುಂಬಿಗಳ ಸಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಭೂಮಿಯುಳ್ಳುದೂ, ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಗಂಧದಮರದ ಕೊಂಬೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದುದೂ, ಹೆಚ್ಚಾದ ಅಗುರುಗಂಧದಿಂದ ಮದಿಸಿದ ಉತ್ತಮಜಾತಿಯ ಪಕ್ಷಿಗಳುಳ್ಳುದೂ, ನಾಗಕೇಸರವೃಕ್ಷದ ಕೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬೊಂಬೆಗಳಿಂದ ವಿಲಾಸವುಳ್ಳುದೂ, ಮೇರುಸರ್ವತದಲ್ಲಿರುವ ಎತ್ತರವಾದ ನಮೇರುವೃಕ್ಷಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಕಿನ್ನರರುಳ್ಳುದೂ, ಕಿನ್ನರದಂಪತಿಗಳ ಗಾನವುಳ್ಳವುದೂ, ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಗಣಿಗಳುಳ್ಳ ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಈಚಲಮರಗಳ ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ದುಂಬಿಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟದ ತಾವರೆ ಹೂವುಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ಸಾಲ, ತಾಲ, ತಮಾಲ, ಹಿಂತಾಲ, ಲಕುಚ

ಮಧುರಾಮೋದದಮನಭನ್ಮಂ ಮರುಬನೋದಿತಂ ।	
ಲವಲೀಲೋಲಲೀಲಾಭ್ಯನ್ಮಂದಮಾರುತಲೋಲಿತಂ	॥ ೯೭ ॥
ಭಿಲ್ಲಿಹಲ್ಲಿಸಕಪ್ರೀತಿರುಲ್ಲಿರಾವನಿರಾವಿಣಂ ।	
ಕ್ಷಚಿತ್ಸರಃ ಪರಿಸರಕ್ರೇಡತ್ಕ್ರೋಡಕದಂಬಕಂ	॥ ೯೮ ॥
ಮರಾಲೀಗಲನಾಲೀಸ್ಥಬಿಸಾಸಕ್ತಸಿತಚ್ಛದಂ ।	
ವಿಶೋಕಕೋಕಮಿಥುನಕ್ರೇಡಾಕ್ರೇಂಕಾರಸುಂದರಂ	॥ ೯೯ ॥
ಬಕಶಾವಕಸಂಚಾರಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಸಕ್ತಸಾರಸಂ ।	
ಮತ್ತಬರ್ಹಿಣಸಂಘುಷ್ಪಂ ಕಪಿಂಜಲಕುಲಾಕುಲಂ	॥ ೧೦೦ ॥
ಜೀವಂಜೀವಲಸಜ್ಜೀವಂ ಕ್ಷಣತ್ಕಾರಂಡವೋತ್ಕಟಂ ।	
ದೀರ್ಘಕಾನಾರಿಸಂಚಾರಿ ಶೀತಮಾರುತನೀಜಿತಂ	॥ ೧೦೧ ॥
ಮಂದಂದೋಲಿತಕಲ್ಹಾರಪರಾಗಪರಿಸಿಂಗಲಂ ।	
ಉಲ್ಲಸತ್ಪಂಕಜಮುಖಂ ನೀಲೇಂದೀವರ ಲೋಚನಂ	॥ ೧೦೨ ॥
ತಮಾಲಕಬರೀಭಾರಂ ವಿಲಸದ್ವಾಡಿನಿರದಂ ।	
ಭ್ರಮರಾಲೀಲಸದ್ಭ್ರೂಕಂ ಶುಕನಾಸಾವಿರಾಜಿತಂ	॥ ೧೦೩ ॥

ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಅರಳುತ್ತಿರುವ ಸಪ್ತಪರ್ಣ ಕುಸುಮಗಳ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳುದೂ, ಖರ್ಜೂರವೃಕ್ಷಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಗೊಂಡುದೂ, ತೆಂಗಿನಮರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ಕಿತ್ತಳೆ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ಫಲವುಳ್ಳ ನಿಂಬೆಗಿಡಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಮಧೂಕವುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ದುಂಬಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದುದೂ, ಬೂರುಗದ ತಣ್ಣಗಿರುವ ನೆರಳುಳ್ಳುದೂ, ಬೇವಿನಮರಗಳ ಕಾಡುಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಮಧುರವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಮರುಗ ದವನಗಳಿಂದ ಸುವಾಸನೆ ಗೊಂಡುದೂ, ಲವಲೀಲತೆಯ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಂದಮಾರುತದಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದೂ, ಕಿರಾತಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಝಿಲ್ಲಿಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಶಬ್ದಗೊಂಡುದೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರೋವರದ ಬಳಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಂದಿಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳುದೂ, ಹೆಣ್ಣು ಹಂಸವು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ತಾನರೆದಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದ ಗಂಡು ಹಂಸವುಳ್ಳುದೂ, ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಚಕ್ರವಾಕಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಿಥುನದ ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದಲೂ, ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ ಸುಂದರವೂ, ಕೊಕ್ಕರೆಗಳ ಮರಿಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ, ಹೆಣ್ಣು ಸಾರಸಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾದ ಗಂಡು ಸಾರಸವುಳ್ಳುದೂ, ಮದಿಸಿದ ನವಿಲುಗಳ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳುದೂ, ಕಪಿಂಜಲಪಕ್ಷಿಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಜೀವಂಜೀವಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಕಾರಂಡವಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದುದೂ, ಕೊಳಗಳ ನೀರಿನಿಂದ ತಣ್ಣಗೆ

ಮಹಾಂಧುಶ್ರವಣಂ ದೂರ್ವಾಶ್ಚ ಶ್ರುಭಿಃ ಪರಿಶೋಭಿತಂ ।

ಕಮಲಾನೋದನಿಶ್ವಾಸಂ ಬಿಂಬೀಫಲರದಚ್ಛದಂ ॥ ೧೦೪ ॥

ಸುಪದ್ಮಪತ್ರವಸನಂ ಕರ್ಣಿಕಾರವಿಭೂಷಣಂ ।

ಕಮ್ರಕಂಬುಲಸತ್ಕಂಠಂ ಶಂಕರಸ್ಕಂಧಬಂಧುರಂ ॥ ೧೦೫ ॥

ಗಂಧಸಾರಸಮಾಸಕ್ತಾ ಹೀನದೋರ್ದಂಡಮಂಡಿತಂ ।

ಅಶೋಕಪಲ್ಲವಾಂಗುಷ್ಠಂ ಕೇತಕೀನಖರೋಜ್ವಲಂ ॥ ೧೦೬ ॥

ಲಸತ್ಕಂಠೀರವೋರಸ್ಕಂ ಗಂಡಶೈಲಪೃಥೂದರಂ ।

ಜಲಾವರ್ತಲಸನ್ನಾಭಿತರುಜಂಘಾಯುಗಾನ್ವಿತಂ ॥ ೧೦೭ ॥

ಸ್ಥಲಭಾಕ್ವದ್ಮಚರಣಂ ಮತ್ತಮಾತಂಗಗಾಮಿನಂ ।

ಲಸತ್ಕದಲಿಕೇದಾರದಲಚ್ಚೀನಾಂಶುಕಾವೃತಂ ॥ ೧೦೮ ॥

ನಾನಾಕುಸುಮಮಾಲಾಭಿರ್ಮಾಲಿತಂ ಚ ಸಮಂತತಃ ।

ಅಕಂಟಕಿತರುಚ್ಛನ್ನಂ ಮಹಿಷಶ್ವಾಪದಾವೃತಂ ॥ ೧೦೯ ॥

ಬೀಸುತ್ತಿರುವ ಗಾಳಿಯುಳ್ಳದೂ, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರುವ ತಾವರೆ ಹೂವುಗಳ ಪರಾಗಗಳಿಂದ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣವಾದುದೂ, ಅರುಳುತ್ತಿರುವ ಕಮಲವೆಂಬ ಮುಖವುಳ್ಳದೂ, ನೀಲೋತ್ಪಲವೆಂಬ ಕಣ್ಣುಳ್ಳದೂ, ತಮಾಲವೆಂಬ ಕೂದಲುಳ್ಳದೂ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ದಾಳಿಂಬದ ಬೀಜವೆಂಬ ಹಲ್ಲುಳ್ಳದೂ, ದುಂಬಿಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಹುಬ್ಬುಳ್ಳದೂ, ಗಿಣಿಗಳ ಮೂಗುಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ದೊಡ್ಡ ಬಾವಿಗಳೆಂಬ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳದೂ, ಗರಿಕೆಯೆಂಬ ಮೀಸೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವುದೂ, ಕಮಲದ ಸುವಾಸನೆಯೆಂಬ ಶ್ವಾಸವುಳ್ಳದೂ, ತೊಂಡೆಹಣ್ಣೆಂಬ ತುಟಿಯುಳ್ಳದೂ, ತಾವರೆಯೆಲೆಯೆಂಬ ನಸ್ರವುಳ್ಳದೂ, ಬಿಟ್ಟದ ತಾವರೆಯೆಂಬ ಒಡವೆಯುಳ್ಳದೂ, ಸುಂದರವಾದ ಶಂಖದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಕುತ್ತಿಗೆಯುಳ್ಳದೂ, ಶಂಕರನ ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಮನೋಹರವಾದುದೂ, ಚಂದನ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಪಗಳೆಂಬ ಭುಜಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡುದೂ, ಅಶೋಕದ ಚಿಗುರೆಂಬ ಅಂಗುಷ್ಠವುಳ್ಳದೂ, ಕೇತಕಿಯೆಂಬ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವುದೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸಿಂಹವೆಂಬ ಎದೆಯುಳ್ಳದೂ, ಗಂಡ ಶೈಲವೆಂಬ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳದೂ, ನೀರಿನ ಸುಳಿಯೆಂಬ ನಾಭಿಯುಳ್ಳದೂ, ಮರಗಳೆಂಬ ಮೊಣಕಾಲುಗಳುಳ್ಳದೂ, ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಕಮಲಗಳೆಂಬ ಕಾಲುಳ್ಳದೂ, ಮದಿಸಿದ ಆನೆಯ ಗಮನವುಳ್ಳದೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಬಾಳೆಯ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಜಿಂಕೆಗಳೆಂಬ ಬಟ್ಟಿಯುಳ್ಳದೂ, ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಗಳುಳ್ಳದೂ, ಮುಳ್ಳಿಲ್ಲದ ಮರಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರುವುದೂ, ಎಮ್ಮೆ ಮೊದಲಾದ ಘಾತುಕಮೃಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಚಂದ್ರ

ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲಾಸುಪ್ತ ಕೃಷ್ಣೈಃ ಹರಿತೋಡುಪಂ ।

ತರುಪ್ರಕೀರ್ಣಕುಸುಮಜಿತಸ್ವಲೋಕತಾರಕಂ ।

ದರ್ಶಯನ್ನಿತ್ಯಮಾಕ್ರೀಡಂ ದೇವೈಃ ದೇವೋಽವಿಶದ್ವನಂ ॥ ೧೧೦ ॥

ದೇವದೇವ ಉನಾಚಃ—

ಯಥಾ ಪ್ರಿಯತಮಾ ದೇವಿ ಮಮ ತ್ವಂ ಸರ್ವಸುಂದರಿ ।

ತಥಾ ಪ್ರಿಯತರಂ ಚೈತನ್ನೇ ಸದಾಽನಂದಕಾನನಂ ॥ ೧೧೧ ॥

ಅತ್ರಾಽನಂದ ವನೇ ದೇವಿ ಮೃತಾನಾಂ ಮದನುಗ್ರಹಾತ್

ವಪುಸ್ತ್ವಮೃತತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಪುನರ್ಭವಿಸಸ್ತು ತೇ ॥ ೧೧೨ ॥

ಭವಿನೋ ಯೇ ವಿಪದ್ಯಂತೇ ನಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಮಮಾಜ್ಞಯಾ ।

ತೇಷಾಂ ಬೀಜಾನಿ ದಗ್ಧಾನಿ ಶ್ಮಶಾನಜ್ವಲದಗ್ನಿನಾ ॥ ೧೧೩ ॥

ಮಹಾಶ್ಮಶಾನೇ ಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ದೀರ್ಘನಿದ್ರಾಂ ಗಿರಿಂದ್ರಜೇ ।

ನ ಪುನರ್ಗರ್ಭಶಯನೇ ತೇ ಸ್ವಪಂತಿ ಕದಾಚನ ॥ ೧೧೪ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೇನ ಮುಚ್ಯಂತೇ ನಾನ್ಯಥಾ ಜಂತವಃ ಕ್ವಚಿತ್ ।

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಮಯೇ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಪ್ರಯಾಗೇನಾ ತನುತ್ಯಜಃ ॥ ೧೧೫ ॥

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಂ ತದೇವಾಽಹಂ ಕಾಶೀಸಂಸ್ಥಿತಬಾಗಿನಾಂ ।

ದಿಶಾಮಿ ತಾರಕಂ ಪ್ರಾಂತೇ ಮುಚ್ಯಂತೇ ತೇತು ತತ್ ಕ್ಷಣಾತ್ ॥ ೧೧೬ ॥

ಕಾಂತಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ಜಿಂಕೆಗಳಿಂದ ಹಸುರಾದ ಚಂದ್ರನುಳ್ಳದೂ, ಮರಗಳಿಂದ ಬಿದ್ದ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದೂ ಅದ ಆ ಉದ್ಯಾನವನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೧೧೧. ಶಂಕರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:— ಎಲಾ ಸುಂದರಿದೇವಿಯೆ! ನೀನು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯಳೊ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಆನಂದಕಾನನವೂ ಪ್ರಿಯವಾದುದು.

೧೧೨. ದೇವಿ! ಈ ಆನಂದವನದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಮರಳಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೩. ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಸಾರಬೀಜಗಳು ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಶ್ಮಶಾನದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಭಸ್ಮವಾಗುವುವು.

೧೧೪. ಓ ಗಿರಿತನಯೆ! ಈ ಮಹಾಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಮತ್ತೆ ಗರ್ಭವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವು.

೧೧೫. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸಾಧಕವಾದ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದ ಹೊರತು ಇತರ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೬. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ

ಗೃಣ್ಣೇಯುಃ ಪಾಪಕರ್ಮಾಣಿ ಕಾಶೀಮೃತಿವಿನಿಂದಕಾಃ |

ಸುಕೃತಾನಿ ಸ್ತುತಿಕೃತೋ ಮುಚ್ಯಂತೇ ತೇಽತ್ರ ಜಂತವಃ || ೧೧೭ ||

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಂ ಕುತೋ ದೇವಿ ಕಲಿನೋಪಹತಾತ್ಮನಾಂ |

ಸ್ವಭಾವ ಚಂಚಲಾಕ್ಷಾಣಾಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮೇಹ ದಿಶಾಮ್ಯಹಂ || ೧೧೮ ||

ಯೋಗಿನೋ ಯೋಗವಿಭ್ರಷ್ಟಾಃ ಪತಂತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಮೋಹಿತಾಃ |

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪತಿತ್ವಾ ನ ಪುನಃ ಪತಂತ್ಯಸಿ ಮಹಾಲಯೇ || ೧೧೯ ||

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಂ ನ ವಿಂದಂತಿ ಯೋಗೈರೇಕೇನ ಜನ್ಮನಾ |

ಜನ್ಮನೈಕೇನ ಮುಚ್ಯಂತೇ ಕಾಶ್ಯಾ ಮಂತಕೃತೋ ಜನಾಃ || ೧೨೦ ||

ಯಥೇಹ ಮುಚ್ಯತೇ ಜಂತುರ್ಗಿರಿಜೇ ಮದನುಗ್ರಹಾತ್ |

ಅವಿಮುಕ್ತೇ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರೇ ನ ತಥಾಃಸ್ಯತ್ರ ಕುತ್ರಚಿತ್ || ೧೨೧ ||

ಬಹುಜನ್ಮಸಮಭ್ಯಾಸಾದ್ಯೋಗೀ ಮುಚ್ಯೇತ ನಾ ನನಾ |

ಮೃತಮಾತ್ರೋ ವಿಮುಚ್ಯೇತ ಕಾಶ್ಯಾಮೇಕೇನ ಜನ್ಮನಾ || ೧೨೨ ||

ತಾರಕಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವೆನು. ಅದರಿಂದವರು ಕೂಡಲೆ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೧೧೭. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರನ್ನು ನಂದಿಸುವವರು ಪಾಪಗಳನ್ನೂ, ಸ್ತುತಿಸುವವರು ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು. ಕಾಶೀಮರಣವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವವರು ಇಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೧೧೮. ದೇವಿ! ಕಲಿಯಿಂದ ದುಷ್ಟರಾಗಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಚಂಚಲೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಜನರಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವು ಹೇಗೆ ದೊರೆಯುವುದು. ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಮಾಡುವೆನು.

೧೧೯. ಯೋಗಿಗಳೂ ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟರೂ, ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಭ್ರಾಂತರೂ ಅದವರು ಪತಿತರಾಗುವರು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಮಹಾಪ್ರಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮರಳಿ ಮಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೦. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮಾನವನು ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದವರು ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೧೨೧. ಎಲಾ ಪಾರ್ವತಿಯೆ! ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಮುಕ್ತನಾಗುವಂತೆ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೨. ಯೋಗಿಯು ಬಹುಜನ್ಮಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದ ಕೂಡಲೆ ಒಂದು ಜನ್ಮದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ನ ಸಿದ್ಧತಿ ಕಲೌ ಯೋಗೋ ನ ಸಿದ್ಧತಿ ಕಲೌ ತಪಃ |
 ನ್ಯಾಯಾರ್ಜಿತಧನೋತ್ಪರ್ಗಃ ಸದ್ಯಃ ಸಿದ್ಧೋತ್ಕಲೌ ನರಃ || ೧೨೩ ||
 ನ ವ್ರತಂ ನ ತಪೋ ನೇಜ್ಯಾ ನ ಜಪೋ ನ ಸುರಾರ್ಚನಂ |
 ದಾನಮೇವ ಕಲೌ ಮುಕ್ತ್ಯೈ ಕಾಶೀದಾನೈರವಾಪ್ಯತೇ || ೧೨೪ ||
 ಕಲೌ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೋ ದೇವಃ ಕಲೌ ವಾರಾಣಸೀ ಪುರೀ |
 ಕಲೌ ಭಾಗೀರಥೀ ಗಂಗಾ ಕಲೌ ದಾನಂ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ || ೧೨೫ ||
 ಗಂಗೋತ್ತರವಹಾ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಲಿಂಗಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಂ ಮಮ |
 ಉಭೇ ವಿಮುಕ್ತಿದೇ ಪುಂಸಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಯೇ ದಾನಬಲಾತ್ಕಲೌ || ೧೨೬ ||
 ಪುಣ್ಯವಾನಿತರೋವಾಪಿ ಮಮ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಸೇವಯಾ |
 ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ ದೇವೇಶಿ ನಾಸ್ತತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೨೭ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಾತ್ಪುಣ್ಯಪಾಪೇನ ಕರ್ಮಣಾ |
 ದೇವಿ ಪ್ರಭವತಃ ಪುಂಸಾಮಪಿ ಜನ್ಮಶತಾರ್ಜಿತೇ || ೧೨೮ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತಂ ನ ಮೋಕ್ಷವ್ಯಂ ತಸ್ಮಾದ್ದೇವಿ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ |
 ಹನ್ಯಮಾನೇನ ಬಹುಧಾ ಹ್ಯುಪಸರ್ಗಶತ್ಪರಸಿ || ೧೨೯ ||

೧೨೩. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯೋಗವೂ, ತಪಸ್ಸೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಕೂಡಲೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೨೪. ವ್ರತ, ತಪಸ್ಸು, ಯಾಗ, ಜಪ, ದೇವಪೂಜೆ ಇವು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧಕವಲ್ಲ. ದಾನವೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೨೫. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ಕಾಶೀ, ಗಂಗೆ, ದಾನ ಇವುಗಳು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುವು.

೧೨೬. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತರವಾಹಿನಿಯಾದ ಗಂಗೆ, ನನ್ನಲಿಂಗ, ಇವು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ದಾನಬಲದಿಂದ ಲಭಿಸುವುವು. ಇವು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೧೨೭. ದೇವೇಶಿ! ಪುಣ್ಯವಂತನಾಗಲಿ, ಪಾಪಿಯಾಗಲಿ ನನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಬೇಡ.

೧೨೮. ದೇವಿ! ಪುಣ್ಯವಂತನಾಗಲಿ, ಪಾಪಿಯಾಗಲಿ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಗಂಗೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಲಿಂಗಗಳ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸುವುವು.

೧೨೯. ದೇವಿ! ಆದುದರಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುವಾದ ನರನು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೀಡಾದರೂ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು.

ವಿಧಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸನ್ಯಾಸಂ ಯೇ ವಸಂತೀಹ ಮಾನವಾಃ |
 ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಾಸ್ತು ತೇ ದೇವಿ ತೇಷಾಂ ವಿಘ್ನಂ ಹರಾಮ್ಯಹಂ || ೧೩೦ ||
 ನ ಯೋಗಿನಾಂ ಹೃದಾಕಾಶೇ ನ ಕೈಲಾಸೇ ನ ಮಂದರೇ |
 ತಥಾ ವಾಸರತೀರ್ನೇಸ್ತಿ ಯಥಾ ಕಾಶ್ಯಾಂ ರತೀರ್ಮಮ || ೧೩೧ ||
 ಕಾಶೀನಾಸಿಜನೋ ದೇವಿ ಮಮ ಗರ್ಭೇ ವಸೇತ್ಸದಾ |
 ಅತಸ್ತಂ ಮೋಚಯಾಮ್ಯಂತೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೇಯಂ ಯತೋ ಮಮ || ೧೩೨ ||
 ತಾಮಸೀಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಪ್ಯ ಕಾಲೋ ಭೂತ್ವಾ ಚರಾಚರಂ |
 ಗ್ರಸಾಮಿ ಲೀಲಯಾ ದೇವಿ ಕಾಶೀಂ ರಕ್ಷಾಮಿ ಯತ್ನತಃ || ೧೩೩ ||
 ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರದ್ವಯಂ ದೇವಿ ನಿತರಾಂ ನೇತರನ್ತಮ |
 ತ್ವಂ ವಾ ತಪೋಧನೇ ಗೌರಿ ಕಾಶೀನಾಃ ನಂದಭೂಮಿಕಾ || ೧೩೪ ||
 ವಿನಾ ಕಾಶೀಂ ನ ಮೇ ಸ್ಥಾನಂ ವಿನಾ ಕಾಶೀಂ ನ ಮೇ ರತಿಃ |
 ವಿನಾ ಕಾಶೀಂ ನ ನಿರ್ವಾಣಂ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ವದಾಮ್ಯಹಂ || ೧೩೫ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗೋಲಕೇ ಯದ್ವಸ್ತುಕ್ತಿಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ವ್ಯಸಥಿತಾ |
 ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಯುಕ್ತ್ಯಾ ವಾ ನ ತಥಾ ಹೇಲಯಾಃ ಸತ್ಯತಃ || ೧೩೬ ||

೧೩೦. ಕ್ಷೇತ್ರ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮಾನವರು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರೇ. ನಾನು ಅವರ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವೆನು.

೧೩೧. ನನಗೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಂತೆ ಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯ, ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತ, ಮಂದರಶೈಲ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲ.

೧೩೨. ದೇವಿ! ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬೇಕು ಎಂದು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವಸಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಜನರನ್ನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು.

೧೩೩-೧೩೫. ದೇವಿ! ನಾನು ತಾಮಸಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಯಮನಾಗಿ ನುಂಗುವೆನು. ಆದರೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವೆನು. ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದ ವಸ್ತುಗಳು ಈ ತಪೋವನ ದಲ್ಲಿರುವ ನೀನೂ, ಅನಂದಾಶ್ರಯವಾದ ಕಾಶಿಯೂ ಆಗಿರುವುವು. ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ವಾಸಸ್ಥಳವೂ, ಸಂತೋಷವೂ, ಸೌಖ್ಯವೂ ಬೇರಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಾನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

೧೩೬. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದಿಂದಾಗಲಿ, ಮತ್ತಾವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಇತಿ ಬ್ರುನಾಣೋ ದೇವೇಶೋ ಹರಿಕೇಶಮವೈಕ್ಷತ ।	
ಮಧ್ಯೇವನಂ ತಪಸ್ಯಂತಮಶೋಕತರುಮೂಲಗಂ	೧೩೭
ಶುಷ್ಕಸ್ನಾಯುಪಿನದ್ಧಾಃ ಸ್ಥಿ ಸಂಚಯಂ ನಿಶ್ಚಲಾಕೃತಿಂ ।	
ವಲ್ಮೀಕಕೀಟಕಾಕೋಟೀಶೋಷಿತಾಸ್ಯಗಸ್ತಗ್ಧರಂ	೧೩೮
ನಿರ್ಮಾಂಸಕೀಕಸಚಯಂ ಸ್ಫಟಿಕೋಪಲನಿಶ್ಚಲಂ ।	
ಶಂಖಕುಂದೇಂದುತುಹಿನಮಹಾಶಂಖಲಸಚ್ಚಯಂ	೧೩೯
ಸತ್ತ್ವಾಃ ವಲಂಬಿತಪ್ರಾಣಮಾಯುಃ ಶೇಷೇಣ ರಕ್ಷಿತಂ ।	
ನಿಃಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸಪವನವೃತ್ತಿಸೂಚಿತಜೀವಿತಂ	೧೪೦
ನಿರ್ಮೇಷೋನ್ಮೇಷಸಂಚಾರಸಿಶುನೀಕೃತಜಂತುಕಂ ।	
ಪಿಂಗತಾರಸ್ಪಂದ್ರಶ್ಚಿನೇತ್ರದೀಪಿತದಿಜ್ಞುಖಂ	೧೪೧
ತತ್ರ ಪೋಃಗ್ನಿಶಿಖಾದಾವಚುಂಬಿತಮ್ಲಾನಕಾನನಂ ।	
ತತ್ಸೌಮ್ಯದೃಕ್ಸಧಾವರ್ಷಸಂಸಿಕ್ತಾಃ ಪಿಲಭೂರುಹಂ	೧೪೨
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಪಸ್ಯಂತಮಿವ ತಪೋ ಧೃತ್ವಾ ನರಾಕೃತಿಂ ।	
ನಿರಾಕೃತಿಂ ನಿರಾಕಾಂಕ್ಷಂ ಕೃತ್ವಾ ಭಕ್ತಿಂ ಚ ಕಾಂಚನ	೧೪೩
ಕುರಂಗಶಾವೈರ್ಗಣಶೋ ಭ್ರಮದ್ಭಿಃ ಪರಿವಾರಿತಂ ।	
ನಿತಾಂತಭೀಷಣಾಸ್ಯೈಶ್ಚ ಪಂಚಾಸ್ಯೈಃ ಪರಿರಕ್ಷಿತಂ	೧೪೪

೧೩೭-೧೪೪. ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ, ಒಣಗಿದ ನರಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮೂಳೆಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವನೂ, ಅಲ್ಲಾಡದಿರುವವನೂ, ಕೋಟ್ಯಂತರ ಗೆದ್ದಲು ಹುಳುಗಳಿಂದ ಒಣಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಕ್ತವುಳ್ಳ ನಾಡಿಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಮಾಂಸ ವಿಲ್ಲದ ಮೂಳೆಗಳ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವನೂ, ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಯಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನೂ, ಶಂಖ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವು, ಚಂದ್ರ, ಹಿಮ, ಮುತ್ತಿನಚಿಪ್ಪು ಇವುಗಳಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಕೇವಲ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣವುಳ್ಳವನೂ, ಅವಶಿಷ್ಟಾಯುಷ್ಯದಿಂದ ಕಾಪಾಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ನಿಶ್ವಾಸ ಉಚ್ಛ್ವಾಸಗಳ ಗಾಳಿ ಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಸೂಚಿತವಾದ ಜೀವವುಳ್ಳವನೂ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬೇಡನಂತೆ ತೋರುವವನೂ, ಹಳದಿ ಬಣ್ಣವಾದ ತಾರಕೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜ್ವಲಗೊಳಿಸುವವನೂ, ತಪಸ್ಸಿನ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳನ್ನು ಬಾಡಿಸುವವನೂ, ಸೌಮ್ಯದೃಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಅಮೃತವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಿಂಪಡಿಸಿದ ಸಕಲ ವೃಕ್ಷ ಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಮನುಷ್ಯನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ

ತಂ ತಥಾಭೂತಮಾಲೋಕ್ಯ ದೇವೀ ದೇವಂ ನೃಜಿಜ್ಞಪತ್ |

ವರೇಣ ಚ್ಯಂದಯೇಶಾನ್ಮುಂ ನಿಜಭಕ್ತಂ ತಪಸ್ವಿನಂ

|| ೧೪೫ ||

ತ್ವದೇಕಚಿತ್ತಂ ತ್ವದಭೀನಜೀವಿತಂ

ತ್ವದೇಕಕರ್ಮಾಣಮುಮುಂ ತ್ವದಾಶ್ರಯಂ |

ತೀವ್ರೈಸ್ತಪೋಭಿಃ ಪರಿಶುಷ್ಯವಿಗ್ರಹಂ

ಕುರುಷ್ವ ಯಕ್ಷಸ್ಯ ವರೈರನುಗ್ರಹಂ

|| ೧೪೬ ||

ದೇವೋ ವೃಷೇಂದ್ರಾದವರುಹ್ಯ ದೇನ್ಯಾ

ಶೈಲಾದಿನಾ ದತ್ತಕರಾನ್ವಲಂಬಃ |

ಸಮಾಧಿಸಂಕೋಚಿತನೇತ್ರಪತ್ರಂ

ಪಸ್ವರ್ತ ಹಸ್ತೇನ ದಯಾದ್ವ್ಯಚೇತಾಃ

|| ೧೪೭ ||

ತತಃ ಸ ಯಕ್ಷೋ ವಿನಿಮಿಲ್ಯ ಚಕ್ಷುಷೀ

ತ್ಯಕ್ಷಂ ಪುರೋ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸಮಕ್ಷಮಾತ್ಮನಃ |

ಉದ್ಯತ್ಪಹಸ್ರಾಂಶುಸಹಸ್ರತೇಜಸಂ

ಜಗಾದ ಹರ್ಷಾಕುಲಗದ್ಗದಾಕ್ಷರಂ

|| ೧೪೮ ||

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ತಪಸ್ವಿನಂತಿರುವವನೂ, ಅಕೃತಿಶೂನ್ಯವಾದ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದನೂ, ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಿಂಕೆಮರಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರ ಮುಖವುಳ್ಳ ಸಿಂಹಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಆದ ಆ ಹರಿಕೇಶನನ್ನು ಕಂಡನು.

೧೪೫-೧೪೬. ದೇವಿಯು ಇಂತಿರುವ ಆ ಹರಿಕೇಶನನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನೂ, ತಪಸ್ವಿಯೂ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟಿರುವವನೂ, ನಿನ್ನ ಅಧೀನವಾದ ಜೀವವುಳ್ಳವನೂ, ನಿನ್ನನ್ನದ್ವೇಶಿಸಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾಚರಿಸುವವನೂ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವವನೂ, ಕಠಿನತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಒಣಗಿದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಈ ಯಕ್ಷನಿಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡು” ಎಂದಳು.

೧೪೭. ಮಹಾದೇವನು ದೇವಿಯೊಡನೆ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ ಕೈಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು, ದಯೆಗೊಂಡು, ಧ್ಯಾನವಶದಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಆ ಹರಿಕೇಶನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನು.

೧೪೮. ಬಳಿಕ ಆ ಯಕ್ಷನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾವಿರ ಸೂರ್ಯರಂತೆ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಗದ್ಗದವಾದ ಅಕ್ಷರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಹೀಗೆಂದನು.

ಜಯೇಶ ಶಂಭೋ ಗಿರಿಜೇಶ ಶಂಕರ

ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣೇ ಶಶಿಖಂಡಶೇಖರ ।

ಸ್ಪರ್ಶತ್ಪಪಾಲೋ ತವ ಪಾಣಿಪಂಕಜಂ

ಪ್ರಾಪ್ಯಾನ್ಮೃತೀಭೂತತನೂಲತೋಽಭವಂ || ೧೪೯ ||

ಶ್ರುತ್ವೋದಿತಾಂ ತಸ್ಯ ಮಹೇಶ್ವರೋ ಗಿರಂ

ಮೃದ್ವೀಕಯಾ ಸಾಮ್ಯಮುಪೇಯುಷೀಂ ಮೃದು ।

ಭಕ್ತಸ್ಯ ಧೀರಸ್ಯ ಮಹಾತಪೋನಿಧೇ

ದೌದೌ ವರಾಣಾಂ ನಿಕರಂ ತದಾ ಮುದಾ || ೧೫೦ ||

ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಯಕ್ಷಾಸ್ಯ ಮನು ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಮೇ

ಭವಾಽಧುನಾ ದಂಡಧರೋ ವರಾನ್ಮಮ ।

ಸ್ಥಿರಸ್ತ್ವಮದ್ಯಾದಿ ದುರಾತ್ಮದಂಡಕಃ

ಸುಪಾಲಕಃ ಪುಣ್ಯಕೃತಾಂ ಚ ಮತ್ತ್ರಿಯಃ || ೧೫೧ ||

ತ್ವಂ ದಂಡಪಾಣಿಭವ ನಾಮತೋಽಧುನಾ

ಸರ್ವಾನ್ ಗಾಂಧಾರಿ ಮಮಾಜ್ಞಯೋತ್ಕಟಾನ್ ।

ಗಣಾವಿಮೌ ತ್ವಾಮನುಯಾಯಿನೌ ಸದಾ

ನಾಮ್ನಾ ಯಥಾರ್ಥೌ ನೃಷು ಸಂಭ್ರಮೋದ್ಭ್ರಮೌ || ೧೫೨ ||

೧೪೯. “ಈಶ, ಶಂಭೋ, ಗಿರಿಜೇಶ, ಶಂಕರ, ತ್ರಿಶೂಲಪಾಣೇ, ಚಂದ್ರ ಶೇಖರ! ದಯಾಳುವಾದ ನಿನ್ನ ಕರಕಮಲದ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ನಾನು ಅಕ್ಷಯ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾದೆನು.”

೧೫೦. ಮಹೇಶ್ವರನಾದರೂ ದ್ರಾಕ್ಷೆಯಂತಿರುವ ಅವನ ಮೃದುವಚನ ವನ್ನಾಲಿಸಿ ಭಕ್ತನೂ, ಧೀರನೂ, ಅತ್ಯಂತ ತಪಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ವರಗಳನ್ನಿತ್ತನು.

೧೫೧. “ಯಕ್ಷ! ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ವರದಿಂದ ದಂಡಧಾರಕನಾಗು. ನೀನು ದುರಾತ್ಮರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನೂ, ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನೂ ಆಗು.

೧೫೨. ನೀನು ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ದಂಡಪಾಣಿಯೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದು ಉದ್ಧತರಾದ ಸಕಲ ಗಣಗಳನ್ನೂ ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು. ಮಾನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯುವವರೂ, ಸಂಭ್ರಮ ಉದ್ಭ್ರಮಮೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಈ ಗಣಗಳು ನಿನಗೆ ಸೇವಕರಾಗಿರಲಿ.

ತ್ವಮಂತ್ಯಭೂಷಾಂ ಕುರು ಕಾಶಿನಾಸಿನಾಂ

ಗಲೇ ಸುನೀಲಾಂ ಭುಜಗೇಂದ್ರಕಂಕಣಾಂ ।

ಭಾಲೇ ಸುನೇತ್ರಾಂ ಕರಿಕೃತ್ತಿನಾಸಸಂ

ವಾಮೇಕ್ಷ್ಮಣಾಲಕ್ಷ್ಮಿತವಾನುಭಾಗಾಂ

॥ ೧೫೩ ॥

ಮೌಲೌ ಲಸತ್ತಿಂಗಕಪರ್ವಧಾರಿಣೀಂ

ವಿಭೂತಿಸಂಕ್ಷಾಲಿತಪುಣ್ಯನಿಗ್ರಹಾಂ ।

ಅಹೋ ಹಿಮಾಂಶೋಃ ಕಲಯಾ ಲಸಚ್ಚ್ರಿಯಂ

ವೃಷೇಂದ್ರಲೀಲಾಗತಿಮಂದಗಾಮಿನೀಂ

॥ ೧೫೪ ॥

ತ್ವಮನ್ನದಃ ಕಾಶಿನಾಸಿನಾಂ ಸದಾ

ತ್ವಂ ಪ್ರಾಣದೋ ಜ್ಞಾನದ ಏಕ ಏವ ಹಿ ।

ತ್ವಂ ಮೋಕ್ಷದೋ ಮನ್ಮುಖಸೂಪದೇಶತ

ಸ್ತ್ವಂ ನಿಶ್ಚಲಾಂ ಸದ್ವಸತಿಂ ವಿಧಾಸ್ಯಸಿ

॥ ೧೫೫ ॥

ತ್ವಂ ವಿಘ್ನಪೂಗ್ಯಃ ಪರಿಪೀಡ್ಯ ಪಾಪಿನಃ

ಸಂಭ್ರಾಂತಿಮುಕ್ತಾದ್ಯ ವಿನೇಷ್ಯಸೇ ಬಹಿಃ ।

ಅನೀಯ ಭಕ್ತಾನ್ಮುಣಿತೋಽಪಿ ದೂರತೋ

ಮುಕ್ತಿಂ ಪರಾಂ ದಾಪಯಿತಾಸಿ ಸಿಂಗಲ

॥ ೧೫೬ ॥

೧೫೩-೧೫೪. ನೀನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ನೀಲವೂ, ಸರ್ಪಕಂಕಣವುಳ್ಳದೂ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಳ್ಳದೂ, ಅನೆಯ ಚರ್ಮದ ವಸ್ತ್ರವುಳ್ಳದೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಎಡಭಾಗವುಳ್ಳದೂ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಹಳದಿ ಜಟೆಯುಳ್ಳದೂ, ಭಸ್ಮದಿಂದ ಪುಣ್ಯಕಗವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳದೂ, ಚಂದ್ರಕಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ, ವೃಷಭದ ಲೀಲೆಯ ಗಮನದಂತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಂಚರಿಸುವುದೂ ಆದ ಅಂತ್ಯಕಾಲದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡು.

೧೫೫. ನೀನು ನನ್ನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡುವವನೂ, ಪ್ರಾಣ, ಜ್ಞಾನ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ, ಸ್ಥಿರವಸತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವವನೂ ಆಗಿರುವೆ.

೧೫೬. ಅಯ್ಯಾ ಯಕ್ಷನೆ! ನೀನು ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ವಿಘ್ನಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಪೀಡಿಸಿ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಿಸುವೆ. ಭಕ್ತರನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಕರೆಯಿಸಿ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆ.

ತ್ವತ್ಸಾತ್ಮತೇ ಕ್ಷೇತ್ರವರೇ ಹಿ ಯಕ್ಷರಾಟ್
ಕಸ್ತ್ವಾಮನಾರಾಧ್ಯ ವಿಮುಕ್ತಿಭಾಜನಂ ।

ಸ ಭಾಜನಂ ಪೂರ್ವತ ಏವ ತೇ ಚರೇತ್
ತತಃ ಸಮರ್ಚಾಂ ಮಮ ಭಕ್ತ ಅಚರೇತ್

|| ೧೫೭ ||

ತ್ವಂ ಗ್ರಾಮವಾಸಪ್ರದ ಏವ ಮೇ ಪುರೇಃ
ಧ್ಯಸ್ತ್ವಮೇಧೀಹ ಚ ದಂಡನಾಯಕಃ ।

ದುಷ್ಟಾನ್ಮಮುದ್ಘಾಟಯ ಕಾಶಿವೈರಿಣಃ
ಕಾಶೀಂ ಪುರೀಂ ರಕ್ಷ ಸದಾ ಮುದಾನ್ವಿತಃ

|| ೧೫೮ ||

ಪೂರ್ಣಭದ್ರಸುತ ದಂಡನಾಯಕ
ತ್ಯಕ್ತ್ವ ಯಕ್ಷ ಹರಿಕೇಶ ಪಿಂಗಲ ।

ಕಾಶಿವಾಸ ವಸತಾಂ ಸದಾನ್ಮದ
ಜ್ಞಾನ ಮೋಕ್ಷದ ಗಣಾಂಗ್ರಣೇರ್ಭವ

|| ೧೫೯ ||

ಮದ್ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತೋಽಪಿ ವಿನಾ ತ್ವದೀಯಾಂ
ಭಕ್ತಿಂ ನ ಕಾಶೀವಸತಿಂ ಲಭೇತ ।

ಗಣೇಷು ದೇವೇಷು ಹಿ ಮಾನವೇಷು
ತದಗ್ರಮಾನ್ಯೋ ಭವ ದಂಡಪಾಣೀ

|| ೧೬೦ ||

೧೫೭. ಯಕ್ಷರಾಜ! ನಿನಗೆ ಅಧೀನವಾದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸದೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ? ನನ್ನ ಭಕ್ತನು ಮೊದಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅನಂತರ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೧೫೮. ನೀನು, ನನ್ನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮವಾಸವನ್ನೀಯುವ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿರು. ಕಾಶಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸು. ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

೧೫೯. ಪೂರ್ಣಭದ್ರನ ಸುತನೂ, ದಂಡನಾಯಕನೂ, ತ್ರ್ಯಂಬಕನೂ, ಕಾಶೀವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನ್ನ, ಜ್ಞಾನ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆದ ಅಯ್ಯಾ ಯಕ್ಷನೆ! ನೀನು ಎಲ್ಲ ಗಣಗಳಿಗೂ ಮುಂದಾಳಾಗಿರು.

೧೬೦. ದಂಡಪಾಣಿಯೆ! ಮಾನವನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದರೂ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಕಾಶೀವಾಸವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರನು. ನೀನು ಗಣಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪೂಜ್ಯನಾಗು.

ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥೋ ವಿಹಿತೋದಕಕ್ರಿಯೋ

ಯಸ್ತ್ವಾಂ ಸಮಾರಾಧಯಿತಾ ಗಣೇಶಂ ।

ಸ ಏವ ಲೋಕೇ ಕೃತಕೃತ್ಯತಾಮಗಾತ್

ಮುನಾಃತುಲಾಃನುಗ್ರಹತೋಽತ್ರ ಪುಣ್ಯವಾನ್ ॥ ೧೬೧ ॥

ತ್ವಂ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ದಂಡಪಾಣೇ

ಸದೈವ ಮೇ ನೇತ್ರಸಮಕ್ಷಮತ್ರ ।

ತ್ವಂ ದಂಡಯನ್ಪ್ರಾಣಭೃತೋ ದುರೀಹಾ

ನಿಹಾಸ್ವನ್ಮೂನ್ಮಾನ್ಸನಭಯಂ ದಿಶಸ್ವೈ ॥ ೧೬೨ ॥

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಇತಿ ದತ್ತಾ ವರಾನ್ವಿಪ್ರ ಗಿರೀಶೋ ದಂಡಪಾಣಯೇ ।

ವೃಷೇಂದ್ರಮಧಿರುಹ್ಯಾಥ ವಿವೇಶಾನಂದಕಾನನಂ ॥ ೧೬೩ ॥

ಕುಂಭೋದ್ಭವ ತದಾರಭ್ಯ ಯಕ್ಷರಾಡ್ವಂದನಾಯಕಃ ।

ಪುರೀಂ ವಾರಾಣಸೀಂ ಸಮ್ಯಗನುಶಾಸ್ತಿ ನಿರ್ದೇಶತಃ ॥ ೧೬೪ ॥

ಅಹಮಪ್ಯತ್ರ ವಸತಿಂ ಚಕ್ರೇ ತದನುಸೂಯಯಾ ।

ವಸನ್ನಸಿ ಮಯಾ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಯತಃ ಸಂಭಾವಿತೋ ನ ಸಃ ॥ ೧೬೫ ॥

ಮುನೇ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಯದತ್ಯಾಕ್ಷೀಸ್ತ್ವಮಪ್ಯೇವಂವಿಧೋ ವಶೀ ।

ಶಂಕೇ ತತ್ಪ್ರಾಹಮೇವಾದ್ಧಾ ಕಾಮಂ ತಸ್ಯೈವ ವಿಕ್ರಿಯಾಂ ॥ ೧೬೬ ॥

೧೬೧. ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಗಣಾಧ್ಯಕ್ಷನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವಂತನು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯನಾಗುವನು.

೧೬೨. ಎಲೈ ದಂಡಪಾಣಿಯೇ ! ನೀನು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ದುಷ್ಟಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ನೆಲಸು.

೧೬೩. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ದಂಡಪಾಣಿಗೆ ವರ ವನ್ನಿತ್ತು ವೃಷಭವನ್ನೇರಿ ಆನಂದಕಾನನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೧೬೪. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ ! ಅದುಮೊದಲೊಂದು ಯಕ್ಷರಾಜನಾದ ದಂಡ ನಾಯಕನು ಶಂಕರನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವನು.

೧೬೫. ನಾನೂ ಅವನಲ್ಲಿಯ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಲಿಲ್ಲ.

೧೬೬. ಹೀಗೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ನೀನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ಆ ದಂಡಪಾಣಿಯ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮನಾಗ್ನಿರುದ್ಧಾಚರಣಂ ಯದಿ ದ್ವಿಜ ನಿಲಕ್ಷಯೇತ್ |
ಹರಿಕೇಶಸ್ತದಾ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕ್ಷಸ್ಥಿತಿಃ ಕ್ಷಚ ನಿರ್ವೃತಿಃ || ೧೬೭ ||
ದಂಡಪಾಣಿಮನಾರಾಧ್ಯ ಕಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸುಖಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |
ಪ್ರನಿವಿಕ್ಷುರಹಂ ಕಾಶೀಂ ದೂರಗೋಽಪಿ ಭಜಾಮಿ ತಂ || ೧೬೮ ||
ರತ್ನಭದ್ರಾಂಗಜೋದ್ಭೂತ ಪೂರ್ಣಭದ್ರಸುತೋತ್ತಮ |
ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮೇ ಯಕ್ಷ ಕಾಶೀವಾಸಂ ಶಿನಾಪ್ತಯೇ || ೧೬೯ ||
ಧನ್ಯೋ ಯಕ್ಷಃ ಪೂರ್ಣಭದ್ರೋ ಧನ್ಯಾ ಕಾಂಚನಕುಂಡಲಾ |
ಯಯೋರ್ಜಠರಸೀತೇಭೂದಂಡಪಾಣೇ ಮಹಾಮತೇ || ೧೭೦ ||
ಜಯ ಯಕ್ಷಪತೇ ಧೀರ ಜಯಪಿಂಗಲಲೋಚನ |
ಜಯಪಿಂಗಜಟಾಭಾರ ಜಯದಂಡ ಮಹಾಯುಧ || ೧೭೧ ||
ಅವಿಮುಕ್ತಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಸೂತ್ರಧಾರೋಗ್ರತಾಪಸ |
ದಂಡನಾಯಕ ಭೀಮಾಸ್ಯ ಜಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಯ || ೧೭೨ ||
ಸೌಮ್ಯಾನಾಂ ಸೌಮ್ಯವದನ ಭೀಷಣಾನಾಂ ಭಯಾನಕ |
ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಪಧಿಯಾಂ ಕಾಲ ಮಹಾಕಾಲ ಮಹಾಪ್ರಿಯ || ೧೭೩ ||

೧೬೭. ಏಪ್ರ! ಹರಿಕೇಶನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿರುದ್ಧಾಚಾರವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಆಗ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದಾಗಲಿ, ಸುಖವಾಗಲಿ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ?

೧೬೮. ದಂಡಪಾಣಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ತಾನೆ ಸುಖ ವನ್ನು ಹೊಂದಿಯಾನು? ನಾನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವವನಾಗಿ ದೂರದಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸುವೆನು.

೧೬೯. “ರತ್ನಭದ್ರನ ಸುತನಾದ ಪೂರ್ಣಭದ್ರನ ಕುಮಾರನೆ! ನನಗೆ ಶಿವಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಕಾಶೀವಾಸವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡು.

೧೭೦. ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ದಂಡಪಾಣಿಯೆ! ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಪೂರ್ಣ ಭದ್ರನೂ, ತಾಯಿಯಾದ ಕಾಂಚನಕುಂಡಲಿಯೂ ಧನ್ಯರು.

೧೭೧. ಧೀರನೂ, ಹಳದಿಯಬಣ್ಣದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಪಿಂಗಲವರ್ಣದ ಜಟೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾಯುಧವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ದಂಡಪಾಣಿಯೆ, ಜಯಿಸು!

೧೭೨. ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂಬ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಸೂತ್ರಧಾರನೂ, ಕಠಿನ ತಾಪ ಸನೂ, ಭಯಂಕರಮುಖವುಳ್ಳವನೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪ್ರಿಯನೂ ಆದ ದಂಡಪಾಣಿಯೆ, ಜಯಿಸು!

೧೭೩. ಸಾಧುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನೂ, ಭಯಂಕರರಿಗೆ ಭಯಂಕರನೂ, ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿಗಳಾದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಯಮನೂ, ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನೂ ಆದ ದಂಡಪಾಣಿಯೆ, ಜಯಿಸು!

ಜಯ ಪ್ರಾಣದ ಯಕ್ಷೇಂದ್ರ ಕಾಶೀವಾಸಾನ್ನಮೋಕ್ಷದ |

ಮಹಾರತ್ನ ಸ್ಫುರದ್ರಶ್ಮಿಚಯಚರ್ಚಿತವಿಗ್ರಹ || ೧೭೪ ||

ಮಹಾಸಂಭ್ರಾಂತಿಜನಕ ಮಹೋದ್ಭ್ರಾಂತಿಪ್ರದಾಯಕ |

ಅಭಕ್ತಾನಾಂ ಚ ಭಕ್ತಾನಾಂ ಸಂಭ್ರಾಂತ್ಯುದ್ಭ್ರಾಂತಿನಾಶಕ || ೧೭೫ ||

ಪ್ರಾಂತನೇಪಥ್ಯಚತುರ ಜಯ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಪ್ರದ |

ಜಯಗೌರೀಪದಾಬ್ಜಾಲೇ ಮೋಕ್ಷೇಕ್ಷಣವಿಚಕ್ಷಣ || ೧೭೬ ||

ಯಕ್ಷರಾಜಾಷ್ಟಕಂ ಪುಣ್ಯಮಿದಂ ನಿತ್ಯಂ ತ್ರಿಕಾಲತಃ |

ಜಪಾಮಿ ಮೈತ್ರಾವರುಣೇ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಸ್ತಿಕಾರಣಂ || ೧೭೭ ||

ದಂಡಪಾಣ್ಯಷ್ಟಕಂ ಧೀಮಾನ್ವ ಪನ್ನಿಘ್ನೋರ್ಜಾತುಚಿತ್ |

ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪರಿಭೂಯೇತ ಕಾಶೀವಾಸಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೧೭೮ ||

ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಂ ದಂಡಪಾಣೀಃ ಶೃಣ್ವನ್ ಸ್ತೋತ್ರಮಿದಂ ಗೃಣನ್ |

ವಿಪತ್ತಿಮನ್ಯತಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕಾಶೀಂ ಜನ್ಮಾಂತರೇ ಲಭೇತ್ || ೧೭೯ ||

೧೭೪. ಪ್ರಾಣದಾಯಕನೂ, ಯಕ್ಷರಾಜನೂ, ಕಾಶೀವಾಸ, ಅನ್ನ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ, ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಳ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಓ ದಂಡನಾಯಕ, ಜಯಿಸು !

೧೭೫. ಅಭಕ್ತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಅತಿ ಶಯೋದ್ಭ್ರಮಣವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ, ಭಕ್ತರ ಸಂಭ್ರಾಂತ್ಯುದ್ಭ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವನೂ ಆದ ದಂಡನಾಯಕನೇ, ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ !

೧೭೬. ಅಂತ್ಯಕಾಲದ ಅಲಂಕಾರಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲನೂ, ಜ್ಞಾನನಿಧಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವವನೂ, ಪಾರ್ವತಿಯ ಪಾದಕಮಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರ ಪ್ರಾಯನಾಗಿರುವವನೂ, ಮೋಕ್ಷದಾನದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನೂ ಆದ ದಂಡಪಾಣಿಯೇ, ಜಯಿಸು !

೧೭೭. ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ ! ಕಾಶೀಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಈ ಯಕ್ಷರಾಜಾಷ್ಟಕವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

೧೭೮. ಈ ದಂಡಪಾಣ್ಯಷ್ಟಕವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜಪಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಶೀವಾಸದ ಫಲವೂ ಲಭಿಸುವುದು.

೧೭೯. ದಂಡಪಾಣಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಕೇಳುವವನೂ, ಹೇಳುವವನೂ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯೊಂದಿದರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಾಶೀವಾಸವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರುತ್ವಾಽಧ್ಯಾಯಮಿಹಂ ಪುಣ್ಯಂ ದಂಡಪಾಣಿಸಮುದ್ಭವಂ ।

ಪಠಿತಾ ಪಾಠಯಿತ್ವಾಽಪಿ ನ ವಿಘ್ನೈರಭಿಭೂಯತೇ

॥ ೧೮೦ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ದಂಡಪಾಣಿಪ್ರಾಪ್ತಾರ್ಥವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೮೦. ದಂಡಪಾಣಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಈ
ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಕೇಳುವವನೂ, ಹೇಳುವವನೂ, ಹೇಳಿಸುವವನೂ ವಿಘ್ನವನ್ನು
ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ದಂಡಪಾಣಿಪ್ರಾಪ್ತಾರ್ಥವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಜ್ಞಾನವಾಪೀವರ್ಣನಂ

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉನಾಚಃ—

ಸ್ಕಂದ ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವದ ಸಾಂಪ್ರತಂ ।

ಜ್ಞಾನವಾಪೀಂ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಯತಃ ಸ್ವರ್ಗೌಕಸೋಽಪ್ಯಲಂ

॥ ೧ ॥

ಸ್ಕಂದ ಉನಾಚಃ—

ಘಟೋದ್ಭವ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಶೃಣು ಸಾಪಪ್ರಣೋದಿನೀಂ ।

ಜ್ಞಾನವಾಪ್ಯಾಃ ಸಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ಕಥ್ಯಮಾನಾಂ ಮಯಾಽಧುನಾ

॥ ೨ ॥

ಅನಾದಿಸಿದ್ಧೇ ಸಂಸಾರೇ ಪುರಾ ದೇವಯುಗೇ ಮುನೇ ।

ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕುತಶ್ಚಿದೀಶಾನಶ್ಚರನ್ನೈವರಮಿತಸ್ತತಃ

॥ ೩ ॥

ನ ವರ್ಷಂತಿ ಯದಾಽಭ್ರಾಣಿ ನ ಪ್ರಾವರ್ತಂತ ನಿನ್ನುಗಾಃ ।

ಜಲಾಽಭಿಲಾಷೋ ನ ಯದಾ ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಕರ್ಮಣಿ

॥ ೪ ॥

ಕ್ಷಾರಸ್ವಾದೂದಯೋರೇವ ಯದಾಸೀಜ್ವಲದರ್ಶನಂ ।

ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ನರಸಂಚಾರೇ ವರ್ತಮಾನೇ ಕ್ಷಚಿತ್ಕ್ಷಚಿತ್

॥ ೫ ॥

ನಿರ್ವಾಣಕಮಲಾಕ್ಷೇತ್ರಂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದಕಾನನಂ ।

ಮಹಾಶ್ಮಶಾನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಬೀಜಾನಾಂ ಪರಮೂಷರಂ

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಜ್ಞಾನವಾಪೀವರ್ಣನ

೧. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ!— ಸ್ಕಂದ! ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಈಗ ನೀನು ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೨. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವ ಸಾವಿರವಾರಕವಾದ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳು.

೩-೯. ಮುನಿಯೆ! ಹಿಂದಿನ ಸತ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ, ಅನಾದಿಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮೇಳಗಳು ಮಳೆಯನ್ನೆ ಸುರಿಸಿದಿರುವೆಂದು, ನದಿಗಳು ಹರಿಯದಿರುವೆಂದು, ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ನೀರೇ ಬೇಕಾಗದಿರುವೆಂದು, ಉಪ್ಪು ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೀರು ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆಂದು, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಮಾನವರು ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಂದು, ಮೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಮಹಾಶ್ಮಶಾನವೂ, ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಬೀಜಗಳಿಗೆ ಬಂಜರು

ಮಹಾಶಯನಸುಸ್ತಾನಾಂ ಜಂತೂನಾಂ ಪ್ರತಿಬೋಧಕಂ ।

ಸಂಸಾರಸಾಗರಾವರ್ತಪತಜ್ಜಂತುಕರಂಡಕಂ

॥ ೭ ॥

ಯಾತಾಯಾತಾತಿಸಂಖಿನ್ನಜಂತುವಿಶ್ರಾಮಮಂಡಪಂ ।

ಅನೇಕಜನ್ಮಗುಣಿತಕರ್ಮಸೂತ್ರಚ್ಛಿದಾಕ್ಷುರಂ

॥ ೮ ॥

ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಿಲಯಂ ಪರಬ್ರಹ್ಮರಸಾಯನಂ ।

ಸುಖಸಂತಾನಜನಕಂ ನೋಕ್ಷಸಾಧನಸಿದ್ಧಿದಂ

॥ ೯ ॥

ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಮೇತತ್ಸ ಈಶಾನೋ ಜಟಿಲಸ್ತದಾ ।

ಲಸತ್ತಿಶೂಲನಿಮಲರಶ್ಮಿಜಾಲಸಮಾಕುಲಃ

॥ ೧೦ ॥

ಆಲುಲೋಕೇ ಮಹಾಲಿಂಗಂ ವೈಕುಂಠಪರಮೇಷ್ಟಿನೋಃ ।

ಮಹಾಹಮಹಮಿಕಾಯಾಂ ಪ್ರಾದುರಾಸ ಯದಾದಿತಃ

॥ ೧೧ ॥

ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯಿಭಿರ್ಮಾಲಾಭಿಃ ಪರಿತಃ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತಂ ।

ವೃಂದೈವ್ಯಂದಾರಕರ್ಷೀಣಾಂ ಗಣಾನಾಂ ಚ ನಿರಂತರಂ

॥ ೧೨ ॥

ಸಿದ್ಧಾನಾಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಸ್ತೋಮೈರರ್ಚಮಾನಂ ನಿರಂತರಂ ।

ಗೀಯಮಾನಂ ಚ ಗಂಧವೈಃ ಸ್ತೂಯಮಾನಂ ಚ ಚಾರಣೈಃ

॥ ೧೩ ॥

ಅಂಗಹಾರೈರಪ್ಸರೋಭಿಃ ಸೇವ್ಯಮಾನಮನೇಕಥಾ ।

ನೀರಾಜ್ಯಮಾನಂ ಸತತಂ ನಾಗೀಭಿರ್ಮಣಿದೀಪಕೈಃ

॥ ೧೪ ॥

ಭೂಮಿಯೂ, ಅಜ್ಞಾನಶಯನದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದೂ, ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ನಾವೆಯೂ, ಗಮನಾಗಮನದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ವೃಥಾಗೊಂಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಮಂಡಪವೂ, ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳೆಂಬ ದಾರಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಚೂರಿಯಂತಿರುವುದೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದುದೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದೂ, ಅತಿಶಯಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ನೋಕ್ಷಸಾಧನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವುದೂ ಆದ ಆನಂದಕಾನನಕ್ಕೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಒಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಎತ್ತಣಿಂದಲೋ ಬಂದನು.

೧೦-೧೫. ಜಟಾಧಾರಿಯೂ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಶುದ್ಧವಾದ ಕಾಂತಿಸಮೂಹಗಳಿಂದ ನ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಗಳು ನಾನು ಹೆಚ್ಚು, ತಾನು ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಕದನವಾಡಿದಂದು ಮೊದಲು ಅವಿಭವಿಸಿದವನೂ ಆದ ಈಶ್ವರನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟು ದೇವರ್ಷಿಗಳು, ಶಿವಗಣಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಯೋಗಿಗಳು, ಇವರ ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುದಾಗಿ, ಗಂಧರ್ವರ ಗಾನದಿಂದಲೂ, ಚಾರಣರ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅಪ್ಸರೆಯರ ನೃತ್ಯಸೇವೆಯಿಂದಲೂ, ನಾಗಸ್ತ್ರೀಯರ ರತ್ನದೀಪಗಳ ಆರತಿಗಳಿಂದಲೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾಧರ,

ವಿದ್ಯಾಧರೀಕಿನ್ನ ರೀಭಿಸ್ತ್ರಿಕಾಲಂ ಕೃತಮುಂಡನಂ ।

ಅಮರೀಚಮರೀರಾಜೀವೀಜ್ಯಮಾನಮಿತಸ್ತತಃ ॥ ೧೫ ॥

ಅಸ್ಯೇಶಾನಸ್ಯ ತಲ್ಲಿಂಗಂ ದೃಷ್ಟ್ವೇಚ್ಛೇತ್ಯಭವತ್ತದಾ ।

ಸ್ನ ಪಯಾಮಿ ಮಹಲ್ಲಿಂಗಂ ಕಲಶೈಃ ಶೀತಲೈರ್ಜಲೈಃ ॥ ೧೬ ॥

ಚಮಾನ ಚ ತ್ರಿಶೂಲೇನ ದಕ್ಷಿಣಾಶೋಪಕಂಠತಃ ।

ಕುಂಡಂ ಪ್ರಚಂಡನೇಗೇನ ರುದ್ರೋ ರುದ್ರವಪುರ್ಧರಃ ॥ ೧೭ ॥

ಪೃಥಿವ್ಯಾ ವರಣಾಂಭಾಂಸಿ ನಿಷ್ಕಾಂತಾನಿ ತದಾ ಮುನೇ ।

ಭೂಪ್ರಮಾಣಾದ್ಧ ಶಗುಣೈರ್ಯೈರಿಯಂ ವಸುಧಾವೃತಾ ॥ ೧೮ ॥

ತೈರ್ಜಲೈಃ ಸ್ನಾ ಪಯಾಂಚಕ್ರೇ ತ್ವತ್ಸಂಸ್ಪೃಶ್ಯ ರನ್ಯದೇಹಿಭಿಃ ।

ತುಷಾರೈರ್ಜಾಡ್ಯವಿಧುರೈರ್ಜಂಜಪೂಕೌಘಹಾರಿಭಿಃ ॥ ೧೯ ॥

ಸನ್ನನೋಭಿರಿವಾತ್ಯಚ್ಛೈರನಚ್ಛೈರ್ನೈರ್ಮನುವರ್ತಮತ್ ।

ಜ್ಯೋತಸ್ಸಾನದುಜ್ವಲಚ್ಛಾಯೈಃ ಸಾವನೈಃ ಶಂಭುನಾಮನತ್ ॥ ೨೦ ॥

ಪೀಯೂಷವತ್ ಸ್ವಾದುದುತರೈಃ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶೈರ್ಗವಾಂಗವತ್ ।

ನಿಷ್ಪಾಪಧೀನದ್ಗಂಭಿರೈಸ್ತರಲೈಃ ಸಾಪಿಶರ್ಮವತ್ ॥ ೨೧ ॥

ವಿಜಿತಾಃಶ್ಚ ಮಹಾಗಂಧೈಃ ಸಾಟಿಲಾನೋದನೋದಿಭಿಃ ।

ಅದೃಷ್ಟಪೂರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಮನೋನಯನಹಾರಿಭಿಃ ॥ ೨೨ ॥

ಕಿನ್ನರಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವುದೂ, ಉಭಯಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಚಾಮರಸೇವೆಯನ್ನೊಡಗೊಂಡುದೂ ಆಗಿರುವ ಯಜ್ಞ, ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭರ ಮಹಾಲಿಂಗವನ್ನು ಕಂಡನು.

೧೬. ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅದನ್ನು ತಣ್ಣಗಿರುವ ನೀರಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾಯಿತು.

೧೭. ಆ ರುದ್ರನು ಭಯಂಕರ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನ ಹತ್ತಿರ ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ಅಗೆದನು.

೧೮. ಮುನಿಯೆ! ಆಗ ಭೂಮಿಯ ಅಳತೆಗಿಂತಲೂ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಜಲದಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಭೂಮಿಯ ಆವರಣಜಲವು ಹೊರಟಿತು.

೧೯-೨೬. ಎಲೈ ಆಗಸ್ಟನೆ! ಆಗ ಈಶ್ವರನು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮುಟ್ಟದಿರುವುದೂ, ಹಿಮದಂತೆ ತಣ್ಣಗೂ, ಜ್ವಲನಸ್ವರೂಪವೂ, ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ಸಜ್ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಶುದ್ಧವೂ, ಆಕಾಶದಂತೆ ನೀಲವರ್ಣವೂ, ಬೆಳದಿಂಗಳಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ, ಶಿವನಾಮದಂತೆ ಪವಿತ್ರವೂ, ಅಮೃತದಂತೆ ಅತಿ ರುಚಿಯುಳ್ಳದೂ, ಗೋವಿನ ಅಂಗದಂತೆ ಸುಖವಾದ ಸ್ಪರ್ಶವುಳ್ಳದೂ, ಪುಣ್ಯವಂತನ ಬುದ್ಧಿಯಂತೆ ಗಂಭೀರವೂ, ಪಾಪಿಯ ಸುಖದಂತೆ

ಅಜ್ಞಾನತಾಪಸಂತಪ್ತಪ್ರಾಣಿಪ್ರಾಣೈಕರಕ್ಷಿಭಿಃ	
ಪಂಚಾಮೃತಾನಾಂ ಕಲಶೈಃ ಸ್ನಪನಾತಿಫಲಪ್ರದೈಃ	೨೩
ಶ್ರದ್ಧೋಪಸ್ಪರ್ಶಿಹೃದಯಲಿಂಗತ್ರಿತಯಹೇತುಭಿಃ	
ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾರ್ಕಾಭೈರ್ಜ್ಞಾನದಾನವಿಧಾಯಕೈಃ	೨೪
ವಿಶ್ವಭರ್ತುರುಮಾಸ್ವರ್ಶಸುಖಾತಿಸುಖಕಾರಿಭಿಃ	
ಮಹಾವಭೃಥಸುಸ್ನಾನಮಹಾಶುದ್ಧಿವಿಧಾಯಿಭಿಃ	೨೫
ಸಹಸ್ರಧಾರೈಃ ಕಲಶೈಃ ಸ ಈಶಾನೋ ಘಟೋದ್ಭವ	
ಸಹಸ್ರಕೃತ್ವಃ ಸ್ನಪಯಾಮಾಸ ಸಂಹೃಷ್ಯಮಾನಸಃ	೨೬
ತತಃ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗವಾನ್ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾವಿಶ್ವಲೋಚನಃ	
ತಮುನಾಚ ತದೇಶಾನಂ ರುದ್ರಂ ರುದ್ರವಪುರ್ಧರಂ	೨೭
ತವ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಸ್ಮೀಶಾನ ಕರ್ಮಣಾಃನೇನ ಸುವ್ರತ	
ಗುರುಣಾಃ ನನ್ಯಪೂರ್ವೇಣ ಮಮಾತಿಪ್ರೀತಿಕಾರಿಣಾ	೨೮
ತತಸ್ತ್ವಂ ಜಟಿಲೇಶಾನ ವರಂ ಬ್ರೂಹಿ ತಪೋಧನ	
ಅದೇಯಂ ನ ತವಾಃ ಸ್ತದ್ಯ ಮಹೋದ್ಯಮಪರಾಯಣ	೨೯

ಚಂಚಲವೂ, ಕಮಲದ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದೂ, ಪಾಟಲವುಷ್ಟದ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ತಳೆದಿರುವುದೂ, ಹಿಂದಾವಾಗಲೂ ನೋಡದಂತಹುದೂ, ಜನರ ಕಣ್ಣಿನಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದೂ, ಅಜ್ಞಾನತಾಪದಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಂಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದೂ, ಪಂಚಾಮೃತಕಲಶದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚಮನಮಾಡುವ ಜನರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವುದೂ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡಲು ಕಾರಣವೂ, ವಿಶ್ವಭರ್ತನಾದ ಆ ಮಹಾಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯ ಅಂಗಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಮಹಾವಭೃಥಸುಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆದ ಆ ಜಲವನ್ನು ಸಹಸ್ರಧಾರೆಯುಳ್ಳ ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾವಿರಸಾರಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದನು.

೨೭. ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು, ರುದ್ರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶಂಕರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೨೮. “ಈಶಾನ! ಹಿಂದೆ ಯಾರೂ ಮಾಡದ, ಈಗ ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

೨೯. ಆದುದರಿಂದ ಜಟಾಧಾರಿಯೂ, ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನನಿರತನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ಕೊಡದಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.

ಈಶಾನ ಉವಾಚ :-

ಯದಿ ಪ್ರಸನ್ನೋ ದೇವೇಶ ವರಯೋಗ್ಯೋಸ್ತ್ಯಹಂ ಯದಿ ।

ತದೇತದತುಲಂ ತೀರ್ಥಂ ತನ ನಾಮ್ನಾಸ್ತು ಶಂಕರ

॥ ೩೦ ॥

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಶ್ರೀಲೋಕ್ಯಾಂ ಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃಸ್ಥಿತಾನ್ಯಸಿ ।

ತೇಭ್ಯೋಽಖಿಲೇಭ್ಯಸ್ತೀರ್ಥೇಭ್ಯಃ ಶಿವತೀರ್ಥಮಿದಂ ಪರಂ

॥ ೩೧ ॥

ಶಿವಂ ಜ್ಞಾನಮಿತಿ ಬ್ರೂಯುಃ ಶಿವಶಬ್ದಾರ್ಥಚಿಂತಕಾಃ ।

ತಚ್ಚ ಜ್ಞಾನಂ ದ್ರವೀಭೂತಮಿಹ ಮೇ ಮಹಿಮೋದಯಾತ್ ।

॥ ೩೨ ॥

ಅತೋ ಜ್ಞಾನೋದನಾಮೈತತ್ತೀರ್ಥಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಿಶ್ರುತಂ ।

ಅಸ್ಯ ದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ

॥ ೩೩ ॥

ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥಸಂಸ್ಪರ್ಶಾದಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।

ಸ್ಪರ್ಶನಾಚಮನಾಭ್ಯಾಂ ಚ ರಾಜಸೂಯಾಶ್ವಮೇಧಯೋಃ

॥ ೩೪ ॥

ಫಲ್ಗುತೀರ್ಥೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂತಪ್ಯ ಚ ಸಿತಾಮಹಾನ್ ।

ಯತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ತದತ್ರ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮಣಾ

॥ ೩೫ ॥

ಗುರುಪುಷ್ಯಾಸಿತಾಷ್ಯನ್ಯಾಂ ವ್ಯತೀಪಾತೋ ಯದಾ ಭವೇತ್ ।

ತದಾತ್ರ ಶ್ರಾದ್ಧಕರಣಾದ್ಗಯಾಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್

॥ ೩೬ ॥

೩೦. ಈಶಾನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ದೇವೇಶ! ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದು, ನಾನು ವರಯೋಗ್ಯನೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಈ ಮಹಾತೀರ್ಥವು ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಲಿ.

೩೧. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಭೂವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಸ್ವರ್ಗಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ತೀರ್ಥಗಳಿಗಿಂತ ಈ ಶಿವತೀರ್ಥವು ಉತ್ತಮವಾದುದು.

೩೨. ಶಿವಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನರಿತವರು ಶಿವಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಆ ಜ್ಞಾನವು ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದ್ರವವಾಗಿರುವುದು.

೩೩. ಅದುದರಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥವು ಜ್ಞಾನೋದನೆಂದು ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩೪. ಈ ತೀರ್ಥದ ಜಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದರಿಂದಲೂ, ಆಚಮನಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ರಾಜಸೂಯ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

೩೫. ಮಾನವನು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಫಲ್ಗುತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸಿತಾಮಹರನ್ನು ತರ್ಪಣಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು.

೩೬. ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮಿಾ ವ್ಯತೀಪಾತಯೋಗವಿರುವ ಗುರುವಾರದ

ಯತ್ಥಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಪಿತೃನ್ಸಂತಪ್ಯ ಪುಷ್ಕರೇ |
 ತತ್ಥಲಂ ಕೋಟಿಗುಣಿತಂ ಜ್ಞಾನತೀರ್ಥೇ ತಿಲೋದಕೈಃ || ೩೭ ||
 ಸನ್ನಿಹತ್ಯಾಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ತನೋಗ್ರಸ್ತೇ ವಿವಸ್ವತಿ |
 ಯತ್ಥಲಂ ಪಿಂಡದಾನೇನ ತದ್ಜ್ಞಾನೋದೇ ದಿನೇದಿನೇ || ೩೮ ||
 ಪಿಂಡನಿರ್ವಹಣಂ ಯೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನತೀರ್ಥೇ ಸುತೈಃ ಕೃತಂ |
 ನೋದಂತೇ ಶಿವಲೋಕೇ ತೇ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ || ೩೯ ||
 ಅಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಚ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮುಪವಾಸೀ ಸರೋತ್ತಮಃ |
 ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತ್ವಾಫ ಪೀತಾಂಭಸ್ತ್ವಂತರ್ಲಿಂಗಮಯೋ ಭವೇತ್ || ೪೦ ||
 ಏಕಾದಶ್ಯಾಮುಪೋಷ್ಯಾತ್ರ ಪ್ರಾಶ್ನಾತಿ ಚುಲುಕತ್ರಯಂ |
 ಹೃದಯೇ ತಸ್ಯ ಜಾಯಂತೇ ತ್ರೀಣಿ ಲಿಂಗಾನ್ಯಸಂಶಯಂ || ೪೧ ||
 ಈಶಾನತೀರ್ಥೇ ಯಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಶೇಷಾತ್ಸೋಮವಾಸರೇ |
 ಸಂತಪ್ಯ ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃನ್ದತ್ತ್ವಾ ದಾನಂ ಸ್ವಶಕ್ತತಃ || ೪೨ ||
 ತತಃ ಸಮರ್ಚ್ಯ ಶ್ರೀಲಿಂಗಂ ಮಹಾಸಂಭಾರವಿಸ್ತರೈಃ |
 ಅತ್ರಾಪಿ ದತ್ತ್ವಾ ನಾನಾರ್ಥಾನ್ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ || ೪೩ ||

ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಫಲವು ಉಂಟಾಗುವುದು.

೩೭. ಪುಷ್ಕರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಿತೃತರ್ಪಣಮಾಡಿದರೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯದ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಜ್ಞಾನತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಿಲತರ್ಪಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವುದು.

೩೮. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಮಹೃದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಈ ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ದೊರೆಯುವುದು.

೩೯. ಈ ಜ್ಞಾನತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುತ್ರರು ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡುವರೋ, ಅವರು ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಆನಂದಿಸುವರು.

೪೦. ಮಾನವನು ಅಷ್ಟಮಿ, ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಿಂದು ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಅಂತರ್ಲಿಂಗರೂಪನಾಗುವನು.

೪೧. ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಮೂರುಸಾರಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿದವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮೂರುಲಿಂಗಗಳುಂಟಾಗುವುವು.

೪೨-೪೩. ಸೋಮವಾರದ ದಿನ ಈಶಾನತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃತರ್ಪಣಗೈದು, ಶಕ್ತೃನುಸಾರ ದಾನಮಾಡಿ, ಅತಿಶಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನಾನಾದಾನಗಳನ್ನಿತ್ತವನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವನು.

ಉಪಾಸ್ಯ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾನೋದೇ ಯತ್ಪಾಪಂ ಕಾಲಲೋಪಜಂ ।

ಕ್ಷಣೇನ ತದಸಾಕೃತ್ಯ ಜ್ಞಾನವಾನ್ ಜಾಯತೇ ದ್ವಿಜಃ ॥ ೪೪ ॥

ಶಿವತೀರ್ಥಮಿದಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಜ್ಞಾನತೀರ್ಥಮಿದಂ ಶುಭಂ ।

ತಾರಕಾಖ್ಯಮಿದಂ ತೀರ್ಥಂ ನೋಕ್ಷ್ಯ ತೀರ್ಥಮಿದಂ ಧ್ರುವಂ ॥ ೪೫ ॥

ಸ್ಮರಣಾದಪಿ ಪಾಪಾಘೋ ಜ್ಞಾನೋದಸ್ಯ ಕ್ಷಯೇದ್ಭವಂ ।

ದರ್ಶನಾತ್ಸ್ಮರಣಾತ್ಪೂಜನಾತ್ಪೂಜನಾದ್ಧರ್ಮಾದಿಪಂಚವಃ ॥ ೪೬ ॥

ಡಾಕಿನೀ ಶಾಕಿನೀ ಭೂತ ಪ್ರೇತ ವೇತಾಲ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।

ಗೃಹಾಃ ಕೂಶ್ಮಾಂಡರೋಟಿಂಗಾಃ ಕಾಲಕರ್ಣಿ ಶಿಶುಗೃಹಾಃ ॥ ೪೭ ॥

ಜ್ವರಾಃ ಪಸ್ಮಾರ ವಿಸ್ಫೋಟಿ ದ್ವಿತೀಯಕ ಚತುರ್ಥಕಾಃ ।

ಸರ್ವೇ ಪ್ರಶಮನಾಯಾಂತಿ ಶಿವತೀರ್ಥಜಲೇಕ್ಷಣಾತ್ ॥ ೪೮ ॥

ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥಪಾನೀಯೈರ್ಲಿಂಗಂ ಯಃ ಸ್ನಾಪಯೇತ್ಸುಧೀಃ ।

ಸರ್ವತೀರ್ಥೋದಕೈಸ್ತೇನ ಧ್ರುವಂ ಸಂಸ್ನಾಪಿತಂ ಭವೇತ್ ॥ ೪೯ ॥

ಜ್ಞಾನರೂಪೋಹಮೇವಾತ್ಮ ದ್ರವಮೂರ್ತಿಂ ನಿಧಾಯಚ ।

ಜಾಡ್ಯವಿಧ್ವಂಸನಂ ಕುರ್ಯಾಂ ಕುರ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶನಂ ॥ ೫೦ ॥

೪೪. ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಮಾಡಿದವನು ಕಾಲಲೋಪ ದಿಂದುಂಟಾದ ಪಾಪವನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನಿ ಯಾಗುವನು.

೪೫. ಈ ತೀರ್ಥವು ಶಿವತೀರ್ಥ, ಜ್ಞಾನತೀರ್ಥ, ತಾರಕತೀರ್ಥ, ಮೋಕ್ಷ ತೀರ್ಥವೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವುದು.

೪೬. ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥದ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದಲೇ ಪಾಪಸಮೂಹವು ನಾಶ ವಾಗುವುದು. ಇದರ ದರ್ಶನ, ಸ್ಮರಣ, ಸ್ನಾನ, ಪಾನಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಾದಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವುವು.

೪೭-೪೮. ಈ ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥದ ಜಲವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಡಾಕಿನೀ, ಶಾಕಿನೀ, ಭೂತ, ಪ್ರೇತ, ಭೇತಾಳ, ರಾಕ್ಷಸ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ, ರೋಟಿಂಗಗೃಹ, ಕಾಲಕರ್ಣಿ, ಶಿಶುಗೃಹಗಳೂ, ಜ್ವರ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ವಿಸ್ಫೋಟಿ, ದ್ವಿತೀಯ ಚತುರ್ಥಕಜ್ವರಗಳೂ ಶಾಂತವಾಗುವುವು.

೪೯. ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥದ ಜಲದಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ದವನು ಸಕಲತೀರ್ಥಜಲದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು.

೫೦. ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ ನಾನೇ ಇಲ್ಲಿ ದ್ರವರೂಪನಾಗಿ ಜಾಡ್ಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡುವೆನು.

ಇತಿ ದತ್ವಾ ವರಾಂಘಂಭುಸ್ತತ್ತ್ವನಾಂತರಧೀಯತ |

ಕೃತಕೃತೃಮಿವಾತ್ಮಾನಂ ಸೋಃಸ್ಯಮಂಸ್ತ ತ್ರಿಶೂಲಭೃತ್

|| ೫೦ ||

ಈಶಾನೋ ಜಟಿಲೋ ರುದ್ರಸ್ತತ್ಪಾಶ್ಯ ಪರಮೋದಕಂ |

ಅನಾಪ್ತವಾನ್ಪರಂ ಜ್ಞಾನಂ ಯೇನ ನಿರ್ವೃತ್ತಿಮಾಪ್ತವಾನ್

|| ೫೧ ||

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಕಲಶೋದ್ಭವ ಚಿತ್ರಾರ್ಥಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಂ |

ಜ್ಞಾನವಾಸ್ಯಾಂ ಯದ್ವೃತ್ತಂ ತದಾಖ್ಯಾಮಿ ನಿಶಾಮಯ

|| ೫೨ ||

ಹರಿಸ್ವಾಮೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಃ ಕಾಶ್ಯಾಮಾಸೀದ್ವಿಜಃ ಪುರಾ |

ತಸ್ಯೈಕಾ ತನಯಾ ಜಾತಾ ರೂಪೇಣಾಪ್ರತಿಮಾ ಭುವಿ

|| ೫೩ ||

ನ ಸಮಾ ಶೀಲಸಂಪತ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯಾಃ ಕಾಚನ ಭೂತಲೇ |

ಕಲಾಕಲಾಪಕುಶಲಾ ಸ್ವರೇಣ ಚಿತಕೋಕಿಲಾ

|| ೫೪ ||

ನ ನಾರೀ ತಾದೃಗಸ್ತೀಹ ನಾಃಮರೀ ಕಿನ್ನರೀ ನ ಚ |

ವಿದ್ಯಾಧರೀ ನ ನೋ ನಾಗೀ ಗಂಧರ್ವೀ ನಾಃಸುರೀ ನ ಚ

|| ೫೫ ||

ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯನಿಲಯಾ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸತ್ಪನಿಃ |

ಅಧಿಶೇತೇ ಧ್ರುವಂ ಧ್ವಾಂತಂ ತನ್ಮೌಲಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಸಾಧ್ಯಸಾತ್

|| ೫೬ ||

೫೦. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ವರಗಳನ್ನಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಶಿವನೂ ತಾನು ಕೃತಕೃತೃನಾದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು.

೫೧. ಜಟಾಧಾರಿಯಾದ ಆ ಈಶಾನನು ಆ ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿದು ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದನು.

೫೨. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಅಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಪುರಾತನೇತಿಹಾಸವೊಂದನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

೫೩. ಹಿಂದೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಸ್ವಾಮಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಅಪ್ರತಿಮಸುಂದರಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಕುವರಿಯು ಜನಿಸಿದಳು.

೫೪. ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣಳೂ, ಕೋಗಿಲೆಯಂತೆ ಸ್ವರವುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಅವಳಂತೆ ಸತ್ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

೫೫. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಮಾನಳಾದ ಮನುಷ್ಯ, ದೇವ, ಕಿನ್ನರ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ನಾಗ, ಗಂಧರ್ವ, ಅಸುರ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೫೬. ಅವಳು ಸಕಲ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಳೂ, ಸಮಸ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಗಣಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಕತ್ತಲೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಸೂರ್ಯನ ಭೀತಿಯಿಂದ ಅವಳ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದಿತು. ಅವಳ ಕೂದಲಕವು ಅಷ್ಟು ಮೋಹಕವಾಗಿದ್ದಿತು.

ತದಾಸ್ಯಂ ಶರಣಂ ಯಾತೋ ಮನ್ಯೇ ದರ್ಶಭಯಾಚ್ಛ್ರೀ |
 ದಿವಾಸಿ ನತ್ಯಜೇತ್ತಾಂ ತು ತ್ರಸ್ತಶ್ಚಂಡಮರೀಚಿತಃ || ೫೮ ||
 ತದ್ಭ್ರೂಭ್ರಮರರಾಜೀವಗಂಡಪತ್ರಲತಾಂತರೇ |
 ಉದಂಚನ್ಯಂಚದುಡ್ಡೀನಗತೇರಭ್ಯಾಸಭಾಜಿನೀ || ೫೯ ||
 ತಚ್ಚಾರುಲೋಚನಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಿಚರಂತೌ ಚ ಖಂ ಜನೌ |
 ಸದೈವ ಶಾರದೀಂ ಪ್ರೀತಿಂ ನಿರ್ವಿಶೇತೇ ನಿಜೇಚ್ಛಯಾ || ೬೦ ||
 ಸುದತ್ಯಾ ರದನಶ್ರೇಣೀಚ್ಛೇದೇಷು ವಿಷಮೇಷುಣಾ |
 ವಿಹಿತಾ ಕಾಂಚನೀ ರೇಖಾ ಕ್ಷೇಂದಾನೇತಾನತೀ ಕಲಾ || ೬೧ ||
 ಪ್ರಾಯೋ ಮದನಭೂಪಾಲಹನ್ಯುರತ್ನಾಂತರೇ ಶುಭೇ |
 ಜಿತಪ್ರವಾಲಸುಚ್ಛಾಯೇ ತಸ್ಯಾ ರದನವಾಸಸೀ || ೬೨ ||
 ಸ್ವರ್ಗೇ ಮರ್ತ್ಯೇಚ ಪಾತಾಲೇ ನೈಷಾ ರೇಖಾ ಕ್ಷಚಿತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ |
 ತತ್ಕಂಠರೇಖಾ ತ್ರಿತಯವ್ಯಾಜೇನ ಶಪತೇ ಸ್ಮರಃ || ೬೩ ||
 ಶಂಕೇ ಚಿತ್ತಭುವೋ ರಾಜ್ಞೋ ಲಸತ್ಪಟಿಕುಟೇದ್ವಯಂ |
 ಅನರ್ಘ್ಯರತ್ನಕೋಶಾಡ್ಯಂ ತಸ್ಯಾ ವಕ್ನೋರುಹದ್ವಯಂ || ೬೪ ||

೫೮. ಚಂದ್ರನು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಭಯದಿಂದ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಆ ಚಂದ್ರನು ಹಗಲೂ ಸೂರ್ಯನ ಭಯದಿಂದ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

೫೯. ಅವಳ ಹುಟ್ಟುಕನ್ನೋಲದಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾದ ಲತೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾರುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ದುಂಬಿಗಳ ಸಮೂಹದಂತೆ ಅವಳ ಮುಂಗುರುಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೬೦. ಖಂಜರೀಟಪಕ್ಷಿಗಳು ಅವಳ ಸುಂದರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ನೇಹಚೈಯಿಂದ ಶರತ್ಕಾಲಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೬೧. ಮನ್ಮಥನು ಆ ಸುಂದರಿಯ ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಾಲುಗಳೆಂಬ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣರೇಖೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನು. ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಲೆಯೆಲ್ಲಿ?

೬೨. ಮಂಗಳಕರಗಳೂ, ಹವಳದಕಾಂತಿಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದುವೂ ಆದ ಅವಳ ತುಟಿಗಳು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥರಾಜನ ಅರಮನೆಯ ರತ್ನಗಳಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದವು.

೬೩. ಮನ್ಮಥನು ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ, ಪಾತಾಲಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೆಂಗಸರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕಾಂತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳ ಕಂಠದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ರೇಖೆಗಳ ನೆಪದಿಂದ ಶಪಥಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

೬೪. ಅವಳ ಎರಡು ಕುಚಗಳು ಮನ್ಮಥರಾಜನ ಅಮೂಲ್ಯರತ್ನದ ಬೊಕ್ಕಸಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವ ಗೂಡಾರಗಳೆಂದು ಊಹಿಸುವೆನು.

ಅನಂಗಭೂನಿಯಮತೋ ದೃಶ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇ ನತಭೃವಃ |
 ರೋಮಾಲೀ ಲಕ್ಷ್ಮಿಕಾ ಮೂರ್ಧ್ವಾಮಿವ ಯಷ್ಟಿಂ ವಿಧಿರ್ವ್ಯಧಾತ್ || ೬೫ ||
 ತಸ್ಯಾ ನಾಭೀದರೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಕಂದಪೋರೇನಂಗತಾಂ ಗತಃ |
 ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತುಮಿವಾಂಗಾನಿ ತಪ್ಯತೇ ಪರಮಂ ತಪಃ || ೬೬ ||
 ಗುರುಣೈತನ್ನಿತಂಬೇನ ಮಹಾಮನುಃಪದೀಕ್ಷಯಾ |
 ಭುವಿ ಕೇ ಕೇ ಯುನಾನೋ ನ ಸ್ವಾಧೀನಾಃ ಪ್ರಾಪಿತಾ ದೃಶಾಂ || ೬೭ ||
 ಊರುಸ್ತಂಭೇನ ಚೈತಸ್ಯಾಃ ಸ್ತಂಭವತ್ಕಸ್ಯ ನೋ ಮನಃ |
 ತತ್ಸಂಭೇನ ಮುನೇರ್ವಾಃಪಿ ಸುವೃತ್ತೇ ನ ಸುವರ್ತನಂ || ೬೮ ||
 ಸಾದಾಂಗುಷ್ಠನಖಜ್ಯೋತಿಃ ಪ್ರಭಯಾ ಕಸ್ಯ ನ ಪ್ರಭಾ |
 ವಿವೇಕಜನಿತಾಂಧ್ಯಂಸಿ ಮುನೇ ತಸ್ಯಾ ವ್ಯುಗೀದೃಶಃ || ೬೯ ||
 ಸಾ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಜ್ಞಾನನಾಸ್ಯಾಂ ಸ್ನಾಯಂ ಸ್ನಾಯಂ ಶಿನಾಲಯೇ |
 ಸಮಾರ್ಜನಾದಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕುರುತೇನನ್ಯಮಾನಸಾ || ೭೦ ||
 ತತ್ಪಾದಪ್ರತಿಬಿಂಬೇಷು ರೇಖಾಶಷ್ಟಾಂಕುರಂ ಚರನ್ |
 ನಾನ್ಯದ್ವನಾಂತರಂ ಯಾತಿ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಯೂನಾಂ ಮನೋಮೃಗಃ || ೭೧ ||

೬೫. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮನ್ಮಥನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆ ಸುಂದರಿಯ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗದ ಒಂದು ರಹಸ್ಯಾಂಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ರೋಮಪಂಕ್ತಿಯೆಂಬ ಒಂದು ಕೋಲನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವನು.

೬೬. ಅನಂಗತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮನ್ಮಥನು ಮರಳಿ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಲಿಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ ಎಂಬಂತೆ ಅವಳ ನಾಭೀಕುಹರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವನು.

೬೭. ನಿಶಾಲವಾದ ಇವಳ ನಿತಂಬದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಯಾವ ಯುವಕರು ಮಹಾ ಮನ್ಮಥದೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಡಲಿಲ್ಲ?

೬೮. ಇವಳ ವರ್ತುಳವಾದ ತೊಡೆಯಿಂದ ಯಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನ ಅಥವಾ ಮುನಿಯ ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯು ತಡೆಯಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ.

೬೯. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ! ಆ ಮೃಗಾಕ್ಷಿಯ ಕಾಲಬೆರಳಿನ ಉಗುರಿನ ಕಾಂತಿಯು ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ವಿವೇಕಜನ್ಯವಾದ ಬೆಳಕನ್ನು ಆಡಗಿಸಲಿಲ್ಲ.

೭೦. ಅವಳು ಅನನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶಿನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

೭೧. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯುವಕರ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಜಿಂಕೆಯು ಅವಳ ಪಾದಪ್ರತಿ ಬಿಂಬಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಮಾದಿರೇಖೆಗಳೆಂಬ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮೇಯುತ್ತ ಬೇರೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ತದಾಸ್ಯಪಂಕಜಂ ಹಿತ್ವಾ ಯೂನಾಂ ನೇತ್ರಾಽಲಿಮಾಲಯಾ |

ನ ಲತಾಂತರಮಾಸೇವಿ ಅಪ್ಯಾವೋದಪ್ರಸೂನಯುಕ್ | || ೨೨ ||

ಸುಲೋಚನಾಃಪಿ ಸಾ ಕನ್ಯಾ ಪ್ರೇಕ್ಷೇತಾಃಸ್ಯಂ ನ ಕಸ್ಯಚಿತ್ |

ಸುಶ್ರವಾ ಅಪಿ ಸಾ ಬಾಲಾ ನಾದತ್ತೇ ಕಸ್ಯಚಿದ್ವಚಃ | || ೨೩ ||

ಸುಶೀಲಾ ಶೀಲಸಂಪನ್ನಾ ರಹಸ್ತದ್ವಿರಹಾತುರೈಃ |

ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಃಪಿ ಸುರೂಪಾಢೈರ್ನಾರ್ಭಲಾಷಂ ಬಬಂಧ ಸಾ | || ೨೪ ||

ಧನೈಸ್ತಸ್ಯಾ ಜನೇತಾಃಪಿ ಯುವಭಿಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿತೋ ಬಹು |

ನಾಃಶಕತ್ತಾಂ ಸುಲೀಲಾಂ ಸ ದಾತುಂ ಶೀಲೋರ್ಜಿತಶ್ರಿಯಂ | || ೨೫ ||

ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥಭಜನಾತ್ಸಾ ಸುಶೀಲಾ ಕುಮಾರಿಕಾ |

ಬಹಿರಂತಸ್ತವಾಃದ್ರಾಕ್ಷೇತ್ಸರ್ವಂ ಲಿಂಗಮಯಂ ಜಗತ್ | || ೨೬ ||

ಕದಾಚಿದೇಕದಾ ತಾಂ ತು ಪ್ರಸುಪ್ತಾಂ ಸದನಾಂಗಣೇ |

ನೋಹಿತೋ ರೂಪಸಂಪತ್ತ್ಯಾ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿದ್ಯಾಧರೋಽಹರತ್ | || ೨೭ ||

ವ್ಯೋಮವತ್ಕೃಣಿ ತಾಂ ರಾತ್ರೌ ಯಾವನ್ಮಲಯಪರ್ವತಂ |

ಸ ನಿನೀಷತಿ ತಾವಚ್ಚ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲೀ ಸಮಾಗತಃ | || ೨೮ ||

೨೨. ಯುವಕರ ನಯನಗಳೆಂಬ ದುಂಬಿಗಳ ಗುಂಪು ಅವಳ ಮುಖ ಕಮಲವನ್ನು ತೃಜಿಸಿ ಸುವಾಸನೆಯಾದ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಇತರ ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಲ್ಲ.

೨೩-೨೫. ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಸಂದರನಯನಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವನೊಬ್ಬನ ಮುಖವನ್ನೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳವಳಾದರೂ ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳ ಸುಶೀಲೆಯೆಂಬ ಆ ಕನ್ಯೆಯು ತನ್ನ ವಿರಹದಿಂದ ವೃಥೆಗೊಂಡ ಸುಂದರಪುರುಷರು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಅವರನ್ನು ಕಾಮಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ತಂದೆಯೂ ಯುವಕರು ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಹುವಾಗಿಯಾಚಿಸಿದರೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಅವಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ.

೨೬. ಆ ಸುಶೀಲಾಕುಮಾರಿಯು ಜ್ಞಾನೋದತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಲಿಂಗಸ್ವರೂಪವಾದುದನ್ನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

೨೭. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಓರ್ವ ವಿದ್ಯಾಧರನು ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಗೊಂಡು ಮನೆಯ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಅವಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು.

೨೮-೨೯. ಅವನು ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಯ್ಯಲಿಚ್ಛಿಸಲು ಭಯಂಕರಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ, ಕಪಾಲಕುಂಡಲಧಾರಿಯೂ,

ರಾಕ್ಷಸೋ ಭೀಷಣವಪುಃ ಕಪಾಲಕೃತಕುಂಡಲಃ |

ವಸಾರುಧಿರಲಿಪ್ತಾಂಗಃ ಶ್ರುತುಲಃ ಸಿಂಗಲೋಚನಃ

|| ೭೯ ||

ರಾಕ್ಷಸ ಉವಾಚ :—

ಮನು ದೃಗ್ಗೋಚರಂ ಯಾತೋ ವಿದ್ಯಾಧರಕುಮಾರಕ |

ಅದ್ಯ ತ್ವಾಮೇತಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಿ ಯಮಾಲಯಂ || ೮೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾಽಥ ಸಾ ವಾಕ್ಯಂ ವ್ಯಾಘ್ರಾಽಘ್ರಾತಾ ಮೃಗೀಯಥಾ |

ಚಕಂಪೇತೀವ ಸಂಭೀತಾ ಕದಲೀದಲವನ್ಮಹುಃ || ೮೧ ||

ನಿಜಘಾನ ತ್ರಿಶೂಲೇನ ರಕ್ಷೋ ವಿದ್ಯಾಧರಂ ಚ ತಂ |

ವಿದ್ಯಾಧರಕುಮಾರೋಽಪಿ ನಿತರಾಂ ಮಧುರಾಕೃತಿಃ || ೮೨ ||

ತದ್ವೀಷಣತ್ರಿಶೂಲೇನ ಭಿನ್ನೋರಸ್ತೋ ಮಹಾಬಲಃ |

ಜಘಾನಮುಷ್ಠಿಘಾತೇನ ವಜ್ರಸಾತೋಪಮೇನ ತಂ || ೮೩ ||

ನರಮಾಂಸವಸಾಮತ್ತಂ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿನಮಾಹವೇ |

ಚೂರ್ಣತೋ ಮುಷ್ಠಿಪಾತೇನ ಸೋಽಪತದ್ಯಸುಧಾತಲೇ || ೮೪ ||

ರಾಕ್ಷಸೋ ಮೃತ್ಯುವಶಗೋ ವಜ್ರೇಣೇವ ಮಹೀಧರಃ |

ವಿದ್ಯಾಧರೋಽಪಿ ತಚ್ಛೂಲಘಾತೇನ ವಿಕಲೀಕೃತಃ || ೮೫ ||

ಉವಾಚ ಗದ್ಗದಂ ವಾಕ್ಯಂ ವಿಘೂರ್ಣತನಿಲೋಚನಃ |

ಪ್ರಿಯೇ ಮುಧಾ ಸಮಾನೀತಾ ಸುಶೀತ್ಯರ್ಥೋಕ್ತಿಮುಚ್ಚರನ್ || ೮೬ ||

ಶರೀರಕ್ಕೆ ಮೇದಸ್ಸು, ರಕ್ತಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವವನೂ, ಗಡ್ಡವಿಸೆಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಹಳದಿ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನೂ ಆದ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಬಂದನು.

೮೦. ರಾಕ್ಷಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ವಿದ್ಯಾಧರ ಕುಮಾರ! ಈಗ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರನಾಗಿರುವೆಯಷ್ಟೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಕುಮಾರಿಯೊಡನೆಯೆ ಯಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ.

೮೧. ಸುಶೀಲೆಯಾದರೂ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹುಲಿಯಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಭಯಗೊಂಡು ಬಾಕಿಯ ಎಲೆಯಂತೆ ನಡುಗಿದಳು.

೮೨-೮೬. ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಆ ವಿದ್ಯಾಧರನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರನಾದ ವಿದ್ಯಾಧರನೂ ಅವನ ಭಯಂಕರ ತ್ರಿಶೂಲದಿಂದ ಸೀಳಿದ ಎದೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ವಜ್ರದಂತಿರುವ ಮುಷ್ಠಿಯಿಂದ ನರಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತನಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ವಿದ್ಯಾಧರನ ಮುಷ್ಠಿಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ವಜ್ರಾಘಾತದಿಂದ ಬೆಟ್ಟವು ನೆಲಕ್ಕುರುಳುವಂತೆ

ಜಹೌ ಪ್ರಾಣಾನ್ರಣೇ ವೀರಸ್ತಾಂ ಪ್ರಿಯಾಂ ಪರಿತಃ ಸ್ಮರನ್	೮೭
ಅನನ್ಯಪೂರ್ವಸಂಸ್ಪರ್ಶಸುಖಂ ಸಮನುಭೂಯ ಸಾ	
ತಮೇವ ಚ ಪತಿಂ ಮತ್ಪಾ ಚಕ್ರೇ ಶೋಕಾಗ್ನಿಸಾತ್ಮನುಂ	೮೮
ಲಿಂಗತ್ರಯಶರೀರಿಣ್ಯಾಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯತಃ ಸ ಹಿ	
ದಿನ್ಯಂ ವಪುಃ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರಿದಿವಂ ಯಯೌ	೮೯
ರಣೇ ಪಣೀಕೃತಪ್ರಾಣೋ ವಿದ್ಯಾಧರಸುತೋಽಪಿ ಸಃ	
ಅಂತೇ ಪ್ರಿಯಾಂ ಸ್ಮರನ್ಪ್ರಾಪ ಜನರ್ಮಲಯಕೇತುತಃ	೯೦
ಧ್ಯಾಯಂತೀ ಸಾಽಪಿ ತಂ ಬಾಲಾ ವಿದ್ಯಾಧರಕುಮಾರಕಂ	
ವಿರಹಾಽಗ್ನೌ ವಿಸೃಷ್ಟ್ವಾಽಸುಃ ಕರ್ಣಾಟೇ ಜನ್ಮಭಾಗಭೂತ್	೯೧
ಸುತೋ ಮಲಯಕೇತೋಸ್ತಾಂ ಕಾಲೇನ ಪರಿಣೀತವಾನ್	
ಮಾಲ್ಯಕೇತುರನಂಗಶ್ರೀಃ ಪಿತ್ರಾ ದತ್ತಾಂ ಕಲಾವತೀಂ	೯೨
ಸಾಽಪಿ ಪ್ರಾಗ್ವಾಸನಾಯೋಗಾಲ್ಲಿಂಗಾರ್ಚನರತಾ ಸತೀ	
ಹಿತ್ವಾ ಮಲಯಜಕ್ಲೋದಂ ವಿಭೂತಿಂ ಬಹ್ವಮಂಸ್ತ ವೈ	೯೩

ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಮಡಿದನು. ವಿದ್ಯಾಧರನೂ ರಾಕ್ಷಸನ ಶೂಲಪ್ರಹಾರದಿಂದ ವಿಕಲಾಂಗನಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಗದ್ಗದಧ್ವನಿಯಿಂದ, “ ಸುತಿ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕರೆತಂದೆನು ” ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತ ಅವಳನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು.

೮೮. ಆ ಸುತೀಲೆಯು ಆ ವಿಧ್ಯಾಧರನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮೊದಲನೆಯವನಾದ ಅವನನ್ನೇ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಶರೀರವನ್ನು ಶೋಕದಿಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು.

೮೯. ಲಿಂಗತ್ರಯರೂಪವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಅವಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನು ದಿವ್ಯಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೯೦. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಮಡಿದ ಆ ವಿದ್ಯಾಧರನೂ ಮಲಯಕೇತುವಿನ ತನಯನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು.

೯೧. ಆ ವಿದ್ಯಾಧರಕುಮಾರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ವಿರಹಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಸುತೀಲೆಯೂ ಕರ್ಣಾಟದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿದಳು.

೯೨. ಮಲಯಕೇತುವಿನ ಮಗನಾದ ಸುಂದರನಾದ ಆ ವಿದ್ಯಾಧರನು, ತಂದೆಯು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕಲಾವತಿಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದನು.

೯೩. ಕಲಾವತಿಯಾದರೂ ಹಿಂದಿನಜನ್ಮದ ವಾಸನಾವಶದಿಂದ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳಾಗಿ, ಗಂಧವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಮುಕ್ತಾವೈಡೂರ್ಯಮಾಣಕೃಪುಷ್ಪರಾಗೇಭ್ಯ ಏವ ಸಾ	
ಮೇನೇ ರುದ್ರಾಕ್ಷನೇಪಥ್ಯಮನಘ್ನಾಂ ಗರ್ಭಸುಂದರೀ	೯೪
ಕಲಾವತೀ ಮಾಲ್ಯಕೇತುಂ ಪತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪತಿವ್ರತಾ	
ಅಪತ್ಯತ್ರಿತಯಂ ಲೇಭೇ ದಿವ್ಯಭೋಗಸಮೃದ್ಧಿಭಾಕ್	೯೫
ಏಕದಾ ಕಶ್ಚಿದೌದೀಚ್ಯೋ ಮಾಲ್ಯಕೇತುಂ ನರೇಶ್ವರಂ	
ಚಿತ್ರಕೃಚ್ಛಿತ್ರಪಟಿಕಾಂ ಚಿತ್ರಾಂ ದರ್ಶಿತವಾನಥ	೯೬
ತಾಂ ತು ಚಿತ್ರಪಟೀಂ ರಾಜಾ ಕಲಾವತ್ಯೈ ಸಮರ್ಪಯತ್	
ಸಾಥ ಚಿತ್ರಪಟೀಂ ರಮ್ಯಾಂ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಟತನೂರುಹಾ	೯೭
ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ ಪ್ರಪಶ್ಯಂತೀ ರಹಸಿ ಪ್ರಾಣದೇವತಾಂ	
ವಿಸಸ್ಮಾರ ಸ್ಯಮಸಿ ಚ ಸಮಾಧಿಸ್ಥೇನ ಯೋಗಿನೀ	೯೮
ಕ್ಷಣಮುನ್ನೀಲ್ಯ ನಯನೇ ಕೃತ್ವಾ ನೇತ್ರಾತಿಥಿಂ ಪಟೀಂ	
ತರ್ಜನೈಃ ಸಮಧೋತ್ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಸಮಬೋಧಯತ್	೯೯
ಸಂಭೇದೋಯಮಸೇ ರಮ್ಯ ಉಪಲೋಲಾರ್ಕಮಗ್ರತಃ	
ಉಪಶ್ರೀ ಕೇಶವಪದಂ ವರಣೈಷಾ ಸರಿದ್ವರಾ	೧೦೦

೯೪. ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಸುಂದರಿಯಾದ ಅವಳು ಮುಕ್ತಾ, ವೈಡೂರ್ಯ, ಮಾಣಕೃ, ಪುಷ್ಪರಾಗ ಮಣಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ರುದ್ರಾಕ್ಷಧಾರಣೆಯೇ ಅಮೂಲ್ಯವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು.

೯೫. ದಿವ್ಯಭೋಗಗಳಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನಾಂತ ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಆ ಕಲಾವತಿಯ ಮಾಲ್ಯಕೇತುವನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಮೇಲೆ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಳು.

೯೬. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಉತ್ತರದೇಶದ ಒಬ್ಬ ಚಿತ್ರಕಾರನು ಮಾಲ್ಯಕೇತುರಾಜನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಅಶ್ವರ್ಯಕರವಾದ ಒಂದು ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು.

೯೭-೯೮. ದೊರೆಯು ಆ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ಕಲಾವತಿಗೆ ಕೊಡಲು ಅವಳು ರಮ್ಯವಾದ ಆ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡವಳಾಗಿ ಸಮಾಧಿಮಗ್ನಳಾದ ಯೋಗಿನಿಯಂತೆ ಪತಿಯನ್ನೂ, ತನ್ನನ್ನೂ ಮರೆತಳು.

೯೯. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಆ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ನೋಡಿ ತರ್ಜನೀಬೆರಳಿನ ಕೊನೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನರಿತಳು.

೧೦೦. “ಇಲ್ಲಿ ಲೋಲಾರ್ಕನ ಬಳಿ ಅಸಿಸಂಭೇಧತೀರ್ಥವೂ, ಕೇಶವನ ಸವಿಾಪದಲ್ಲಿ ವರಣಾನದಿಯೂ ಇರುವುದು.

ಸ್ವರ್ಗೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಸಂಸ್ಪರ್ಶಾ ಸೈಷಾ ಸ್ವರ್ಗತರಂಗಿಣೀ । ಉದಗ್ವಹಾಃಭಿಲಷ್ಯಂತಿ ಯಾಂ ದಿವೋದ್ಯುಸದಃ ಸದಾ	೧೦೧
ಅಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಯಾ ವೇದಾಂತೇ ಪರಿಪತ್ಯತೇ । ವಿಮುಕ್ತಯೇ ಸತಾಂ ಸೈಷಾ ಶ್ರೀಮತೀ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ	೧೦೨
ಮರಣಂ ಮಂಗಲಂ ಯತ್ರ ಸಫಲಂ ಯತ್ರ ಜೀವಿತಂ । ಸ್ವರ್ಗಸ್ತುಣಾಯತೇ ಯತ್ರ ಸೈಷಾ ಶ್ರೀಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ	೧೦೩
ಯತ್ರ ಸಂಪತ್ತಿಸಂಭಾರಾನ್ವಿಶ್ರಾಣ್ಯ ನಿಧನೇಚ್ಛಯಾ । ಯತಿವ್ರತಂ ಸಮಾಲಂಬ್ಯ ತಿಷ್ಠತೇ ಮೂಲಕಂದಭುಕ್	೧೦೪
ಯತ್ರ ತ್ರಿಮಾರ್ಗಗಾಂ ಗಂಗಾಂ ಮಾರ್ಗಮಾಣೋ ಮೃತಾನ್ಲರಃ । ಸ್ವಮೌಲಿಬಾಲಚಂದ್ರೇಣ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಂ ಪ್ರದರ್ಶಯನ್	೧೦೫
ಸಂಸಾರಂ ಯತ್ರ ದುರ್ವಾರಂ ಪ್ರತಾರಯತಿ ಶಂಕರಃ । ಮೃತಾ ಅಪ್ಯಮೃತಾಯಂತೇ ಕರ್ಣಧಾರಾದ್ಯತೋ ನರಾಃ	೧೦೬
ಸಂಸಾರಾಸಾರಪದವೀ ಯತ್ರ ಸ್ಯಾದದವೀಯಸೀ । ಕರ್ಣೇ ಜಪಾನ್ಮಹೇಶಾನಾತ್ಮರುಣಾವರುಣಾಲಯಾತ್	೧೦೭

೧೦೧. ಇದು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಂದಾಕಿನಿಯು. ಇದನ್ನು ಯಾನಾಗಲೂ ದೇವತೆಗಳು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೦೨. ವೇದಾಂತಪ್ರತಿಸಾದ್ಯವಾದ ಅಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಮೋಕ್ಷಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಕೊಡಲೋಸುಗವೇ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಇಲ್ಲಿರುವುದು.

೧೦೩. ಎಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನು ಮಂಗಳಕರವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಜೀವಿತವನ್ನು ಸಫಲವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವನ್ನಾಗಿಯೂ ಭಾವಿಸುವರೋ, ಅದೇ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು.

೧೦೪. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಮರಣೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಸನ್ನ್ಯಾಸವ್ರತವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೧೦೫-೧೦೬. ಇಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ಶಂಕರನು ತನ್ನ ಮಸ್ತಕದ ಬಾಲಚಂದ್ರನಿಂದ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ದಾಟಿಸುವನು. ನಾವಿಕನಂತಿರುವ ಆ ಶಂಕರನಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

೧೦೭. ಮಾರ್ಗಸೂಚಕನೂ, ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನೂ ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಂದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರವಿಲ್ಲದ ದಾರಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವುದು.

ಅನೇಕಭವಸಂಭೂತಪ್ರಭೂತಸುಕೃತ್ಪರ್ವರಾಃ |

ಕರ್ಣೇಜಪಂ ಭವಂ ಯತ್ರ ಲಭಂತೇ ತೇ ಭವಾಃ ಪಹಂ || ೧೦೮ ||

ಸ್ವೀಕೃತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸನ್ನಾಸಂ ಯದ್ವಲೇನ ಮಹಾಧಿಯಃ |

ತೃಣಂ ಕೃತಾಂತಂ ಮನ್ಯಂತೇ ಸೇಯಂ ಶ್ರೀಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೧೦೯ ||

ತೃಣೇಕೃತ್ಯ ನಿಜಂ ದೇಹಂ ಯತ್ರ ರಾಜರ್ಷಿಸತ್ತಮಃ |

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಃ ಸಪತ್ನೀಕೋ ವ್ಯಕ್ರೀಣಾದ್ಭಾರಿಯಂ ಹಿ ಸಾ || ೧೧೦ ||

ಅಭಿಲಷ್ಯಂತಿ ಯತ್ರ ತ್ಯಮಸಿ ವೈಕುಂಠನಾಸಿನಃ |

ಸೈಕತಂ ಮೃದುಲಂ ತಲ್ಪಂ ಸೈಷಾ ಶ್ರೀಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೧೧೧ ||

ಅನೇಕಜನ್ಮಜನಿತಕರ್ಮಸೂತ್ರನಿಯಂತ್ರಣಂ |

ಉನ್ಮುಚ್ಯ ಯತ್ರ ಮುಕ್ತಾಃ ಸ್ಯುಃ ಸೈಷಾ ಶ್ರೀಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೧೧೨ ||

ಸತ್ಯಲೋಕೇಽಪಿ ಯೇ ಲೋಕಾಸ್ತೇರ್ಥಯಂತಿ ನಿರಂತರಂ |

ಯಾಮಹೋ ದೀರ್ಘನಿದ್ರಾಯೈ ಸೇಯಂ ಶ್ರೀಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೧೧೩ ||

ಅಯಂ ಹಿ ಸ ಕುಲಸ್ತಂಭೋ ಯತ್ರ ಶ್ರೀಕಾಲಭೈರವಃ |

ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಪಕೃತಃ ಶಾಸ್ತಿ ದರ್ಶಯಂಸ್ತೀವ್ರಯಾತನಾಂ || ೧೧೪ ||

ಅನ್ಯತ್ರ ನಿಹಿತಂ ಪಾಪಂ ನಶ್ಯೇತ್ಕಾಶೀನಿರೀಕ್ಷಣಾತ್ |

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕೃತಾನಾಂ ಪಾಪಾನಾಂ ದಾರುಣೀಯಂ ತು ಯಾತನಾ || ೧೧೫ ||

೧೦೮-೧೦೯. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ಅನೇಕ ಸಂಸಾರದಿಂದಂಟಾದ ಪುಣ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಸಾರನಾಶಕನಾದ ಮಹೇಶನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಸೂಚಕನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಕ್ಷೇತ್ರಸನ್ನಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಯಮನನ್ನು ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರು. ಇದು ಅಂಥ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು.

೧೧೦. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಂಬ ರಾಜರ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಹುಲ್ಲಿಗೆ ಸಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಮಾರಿದ ಭೂಮಿಯೇ ಇದು.

೧೧೧. ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿರುವ ಮೃದುವಾದ ಮರಳಿನ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರು ; ಇದೇ ಆ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು.

೧೧೨. ಮಾನವರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ಕರ್ಮಸೂತ್ರಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತರಾಗುವ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಿದು.

೧೧೩. ಯಾವುದನ್ನು ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಯಾವಾಗಲೂ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರೋ ಅದೇ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು.

೧೧೪. ಎಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಪಗಳನ್ನು ತೀವ್ರಪೀಡೆಯನ್ನೆಸಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವನೋ, ಆ ಕಾಲಭೈರವನು ಇವನೇ!

೧೧೫. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಕಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದ

ಕಪಾಲಮೋಚನಂ ತೀರ್ಥಮೇತತ್ಪದವಿ ಪಾವನಂ ।

ಕಪಾಲಂ ಪತಿಸಂ ಯತ್ರ ವಿಧೇರ್ಭೈರವಸಾಣಿತಃ ॥ ೧೧೬ ॥

ಋಣತ್ರಯಾದ್ವಿಮುಚ್ಯಂತೇ ಯತ್ರ ಸ್ನಾತಾ ನರೋತ್ತಮಾಃ ।

ತೀರ್ಥಂ ವಿಶುದ್ಧಿಜನಕಂ ತದೇತದ್ಪ್ರಣಮೋಚನಂ ॥ ೧೧೭ ॥

ಪ್ರಣನಾಖ್ಯಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯತ್ರ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಕಾಶತೇ ।

ಸ ಪಂಚಾಯತನೋಪೇತ ಓಂಕಾರೇಶೋಯಮದ್ಭುತಂ ॥ ೧೧೮ ॥

ಅಶ್ವ ಉಶ್ವ ಮಕಾರಶ್ವ ನಾದೋ ಬಿಂದುಶ್ವ ಪಂಚಮಃ ।

ಪಂಚಾತ್ಮಕಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಯತ್ರ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಕಾಶತೇ ॥ ೧೧೯ ॥

ಏಷಾ ಮತ್ಸ್ಯೋದರೀ ರಮ್ಯಾ ಯತ್ಸ್ಯತೋ ಮಾನವೋತ್ತಮಃ ।

ಮಾತುರ್ಜಾತೂದರದರೀಂ ನ ವಿಶೇದೇಷ ನಿಶ್ಚಯಃ ॥ ೧೨೦ ॥

ತ್ರಿಲೋಚನೋಯಂ ಭಗವಾನ್ಕುರ್ಯಾದೇವ ತ್ರಿಲೋಚನಂ ।

ನಿಜಭಕ್ತಂ ಕೃಪಾಯುಕ್ತಸ್ತ್ವಪಿ ದೇಶಾಂತರಸ್ಥಿತಂ ॥ ೧೨೧ ॥

ಅಸೌ ಕಾಮೇಶ್ವರೋ ದೇವೋ ಯಃ ಕಾಮಾನ್ವಾರಯೇತ್ಸತಾಂ ।

ದುರ್ವಾಸಾ ಅಪಿ ಯತ್ರಾಪ ನಿಜಕಾಮಮಹೋದಯಂ ॥ ೧೨೨ ॥

ರಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಈ ಕಠಿನ ಯಾತನೆಯೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು.

೧೧೬. ಭೈರವನ ಕೈಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಪಾಲವು ಬಿದ್ದ ಪಾವನವಾದ ಕಪಾಲಮೋಚನತೀರ್ಥವು ಇದೇ !

೧೧೭. ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ನರನು ತ್ರಿವಿಧಋಣಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಇದು ವಿಶುದ್ಧಿಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಆ ಋಣಮೋಚನತೀರ್ಥವು.

೧೧೮. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವಸ್ತುತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಪಂಚಾಯತನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಅಶ್ವರ್ಯಕರನೂ ಆದ ಓಂಕಾರೇಶನು ಇವನೇ !

೧೧೯. ಇಲ್ಲಿ ಅಕಾರ, ಉಕಾರ, ಮಕಾರ, ನಾದ, ಬಿಂದುಗಳೆಂಬ ಐದು ರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿರಾಜಿಸುವನು.

೧೨೦. ಇದು ಮನೋಹರವಾದ ಮತ್ಸ್ಯೋದರಿಯು. ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವೋತ್ತಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಾಯಿಯ ಜಠರಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೧೨೧. ತ್ರಿಲೋಚನನಾದ ಈ ಮಹೇಶ್ವರನು ದಯೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಭಕ್ತರು ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ತ್ರಿಲೋಚನನ್ನಾಗಿಮಾಡುವನು.

೧೨೨. ಇವನು ಸಜ್ಜನರ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಕಾಮೇಶ್ವರನು. ಇಲ್ಲಿ ದುರ್ವಾಸನು ತನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟಿತವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು.

ಸ್ವಯಂ ಲೀನೋ ಮಹೇಶೋತ್ರ ಭಕ್ತಕಾಮಸಮೃದ್ಧಯೇ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸ್ವರ್ಲೀನಸಂಜ್ಞಾಸ್ಯ ದೇವದೇವಸ್ಯ ಶೂಲಿನಃ || ೧೨೩ ||
ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಮಹಾದೇವೋ ಯಃ ಪುರಾಣೇಷು ಪಠ್ಯತೇ |
ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿಮಾನೀ ಭಗವಾಂಸ್ತತ್ಪ್ರಸಾದೋಯಮದ್ಭುತಃ || ೧೨೪ ||
ಅಸೌ ಸ್ಕಂದೇಶ್ವರೋ ದೇವಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯದ್ವಿಲೋಕನಾತ್ |
ಆಜನ್ಮಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಸ್ಯ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ || ೧೨೫ ||
ವಿನಾಯಕೇಶ್ವರಶ್ಚಾಯಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಾಯಕಃ |
ಯಶ್ನೇವಯಾ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ನೃಣಾಂ ಸರ್ವೇ ವಿನಾಯಕಾಃ || ೧೨೬ ||
ಇಯಂ ವಾರಾಣಸೀ ದೇವೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮೂರ್ತಿಮಯೀ ಶುಭಾ |
ಯಸ್ಯಾ ವಿಲೋಕನಾತ್ಪುಂಸಾಂ ಭೂಯೋ ನೋ ಗರ್ಭಸಂಭವಃ || ೧೨೭ ||
ಪಾರ್ವತೀಶ್ವರಲಿಂಗಸ್ಯ ಮಹದಾಯತನಂ ತ್ವಿದಂ |
ಯತ್ರ ನಿತ್ಯಂ ಮಹೇಶಾನೋ ಗೌರ್ಯಾ ಸಹ ನಿಮುಕ್ತಿದಃ || ೧೨೮ ||
ಏಷ ಭೃಂಗೀಶ್ವರಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಃ |
ಜೀವನ್ಮುಕ್ತೋಽಭವದ್ಭೃಂಗೀ ಯಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಸೇವಯಾ || ೧೨೯ ||
ಚತುರ್ವೇದೇಶ್ವರಶ್ಚೈವ ಚತುರ್ವೇದಧರೋ ವಿಧಿಃ |
ಲಭೇದ್ಯದ್ವೀಕ್ಷಣಾದ್ವಿಪ್ರೋ ವೇದಾಃ ಧ್ಯಯನಜಂ ಫಲಂ || ೧೩೦ ||

೧೨೩. ಇಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನು ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಂಕರನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಲೀನ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವುದು.

೧೨೪. ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಹಾದೇವನು ಅಭಿಮಾನಿಯೆಂದು ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದು. ಇವನ ಅನುಗ್ರಹವು ಅದ್ಭುತವಾದುದು.

೧೨೫. ಇವನು ಸ್ಕಂದೇಶ್ವರನು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಇವನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಆಜನ್ಮಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೨೬. ಇವನು ಸಕಲಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವ ವಿನಾಯಕೇಶ್ವರನು. ಇವನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಮಾನವರ ಸಕಲವಿಘ್ನಕಾರಣಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೨೭. ಇವಳು ವೇದವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮಂಗಳಕರಳಾದ ವಾರಾಣಸೀ ದೇವಿಯು. ಇವಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವರಿಗೆ ಮರಳಿ ಜನ್ಮವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೮. ಇದು ಪಾರ್ವತೀಶ್ವರಲಿಂಗದ ಆಲಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಂಕರನು ಗೌರಿಯೊಡನೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು.

೧೨೯. ಇವನು ಮಹಾಪಾತಕವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಭೃಂಗೀಶ್ವರನು. ಈ ಲಿಂಗದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಭೃಂಗಿಯು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾದನು.

೧೩೦. ಇವನು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಚತುರ್ವೇದೇಶ್ವರನೆಂಬ

ಯಜ್ಞೈಃ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತಂ ಚೈತಲ್ಲಿಂಗಂ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರಾಭಿಧಂ ।
 ಯದರ್ಚನಾಲ್ಲಭೇನ್ಮರ್ತ್ಯಃ ಸರ್ವಯಾಗಫಲಂ ಮಹತ್ ॥ ೧೩೧ ॥
 ಪುರಾಣೇಶ್ವರ ನಾಮೈತಲ್ಲಿಂಗಮಷ್ಟಾದಶಾಂಗುಲಂ ।
 ಅಷ್ಟಾದಶಾನಾಂ ವಿದ್ಯಾನಾಂ ಸ್ಯಾದಾಧಾರೋ ಯದೀಕ್ಷಣಾತ್ ॥ ೧೩೨ ॥
 ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರೇಶ್ವರಶ್ಚಾಪ್ಯಂ ಸ್ಮೃತಿಭಿಶ್ಚ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ ।
 ಸ್ಮೃತ್ಯಧ್ಯಯನಜಂ ಪುಣ್ಯಂ ಯದ್ವಿಲೋಕನತೋ ಭವೇತ್ ॥ ೧೩೩ ॥
 ಸಾರಸ್ವತಮಿದಂ ಲಿಂಗಂ ಸರ್ವಜಾಡ್ಯವಿನಾಶಕೃತ್ ।
 ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಮೇತತ್ಸದ್ಯೋ ವಿಶುದ್ಧಿದಂ ॥ ೧೩೪ ॥
 ಶೈಲೇಶ್ವರಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಮಂಡಪೋಷಯಂ ಮಹಾಽದ್ಭುತಃ ।
 ಸರ್ವೇಷಾಂ ರತ್ನಜಾತಾನಾಂ ಯೋ ಬಿಭರ್ತಿ ಪರಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ॥ ೧೩೫ ॥
 ಸಪ್ತಸಾಗರಸಂಜ್ಞಂ ನೈ ಲಿಂಗಮೇತನ್ಮನೋಹರಂ ।
 ಯದ್ವೀಕ್ಷಣಾಲ್ಲಭೇನ್ಮರ್ತ್ಯಃ ಸಪ್ತಾಬ್ಧಿಸ್ಸಾನಜಂ ಫಲಂ ॥ ೧೩೬ ॥

ಬ್ರಹ್ಮನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಇವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದಂಟಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೩೧. ಇದು ಯಜ್ಞಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರವೆಂಬ ಲಿಂಗವು. ಇದನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಯಾಗಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೩೨. ಇದು ಹದಿನೆಂಟು ಅಂಗುಲಗಳ ಉದ್ದದ ಪುರಾಣೇಶ್ವರವೆಂಬ ಲಿಂಗವು. ಇದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ಹದಿನೆಂಟು ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯನಾಗುವನು.

೧೩೩. ಇವನು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರೇಶ್ವರನು. ಇವನನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೩೪. ಇದು ಸಕಲಾಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸಾರಸ್ವತಲಿಂಗವು. ಇದು ಕೂಡಲೆ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಶ್ವರಲಿಂಗವು.

೧೩೫. ಇದು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಶೈಲೇಶ್ವರಲಿಂಗದ ಮಂಡಪವು. ಇದು ಸಮಸ್ತ ರತ್ನಗಳ ಸಮೂಹಗಳ ಉತ್ತಮ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದು.

೧೩೬. ಇದು ಸಪ್ತಸಾಗರವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮನೋಹರವಾದ ಲಿಂಗವು. ಮಾನವನು ಇದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಏಳು ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಅಸೌ ಮಂತ್ರೇಶ್ವರಃ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಂತ್ರಜಾಪ್ಯಫಲಪ್ರದಃ |
 ಸಪ್ತಕೋಟಿಮಹಾಮಂತ್ರೈಃ ಸ್ಥಾಪಿತೋ ಯಃ ಪುರಾ ಯುಗೇ || ೧೩೭ ||
 ತ್ರಿಪುರೇಶಸ್ಯ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಪುರಃ ಕುಂಡಮಿದಂ ಮಹತ್ |
 ತ್ರಿಪುರೈಃ ಪಾನಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ತ್ರಿಪುರಾಃರಿಪ್ರಿಯಂ ಪರಂ || ೧೩೮ ||
 ಇದಂ ಬಾಣೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ಸಹಸ್ರಭುಜಪೂಜಿತಂ |
 ದ್ವಿಭುಜಸ್ಯಾಪಿ ಬಾಣಸ್ಯ ಸಹಸ್ರಭುಜಹೇತುಕಂ || ೧೩೯ ||
 ವೈರೋಚನೇಶ್ವರಶ್ಚೈಷ ಪುರಃಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೇಶವಾತ್ |
 ಬಲಿಕೇಶವನಾಮಾಸಾವೇಷ ನಾರದಕೇಶವಃ || ೧೪೦ ||
 ಆದಿಕೇಶವ ಪೂರ್ವೇಣ ತ್ವಯಮಾದಿತ್ಯಕೇಶವಃ |
 ಭೀಷ್ಮಕೇಶವ ನಾಮಾಸೌ ದತ್ತಾತ್ರೇಯೇಶ್ವರಸ್ತ್ವಯಂ || ೧೪೧ ||
 ದತ್ತಾತ್ರೇಯೇಶ್ವರಾತ್ಪೂರ್ವಮೇಷ ಆದಿ ಗದಾಧರಃ |
 ಭೃಗುಕೇಶವನಾಮಾಸಾವೇಷ ವಾಮನಕೇಶವಃ || ೧೪೨ ||
 ನರನಾರಾಯಣಾವೇತೌ ಯಜ್ಞವಾರಾಹಕೇಶವಃ |
 ವಿದಾರನಾರಸಿಂಹೋಽಯಂ ಗೋಪೀಗೋವಿಂದ ಏಷ ಹ || ೧೪೩ ||
 ಏಷ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದೋ ರತ್ನಕೇತನಃ |
 ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾತ್ಪ್ರಹ್ಲಾದಃ ಪದಮೈಂದ್ರಮವಾಪ್ತವಾನ್ || ೧೪೪ ||

೧೩೭. ಇವನು ಮಂತ್ರಜಪದ ಫಲವನ್ನೀಯುವ ಮಂತ್ರೇಶ್ವರನು. ಹಿಂದಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಏಳುಕೋಟಿ ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿರುವುವು.

೧೩೮. ಹಿಂದೆ ತ್ರಿಪುರೇಶನನುಂದೆ ತ್ರಿಪುರಗಳು ಶಂಕರಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಮಹಾಕುಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿರುವುವು.

೧೩೯. ಇದು ಸಹಸ್ರಭುಜವುಳ್ಳ ಬಾಣನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ ಬಾಣೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವು. ಇದು ದ್ವಿಭುಜನಾದ ಬಾಣನಿಗೆ ಸಹಸ್ರಭುಜಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು.

೧೪೦. ಪ್ರಹ್ಲಾದಕೇಶವನ ಮುಂದಿರುವ ಇವನು ವೈರೋಚನೇಶ್ವರನು. ಇವನು ಬಲಿಕೇಶವನು. ಇವನೇ ನಾರದಕೇಶವನು.

೧೪೧. ಆದಿಕೇಶವನ ಮುಂದಿರುವ ಇವನು ಆದಿತ್ಯಕೇಶವನು. ಇವನು ಭೀಷ್ಮಕೇಶವನು. ಇವನೇ ದತ್ತಾತ್ರೇಯೇಶ್ವರನು.

೧೪೨. ದತ್ತಾತ್ರೇಯೇಶ್ವರನ ಮುಂದಿರುವ ಇವನು ಆದಿಗದಾಧರನು. ಇವನು ಭೃಗುಕೇಶವನು. ಇವನು ವಾಮನಕೇಶವನು.

೧೪೩. ಇವರು ನರನಾರಾಯಣರು. ಇವನು ಯಜ್ಞವರಾಹಕೇಶವನು. ಇವನು ವಿದಾರನಾರಸಿಂಹನು. ಇವನು ಗೋಪೀಗೋವಿಂದನು.

೧೪೪. ರತ್ನಧ್ವಜವುಳ್ಳ ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹನ ಅಲಯವು. ಈ ನೃಸಿಂಹನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಅಖರ್ವಸಿದ್ಧಿ ದಃ ಪುಂಸಾಮೇಷ ಖರ್ವವಿನಾಯಕಃ	
ಶೇಷಮಾಧವನಾಮಾಸೌ ಶೇಷೇಣ ಸ್ಥಾಪಿತಃ ಪುರಾ	೧೪೫
ಯಸ್ಯ ಭಕ್ತಾ ನ ದಹ್ಯಂತೇ ತ್ವಪಿ ಸಂವರ್ತವನ್ನಿನಾ	
ಶಂಖಮಾಧವನಾಮಾಸೌ ಶಂಖಂ ಹತ್ವಾಸ್ತತ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಃ	೧೪೬
ಇದಂ ಸಾರಸ್ವತಂ ಸ್ತೋತಃ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮರಸಾಯನಂ	
ಸರಸ್ವತ್ಯಾ ಮಹಾನದ್ಯಾಃ ಸಂಗಮೋ ಯತ್ರ ಗಂಗಯಾ	೧೪೭
ಯತ್ರಾಪ್ಲುತಾ ನರಾ ಭೂಯಃ ಸಂಭವಂತಿ ನ ಭೂತಲೇ	
ಶ್ರೀ ಬಿಂದುಮಾಧವಸ್ತ್ವೇಷ ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಃ ಪರಃ	೧೪೮
ಶ್ರದ್ಧಯಾಯಂ ನಮನ್ಮರ್ತ್ಯೋ ನನಸೇದ್ಗರ್ಭವೇಶ್ವನಿ	
ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ ವ್ಯಾಧಿಭರ್ನಾಭಿಭೂಯತೇ	೧೪೯
ಬಿಂದುಮಾಧವಭಕ್ತೋಯಸ್ತಂ ಯಮೋಽಪಿ ನಮಸ್ಯತಿ	
ಪ್ರಣನಾತ್ಮಾಯ ಏಕೋಽಸ್ತಿ ನಾದಬಿಂದುಸ್ವರೂಪಧೃಕ್	೧೫೦
ಅಮೂರ್ತಂ ಯತ್ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಬಿಂದುಮಾಧವ ಏನ ಸಃ	
ಏತತ್ಪಂಚನದಂ ತೀರ್ಥಂ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಸಂಜ್ಞಕಂ	೧೫೧
ಯತ್ರ ಸ್ನಾತೋ ನ ಗೃಹ್ಣೀಯಾಚ್ಛರೀರಂ ಪಾಂಚಭೌತಿಕಂ	
ಏಷಾ ಸಾ ಮಂಗಲಾ ಗೌರೀ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪರಮಮಂಗಲಂ	೧೫೨

೧೪೫. ಇವನು ಮಾನವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವ ಖರ್ವವಿನಾಯಕನು. ಇವನು ಹಿಂದೆ ಶೇಷನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಶೇಷಮಾಧವನು.

೧೪೬. ಇವನು ಶಂಖನನ್ನು ಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಶಂಖಮಾಧವನು. ಇವನ ಭಕ್ತರು ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಿಂದಲೂ ದಗ್ಧರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪೭. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನೀಯುವ ಸರಸ್ವತೀನದಿಯ ಪ್ರವಾಹವು. ಇಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಮಹಾನದಿಗೆ ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಸಂಗಮವಾಗಿರುವುದು.

೧೪೮-೧೪೯. ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವರು ಮರಳಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಬಿಂದುಮಾಧವನು. ಇವನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವಂದಿಸುವ ಮಾನವನು ಗರ್ಭವಾಸಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ; ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫೦-೧೫೨. ಈ ಬಿಂದುಮಾಧವನ ಭಕ್ತನನ್ನು ಯಮನೂ ವಂದಿಸುವನು. ನಾದ ಬಿಂದುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿರುವ ಪ್ರಣವರೂಪನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಬಿಂದುಮಾಧವನು. ಇದು ಸದ್ಯೋಜಾತಾದಿ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಪಂಚನದತೀರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವನು ಪಾಂಚಭೌತಿಕಶರೀರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇವಳು ಮಂಗಳಗೌರಿಯು. ಇವಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಾಶಿ

ಯತ್ರಸಾದಾದನಾಪ್ನೋತಿ ನರೋಽತ್ರ ಚ ಪರತ್ರ ಚ |
ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯ ಸಂಜ್ಞೋಽಯಂ ರಶ್ಮಿಮಾಲೀ ತಮೋಽಪಹಃ || ೧೫೩ ||
ಗಭಸ್ತೀಶೋ ಮಹಾಲಿಂಗಮೇತದ್ವಿವ್ಯಮಹಃಪ್ರದಂ |
ವೃಕಂಡುಸೂನುನಾಃ ಪೃತ್ವ ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ಪುರಾ ಮಹತ್ || ೧೫೪ ||
ಲಿಂಗಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಪರಮಂ ಸ್ವನಾಮ್ನಾಯುಃಪ್ರದಂ ಪರಂ |
ಕಿರಣೇಶ್ವರನಾಮೈತಲ್ಲಿಂಗಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಿಶ್ರುತಂ || ೧೫೫ ||
ಸಕೃನ್ನತಮಿದಂ ಲೋಕಂ ನಯೇತ್ಕಿರಣಮಾಲಿನಃ |
ಧೌತಪಾಪೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಮೇತತ್ಪಾತಕಧಾವನಂ || ೧೫೬ ||
ನಿರ್ವಾಣನರಸಿಂಹೋಽಯಂ ಭಕ್ತನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಂ |
ಮಣಿಪ್ರದೀಪನಾಮೋಽಯಂ ಮಹಾಮಣಿವಿಭೂಷಣಃ || ೧೫೭ ||
ಯದರ್ಚನಾನ್ನರೋ ಜಾತು ನ ನಾಗೈಃ ಪರಿಭೂಯತೇ |
ಕಪಿಲೇಶಮಿದಂ ಲಿಂಗಂ ಕಪಿಲೇನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ || ೧೫೮ ||
ಮುಚ್ಯಂತೇ ಕಪಯೋಽಪ್ಯಸ್ಯ ದರ್ಶನಾತ್ಕಿಮು ಮಾನವಾಃ |
ಪ್ರಿಯವ್ರತೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ಮಹದೇತತ್ಪ್ರಕಾಶತೇ || ೧೫೯ ||
ಯಸ್ಯಾರ್ಚನಾಲ್ಲಭೇಜ್ಜಂತುಃ ಪ್ರಿಯತ್ವಂ ಸರ್ವಜಂತುಷು |
ಇದಮಾಯತನಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಮಣಿಮಾಣಿಕ್ಯನಿರ್ಮಿತಂ || ೧೬೦ ||

ಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯಮಂಗಳವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಇವನು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನು.

೧೫೪-೧೫೬. ಇದು ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವ ಗಭಸ್ತೀಶವೆಂಬ ಮಹಾಲಿಂಗವು. ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವ ಉತ್ತಮ ಲಿಂಗವನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿರುವನು. ಇದು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕಿರಣೇಶ್ವರವೆಂಬ ಲಿಂಗವು. ಒಂದು ಸಾರಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇದು ನರನನ್ನು ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವುದು. ಇದು ಪಾತಕವನ್ನು ತೊಳೆಯುವ ಧೌತಪಾಪೇಶ್ವರಲಿಂಗವು.

೧೫೭-೧೬೦. ಇವನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ನಿರ್ವಾಣನರಸಿಂಹನು. ಇವನು ಮಹಾರತ್ನದಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ಮಣಿಪ್ರದೀಪನಾಗನು. ಇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ವನುಷ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸರ್ಪಗಳಿಂದ ಆಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಕಪಿಲನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಲಿಂಗವು. ಇದರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಕಪಿಗಳೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವು. ಮನುಷ್ಯರ ವಿಷಯವೇನು? ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಇದು ಪ್ರಿಯವ್ರತೇಶಲಿಂಗವು.

ಶ್ರೀಮತಃ ಕಾಲರಾಜಸ್ಯ ಕಲಿಕಾಲಾರ್ತಿಹಾರಿಣಃ |

ನಿಜಭಕ್ತಂ ಜನಂ ಸಾತಿ ಯಃ ಪಾಪಾತ್ಪಾಪಭಕ್ಷಣಃ || ೧೬೧ ||

ಕ್ಷೇತ್ರವಿಘ್ನ ಕರಾನ್ವಾಪಾನ್ಯಾತಯನ್ಯಾತನಾಶಶ್ರೇಃ |

ಇಯಂ ಮಂದಾಕಿನೀ ರನ್ಯಾ ತಪಸ್ತಪ್ತಮಿಹಾಗತಾ || ೧೬೨ ||

ಕಾಶೀವಾಸಸುಖಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಾಂದ್ಯಾಪಿ ದಿವಮೀಹತೇ |

ಸ್ನಾತ್ವಾತ್ರ ಸಂತಪ್ಯ ಪಿತೃಂಭ್ರಾಢ್ಢಂ ಕೃತ್ವಾ ನಿಧಾನತಃ || ೧೬೩ ||

ನರೋ ನ ನರಕಂ ಪಶ್ಯೇದಪಿ ದುಷ್ಕೃತಕರ್ಮಕೃತ್ |

ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ಲಿಂಗಾನಿ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸಂತಿ ಸಹಸ್ರಶಃ || ೧೬೪ ||

ರತ್ನಭೂತಮಿದಂ ತೇಷು ಲಿಂಗಂ ರತ್ನೇಶ್ವರಾಭಿಧಂ |

ರತ್ನೇಶ್ವರಪ್ರಸಾದೇನ ಭುಕ್ತ್ವಾ ರತ್ನಾನ್ಯನೇಕಶಃ || ೧೬೫ ||

ಪುರುಷಾರ್ಥಮಹಾರತ್ನಂ ನಿರ್ವಾಣಂ ಕೋ ನ ಲಬ್ಧವಾನ್ |

ಕೃತ್ತಿವಾಸೇಶ್ವರಸ್ಯೈವಾ ಮಹಾಪ್ರಾಸಾದನಿರ್ನಿವೃತ್ತಃ || ೧೬೬ ||

ಯಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಪಿ ನರೋ ದೂರಾತ್ಕೃತ್ತಿವಾಸಪದಂ ಲಭೇತ್ |

ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಲಿಂಗಾನಾಂ ಮೌಲಿತ್ವಂ ಕೃತ್ತಿವಾಸಸಃ || ೧೬೭ ||

ಓಂಕಾರೇಶಃ ಶಿಖಾ ಜ್ಞೇಯಾ ಲೋಚನಾನಿ ತ್ರಿಲೋಚನಃ |

ಗೋಕರ್ಣಭಾರಭೂತೇಶೌ ತತ್ಕರ್ಣೌ ಪರಿಕೀರ್ತಿತೌ || ೧೬೮ ||

ಇದನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಜಂತುವು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗುವುದು. ರತ್ನಮಾಣಿಕ್ಯನಿರ್ನಿವೃತ್ತನಾದ ಇದು ಕಲಿಕಾಲದ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಕಾಲರಾಜನ ಆಲಯವು. ಪಾಪವನ್ನು ನುಂಗುವ ಈ ಕಾಲರಾಜನು, ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ಅನೇಕಬಗೆಯ ಪೀಡೆಗಳಿಂದ ಬಾಧಿಸುತ್ತ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪಾಪದಿಂದ ಕಾಪಾಡುವನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಂದ ಈ ಗಂಗೆಯು ಕಾಶೀವಾಸದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದು ಈಗಲೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಯಂತೆ ತಪ್ಪಣ, ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ನರಕವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾವಿರಾರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರತ್ನೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ರತ್ನೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಮಹಾರತ್ನವನ್ನು ಯಾರುತಾನೆ ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೃತ್ತಿವಾಸೇಶ್ವರನ ಆಲಯವು. ಮನುಷ್ಯನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಈಶ್ವರನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿಯಾನು. ಸಕಲ ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ಕೃತ್ತಿವಾಸನು ಶಿರೋಮಣಿಪ್ರಾಯನು. ಓಂಕಾರೇಶನು ಶಿಖೆಯು. ತ್ರಿಲೋಚನನು ಕಣ್ಣುಗಳು. ಗೋಕರ್ಣೇಶ್ವರ ಭಾರಭೂತೇಶ್ವರರು ಕಿವಿಗಳು.

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾಽನಿಮುಕ್ತೌ ಚ ದ್ವಾನೇತೌ ದಕ್ಷಿಣೌ ಕರೌ ಧರ್ಮೇಶಮಣಿಕರ್ಣೇಶೌ ದ್ವೌ ಕರೌ ದಕ್ಷಿಣೇತರೌ	೧೬೯
ಕಾಲೇಶ್ವರಕಪರ್ದೀಶೌ ಚರಣಾವತಿನಿರ್ಮಲೌ ಜ್ಯೇಷ್ಠೇಶ್ವರೋ ನಿತಂಬಶ್ಚ ನಾಭಿವೈ ಮಧ್ಯಮೇಶ್ವರಃ	೧೭೦
ಕಪರ್ದೋಽಸ್ಯ ಮಹಾದೇವಃ ಶಿರೋಭೂಷಾ ಶ್ರುತೀಶ್ವರಃ ಚಂದ್ರೇಶೋ ಹೃದಯಂ ತಸ್ಯ ಆತ್ಮಾ ವೀರೇಶ್ವರಃ ಪರಃ	೧೭೧
ಲಿಂಗಂ ತಸ್ಯ ತು ಕೇದಾರಃ ಶುಕ್ರಂ ಶುಕ್ರೇಶ್ವರಂ ವಿದುಃ ಅನ್ಯಾನಿ ಯಾನಿ ಲಿಂಗಾನಿ ಪರಃ ಕೋಟಿಶತಾನಿ ಚ	೧೭೨
ಜ್ಞೇಯಾನಿ ನಖಲೋಮಾನಿ ವಪುಷೋ ಭೂಷಣಾನ್ಯಪಿ ಯಾನೇತೌ ದಕ್ಷಿಣೌ ಹಸ್ತೌ ನಿತ್ಯನಿರ್ವಾಣದೌ ಹಿ ತೌ	೧೭೩
ಜಂತೂನಾನುಭಯಂ ದತ್ವಾ ಪತತಾಂ ನೋಹಸಾಗರೇ ಇಯಂ ದುರ್ಗಾ ಭಗವತೀ ಸಿತ್ಯಲಿಂಗಮಿದಂ ಪರಂ	೧೭೪
ಇಯಂ ಹಿ ಚಿತ್ರಘಂಟೇಶೀ ಘಂಟಾಕರ್ಣಹೃದಸ್ತ್ವಯಂ ಇಯಂ ಸಾ ಲಲಿತಾ ಗೌರೀ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀಯಮದ್ಭುತಾ	೧೭೫
ಆಶಾವಿನಾಯಕಸ್ತ್ವೇಷ ಧರ್ಮಕೂಪೋಽಯಮದ್ಭುತಃ ಯತ್ರ ಪಿಂಡಾನ್ನರೋ ದತ್ವಾ ಪಿತೃನ್ಪ್ರಹೃಪದಂ ನಯೇತ್	೧೭೬

೧೬೯. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಅನುಕ್ರೇಶ್ವರರಿಬ್ಬರೂ ಬಲಗೈಗಳು. ಧರ್ಮೇಶ ಮಣಿಕರ್ಣೇಶರು ಎಡಗೈಗಳು.

೧೭೦. ಕಾಲೇಶ್ವರ ಕಪರ್ದೀಶರು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಪಾದಗಳು. ಜ್ಯೇಷ್ಠೇಶ್ವರನು ನಿತಂಬವು. ಮಧ್ಯಮೇಶ್ವರನೇ ನಾಭಿಯು.

೧೭೧. ಮಹಾದೇವನು ಜಟೆಯಸಮೂಹವು. ಶ್ರುತೀಶ್ವರನು ಮುಡಿಯ ಅಲಂಕಾರವು. ಚಂದ್ರೇಶನು ಹೃದಯವು. ವೀರೇಶ್ವರನೇ ಆತ್ಮವು.

೧೭೨-೧೭೩. ಕೇದಾರೇಶ್ವರನು ಅವನ ಲಿಂಗವು. ಶುಕ್ರೇಶ್ವರನು ಶುಕ್ರವು. ನೂರುಕೋಟಿ ಇತರ ಲಿಂಗಗಳು ಅವನ ಉಗುರು, ರೋಮ ಮತ್ತು ಒಡವೆಗಳು. ಈ ದಕ್ಷಿಣಹಸ್ತಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೧೭೪. ಇವಳೇ ಅಜ್ಞಾನಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಜಂತುಗಳಿಗೆ ಅಭಯ ವನ್ನು ಕೊಡುವ ದುರ್ಗೆಯು. ಇದೇ ಪಿತೃಲಿಂಗವು.

೧೭೫. ಇವಳು ಚಿತ್ರಘಂಟೇಶಿಯು. ಇದು ಘಂಟಾಕರ್ಣಹೃದವು. ಇವಳು ಲಲಿತೆಯು ; ಇವಳೇ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯು.

೧೭೬. ಇವನು ಆಶಾವಿನಾಯಕನು. ಇದು ಅದ್ಭುತವಾದ ಧರ್ಮ ಕೂಪವು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿ ಗೊಯ್ಯುವನು.

ಏಷಾ ವಿಶ್ವಭುಜಾ ದೇವೀ ವಿಶ್ವೈಕಜನನೀ ಪರಾ ।

ಅಸೌ ಬಂದೀ ಮಹಾದೇವೀ ನಿತ್ಯಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವಂದಿತಾ || ೧೭೭ ||

ನಿಗಡಸ್ಥಾನಸಿ ಜನಾನ್ವಾಶಾನ್ಮೋಚಯತಿ ಸ್ಮೃತಾ ।

ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕಂ ತೀರ್ಥಮೇತತ್ತ್ವೈಲೋಕ್ಯವಂದಿತಂ || ೧೭೮ ||

ಯತ್ರಾಹುತಿತ್ರಯೇಣಾಸಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।

ಪ್ರಯಾಗಾಖ್ಯಮಿದಂ ಸ್ತೋತಃ ಸರ್ವತೀರ್ಥೋತ್ತಮೋತ್ತಮಂ || ೧೭೯ ||

ಅಶೋಕಾಖ್ಯಮಿದಂ ತೀರ್ಥಂ ಗಂಗಾಕೇಶವ ಏಷ ವೈ ।

ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರಮಿದಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರಮಿದಂ ವಿದುಃ || ೧೮೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಜ್ಞಾನವಾಪೀವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೭೭. ಇವಳು ಪ್ರಪಂಚ ಮಾತೆಯಾದ ವಿಶ್ವಭುಜಾದೇವಿಯು. ಇವಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತ್ರಿಲೋಕವಂದಿತೆಯಾದ ಬಂದೀಮಹಾದೇವಿಯು.

೧೭೮. ಇವಳು, ಸ್ಮರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಜನರ ಪಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಳು. ಇದು ಮೂರುಲೋಕದ ಜನರಿಂದ ಪೂಜಿತವಾದ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕತೀರ್ಥವು.

೧೭೯. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದಲೇ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದು. ಇದು ಸಕಲತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಯಾಗವೆಂಬ ತೀರ್ಥವು.

೧೮೦. ಇದು ಅಶೋಕತೀರ್ಥವು. ಇವನು ಗಂಗಾಕೇಶವನು. ಇದು ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರವು. ಇದೇ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಜ್ಞಾನವಾಪೀವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುಸ್ತ್ರೀಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಜ್ಞಾನವಾಪೀಪ್ರಕಾಶನಂ

ಸ್ತಂಧ ಉವಾಚ :-

ಪುನರ್ದದರ್ಶ ತನ್ವಂಗೀ ಚಿತ್ರಪಟ್ಯಾಂ ಘಟೋದ್ಭವ |
ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರಾತ್ಪರೋ ಭಾಗೇ ಶ್ರೀಮತೀಂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ || ೧ ||
ಸಂಸಾರಸರ್ಪದಷ್ಟಾನಾಂ ಜಂತೂನಾಂ ಯತ್ರ ಶಂಕರಃ |
ಅಪಸನ್ಯೇನ ಹಸ್ತೇನ ಬ್ರೂತೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವಶಂಭುತಿಂ || ೨ ||
ನ ಕಾಪಿಲೇನ ಯೋಗೇನ ನ ಸಾಂಖ್ಯೇನ ನ ಚ ವ್ರತೈಃ |
ಯಾ ಗತಿಃ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪುಂಭಿಸ್ತಾಂ ದದ್ಯಾನ್ಮೋಕ್ಷ ಭೂರಿಯಂ || ೩ ||
ವೈಕುಂಠೇ ವಿಷ್ಣು ಭವನೇ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಾಃ |
ಜಪೇಯುಃ ಸತತಂ ಮುಕ್ತೈಃ ಶ್ರೀಮತೀಂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ || ೪ ||
ಹುತ್ವಾಽಗ್ನಿಹೋತ್ರಮಪಿ ಚ ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ |
ಅಂತೇ ಶ್ರಯಂತೇ ಮುಕ್ತೈಃ ಯಾಂ ಸೇಯಂ ಶ್ರೀಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೫ ||
ನೇದಾನ್ಪತಿತ್ವಾ ವಿಧಿವದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಯಜ್ಞ ರತಾ ಭುವಿ |
ಯಾಂ ಶ್ರಯಂತಿ ದ್ವಿಜಾ ಮುಕ್ತೈಃ ಸೇಯಂ ಶ್ರೀಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೬ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಜ್ಞಾನವಾಪೀಪ್ರಕಾಶನಂ

೧. ಸ್ತಂಧನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಆ ಸುಂದರಿಯು ಮರಳಿ ಚಿತ್ರ ಪಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರದ ಮುಂದಿರುವ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡಳು.

೨. ಇಲ್ಲಿ ಶಂಕರನು ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪದಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ಜಂತುಗಳ ಕಿವಿಯನ್ನು ಎಡಗೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟುತ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

೩. ಈ ಮೋಕ್ಷ ಭೂಮಿ ಯು ಮಾನವರು ಕಪಿಲ ಸಾಂಖ್ಯ ಯೋಗ ಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಂದುವ ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೪. ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ವೈಕುಂಠಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತರು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಜಪಿಸುವರು.

೫. ದ್ವಿಜೋತ್ತಮರು ಅವಸಾನಕಾಲದವರೆಗೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವರೋ ಆ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಇದೇ.

೬. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿಧಿಯಂತೆ

ಇಷ್ಟಾಂ ಕೃತೂನಸಿ ನೃಪಾ ಬಹುನ್ವರ್ಯಾಪ್ತದಕ್ಷಿಣಾನ್ |
 ಶ್ರಯಂತೇ ಶ್ರೇಯಸೇ ಧನ್ಯಾಃ ಸ್ಪ್ರಾಂತೇಽಧಿಮಣಿಕರ್ಣಕಂ || ೭ ||
 ಸೀಮಂತಿನೋಽಪಿ ಸತತಂ ಪತಿವ್ರತಪರಾಯಣಾಃ |
 ಮುಕ್ತ್ಯೈ ಪತಿಮನುವ್ರಜ್ಯ ಶ್ರಯಂತಿ ಮಣಿಕರ್ಣಕಾಂ || ೮ ||
 ವೈಶ್ಯಾ ಅಪಿ ಚ ಸೇವಂತೇ ನ್ಯಾಯೋಪಾರ್ಜಿತಸಂಪದಃ |
 ಧನಾನಿ ಸಾಧುಸಾತ್ವತ್ವಾ ಸ್ಪ್ರಾಂತೇ ಶ್ರೀ ಮಣಿಕರ್ಣಕಾಂ || ೯ ||
 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪುತ್ರಕಲತ್ರಾದಿ ಸಚ್ಛೂದ್ರಾ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗಗಾಃ |
 ನಿರ್ವಾಣಸ್ಪ್ರಾಪ್ತಯೇ ಚೈನಾಂ ಭಜೇಯುರ್ಮಣಿಕರ್ಣಕಾಂ || ೧೦ ||
 ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ಚರಂತೋಽಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ |
 ನಿಃಶ್ರೇಯಸೇ ಶ್ರಯಂತ್ಯೇನಾಂ ಶ್ರೀಮತೀಂ ಮಣಿಕರ್ಣಕಾಂ || ೧೧ ||
 ಅತಿಥೀನಸಿ ಸಂತಪ್ಯ ಪಂಚಯಜ್ಞರತಾ ಅಪಿ |
 ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಣೋ ನೇಮಾಂ ತ್ಯಜೇಯುರ್ಮಣಿಕರ್ಣಕಾಂ || ೧೨ ||
 ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಯುಜೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿರ್ವಾಣಸಾಧನಂ |
 ಸನ್ನಿಯಮ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಂ ಮಣಿಕರ್ಣೇಮುಪಾಸತೇ || ೧೩ ||

ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಯಾವುದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವರೋ ಅದೇ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು.

೭. ದೊರೆಗಳು ಬಹುದಕ್ಷಿಣೆಯುಳ್ಳ ಬಹು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಧನ್ಯರಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುವರು.

೮. ಪತಿವ್ರತೆಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

೯. ವೈಶ್ಯರೂ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಧನಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೦. ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗನಿರತರಾದ ಸಚ್ಛೂದ್ರರು ಪತ್ನೀಪುತ್ರರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೧. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರು ಅವಸಾನಕಾಲದವರೆಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೨. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು ಪಂಚಯಜ್ಞನಿರತರಾಗಿ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವವರಾದರೂ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

೧೩. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವನ್ನು ತಿಳಿದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವರಾದರೂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅನನ್ಯಸಾಧನಾಂ ಮುಕ್ತಿಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರೈರನೇಕಧಾ |
 ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಸ್ತೇಕದಂಡೈಃ ಸೇವ್ಯತೇ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೧೪ ||
 ದಂಡಯಿತ್ವಾ ಮನೋವಾಚಂ ಕಾಯಂ ನಿತ್ಯಂ ತ್ರಿದಂಡಿನಃ |
 ನೈಶ್ವೇಯಸೀಂ ಶ್ರಿಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಶ್ರಯಂತೇ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ || ೧೫ ||
 ಸಂನ್ಯಸ್ತಾಃ ಪಿಲಕರ್ಮಾಣೋ ದಂಡಯಿತ್ವಾಚಲಂ ಮನಃ |
 ಏಕದಂಡವ್ರತಾ ಮುಕ್ತೈ ಭಜೇಯುರ್ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ || ೧೬ ||
 ಶಿಖೀ ಮುಂಡೀ ಜಟೀ ವಾಸಿ ಕೌಪೀನೀ ವಾ ದಿಗಂಬರಃ |
 ಮುಮುಕ್ಷುಃ ಕೋ ನ ಸೇವೇತ ಮುಕ್ತಿದಾಂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ || ೧೭ ||
 ತಪಃಕರ್ತುಂ ನ ಶಕ್ತ್ಯಾಯೇ ದಾನಂ ವಾ ದಾತುಮಕ್ಷಮಾಃ |
 ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವಿಹೀನಾ ಯೇ ತೇಷಾಮೇಷಾ ವಿಮುಕ್ತಿದಾ || ೧೮ ||
 ಸಂತುಪಾಯಾಃ ಸಹಸ್ರಂ ತು ಮುಕ್ತಯೇ ನ ತಥಾ ಮುನೇ |
 ಹೇಲಯ್ಯೇಷಾ ಯಥಾ ದದ್ಯಾನ್ನಿರ್ವಾಣಂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೧೯ ||
 ಅನಶನವ್ರತಭೃತೇ ತ್ರಿಕಾಲಾಭ್ಯವಹಾರಿಣೇ |
 ಪ್ರಾಂತೇ ದದ್ಯಾತ್ಸಮಾಂ ಮುಕ್ತಿಮುಭಾಭ್ಯಾಂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ || ೨೦ ||

೧೪. ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದ ಏಕದಂಡಯತಿಗಳು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಬೇರೆ ಸಾಧನ ವಿಲ್ಲವೆಂದರಿತು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೫. ತ್ರಿದಂಡಸನ್ನ್ಯಾಸಿಗಳು ನಿತ್ಯವೂ ಮನೋವಕ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೬. ಅಪಿಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದ ಏಕದಂಡಿಗಳಾದ ಯತಿಗಳು ಚಂಚಲವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೭. ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ ತ್ರಿದಂಡಿಯಾಗಲಿ, ಏಕದಂಡಿಯಾಗಲಿ, ಕೌಪೀನಧಾರಿಯಾಗಲಿ, ದಿಗಂಬರನಾಗಲಿ ಯಾವನು ತಾನೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ?

೧೮. ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲೂ, ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಲೂ ಅಸಮರ್ಥರೂ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವಿಹೀನರೂ ಆದ ಜನರಿಗೆ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೧೯. ಮುನಿಯೇ! ಮುಕ್ತಿಗೆ ಅನೇಕೋಪಾಯಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುವಂತೆ ಯಾವುದೂ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦. ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಉಪವಾಸಮಾಡುವವನಿಗೂ, ತ್ರಿಕಾಲ

ಯಥೋಕ್ತಮಾಚರೇದೇಕೋ ನಿಷ್ಕಾಪಾಶುಪತಂ ವ್ರತಂ ।	
ನಿರಂತರಂ ಸ್ಮರೇದೇಕೋ ಹೃದ್ಯೇನಾಂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ	೨೦
ದೃಷ್ಟ್ವಾತ್ರ ವಪುಷಃ ಪಾತೇ ದ್ವಯೋಶ್ಚ ಸದೃಶೀ ಗತಿಃ ।	
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಂ ವಿಹಾಯಾಶು ಸೇನ್ಯೈಷಾ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ	೨೧
ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರೇ ವಿಶೇಯುರ್ಯೇ ವಿಗಾಹ್ಯ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ ।	
ತೇಷಾಂ ವಿಧೂತಪಾಪಾನಾಂ ಕ್ವಾಪಿ ಸ್ವರ್ಗೋ ನ ದೂರತಃ	೨೨
ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾಃ ಸ್ವರ್ಗಭೂರೇಷಾ ಮೋಕ್ಷ ಭೂರ್ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ ।	
ಸ್ವರ್ಗಾಃ ಪವರ್ಗಾವತ್ತ್ವೇನ ನೋಪರಿಷ್ಪಾನ್ನ ಚಾಪ್ಯಧಃ	೨೩
ದತ್ವಾ ದಾನಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ವಿಗಾಹ್ಯ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ ।	
ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಯೇ ನ ತೇ ನಿರಯಗಾಮಿನಃ	೨೪
ಸ್ವರ್ಗಾಃ ಪವರ್ಗಯೋರರ್ಥಃ ಕೋವಿದೈಶ್ಚ ನಿರೂಪಿತಃ ।	
ಸ್ವರ್ಗಃ ಸುಖಂ ಸಮುದ್ವಿಷ್ಟಮಪವರ್ಗೋ ಮಹಾಸುಖಂ	೨೫
ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಪವಿಷ್ಯ ಸ್ಯ ಯತ್ಸುಖಂ ಜಾಯತೇ ಸತಃ ।	
ಸಿಂಹಾಸನೋಪವಿಷ್ಯ ಸ್ಯ ತತ್ಸುಖಂ ಕ್ವ ಶತಕ್ರತೋಃ	೨೬

ಭೋಜನಮಾಡುವವನಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು.

೨೦-೨೧. ವಿಧಿಯಂತೆ ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ಪಾಶುಪತವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವವನಿಗೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವನಿಗೂ ಮರಣಾನಂತರ ಸಮಾನ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನೇ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೨೨. ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪಾಪ ರಹಿತರಾದವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವು ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೩. ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರವೂ, ಸ್ವರ್ಗಭೂಮಿಯೂ, ಮೋಕ್ಷಭೂಮಿಯೂ ಆಗಿದೆ.

೨೪. ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಅನೇಕ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವರು ನರಕವಾಸಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೫. ಪಂಡಿತರು ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಅಪವರ್ಗಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು. ಅವರು ಸ್ವರ್ಗವು ಸುಖವೆಂದೂ, ಅಪವರ್ಗವು ಮಹಾಸುಖವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೨೬. ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸುಖವು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಸುಖಂ ಯದುದ್ದಿಷ್ಟಂ ಸಮಾಧೌ ವಿಸ್ತೃತಾತ್ಮನಾಂ ।	
ಶ್ರೀಮತ್ಯಾಂ ಮಣಿಕರ್ಣ್ಯಾಂ ತತ್ಸಹಜೇನೈವ ಜಾಯತೇ	॥ ೨೮ ॥
ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರಾತ್ಪುರೋಭಾಗೇ ದೇವನದ್ಯಾಶ್ಚ ಪಶ್ಚಿಮೇ ।	
ಸೌಭಾಗ್ಯಭಾಗ್ಯೈಕನಿಧಿಃ ಕಾಚಿದೇಕಾ ಮಹಾಸ್ಥಲೀ	॥ ೨೯ ॥
ಯಾನಂತೋ ಭಾಸ್ವತಃ ಸ್ವರ್ಶದ್ಭಾಸಂತೇ ಸೈಕತಾಃ ಕಣಾಃ ।	
ತಾನಂತೋ ದ್ರುಹಿಣಾ ಜಗ್ಮುರ್ನೈತ್ಯೇಷಾ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ	॥ ೩೦ ॥
ಸಂತಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ತಾನಂತಿ ಪರಿತೋ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ ।	
ಯಾವದ್ಭಿಸ್ತಿಲಮಾತ್ರಾಃ ಪಿ ನ ಭೂಮಿವಿರಲೀಕೃತಾ	॥ ೩೧ ॥
ಯದನ್ವಯೇ ಕೋಽಪಿ ಮುಕ್ತಃ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ ।	
ತದ್ವಂಶ್ಯಾಸ್ತತ್ಪ್ರಭಾವೇಣ ಮಾನ್ಯಾಃ ಸ್ವಗೌಕಸಾನುಪಿ	॥ ೩೨ ॥
ತರ್ಪಿತಾಃ ಪಿತರೋ ಯೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ ।	
ಸಪ್ತ ಸಪ್ತ ತಥಾ ಸಪ್ತ ಪೂರ್ವಜಾಸ್ತೇನ ತಾರಿತಾಃ	॥ ೩೩ ॥
ಆಮುಧ್ಯಾದ್ವೇನಸರಿತ ಆಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಮಂಡಪಾತ್ ।	
ಆಗಂಗಾಕೇಶನಾದಾಚ ಸ್ವದ್ವಾರಾನ್ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾ	॥ ೩೪ ॥

೨೮. ಸಮಾಧಿನಿರತರಾದವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸೌಖ್ಯವು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯುವುದು.

೨೯. ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ, ಗಂಗೆಯ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಭಾಗ್ಯಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಒಂದು ಮಹಾಸ್ಥಳವಿರುವುದು.

೩೦. ಸೂರ್ಯನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಮರಳಿನ ಕಣಗಳು ಹೊಳೆಯುವುವೋ, ಅಷ್ಟು ಮಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮರು ಆಗಿಹೋದರು. ಆದರೆ ಈ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಮಾತ್ರ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೩೧. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಎಳ್ಳಿನಷ್ಟು ಎಡೆಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಿರುವುವು.

೩೨. ಯಾವನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬನು ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ, ಅವನ ವಂಶದವರೆಲ್ಲ ಆ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜ್ಯರಾಗುವರು.

೩೩. ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪಿತೃತರ್ಪಣಮಾಡಿದವನಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಏಳು ತಲೆಯ ಪಿತೃಗಳೂ ಉದ್ಧೃತರಾಗುವರು.

೩೪. ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯು ಗಂಗೆಯ ಮಧ್ಯೆ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಮಂಡಪ, ಗಂಗಾ ಕೇಶವ, ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಇದೆ.

ಏತದ್ರಜಃಕಣತುಲಾಂ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಪಿ ನ ಗಚ್ಛತಿ |

ಏತತ್ಪ್ರಾಪ್ತ್ಯೈ ಪ್ರಯತತೇ ತ್ರಿಲೋಕಸ್ಥೋಽಖಿಲೋ ಭವೀ || ೩೫ ||

ಕಲಾವತೀ ಚಿತ್ರಪಟೇಂ ಪಶ್ಯಂತೀತ್ಥಂ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |

ಜ್ಞಾನವಾಪೀಂ ದದರ್ಶಾಫ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರದಕ್ಷಿಣೇ || ೩೬ ||

ಯದಂಬು ಸತತಂ ರಕ್ಷೇದ್ಧುರ್ವೃತ್ತಾದ್ಧಂಡನಾಯಕಃ |

ಸಂಭ್ರಮೋ ವಿಭ್ರಮಶ್ವಾಸೌ ದತ್ವಾ ಭ್ರಾಂತಿಂ ಗರೀಯಸೀಂ || ೩೭ ||

ಯೋಽಷ್ಟಮೂರ್ತಿರ್ಮಹಾದೇವಃ ಪುರಾಣೇ ಪರಿಪಶ್ಯತೇ |

ತಸ್ಯೈಷಾಂಬುಮಯಿಾ ಮೂರ್ತಿರ್ಜ್ಞಾನದಾ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕಾ || ೩೮ ||

ನೇತ್ರಯೋರತಿಥೀಕೃತ್ಯ ಜ್ಞಾನವಾಪೀಂ ಕಲಾವತೀ |

ಕದಂಬಕುಸುಮಾಕಾರಾಂ ಬಭಾರ ಕ್ಷಣತಸ್ತನುಂ || ೩೯ ||

ಅಂಗಾನಿ ವೇಪಥುಂ ಪ್ರಾಪುಃ ಸ್ವಿನ್ನಾ ಭಾಲಸ್ಥಲೀ ಭೃಶಂ |

ಹರ್ಷಜಾಷ್ಪಾಂಬುಕಲಿಲೇ ಜಾತೇ ತಸ್ಯ ವಿಲೋಚನೇ || ೪೦ ||

ತಸ್ತಂಭ ಗಾತ್ರಲತಿಕಾ ಮುಖಂ ವೈವರ್ಣ್ಯಮಾಪಚ |

ಸ್ವರೋಫ ಗದ್ಗದೋ ಜಾತೋ ವ್ಯಭ್ರಂಶತ್ತತ್ಕರಾತ್ಪಟೇ || ೪೧ ||

ಸಾ ಕ್ಷಣಂ ಸ್ವಾಂ ವಿಸಸ್ಮಾರ ಕಾಹಂ ಕ್ವಾಹಂ ನ ವೇತ್ತಿ ಚ |

ಸೌಷುಪ್ತಾಯಾಂ ದಶಯಾಂ ಚ ಪರಮಾತ್ಮೇವ ನಿಶ್ಚಲಾ || ೪೨ ||

೩೫. ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಇದರ ದೂಳಿಗಳ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು ವುದಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಂಸಾರಿಗಳೂ ಇದನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.”

೩೬. ಕಲಾವತಿಯು ಹೀಗೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು.

೩೭. ಇದರ ನೀರನ್ನು ಸಂಭ್ರಮ ವಿಭ್ರಮರೆಂಬ ದಂಡನಾಯಕರು ಹೆಚ್ಚಾದ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ದುರಾತ್ಮರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವರು.

೩೮. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕೆಯು ಪುರಾಣಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಜಲರೂಪ ಶರೀರವು.

೩೯. ಕಲಾವತಿಯು ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಈಚಲಹೂವಿನಂತಿರುವ ಪೇಲವಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡಳು.

೪೦. ಅವಳ ಅಂಗಗಳು ನಡುಗಿದುವು. ಹಣೆಯು ಅತಿಯಾಗಿ ಬೆವರಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುವು.

೪೧. ಕೃಶವಾದ ಶರೀರವು ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಮುಖವು ವಿಸರ್ಣವಾಯಿತು. ಧ್ವನಿಯು ಗದ್ಗದವಾಯಿತು. ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಚಿತ್ರಪಟವು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದಿತು.

೪೨. ಅವಳು ಕ್ಷಣಕಾಲ ತಾನಾರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತಳು. ನಾನಲ್ಲಿರುವೆ

ಅಥ ತತ್ಪರಿಚಾರಿಣ್ಯಸ್ತುರಮಾಣಾ ಇತಸ್ತತಃ |

ಕಿಂ ಕಿಂ ಕಿಮೇತದೇತತ್ಕಿಂ ಪೃಚ್ಛಂತಿಸ್ತು ಪರಸ್ಪರಂ || ೪೩ ||

ತದವಸ್ಥಾಂ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ ತಾಂ ತಾಶ್ಚ ತುರಚೇತಸಃ |

ವಿಜ್ಞಾಯ ಸಾತ್ವಿಕೈರ್ಭಾವೈರಿದಮೂಚುಃ ಪರಸ್ಪರಂ || ೪೪ ||

ಭವಾಂತರೇ ಪ್ರೇಮಸಾತ್ರನೇತಯೈಕ್ಷಿತು ಕಿಂಚನ |

ಚಿರಾತ್ತೇನ ಚ ಸಂಗತ್ಯ ಸುಖಮೂರ್ಛಾಮವಾಪಹ || ೪೫ ||

ಅಥ ನೇತಂ ಕಥಮಿಯಮಕಾಂಡಾತ್ಪರ್ಯಮೂಮುರತ್ |

ಪ್ರೇಕ್ಷಮಾಣಾ ರಹಶ್ಚಿತ್ರಪಟೇನುತಿ ಪಟೇಯಸೀಂ || ೪೬ ||

ತನ್ನೋಹಸ್ಯ ನಿದಾನಂ ತಾಃ ಸನ್ಯುಗೇವ ವಿಚಾರ್ಯ ಚ |

ಉಪಚೇರುರ್ಮಹಾಶಾಂತೈರುಪಚಾರೈರನಾಕುಲಂ || ೪೭ ||

ಕಾಚಿತ್ತಾಂ ವಿಜಯಾಂಚಕ್ರೇ ಕದಲೀತಾಲವ್ಯಂತಕೈಃ |

ಬಿಸಿನೀವಲಯೈರನ್ಯಾ ಧನ್ಯಾಂ ತಾಂ ಪರ್ಯಭೂಷಯತ್ || ೪೮ ||

ಅನುದೈಶ್ವಂದನರಸೈರಭ್ಯಾಸಿಂಚದಮುಂ ಪರಾ |

ಅಶೋಕಪಲ್ಲವೈರಸ್ಯಾಃ ಕಾಚಿಚ್ಛೋಕಮನೀನಶತ್ || ೪೯ ||

ನೆಂಬುದನ್ನರಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಸುಷುಪ್ತಿದಶೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆ ನಿಶ್ಚಲ

ಳಾದಳು.

೪೩-೪೪. ಬಳಿಕ ಅವಳ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರು ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ತ್ವರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಇದೇನಿದೇನೆಂದು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಕುಶಲ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಅವರು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾತ್ವಿಕಭಾವಗಳಿಂದ ಅವಳ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿತು ಪರಸ್ಪರ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡರು.

೪೫. “ಇವಳು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ನೋಡಿರಬೇಕು. ಇವಳು ಬಹಳ ಕಾಲದಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಳು.

೪೬. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವಳು ಅತಿ ಮನೋಹರವಾದ ಈ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೇಕೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮೂರ್ಛೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು?”

೪೭. ಆ ದಾಸಿಯರು ಅವಳ ಮೂರ್ಛೆಯ ಕಾರಣವನ್ನರಿತು ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿದರು.

೪೮. ಒಬ್ಬಳು ಅವಳನ್ನು ಬಾಳೆಯಲೆಯ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಬೀಸಿದಳು. ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಧನ್ಯಕಾದ ಅವಳನ್ನು ತಾವರೆದಂಟಿನ ಬಳಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದಳು.

೪೯. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಅವಳನ್ನು ಅಧಿಕ ಗಂಧದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದಳು. ಒಬ್ಬಳು ಇವಳ ದುಃಖವನ್ನು ಅಶೋಕದ ಚಿಗುರುಗಳಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿದಳು.

ಧಾರಾನುಂಡಪಧಾರಾಂಬುಸೀಕರೈಸ್ತತ್ತನೂಲತಾಂ ।

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಂ ನಿರಹಗ್ಲಾನಾಂ ಸಿಂಚಯಾಮಾಸ ಕಾಚನ ॥ ೫೦ ॥

ಜಲಾರ್ದ್ರವಾಸಸಾ ಕಾಚಿದೇತಸ್ಯಾಸ್ತನುಮಾವೃಣೋತ್ ।

ಕರ್ಪೂರಕ್ಕೋದಜಾಲೇಪೈರನ್ಯಾಸ್ತಾನುನ್ವಲೇಪಯನ್ ॥ ೫೧ ॥

ಪದ್ಮಿನೀದಲಶಯ್ಯಾಂ ಚ ಕಾಚಿದ್ವಿರಚಯನ್ಮೃದುಂ ।

ಕಾಚಿತ್ಕುಲಶನೇಪಥ್ಯಂ ದೂರೀಕೃತ್ಯ ತದಂಗತಃ ॥ ೫೨ ॥

ಮುಕ್ತಾಕಲಾಪಂ ರಚಯಾಂಚಕ್ರೇ ವಕ್ನೋಜಮುಂಡಲೇ ।

ಕಾಚಿಚ್ಛಶಿಮುಖೀ ತಾಂ ತು ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲಾತಲೇ ॥ ೫೩ ॥

ಸ್ವಾಪಯಾಮಾಸ ತನ್ವಂಗೀಂ ಸ್ತನಚ್ಛೇತಾಂಬುಶೀತಲೇ ।

ದೃಷ್ಟ್ವಾಪಚಾರ್ಯಮಾಣಾಂ ತಾಮಿತ್ಥಂ ಬುದ್ಧಿಶರೀರಿಣೇ ॥ ೫೪ ॥

ಅತಿತಾಪಪರಿತಾಂಗೀಂ ತಾಃ ಸಖೀಃ ಪ್ರತ್ಯಭಾಷತ ।

ಏತಸ್ಯಾಸ್ತಾಪಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ಜಾನೇಹಂ ಪರಮೌಷಧಂ ॥ ೫೫ ॥

ಉಪಚಾರಾನಿಮಾನಸ್ವರ್ವಾನೂರೀಕುರುತ ಮಾಚಿರಂ ।

ಅಪತಾಪಾಂ ಕರೋಮ್ಯೇನಾಂ ಸದ್ಯಃ ಪಶ್ಯತ ಕೌತುಕಂ ॥ ೫೬ ॥

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚಿತ್ರಪಟೇನೇಷಾ ಸದ್ಯೋ ವಿಹ್ವಲತಾಮುಗಾತ್ ।

ಅತ್ಯೈವ ಕಾಚಿದೇತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರೇಮಭೂರಸ್ತಿ ನಿಶ್ಚಿತಂ ॥ ೫೭ ॥

೫೦. ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಅವಳ ಇಷ್ಟವಸ್ತುವಿನ ವಿರಹದಿಂದ ಬಾಡಿದ ಕೃಶ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಾನುಂಡಪದ ಜಲಧಾರೆಯ ಹನಿಗಳಿಂದ ಸಿಂಪಡಿಸಿದಳು.

೫೧. ಒಬ್ಬಳು ನೀರಿನಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಅವಳ ಶರೀರವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಳು. ಇತರರು ಅವಳನ್ನು ಕರ್ಪೂರದ ಗಂಧದಿಂದ ಲೇಪಿಸಿದರು.

೫೨-೫೬. ಒಬ್ಬಳು ಅವಳಿಗೆ ಕಮಲದಲೆಯಿಂಥ ಮೃದುವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದಳು. ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಅವಳ ಶರೀರದಿಂದ ವಜ್ರಾಲಂಕಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕುಚಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನಸರವನ್ನು ಹಾಕಿದಳು. ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರಮುಖಿಯು ಅವಳನ್ನು ತಣ್ಣಗಿರುವ ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ಸಖಿಯರು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಬುದ್ಧಿಶರೀರಿಣಿಯೆಂಬೋರ್ವ ಸಖಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಾಪಗೊಂಡವಳಾಗಿ ಆ ಸಖಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು. “ ಇವಳ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ನಾನು ಔಷಧವನ್ನರಿತುವೆನು. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಈ ಸಕಲೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿರಿ. ಕೂಡಲೆ ಇವಳ ತಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವೆನು. ಈ ಕೌತುಕವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

೫೭. ಇವಳು ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಡಲೆ ವೃಥೆಗೊಂಡಿರುವಳು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಈ ಚಿತ್ರಪಟದಲ್ಲಿ ಇವಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿದೆ.

ಅತಶ್ಚಿತ್ರಪಟೇಸ್ವರ್ಶಾತ್ಪರಿತಾಪಂ ವಿಹಾಸ್ಯತಿ	
ನಾಕ್ಯಾದ್ಬುದ್ಧಿಶರೀರಿಣ್ಯಾಸ್ತತಸ್ತತ್ಪರಿಚಾರಿಕಾಃ	೫೮
ನಿಧಾಯ ತತ್ಪುರಃ ಪ್ರೋಚುಃ ಪಟೇಂ ಪಶ್ಯ ಕಲಾವತಿ	
ತನಾನಂದಕರೀ ಯತ್ರ ಕಾಚಿದಸ್ತೀಷ್ಠದೇವತಾ	೫೯
ಸಾಪೀಷ್ಠದೇವತಾನಾಮ್ನಾ ತತ್ಪಟೇದರ್ಶನೇನ ಚ	
ಸುಧಾಸೇಕಮಿವ ಸ್ರಾಪ್ಯ ಮೂರ್ಛಾಂ ಹಿತ್ಯೋತ್ಥಿತಾ ದ್ರುತಂ	೬೦
ಅನಗ್ರಹಪರಿಮ್ಲಾನಾ ನರ್ಷಾಸಾರೈರಿಮೌಷಧೀಃ	
ಪುನರಾಲೋಕಯಾಂಚಕ್ರೇ ಜ್ಞಾನದಾಂ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕಾಂ	೬೧
ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಲಾವತೀ ತಾಂ ತು ನಾಪೀಂ ಚಿತ್ರಗತಾನುಪಿ	
ಲೇಭೇ ಭವಾಂತರಜ್ಞಾನಂ ಯಥಾಸೀತ್ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ	೬೨
ಪುನರ್ವಿಚಾರಯಾಂಚಕ್ರೇ ನಾಪೀಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಂ	
ಅಹೋ ಚಿತ್ರಗತಾಂಪೀಯಂ ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕಾ	೬೩
ಜ್ಞಾನಂ ಮೇ ಜನಯಾಮಾಸ ಭವಾಂತರಸಮುದ್ಭವಂ	
ಅಥ ತಾಸಾಂ ಪುರೋ ಹೃಷ್ಟ್ವಾ ಕಥಯಾಮಾಸ ಸುಂದರೀ	೬೪
ನಿಜಂ ಸ್ರಾಗ್ಧವನ್ಯತ್ತಾಂತಂ ಜ್ಞಾನವಾಪೀಪ್ರಭಾವಜಂ	೬೫

೫೮-೫೯. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಚಿತ್ರಪಟೆಯ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಬಿಡುವಳು.” ಅವಳ ಸೇವಕರು ಬುದ್ಧಿಶರೀರಿಣಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ಅವಳ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಹೀಗೆಂದರು. “ಕಲಾವತಿ! ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ನೋಡು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಒಂದು ಇಷ್ಟದೇವತೆಯು ಇದೆ.”

೬೦. ಅವಳೂ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ, ಆ ಚಿತ್ರಪಟದದರ್ಶನದಿಂದಲೂ ಅಮೃತದಿಂದ ಸಿಂಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಂತೆ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಎದ್ದಳು.

೬೧. ಮಳೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಬಾಡಿದ ಓಷಧಿಯು ಮಳೆಯಿಂದಲೋ ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನೀಯುವ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು.

೬೨. ಕಲಾವತಿಯು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು.

೬೩-೬೫. ತಿರುಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿದಳು. “ಈ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕೆಯು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ನನಗೆ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯ!” ಬಳಿಕ ಅವಳು ಸಖಿಯರ ಮುಂದೆ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವಳಾಗಿ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯ ಪ್ರಭಾವ ದಿಂದುಂಟಾದ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದಳು.

ಕಲಾವತ್ಯುಪಾಚ :-

ಏತಸ್ಮಾಜ್ಜನ್ಮನಃ ಪೂರ್ವಮಹಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕನ್ಯಕಾ ।

ಉಪವಿಶ್ವೇಶ್ವರಂ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಜ್ಞಾನನಾಪ್ಯಾಂ ರಮೇ ಮುದಾ ।

ಜನಕೋ ಮೇ ಹರಿಸ್ವಾಮಿಾ ಜನಯಿತ್ರೀ ಪ್ರಿಯಂವದಾ ॥ ೬೬ ॥

ಅಖ್ಯಾ ಮನು ಸುಶೀಲೇತಿ ನಾಂ ಚ ವಿದ್ಯಾಧರೋಹರತ್ ।

ಮಧ್ಯೇ ಮಾರ್ಗಂ ನಿಶೀಥೇಫ ತದೋಪಮಲಯಾಚಲಂ ॥ ೬೭ ॥

ರಕ್ಷ ಸಾ ಸ ಹತೋ ವೀರೋ ರಾಕ್ಷಸಂ ಸ ಜಘಾಸ ಹ ।

ರಕ್ಷೋಽಪಿ ಮುಕ್ತಂ ಶಾಪಾತ್ಪ್ರ ದಿವ್ಯಂ ವಪುರನಾಪ ಹ ॥ ೬೮ ॥

ಅನಾಪ ಜನ್ಮ ಗಂಧರ್ವಸ್ತ್ವಸೌ ಮಲಯಕೇತುಶಃ ।

ಕರ್ಣಾಟಿಸ್ಪಪತೇಃ ಕನ್ಯಾ ಬಭೂವಾಹಂ ಕಲಾವತೀ ॥ ೬೯ ॥

ಇತಿ ಜ್ಞಾನಂ ಮನೋದ್ಭೂತಂ ಜ್ಞಾನನಾಪೀಕ್ಷಣಾತ್ಕೃಣಾತ್ ।

ಇತಿ ತಸ್ಯಾ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಾಽಪಿ ಬುದ್ಧಿಶರೀರಿಣೀ ॥ ೭೦ ॥

ತಾಶ್ಚ ತತ್ಪರಿಚಾರಿಣ್ಯಃ ಪ್ರಹೃಷ್ವಾಸ್ಯಾಸ್ತದಾಭವನ್ ।

ಪ್ರೋಚುಸ್ತಾಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯಾಫ ಪುಣ್ಯಶೀಲಾಂ ಕಲಾವತೀಂ ॥ ೭೧ ॥

ಅಹೋ ಕಥಂ ಹಿ ಸಾ ಲಭ್ಯಾ ಯತ್ಪ್ರಭಾವೋಯಮಾದ್ಯಶಃ ।

ಧಿಗ್ಜನ್ಮ ತೇಷಾಂ ಮರ್ತ್ಯೇಽಸ್ಮಿನ್ಮೈರ್ನೈಕ್ಷ್ಯ ಜ್ಞಾನನಾಪಿಕಾ ॥ ೭೨ ॥

೬೬-೬೮. ಕಲಾವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :- “ನಾನು ಈ ಜನ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕನ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಜ್ಞಾನನಾಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಿನೋದವಹಿಸಿ. ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಹರಿಸ್ವಾಮಿಯು. ತಾಯಿಯು ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು. ಸುಶೀಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ನನ್ನನ್ನು ವಿದ್ಯಾಧರನು ಅಪಹರಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಮಲಯಾಚಲದ ಹತ್ತಿರ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ದಾರಿಯ ನಡುವೆ ಅವನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸನು ಕೊಂದನು. ರಾಕ್ಷಸನನ್ನೂ ವಿದ್ಯಾಧರನು ಕೊಂದನು. ರಾಕ್ಷಸನು ಶಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ದಿವ್ಯ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೬೯. ಆ ಗಂಧರ್ವನು ಮಲಯಕೇತುವಿನ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಲು ನಾನು ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಕಲಾವತಿಯಾದೆನು.

೭೦-೭೧. ಈ ಜ್ಞಾನನಾಪಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಹೀಗೆ ನನಗೆ ಜ್ಞಾನ ವುಂಟಾಯಿತು.” ಎಂದು ಅವಳು ಹೇಳಲು ಬುದ್ಧಿಶರೀರಿಣಿಯೂ ಅವಳ ಸಖಿಯರೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಅವರು ಅವಳನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಹೀಗೆಂದರು.

೭೨. “ಇಂತಹ ಮಾಹಾತ್ಮಿಯುಳ್ಳ ಆ ಜ್ಞಾನನಾಪಿಯು ದೊರೆಯುವ

ಕಲಾವತಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಕುರು ನೋಽಪಿ ಸಮಾಹಿತಂ ।

ಜನಿಂ ಸಫಲಯಾಸ್ಮಾಕಂ ನಯ ನಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಭೂಪತಿಂ ॥ ೭೩ ॥

ಅಯಂ ಚ ನಿಯಮೋಽಸ್ಮಾಕಮದ್ವಾರಭ್ಯ ಕಲಾವತಿ ।

ನಿರ್ವೇಕ್ಷ್ಯಮೋ ಮಹಾಭೋಗಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಂ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕಾಂ ॥

ಅನಶ್ಯಂ ಜ್ಞಾನವಾಪೀ ಸಾ ನಾಮ್ನಾ ಭವಿತುಮರ್ಹತಿ ।

ಚಿತ್ರಂ ಚಿತ್ರಗತಾಃ ಪೀಠ ಯಾ ತವ ಜ್ಞಾನದಾಯಿನೀ ॥ ೭೪ ॥

ಓಂಕೃತ್ಯ ತಾಸಾಂ ವಾಕ್ಯಂ ಸಾ ಸ್ವಾಕಾರಂ ಪರಿಗೋಪ್ಯ ಚ ।

ಪ್ರಿಯಾಣಿ ಕೃತ್ವಾ ಭೂಭರ್ತುಃ ಪ್ರಸ್ತಾವಜ್ಞಾ ವ್ಯಜಿಜ್ಞಾಪತ್ ॥ ೭೫ ॥

ಕಲಾವತೃವಾಚ :-

ಜೀವಿತೇಶ ನಮೇ ತ್ವತ್ತಃ ಕಿಂಚಿತ್ತ್ರಿಯತರಂ ಕೃಚಿತ್ ।

ತ್ವಾಮಾಸಾದ್ಯ ಪತಿಂ ರಾಜನ್ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಸರ್ವೇ ಮನೋರಥಾಃ ॥ ೭೬ ॥

ಏಕೋ ಮನೋರಥಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯೋ ಮಮಾಸ್ಯತ್ಪ್ರಾರ್ಥಪುತ್ರಕ ।

ವಿಚಾರಪಥಮಾಪನ್ನಸ್ತವಾಃ ಪಿ ಸ ಮಹಾಹಿತಃ ॥ ೭೭ ॥

ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯನ್ನು ಕಾಣದ ಮಾನವರ ಜನ್ಮವು ನಿಂದ್ಯವಾದುದು.

೭೩. ಕಲಾವತಿ! ಇದೋ ನಿನಗೆ ಕೈಮುಗಿಯುವೆವು. ನಮ್ಮ ಅಭಿಷ್ಠಿತವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು. ದೊರೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ನಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸು.

೭೪. ಕಲಾವತಿ! ಇದೇ ನಮ್ಮ ನಿಯಮವು. ಇದು ಮೊದಲೊಂಡು. ನಾವು ಆ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆವು.

೭೫. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಆ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯು ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನಿತ್ತುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅದು ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯೆಂಬ ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ."

೭೬. ಅವಳು ಆ ಸಖಿಯರ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ತನ್ನ ಆಕಾರವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೊರೆಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಿ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಳು.

೭೭. ಕಲಾವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—“ನಾಥ! ನನಗೆ ನಿನಗಿಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲ. ದೊರೆಯೆ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿ ಸಮಸ್ತಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದೆನು.

೭೮. ಪ್ರಿಯನೆ! ನನಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೀಯವಾದ ಒಂದು ಮನೋರಥವಿದೆ. ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಅದು ನಿನಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತಕರವಾದುದು.

ಮಮ ತು ತ್ವದಧೀನಾಯಾಃ ಸುದುಷ್ಪ್ರಾಪತರೋ ಮಹಾನ್ |

ತವ ಸ್ವಾಧೀನವೃತ್ತೇಸ್ತು ಸಿದ್ಧಪ್ರಾಯೋ ಮನೋರಥಃ || ೭೯ ||

ಪ್ರಾಣೇಶ ಕಿಂ ಬಹುಕ್ರೇನ ಯದಿ ಪ್ರಾಣೈಃ ಪ್ರಯೋಜನಂ |

ತದಾಃಭಿಲಷಿತಂ ದೇಹಿ ಪ್ರಾಣಾ ಯಾಸ್ಯಂತ್ಯಥಾಃಸ್ಯಥಾ || ೮೦ ||

ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಗರೀಯಸ್ಯಾಸ್ತಸ್ಯಾ ವಾಕ್ಯಂ ನಿಶಮ್ಯ ಸಃ |

ಉನಾಚ ವಚನಂ ರಾಜಾ ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ವಸ್ಯಾಽಪಿ ಚ ಪ್ರಿಯಂ || ೮೧ ||

ರಾಜೋವಾಚ:-

ನಾಹಂ ಪ್ರಿಯೇ ತವಾಃದೇಯಮಿಹ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಭಾಮಿನಿ |

ಪ್ರಾಣಾ ಅಪಿ ಮಮ ಕ್ರೀತಾಸ್ತ್ವಯಾ ಶೀಲಕಲಾಗುಣೈಃ || ೮೨ ||

ಅನಿಲಂಬಿತಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ಕೃತಂ ವಿದ್ಧಿ ಕಲಾವತಿ |

ಭವದ್ವಿಧಾನಾಂ ಸಾಧ್ವೀನಾಂ ಮನ್ಯೇಽಪ್ರಾಪ್ಯಂ ನ ಕಿಂಚನ || ೮೩ ||

ಕಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯಃ ಪ್ರಾರ್ಥನೀಯಂ ಕಿಂ ಕೋ ವಾ ಪ್ರಾರ್ಥಯಿತಾ ಪ್ರಿಯೇ |

ನ ಪೃಥಗ್ಜನವತ್ಕಿಂಚಿದ್ವರ್ತನಂ ನೌ ಕಲಾವತಿ || ೮೪ ||

ದೇಶಃ ಕೋಶೋ ಬಲಂ ದುರ್ಗಂ ಯದನ್ಯದಪಿ ಭಾಮಿನಿ |

ತತ್ತ್ವದೀಯಂ ನ ಮೇ ಕಿಂಚಿತ್ಸ್ವಾಮ್ಯಮಾತ್ರಮಿಹಾಸ್ತಿ ಮೇ || ೮೫ ||

೭೯. ನಿನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ನನಗೆ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವಾಗಿರುವುದು. ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ನಿನಗೆ ಅದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

೮೦. ಪ್ರಿಯನೆ! ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿನಿಂದೇನು. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವುದಾದರೆ ಈಗ ನನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ಉಳಿಯದು.”

೮೧. ಆ ದೊರೆಯು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯತಮಳಾದ ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತನಗೂ ಅವಳಿಗೂ ಹಿತನಾದ ಮಾತನಾಡಿದನು.

೮೨. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- “ಪ್ರಿಯಳೆ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡಲನರ್ಹವಾದುದನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನಿನ್ನ ನಡತೆ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಗುಣಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿರುವೆ.

೮೩. ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೇಳು. ಅದು ನೆರವೇರಿತೆಂದು ತಿಳಿ. ಕಲಾವತಿ! ನಿನ್ನಂತಹ ಪತಿವ್ರತೆಯರಿಗೆ ಹೊಂದಲಶಕ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

೮೪. ಯಾರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ಯಾವುದು? ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವವರಾರು? ನಮ್ಮ ನಡತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಂತಲ್ಲ.

೮೫. ದೇಶ, ಬೊಕ್ಕಸ, ಬಲ, ಕೋಟಿಗಳೂ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳೂ ನಿನ್ನವು-ನನ್ನವಲ್ಲ. ಇವುಗಳಿಗೆ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿಯು ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ತಚ್ಚ ಸ್ವಾಮ್ಯಂ ಮಮಾನ್ಯತ್ರ ತ್ವದೃತೇ ಜೀವಿತೇಶ್ವರಿ ।
 ರಾಜ್ಯಂ ತ್ಯಜೇಯಂ ತ್ವದ್ವಾಕ್ಯಾತ್ಮಣೇಕೃತ್ವಾಽಪಿ ಮಾನಿನಿ || ೮೬ ||
 ಮಾಲ್ಯಕೇತೋರ್ಮಹೀಜಾನೇರಿತಿವಾಕ್ಯಂ ನಿಶಮ್ಯ ಸಾ ।
 ಪ್ರಾಹ ಗಂಭೀರಯಾ ವಾಚಾ ವಚಶ್ಚಾರು ಕಲಾವತೀ || ೮೭ ||
 ಕಲಾವತ್ಯುನಾಚಃ :-

ನಾಥ ಪ್ರಜಾಸೃಜಾ ಪೂರ್ವಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾನಾವಿಧಾಃ ಪ್ರಜಾಃ ।
 ಪ್ರಜಾಹಿತಾಯ ಸಂಸೃಷ್ಟಂ ಪುರುಷಾರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಂ || ೮೮ ||
 ತದ್ವಿಹೀನಾ ಜನಿರಸಿ ಜಲಬುದ್ಧವನನ್ಮಥಾ ।
 ತಸ್ಮಾದೇಕೋಽಪಿ ಸಂಸಾಧ್ಯಃ ಪರತ್ರೇಹ ಚ ಶರ್ಮಣೇ || ೮೯ ||
 ಯತ್ರಾನುಕೂಲ್ಯಂ ದಂಪತ್ಯೋಸ್ತ್ರಿವರ್ಗಸ್ತತ್ರ ವರ್ಧತೇ ।
 ಯದುಚ್ಯತೇ ಪುರಾನಿದ್ಭಿರಿತಿ ತತ್ತಥ್ಯನಿಾಕ್ಷಿತಂ || ೯೦ ||
 ಮದ್ವಿಧಾನಾಂ ತು ದಾಸೀನಾಂ ಶತಂ ತೇಸ್ತೀಹ ಮಂದಿರೇ ।
 ತಥಾಽಪಿ ನಿತರಾಂ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವಾಮಿನೋ ಮಯಿ ದೃಶ್ಯತೇ || ೯೧ ||
 ತವ ದಾಸ್ಯಪಿ ಭೋಗಾಢ್ಯಾ ಕಿಮುತಾಂಕಸ್ಥಲೀಚರೀ ।
 ತತ್ರಾಸ್ಯನನ್ಯಸಂಪತ್ತಿಸ್ತತ್ರ ಸ್ವಾಧೀನಭರ್ತ್ಯತಾ || ೯೨ ||

೮೬. ಪಾಣೇಶ್ವರಿ ! ಆ ಸ್ವಾಮ್ಯನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ತೊರೆಯುವೆನು.”

೮೭. ಆ ಕಲಾವತಿಯು ಮಾಲ್ಯಕೇತುರಾಜನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಂಭೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಮಧುರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದಳು.

೮೮. ಕಲಾವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-“ನಾಥ ! ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಿಂದೆ ನಾನಾ ವಿಧ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವನು. ಆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಚತುಷ್ಟಯವೂ ಆತನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವುದು.

೮೯. ಆ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಲ್ಲದವನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ನೀರಿನಮೇಲಿರುವ ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ವೃಥಾವು. ಆದುದರಿಂದ ಇಹಪರಲೋಕಗಳ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಬೇಕು.

೯೦-೯೧. ‘ಎಲ್ಲಿ ದಂಪತಿಗಳು ಅನುಕೂಲರಾಗಿರುವರೋ, ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಿವರ್ಗವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುವುದು’ ಎಂದು ಹಿಂದಿನವರು ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತು ನಿಜವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ನಿನ್ನ ಈ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹ ನೂರುಮಂದಿ ದಾಸಿಯಿರುವರು. ಹಾಗಾದರೂ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯು ಕಾಣುವುದು.

೯೨. ನಿನ್ನ ಸೇವಕಳೂ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವಳು. ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು

ವಿಪಶ್ಚಿತ್ಸಂಚಯೇದರ್ಥಾನಿಷ್ವಾಪೂರ್ತಾಯ ಕರ್ಮಣೇ ।

ತಪೋರ್ಥಮಾಯುರ್ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ದಾರಾಂಶ್ಚಾಪತ್ಯಲಬ್ಧಯೇ ॥ ೯೩ ॥

ತವೈತತ್ಸರ್ವಮಸ್ತೀಹ ವಿಶ್ವೇಶಾನ್ಮಗ್ರಹಾತ್ಮಿಯ ।

ಪೂರಣೇಯೋಃಭಿಲಾಷೋ ನೇ ಯದಿ ತದ್ವಚ್ಛಹಂ ಶೃಣು ॥ ೯೪ ॥

ತೂರ್ಣಂ ಪ್ರಹಿಣು ಮಾಂ ನಾಥ ವಿಶ್ವನಾಥಪುರೀಂ ಪ್ರತಿ ।

ಪ್ರಾಣಾಃ ಪ್ರಯಾತಾಃ ಪ್ರಾಗೇವ ವಪುಃಶೇಷಾಃಸ್ಮಿ ಕೇವಲಂ ॥ ೯೫ ॥

ಮಾಲ್ಯಕೇತುಃ ಕಲಾವತ್ಯಾ ಇತ್ಯಾಕರ್ಣ್ಯ ವಚಃ ಸ್ಫುಟಂ ।

ಕ್ಷಣಂ ವಿಚಾರ್ಯ ಸ್ವಹೃದಿ ರಾಜಾ ಪ್ರೋವಾಚ ತಾಂ ಪ್ರಿಯಾಂ ॥ ೯೬ ॥

ಪ್ರಿಯೇ ಕಲಾವತಿ ಯದಿ ತವ ಗಂತವ್ಯಮೇವ ಹಿ ।

ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾನಯಾ ಕಿಂ ನೇ ಚಲಯಾ ತ್ವದ್ವಿಹೀನಯಾ ॥ ೯೭ ॥

ನ ರಾಜ್ಯಂ ರಾಜ್ಯಮಿತ್ಯಾಹೂ ರಾಜ್ಯಶ್ರೀಃ ಪ್ರೇಯಸೀ ಧ್ರುವಂ ।

ಸಪ್ರಾಂಗಳಮಸಿ ತದ್ರಾಜ್ಯಂ ತಯಾ ಹೀನಂ ತೃಣಾಯತೇ ॥ ೯೮ ॥

ನಿಃಸಪತ್ನಂ ಕೃತಂ ರಾಜ್ಯಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ನಿರಂತರಂ ।

ಹೃಷೀಕಾರ್ಥಾಃ ಕೃತಾರ್ಥಾಶ್ಚ ವಿಧೃತಾ ಅಧೃತಿಃ ಪ್ರಿಯೇ ॥ ೯೯ ॥

ಕೊಳ್ಳುವಳೂ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಧೀನಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವಳೂ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಧೀನನಾದ ಪತಿಯುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಹೇಳಲಿ.

೯೩. ವಿದ್ವಾಂಸನು ಯಾಗಕರಣ, ತಟಾಕನಿರ್ಮಾಣ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಹಣಗಳನ್ನೂ, ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಆಯುಸ್ಸನ್ನೂ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

೯೪. ಪ್ರಿಯನೆ! ಅವೆಲ್ಲವೂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗುಂಟಾಗಿವೆ. ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

೯೫. ನಾಥ! ನನ್ನನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವಾರಾಣಸಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು. ಮೊದಲೇ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿವೆ. ಕೇವಲ ಶರೀರವು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿದೆ.”

೯೬. ಮಾಲ್ಯಕೇತುವು ಕಲಾವತಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಲೋಚಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೯೭. “ಪ್ರಿಯೆ! ಕಲಾವತಿ! ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾದರೆ ನನಗೆ ನೀನಿಲ್ಲದ ಈ ಚಂಚಲರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತಿನಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

೯೮-೯೯. ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಹೀನವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಾಜ್ಯವಲ್ಲವೆನ್ನುವರು. ಪ್ರಿಯಳೇ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು. ಅವಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಂಪ್ರಾಂಗರಾಜ್ಯವೂ ತೃಣಸಮಾನವಾಗುವುದು. ನಾನಾದರೋ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕೃತಾರ್ಥವಾಗಿವೆ. ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದು.

ಅಪತ್ಯಾನ್ಯಪಿ ಜಾತಾನಿ ಕಿಂ ಕರ್ತವ್ಯಮಿಹಾಸ್ತಮೇ	
ಅವಶ್ಯಮೇವ ಗಂತವ್ಯಾಃ ಸಾಭ್ಯಾಂ ವಾರಾಣಸೀಪುರೀ	೧೦೦
ಮಾಲ್ಯಕೇತುಃ ಪ್ರಿಯಾಮಿತ್ಥಮಾಶ್ವಾಸ್ಯ ಕೃತನಿಶ್ಚಯಃ	
ಸಮಾಹೂಯ ಚ ದೈವಜ್ಞಾನ್ತುಕೃತೀಃ ಪರಿಪೂಜ್ಯ ಚ	೧೦೧
ಪುತ್ರೇ ರಾಜ್ಯಂ ನಿಧಾಯಾಥ ರಾಜಾ ಕಾಶೀಂ ಪ್ರತಸ್ಥಿವಾನ್	
ರತ್ನಜಾತಂ ಕಿಯದಪಿ ಪುತ್ರಾದರ್ಥಂ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಚ	೧೦೨
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರೀಂ ಹೃಷ್ಟ್ರೋಮಾ ನರೇಶ್ವರಃ	
ಮೇನೇ ಕೃತಾರ್ಥಮಾತ್ಮನಂ ಸಂಸಾರಾಂಬುಧಿಪಾರಗಂ	೧೦೩
ಪ್ರಾಗ್ಜನ್ಮನಾಸನಾಯೋಗಾತ್ಸಾಪಿ ರಾಜ್ಜೀ ಕಲಾವತೀ	
ಗ್ರಾಮಾಂತರಾದಾಗತೇವ ಪುರೀಮಾರ್ಗಾನವೈತ್ಸನ್ಯಯಂ	೧೦೪
ಮಣಿಕರ್ಣ್ಯಾನುಥ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭೂರಿ ದತ್ತ್ವಾ ತತೋ ವಸು	
ವಿಶ್ವೇಶಮರ್ಚಯಿತ್ವಾಥ ರತ್ನಜಾತೈರನೇಕಶಃ	೧೦೫
ದತ್ತ್ವಾ ತತ್ರಾಪಿ ರತ್ನಾನಿ ಗಜಾನಶ್ವಾನ್ಗವಾಂ ವ್ರಜಂ	
ದುಕೂಲಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಪೂಜೋಪಕರಣಾನಿ ಚ	೧೦೬
ಸುವರ್ಣರೂಪ್ಯಕಲಶಾನ್ದೀಪೀದರ್ಪಣಚಾಮರಾನ್	
ಧ್ವಜಸ್ತಂಭಪತಾಕಾಶ್ಚ ವಿಚಿತ್ರೋಲ್ಲೋಚಕಾನಿಚ	೧೦೭

೧೦೦. ಮಕ್ಕಳೂ ಜನಿಸಿರುವರು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಏನಿದೆ? ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗೋಣ.”

೧೦೧-೧೦೨. ಮಾಲ್ಯಕೇತುವು ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪ್ರಿಯಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯರನ್ನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನಿರಿಸಿ ಅವನಿಂದ ಕೆಲವು ರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

೧೦೩. ದೊರೆಯು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡು, ತನ್ನನ್ನು ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಧನ್ಯನಾದವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದನು.

೧೦೪. ರಾಣಿಯಾದ ಕಲಾವತಿಯು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ವಾಸನಾಬಲದಿಂದ ಬೇರೆ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಬಂದವಳಂತೆ ಪಟ್ಟಣದ ದಾರಿಯನ್ನು ತಾನೇ ತಿಳಿದಳು.

೧೦೫-೧೧೦. ತರುವಾಯ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಬಹುಧನಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ, ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ರತ್ನ, ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಪಟ್ಟವಸ್ತ್ರ, ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಚಿನ್ನಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಲಶಗಳು, ದೀಪ, ಕನ್ನಡಿ, ಚಾಮರ, ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ, ಪತಾಕೆ, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟುಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗೈದು.

ಅಥ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕೃತ್ಯ ಮುಕ್ತಿಮಂಡಪಮಾವಿಶತ್ |

ತತ್ರ ಧರ್ಮಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ದತ್ತ್ವಾ ತತ್ಪ್ರಾಪಿ ಸದ್ಧನಂ || ೧೦೮ ||

ಸಾಯಂತನೀಂ ಮಹಾಪೂಜಾಂ ಪುನಃ ಕೃತ್ವಾ ಕ್ಷಿತಿಶ್ಚರಃ |

ತತ್ರ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ತೌರ್ಯತ್ರಿಕನುಹೋತ್ಸವೈಃ || ೧೦೯ ||

ಅಥ ಸ್ವಾತಃ ಸಮುತ್ಥಾಯ ಕೃತ್ವಾ ಶೌಚಾಚಮುಕ್ತಿಯಾಂ |

ರಾಜ್ಞಾಃ ವಿನಿದಿಷ್ಟಪಥಾ ಜ್ಞಾನವಾಪೀಂ ನೃಪೋ ಯಯೌ || ೧೧೦ ||

ನೃಪಃ ಸಾರ್ಧಂ ಕಲಾವತ್ಯಾ ತತ್ರ ಸಸೌ ಪ್ರಹೃಷ್ಟವತ್ |

ಅಥ ಪಿಂಡಾನ್ವ ನಿರ್ವಾಪ್ಯ ಸಂತಪ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪಿತೃನ್ || ೧೧೧ ||

ತತ್ರ ರೂಪ್ಯಸುವರ್ಣಾದಿ ಸಾತ್ರೇಭ್ಯಃ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಚ |

ದೀನಾಂಧಕೃಪಣಾಂನಾಥಾನ್ತಹಾರ್ಯೈ ರತ್ನಜಾತಕೈಃ || ೧೧೨ ||

ಪ್ರೀಣಯಿತ್ವಾ ನರಪತಿಃ ಪಾರಣಾಂ ಕೃತವಾಂಸ್ತತಃ |

ಸಂಸ್ಕಾರ್ಯ ರತ್ನಸೋಪಾನ್ಯೇಜ್ಞಾನವಾಪೀಂ ಕಲಾವತೀ || ೧೧೩ ||

ಅಬಬಂಧ ರತಿಂ ತತ್ರ ಸಹ ಭರ್ತೃ ತಪಸ್ವಿನೀ |

ಏಕಾಂತರೋಪವಾಸೈಶ್ಚ ಕದಾಚಿಚ್ಛ ತ್ರ್ಯಹೋವ್ರತೈಃ || ೧೧೪ ||

ಷಡಹೋಭೋಜನೈಶ್ಚಾಪಿ ಪಕ್ಷಾಧನಿಯಮೈರಥ |

ಪಕ್ಷಾಂತರೋಪವಾಸೈಶ್ಚ ಮಾಸೋಪವಸನಾದಿಭಿಃ || ೧೧೫ ||

ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತೈಃ ಕೃಚ್ಛೈರ್ಭರ್ತುಃ ಶುಶ್ರೂಷಣೈರಪಿ |

ನಿನಾಯ ಕ್ಷಣವತ್ಕಾಲಮಾಯುಃಶೇಷಸ್ಯ ಸಾಂನಘಾ || ೧೧೬ ||

ಮುಕ್ತಿಮಂಡಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಮಹಾಪೂಜೆಯನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸಿ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಉತ್ಸವಗಳಿಂದಲೂ ಜಾಗರಣೆಗೈದು, ಬೆಳಗ್ಗೆದ್ದು ಶೌಚಾಚಮನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಣಿಯು ತೋರಿಸಿದ ದಾರಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಗೆ ಹೋದನು.

೧೧೧-೧೧೬. ದೊರೆಯು ಆ ಕಲಾವತಿಯೊಡನೆ ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಮಿಂದನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಗೈದು ಸತ್ಯಾತ್ರರಿಗೆ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ದೀನ, ಕುರುಡ, ಕೃಪಣ, ಅನಾಥರನ್ನು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯರತ್ನಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಪಾರಣಮಾಡಿದನು. ಕಲಾವತಿಯು ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯನ್ನು ರತ್ನದ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತಳು. ನಿರ್ಮುಷ್ಯಕಾದ ಅವಳು ದಿನಬಿಟ್ಟು ದಿನ ಉಪವಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಮೂರು ದಿನಗಳ ಉಪವಾಸವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಆರು ದಿನ ಭೋಜನಗಳಿಂದಲೂ, ಪಕ್ಷಾಧನಿಯಮಗಳಿಂದಲೂ, ಪಕ್ಷದ ಕೊನೆಯ ಉಪವಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ತಿಂಗಳು ಉಪವಾಸಮಾಡುವುದ

ಏಕದಾ ಜ್ಞಾನವಾಪ್ತ್ಯಾಂ ತು ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾತೋಪವಿಷ್ಟಯೋಃ |

ಅಗತ್ಯ ಜಟಿಲಃ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿಭೂತಿಂ ದತ್ತವಾನ್ಕರೇ || ೧೧೭ ||

ಉನಾಚ ಚ ಪ್ರಸನ್ನಾಸ್ಯ ಅಶೀರ್ಭಿರಭಿನಂದ್ಯ ಚ |

ಉತ್ತಿಷ್ಠತಂ ಪ್ರಕುರುತಂ ಮಹಾನೇಪಥ್ಯಮದ್ಯ ನೈ || ೧೧೮ ||

ತಾರಕೋದಯಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವಿತ್ರೀ ವಾಂ ಕ್ಷಣಾದಿಹ |

ಯಾವದಿತ್ಥಂ ಸಮಾಚಷ್ಟ ಜಟಿಲೋಗ್ರೇ ತಯೋರ್ವಚಃ || ೧೧೯ ||

ತಾವದ್ವಿನಾನಮಾಪನ್ನಂ ಸಕ್ಷಣತ್ವಿಂಕಣೇಗಣಂ |

ಪಶ್ಯತಾಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ಚಂದ್ರಮೌಲಿರಘೋ ರಥಾತ್ || ೧೨೦ ||

ಉತ್ತೀರ್ಯ ತಚ್ಛ್ರುತಿಪುಟೇ ಕಿಮಪಿ ಸ್ವಯಮಾದಿಶತ್ |

ಅನಾಖ್ಯಂ ಯತ್ಪರಂಜ್ಯೋತಿರುಚ್ಚಕ್ರಾಮ ಚ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ || ೧೨೧ ||

ಉದ್ಘೋತಯನ್ನಭೋ ವರ್ತಮೋಽಪಿ ಸ್ವಾಲಯಂ ಯಯೌ |

ಸ್ಕಂದ ಉನಾಚಃ—

ತದಾ ಪ್ರಭೃತಿ ಲೋಕೇತ್ರ ಜ್ಞಾನವಾಪೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ || ೧೨೨ ||

ಸರ್ವೇಭ್ಯಸ್ತೀರ್ಥಮುಖ್ಯೇಭ್ಯಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನದಾ ಮುನೇ |

ಸರ್ವಜ್ಞಾನಮಯಿಾ ಚೈಷಾ ಸರ್ವಲಿಂಗಮಯಿಾ ಶುಭಾ || ೧೨೩ ||

ರಿಂದಲೂ, ಕೃಚ್ಛ್ರಾಂಧ್ರಾಯಣವ್ರತಗಳಿಂದಲೂ, ಪತಿಸೇವೆಯಿಂದಲೂ ಉಳಿದ ಆಯುಸ್ಸಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲದಂತೆ ಕಳೆದಳು.

೧೧೭. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಕುಳಿತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ಜಟಾಧಾರಿಯಾದ ಮುನಿಯು ಬಂದು ಕೈಗೆ ವಿಭೂತಿಯನ್ನಿತ್ತನು.

೧೧೮-೧೨೧. ಆ ಮುನಿಯು ಪ್ರಸನ್ನಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಆಶೀರ್ವಾದಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ, “ಮೇಲಕ್ಕೇಳಿರಿ. ಒಳ್ಳೆ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ತಾರಕಮಂತ್ರವು ಲಭಿಸುವುದು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಆ ಯತಿಯು ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗಂಟೆಗಳುಳ್ಳ ವಿಮಾನವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಬಳಿಕ ಸಮಸ್ತಜನರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಮಹೇಶ್ವರನು ರಥದಿಂದಿಳಿದು ಅವರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡಲು ಕೂಡಲೆ ವಿಮಾನವು ಮೇಲಕ್ಕೇದ್ದಿತು.

೧೨೨. ಮಹಾದೇವನೂ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

೧೨೩-೧೨೪. ಮುನಿಯೆ ! ಸಕಲ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ

ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛಿವಮಯಾ ಮೂರ್ತಿಜ್ಞಾನಕೃಜ್ಞಾನವಾಪಿಕಾ ।

ಸಂತಿ ತೀರ್ಥಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಸದ್ಯಃ ಶುಚಿಕರಾಣ್ಯಪಿ || ೧೨೪ ||

ಪರಂ ತು ಜ್ಞಾನವಾಪ್ಯಾಹಿ ಕಲಾಂ ನಾಃ ಹರ್ಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ ।

ಜ್ಞಾನವಾಪ್ಯಾಃ ಸಮುತ್ಪತ್ತಿಂ ಯಃ ಶ್ರೋಷ್ಯತಿ ಸಮಾಹಿತಃ ।

ನ ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನವಿಭ್ರಂಶೋ ಮರಣೇ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ೧೨೫ ||

ಮಹಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಂ ।

ಮಹಾದೇವಸ್ಯ ಗೌರ್ಯಾಶ್ಚ ಮಹಾಪ್ರೀತಿನಿವರ್ಧನಂ || ೧೨೬ ||

ಪಠಿತ್ವಾ ಪಾಪಯಿತ್ವಾ ವಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಃ ।

ಜ್ಞಾನವಾಪ್ಯಾಃ ಶುಭಾಖ್ಯಾನಂ ಶಿವಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೨೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಜ್ಞಾನವಾಪೀಪ್ರಶಂಸನಂ”

ನಾಮ ಚತುಸ್ತಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಕೆಯು ಸಕಲ ಜ್ಞಾನರೂಪವೂ, ಸಮಸ್ತ ಲಿಂಗರೂಪವೂ, ಶಿವರೂಪವೂ ಆಗಿರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಅವು ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸಾವಧಾನವು ನನ್ನಿಂದ ಕೇಳಿದವನಿಗೆ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನಭ್ರಂಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೪. ಈ ಕಥೆಯು ಪುಣ್ಯಕರವೂ, ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೧೨೫. ಈ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದವನೂ, ಹೇಳಿಸಿದವನೂ, ಕೇಳಿದವನೂ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ಜ್ಞಾನವಾಪೀಪ್ರಶಂಸನಂ”ವೆಂಬ

ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಪಂಚತ್ರಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸದಾಚಾರವರ್ಣನಂ

ಕುಂಭಯೋಗಿರುವಾಚ :-

ಅವಿಮುಕ್ತಂ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಂ ಪರಂ ನಿರ್ವಾಣಕಾರಣಂ ।

ಕ್ಷೇತ್ರಾಣಾಂ ಪರಮಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಮಂಗಲಾನಾಂ ಚ ಮಂಗಲಂ ॥ ೧ ॥

ಶ್ಮಶಾನಾನಾಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶ್ಮಶಾನಂ ಪರಮಂ ಮಹತ್ ।

ಪೀಠಾನಾಂ ಪರಮಂ ಪೀಠಮೂಷರಾಣಾಂ ಮಹೋಷರಂ ॥ ೨ ॥

ಧರ್ಮಾಭಿಲಾಷಿಬುದ್ಧೀನಾಂ ಧರ್ಮರಾಶಿಕರಂ ಪರಂ ।

ಅರ್ಥಾರ್ಥಿನಾಂ ಶಿಖಿರಥ ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶಕಂ ॥ ೩ ॥

ಕಾಮಿನಾಂ ಕಾಮಜನನಂ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಚ ಮೋಕ್ಷದಂ ।

ಶ್ರೂಯತೇ ಯತ್ರ ಯತ್ಪ್ರೇತತ್ರ ತತ್ರ ಪರಾನ್ಯತಂ ॥ ೪ ॥

ಕ್ಷೇತ್ರೈಕದೇಶವರ್ತಿನ್ಯಾ ಜ್ಞಾನನಾಪ್ಯಾಃ ಕಥಾಂ ಪರಾಂ ।

ಶ್ರುತ್ವೇಮಾಮಿತಿ ಮನ್ಯೇಹಂ ಗೌರೀಹೃದಯನಂದನ ॥ ೫ ॥

ಅಣುಪ್ರಮಾಣಮಪಿ ಯಾ ಮಧ್ಯೇ ಕಾಶೀವಿಕಾಶಿನೀ ।

ಮಹೀ ಮಹೀಯಸೀ ಜ್ಞೇಯಾ ಸಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ನ ಮುಧಾ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸದಾಚಾರವರ್ಣನ

೧-೪. ಅಗಸ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅವಿಮುಕ್ತಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಮಂಗಲಗಳಿಗೆ ಮಂಗಲಕರವೂ, ಸಕಲ ಶ್ಮಶಾನಗಳಿಗೂ ಉತ್ತಮಶ್ಮಶಾನವೂ, ಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪೀಠವೂ, ಉಷರಗಳಿಗೆ ಮಹೋಷರಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವವರಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಅರ್ಥಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಕಾಮಿಗಳಿಗೆ ಕಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು. ಈ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಷಯವು ಕೇಳಬರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು.

೫. ಗೌರಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸುವ ಸ್ತಂದನೆ! ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನನಾಪಿಯ ಈ ಉತ್ತಮ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

೬. ಕಾಶಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಅಣುಮಾತ್ರವಾದ ಭೂಮಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಅದು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವುದಲ್ಲದೆ ವ್ಯರ್ಥವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಿಯಂತಿ ಸಂತಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ನೇಹ ಕ್ಷೋಣೇತಲೇಃಖಿಲೇ |
 ಪರಂ ಕಾಶೀರಜೋನಾತ್ರ ತುಲಾಸಾನ್ಯಂ ಕ್ಷ ತೇಷ್ವಪಿ || ೭ ||
 ಕಿಯಂತೋ ನ ಸ್ರವಂತೋಽತ್ರ ರತ್ನಾಕರಮುದಾನಹಾಃ |
 ಪರಂ ಸ್ವರ್ಗತರಂಗಿಣ್ಯಾಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕಾ ಸಾನ್ಯಮುದ್ವಹೇತ್ || ೮ ||
 ಕಿಯಂತಿ ಸಂತಿ ನೋ ಭೂನ್ಯಾಂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ಷಣ್ಮುಖ |
 ಪರಂ ಮನ್ಯೇವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಕೋಟ್ಯಂಶೋಽಪಿ ನ ತೇಷ್ವಹೋ || ೯ ||
 ಗಂಗಾ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಕಾಶೀ ಜಾಗತಿ ತ್ರಿತಯಂ ಯತಃ |
 ತತ್ರ ನೈಃ ಶ್ರೇಯಸೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಲಭ್ಯತೇ ಚಿತ್ರನುತ್ರ ಕಿಂ || ೧೦ ||
 ಕಥಮೇಷಾ ತ್ರಯಾ ಸ್ಕಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ನಿಯತಂ ನರೈಃ |
 ತಿಷ್ಠೇ ಯುಗೇ ವಿಶೇಷೇಣ ನಿತರಾಂ ಚಂಚಲೇಂದ್ರಿಯೈಃ || ೧೧ ||
 ತಪಸ್ತಾದೃಕ್ಸನಾ ತಿಷ್ಠೇ ತಿಷ್ಠೇ ಯೋಗಃ ಕ್ಷ ತಾದೃಶಃ |
 ಕ್ಷ ವಾ ವ್ರತಂ ಕ್ಷ ವಾ ದಾನಂ ತಿಷ್ಠೇ ಮೋಕ್ಷಸ್ವತಃ ಕುತಃ || ೧೨ ||
 ವಿನಾಪಿ ತಪಸಾ ಸ್ಕಂದ ವಿನಾ ಯೋಗೇನ ಷಣ್ಮುಖ |
 ವಿನಾ ವ್ರತೈರ್ವಿನಾ ದಾನೈಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಮೋಕ್ಷಸ್ವಯೇರಿತಃ || ೧೩ ||
 ಕಿಂ ಕಿಮಾಚರತಾ ಸ್ಕಂದ ಕಾಶೀ ಪ್ರಾಪ್ಯೇತ ತದ್ವದ |
 ಮನ್ಯೇ ವಿನಾ ಸದಾಚಾರಂ ನ ಸಿದ್ಧೀಯುರ್ಮನೋರಥಾಃ || ೧೪ ||

೭. ಸಮಗ್ರಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತೀರ್ಥಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವು ಕಾಶಿಯ ದೂಳಿಯ ಸಾನ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೮. ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಸಂತೋಷವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಎಷ್ಟು ನದಿಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಮರಗಂಗೆಯ ಸಾನ್ಯವನ್ನು ಯಾವುದುತಾನೆ ಹೊಂದಿರುವುದು?

೯. ಷಣ್ಮುಖ! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮೋಕ್ಷಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದ ಕೋಟ್ಯಂಶವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦. ಇಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ಕಾಶೀ ಇವು ಮೂರೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ?

೧೧-೧೨. ಸ್ಕಂದ! ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ಈ ಮೂರೂ ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುವುದು? ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ತಪಸ್ಸು, ಯೋಗವೂ, ವ್ರತವೂ, ದಾನವೂ, ಮೋಕ್ಷವೂ ಎಲ್ಲಿರುವುದು?

೧೩. ಸ್ಕಂದ! ನೀನು ತಪಸ್ಸು, ಯೋಗ, ವ್ರತ, ದಾನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ಹೇಳಿರುವೆ.

೧೪. ಸ್ಕಂದ! ಏನೇನನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕಾಶಿಯು ಲಭಿಸುವುದು. ಅದನ್ನು ಹೇಳು. ಸದಾಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಲಾರವಷ್ಟೆ.

ಆಚಾರಃ ಪರನೋ ಧರ್ಮ ಆಚಾರಃ ಪರಮಂ ತಪಃ |

ಆಚಾರಾದ್ವರ್ಧತೇ ಹ್ಯಾಯುರಾಚಾರಾತ್ಪಾಪಸಂಕ್ಷಯಃ || ೧೫ ||

ಆಚಾರಮೇವ ಪ್ರಥಮಂ ತಸ್ಮಾದಾಚಕ್ಷ್ಯ ಸ್ವಣ್ಮುಖ |

ದೇವದೇವೋ ಯಥಾ ಪ್ರಾಹ ತವಾಗ್ರೇ ತ್ವಂ ತಥಾ ವದ || ೧೬ ||

ಸ್ಯಂದ ಉವಾಚ :-

ಮಿತ್ರಾನರುಣಜಾಖ್ಯಾಮಿ ಸದಾಚಾರಂ ಸತಾಂ ಹಿತಂ |

ಯದಾಚರನ್ನರೋ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಾನ್ಯಾನಾನವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೭ ||

ಸ್ಥಾವರಾಃ ಕೃಮಯೋಽಬಾಶ್ಚ ಪಕ್ಷಿಣಃ ಪಶುಃ ನರಾಃ |

ಕ್ರಮೇಣ ಧಾರ್ಮಿಕಾಸ್ತೇತೇ ಹ್ಯೇತೇಭ್ಯೋ ಧಾರ್ಮಿಕಾಃ ಸುರಾಃ || ೧೮ ||

ಸಹಸ್ರಭಾಗಃ ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತ್ತೀಯೋನುಕ್ರಮಾತ್ತಥಾ |

ಸರ್ವ ಏತೇ ಮಹಾಭಾಗಾ ಯಾವನ್ಮುಕ್ತಿಸಮಾಶ್ರಯಾಃ || ೧೯ ||

ಚತುರ್ಣಾಮಪಿ ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಿನೋತೀವ ಚೋತ್ತಮಾಃ |

ಪ್ರಾಣಿಭ್ಯೋಽಪಿ ಮುನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಸರ್ವೇ ಬುದ್ಧ್ಯಪಜೀವಿನಃ || ೨೦ ||

ಮತಿನುದ್ಭೋ ನರಾಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಸ್ತೇಭ್ಯಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಸ್ತುನಾಡವಾಃ |

ವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಚ ವಿದ್ವಾಂಸೋ ವಿದ್ವದ್ಭ್ಯಃ ಕೃತಬುದ್ಧಯಃ || ೨೧ ||

೧೫. ಆಚಾರವು ಉತ್ತಮ ಧರ್ಮವೂ, ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸೂ, ಆಗಿರುವುದು. ಆಚಾರದಿಂದ ಆಯುಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಪಾಪವು ಕ್ಷಯಿಸುವುದು.

೧೬. ಓ ಸ್ವಣ್ಮುಖ! ಆಚಾರವೇ ಉತ್ತಮವಾದುದರಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳು.

೧೭. ಸ್ಯಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತನೆ! ಮನುಷ್ಯರು ಯಾವುದನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರೋ, ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಹಿತಕರವೋ ಆ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೧೮-೧೯. ವೃಕ್ಷಗಳು, ಕ್ರಿಮಿಗಳು, ಜಲಚರಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಪಶುಗಳು, ನರರು, ಸುರರು ಇವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವರಿಗಿಂತ ಅನಂತರದವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಾವಿರಭಾಗದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಧಾರ್ಮಿಕರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅತಿಭಾಗ್ಯವಂತರಾದವರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

೨೦. ನಾಲ್ಕುಬಗೆಯ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಉತ್ತಮರು. ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು.

೨೧-೨೨. ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೂ,

ಕೃತಧೀಭ್ಯೋಽಪಿ ಕರ್ತಾರಃ ಕರ್ತೃಭ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ಪರಾಃ |
 ನ ತೇಷಾಮಾರ್ಚನೀಯೋಽನ್ಯಸ್ತಿಸ್ತು ಲೋಕೇಷು ಕುಂಭಜ || ೨೨ ||
 ಅನ್ಯೋನ್ಯಮಾರ್ಚಕಾಸ್ತೇ ವೈ ತಪೋವಿದ್ಯಾವಿಶೇಷತಃ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸೃಷ್ಟಃ ಸರ್ವಭೂತೇಶ್ವರೋ ಯತಃ || ೨೩ ||
 ಅತೋ ಜಗತ್ಸ್ಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋರ್ಹತಿ ನಾಪರಃ |
 ಸದಾಚಾರೋ ಹಿ ಸರ್ವಾರ್ಹೋ ನಾಚಾರಾದ್ವಿಚ್ಯುತಃ ಪುನಃ |
 ತಸ್ಮಾದ್ವಿಪ್ರೇಣ ಸತತಂ ಭಾವ್ಯಮಾಚಾರಶೀಲಿನಾ || ೨೪ ||
 ವಿದ್ವೇಷರಾಗರಹಿತಾ ಅನುತಿಷ್ಠಂತಿ ಯಂ ಮುನೇ |
 ವಿದ್ವಾಂಸಸ್ತಂ ಸದಾಚಾರಂ ಧರ್ಮಮೂಲಂ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ || ೨೫ ||
 ಲಕ್ಷಣೈಃ ಪರಿಹೀನೋಽಪಿ ಸಮ್ಯಗಾಚಾರತತ್ಪರಃ |
 ಶ್ರದ್ಧಾಲುರನಸೂಯಶ್ಚ ನರೋ ಜೀವೇತ್ಸಮಾಃ ಶತಂ || ೨೬ ||
 ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಾಮುದಿತಂ ಸ್ವೇಷು ಸ್ವೇಷು ಚ ಕರ್ಮಸು |
 ಸದಾಚಾರಂ ನಿಷೇನೇತ ಧರ್ಮಮೂಲಮತಂದ್ರಿತಃ || ೨೭ ||
 ದುರಾಚಾರರತೋ ಲೋಕೇ ಗರ್ಹಣೀಯಃ ಪುಮಾನ್ಪನೇತ್ |
 ವ್ಯಾಧಿಭಿಶ್ಚಾಭಿಭೂಯೇತ ಸದಾಃಲ್ಪಾಯುಃ ಸುದುಃಖಭಾಕ್ || ೨೮ ||

ಅವರಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವವರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಉತ್ತಮರು.
 ಆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೩-೨೪. ತಪಸ್ಸು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಗಳು ಸಮಾನವಾದುದರಿಂದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ
 ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂಜ್ಯರು, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯ
 ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಸೃಜಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ
 ಅರ್ಹನು. ಇತರರಾರೂ ಅರ್ಹರಲ್ಲ. ಸದಾಚಾರವು ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಅರ್ಹವಾದುದು.
 ಆಚಾರಭ್ರಷ್ಟನಾದವನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು
 ಯಾವಾಗಲೂ ಆಚಾರಶೀಲನಾಗಬೇಕು.

೨೫. ಮುನಿಯೆ! ರಾಗದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯಾವುದನ್ನು ಆಚರಿಸು
 ವರೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅದನ್ನು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸದಾಚಾರವೆಂದು
 ತಿಳಿದಿರುವರು.

೨೬. ಲಕ್ಷಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯನು ಆಚಾರನಿರತನೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ
 ವನೂ, ಅಸೂಯೆಯಿಲ್ಲದವನೂ ಆದರೆ ನೂರುವರ್ಷಕಾಲ ಬದುಕಿಯಾನು.

೨೭. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳು
 ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೨೮. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ಮಾನವನು ನಿಂದ್ಯ.

ತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಪರಾಧೀನಂ ಕಾರ್ಯಮಾತ್ಮನಶಂ ಸದಾ ।

ದುಃಖೀ ಯತಃ ಪರಾಧೀನಃ ಸದೈವಾತ್ಮನಶಃ ಸುಖೀ ॥ ೨೯ ॥

ಯಸ್ಮಿನ್ನರ್ಮಣ್ಯಂತರಾತ್ಮಾ ತ್ರಿಯಮಾಣೇ ಪ್ರಸೀದತಿ ।

ತದೇವ ಕರ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಂ ವಿಪರೀತಂ ನ ಚ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ೩೦ ॥

ಪ್ರಥಮಂ ಧರ್ಮಸರ್ವಸ್ವಂ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಯನ್ನಿಯಮಾ ಯಮಾಃ ।

ಅತಸ್ತೇಷ್ಟೇನ ವೈ ಯತ್ನಃ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಧರ್ಮಮಿಚ್ಛತಾ ॥ ೩೧ ॥

ಸತ್ಯಂ ಕ್ಷಮಾರ್ಜವಂ ಧ್ಯಾನಮಾನ್ಯಶಂಸ್ಯಮಹಿಂಸನಂ ।

ದಮಃ ಪ್ರಸಾದೋ ಮಾಧುರ್ಯಂ ಮೃದುತೇತಿ ಯಮಾ ದಶ ॥ ೩೨ ॥

ಶೌಚಂ ಸ್ನಾನಂ ತಪೋ ದಾನಂ ಮೌನೇಜ್ಯಾಃ ಧ್ಯಯನಂ ವ್ರತಂ ।

ಉಪೋಷಣೋಪಸ್ಥದಂಡೌ ದಶೈತೇ ನಿಯಮಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ ॥ ೩೩ ॥

ಕಾನುಂ ಕ್ರೋಧಂ ಮದಂ ಮೋಹಂ ಮಾತ್ಸರ್ಯಂ ಲೋಭಮೇವ ಚ ।

ಅಮೂಘ್ನದ್ವೈರಿಣೋ ಜಿತ್ವಾ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಜಯಾ ಭವೇತ್ ॥ ೩೪ ॥

ನಾಗುವನು. ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಅಲ್ಪಾಯುವೂ ದುಃಖ ಭಾಗಿಯೂ ಆಗುವನು.

೨೯. ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಾಧೀನವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪರಾಧೀನನು ದುಃಖಿಯೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನು ಸುಖಿಯೂ ಆಗುವರು.

೩೦. ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಮನಸ್ಸು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವುದೋ, ಅದೇ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು.

೩೧. ಯಮ ನಿಯಮಗಳು ಮೊದಲನೆಯ ಧರ್ಮದ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವವನು ಆ ಯಮನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಬೇಕು.

೩೨. ಯಮವು ಸತ್ಯ, ಕ್ಷಮಾ, ಆರ್ಜವ, ಧ್ಯಾನ, ಆನ್ಯಶಂಸ್ಯ, ಅಹಿಂಸಾ, ದಮ, ಪ್ರಸಾದ, ಮಾಧುರ್ಯ, ಮೃದುತೆ ಎಂದು ಹತ್ತುವಿಧವಾಗಿರುವುದು.

೩೩. ನಿಯಮಗಳು ಶೌಚ, ಸ್ನಾನ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಮೌನ, ಇಜ್ಯಾ, ಅಧ್ಯಯನ, ವ್ರತ, ಉಪೋಷಣ, ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯನಿಯಮನ ಎಂದು ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿವೆ.

೩೪. ಮನುಷ್ಯನು, ಕಾನು, ಕ್ರೋಧ, ಮದ, ಮೋಹ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಲೋಭ ಎಂಬ ಆರು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುವನು.

ಶನೈಃ ಶನೈಃ ಸಂಚಿನುಯಾದ್ಧರ್ಮಂ ವಲ್ಮೀಕತ್ಯಂಗವತ್ |
 ಪರಸೀಡಾನುಕುರ್ವಾಣಃ ಪರಲೋಕಸಹಾಯಿನಂ || ೩೫ ||
 ಧರ್ಮ ಏವ ಸಹಾಯಾ ಸ್ಯಾದಮುತ್ರ ನ ಪರಿಚ್ಛದಃ |
 ಪಿತೃಮಾತೃಸುತಭ್ರಾತೃಯೋಷಿದ್ಬಂಧುಜನಾದಿಕಃ || ೩೬ ||
 ಜಾಯತೇ ಚೈಕಲಃ ಪ್ರಾಣೇ ಪ್ರನ್ವಿಯೇತ ತಥೈಕಲಃ |
 ಏಕಲಃ ಸುಕೃತಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಭುಂಕ್ತೇ ದುಷ್ಪತಮೇಕಲಃ || ೩೭ ||
 ದೇಹಂ ಪಂಚತ್ವನಾಪನ್ನಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕೌಕಾಷ್ಮಲೋಷ್ಠವತ್ |
 ಬಾಂಧವಾ ನಿಮುಖಾ ಯಾಂತಿ ಧರ್ಮೋ ಯಾಂತಮನುವ್ರಜೇತ್ || ೩೮ ||
 ಕೃತೀ ಸಂಚಿನುಯಾದ್ಧರ್ಮಂ ತತೋಽಮುತ್ರ ಸಹಾಯಿನಂ |
 ಧರ್ಮಂ ಸಹಾಯಿನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಸಂತರೇದ್ಧುಸ್ತರಂ ತನುಃ || ೩೯ ||
 ಸಂಬಂಧಾನಾಚರೇನ್ನಿತ್ಯಮುತ್ತಮೈರುತ್ತಮೈಃ ಸುಧೀಃ |
 ಅಧಮಾನಧಮಾಂಸ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಕುಲಮುತ್ಯರ್ಷತಾಂ ನಯೇತ್ || ೪೦ ||
 ಉತ್ತಮಾನುತ್ತಮಾನೇವ ಗಚ್ಛನ್ವೀನಾಂಶ್ಚ ವರ್ಜಯನ್ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಶ್ರೇಷ್ಠತಾಮೇತಿ ಪ್ರತ್ಯನಾಯೇನ ಶೂದ್ರತಾಂ || ೪೧ ||

೩೫. ಹುತ್ತದ ಶಿಖರದಂತೆ ಇತರರನ್ನು ಸೀಡಿಸದೆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕನಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

೩೬. ಧರ್ಮವೇ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದು. ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ, ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಮಗ, ಸಹೋದರ, ಸತ್ನಿ ಬಂಧುಜನಗಳೂ ಸಹಾಯಕರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೭. ಪ್ರಾಣಿಯು ಒಂಟಿಯಾಗಿಯೆ ಹುಟ್ಟುವುದು; ಸಾಯುವುದು; ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವುದು.

೩೮. ಬಾಂಧವರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟಿ ಇವುಗಳಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಮುಖರಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುವರು. ಧರ್ಮವು ಮೃತನಾಗಿ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು.

೩೯. ಆದುದರಿಂದ ಕುಶಲನಾದ ಮಾನವನು ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದಾಟಲಾಗದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಾಟಿಯಾನು.

೪೦. ಪಂಡಿತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಉತ್ತಮರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಮಾಡಬೇಕು. ಅಧಮರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವಂಶವನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೪೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉತ್ತಮರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ನೀಚರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗುವನು. ನೀಚಸಂಬಂಧವಾದ ಪಾಪದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶೂದ್ರನಾಗುವನು.

ಅನಧ್ಯಯನಶೀಲಂ ಚ ಸದಾಚಾರವಿಲಂಘನಂ ।

ಸಾಲಸಂಚದುರನ್ನಾದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಬಾಧತೇಂತಕಃ ॥ ೪೨ ॥

ತತೋಽಭ್ಯಸೇತ್ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸದಾಚಾರಂ ಸದಾ ದ್ವಿಜಃ ।

ತೀರ್ಥಾನ್ಯಪ್ಯಭಿಲಷ್ಯಂತಿ ಸದಾಚಾರಿಸಮಾಗಮಂ ॥ ೪೩ ॥

ರಜನೀಪ್ರಾಂತಯಾಮಾರ್ಥಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಃ ಸಮಯ ಉಚ್ಯತೇ ।

ಸ್ವಹಿತಂ ಚಿಂತಯೇತ್ಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ತಸ್ಮಿಂಶ್ಶೋತಾಥಾಯ ಸರ್ವದಾ ॥ ೪೪ ॥

ಗಜಾಸ್ಯಂ ಸಂಸ್ಕರೇದಾದೌ ತತ ಈಶಂ ಸಹಾಂಬಯಾ ।

ಶ್ರೀರಂಗಂ ಶ್ರೀಸಮೇತಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಾಣ್ಯಾ ಕಮಲೋದ್ಭವಂ ॥ ೪೫ ॥

ಇಂದ್ರಾದೀನ್ಸಕಲಾನ್ದೇವಾನೃಷಿಷ್ಠಾದೀನ್ಮನೀನಸಿ ।

ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಸರಿತಃ ಸರ್ವಾಃ ಶ್ರೀಶೈಲಾದ್ಯಖಿಲಾನ್ಗಿರೀನ್ ॥ ೪೬ ॥

ಕ್ಷೀರೋದಾದೀನ್ಸಮುದ್ರಾಂಶ್ಚ ಮಾನಸಾದಿ ಸರಾಂಸಿ ಚ ।

ವನಾನಿ ನಂದನಾದೀನಿ ಧೇನೂಃ ಕಾಮದುಘಾದಿಕಾಃ ॥ ೪೭ ॥

ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಾದಿವೃಕ್ಷಾಂಶ್ಚ ಧಾತುನ್ಮಾಂಚನಮುಖ್ಯತಃ ।

ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀರುರ್ವಶೀಮುಖ್ಯಾ ಗರುಡಾದೀನ್ಸತತ್ರಿಣಃ ॥ ೪೮ ॥

ನಾಗಾಂಶ್ಚ ಶೇಷಪ್ರಮುಖಾನ್ಗಜಾನ್ಯೈರಾವತಾದಿಕಾನ್ ।

ಅಶ್ವಾನುಚ್ಚೈಶ್ಶವೋಮುಖ್ಯಾನ್ಕೌಸ್ತುಭಾದೀನ್ಮಣೀಂಭುಭಾನ್ ॥ ೪೯ ॥

೪೨. ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡದವನನ್ನೂ, ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವನನ್ನೂ, ಅಲಸ್ಯವುಳ್ಳವನನ್ನೂ, ದುಷ್ಟಾತ್ಮನನ್ನು ತಿನ್ನುವವನನ್ನೂ, ಯಮನು ಪೀಡಿಸುವನು.

೪೩. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ತೀರ್ಥಗಳೂ ಸದಾಚಾರಿಗಳ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಬಯಸುವುವು.

೪೪. ರಾತ್ರಿಯ ಕೊನೆಯ ಯಾಮದ ಅರ್ಧಭಾಗವು ಬ್ರಾಹ್ಮಸಮಯವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನಹಿತವನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು.

೪೫-೪೯. ಮೊದಲು ಗಣೇಶನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಉಮಾಸಹಿತನಾದ ಮಹೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀ ಸಮೇತನಾದ ಶ್ರೀರಂಗ, ಸರಸ್ವತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮ, ಇಂದ್ರಾದಿಸಕಲದೇವತೆಗಳು, ವಸಿಷ್ಠಾದಿಮುನಿಗಳು, ಗಂಗಾದಿಸಕಲನದಿಗಳು, ಶ್ರೀಶೈಲ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ವತಗಳು, ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಮುದ್ರಗಳು, ಮಾನಸಾದಿ ಸರೋವರಗಳು, ನಂದನಾದಿವನಗಳು, ಕಾಮ ಧೇನು ಮೊದಲಾದ ಧೇನುಗಳು, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಾದಿವೃಕ್ಷಗಳು, ಚಿನ್ನ ಮೊದಲಾದ

ಸ್ಮರೇದರುಂಧತೀಮುಖ್ಯಾಃ ಪತಿವ್ರತನತೀರ್ವಧೂಃ	
ನೈಮಿಷಾದೀನ್ಯರಣ್ಯಾನಿ ಪುರೀಃ ಕಾಶೀಪುರೀಮುಖಾಃ	೫೦
ವಿಶ್ವೇಶಾದೀನಿ ಲಿಂಗಾನಿ ವೇದಾನ್ಯಕ್ತಮುಖಾಸಃ	
ಗಾಯತ್ರೀಪ್ರಮುಖಾನ್ಮಂತ್ರಾನ್ಯೋಗಿನಃ ಸನಕಾದಿಕಾನ್	೫೧
ಪ್ರಣನಾದಿ ಮಹಾಬೀಜಂ ನಾರದಾದೀಂಶ್ಚ ನೈಷ್ಠವಾನ್	
ಶಿವಭಕ್ತಾಂಶ್ಚ ಬಾಣಾದೀನ್ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದೀನ್ದ್ವಿಧವ್ರತಾನ್	೫೨
ವದಾನ್ಯಾಂಶ್ಚ ದಧೀಚ್ಯಾದೀನ್ಲರಿಶ್ಚಂದ್ರಾದಿಭೂಪತೀನ್	
ಜನನೀಚರಣೌ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ಸರ್ವತೀರ್ಥೋತ್ತಮೋತ್ತಮೌ	೫೩
ಪಿತರಂ ಚ ಗುರೂಂಶ್ಚಾಪಿ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಪ್ರಸನ್ನಧೀಃ	
ತತಶ್ಚಾನವಶ್ಯಕಂ ಕರ್ತುಂ ನೈರ್ಘೃತೀಂ ದಿಶಮಾಶ್ರಯೇತ್	೫೪
ಗ್ರಾಮಾದ್ಧನುಃಶತಂ ಗಚ್ಛೇನ್ನಗರಾಚ್ಚ ಚತುರ್ಗುಣಂ	
ತೃಣೈರಾಚ್ಛಾದ್ಯ ವಸುಧಾಂ ಶಿರಃ ಪ್ರಾವೃತ್ಯ ವಾಸಸಾ	೫೫
ಕರ್ಣೋಪವೀತ್ಯುದಗ್ಗುಕ್ತೋ ದಿವಸೇ ಸಂಧ್ಯಯೋರಪಿ	
ವಿಣ್ಮೂತ್ರೇ ವಿಸೃಜೇನ್ಮಾನೀ ನಿಶಾಯಾಂ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖಃ	೫೬

ಧಾತುಗಳು, ಉರ್ವಶೀ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾಸ್ತ್ರಿಯರು, ಗರುಡನೇ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಶೇಷನೇ ಮೊದಲಾದ ನಾಗಗಳು, ಐರಾವತನೇ ಮೊದಲಾದ ಆನೆಗಳು, ಉಚ್ಚೈಶ್ರವಸ್ವೀ ಮೊದಲಾದ ಕುದುರೆಗಳು, ಕೌಸ್ತುಭವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಣಿಗಳು, ಅರುಂಧತಿ ಮೊದಲಾದ ಪತಿವ್ರತೆಯರು, ನೈಮಿಷಾದ್ಯರಣ್ಯಗಳು, ಕಾಶಿ ಮೊದಲಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳು, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾದಿ ಲಿಂಗಗಳು, ಋಗ್ವೇದ ಮೊದಲಾದ ವೇದಗಳು, ಗಾಯತ್ರೀ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಗಳು, ಸನಕಾದಿಯೋಗಿಗಳು, ಪ್ರಣನಾದಿ ಬೀಜಮಂತ್ರಗಳು, ನಾರದಾದಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು, ಶಿವಭಕ್ತರಾದ ಬಾಣಾದಿಗಳು, ಸ್ಥಿರನಿಯಮವುಳ್ಳ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದವರು, ದಾನಶೌಂಡರಾದ ದಧೀಚ್ಯಾದಿಗಳು, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ನೃಪತಿಗಳು, ತಾಯಿಯ ಚರಣ, ಸಮಸ್ತೋತ್ತಮತೀರ್ಥಗಳು, ತಂದೆ, ಗುರು ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನಮನಸ್ಸುನಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ನೈರ್ಘೃತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೫೫-೫೬. ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ನೂರು ಬಿಲ್ಲುಗಳಷ್ಟೂ, ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟೂ ದೂರ ಹೋಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹುಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ತಲೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ, ಹಗಲು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೂ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖನಾಗಿಯೂ ಮೌನದಿಂದ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು.

ನ ತಿಷ್ಠನ್ನಾಪ್ತು ನೋ ವಿಪ್ರ ಗೋವಹ್ನುನಿಲಸಂಮುಖಃ |
 ನ ಫಾಲಕೃಷ್ಣೇ ಭೂಭಾಗೇ ನ ರಥ್ಯಾ ಸೇವ್ಯಭೂತಲೇ || ೫೭ ||
 ನಾಂಃಲೋಕಯೇದ್ವಿ ಶೋಭಾಗಾಂಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಕ್ರಂ ನಭೋಽಮಲಂ |
 ವಾನೇನ ಸಾಣೆನಾ ಶಿಶ್ನಂ ಧೃತ್ಯೋತ್ತಿಷ್ಠೇತ್ಪ್ರಯತ್ನವಾನ್ || ೫೮ ||
 ಅಥೋ ನೃದಂ ಸಮಾದಾಯ ಜಂತುಕರ್ಕರವರ್ಜಿತಾಂ |
 ವಿಹಾಯ ಮೂಷಿಕೋತ್ಪಾತಾಂ ಶೌಚೋಚ್ಚಿಷ್ಟಾಂ ಚ ನಾಕುಲಾಂ || ೫೯ ||
 ಗುಹ್ಯೇ ದದ್ಯಾನ್ಮೃದಂ ಚೈಕಾಂ ಸಾಯೌ ಪಂಚಾಂಬುಸಾಂತರಾಃ |
 ದಶ ವಾಮಕರೇ ಚಾಂಪಿ ಸಪ್ತಸಾಣೆದ್ವಯೇ ನೃದಃ || ೬೦ ||
 ಏಕೈಕಾಂ ಸಾದಯೋರ್ದದ್ಯಾತ್ತಿಸ್ತಃ ಸಾಣ್ಯೋರ್ಮೃದಸ್ತಥಾ |
 ಇತ್ಥಂ ಶೌಚಂ ಗೃಹೀ ಕುರ್ಯಾದ್ಗಂಧಲೇಪಕ್ಸ್ಯಯಾಂವಥಿ || ೬೧ ||
 ಕ್ರಮಾದ್ವೈಗುಣ್ಯಮೇತಸ್ಮಾದ್ವೃಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿಷು ತ್ರಿಷು |
 ದಿನಾ ವಿಹಿತಶೌಚಸ್ಯ ರಾತ್ರಾವರ್ಧಂ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೬೨ ||
 ರುಜ್ಯರ್ಧಂ ಚ ತದರ್ಧಂ ಚ ಪಥಿ ಚೋರಾದಿಬಾಧಿತೇ |
 ತದರ್ಧಂ ಯೋಷಿತಾಂ ಚಾಂಪಿ ಸುಸ್ಥೇ ನೂನಂ ನ ಕಾರಯೇತ್ || ೬೩ ||

೫೭. ನಿಂತುಕೊಂಡೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಗೋವು, ಬೆಂಕಿ, ಗಾಳಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ, ಉತ್ತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಬೀದಿ, ನಡೆಯುವ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬಾರದು.

೫೮. ದಿಕ್ಕುಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನೂ, ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ಮಲವನ್ನೂ ನೋಡಬಾರದು. ಎಡಗೈಯಿಯಿಂದ ಶಿಶ್ನವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಬೇಕು.

೫೯-೬೧. ಬಳಿಕ ಪ್ರಾಣಿಯು, ಗಟ್ಟಿಮಣ್ಣುಗಳಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಇಲಿಯಿಂದ ಆಗೆಯಬ್ಬಡದಿರುವುದೂ, ಶೌಚಮಾಡಿ ಉಳಿದುದಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಮುಂಗಿರಿಯು ಆಗದು ಹಾಕದಿರುವುದೂ ಆದ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೀರಿನೊಡನೆ ಗುಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿಯೂ, ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾರಿಯೂ, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾರಿಯೂ, ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಏಳುಸಾರಿಯೂ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿಯೂ, ತಿರುಗಿ ಮೂರಾವೃತ್ತಿ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ವಾಸನೆಯು ಹೋಗುವವರೆಗೆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಶೌಚವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೬೨. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇದರ ಇಮ್ಮಡಿ ಶೌಚ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಗಲು ಶೌಚಮಾಡಿದವನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೬೩. ರೋಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಚೋರಾದಿಬಾಧಿತವಾದ ಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ,

ಅಪಿ ಸರ್ವನದೀತೋಯೈರ್ಮೃತ್ಯುತ್ಯಾಜ್ಯಾಃ ಪಿ ಗೋಮಯೈಃ |
 ಅಪಾದಮಾಚರಂಘಾಚಂ ಭಾವದುಷ್ಟೋ ನ ಶುದ್ಧಿಭಾಕ್ || ೬೪ ||
 ಅದ್ರ್ವಧಾತ್ರೀಫಲೋನ್ಮಾನಾ ಮೃದಃ ಶೌಚೇ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ |
 ಸರ್ವಾಶ್ಚ ಹುತಯೋಃಪ್ರೇವಂ ಗ್ರಾಸಾಶ್ಚಾಂದ್ರಾಯಣೇಃ ಪಿ ಚ || ೬೫ ||
 ಪ್ರಾಗಾಸ್ಯ ಉದಗಾಸ್ಯೋನಾ ಸೂಪವಿಷ್ವಃ ಶುಚೌ ಭುವಿ |
 ಉಪಸ್ಪೃಶೇದ್ವಿಹೀನಾಯಾಂ ತುಷಾಂ ಗಾರಾಸ್ತಿ ಭಸ್ಮಭಿಃ || ೬೬ ||
 ಅನುಷ್ಠಾಭಿರಫೇನಾಭಿರದ್ವಿಹೃದ್ಗಾಭಿರತ್ಫರಃ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಾಹ್ಮತೀರ್ಥೇನ ದೃಷ್ಟಿಪೂತಾಭಿರಾಚಮೇತ್ || ೬೭ ||
 ಕಂಠಗಾಭಿರ್ನೃಪಃ ಶುದ್ಧ್ಯೇತ್ತಾಲುಗಾಭಿಸ್ತಥೋರುಜಃ |
 ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾವಾಸ್ಯಸಂಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರೇಣಾಪಿ ನಿಶುದ್ಧತಃ || ೬೮ ||
 ಶಿರಃ ಪ್ರಾನ್ಯತ್ಯ ಕಂಠಂ ವಾ ಜಲೇ ಮುಕ್ತಶಿಖೋಃ ಪಿ ಚ |
 ಅಕ್ಷಾಲಿತ ಪದದ್ವಂದ್ವ ಆಚಾಂತೋಃ ಪೃಶುಚಿರ್ಮತಃ || ೬೯ ||

ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ಧ ಶೌಚವು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು. ಸುಖವಾಗಿ
 ರುವವನು ಶೌಚವನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಕೂಡದು.

೬೪. ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವನು ಪಾದದವರೆಗೆ ಸಮಸ್ತ ನದಿಗಳ ನೀರಿ
 ನಿಂದಲೂ, ಮಣ್ಣಿನ ರಾಶಿಗಳಿಂದಲೂ, ಗೋಮಯಗಳಿಂದಲೂ ಶೌಚವನ್ನು
 ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಶುದ್ಧನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೬೫. ಶೌಚದಲ್ಲಿ ಹಸಿನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಮಣ್ಣು ವಿಹಿತವಾಗಿ
 ರುವುದು. ಎಲ್ಲ ಆಹುತಿಗಳೂ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಸಗಳೂ ಇಷ್ಟೇ
 ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರಬೇಕು.

೬೬. ಹೊಟ್ಟೆ, ಇದ್ದಲು, ಮೂಳೆ, ಬೂದಿಗಳಲ್ಲದ ಶುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ
 ಪೂರ್ವ ಅಥವಾ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಆಚಮನಮಾಡಬೇಕು.

೬೭. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಾಹ್ಮತೀರ್ಥದಿಂದ ತಣ್ಣಗಿರುವುದೂ, ನೊರೆಯಿಲ್ಲ
 ದಿರುವುದೂ, ಹೃದಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೂ, ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದುದೂ
 ಆದ ನೀರಿನಿಂದ ಆಚಮನಮಾಡಬೇಕು.

೬೮. ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಕಂಠವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೂ, ವೈಶ್ಯನು ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು
 ಮುಟ್ಟುವುದೂ, ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರರು ಬಾಯಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೂ ಆದ ನೀರಿನಿಂದ
 ಶುದ್ಧರಾಗುವರು.

೬೯. ತಲೆಯನ್ನೂ, ಕಂಠವನ್ನೂ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡವನೂ,
 ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಶಿಖೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನೂ, ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆಯದವನೂ
 ಆಚಮನಮಾಡಿದರೂ ಅಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

ತ್ರಿಃಪೀತ್ವಾಂಽಂಬು ನಿಶುದ್ಧೈರ್ಥಂ ತತಃ ಖಾನಿ ನಿಶೋಧಯೇತ್ |
 ಅಂಗುಷ್ಠಮೂಲದೇಶೇನ ದ್ವಿದ್ವಿರೋಷ್ವಾಂಧೌ ಸ್ಪೃಶೇತ್ || ೨೦ ||
 ಅಂಗುಲೀಭಿಸ್ತ್ರಿಭಿಃ ಪಶ್ಚಾತ್ಪುನರಾಸ್ಯಂ ಸ್ಪೃಶೇತ್ಸುಧೀಃ |
 ತರ್ಜನ್ಯಂಗುಷ್ಠಕೋಟ್ಯ ಚ ಘ್ರಾಣರಂಧ್ರೇ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೨೧ ||
 ಅಂಗುಷ್ಠಾಂನಾಮಿಕಾಂಗ್ರಾಭ್ಯಾಂ ಚಕ್ಷುಃಶ್ರೋತ್ರೇ ಪುನಃ ಪುನಃ |
 ಕನಿಷ್ಠಾಂಗುಷ್ಠಯೋಗೇನ ನಾಭಿರಂಧ್ರಮುಪಸ್ಪೃಶೇತ್ || ೨೨ ||
 ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ತಲೇನ ಹೃದಯಂ ಸಮಸ್ತಾಭಿಃ ಶಿರಃ ಸ್ಪೃಶೇತ್ |
 ಅಂಗುಲ್ಯಗ್ನೈಸ್ತಥಾ ಸ್ಕಂಧೌ ಸಾಂಬುಸರ್ವತ್ರ ಸಂಸ್ಪೃಶೇತ್ || ೨೩ ||
 ಆಚಾಂತಃ ಪುನರಾಚಾನೇತ್ಪತೇರಘ್ನೋಪಸರ್ಪಣೇ |
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪಯಃ ಪೀತ್ವಾ ಪ್ರಾರಂಭೇ ಶುಭಕರ್ಮಣಾಂ || ೨೪ ||
 ಸುಸ್ತಾ ನಾಸಃ ಪರೀಧಾಯ ತಥಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾಽಪ್ಯಮಂಗಲಂ |
 ಪ್ರಮಾದಾದಶುಚಿಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ದ್ವಿರಾಚಾಂತಃ ಶುಚಿರ್ಭವೇತ್ || ೨೫ ||
 ಅಥೋ ಮುಖನಿಶುದ್ಧೈರ್ಥಂ ಗೃಹ್ಣೀಯಾದ್ಧಂತಧಾವನಂ |
 ಆಚಾಂತೋಽಪ್ಯಶುಚಿರ್ಯಸ್ಮಾದಕೃತ್ವಾ ದಂತಧಾವನಂ || ೨೬ ||

೨೦-೨೩. ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಜಲವನ್ನು ಮೂರುಸಾರಿ ಕುಡಿದು ಇಂದ್ರಿಯ
 ಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಬುಡದಿಂದ ಕೆಳಮೇಲಿನ ತುಟಿ
 ಗಳನ್ನೂ, ಅನಂತರ ಮೂರು ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಬಾಯಿಯನ್ನೂ, ತರ್ಜನೀ ಅಂಗುಷ್ಠ
 ಬೆರಳುಗಳ ಕೊನೆಯಿಂದ ಘ್ರಾಣರಂಧ್ರಗಳನ್ನೂ, ಹೆಬ್ಬೆರಳು ಅನಾಮಿಕ ಬೆರಳು
 ಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕಿವಿಗಳನ್ನೂ, ಕನಿಷ್ಠಾಂಗುಷ್ಠಗಳಿಂದ ಹೊಕ್ಕುಳನ್ನೂ, ಅಂಗೈ
 ಯಿಂದ ಎದೆಯನ್ನೂ, ಎಲ್ಲಾ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ತಲೆಯನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಬೇಕು.
 ಹಾಗೆಯೇ ಬೆರಳುಗಳ ತುದಿಯಿಂದ ಹೆಗಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕು.

೨೪-೨೫. ಆಚಮನ ಮಾಡಿದವನು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದರೆ ತಿರುಗಿ
 ಆಚಮನಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನ, ಭೋಜನ, ಪಯಃಪಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ
 ದಾಗಲೂ, ಶುಭಕರ್ಮಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ, ನಿದ್ರಿಸಿದಾಗಲೂ, ವಸ್ತ್ರವನ್ನು
 ಉಟ್ಟಾಗಲೂ, ಅಮಂಗಳವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೂ, ಪ್ರಮಾದದಿಂದ
 ಆಶುದ್ಧವಸ್ತುವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗಲೂ ಎರಡುಸಾರಿ ಆಚಮನಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧ
 ನಾಗುವನು.

೨೬. ಮುಖಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು
 ತೊಳೆಯದೆ ಆಚಮನಮಾಡಿದವನು ಶುದ್ಧನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರತಿಪದ್ಧ ಶ್ವಪ್ತೇಷು ನವಮ್ಯಾಂ ರವಿವಾಸರೇ ।

ದಂತಾನಾಂ ಕಾಷ್ಠಸಂಯೋಗೋ ದಹೇದಾಸಪ್ತಮಂ ಕುಲಂ ॥ ೨೨ ॥

ಅಲಾಭೇ ದಂತಕಾಷ್ಠಾನಾಂ ನಿಷಿದ್ಧೇವಾಫ ವಾಸರೇ ।

ಗಂಡೂಷಾ ದ್ವಾದಶ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಮುಖಸ್ಯ ಪರಿಶುದ್ಧಯೇ ॥ ೨೪ ॥

ಕನಿಷ್ಠಾಗ್ರಪರೀಮಾಣಂ ಸತ್ಪಚಂ ನಿರ್ವಣಂ ಋಜುಂ ।

ದ್ವಾದಶಾಂಗುಲಮಾನಂ ಚ ಸಾರ್ಧಂ ಸ್ಯಾದ್ಧಂತಧಾವನಂ ॥ ೨೬ ॥

ಏಕೈಕಾಂಗುಲಹ್ರಾಸೇನ ವರ್ಣೇಷ್ವನೈಷು ಕೀರ್ತಿತಂ ।

ಅಮ್ರಾಮ್ರಾತಕ ಧಾತ್ರೀಣಾಂ ಕಂಕೋಲಖದಿರೋದ್ಭವಂ ॥ ೨೮ ॥

ಶಮ್ಯಪಾಮಾರ್ಗಖರ್ಜೂರೀ ಶೇಲು ಶ್ರೀಪರ್ಣಿ ಪೀಲುಜಂ ।

ರಾಜಾದನಂ ಚ ನಾರಂಗಂ ಕಷಾಯಕಟುಕಂಟಕಂ ॥ ೩೦ ॥

ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷೋದ್ಭವಂ ವಾಸಿ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ದಂತದಾವನಂ ।

ಜಿಹ್ವೋಲ್ಲೇಖನಿಕಾಂ ಚಾಸಿ ಕುರ್ಯಾಚ್ಛಾಪಾಕೃತಿಂ ಶುಭಾಂ ॥ ೩೨ ॥

ಅನ್ನಾದ್ಯಾಯ ವೂಹಧ್ವಂ ಸೋಮೋರಾಜಾಸಯಮಾಗಮತ್ ।

ಸಮೀ ಮುಖಂ ಪ್ರಮಾಕ್ಷ್ಯತೇ ಯಶಸಾ ಚ ಭಗೇನ ಚ ॥ ೩೩ ॥

೨೨. ಪಾಡ್ಯ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಷಷ್ಠಿ, ನವಮಿ, ಭಾನುವಾರದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಏಳುತಲೆಯ ಸಿತ್ಯಗಳು ದಗ್ಧರಾಗುವರು.

೨೪. ದಂತಕಾಷ್ಠವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ನಿಷಿದ್ಧದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡುಸಾರಿ ಗಂಡೂಷಮಾಡಬೇಕು.

೨೬-೨೮. ಕಿರುಬೆರಳಿನ ಕೊನೆಯಷ್ಟಿರುವುದೂ, ತೊಗಟೆಯಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿರುವುದೂ, ವ್ರಣವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ನೆಟ್ಟಗಿರುವುದೂ, ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗುಲ ಉದ್ದವಿರುವುದೂ, ಅರ್ಧದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ದಂತಕಾಷ್ಠವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಂಗುಲ ಕಮ್ಮಿಯಾಗದೆ ಇತರ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ದಂತಕಾಷ್ಠವಾಗುವುದು. ಮಾವು, ಅಮಟಿ, ನೆಲ್ಲಿ, ಕಂಕೋಲ, ಖದಿರ, ಶಮಿ, ಅಪಾಮಾರ್ಗ, ಖರ್ಜೂರ, ಶೇಲು, ಶ್ರೀಪರ್ಣಿ, ಪೀಲು, ರಾಜಾದನ, ಕಿತ್ತಳೆ, ವಗರು, ಕಹಿ, ಮುಳ್ಳುಗಳುಳ್ಳ, ಆಲ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷ ಇವುಗಳ ಉತ್ತಮ ಕಾಷ್ಠಗಳು ದಂತಧಾವನಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವು. ಈ ದಂತಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೩೩. ಎಲೈ ದಂತಗಣೆ! ನೀವು ಅನ್ನವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಸಾಲಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರಿ. ಈ ಚಂದ್ರನು ಕಾಷ್ಠರೂಪನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು. ಅವನ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಭಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವನು.

ಆಯುರ್ಬಲಂ ಯಶೋವರ್ಚಃ ಪ್ರಜಾಃ ಪಶುವಸೂನಿ ಚ |
 ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಚ ನೇಧಾಂ ಚ ತ್ವಂ ನೋ ದೇಹಿ ವನಸ್ಪತೇ || ೮೪ ||
 ಮಂತ್ರಾನೇತೌ ಸಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಧಂತಧಾವನಂ |
 ವನಸ್ಪತಿಗತಃ ಸೋಮಸ್ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಸೀದತಿ || ೮೫ ||
 ಮುಖೇ ಪರ್ಯುಷಿತೇ ಯಸ್ಮಾದ್ಭವೇದಶುಚಿಭಾಗ್ನರಃ |
 ತತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಶುದ್ಧೈರ್ಥಂ ದಂತಧಾವನಂ || ೮೬ ||
 ಉಪವಾಸೇಷಿ ನೋ ದುಷ್ಯೇದ್ಧಂತಧಾವನಮಂಜನಂ |
 ಗಂಧಾಸಲಂಕಾರಸದ್ವಸ್ತ್ರಪುಷ್ಪಮಾಲಾನುಲೇಪನಂ || ೮೭ ||
 ಪ್ರಾತಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಧಂತಧಾವನಪೂರ್ವಿಕಾಂ |
 ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಚರಿತ್ವಾ ಚ ಶುದ್ಧೇ ತೀರ್ಥೇ ವಿಶೇಷತಃ || ೮೮ ||
 ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಾದ್ಯತಃ ಶುದ್ಧೇತ್ಯಾಯೋಸ್ಯಂ ಮಲಿನಃ ಸದಾ |
 ಭಿದ್ರಿತೋ ನವಭಿಭಿದ್ಯೈಃ ಸ್ವವತ್ಯೇವ ದಿನಾನಿಶಂ || ೮೯ ||
 ಉತ್ಸಾಹಮೇಧಾಸೌಭಾಗ್ಯರೂಪಸಂಪತ್ತವರ್ತಕಂ |
 ಮನಃ ಪ್ರಸನ್ನತಾಹೇತುಃ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ || ೯೦ ||

೮೪. ವನಸ್ಪತಿಯೆ! ನೀನು ನನಗೆ ಆಯುಸ್ಸು, ಬಲ, ಕೀರ್ತಿ, ವರ್ಚಸ್ಸು, ಪುತ್ರರು, ಪಶುಗಳು, ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ನೀಡು.”

೮೫. ಈ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ದಂತಧಾವನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡವನಿಗೆ ವನಸ್ಪತಿಗತನಾದ ಚಂದ್ರನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು.

೮೬. ಬಾಯಿಯು ತಂಗಳಾಗಲು ಮಾನವನು ಅಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೮೭. ಉಪವಾಸದ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡುಸಾರಿ ಗಂಡೂಷಮಾಡುವುದು (ಮುಕ್ಕುಳಿಸುವುದು), ಕಾಡಿಗೆ, ಗಂಧ, ಅಲಂಕಾರ, ಒಳ್ಳೆಬಟ್ಟೆ, ಹೂವಿನಮಾಲೆ, ಅನುಲೇಪನ ಇವುಗಳು ದೂಷ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೮೮. ದಂತಧಾವನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶುದ್ಧತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪ್ರಾತಃ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೮೯. ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ರಂಧ್ರಗಳಿಂದ ಮಲವನ್ನು ಸ್ವವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಲಿನವಾದ ಈ ಶರೀರವು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು.

೯೦. ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವು ಉತ್ಸಾಹ, ಮೇಧಾ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ರೂಪ, ಸಂಪತ್ತು, ಮನಃಪ್ರಸಾದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ್ದರಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

ಪ್ರಸ್ತೇದಲಾಲಾದ್ಯಾಕ್ಲಿನ್ನೋ ನಿದ್ರಾಧೀನೋ ಯತೋ ನರಃ |
 ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನಾತ್ರತೋಽರ್ಹಃ ಸ್ಯಾನ್ಮಂತ್ರಸ್ತೋತ್ರಜಪಾದಿಷು || ೯೦ ||
 ಪ್ರಾತಃಪ್ರಾತಸ್ತು ಯತ್ಸಾನಂ ಸಂಜಾತೇ ಚಾಸರುಣೋದಯೇ |
 ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಸಮಂ ಪ್ರಾಹುಸ್ತನ್ಮಹಾಘವಿಘಾತಕೃತ್ || ೯೧ ||
 ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಹರೇತ್ವಾಪಮಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ಗ್ಲಾನಿಮೇವ ಚ |
 ಅಶುಚಿತ್ವಂ ಚ ದುಃಸ್ವಪ್ನಂ ತುಷ್ಟಿಂ ಪುಷ್ಟಿಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ || ೯೨ ||
 ನೋಪಸರ್ಪಂತಿ ವೈ ದುಷ್ಟಾಃ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನಯಜನಂ ಕ್ವಚಿತ್ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾದೃಷ್ಟಫಲಂ ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೯೩ ||
 ಪ್ರಸಂಗತಃ ಸ್ನಾನವಿಧಿಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕಲಶೋದ್ಭವ |
 ವಿಧಿಸ್ನಾನಂ ಯತಃ ಪ್ರಾಹುಃ ಸ್ನಾನಾಚ್ಛತಗುಣೋತ್ತರಂ || ೯೪ ||
 ವಿಶುದ್ಧಾಂ ನೃದಮಾದಾಯ ಬರ್ಹಿಷಿ ತಿಲಗೋಮಯಂ |
 ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಪರಿಸ್ಥಾಪ್ಯ ತ್ವಾಚಮ್ಯ ಸ್ನಾನಮಾಚರೇತ್ || ೯೫ ||
 ಉಪಗ್ರಹೇ ಬದ್ಧಶಿಖೋ ಜಲಮಧ್ಯೇ ಸಮಾವಿಶೇತ್ |
 ಉರುಜ್ಞಹೀತಿಮಂತ್ರೇಣ ತೋಯಮಾವರ್ತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿತಃ || ೯೬ ||

೯೦. ನಿದ್ರಿಸುವ ಮಾನವನು ಬೆವರು, ಚೊಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾಗಿ ಮಲಿನ ಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ, ಸ್ತೋತ್ರ, ಜಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಹನಾಗುವನು.

೯೧. ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವು ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಕೃಚ್ಛಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿ ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

೯೨. ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವು ಪಾಪ, ಅಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಗ್ಲಾನಿ, ಅಶುದ್ಧಿ, ದುಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಸಂತೋಷಪುಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೯೩. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವನನ್ನು ದುಷ್ಟರು ಸಮಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವು ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟಫಲಗಳನ್ನೀಯುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕು.

೯೪. ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ವಿಧಿಸ್ನಾನವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ ನೂರರಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಸ್ನಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೯೫. ಶುದ್ಧವಾದ ಮೃತ್ತಿಕೆ, ದರ್ಭೆ, ಎಳ್ಳು, ಗೋಮಯ ಇವುಗಳನ್ನು ತೆ ದುಕೊಂಡು ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಆಚಮನಮಾಡಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೯೬-೧೦೦. ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಶಿಖೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೀರಿನಲ್ಲಿಳಿದು “ಉರುಜ್ಞಹಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ಕಲಕಿ ನೀರನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ “ಯೇತೇ ಶತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ

ಯೇತೇ ಶತಂ ತತೋ ಜಪ್ತಾ ತೋಯಸ್ಯಾ ಮಂತ್ರಣಾಯ ಚ |
 ಸುಮಿತ್ರಿಯಾ ನೋ ಮಂತ್ರೇಣ ಪೂರ್ವಂ ಕೃತ್ವಾ ಜಲಾಂಜಲಿಂ |
 ಕ್ಷಿಪೇದ್ವೇಷ್ಯಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಜಪನ್ನ ಮಿತ್ರಿಯಾ ಇತಿ || ೯೮ ||
 ಇದಂ ವಿಷ್ಣು ರಿಮಂ ಜಪ್ತಾ ಲಿಂಪೇದಂ ಗಾನಿ ಮೃತ್ಸನಯಾ |
 ಮೃದೈಕಯಾ ಶಿರಃ ಕ್ಷಾಲ್ಯ ದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ನಾಭೇಸ್ತಥೋಪರಿ || ೯೯ ||
 ನಾಭೇರಧಸ್ತು ತಿಸೃಭಿಃ ಸಾದೌ ಷಡ್ವಿರ್ನಿಶೋಧಯೇತ್ |
 ಮಜ್ಜೇತ್ರವಾಹಾಂಭಿಮುಖ ಆಪೋ ಅಸ್ಮಾನಿಮಂ ಜಪನ್ || ೧೦೦ ||
 ಉದಿದಾಭ್ಯಃ ಶುಚಿರಿತಿ ಮಂತ್ರ ಉನ್ಮಜ್ಜನೇ ಮತಃ |
 ಮಾನಸ್ತೋಕ ಇಮಂ ಜಪ್ತಾ ಲಿಂಪೇದಗ್ಗತ್ರಾಣಿ ಗೋಮಯೈಃ || ೧೦೧ ||
 ಇಮಂ ಮೇ ವರುಣೇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾಭಿಷೇಚನಂ |
 ತತ್ತ್ವಾಯಾಮಿ ತಥಾ ತ್ವನಃ ಸತ್ತ್ವನ್ನ ಶ್ವಾನಪುಷ್ಪದುತ್ತಮಂ || ೧೦೨ ||
 ಧಾಮ್ನೋ ಧಾನ್ಯಸ್ತಥಾ ಮಾಪೋಮೌಷಧೀರಿತಿ ಸಂಜಪೇತ್ |
 ಯದಾಹುರಘ್ನಾ ಮುಂಚಂತು ಮೇತಿಚಾಂವಭೃಥೇತಿ ಚ || ೧೦೩ ||
 ಅಬ್ಧಿವತಾ ಇಮೇ ಮಂತ್ರಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾಭಿಷೇಚನೇ |
 ಪ್ರಣವೇನ ತತೋ ವಿಪ್ರೋ ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿಭಿಸ್ತತಃ || ೧೦೪ ||

“ಸುಮಿತ್ರಿಯಾ ನೋ” ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮೊದಲು ನೀರಿನ ಬೊಗಸೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಶತ್ರುವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ, “ದುಮಿತ್ರಿಯಾ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಎಸೆದು, “ಇದಂ ವಿಷ್ಣುಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಒಂದುಮುದ್ದೆ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ತಲೆಯನ್ನೂ, ಎರಡುಮುದ್ದೆ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಹೊಕ್ಕಳಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನೂ, ಮೂರುಮುದ್ದೆಗಳಿಂದ ಹೊಕ್ಕಳಿನ ಕೆಳಭಾಗವನ್ನೂ, ಆರುಮುದ್ದೆಗಳಿಂದ ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಶುದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, “ಆಪೋ ಅಸ್ಮಾನ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಪ್ರವಾಹಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೦೧. ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವಾಗ “ಉದಿದಾಭ್ಯಃ ಶುಚಿಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. “ಮಾನಸ್ತೋಕೇ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಗೋಮಯವನ್ನು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೦೨-೧೦೩. “ಇಮಂ ಮೇ ವರುಣ”, “ತತ್ತ್ವಾಯಾಮಿ”, ತ್ವನಃ”, “ಸತ್ತ್ವನಃ”, “ಉದುತ್ತಮಂ”, “ಧಾಮ್ನೋಧಾಮ್ನಃ”, “ಮಾಪೋಮೌಷಧೀ”, “ಅಘ್ನಾಮುಂಚಂತು”, “ಅವಭೃತೇ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

೧೦೪-೧೦೫. ಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ಜಲದೇವತಾಕವಾದ ಈ ಮಂತ್ರಗಳು ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪ್ರಣವ, ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿ, ಗಾಯತ್ರಿ ಇವುಗಳಿಂದ

ಆತ್ಮಾನಂ ಪಾವಯೇದ್ವಿದ್ವಾನ್ಗಾಯತ್ರಾ ಚ ತತಃ ಕೃತೀ |
 ಅಪೋಹಿಷ್ಠೇತಿ ತಿಸೃಭಿಃ ಪ್ರತ್ಯುಚಂ ಪಾವನಂ ಸ್ತುತಂ || ೧೦೫ ||
 ಏತೇನಾಪಿ ಪಾವನಾ ಮಂತ್ರಾ ಇದಮಾಪೋಹವಿಷ್ಠತೀಃ |
 ದೇವೀರಾಪ ಅಪೋ ದೇವಾ ದ್ರುಪದಾದಿವ ಸಂಜ್ಞಕಾಃ || ೧೦೬ ||
 ಶನ್ನೋ ದೇವೀರಪೋ ದೇವೀಸ್ತಥಾಪಾಜ್ ರಸಮಿತ್ಯಪಿ |
 ಪುನಂತು ಮೇತಿ ಚ ನನ ಪಾವನಾನೃಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ || ೧೦೭ ||
 ತತೋಽಘನುಷ್ಠಣಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ದ್ರುಪದಾಂ ಚ ತತೋ ಜಪೇತ್ |
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ಚ ವಿಧಿವದಥವಾಂತರ್ಜಲೇ ಜಪೇತ್ || ೧೦೮ ||
 ಪ್ರಣವಂ ತ್ರಿರ್ಜಪೇದ್ವಾಪಿ ವಿಷ್ಣುಂ ನಾ ಸಂಸ್ಕರೇತ್ಸುಧೀಃ |
 ಸ್ನಾತ್ವೇತ್ಥಂ ವಸ್ತ್ರಮಾಪೀಡ್ಯ ಗೃಹ್ಣೀಯಾದ್ಧೃತನಾಸೀ || ೧೦೯ ||
 ಆಚಮ್ಯ ಚ ತತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪಾತಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಕುಶಾನ್ವಿತಾಂ |
 ಯೋ ನ ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಹಿ ವಿಶೇಷತಃ || ೧೧೦ ||
 ಸ ಜೀವನ್ನೇವ ಶೂದ್ರಸ್ತು ಮೃತಃ ಶ್ವಾ ಜಾಯತೇ ಧ್ರುವಂ |
 ಸಂಧ್ಯಾಹೀನೋಽಶುಚಿರ್ನಿತ್ಯಮನರ್ಹಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಸು || ೧೧೧ ||
 ಯದನ್ಯತ್ಕುರುತೇ ಕರ್ಮ ನ ತಸ್ಯ ಫಲಭಾಗ್ಯವೇತ್ |
 ಪ್ರಣವಂ ಪ್ರಾಗ್ಧಿಶಿ ಸ್ತುತ್ವಾ ತತೋ ದತ್ತ್ವಾ ಕುಶಾಸನಂ || ೧೧೨ ||

ತನ್ನನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನಂತರ “ಅಪೋಹಿಷ್ಠ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಜನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಋಕ್ಕೂ ಪವಿತ್ರವಾದುದು.

೧೦೬-೧೦೭. “ಇದಮಾಪಃ, ಹವಿಷ್ಠತೀ, ದೇವೀರಾಪ, ಅಪೋದೇವಾ, ದ್ರುಪದ, ಶನ್ನೋದೇವೀ, ಅಪೋದೇವೀ, ಅಪಾಂ ರಸಂ, ಪುನಂತು ಮಾಂ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳು ಪವಿತ್ರವಾದುವು.

೧೦೮-೧೦೯. ಬಳಿಕ ಅಘನುಷ್ಠಣ, ದ್ರುಪದಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ಸಾರಿ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಿಂದು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಒಗೆದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.

೧೧೦-೧೧೧. ಬಳಿಕ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಶೂದ್ರನಾಗುವನು. ಮೃತನಾದರೆ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡದವನು ಯಾವಾಗಲೂ,

ಚತುಃಸ್ತುಕ್ತಿರಿಮಂ ಮಂತ್ರಂ ಪಠಿತ್ವಾ ನಾಃಸ್ಯದೃಙ್ಮನಾಃ || ೧೧೩ ||
 ಪ್ರಾಜ್ಞುಬೋ ಬದ್ಧಚೂಡೋ ವಾಃಪೃಥ್ವಿಪವಿಷ್ಯ ಉದಜ್ಞುಖಃ |
 ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಸ್ವಮಭ್ಯುಕ್ತ್ಯು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೧೧೪ ||
 ಗಾಯತ್ರೀಂ ಶಿರಸಾ ಸಾರ್ಧಂ ಸಪ್ತವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಿಕಾಂ |
 ತ್ರಿಜಪೇತ್ಸ ದಶೋಂಕಾರಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೋಯಮುಚ್ಯತೇ || ೧೧೫ ||
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾಂಶ್ಚ ರನ್ನಿಪ್ರೋ ನಿಯತೇಂದ್ರಿಯಮಾನಸಃ |
 ಅಹೋರಾತ್ರಕೃತೈಃ ಸಾಹೈರ್ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ ತತ್ಕೃಣಾತ್ || ೧೧೬ ||
 ದಶ ದ್ವಾದಶ ಸಂಖ್ಯಾ ನಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾಃ ಕೃತಾ ಯದಿ |
 ನಿಯಮ್ಯ ಮಾನಸಂ ತೇನ ತದಾ ತಪ್ತಂ ಮಹತ್ತಪಃ || ೧೧೭ ||
 ಸವ್ಯಾಹೃತಿಪ್ರಣವಕಾಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಾಸ್ತು ಪೋಡಶ |
 ಅಸಿ ಭ್ರೂಣಹನಂ ಮಾಸಾತ್ಪನಂತ್ಯಹರಹಃ ಕೃತಾಃ || ೧೧೮ ||
 ಯಥಾ ಸಾರ್ಥವಧಾತೂನಾಂ ದಹ್ಯಂತೇ ಧಮನಾನ್ಮಲಾಃ |
 ತಥೇಂದ್ರಿಯೈಃ ಕೃತಾ ದೋಷಾ ಜ್ವಾಲ್ಯಂತೇ ಪ್ರಾಣಸಂಯಮಾತ್ ||

ಅಶುದ್ಧನೂ, ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನರ್ಹನೂ ಆಗುವನು. ಅವನು ಇತರ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಪಿಗಭಿ ಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ದರ್ಭೆಯ ಆಸನವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು “ಚತುಸ್ತುಕ್ತಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಇತರ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ತಲೆಗೂದಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ವ ಅಥವಾ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾರೂಪದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ ಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೧೩. ಏಳು ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳು, ಹತ್ತು ಓಂಕಾರಗಳೊಡನೆ ‘ಆಪೋಜ್ಯೋತಿ’ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಮೂರುಸಾರಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆನಿಸುವುದು.

೧೧೪. ಚಿತೇಂದ್ರಿಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾನವನು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೧೫. ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆದು ಹತ್ತು ಅಥವಾ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದಂತಾಗುವುದು.

೧೧೬. ನರನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ವ್ಯಾಹೃತಿಪ್ರಣವಗಳೊಡನೆ ಹದಿನಾರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಶಿಶುಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಪವಿತ್ರನಾಗುವನು.

೧೧೭. ಲೋಹಗಳ ಕೊಳೆಯು ಪುಟಹಾಕುವುದರಿಂದ ಭಸ್ಮವಾಗುವಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ತವಾದ ದೋಷವು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಏಕಂ ಸಂಭೋಜ್ಯ ವಿಧಿವದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಯತ್ಫಲಂ ಲಭೇತ್ |

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈರ್ವ್ಯಾಧಶಭಿಸ್ತತ್ಫಲಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾಃ ಪ್ರತೇ || ೧೨೦ ||

ವೇದಾದಿ ವಾಚ್ಛಯಂ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಣವೇ ಯತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ |

ತತಃ ಪ್ರಣವಮಭ್ಯಸ್ಯೇದ್ವೇದಾದಿಂ ವೇದಜಾಪಕಃ || ೧೨೧ ||

ಪ್ರಣವೇ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಸ್ಯ ಸಪ್ತಸು ವ್ಯಾಹೃತಿಷ್ವಪಿ |

ತ್ರಿಪದಾಯಾಂ ತು ಗಾಯತ್ರಾಂ ನ ಭಯಂ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ೧೨೨ ||

ಏಕಾಕ್ಷರಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಃ ಪರಂ ತಪಃ |

ಗಾಯತ್ರಾಸ್ತು ಪರಂ ನಾಸ್ತಿ ಪಾನನಂ ಕಲಶೋದ್ಭವ || ೧೨೩ ||

ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಯದ್ರಾತ್ರೈ ಕುರುತೇ ತ್ವಘಂ |

ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ಮೂರ್ಘಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈರ್ವಿಶೋಧಯೇತ್ ||

ಯದಹ್ನಾ ಕುರುತೇ ಪಾಪಂ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯಕರ್ಮಭಿಃ |

ಅಸೀನಃ ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ತತ್ಪ್ರಾಣಾಯಾಮತೋ ಹರೇತ್ || ೧೨೪ ||

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಜಪಂಸ್ತಿಷ್ಠೇತ್ಸಾವಿತ್ರೀಮಾಂಕ ದರ್ಶನಾತ್ |

ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ತು ಸಮಾಸೀನಃ ಸಮ್ಯಗ್ಯಕ್ಸವಿಭಾವನಾತ್ || ೧೨೫ ||

೧೨೦. ವಿಧಿಯಂತೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದ ಫಲವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು.

೧೨೧. ವೇದಾದಿ ವಾಚ್ಛಯವೆಲ್ಲ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವನು ವೇದಕ್ಕೆ ಆದಿಯಾದ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು.

೧೨೨. ಪ್ರಣವ, ಸಪ್ತವ್ಯಾಹೃತಿ, ತ್ರಿಪದಗಳುಳ್ಳ ಗಾಯತ್ರಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವವನಿಗೆ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೩. ಅಯ್ಯಾ ಆಗಸ್ಯನೆ! ಒಂದಕ್ಷರವುಳ್ಳ ಪ್ರಣವ, ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸಾದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಗಾಯತ್ರೀ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಪವಿತ್ರವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೪-೧೨೫. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್, ಕರ್ಮ, ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ಪೂರ್ವಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಗಲು ಮನಸ್ಸು, ವಾಕ್ಯಾಯಗಳು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪವನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೨೬. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸೂರ್ಯನು ಕಾಣುವವರೆಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಕಾಣುವವರೆಗೆ ಕುಳಿತು ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು.

ಪೂರ್ವಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಜಪಂಸ್ತಿಷ್ಠನ್ನೈಶಮೇನೋ ವ್ಯಪೋಹತಿ |
 ಪಶ್ಚಿಮಾಂ ತು ಸಮಾಸೀನೋ ಮಲಂ ಹಂತಿ ದಿನಾ ಕೃತಂ || ೧೨೭ ||
 ನೋಪತಿಷ್ಠೇತ್ತು ಯಃ ಪೂರ್ವಾಂ ನೋಪಾಸ್ತೇ ಯಸ್ತು ಪಶ್ಚಿಮಾಂ |
 ಸ ಶೂದ್ರವದ್ಬಹಿಷ್ಕಾರ್ಯಃ ಸರ್ವಸ್ಮಾದ್ವಿಜಕರ್ಮಣಃ || ೧೨೮ ||
 ಅಪಾಂ ಸಮಾಪಮಾಸಾದ್ಯ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ |
 ಗಾಯತ್ರೀನುಪ್ಯಧೀಯಾತ ಗತ್ವಾಽರಣ್ಯಂ ಸಮಾಹಿತಃ || ೧೨೯ ||
 ಗೃಹಾದ್ಯಹುಗುಣಾ ಯಸ್ಮಾತ್ಪಂಥ್ಯಾ ಬಹಿರುಪಾಸಿತಾ |
 ಗಾಯತ್ರೈಭ್ಯಾಸಮಾತ್ರೋಽಪಿ ವರಂ ವಿಪ್ರೋ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೧೩೦ ||
 ತ್ರಿವೇದ್ಯಸಿ ಚ ನೋ ಮಾನ್ಯಃ ಸರ್ವಭುಕ್ಸರ್ವವಿಕ್ರಯಾ |
 ಸವಿತಾ ದೇವತಾ ಯಸ್ಯಾ ಮುಖಮಗ್ನಿಸ್ತ್ರಿಸಾಚ್ಚ ಯಾ || ೧೩೧ ||
 ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಋಷಿಶ್ಚಂದೋ ಗಾಯತ್ರೀ ಸಾ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ |
 ಗಾಯತ್ರೀಮುಷಸಿ ಧ್ಯಾಯೇಲ್ಲೋಹಿತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮದೈವತಾಂ || ೧೩೨ ||
 ಹಂಸಾರೂಢಾನುಷ್ಠವರ್ಷಾಂ ರಕ್ತಸ್ತಗನುಲೇಪನಾಂ |
 ಋಕ್ಸ್ವರೂಪಾನುಭಯದಾಮುಕ್ತಮಾಲಾಃವಲಂಬಿನೀಂ || ೧೩೩ ||

೧೨೭. ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಿಂತು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ಪಾಪವೂ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಕುಳಿತು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಹಗಲು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೨೮. ಪ್ರಾತಃಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿರುವವನು ಶೂದ್ರನಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಬಹಿಷ್ಕೃತನಾಗುವನು.

೧೨೯. ಜಲದ ಸಮಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾವಧಾನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಬೇಕು.

೧೩೦. ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯು ಅತಿಶಯ ಗುಣವುಳ್ಳದು. ಗಾಯತ್ರಿಯೊಂದನ್ನಾದರೂ ಜಪಿಸುವ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು.

೧೩೧-೧೩೪. ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಭುಜಿಸುವವನೂ, ಸಕಲವನ್ನೂ ಮಾರುವವನೂ ಮೂರುವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿದ್ದರೂ ಪೂಜ್ಯನಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನು ದೇವತೆಯಾಗುಳ್ಳದೂ, ಅಗ್ನಿಮುಖವೂ, ಮೂರುಪಾದಗಳುಳ್ಳದೂ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಋಷಿಯಾಗುಳ್ಳದೂ, ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ವಾಗುಳ್ಳದೂ ಆದ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲೋಹಿತವರ್ಣಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೈವತಳೂ, ಹಂಸವನ್ನು ಏರಿರುವವಳೂ, ಎಂಟುವರ್ಷ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ, ಕೆಂಪುಹೂವಾಲೆ, ಗಂಧಾನುಲೇಪನವುಳ್ಳವಳೂ, ಋಗ್ವೇದಸ್ವರೂಪಳೂ, ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವ

ವ್ಯಾಸಹರಿಪುರಾಣಂ ಸ್ತೋತ್ರಮನುನಾಮಂ ಭಂಡಸಾಸನುಷ್ಠಭಾ ಯುತಾಂ ।

ಏತದ್ವ್ಯಾಸಾದುಷ್ಕರ್ದೇವ್ಯಾ ನೈಶಮೇನೋ ವ್ಯಪೋಹತಿ ॥ ೧೩೪ ॥

ಸೂರ್ಯಶ್ಚೇತಿ ಚ ಮಂತ್ರೇಣ ಸ್ಯಾದಾಚಮನಮುತ್ತಮಂ ।

ಅಪೋಹಿಷ್ಠೇತಿ ತಿಸೃಭಿರ್ಮಾರ್ಜನಂ ತು ತತಶ್ಚ ರೇತ್ ॥ ೧೩೫ ॥

ಭೂಮೌ ಶಿರಸಿ ಚಾಕಾಶ ಆಕಾಶೇ ಭೂಮಿ ಮಸ್ತಕೇ ।

ಮಸ್ತಕೇ ಚ ತಥಾಕಾಶೇ ಭೂಮೌ ಚ ನವಧಾ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ೧೩೬ ॥

ಭೂಮಿಶಬ್ದೇನ ಚರಣಾವಾಕಾಶಂ ಹೃದಯಂ ಸ್ಮೃತಂ ।

ಶಿರಸ್ಯೇವ ಶಿರಃ ಶಬ್ದೋ ಮಾರ್ಜನಚ್ಛೇರುದಾಹೃತಃ ॥ ೧೩೭ ॥

ವಾರುಣಾದಪಿ ಚಾಃಗ್ನೀಯಾದ್ವಾಯವ್ಯಾದಪಿ ಚೈಂದ್ರತಃ ।

ಮಂತ್ರಸ್ನಾನಾದಪಿ ಪರಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಸ್ನಾನಮಿದಂ ಪರಂ ॥ ೧೩೮ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ನಾನೇನ ಯಃ ಸ್ನಾತಃ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರೇ ಶುಚಿಃ ।

ಸರ್ವತ್ರ ಚಾರ್ಹತಾಮೇತಿ ದೇವಪೂಜಾದಿಕರ್ಮಣಿ ॥ ೧೩೯ ॥

ನಕ್ತಂದಿನಂ ನಿಮಜ್ಯಾಪ್ತು ಕೈವರ್ತಾಃ ಕಿಮು ಪಾವನಾಃ ।

ಶತಶೋಕಪಿ ತಥಾ ಸ್ನಾತಾ ನ ಶುದ್ಧಾ ಭಾವದೂಷಿತಾಃ ॥ ೧೪೦ ॥

ವಳೂ, ಜಪಸರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವಳೂ, ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳೂ, ಅನುಷ್ಠಪ್ತಭಂದಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಗಾಯತ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೩೫. “ಸೂರ್ಯಶ್ಚ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡುವ ಆಚಮನವು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಬಳಿಕ ಅಪೋಹಿಷ್ಠೇತ್ಯಾದಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಜನಮಾಡಬೇಕು.

೧೩೬. ಭೂಮಿ ಶಿರಸ್ಸು ಆಕಾಶ, ಆಕಾಶ ಭೂಮಿ ಶಿರಸ್ಸು, ಶಿರಸ್ಸು ಆಕಾಶ ಭೂಮಿ ಹೀಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಬಗೆಯಾಗಿ ಜಲವನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೩೭. ಭೂಮಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಪಾದಗಳೂ, ಆಕಾಶ ಶಬ್ದದಿಂದ ಎದೆಯೂ, ಶಿರಶ್ಶಬ್ದದಿಂದ ತಲೆಯೂ ಉಕ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಮಾರ್ಜನಕ್ರಮವನ್ನರಿತವರು ಹೇಳುವರು.

೧೩೮. ವಾರುಣ, ಅಗ್ನೇಯ, ವಾಯವ್ಯ, ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಸ್ನಾನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ನಾನವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು.

೧೩೯. ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನು ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ದೇವಪೂಜಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅರ್ಹನಾಗುವನು.

೧೪೦. ಬೆಸ್ತರು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೂ ಪವಿತ್ರರಾಗುವರೇನು? ಹಾಗೆಯೇ ನೂರಾರುಸಾರಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೂ ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವರು ಶುದ್ಧರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಾಯೇ ತಾನ್ನಿಭೂತಿಃ ಪವಿತ್ರಯೇತ್ |
 ಕಿಂ ಪಾನನಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ರಾಸಭಾ ಭಸ್ಮಧೂಸರಾಃ || ೧೪೧ ||
 ಸ ಸ್ನಾತಃ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸ ಸರ್ವಮಲವರ್ಜಿತಃ |
 ತೇನ ಕೃತುಶತ್ಪರೀಷ್ಟಂ ಚೇತೋ ಯಸ್ಯೇಹ ನಿರ್ಮಲಂ || ೧೪೨ ||
 ತದೇನ ನಿರ್ಮಲಂ ಚೇತೋ ಯಥಾ ಸ್ಯಾತ್ಮನುನೇ ಶೃಣು |
 ವಿಶ್ವೇಶಶ್ವೇತ್ವಸನ್ನಃ ಸ್ಯಾತ್ಮದಾ ಸ್ಯಾನ್ಯಾನ್ಯಥಾ ಕ್ಷಚಿತ್ || ೧೪೩ ||
 ತಸ್ಮಾಚ್ಚೇತೋವಿಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಕಾಶೀನಾಥಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ |
 ತದಾಶ್ರಯೇಣ ನಿಯತಂ ಸಂಕ್ಷೀಯಂತೇ ಮನೋಮಲಾಃ || ೧೪೪ ||
 ಸಂಕ್ಷೀಣಮಾನಸಮಲೋ ವಿಶ್ವೇಶಾಃ ಸುಗ್ರಹಾತ್ಪರಾತ್ |
 ಇದಂ ಶರೀರಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಗಚ್ಛತಿ || ೧೪೫ ||
 ವಿಶ್ವೇಶಾಃ ಸುಗ್ರಹೇ ಹೇತುಃ ಸದಾಚಾರೋ ಮತೋ ನೃಣಾಂ |
 ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಾಮುದಿತಂ ತಸ್ಮಾತ್ತಮನುಸಂಶ್ರಯೇತ್ || ೧೪೬ ||
 ದ್ರುಪದಾಂ ತು ತತೋ ಜಪ್ತ್ವಾ ಜಲಮಾದಾಯ ಪಾಣಿನಾ |
 ಕುರ್ಯಾದೃತಂ ಚ ಮಂತ್ರೇಣ ವಿಧಿಜ್ಞಸ್ತ್ವಘಮರ್ಷಣಂ || ೧೪೭ ||

೧೪೧. ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧರಾದವಗನ್ನು ಭಸ್ಮವು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದು. ಭಸ್ಮದಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ಕತ್ತೆಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧವಾದವೆಂದು ಹೇಳುವರೇ?

೧೪೨. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವುದೋ, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನೂ, ಯಾವ ಮಲವೂ ಇಲ್ಲದವನೂ, ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ ಆಗುವನು.

೧೪೩. ಮುನಿಯೆ! ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪೪. ಆದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕಾಶೀನಾಥನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು. ಅವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಲವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೪೫. ನಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ದೋಷವುಳ್ಳವನು ಉತ್ತಮವಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೪೬. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಿಂದ ಉಕ್ತವಾದ ಸದಾಚಾರವು ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೧೪೭. ಬಳಿಕ ವಿಧಿಯನ್ನರಿತವನು, 'ದ್ರುಪದಾ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಕೈಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು 'ಋತಂಚ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಘಮರ್ಷಣವನ್ನು ಜಪ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಿಮಜ್ಯಾಪ್ತು ಚ ಯೋ ವಿದ್ವಾಂಜಪೇತ್ತಿ ರಘುಮರ್ಷಣಂ ।

ಯಥಾಸ್ತಮೇಧಾಸ್ತವಭೃಥಸ್ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ತತ್ತಥಾ ಧ್ರುವಂ ॥ ೧೪೮ ॥

ಜಲೇ ವಾಸಿ ಸ್ಥಲೇ ವಾಸಿ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದಘಮರ್ಷಣಂ ।

ತಸ್ಯಾಘೌಘೋ ವಿನಶ್ಯೇತ ಯಥಾ ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ತಮಃ ॥ ೧೪೯ ॥

ಇಮಂ ಮಂತ್ರಂ ತತಶ್ಲೋಕ್ತ್ವಾ ಕುರ್ಯಾದಾಚಮನಂ ದ್ವಿಜಃ ।

ಆಚಾರ್ಯಾಃ ಕೇಚಿದಿಚ್ಛಂತಿ ಶಾಖಾಭೇದೇನ ಚಾಸಪರೇ ॥ ೧೫೦ ॥

ಅಂತಶ್ಚ ರಸಿ ಭೂತೇಷು ಗುಹಾಯಾಂ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಃ ।

ತ್ವಂ ಯಜ್ಞಸ್ತ್ವಂ ವಷಟ್ಕಾರ ಆಪೋಜ್ಯೋತೀ ರಸೋನೃತಂ ॥ ೧೫೧ ॥

ಗಾಯತ್ರೀಂ ಶಿರಸಾ ಹೀನಾಂ ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಿಕಾಂ ।

ಪ್ರಣವಾದ್ಯಾಂ ಜಪಂಸ್ತಿಷ್ಠನ್ನಿಹೇದಂಭೋಂಜಲಿತ್ರಯಂ ॥ ೧೫೨ ॥

ತೇನ ವಜ್ರೋದಕೇನಾಸು ಮಂದೇಹಾ ನಾನು ರಾಕ್ಷಸಾಃ ।

ಸೂರ್ಯಾರಯಃ ಪ್ರಲೀಯಂತೇ ಶೈಲಾ ವಜ್ರಹತಾ ಇವ ॥ ೧೫೩ ॥

ವಿವಸ್ವತಃ ಸಹಾಯಾರ್ಥಂ ಯೋ ದ್ವಿಜೋ ನಾಂಜಲಿತ್ರಯಂ ।

ಕ್ಷಿಪೇನ್ಮಂದೇಹನಾಶಾಯ ಸೋಽಪಿ ಮಂದೇಹತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ ॥ ೧೫೪ ॥

೧೪೮. ಪ್ರಾಜ್ಞನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೂರಾವೃತ್ತಿ ಅಘಮರ್ಷಣ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅವಭೃಥಸ್ತವನಮಾಡಿದ ವನಿಗೆ ಸಮನಾಗುವನು.

೧೪೯. ನೀರಿನಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ನೆಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಘಮರ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಪಾಪರಾಶಿಯು ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯು ಕಳೆದುಹೋಗುವಂತೆ ಕಳೆದುಹೋಗುವುದು.

೧೫೦-೧೫೧. ಕೆಲವರು ಆಚಾರ್ಯರು, 'ಇಮಂ ಮೇ ವರುಣ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಇತರರು ಶಾಖಾಭೇದದಿಂದ, 'ಅಂತಶ್ಚರಸಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಚಮನಮಾಡ ಬೇಕೆನ್ನುವರು.

೧೫೨. ಶಿರಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿ ಪ್ರಣವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಾಯತ್ರಿ ಯನ್ನು ನಿಂತು ಜಪಿಸಿ ಮೂರು ಬೊಗಸೆ ನೀರನ್ನು ಚೆಲ್ಲಬೇಕು.

೧೫೩. ಆ ವಜ್ರೋದಕದಿಂದ ಮಂದೇಹರೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರು ವಜ್ರದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಅಡಗಿಹೋಗುವರು.

೧೫೪. ಸೂರ್ಯನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಂದೇಹರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲ ಲೋಸುಗ ಮೂರು ಬೊಗಸೆ ನೀರನ್ನು ಕೊಡದ ದ್ವಿಜನು ಮಂದೇಹರಾಕ್ಷಸ ನಾಗುವನು.

ಪ್ರಾತಸ್ತಾವಜ್ಜ ಪಂಸ್ತಿಷ್ಠೇದ್ಯಾವತ್ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದರ್ಶನಂ ।
 ಉಪವಿಷ್ಟೋ ಜಪೇತ್ಸಾಯಮ್ನು ಕ್ಷಾಣಾಮಾವಿಲೋಕನಾತ್ ॥ ೧೫೫ ॥
 ಕಾಲಲೋಪೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ದ್ವಿಜೇನ ಸ್ವಹಿತೇಪ್ಸುನಾ ।
 ಅರ್ಥೋದಯಾಸ್ತಸಮಯೇ ತಸ್ಮಾದ್ವಜ್ರೋದಕಂ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ೧೫೬ ॥
 ವಿಧಿನಾಪಿ ಕೃತಾ ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲಾಃ ತೀತಾಃ ಫಲಾ ಭವೇತ್ ।
 ಅಯಮೇವ ಹಿ ದೃಷ್ಟಾಂತೋ ವಂಧ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಮೈಥುನಂ ಯಥಾ ॥ ೧೫೭ ॥
 ಜಲಂ ನಾನುಕರೇ ಕೃತ್ವಾ ಯಾ ಸಂಧ್ಯಾಃ ಚರಿತಾ ದ್ವಿಜೈಃ ।
 ವೃಷಲೀ ಸಾ ಪರಿಜ್ಞೇಯಾ ರಕ್ಷೋಗಣಮುದಾನಹಾ ॥ ೧೫೮ ॥
 ಉದ್ವಯಂತಮುದುತ್ಯಂ ಚ ಚಿತ್ರಂ ದೇವೇತಿ ತತ್ಪರಂ ।
 ತಚ್ಚಕ್ಷುರಿತ್ಯುಪಸ್ಥಾನಮಂತ್ರಾ ಬ್ರಧ್ನಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿ ದಾಃ ॥ ೧೫೯ ॥
 ಸಹಸ್ರಕೃತ್ನೋ ಗಾಯತ್ರಾಃ ಶತಕೃತ್ನೋಽಥನಾ ಪುನಃ ।
 ದಶಕೃತ್ನೋಽಥ ದೇವೈವ ಕುರ್ಯಾತ್ಪೂರಿಮುಪಸ್ಥಿತಿಂ ॥ ೧೬೦ ॥
 ಸಹಸ್ರಪರಮಾಂ ದೇವೀಂ ಶತಮಧ್ಯಾಂ ದಶಾವರಾಂ ।
 ಗಾಯತ್ರೀಂ ಯೋ ಜಪೇದ್ವಿಪ್ರೋ ನ ಸ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಲಿಪ್ಯತೇ ॥ ೧೬೧ ॥

೧೫೫-೧೫೬. ಬೆಳಗ್ಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯನು ಕಾಣುವವರೆಗೂ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಕುಳಿತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಕಾಣುವವರೆಗೂ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ತನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕಾಲಲೋಪವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಅದುದರಿಂದ ಅರ್ಥೋದಯಾಸ್ತಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಜ್ರೋದಕವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೧೫೭. ಕಾಲವಿಾರಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯು ಬಂಜೆಯ ಮೈಥುನದಂತೆ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದು.

೧೫೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮಾಡಿದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ವೃಷಲೀ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೫೯. 'ಉದ್ವಯಂ', 'ಉದುತ್ಯಂ', 'ಚಿತ್ರಂದೇವಾನಾಂ', 'ತಚ್ಚಕ್ಷುಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂರ್ಯೋಪಸ್ಥಾನ ಮಂತ್ರಗಳು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೧೬೦. ಸಾವಿರಸಲವಾಗಲಿ, ನೂರುಸಾರಿಯಾಗಲಿ, ಹತ್ತುಸಾರಿಯಾಗಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಿ ಸೂರ್ಯೋಪಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೬೧. ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಸಾವಿರಸಾರಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮವೂ, ನೂರುಸಾರಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಮವೂ, ಹತ್ತುಸಾರಿ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಅಧಮವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪಾಪಲಿಪ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಭ್ರಾಡಿತ್ಯನುವಾಕಂ ವಾ ಸೂಕ್ತಂ ವಾ ಪೌರುಷಂ ಜಪೇತ್ |
 ಶಿವಸಂಕಲ್ಪನುಥನಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಮಂಡಲಂ ತು ವಾ || ೧೬೨ ||
 ಏತಾನಿ ಚೋಪಸ್ಥಾನಾನಿ ರವಿಪ್ರೀತಿಕರಾಣಿ ಚ |
 ರಕ್ತಚಂದನನಿಶ್ರಾದ್ಧಿರಕ್ಷತೈಃ ಕುಸುಮೈಃ ಕುಶೈಃ || ೧೬೩ ||
 ವೇದೋಕ್ತೈರಾಗಮೋಕ್ತೈರ್ವಾ ಮಂತ್ರೈರರ್ಘ್ಯಂ ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ |
 ಅರ್ಚಿತಃ ಸವಿತಾ ಯೇನ ತೇನ ತೈಲೋಕ್ಯನುರ್ಚಿತಂ || ೧೬೪ ||
 ಅರ್ಚಿತಃ ಸವಿತಾ ಸೂತೇ ಸುತಾನ್ವರುವಸೂನಿ ಚ |
 ನ್ಯಾಧೀನ್ದ್ರ ರೇದ್ಧ ದಾತ್ಯಾಯುಃ ಪುರಯೇದ್ವಾಂಛಿತಾನ್ಯಸಿ || ೧೬೫ ||
 ಅಯಂ ಹಿ ರುದ್ರ ಆದಿತೋ ಹರಿರೇಷ ದಿನಾಕರಃ |
 ರವಿರ್ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭೋಽಸೌ ತ್ರಯಾರೂಪೋಽಯಮರ್ಯಮಾ || ೧೬೬ ||
 ರವೇಸ್ತು ತೋಷಣಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರಾಃ |
 ಇಂದ್ರಾದಯೋಽಖಿಲಾ ದೇವಾ ಮರೀಚ್ಯಾದ್ಯಾ ಮಹರ್ಷಯಃ || ೧೬೭ ||
 ಮಾನವಾ ಮನುಮುಖ್ಯಾಶ್ಚ ಸೋಮಪಾದ್ಯಾಃ ಪಿತಾಮಹಾಃ |
 ರವೇರರ್ಚಾಂ ವಿಧಾಯೇತ್ಥಂ ತತಸ್ತರ್ಪಣಮಾರಭೇತ್ || ೧೬೮ ||

೧೬೨. 'ವಿಭ್ರಾಡ್' ಇತ್ಯಾದ್ಯನುವಾಕವನ್ನಾಗಲಿ, ಪುರುಷಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಲಿ, 'ಜಾಗ್ರತ' ಇತ್ಯಾದಿ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, 'ಯದೇತನ್ಮಂಡಲಂ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.

೧೬೩-೧೬೪. ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಉಪಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು. ರಕ್ತಚಂದನ, ಅಕ್ಷತ, ಕುಸುಮ, ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀರಿನಿಂದ ವೇದೋಕ್ತ ಅಥವಾ ಆಗಮೋಕ್ತ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಿ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿದಂತಾಗುವುದು.

೧೬೫-೧೬೬. ಹೀಗೆ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೂರ್ಯನು ಪುತ್ರ, ಪರು, ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು. ನ್ಯಾಧಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವನು. ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವನು. ಈ ಸೂರ್ಯನು ರುದ್ರ, ವಿಷ್ಣು, ಬ್ರಹ್ಮರೆಂಬ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿರೂಪನು.

೧೬೭-೧೬೮. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರೂ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಮನು ಮೊದಲಾದ ಮಾನವರೂ, ಸೋಮಪಾದಿ ಪಿತಾಮಹರೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು. ಹೀಗೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ನಂತರ ತರ್ಪಣವನ್ನಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

ದರ್ಭಾನಗರ್ಭಾನಾದಾಯ ನವ ಸಪ್ತ ಚ ಪಂಚವಾ |

ಸಾಗ್ರಾನ್ಸಮೂಲಾನಚ್ಛಿನ್ನಾನ್ವಿಜೋ ದಕ್ಷಿಣಪಾಣಿನಾ || ೧೬೯ ||

ಅನ್ವಾರಭೇನ ಸನ್ಯೇನ ತರ್ಪಯೇತ್ಕೃಷ್ಣದ್ವಿನಾಯಕಾನ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಖಲಾನ್ದೇವಾನ್ತುರೀಚ್ಯಾದೀಂಸ್ತಥಾ ಮುನೀನ್ || ೧೭೦ ||

ಚಂದನಾಗುರುಕಸ್ತುರೀಗಂಧನತ್ಕುಸುಮೈರಪಿ |

ತರ್ಪಯೇಚ್ಛುಚಿಭಿಸ್ತೋಯೈಸ್ತೃಪ್ಯಂತ್ವಿತಿ ಸಮುಚ್ಚರನ್ || ೧೭೧ ||

ಸನಕಾದೀನ್ತುಸುಷ್ಯಾಂಶ್ಚ ನಿವೀತೀ ತರ್ಪಯೇದ್ಯವೈಃ |

ಅಂಗುಷ್ಠದ್ವಯಮಧ್ಯೇ ತು ಕೃತ್ವಾ ದರ್ಭಾನ್ಮಜೂನ್ವಿಜಃ || ೧೭೨ ||

ಕನ್ಯವಾಡನಲಾದೀಂಶ್ಚ ಪಿತೃಂದ್ವಿವ್ಯಾಸ್ತೃತರ್ಪಯೇತ್ |

ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತಿಕೋ ದರ್ಭೈರ್ದ್ವಿಗುಣೈಸ್ತಿಲಮಿಶ್ರಿತೈಃ || ೧೭೩ ||

ರವೌ ಶುಕ್ರೇ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ನಿಶಿ ಸಂಧ್ಯಯೋಃ |

ಶ್ರೇಯೋಽರ್ಥೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಜಾತು ನ ಕುರ್ಯಾತ್ತಿಲತರ್ಪಣಂ || ೧೭೪ ||

ಯದಿ ಕುರ್ಯಾತ್ತತಃ ಕುರ್ಯಾಚ್ಛುಕ್ಲೈರೇನ ತಿಲೈಃ ಕೃತೀ |

ಚತುರ್ದಶ ಯಮಾನ್ಶ್ಚಾತ್ವರ್ಪಯೇನ್ನಾಮ ಉಚ್ಚರನ್ || ೧೭೫ ||

೧೬೯-೧೭೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಲಗೈಯಿಂದ ಒಂಬತ್ತು, ಏಳು, ಅಥವಾ ಐದು ಅಗ್ರಗಳುಳ್ಳದೂ, ಬುಡವುಳ್ಳದೂ, ಕತ್ತರಿಸದಿರುವುದೂ, ಗರ್ಭವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗಂಧ, ಅಗುರು, ಕಸ್ತೂರಿ, ಪರಿಮಳವುಳ್ಳ ಹೂವು ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶುಚಿಯಾದ ನೀರಿನಿಂದ 'ತೃಪ್ಯಂತು' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಬಲಗೈಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಆರುಮಂದಿ ಗಣಪತಿಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು.

೧೭೨. ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ಮಾಲಾಕಾರವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನೆಟ್ಟಗಿರುವ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಅಂಗುಷ್ಠಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಯವಗಳಿಂದ ಸನಕಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಬೇಕು.

೧೭೩. ಅಪಸವ್ಯವಾಗಿ ಇಮ್ಮಡಿ ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಎಳ್ಳಿನೊಡನೆ ಕನ್ಯವಾಟ್, ಅನಲ ಮುಂತಾದ ದಿವ್ಯಸಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಬೇಕು.

೧೭೪. ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭಾನು, ಶುಕ್ರವಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಪ್ತಮಿ, ತ್ರಯೋದಶೀ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ ರಾತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಒಂದುಸಾರಿಯೂ ತಿಲತರ್ಪಣಮಾಡಬಾರದು.

೧೭೫. ಹಾಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣಮಾಡುವುದಾದರೆ ಶುಕ್ಲಪಲಗಳಿಂದ ತರ್ಪಣ

ತತಃ ಸ್ವಗೋತ್ರಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ತರ್ಪಯೇತ್ಸ್ವಪಿತೃನ್ಮದಾ ।
 ಸನ್ಯಜಾನುನಿಸಾತೇನ ಪಿತೃತೀರ್ಥೇನ ವಾಗ್ಗತಃ ॥ ೧೭೬ ॥
 ಏಕೈಕಮಂಜಲಿಂ ದೇವಾ ದ್ವೌ ದ್ವೌ ತು ಸನಕಾದಿಕಾಃ ।
 ಪಿತರಸ್ತ್ರೀನ್ಪ್ರವಾಂಛಂತಿ ಸ್ತ್ರಿಯ ಏಕೈಕಮಂಜಲಿಂ ॥ ೧೭೭ ॥
 ಅಂಗುಲ್ಯಗ್ರೇ ಭವೇದ್ವೈವಮಾರ್ಷಮಂಗುಲಿಮೂಲಗಂ ।
 ಬ್ರಾಹ್ಮಮಂಗುಷ್ಠಮೂಲೇತು ಪಾಣಿಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ ॥ ೧೭೮ ॥
 ಮಧ್ಯೇಂಗುಷ್ಠಪ್ರದೇಶಿನೋಃ ಪಿತ್ರೈಃ ತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ।
 ನನರ್ಚಮುಚ್ಚರನ್ನಿದ್ವಾನ್ನಿದಧ್ಯಾತ್ವಿತ್ಯತರ್ಪಣಂ ॥ ೧೭೯ ॥
 ಉದೀರತಾನುಂಗಿರಸ ಆಯಂತು ನ ಇತೀಷ್ಯತೇ ।
 ಉರ್ಜಂ ವಹಂತೀ ಪಿತೃಭ್ಯಃ ಸ್ವಧಾಯಿಭ್ಯಸ್ತತಃ ಪಠೇತ್ ॥ ೧೮೦ ॥
 ಯೇ ಚೇಹ ಪಿತರಸ್ತದ್ವನ್ಮಧುವಾತಾ ಇತಿತ್ಯಚಂ ।
 ನನೋ ವಃ ಪಿತರಶ್ಶೋಕ್ತಾಃ ಪಠನ್ಸಿಂಚೇಜ್ಜಲಂ ಭುವಿ ॥ ೧೮೧ ॥
 ಆಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತಂ ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃಮಾನವಾಃ ।
 ತೃಪ್ಯಂತು ಪಿತರಃ ಸರ್ವೇ ಮಾತೃಮಾತಾಮಹಾದಯಃ ॥ ೧೮೨ ॥

ಮಾಡಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಆಯಾ ಹೆಸರನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಿ ಹದಿನಾಲ್ಕುಮಂದಿಯ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಬೇಕು.

೧೭೬. ಬಳಿಕ ಎಡಮೊಣಕಾಲನ್ನೂರಿ ಪಿತೃತೀರ್ಥದಿಂದ ತನ್ನ ಗೋತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೌನವಾಗಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಬೇಕು.

೧೭೭. ದೇವತೆಗಳು ಒಂದೊಂದು ಬೊಗಸೆಯನ್ನೂ, ಸನಕಾದಿಗಳು ಎರಡೆರಡು ಬೊಗಸೆಗಳನ್ನೂ, ಪಿತೃಗಳು ಮೂರು ಬೊಗಸೆಗಳನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಂದೊಂದು ಬೊಗಸೆಯನ್ನೂ ಇಚ್ಛಿಸುವರು.

೧೭೮. ಬೆರಳಿನ ಕೊನೆಯು ದೇವತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಬೆರಳಿನ ಬುಡವು ಋಷಿ ತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಅಂಗುಷ್ಠದ ಬುಡವು ಬ್ರಾಹ್ಮತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಕೈಯ ಮಧ್ಯವು ಪ್ರಜಾಪತೀರ್ಥವೆಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು.

೧೭೯-೧೮೧. ಅಂಗುಷ್ಠಪ್ರದೇಶಿನಿ ಬೆರಳುಗಳ ಮಧ್ಯವು ತೀರ್ಥವೆನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು. 'ಉದೀರತಾಂ', 'ಅಂಗಿರಸ', 'ಆಯಂತು ನ', 'ಉರ್ಜಂ ವಹಂತಿ', 'ಪಿತೃಭ್ಯಸ್ವಧಾಯಿಭ್ಯ', 'ಯೇಚೇಹ ಪಿತರ', 'ಮಧುವಾತಾ', 'ನನೋವಃ', 'ಪಿತರಃ' ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಬೇಕು.

೧೮೨. ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲೊಂದು ಹುಲ್ಲಿನವರೆಗಣ ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃ, ಮನುಷ್ಯ, ತಾಯಿ, ಮಾತಾಮಹಾದಿ ಪಿತೃಗಳೆಲ್ಲರೂ ತೃಪ್ತರಾಗಲಿ.

ಅತೀತಕುಲಕೋಟೀನಾಂ ಸಪ್ತದ್ವೀಪನಿನಾಸಿನಾಂ ।

ಅಬ್ರಹ್ಮಭುವನಾಲೋಕಾದಿವಮಸ್ತು ತಿಲೋದಕಂ || ೧೮೩ ||

ಯೇ ಚಾಸ್ಮಾಕಂ ಕುಲೇ ಜಾತಾ ಅಪುತ್ರಾ ಗೋತ್ರಿಣೋ ಮೃತಾಃ ।

ಸರ್ವೇ ತೇ ತೃಪ್ತಿನಾಯಾಂತು ವಸ್ತ್ರನಿಷ್ಪೀಡನೋದಕೈಃ || ೧೮೪ ||

ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ವೇದಾಭ್ಯಾಸಂ ತತಶ್ಚರೇತ್ ।

ಶ್ರುತ್ಯಭ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಧಾ ಸ್ಯಾತ್ಸ್ವೀಕಾರೋರ್ಧವಿಚಾರಣಂ || ೧೮೫ ||

ಅಭ್ಯಾಸಶ್ಚ ಜಪಶ್ಚಾಪಿ ಶಿಷ್ಯೇಭ್ಯಃ ಪ್ರತಿಸಾದನಂ ।

ಲಬ್ಧಸ್ಯ ಪ್ರತಿಸಾಲಾರ್ಥಮಲಬ್ಧಸ್ಯ ಚ ಲಬ್ಧಯೇ || ೧೮೬ ||

ದಾತಾರಂ ಸಮುಪೇಯಾದ್ವೈ ಸ್ವಗುರುತ್ವಂ ಚ ವರ್ಧಯೇತ್ ।

ಸ್ರಾತಃ ಕೃತ್ಯಮಿದಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೧೮೭ ||

ಅಥನಾ ಸ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ ಕೃತ್ವಾಽವಶ್ಯಕಮೇವ ಚ ।

ಶೌಚಾಚಮನಮಾದಾಯ ಭಕ್ಷಯೇದ್ವಂತಧಾವನಂ || ೧೮೮ ||

ವಿಶೋಧ್ಯ ಸರ್ವಗಾತ್ರಾಣಿ ಸ್ರಾತಸಂಧ್ಯಾಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ।

ವೇದಾರ್ಥಾನಧಿಗಚ್ಛೇಚ್ಛ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿವಿಧಾನ್ಯಪಿ || ೧೮೯ ||

ಅಧ್ಯಾಪಯೇಚ್ಛುಚೀಂಞಿಷ್ಯಾನ್ ಹಿತಾನ್ಮೇಧಾಸಮನ್ವಿತಾನ್ ।

ಉಪೇಯಾದೀಶ್ವರಂ ಚೈವ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಾದಿಸಿದ್ಧಯೇ || ೧೯೦ ||

೧೮೩. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಅನೇಕ ಕುಲಗಳನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಸಪ್ತ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ನಾಸಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಈ ತಿಲೋದಕವು ಸಲ್ಲಲಿ.

೧೮೪. ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಂಡಿದ ಈ ನೀರಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ನಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಮೃತ ರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರೆಲ್ಲರೂ ತೃಪ್ತರಾಗಲಿ.

೧೮೫-೧೮೬. ಬಳಿಕ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯ, ವೇದಾಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವೇದಾಭ್ಯಾಸವು ಸ್ವೀಕಾರ, ಅರ್ಥವಿಚಾರ, ಅಭ್ಯಾಸ, ಜಪ, ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕೊಡುವುದು ಎಂದು ಪಂಚವಿಧವಾಗಿರುವುದು. ತಾನು ಪಡೆದ ವೇದವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ, ಹೊಂದಿದಿರುವುದನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ, ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವ ಗುರುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ತಾನೂ ಉಪದೇಶಮಾಡಿ ತನ್ನ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ ! ಇದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ.

೧೮೮. ಅಥವಾ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಅವಶ್ಯಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಶೌಚಾಚಮನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೮೯-೧೯೦. ಸಮಸ್ತಾವಯವಗಳನ್ನೂ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ರಾತಕಾಲ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಶುದ್ಧರೂ, ಪ್ರಿಯರೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ಆದ

ತತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಿದ್ಧರ್ಥಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಂ ಸ್ನಾನಮಾಚರೇತ್ |

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀತ ವಿಚಕ್ಷಣಃ || ೧೯೧ ||

ನವಯೌವನಭಿನ್ನಾಂಗೀಂ ಶುದ್ಧಸ್ಥಿತಿಕನಿರ್ಮಲಾಂ |

ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ಪಂದಃ ಸಮಾಯುಕ್ತಾಂ ಸಾವಿತ್ರೀಂ ರುದ್ರದೈವತಾಂ || ೧೯೨ ||

ಕಶ್ಯಪರ್ಷಿಸಮಾಯುಕ್ತಾಂ ಯಜುರ್ವೇದಸ್ವರೂಪಿಣೀಂ |

ತ್ವಕ್ಷರಾಂ ವೃಷಭಾರೂಢಾಂ ಭಕ್ತಾಃ ಭಯಕರಾಂ ಪರಾಂ || ೧೯೩ ||

ದೇವತಾಂ ಪರಿಪೂಜ್ಯಾಥ ನೈತ್ಯಕಂ ವಿಧಿಮಾಚರೇತ್ |

ಪಚನಾಗ್ನಿಂ ಸಮುಜ್ಜ್ವಲ್ಯ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೧೯೪ ||

ನಿಷ್ಪಾವಾನ್ಯೋದ್ರವಾನ್ಮಾಷಾನ್ಮಲಾಯಾಂಶ್ಚ ಣಿಕಾಂಸ್ತೃಜೇತ್ |

ತೈಲಪಕ್ಷಂ ಚ ಪಕ್ಷಾನ್ನಂ ಸರ್ವಂ ಲವಣಯುಕ್ತೃಜೇತ್ || ೧೯೫ ||

ಆಡಕೀಶ್ವರಮಸೂರಾಂಶ್ಚ ವರ್ತುಲಾನ್ವರಪಾಂಸ್ತಥಾ |

ಭುಕ್ತಶೇಷಂ ಪರ್ಯುಷಿತಂ ವೈಶ್ವದೇವೇ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ || ೧೯೬ ||

ದರ್ಭಸಾಣಿಃ ಸಮಾಚಮ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ವಿಧಾಯ ಚ |

ಪೃಷ್ಠೋದಿವೀತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಪರ್ಯುಕ್ಷಣ ಮಥಾಚರೇತ್ || ೧೯೭ ||

ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿಸಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಾದಿಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೧೯೧. ಬಳಿಕ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಮಿಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೯೨-೧೯೪. ನವಯೌವನದಿಂದ ಕೂಡಿರುವವಳೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಿತಿಕದಂತೆ ಶುದ್ಧಳೂ, ತ್ರಿಷ್ಟುಭಂಭಂದಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ರುದ್ರದೈವತಳೂ, ಕಶ್ಯಪರ್ಷಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ, ಯಜುರ್ವೇದರೂಪಳೂ, ಮೂರು ಅಕ್ಷರವುಳ್ಳವಳೂ, ಎತ್ತಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತವಳೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ ಆದ ಸಾವಿತ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನಿತ್ಯವಿಧಿಯನ್ನಾಚರಿಸಿ ಪಚನಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಉಜ್ಜ್ವಲಗೊಳಿಸಿ ವೈಶ್ವದೇವನನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೯೫-೧೯೬. ಅವರೆ, ಹಾರಕ, ಉದ್ಧು, ನೆಲಗಡಲೆ, ಕಡಲೆಗಳನ್ನೂ, ಉಪ್ಪಿನಿಂದಾದ ಎಲ್ಲತರದ ಪಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನೂ, ತೊಗರಿ, ಕಾಡುಕಡಲೆ, ವರ್ತುಲವಾದ ನೆಲಗಡಲೆ, ವರಟಗಳನ್ನೂ, ತಿಂದುಳಿದುದನ್ನೂ, ತಂಗಳನ್ನೂ ವೈಶ್ವದೇವಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಕೂಡದು.

೧೯೭. ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಚಮನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ 'ಪೃಷ್ಠೋದಿವೀ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭ್ಯುಕ್ಷಣಮಾಡಬೇಕು.

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಚ ಪರ್ಯುಕ್ತ್ಯ ತ್ರಿಃ ಪರಿಸ್ತೀರ್ಯ ವೈ ಕುಶಾನ್ |
 ಏಷೋಹದೇವಮಂತ್ರೇಣ ಕುರ್ಯಾದ್ವಹ್ನಿಂ ಸುಸಂಮುಖಂ || ೧೯೮ ||
 ವೈಶ್ವಾನರಂ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸಾಜ್ಯಪುಷ್ಪಾಂಕ್ಷ ತೈರಥ |
 ಭೂರಾದ್ಯಾಶ್ವಾಹುತೀಸ್ತಿಸ್ರಃ ಸ್ವಾಹಾಂತಾಃ ಪ್ರಣವಾದಿಕಾಃ || ೧೯೯ ||
 ಓಂ ಭೂಭುವಸ್ವಃ ಸ್ವಾಹೇತಿ ವಿಪ್ರೋ ದದ್ಯಾತ್ತಥಾಹುತಿಂ |
 ತಥಾ ದೇವಕೃತಸ್ಯಾದ್ಯಾ ಜುಹುಯಾಚ್ಚ ಷಡಾಹುತಿಃ || ೨೦೦ ||
 ಯನಾಯ ತೂಷ್ಣೀಮೇಕಾಂ ಚ ತಥಾಸ್ವಿಷ್ಟಕೃತೇ ದ್ವಯಂ |
 ವಿಶ್ವೇಭ್ಯಶ್ವಾಂಸಿ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಭೂಮೌ ದದ್ಯಾತ್ತತೋ ಬಲಿಂ || ೨೦೧ ||
 ಸರ್ವೇಭ್ಯಶ್ವಾಂಸಿ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ದದ್ಯಾತ್ತದುತ್ತರೇ |
 ತದ್ವಹ್ನಿಣೇ ಪಿತೃಭ್ಯಶ್ಚ ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತಿಕೋ ದದೇತ್ || ೨೦೨ ||
 ನಿರ್ಣೀಜನೋದಕಾನ್ನಂ ಚೈಶಾನ್ಯಾಂ ವೈ ಯಕ್ಷ್ಮಣೇಃ ಸರ್ವಯೇತ್ |
 ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ದದ್ಯಾತ್ತದುತ್ತರೇ || ೨೦೩ ||
 ನಿವೀತೀ ಸನಕಾದಿಭ್ಯಃ ಪಿತೃಭ್ಯಸ್ತ್ವಪಸವ್ಯನಾನ್ |
 ಹಂತಃ ಷೋಡಶಭಿಗ್ರಾಸಶ್ಚ ತುರ್ಭಿಃ ಪುಷ್ಕಲಂ ಸ್ಮೃತಂ || ೨೦೪ ||

೧೯೮. ಮೂರುಸಾರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಷೇಚನಮಾಡಿ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಹಾಸಿ 'ಏಷೋಹದೇವ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅಭಿಮುಖಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೧೯೯-೨೦೦. ಅನಂತರ ತುಪ್ಪ, ಹೂವು, ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಭೂರಾದಿ ಸ್ವಾಹಾಂತವಾಗಿ ಮೂರು ಆಹುತಿಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಣವಾದಿಗಳಿಂದ ಆಹುತಿಗಳನ್ನೂ, ಭೂಭುವಸ್ವಾಹಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಆಹುತಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಹಾಗೆಯೇ 'ದೇವಕೃತಸ್ಯೇ'ತ್ಯಾದಿಯಿಂದ ಆರು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೨೦೧-೨೦೨. ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಯಮನಿಗೊಂದು ಆಹುತಿಯನ್ನೂ, ಎರಡು ಸ್ವಿಷ್ಟಕೃದಾಹುತಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅದರ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಅದರ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನಾವೀತಿಯಿಂದ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೨೦೩. ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷನಿಗೆ ನಿರ್ಣೀಜನೋದಕಾನ್ನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

೨೦೪-೨೦೫. ನಿವೀತಿಯಿಂದ ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೂ, ಅಪಸವ್ಯದಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹದಿನಾರುಗ್ರಾಸಗಳಿಂದ ಹಂತವೆಂದೂ,

ಗ್ರಾಸಮಾತ್ರಾ ಭವೇದ್ಭಿಕ್ಷಾ ಗೃಹಸ್ಥ ಸುಕೃತಪ್ರದಾ ।

ಅಧ್ಯಗಃ ಕ್ಷೀಣವೃತ್ತಿಶ್ಚ ವಿದ್ಯಾರ್ಥೀ ಗುರುಪೋಷಕಃ ॥ ೨೦೫ ॥

ಯತಿಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಚ ಷಡೇತೇ ಧರ್ಮಭಿಕ್ಷುಕಾಃ ।

ಅತಿಥಿಃ ಪಥಿಕೋ ಜ್ಞೇಯೋಽನೂಚಾನಃ ಶ್ರುತಿಸಾರಗಃ ॥ ೨೦೬ ॥

ಮಾನ್ಯಾವೇತೌ ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮಭೀಪ್ಸತಾಂ ।

ಅಪಿ ಶ್ವಸಾಕೇ ಶುನಿ ವಾ ನೈವಾಽನ್ಯಂ ನಿಷ್ಕಲಂ ಭವೇತ್ ॥ ೨೦೭ ॥

ಅನ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಸಮಾಯಾತೇ ಪಾತ್ರಾಪಾತ್ರಂ ನ ಚಿಂತಯೇತ್ ।

ಶುನಾಂ ಚ ಪತಿತಾನಾಂ ಚ ಶ್ವಪಚಾಂ ಪಾಪರೋಗಿಣಾಂ ॥ ೨೦೮ ॥

ಕಾಕಾನಾಂ ಚ ಕೃಮಿಣಾಂ ಚ ಬಹಿರನ್ಯಂ ಕಿರೇದ್ಭುವಿ ।

ಐಂದ್ರನಾರುಣನಾಯನ್ಯಾಃ ಸೌಮ್ಯಾ ನೈ ನೈರ್ಮತಾಶ್ಚ ಯೇ ॥ ೨೦೯ ॥

ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಲಂತ್ವಿಮಂ ಪಿಂಡಂ ಕಾಕಾ ಭೂಮೌ ಮಯಾರ್ಪಿತಂ ।

ದ್ವೌ ಶ್ವಾಸೌ ಶ್ವಾಮಶಬಲೌ ನೈವಸ್ವತಕುಲೋದ್ಭವೌ ॥ ೨೧೦ ॥

ತಾಭ್ಯಾಂ ಪಿಂಡಂ ಪ್ರದಾಸ್ಯಾಮಿ ಸ್ಯಾತಾಮೇತಾವಹಿಂಸಕೌ ।

ದೇವಾ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಶವೋ ರಕ್ಷೋ ಯಕ್ಷೋರಗಾಃ ಖಗಾಃ ॥ ೨೧೧ ॥

ದೈತ್ಯಾಃ ಸಿದ್ಧಾಃ ಪಿಶಾಚಾಶ್ಚ ಪ್ರೇತಾ ಭೂತಾಶ್ಚ ದಾನನಾಃ ।

ತೃಣಾನಿ ತರವಶ್ಚಾಪಿ ಮದ್ದತ್ತಾಸ್ತಾಽಭಿಲಾಷುಕಾಃ ॥ ೨೧೨ ॥

ನಾಲ್ಕುಗ್ರಾಸಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಟಲವೆಂದೂ, ಒಂದುಗ್ರಾಸದಿಂದ ಭಿಕ್ಷೆಯೆಂದೂ ಉತ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಭಿಕ್ಷೆಯು ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಮಾರ್ಗಸ್ಥನು, ಜೀವನಕ್ಕಿಲ್ಲದವನು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಗುರುವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವವನು, ಯತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ಈ ಆರುಮಂದಿಯೂ ಧರ್ಮಭಿಕ್ಷುಗಳು. ಪಥಿಕನಾದ ಅತಿಥಿ, ವಂಶಾನುಕ್ರಮದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯನೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಪರಮಪೂಜ್ಯರು. ಚಂಡಾಲ, ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅನ್ನವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೦೮-೨೧೩. ಅನ್ನವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವವನು ಬಂದಾಗ ಪಾತ್ರಾಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಬಾರದು. ನಾಯಿ, ಪತಿತ, ಚಂಡಾಲ, ದುಷ್ಟರೋಗಿ, ಕಾಗೆ, ಕ್ರಿಮಿ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಎರಚಬೇಕು. ಪೂರ್ವ, ಪಶ್ಚಿಮ, ನಾಯವ್ಯ, ಉತ್ತರ, ನೈರ್ಮತ್ಯದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಾಗೆಗಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಿತ್ತ ಈ ಪಿಂಡವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿ. ಯಮನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶಾವಶಬಲಗಳೆಂಬ ಎರಡು ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಈ ಪಿಂಡವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. ಅವೆರಡೂ ಹಿಂಸೆಮಾಡದಿರಲಿ. ನಾನಿತ್ತ ಅನ್ನವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವವರೂ, ಕರ್ಮಬದ್ಧರಾಗಿ ಹಸಿವುಗೊಂಡವರೂ ಆದ ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಪಶುಗಳು, ರಾಕ್ಷಸರು,

ಕೃಮಿಕೇಟಪತಂಗಾದ್ಯಾಃ ಕರ್ಮಬದ್ಧಾ ಬುಭುಕ್ಷುತಾಃ |
 ತೃಪ್ತೈರ್ಫನುನ್ನಂ ಹಿ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ತೇಷಾಂ ಮುದೇಃಸ್ತು ವೈ || ೨೧೩ ||
 ಇತ್ಥಂ ಭೂತಬಲಿಂ ದತ್ವಾ ಕಾಲಂ ಗೋದೋಹಮಾತ್ರಕಂ |
 ಪ್ರತೀಕ್ಷ್ಯಾತಿಥಿಮಾಯಾಂತಂ ನಿಶೇದ್ಭೋಜ್ಯಗೃಹಂ ತತಃ || ೨೧೪ ||
 ಅದತ್ವಾ ವಾಯಸಬಲಿಂ ನಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧಂ ಸಮಾಚರೇತ್ |
 ನಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧೇ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯಾತ್ಪ್ರೀತ್ಯಾನ್ವೇಕಮಥಾಪಿ ವಾ || ೨೧೫ ||
 ಭೋಜಯೇತ್ಪ್ರಿಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ದದ್ಯಾದುದ್ಧೃತ್ಯ ದುರ್ಬಲಃ |
 ನಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧಂ ದೈವಹೀನಂ ನಿಯಮಾದಿವಿವರ್ಜಿತಂ || ೨೧೬ ||
 ದಕ್ಷಿಣಾರಹಿತಂ ತ್ವೇತದ್ಧಾತೃಭೋಕ್ತೃವ್ರತೋಜ್ಞಿತಂ |
 ಪಿತೃಯಜ್ಞಂ ವಿಧಾಯೇತ್ಥಂ ಸ್ವಸ್ಥಬುದ್ಧಿರನಾತುರಃ || ೨೧೭ ||
 ಅದುಷ್ವಾಸನಮಧ್ಯಾಸ್ಯ ಭುಂಜೀತ ಶಿಶುಭಿಃಸಹ |
 ಸುಗಂಧಿಃ ಸುಮನಾಃ ಸ್ವಗ್ವೀ ಶುಚಿವಾಸೋದ್ವಯಾನ್ವಿತಃ || ೨೧೮ ||
 ಪ್ರಾಗಾಸ್ಯ ಉದಗಾಸ್ಯೋ ವಾ ಭುಂಜೀತ ಪಿತೃಸೇವಿತಂ || ೨೧೯ ||

ಯಕ್ಷರು, ಉರಗರು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ದೈತ್ಯರು, ಸಿದ್ಧರು, ಪಿಶಾಚಗಳು, ಭೂತಪ್ರೇತಗಳು, ದಾನವರು, ಹುಲ್ಲುಗಳು, ಕೃಮಿಗಳು, ಕೀಟಗಳು, ಪತಂಗಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವರ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಅನ್ನದಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಗಲಿ.

೨೧೪. ಹೀಗೆ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯನ್ನಿತ್ತು ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಅತಿಥಿಯ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಊಟದಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು.

೨೧೫. ವಾಯಸಬಲಿಯನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ನಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಿತ್ಯಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮೂವರು, ಇಬ್ಬರು, ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕು.

೨೧೬-೨೧೯. ಅಸಮರ್ಥನಾದವನು ಪಿತೃಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಆಹಾರವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ನಿಯಮ, ದಕ್ಷಿಣೆ, ದಾನಮಾಡುವವ, ಊಟಮಾಡುವವ, ವ್ರತಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆದ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸುಖಚಿತ್ತನೂ, ಅನಾತುರನೂ ಆಗಿ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶಿಶುಗಳೊಡನೆ ಭುಂಜಿಸಬೇಕು. ಸುನಾಸನೆಗೊಂಡವನೂ, ಪ್ರಸನ್ನನೂ, ಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ಎರಡು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ ಆಗಿ ಪೂರ್ವ ಅಥವಾ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಪಿತೃಚೈಷ್ಟವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

ವಿಧಾಯಾಃಗ್ನಿನುನಗ್ನಂ ತದುಪರಿಷ್ವಾದಧಸ್ತಥಾ |

ಅಪೋಶನವಿಧಾನೇನ ಕೃತ್ವಾಸ್ತೀಯಾತ್ಸುಧೀರ್ವಿಜಃ || ೨೨೦ ||

ಪ್ರದದ್ಯಾದ್ಭುವಃ ಪತಯೇ ಭುವನ ಪತಯೇ ತಥಾ |

ಭೂತಾನಾಂ ಪತಯೇ ಸ್ವಾಹೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಭೂಮೌ ಬಲಿತ್ರಯಂ || ೨೨೧ ||

ಸಕೃಚ್ಚಾಪ ಉಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸ್ರಾಣಾದ್ಯಾಹುತಿಪಂಚಕಂ |

ದದ್ಯಾಜ್ಜಠರಕುಂಡಾಂಸ್ತಾ ದರ್ಭಪಾಣಿಃ ಪ್ರಸನ್ನಧೀಃ || ೨೨೨ ||

ದರ್ಭಪಾಣಿಸ್ತು ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ತಸ್ಯ ದೋಷೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ |

ಕೇಶಕೀಟಾದಿ ಸಂಭೂತಸ್ತದಶ್ಶೀಯಾತ್ಪ್ರದರ್ಭಕಃ || ೨೨೩ ||

ಯಾನದ್ರುಚ್ಯನ್ನಮಶ್ಶೀಯಾನ್ಮಬ್ರೂಯಾತ್ಪ್ರದ್ಗುಣಾಂಗುಣಾನ್ |

ಭುಂಜತೇ ಪಿತರಸ್ತಾವದ್ಯಾವನ್ನೋಕ್ತಾ ಗುಣಾಂಗುಣಾಃ || ೨೨೪ ||

ಅತೋ ಮೌನೇನ ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ಸ ಭುಂಕ್ತೇ ಕೇವಲಾಃಪ್ರಮೃತಂ |

ಅನುಪೀಯ ತತಃ ಕ್ಷೀರಂ ತಕ್ರಂ ಪಾನೀಯಮೇವ ವಾ || ೨೨೫ ||

ಅಮೃತಾಪಿಧಾನಮಸೀತ್ಯೇವಂ ಪ್ರಾಶ್ಯೋದಕಂ ಸಕೃತ್ |

ಪೀತಶೇಷಂ ಕ್ಷಿಪೇದ್ಭೂಮೌ ತೋಯಂ ಮಂತ್ರಮಿಮಂ ಪಠನ್ || ೨೨೬ ||

೨೨೦. ಆ ಅನ್ನವನ್ನು ಆಪೋಶನದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಆವರಣ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಭುಂಜಿಸಬೇಕು.

೨೨೧. ಭುವಃ ಪತಯಿ, ಭುವನ ಪತಯಿ, ಭೂತಾನಾಂ ಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ ಎಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಸಾರಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೨೨೨. ಕೈಯಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಸಾರಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೆಂಬ ಕುಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ರಾಣಾದಿ ಐದು ಆಹುತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

೨೨೩. ದರ್ಭಪಾಣಿಯಾಗಿ ಊಟಮಾಡುವವನಿಗೆ ಕೂದಲು, ಕೀಟಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ದೋಷವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದರ್ಭಸಹಿತವಾಗಿ ಭುಂಜಿಸಬೇಕು.

೨೨೪. ರುಚಿಯಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವವರೆಗೆ ಅದರ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೂಡದು. ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳದಿರುವವರೆಗೆ ಪಿತ್ತಗಳು ಭುಂಜಿಸುವರು.

೨೨೫-೨೨೬. ಅದುದರಿಂದ ಮೌನದಿಂದ ಭುಂಜಿಸುವವನು ಅಮೃತವನ್ನೇ ಭುಂಜಿಸುವನು. ಬಳಿಕ ಹಾಲು, ಮಜ್ಜೆಗೆ ಅಥವಾ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು “ಅಮೃತಾ ಪಿಧಾನಮಸಿ” ಎಂದು ಒಂದುಸಾರಿ ನೀರನ್ನು ಪ್ರಾಶನಮಾಡಿ ಕೈಯನ್ನು ತೊಳೆಯದೆ ಬಲಗೈಯ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಬುಡದಿಂದ “ಠಾರವೇಃಪುಣ್ಯನಿಲಯೇ |

ಅಪ್ರಕ್ಷಾ ಲಿತಹಸ್ತಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಾಂಗುಷ್ಠಮೂಲತಃ |

ರೌರವೇ ಪುಣ್ಯನಿಲಯೇ ಪದ್ಮಾಬುರ್ದ ನಿವಾಸಿನಾಂ || ೨೨೭ ||

ಉಚ್ಛ್ರಿಷ್ಟೋದಕಮಿಚ್ಛಾ ನಾಮಕ್ಷಯ್ಯಮುಪತಿಷ್ಠತುಂ || ೨೨೮ ||

ಪುನರಾಚಮ್ಯ ಮೇಧಾವೀ ಶುಚಿಭೂತಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ |

ಹಸ್ತೇನೋದಕಮಾದಾಯ ಮಂತ್ರಮೇತಮುದೀರಯೇತ್ || ೨೨೯ ||

ಅಂಗುಷ್ಠಮಾತ್ರಃ ಪುರುಷಸ್ತ್ವಂಗುಷ್ಠಂ ಚ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ |

ಈಶಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃ ಪ್ರಭುಃ ಪ್ರೀಣಾತಿ ವಿಶ್ವಭುಕ್ || ೨೩೦ ||

ಇತ್ಯನ್ನಂ ಪರಿಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ಚರಣೌ ಕರೌ |

ತತೋಽನ್ನ ಪರಿಣಾಮಾರ್ಥಂ ಮಂತ್ರಾನೇತಾನುದೀರಯೇತ್ || ೨೩೧ ||

ಅಗ್ನಿರಾಪ್ಯಾಯುಯನ್ತಾ ತೂನ್ವಾರ್ಥಿವಾನ್ವನೇರಿತಃ |

ದತ್ತಾನ್ವಕಾಶೋ ನಭಸಾ ಜರಯತ್ಸಸ್ತು ಮೇ ಮುಖಂ || ೨೩೨ ||

ಪ್ರಾಣಾಃ ಪಾನಸಮಾನಾನಾಮುದಾನವ್ಯಾನಯೋಸ್ತಥಾ |

ಅನ್ನಂ ಪುಷ್ಟಿಕರಂ ಚಾಸ್ತು ಮನ್ವಾಸ್ತ್ವನ್ಯಾಹತಂ ಸುಖಂ || ೨೩೩ ||

ಸಮುದ್ರೋ ವಡವಾಗ್ನಿಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಯ ನಂದನಃ |

ಮಯಾಭ್ಯವಹೃತಂ ಯತ್ತದಶೇಷಂ ಜರಯಂತಿಮೇ || ೨೩೪ ||

ಪದ್ಮಾಬುರ್ದ ನಿವಾಸಿನಾಮ್ | ಉಚ್ಛ್ರಿಷ್ಟೋದಕಮಿಚ್ಛಾ ನಾಮಕ್ಷಯ್ಯಮುಪತಿಷ್ಠತುಂ ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪರಿಸುತ್ತ ಕುಡಿದುಳಿದ ನೀರನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಬೇಕು.

೨೨೯-೨೩೦. ಮೇಧಾವಿಯಾದವನು ಮರಳಿ ಆಚಮನಮಾಡಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಕೈಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು “ಅಂಗುಷ್ಠಮಾತ್ರದಿಂದಿರುವ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಈ ನನ್ನ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವನು. ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳಲಿ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

೨೩೧. ಹೀಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಆ ಅನ್ನವು ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು.

೨೩೨. ಬೆಂಕಿಯು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಉಜ್ಜ್ವಲಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪಾರ್ಥಿವಧಾತುಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಗೊಳಿಸುತ್ತ ಆಕಾಶದಿಂದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಜೀರ್ಣಗೊಳಿಸಲಿ. ನನಗೆ ಸುಖವಹವಾಗಲಿ.

೨೩೩. ಈ ಅನ್ನವು ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ಸಮಾನ, ಉದಾನ, ವ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸಲಿ. ನನಗೆ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಸುಖವುಂಟಾಗಲಿ.

೨೩೪. ಸಮುದ್ರ, ವಡವಾಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಯಮ ಇವರು ನಾನು ಭುಂಜಿಸಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಜೀರ್ಣಗೊಳಿಸಲಿ.

ಮುಖಶುದ್ಧಿಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಪುರಾಣಶ್ರವಣಾದಿಭಿಃ |

ಅತಿನಾಹ್ಯ ದಿನಾಶೇಷಂ ತತಃ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸಮಾರಭೇತ್ || ೨೩೫ ||

ಗೃಹೇ ಗೋಷ್ಠೇ ನದೀತೀರೇ ಸಂಧ್ಯಾ ದಶಗುಣಾ ಕ್ರಮಾತ್ |

ಸಂಭೇದೇ ಸ್ಯಾಚ್ಛತಗುಣಾ ಹ್ಯನಂತಾ ಶಿವಸನ್ನಿಧೌ || ೨೩೬ ||

ಉಪಾಸಿತಾ ಬಹಿಃ ಸಂಧ್ಯಾ ದಿನಾಮೈಥುನಪಾತಕಂ |

ತನುಯೇದನ್ಯತೋಕ್ತಾಘಂ ಮದ್ಯಗಂಧಜನೇವ ಚ || ೨೩೭ ||

ಸಾಮನೇದಸ್ವರೂಪಾಂ ಚ ವಸಿಷ್ಠರ್ಷಿಸಮಾಯುತಾಂ |

ಕೃಷ್ಣಾಂಗೀಂ ಕೃಷ್ಣವಸನಾಂ ಮನಾಕ್ಸ್ವಲಿತಯೌವನಾಂ || ೨೩೮ ||

ಸರಸ್ವತೀಂ ತಾಕ್ಷ್ಯಯಾನಾಂ ವಿಘ್ನಘ್ನೀಂ ವಿಷ್ಣುದೈವತಾಂ |

ಜಗತೀಛಂದಸಾಯುಕ್ತಾಂ ಧ್ಯಾಯೇದೇಕಾಕ್ಷರಾಂ ಪರಾಂ || ೨೩೯ ||

ಅಗ್ನಿಶ್ಚೇತಿ ಚ ಮಂತ್ರೇಣ ವಿಧಾಯಾಚಮನಂ ಸುಧೀಃ |

ಪಶ್ಚಿಮಾಸ್ಯೋ ಜಪೇತ್ತಾನದ್ಯಾವನ್ನಕ್ಷತ್ರದರ್ಶನಂ || ೨೪೦ ||

ಅತಿಥಿಂ ಸಾಯಮಾಯಾಂತಮಪಿ ವಾಗ್ಬಾಹ್ಯತೋದಕೈಃ |

ಸಂಭಾವ್ಯ ಪರಿಕಲ್ಪೀತ್ವಂ ನಿಶಃ ಪ್ರಾಕೃಹರಂ ಸುಧೀಃ || ೨೪೧ ||

ಇತ್ಥಂ ದಿನಾ ಕರ್ಮ ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರುತೇಃ ಪಠನಪಾಠನೈಃ |

ಏಕಕಾಷ್ಠಮಯಿಾಂ ಶಯ್ಯಾಂ ನಾತಿತ್ಯಪ್ರೋಢ ಸಂವಿಶೇತ್ || ೨೪೨ ||

೨೩೫. ಬಳಿಕ ಬಾಯಿಯನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಪುರಾಣಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಉಳಿದ ಹಗಲನ್ನು ಕಳೆದು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು.

೨೩೬. ಮನೆ, ಹಸುವಿನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ನದೀದಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಧ್ಯಾ ವಂದನೆಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ನದಿಯ ಸಂಗಮಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೂರರಷ್ಟು, ಶಿವಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂತವೂ ಆಗುವುದು.

೨೩೭. ಹೊರಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯು ದಿನಾಮೈಥುನ, ಅನ್ಯ ತೋಕ್ತಿ, ಮದ್ಯಗಂಧ ಇವುಗಳಿಂದಂಟಾದ ಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದು.

೨೩೮-೨೩೯. ಸಾಮನೇದಸ್ವರೂಪಳೂ, ವಸಿಷ್ಠರ್ಷಿಸಹಿತಳೂ, ಕೃಷ್ಣಾಂಗಳೂ, ಕೃಷ್ಣವಸ್ತ್ರವುಳ್ಳವಳೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾರಿದ ಯೌವನವುಳ್ಳವಳೂ, ಗರುಡ ವಾಹನಳೂ, ವಿಘ್ನನಿವಾರಕಳೂ, ವಿಷ್ಣುದೈವತಳೂ, ಜಗತೀಚ್ಛಂದಸ್ಸುಳ್ಳವಳೂ, ಏಕಾಕ್ಷರವುಳ್ಳವಳೂ, ಉತ್ತಮಳೂ ಆದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

೨೪೦. ಜ್ಞಾನಿಯು 'ಅಗ್ನಿಶ್ಚ' ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಚಮನಮಾಡಿ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಕ್ಷತ್ರವು ಕಾಣುವವರೆಗೆ ಜಪಿಸಬೇಕು.

೨೪೧-೨೪೨. ಸಾಯಂಕಾಲ ಬಂದ ಅತಿಥಿಯನ್ನೂ, ಮಾತು, ಭೂಮಿ, ಹುಲ್ಲು(ಚಾಪೆ) ನೀರುಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿಸಿ, ಹೀಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲಿನ ಯಾಮದಲ್ಲಿ

ಉದ್ದೇಶತಃ ಸಮಾಖ್ಯಾತೋ ಹ್ಯೇಷ ನಿತ್ಯತನೋ ವಿಧಿಃ ।

ಇತ್ಥಂ ಸಮಾಚರನ್ವಿಪ್ರೋ ನಾಃವಸೀದತಿ ಕರ್ಹಚಿತ್

॥ ೨೪೩ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಸದಾಚಾರವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ಪಂಚತ್ತಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಮಾಡಿ ವೇದಪಠನ, ಪಾಠನಗಳಿಂದ ಹಗಲಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸಿ ಒಂದೇ
ಜಾತಿಯ ಮರದಿಂದಾದ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ನಿದ್ರಿಸಬೇಕು.

೨೪೩. ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿತ್ಯವಾದ ಆವಶ್ಯಕ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರು
ವೆನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಸದಾಚಾರವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಷಟ್ಪಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಸಮಾಚಾರವರ್ಣನಂ

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಪುನರ್ವಿಶೇಷಂ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಸದಾಚಾರಸ್ಯ ಕುಂಭಜ |

ಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾಪಿ ನರೋ ಧೀಮಾನ್ನಾಂಜ್ಞಾನತಿಮಿರಂ ನಿಶೇತ್ || ೧ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ವೈಶ್ಯಾಸ್ತ್ರಯೋ ವರ್ಣಾ ದ್ವಿಜಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ |

ಪ್ರಥಮಂ ಮಾತೃತೋ ಜಾತಾ ದ್ವಿತೀಯಂ ಚೋಪನಾಯನಾತ್ || ೨ ||

ಏಷಾಂ ಕ್ರಿಯಾ ನಿಷೇಕಾದಿ ಶ್ವಶಾನಾಂತಾಚ ವೈದಿಕೀ |

ಆದಧೀತ ಸುಧೀರ್ಗಭ್ರಮೃತೌ ಮೂಲಂ ಮುಘಾಂ ತ್ಯಜೇತ್ || ೩ ||

ಸ್ಕಂದನಾತ್ಪ್ರಾಕ್ ಪುಂಸವನಂ ಸೀಮಂತೋನ್ನಯನಂ ತತಃ |

ಮಾಸಿ ಷಷ್ಠೇಷ್ಟಮೇ ವಾಪಿ ಜಾತೇಃಫೋ ಚಾತಕರ್ಮ ಚ || ೪ ||

ನಾಮಾಹ್ನೇಕಾದಶೇ ಗೇಹಾಚ್ಚ ತುರ್ಥೇ ಮಾಸಿ ನಿಷ್ಕ್ರಮಃ |

ಮಾಸೇನ್ನಪ್ರಾಶನಂ ಷಷ್ಠೇ ಚೂಡಾಂಬ್ದೇ ವಾ ಯಥಾಕುಲಂ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಸಮಾಚಾರವರ್ಣನ

೧. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಎಲೈ ಅಗ್ರಸ್ಥನೆ! ಮತ್ತೆ ಸದಾಚಾರದ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಮಾನವನು ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಜಾತಿಯವರು ದ್ವಿಜರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇವರಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಜಾತಿಯು ತಾಯಿಯಿಂದಲೂ, ಎರಡನೆಯ ಜಾತಿಯು ಉಪನಯನದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೩. ಇವರಿಗೆ ನಿಷೇಕ ಮೊದಲೊಂದು ಅಂತ್ಯೇಷ್ಟಿಯವರೆಗಿನ ಕರ್ಮವು ವೇದೋಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಮೂಲ, ಮುಘಾನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಾಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

೪-೫. ಗರ್ಭಪಿಂಡವು ಚಲಿಸುವುದಕ್ಕಿಂದ ಮುಂಚೆ ಪುಂಸವನವನ್ನೂ, ಬಳಿಕ ಆರು ಅಥವಾ ಎಂಟನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಮಂತೋನ್ನಯನವನ್ನೂ, ಶಿಶುವು ಜನಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಹುಟ್ಟಿದ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ನಾಮಕರಣವನ್ನೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷ್ಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಆರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನಪ್ರಾಶನವನ್ನೂ, ಮೊದಲ ವರ್ಷ ಅಥವಾ ಕುಲಾಚಾರದಂತೆ ಚೌಲವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶಮಮೇನೋ ವ್ರಜೇದೇವಂ ಬೈಜಂ ಗರ್ಭಜಮೇವ ಚ |

ಸ್ತ್ರೀಣಾಮೇತಾಃ ಕ್ರಿಯಾಸ್ತುಷ್ಟಿಲಂ ಸಾಣಿಗ್ರಾಹಸ್ತು ಮಂತ್ರವಾನ್ || ೬ ||

ಸಪ್ತಮೇಽಥಾಷ್ಟಮೇ ವಾಽಪ್ತೇ ಸಾವಿತ್ರಿಲಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಹತಿ |

ನೃಪಸ್ತೇಕಾದಶೇ ವೈಶ್ಯೋ ದ್ವಾದಶೇ ನಾ ಯಥಾಕುಲಂ || ೭ ||

ಬ್ರಹ್ಮತೇಜೋಽಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ವಿಪ್ರೋಽಪ್ತೇ ಪಂಚಮೇಹತಿ |

ಷಷ್ಠೇ ಬಲಾರ್ಥೇ ನೃಪತಿಮೌಂಜೀಲಂ ವೈಶ್ಯೋಽಷ್ಟಮೇ ಧ್ರಿಯೇತ್ ||

ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಂ ಚ ನೇದಮಧ್ಯಾಪಯೇದ್ಗುರುಃ |

ಉಪನೀಯಂ ಚ ತಂ ಶಿಷ್ಯಂ ಶೌಚಾಚಾರೇ ಚ ಯೋಜಯೇತ್ || ೯ ||

ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಿಧಿನಾ ಶೌಚಂ ಕುರ್ಯಾದಾಚಮನಂ ತಥಾ |

ದಂತಾನ್ವಿಹ್ಯಾಂ ವಿಶೋಧ್ಯಾಽಥ ಕೃತ್ವಾ ಮಲವಿಶೋಧನಂ || ೧೦ ||

ಸ್ನಾತ್ವಾಂಬುದೈವತ್ಯಮಂತ್ರೈಃ ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ ಯತ್ನತಃ |

ಉಪಸ್ಥಾನಂ ರನೇಃ ಕೃತ್ವಾ ಸಂಧ್ಯಯೋರುಭಯೋರಪಿ || ೧೧ ||

ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಂ ತತಃ ಕೃತ್ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಭಿವಾದಯೇತ್ |

ಬ್ರುವನ್ಮಮುಕಗೋತ್ರೋಹಮಭಿವಾದಯ ಇತ್ಯಪಿ || ೧೨ ||

೬. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬೀಜ ಮತ್ತು ಗರ್ಭಗಳ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಈ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿನಾಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೭. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಏಳು ಅಥವಾ ಎಂಟನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ವೈಶ್ಯನು ಕುಲಾಚಾರದಂತೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಯತ್ರೃಪದೇಶಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗುವನು.

೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಐದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಬಲವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ರಾಜನು ಆರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ವೈಶ್ಯನು ಎಂಟನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮೌಂಜಿಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.

೯. ಗುರುವು ವಟುವಿಗೆ ಉಪನಯನ ಮಾಡಿ ಮಹಾವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಶೌಚಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕು.

೧೦-೧೨. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಶೌಚಾಚಮನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹಲ್ಲುನಾಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಂಡು ಮಲವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಜಲದೇವತಾಕವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಿಂದು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಮಾಡಿ ಉಭಯಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೂರ್ಯೋಪಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಿ ಇಂತಹ ಗೋತ್ರದವನಾದ ನಾನು ಅಭಿವಾದಿಸುವೆನೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಂದಿಸಬೇಕು.

ಅಭಿವಾದನಶೀಲಸ್ಯ ವೃದ್ಧಸೇವಾರತಸ್ಯ ಚ |

ಆಯುರ್ಯಶೋ ಬಲಂ ಬುದ್ಧಿವರ್ಧತೇಹರಹೋಽಧಿಕಂ || ೧೩ ||

ಅಧೀತೇ ಗುರುಣಾಃಹೂತಃ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ತಸ್ಮೈ ನಿವೇದಯೇತ್ |

ಕರ್ಮಣಾ ಮನಸಾ ವಾಚಾ ಹಿತಂ ತಸ್ಯಾಚರೇತ್ಸದಾ || ೧೪ ||

ಅಧ್ಯಾಪ್ಯಾಧರ್ಮತೋ ನಾಠಾರ್ಥಾತ್ಸಾಧ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಾನವಿತ್ತದಾಃ |

ಶಕ್ತಾಃ ಕೃತಜ್ಞಾಃ ಶುಚಯೋಽದ್ರೋಹಕಾಶ್ವಾಸಸೂಯಕಾಃ || ೧೫ ||

ಧಾರಯೇನ್ಮೇಖಲಾದಂಡೋಪವೀತಾಃಜಿನಮೇವ ಚ |

ಅನಿದ್ಯೇಷು ಚರೇದ್ಭೃಕ್ಷುಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಷ್ವಾತ್ಮವೃತ್ತಯೇ || ೧೬ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಷತ್ರಿಯವಿಶಾಮಾದಿನುಧ್ಯಾಸವಸಾನತಃ |

ಭೈಕ್ಷ್ಯಚರ್ಯಾ ಕ್ರಮೇಣ ಸ್ಯಾದ್ಧವಚ್ಛೇದೋಪಲಕ್ಷಿತಾ || ೧೭ ||

ವಾಗ್ಯತೋ ಗುರ್ವನುಜ್ಞಾತೋ ಭುಂಜೀತಾನ್ನಮಕುತ್ಸಯನ್ |

ಏಕಾಃನೃನ ಸ ಸಮಶ್ಚೀಯಾಚ್ಛ್ರದ್ಧೇಽಶ್ಚೀಯಾತ್ಪಥಾಪದಿ || ೧೮ ||

ಅನಾರೋಗ್ಯಮನಾಯುಷ್ಯಮಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ ಚಾತಿಭೋಜನಂ |

ಅಪುಣ್ಯಂ ಲೋಕವಿದ್ವಿಷ್ಟಂ ತಸ್ಮಾತ್ತತ್ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ || ೧೯ ||

೧೩. ಹೀಗೆ ಅಭಿವಾದನಮಾಡುತ್ತ ವೃದ್ಧರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ವಟುವಿಗೆ ಆಯುಸ್ಸು, ಕೀರ್ತಿ, ಬಲ, ಬುದ್ಧಿ ಇವುಗಳು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗೊಳ್ಳುವುವು.

೧೪. ವಟುವು ಗುರುವು ಕರೆದಾಗ ಹೋಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ತಾನು ಕಲಿತದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಚನಃಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸಬೇಕು.

೧೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಳು ಅಧರ್ಮದಿಂದಲೂ, ಹಣದಿಂದಲೂ ವೇದೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಗುರುವಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನಿತ್ತ ವರೂ, ಸಮರ್ಥರೂ, ಕೃತಜ್ಞರೂ, ಶುದ್ಧರೂ, ದ್ರೋಹಮಾಡದವರೂ, ಅಸೂಯೆಯಿಲ್ಲದವರೂ ಆಗಬೇಕು.

೧೬. ಮೌಂಜೀ, ದಂಡ, ಉಪವೀತ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಶ್ಲಾಘ್ಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಮಾಡಬೇಕು.

೧೭. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆದಿ, ಮಧ್ಯ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭವಚ್ಛೇದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಮಾಡಬೇಕು.

೧೮. ಗುರುವಿನ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಂದ ಮೌನದಿಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ನಿಂದಿಸದೆ ಊಟಮಾಡಬೇಕು. ಒಬ್ಬನ ಅನ್ನವನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಿರಬಾರದು. ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ತಿನ್ನುಬಹುದು.

೧೯. ಅತಿಭೋಜನವು ಅನಾರೋಗ್ಯಕರವೂ, ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷೀಣ

ನ ದ್ವಿಭುಂಜೀತ ಚೈಕಸ್ಮಿನ್ನಿವಾ ಕ್ವಾಪಿ ದ್ವಿಜೋತ್ರಮಃ |
 ಸಾಯಂ ಸ್ವಾತರ್ವಿಜೋಶ್ವೀಯಾದಗ್ನಿಹೋತ್ರವಿಧಾನವಿತ್ || ೨೦ ||
 ಮಧುಮಾಂಸಂ ಸ್ವಾಣಿಹಿಂಸಾಂ ಭಾಸ್ವರಾಲೋಕನಾಂಜನೇ |
 ಸ್ತ್ರಿಯಂ ಸರ್ಯುಷಿತೋಚ್ಚಿಷ್ಟಂ ಪರಿವಾದಂ ನಿವರ್ಜಯೇತ್ || ೨೧ ||
 ಔಪನಾಯನಿಕಃ ಕಾಲೋ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರವಿಶಾಂ ಪರಃ |
 ಅಷೋಡಶಾದಾದ್ವಾನಿಶಾದಾಚತುರ್ವಿಂಶದಬ್ದತಃ || ೨೨ ||
 ಇತೋಪ್ಯೂರ್ಧ್ವಂ ನ ಸಂಸ್ಕಾರ್ಯಾಃ ಪತಿತಾ ಧರ್ಮವರ್ಜಿತಾಃ |
 ವ್ರಾತ್ಯಸ್ತೋಮೇನ ಯಜ್ಞೇನ ತತ್ಪಾತಿತ್ಯಂ ಪರಿವ್ರಜೇತ್ || ೨೩ ||
 ಸಾವಿತ್ರೀಪತಿತ್ಯಃ ಸಾರ್ಧಂ ಸಂಬಂಧಂ ನ ಸಮಾಚರೇತ್ |
 ಐಣಂ ಚ ರೌರವಂ ಬಾಸ್ತಂ ಕ್ರಮಾಚ್ಚರ್ಮದ್ವಿಜನ್ಮನಾಂ || ೨೪ ||
 ವಸೀರನ್ನಾನುಪೂರ್ವೇಣ ಶಾಣಕ್ಸೌಮಾವಿಕಾನಿ ಚ |
 ದ್ವಿಜಸ್ಯ ಮೇಖಲಾಮೌಂಜೀ ಮೌರ್ವೀ ಚ ಭುಜಜನ್ಮನಃ |
 ಭನೇತ್ತಿವೃತ್ತಮಾ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಾ ನಿಶಸ್ತು ಶಣಿತಾಂತವೀ || ೨೫ ||

ಗೊಳಿಸುವುದೂ, ಪಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಲೋಕದಾಪ್ಯವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೨೦. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವಿಧಿಯನ್ನರಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಂದು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಎರಡುಸಾರಿ ಭೋಜನಮಾಡಕೂಡದು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಭಂಜಿಸಬೇಕು.

೨೧. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಮಧು, ಮಾಂಸ, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ, ಸೂರ್ಯದರ್ಶನ, ಕಾಡಿಗೆ, ಸ್ತ್ರೀ, ತಂಗಳು, ಎಂಜಲು, ಅಪವಾದ ಇವುಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಬೇಕು.

೨೨. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಹದಿನಾರು, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು, ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ಉಪನಯನದ ಕೊನೆಯ ಕಾಲವಾಗಿದೆ.

೨೩. ಇದಕ್ಕೂ ಮೀರಿದರೆ ಪತಿತರೂ, ಧರ್ಮಬಾಹ್ಯರೂ ಆಗುವುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಲ್ಲ. ಆ ಪಾತಿತ್ಯವು ವ್ರಾತ್ಯಸ್ತೋಮಯಜ್ಞದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೨೪-೨೫. ಹೀಗೆ ಗಾಯತ್ರಿಯಿಂದ ಪತಿತರಾದವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜಿಂಕೆ, ರುರು, ಆಡುಗಳ ಚರ್ಮವು ಹೊದಿಸಲಾಗುವುದು. ಇವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಣಬು, ರೇಷ್ಮೆ, ಉಣ್ಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನೊಸೆಹುಲ್ಲಿ ನಿಂದಾದುದೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಬಿಲ್ಲಿನ ನಾಣೂ, ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮೂರು ಮಡಿಯಾಗಿ ಹೊಸಿದ ಸಣಬಿನ ನೂಲೂ ಮೌಂಜಿಯಾಗುವುದು.

ಮುಂಜಾಃಭಾವೇ ನಿಧಾತವ್ಯಾ ಕುಶಾಶ್ಚಾಂತಕಬಲ್ವಜೈಃ |

ಗ್ರಂಥಿನೈಕೇನ ಸಂಯುಕ್ತಾ ತ್ರಿಭಿಃ ಪಂಚಭಿರೇವ ವಾ || ೨೬ ||

ಉಪನೀತಂ ಕ್ರಮೇಣಸ್ಯಾತ್ಮಾಪಾಸಂ ಶಾಣಮಾವಿಕಂ |

ತ್ರಿವೃದೂರ್ಧ್ವವೃತಂ ತಚ್ಚ ಭವೇದಾಯುರ್ವಿವೃದ್ಧಯೇ || ೨೭ ||

ಬಿಲ್ವಪಾಲಾಶಯೋರ್ದಂಡೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ನೃಪಸ್ಯ ತು |

ನೃಗ್ರೋಧಬಾಲದಲಯೋಃ ಪೀಲೂದುಂಬರಯೋರ್ವಿಶಃ || ೨೮ ||

ಅಮೌಲಿಂ ವಾಃಲಲಾಟಂ ವಾಃನಾಸಮೂರ್ಧ್ವಪ್ರಮಾಣತಃ |

ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರವಿಶಾಂ ದಂಡಸ್ತ್ವಗಾಢ್ಯೋ ನಾಃಗ್ನಿದೂಷಿತಃ || ೨೯ ||

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಪರೀತ್ಯಾಃಗ್ನಿಮುಪಸ್ಥಾಯ ದಿವಾಕರಂ |

ದಂಡಾಜಿನೋಪವೀತಾಢ್ಯಶ್ಚರೇದ್ಭೈಕ್ಷ್ಯಂ ಯಥೋದಿತಂ || ೩೦ ||

ಮಾತೃಮಾತೃಷ್ವಸೃಸ್ವಸೃ ಸಿತೃಷ್ವಸೃಪುರಃಸರಾಃ |

ಪ್ರಥಮಂ ಭಿಕ್ಷುಣೀಯಾಃ ಸ್ಕುರೇತಾ ಯಾ ಚ ನ ನೋ ವದೇತ್ || ೩೧ ||

ಯಾವದ್ವೇದಮಧೀತೇ ಚ ಚರನ್ನೇದವ್ರತಾನಿ ಚ |

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಭವೇತ್ತಾವದೂರ್ಧ್ವಂ ಸ್ನಾತೋ ಗೃಹೀ ಭವೇತ್ || ೩೨ ||

೨೬. ನೊಸೆಹುಲ್ಲು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆ, ಆರೇಗಿಡ, ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲು ಇವುಗಳಿಂದ ಒಂದು, ಮೂರು, ಅಥವಾ ಐದು ಗಂಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೌಂಜಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೨೭. ಹತ್ತಿ, ಸಣ್ಣ, ಉಣ್ಣೆ ನೂಲುಗಳನ್ನು ಮೂರು ಮೂರು ಸಾರಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ಹೊಸೆದರೆ ಉಪವಿತವಾಗುವುದು. ಇದು ಆಯುಷ್ಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು.

೨೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಬಿಲ್ವಪಾಲಾಶದಂಡಗಳೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಅಲ, ಬಾಲದಳ ದಂಡಗಳೂ, ವೈಶ್ಯನಿಗೆ ಪೀಲು, ಅತ್ತಿಯದಂಡಗಳೂ ಅರ್ಹವಾದುವು.

೨೯. ತಲೆ, ಹಣೆ, ಮೂಗುಗಳಷ್ಟು ಉದ್ದವುಳ್ಳ ತೊಗಟೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಸುಡದಿರುವ ದಂಡವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

೩೦. ಅಗ್ನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯೋಪಸ್ಥಾನಮಾಡಿ ದಂಡ, ಅಜಿನ, ಉಪವೀತಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಮಾಡಬೇಕು.

೩೧. ನೊದಲು ತಾಯಿ, ತಾಯಿಯ ಸಹೋದರಿಯರು, ತನ್ನ ಸಹೋದರಿಯರು, ಸೋದರತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಇವರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಾರದು.

೩೨. ವೇದವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾತೃವಟುವು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿರುವನು. ಅಮೇಲೆ ಸ್ನಾತನೂ, ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಆಗುವನು.

ಪ್ರೋಕ್ತೋಽಸಾವುಪಕುರ್ವಾಣೋ ದ್ವಿತೀಯಸ್ತತ್ರ ನೈಷ್ಠಿಕಃ |
 ತಿಷ್ಠೇತ್ಪ್ರವದ್ಗುರುಕುಲೇ ಯಾವತ್ಸ್ಯಾದಾಯುಷಃ ಕ್ಷಯಃ || ೩೩ ||
 ಗೃಹಾಶ್ರಮಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಯಃ ಪುನರ್ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಭಾಕ್ |
 ನಾಸೌ ಯತಿರ್ವನಸ್ಥೋ ವಾ ಸ್ಯಾತ್ಸರ್ವಾಶ್ರಮವರ್ಜಿತಃ || ೩೪ ||
 ಅನಾಶ್ರಮೀ ನ ತಿಷ್ಠೇತ ದಿನಮೇಕಮಸಿ ದ್ವಿಜಃ |
 ಆಶ್ರಮಂ ತು ವಿನಾ ತಿಷ್ಠನ್ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತೀ ಯತೋ ಹಿ ಸಃ || ೩೫ ||
 ಜಪಂ ಹೋಮಂ ವ್ರತಂ ದಾನಂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಂ ಪಿತೃತರ್ಪಣಂ |
 ಕುರ್ವಾಣೋಽಥಾಶ್ರಮಭ್ರಷ್ಟೋ ನಾಸೌ ತತ್ಪಲಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೩೬ ||
 ಮೇಖಲಾಃಜಿನದಂಡಾಶ್ಚ ಲಿಂಗಂ ಸ್ಯಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ |
 ಗೃಹಿಣೋ ವೇದಯಜ್ಞಾದಿ ನಖಲೋಮಾವನಸ್ಥಿತೇಃ || ೩೭ ||
 ತ್ರಿದಂಡಾದಿ ಯತೇರುಕ್ತಮುಪಲಕ್ಷಣಮತ್ರ ವೈ |
 ಏತಲ್ಲಕ್ಷಣಹೀನಸ್ತು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತೀ ದಿನೇ ದಿನೇ || ೩೮ ||
 ಜೀರ್ಣಂ ಕಮಂಡಲುಂ ದಂಡಮುಪವೀತಾಃಜಿನೇ ಅಪಿ |
 ಅಪ್ಸ್ವೇನ ತಾನಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಗೃಹ್ಣೀತಾನ್ಯಜ್ಞ ಮಂತ್ರವತ್ || ೩೯ ||

೩೩. ಇವನು ಗುರುಪರಪೂಜನನ್ನು ಮಾಡುವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು. ಗುರುವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಯುಸ್ಸಿನ ಅವಸಾನದವರೆಗೆ ಇರುವವನು ನೈಷ್ಠಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು.

೩೪. ಗೃಹಾಶ್ರಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಮರಳಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು ವವನು ಯತಿಯೂ, ನಾನಪ್ರಸ್ಥನೂ ಆಗದೆ ಯಾವ ಆಶ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲದವ ನಾಗುವನು.

೩೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಂದು ದಿನವೂ ಯಾವ ಆಶ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲದಿರಬಾರದು. ಆಶ್ರಮವಿಲ್ಲದಿರುವವನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗುವನು.

೩೬. ಆಶ್ರಮಭ್ರಷ್ಟನಾದವನು ಜಪ, ಹೋಮ, ವ್ರತ, ದಾನ, ವೇದಾ ಧ್ಯಾನ, ಪಿತೃತರ್ಪಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅವುಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯು ವುದಿಲ್ಲ.

೩೭-೩೮. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗೆ ಮೌಂಜೀ, ಅಜಿನ, ದಂಡಗಳೂ, ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ವೇದಯಜ್ಞಾದಿಗಳೂ, ನಾನಪ್ರಸ್ಥನಿಗೆ ಉಗುರು ರೋಮಗಳೂ, ಯತಿಗೆ ತ್ರಿದಂಡಾದಿಗಳೂ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿವೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಲ್ಲದವನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಹನು.

೩೯. ಹಳೆದಾದ ಕಮಂಡಲು, ದಂಡ, ಉಪವೀತ, ಅಜಿನ ಇವುಗಳನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಹೊಸ ಕಮಂಡಲು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರವತ್ತಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವಿದಧ್ಯಾತ್ ಮೋಡಶೇ ವರ್ಷೇ ಕೇಶಾಂತಂ ಕರ್ಮ ಚ ಕ್ರಮಾತ್ |
 ದ್ವಾವಿಂಶೇ ಚ ಚತುರ್ವಿಂಶೇ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಪ್ರತಿಪತ್ತಯೇ || ೪೦ ||
 ತಪೋಯಜ್ಞವ್ರತೇಭ್ಯಶ್ಚ ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ಪುಂಭಕರ್ಮಣಃ |
 ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಶ್ರುತಿಹೈಕಾ ಹೇತುರ್ನಿಶ್ಚೇಯಸಶ್ರಿಯಃ || ೪೧ ||
 ನೇದಾರಂಭೇ ವಿಸರ್ಗೇ ಚ ವಿದಧ್ಯಾತ್ಪ್ರಣವಂ ಸದಾ |
 ಅಫಲೋನೋಂಕೃತೋ ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರತಿತೋಽಪಿ ನ ಸಿದ್ಧಯೇ || ೪೨ ||
 ನೇದಸ್ಯ ವದನಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಗಾಯತ್ರೀ ತ್ರಿಪದಾ ಪರಾ |
 ತಿಸೃಭಿಃ ಪ್ರಣವಾದ್ಯಾಭಿರ್ಮಹಾನ್ಯಾಹೃತಿಭಿಃ ಸಹ || ೪೩ ||
 ಸಹಸ್ರಂ ಸಾಧಿಕಂ ಕಿಂಚಿತ್ತ್ರಿಕಮೇತಜ್ಜಪಸ್ಯಮಿಾ |
 ಮಾಸಂ ಬಹಿಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಮಹಾಘಾತಸಿ ಮುಚ್ಯತೇ || ೪೪ ||
 ಅತ್ಯಬ್ಧಮಿತಿ ಯೋಽಭ್ಯಸ್ಯೇತ್ಪ್ರತಿಘಸ್ರಮನನ್ಯಧೀಃ |
 ಸಮ್ರೋಮಮೂರ್ತಿಃ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಗಚ್ಛತಿ || ೪೫ ||
 ತ್ರಿವರ್ಣಮಯನೋಂಕಾರಂ ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವರಿತಿತ್ರಯಂ |
 ಪಾದತ್ರಯಂ ಚ ಸಾವಿತ್ರಾಸ್ತ್ರಯೋ ನೇದಾ ಅದೂದುಹನ್ || ೪೬ ||

೪೦. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹದಿನಾರು, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು, ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಗೋದಾನಿಕ ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

೪೧. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞ, ವ್ರತ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಶುಭಕರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನೇದಮೊಂದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

೪೨. ಯಾವಾಗಲೂ ನೇದಾರಂಭ, ನೇದೋತ್ಸರ್ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. ಓಂಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪಠಿಸಿದರೆ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದು. ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

೪೩-೪೪. ಮೂರುಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಉತ್ತಮವಾದ ಗಾಯತ್ರಿಯು ನೇದವೆಂದುಖವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಣವಸಹಿತವಾದ ಮಹಾನ್ಯಾಹೃತಿಯೊಡನೆ ಈ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮೂರುಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜಪಿಸುವವನು ಮಹಾಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೪೫. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವವನು ಶುದ್ಧಶರೀರನಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪೬. ಮೂರು ನೇದಗಳೂ ಮೂರಕ್ಷರಗಳಾಗುಳ್ಳ ಓಂಕಾರವನ್ನೂ, 'ಭೂರ್ಭುವಃಸ್ವಃ' ಎಂಬುದನ್ನೂ, ಗಾಯತ್ರಿಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡುವುದು.

ಏತದಕ್ಷರಮೇನಾಂ ಚ ಜಸೇದ್ವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಿಕಾಂ ।	
ಸಂಧ್ಯಯೋರ್ವೇದವಿದ್ವಿಪ್ರೋ ವೇದಪುಣ್ಯೇನ ಯುಜ್ಯತೇ	೪೭
ವಿಧಿಕ್ರತೋರ್ದಶಗುಣಂ ಜಪಸ್ಯ ಫಲಮಶ್ನುತೇ ।	
ವಿಧಿಕ್ರತೋರ್ದಶಗುಣೋ ಜಪಕ್ರತುರುದೀರಿತಃ	೪೮
ಉಪಾಂಶುಸ್ತಚ್ಛತಗುಣಃ ಸಹಸ್ರೋ ಮಾನಸಸ್ತತಃ	೪೯
ಅಧೀತ್ಯ ವೇದಾನ್ವೇದೌ ನಾ ವೇದಂ ನಾ ಶಕ್ತಿತೋ ದ್ವಿಜಃ ।	
ಸುವರ್ಣಪೂರ್ಣಧರಣೀದಾನಸ್ಯ ಫಲಮಶ್ನುತೇ	೫೦
ಶ್ರುತಿಮೇವ ಸದಾಃಭ್ಯಸ್ಯೇತ್ತಪಸ್ತಪ್ತಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ ।	
ಶ್ರುತ್ಯಭ್ಯಾಸೋ ಹಿ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಪರಮಂ ತಪ ಉಚ್ಯತೇ	೫೧
ಹಿತಾ ಶ್ರುತೇರಧ್ಯಯನಂ ಯೋಃನ್ಯತ್ಪರಿತುಮಿಚ್ಛತಿ ।	
ಸ ದೋಗ್ಧೀಂ ಧೇನುಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಗ್ರಾಮಕೋಡೀಂ ದುದುಕ್ಷತಿ ೫೨	
ಉಪನೀಯ ಚ ನೈ ಶಿಷ್ಯಂ ವೇದಮಧ್ಯಾಪಯೇದ್ವಿಜಃ ।	
ಸಕಲ್ಪಂ ಸರಹಸ್ಯಂ ಚ ತಮಾಚಾರ್ಯಂ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ	೫೩

೪೭. ವೇದಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಎರಡು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಣವಾ ಕ್ಷರವನ್ನೂ, ವ್ಯಾಹೃತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೂ ಜಪಿಸಿದರೆ ವೇದಾ ಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪೮. ವಿಧಿಯಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಪಯಜ್ಞವು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಣವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಯಜ್ಞದ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೯. ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ನೂರರಷ್ಟೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಸಾವಿರದಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚು ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೫೦. ದ್ವಿಜನು ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ಮೂರುವೇದಗಳನ್ನೂ, ಎರಡು ವೇದಗಳನ್ನೂ ಅಥವಾ ಒಂದೇ ವೇದವನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದರೆ ಸುವರ್ಣದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೫೧. ದ್ವಿಜೋತ್ತಮನು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಲು ವೇದವನ್ನೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವೇದಾಭ್ಯಾಸವೇ ಉತ್ತಮತಪಸ್ಸೆಂದು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು.

೫೨. ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದಲಿಚ್ಛಿಸುವವನು ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ಆಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಂದಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವನು.

೫೩. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಉಪನಯನಮಾಡಿ ಕಲ್ಪ, ರಹಸ್ಯಗಳಿಂದ

ಯೋಃಧ್ಯಾಪಯೇದೇಕದೇಶಂ ಶ್ರುತೇರಂಗಾನ್ಯಥಾಃಪಿ ನಾ |
 ವೃತ್ತಾರ್ಥಂ ಸ ಉಪಾಧ್ಯಾಯೋ ವಿಧ್ವಂಭಿಃ ಪರಿಗೀಯತೇ || ೫೪ ||
 ಯಥಾವಿಧಿ ನಿಷೇಕಾದಿ ಯಃ ಕರ್ಮ ಕುರುತೇ ದ್ವಿಜಃ |
 ಸಂಭಾವಯೇತ್ತಥಾಃನ್ನೇನ ಗುರುಃ ಸ ಇಹ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ || ೫೫ ||
 ಅಗ್ನ್ಯಾಧೇಯಂ ಪಾಕಯಜ್ಞಾನಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿಕಾನ್ಮಖಾನ್ |
 ಯಃ ಕರೋತಿ ವೃತೋ ಯಸ್ಯ ಸ ತಸ್ಯರ್ತ್ವಿಗಿಹೋಚ್ಯತೇ || ೫೬ ||
 ಉಪಾಧ್ಯಾಯಾದ್ವಶಾಚಾರ್ಯ ಆಚಾರ್ಯಾತ್ಪು ಶತಂ ಪಿತಾ |
 ಸಹಸ್ರಂ ತು ಪಿತುರ್ಮಾತಾ ಗೌರವೇಣಾತಿರಿಚ್ಯತೇ || ೫೭ ||
 ವಿಸ್ತಾಣಾಂ ಜ್ಞಾನತೋ ಜ್ಯೈಷ್ಠ್ಯಂ ಬಾಹುಜಾನಾಂ ತು ನೀರ್ಯತಃ |
 ವೈಶ್ಯಾನಾಂ ಧಾನ್ಯಧನತಃ ಪಜ್ಜಾತಾನಾಂ ತು ಜನ್ಮತಃ || ೫೮ ||
 ಯಥಾ ದಾರುನಯೋ ಹಸ್ತೀ ಯಥಾ ಕೃತ್ತಿಮಯೋ ಮೃಗಃ |
 ತಥಾ ವಿಪ್ರೋಃನಧೀಯಾನಸ್ತ್ರಯೋಃಪಿ ನಾನುಧಾರಿಣಃ || ೫೯ ||

ಸಹಿತವಾದ ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿಸುವ ದ್ವಿಜನನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನೆಂದು
 ತಿಳಿಯುವರು.

೫೪. ಪಂಡಿತರು ವೇದದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಂಗಗಳನ್ನಾಗಲಿ
 ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯನೆನ್ನುವರು.

೫೫. ನಿಷೇಕಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಯಂತೆಮಾಡಿ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡುವ
 ದ್ವಿಜನು ಗುರುವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೫೬. ಅಗ್ನ್ಯಾಧಾನ, ಪಾಕಯಜ್ಞ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ ಮೊದಲಾದ ಯಾಗಗಳು
 ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವನು ಋತ್ವಿಜನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೫೭. ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಗಿಂತಲೂ ಆಚಾರ್ಯನು ಹತ್ತರಷ್ಟೂ, ಆಚಾರ್ಯ
 ನಿಗಿಂತ ನೂರರಷ್ಟು ತಂದೆಯೂ, ತಂದೆಗಿಂತ ಸಾವಿರದಷ್ಟು ತಾಯಿಯೂ
 ಗೌರವಾರ್ಹಳು.

೫೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ,
 ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಧನದಿಂದಲೂ, ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ
 ಜ್ಯೈಷ್ಠತೆಯು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿರುವುದು.

೫೯. ಓದದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮರದ ಅನೆಯಂತೆಯೂ, ಚರ್ಮದ ಮೃಗ
 ದಂತೆಯೂ ಆಗುವನು. ಈ ಮೂವರೂ ಆಯಾ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿ
 ರುವರು.

ಸ್ವಪ್ನೇ ಸಿಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ದ್ವಿಜಃ ಶುಕ್ರಮಕಾಮತಃ |
 ಸ್ನಾತ್ವಾಕರ್ಮಾರ್ಜಯಿತ್ವಾಶ್ರಿಃ ಪುನರ್ಮಾಮಿತ್ಯುಚಂ ಜಪೇತ್ || ೬೦ ||
 ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತಾನಾಂ ಚ ವೇದಯಜ್ಞಕ್ರಿಯಾವತಾಂ |
 ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಚರೇದ್ಭೈಕ್ಷ್ಯಂ ನೇಶ್ವಸುಪ್ರಯತೋಽನ್ವಹಂ || ೬೧ ||
 ಅಕೃತ್ವಾ ಭೈಕ್ಷ್ಯಚರಣಮಸಮಿಧ್ಯ ಹುತಾಶನಂ |
 ಅನಾತುರಃ ಸಪ್ತರಾತ್ರಮನಕೀರ್ಣವ್ರತಂ ಚರೇತ್ || ೬೨ ||
 ಯಥೇಷ್ಟಚೇಷ್ಟೋ ನಭವೇದ್ಗುರೋರ್ನಯನಗೋಚರೇ |
 ನ ನಾನು ಪರಿಗೃಹ್ಣೀಯಾತ್ಸರೋಕ್ಷೇ ಸ್ಯವಿಶೇಷಣಂ || ೬೩ ||
 ಗುರುನಿಂದಾ ಭವೇದ್ಯತ್ರ ಪರಿವಾದಸ್ತು ಯತ್ರ ಚ |
 ಶ್ರುತೀ ಸಿಧಾಯಾ ವಾ ಸ್ಥೇಯಂ ಯಾತವ್ಯಂ ವಾ ತತೋಽನ್ಯತಃ || ೬೪ ||
 ಖರೋ ಗುರೋಃ ಪರೀವಾದಾಚ್ಛಾ ಭವೇದ್ಗುರುನಿಂದಕಃ |
 ಮತ್ಸರೇ ಕ್ಷುದ್ರಕೀಟಃ ಸ್ಯಾತ್ಪರಿಭೋಕ್ತಾ ಭವೇತ್ಪಮಿಃ || ೬೫ ||
 ನಾಃಭಿನಾದ್ಯಾ ಗುರೋಃ ಪತ್ನೀ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾಂಘ್ರೀ ಯುವತೀ ಸತೀ |
 ಕ್ವಾಸಿ ವಿಂಶತಿವರ್ಷೇಣ ಜ್ಞಾತ್ಯಣಾ ಗುಣದೋಷಯೋಃ || ೬೬ ||

೬೦. ಅರಿಯದೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ವಾಲಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ದ್ವಿಜನು ಮಿಂದು ಸೂರ್ಯನನ್ನಾರಾಧಿಸಿ 'ಪುನರ್ಮಾಮಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಋಕ್ಕನ್ನು ಮೂರುಸಾರಿ ಜಪಿಸಬೇಕು.

೬೧. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸ್ವಧರ್ಮನಿರತರೂ, ವೇದಯಜ್ಞಕ್ರಿಯೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಮಾಡಬೇಕು.

೬೨. ರೋಗವಿಲ್ಲದವನು ಏಳುದಿನ ಭಿಕ್ಷಾಟನ, ಸಮಿಧಾದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾರ್ಹನಾಗುವನು.

೬೩. ಗುರುವಿನ ಮುಂದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಿಬಂದಂತೆ ಜೀಷ್ಟಮಾಡಕೂಡದು. ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷಣವಿಲ್ಲದೆ ಅವನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು.

೬೪. ಎಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ನಿಂದೆ, ಅಪವಾದಗಳು ಕೇಳಿಸುವವೋ, ಅಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೬೫. ಗುರುವಿನ ಮೇಲೆ ಅಪವಾದವಾಡುವುದರಿಂದ ಕತ್ತೆಯೂ, ನಂದಿಸುವುದರಿಂದ ನಾಯಿಯೂ, ಅಸೂಯೆಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಪಕೀಟವೂ, ಮುಂದೆಯೇ ಕುಳಿತು ಭುಂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಕೃಮಿಯೂ ಆಗುವನು.

೬೬. ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನರಿತ ಇಪ್ಪತ್ತುವರ್ಷದ ಯುವಕನಾದ ಶಿಷ್ಯನು ಯುವತಿಯಾದ ಗುರುಪತ್ನಿಗೆ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬಾರದು.

ಸ್ವಭಾವಶ್ಚಂಚಲಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ದೋಷಃ ಪುಂಸಾಮತಃ ಸ್ಮೃತಃ |

ಪ್ರಮಾದಾಸು ಪ್ರಮಾದ್ಯಂತಿ ಕ್ವಚಿನ್ನೈವ ವಿಪಶ್ಚಿತಃ || ೬೭ ||

ವಿದ್ವಾಂಸಮಪ್ಯವಿದ್ವಾಂಸಂ ಯತಸ್ತಾ ಧರ್ಷಯಂತ್ಯಲಂ |

ಸ್ವವಶಂ ವಾಸಿ ಕುರ್ವಂತಿ ಸೂತ್ರಬದ್ಧಶಕುಂತವತ್ || ೬೮ ||

ನ ಮಾತ್ರಾ ನ ದುಹಿತ್ರಾ ನಾ ನಸ್ವಸ್ತೃಕಾಂತಶೀಲತಾ |

ಬಲವಂತೀಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯತ್ರ ಮೋಹಯಂತ್ಯಸಿ ಕೋವಿದಾನ್ || ೬೯ ||

ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಖನನ್ಯದ್ವದ್ಭೂಮೇರ್ವಾರ್ಯಧಿಗಚ್ಛತಿ |

ಶುಕ್ರಾಷಯಾ ಗುರೋಸ್ತದ್ವದ್ವಿದ್ಯಾಂ ಶಿಷ್ಯೋಽಧಿಗಚ್ಛತಿ || ೭೦ ||

ಶಯಾನಮಭ್ಯುದಯತೇ ಬ್ರಧ್ನಶ್ಚೇದ್ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಾಂ |

ಪ್ರಮಾದಾದಥ ನಿನ್ಲೋಚೇಜ್ಜಪನ್ನುಪವಸೇದ್ವಿನಂ || ೭೧ ||

ಸುತಸ್ಯ ಸಂಭವೇ ಕ್ಲೇಶಂ ಸಹೇತೇಪಿತರೌ ಚ ಯತ್ |

ಶಕ್ಯಾ ವರ್ಷಶತೇನಾಸಿ ನೋ ಕರ್ತುಂ ತಸ್ಯ ನಿಷ್ಪತಿಃ || ೭೨ ||

ಅತಸ್ತಯೋಃ ಪ್ರಿಯಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಗುರೋರಪಿ ಚ ಸರ್ವದಾ |

ತ್ರಿಷು ತೇಷು ಸುತುಷ್ಟೇಷು ತಪಃ ಸರ್ವಂ ಸಮಾಪ್ಯತೇ || ೭೩ ||

೬೭. ಹೆಂಗಸರ ಸ್ವಭಾವವು ತೀರ ಚಂಚಲವಾದುದರಿಂದ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ದೋಷವುಂಟಾಗುವುದು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

೬೮. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೂ, ಮೂಢರನ್ನೂ ಸಮಸಮವಾಗಿ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಿಸುವರು. ಅಥವಾ ದಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ತಮ್ಮ ಅಧೀನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು.

೬೯-೭೦. ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಪುರುಷನು ತಾಯಿ, ಮಗಳು, ಸಹೋದರಿಯರೊಡನೆ ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿರಬಾರದು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅಗೆದರೆ ನೀರು ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುಸೇವೆಯಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೭೧. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಮಲಗಿರುವಾಗ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದರೂ, ಅಸ್ತಂಗತನಾದರೂ ಜಪಿಸುತ್ತ ಹಗಲು ಉಪವಾಸಮಾಡಬೇಕು.

೭೨. ಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೂರುವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ.

೭೩. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೂ, ಗುರುವಿಗೂ ಹಿತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಮೂವರೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಲು ಸಮಸ್ತ ತಪಸ್ಸೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ತೇಷಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಶುಶ್ರೂಷಾ ಪರಮಂ ತಪ ಉಚ್ಯತೇ |

ತಾನತಿಕ್ರಮ್ಯ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ತನ್ನಸಿದ್ಧೀತ್ಯದಾಚನ || ೭೪ ||

ತ್ರಿನೇವಾನ್ಮೂನ್ಯಮಾರಾಧ್ಯ ತ್ರಿಂಲ್ಲೋಕಾನ್ಮಜಯೇತ್ಸುಧೀಃ |

ದೇವವದ್ವಿವಿ ದೀವ್ಯೇತ ತೇಷಾಂ ತೋಷಂ ವಿವರ್ಧಯನ್ || ೭೫ ||

ಭೂಲೋಕಂ ಜನನೀಭಕ್ತ್ಯಾ ಭುವಲೋಕಂ ತಥಾ ಪಿತುಃ |

ಗುರೋಃ ಶುಶ್ರೂಷಣಾತ್ವತ್ಸತ್ಸರ್ವಲೋಕಂ ಚ ಜಯೇತ್ಪುತೀ || ೭೬ ||

ಏತದೇವ ಸೃಣಾಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪುರುಷಾರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಂ |

ಯದೇತೇಷಾಂ ಹಿ ಸಂತೋಷ ಉಪಧರ್ಮೋನ್ಯ ಉಚ್ಯತೇ || ೭೭ ||

ಅಧೀತ್ಯ ವೇದಾನ್ವೇದೌ ನಾ ವೇದಂ ವಾಪಿ ಕ್ರಮಾದ್ವಿಜಃ |

ಅಪ್ರಸ್ಥಲದ್ವೈಹೃಚರ್ಯೋ ಗೃಹಾಶ್ರಮಮಥಾಶ್ರಯೇತ್ || ೭೮ ||

ಅವಿಪ್ಲುತಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೋ ವಿಶ್ವೇಶಾನ್ಮಗ್ರಹಾಧ್ಯವೇತ್ |

ಅನುಗ್ರಹಶ್ಚ ನೈಶ್ವೇಶಃ ಕಾಶೀಪ್ರಾಪ್ತಿಕರಃ ಪರಃ || ೭೯ ||

ಕಾಶೀಪ್ರಾಪ್ತ್ಯಾ ಭಜೇಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಾನ್ವಿರ್ವಾಣಮೃಚ್ಯತಿ |

ನಿರ್ವಾಣಾರ್ಥಂ ಪ್ರಯತ್ನೋಹಿ ಸದಾಚಾರಸ್ಯ ಧೀಮತಾಂ || ೮೦ ||

೭೪. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಮೂವರ ಸೇವೆಯು ಉತ್ತಮತಪಸ್ಸನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅವರನ್ನು ವಿವಿಧ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೭೫. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಆ ಮೂವರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ ಉತ್ತಮಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ವಿನೋದಿಸುವನು.

೭೬. ಪುಣ್ಯವಂತನು ತಾಯಿಯಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭೂಲೋಕವನ್ನೂ, ತಂದೆಯಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭುವಲೋಕವನ್ನೂ, ಗುರುಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನು.

೭೭. ಈ ತಂದೆ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಹಿಂಸೆಮಾಡದಿರುವುದೇ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಚತುಷ್ಟಯವು. ಇತರ ಉಪಧರ್ಮವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು.

೭೮. ದ್ವಿಜನು ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಎರಡು ವೇದಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಒಂದು ವೇದವನ್ನಾಗಲಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಸ್ಥಾಲಿತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೭೯. ಮನುಷ್ಯನು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಸ್ಥಲಿತಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗುವನು. ಆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹವು ಕಾಶಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು.

೮೦. ಕಾಶೀಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷ

ಸದಾಚಾರೋ ಗೃಹೇ ಯದ್ವನ್ನ ತಥಾಸ್ಥಾಶ್ರಮಾಂತರೇ |
 ವಿದ್ಯಾಜಾತಂ ಪಠಿತ್ವಾಂತೇ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಮಾಶ್ರಯೇತ್ || ೮೧ ||
 ಗೃಹಾಶ್ರಮಾತ್ಪರಂ ನಾಸ್ತಿ ಯದಿ ಪತ್ನೀ ವಶಂವದಾ |
 ಅನುಕೂಲ್ಯಂ ಹಿ ದಂಪತ್ಯೋಸ್ತ್ರಿವರ್ಗೋದಯಹೇತವೇ || ೮೨ ||
 ಅನುಕೂಲ್ಯಂ ಕಲತ್ರಂ ಚೇತ್ರಿದಿವೇನಾಪಿ ಕಿಂ ತತಃ |
 ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಂ ಕಲತ್ರಂ ಚೇನ್ನ ರಕೇಣಾಪಿ ಕಿಂ ತತಃ || ೮೩ ||
 ಗೃಹಾಸ್ಥಶ್ರಮಃ ಸುಖಾರ್ಥಾಯ ಭಾರ್ಯಾಮೂಲಂ ಚ ತತ್ಸುಖಂ |
 ಸಾ ಚ ಭಾರ್ಯಾ ವಿನೀತಾಯಾ ತ್ರಿವರ್ಗೋ ವಿನಯೋ ಧ್ರುವಂ || ೮೪ ||
 ಜಲೌಕಯೋಪಮಾಯಂತೇ ಪ್ರಮದಾ ಮಂದಬುದ್ಧಿಭಿಃ |
 ವ್ಯಗೀದೃಶಾಂ ಜಲೌಕಾನಾಂ ವಿಚಾರಾನ್ಮಹದಂತರಂ || ೮೫ ||
 ಜಲೌಕಾ ಕೇವಲಂ ರಕ್ತಮಾದದಾನಾ ತಪಸ್ವಿನೀ |
 ಪ್ರಮದಾ ಸರ್ವದಾದತ್ತೇ ಚಿತ್ತಂ ವಿತ್ತಂ ಬಲಂ ಸುಖಂ || ೮೬ ||
 ದಕ್ಷಾ ಪ್ರಜಾವತೀ ಸಾಧ್ವೀ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಸ ವಶಂವದಾ |
 ಗುಣೈರಮಿಾಭಿಃ ಸಂಯುಕ್ತಾ ಸಾ ಶ್ರೀಃ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಧಾರಿಣೀ || ೮೭ ||

ವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸದಾಚಾರನಿರತ ರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರು.

೮೧. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದಂತೆ ಇತರ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಕಲಿತ ತರನಾಯ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೮೨-೮೩. ಪತ್ನಿಯು ಸ್ವಾರ್ಥಿನಳಾಗಿದ್ದರೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದುದಿಲ್ಲ. ದಂಪತಿಗಳ ಅನುಕೂಲ್ಯವು ಧರ್ಮಾರ್ಥಾದಿ ತ್ರಿವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದು. ಪತ್ನಿಯು ಅನುಕೂಲಳಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದೇನುಪ್ರಯೋಜನ? ಅವಳು ಪ್ರತಿಕೂಲಳಾದರೆ ಬೇರೆ ನರಕದಿಂದ ತಾನೇ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ?

೮೪. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವು ಸುಖಕ್ಕೆ ಮೂಲವು. ಆ ಸುಖವು ಭಾರ್ಯೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಪತ್ನಿಯು ವಿನೀತಳಾಗಿದ್ದರೆ ತ್ರಿವರ್ಗವೂ, ವಿನಯವೂ ಲಭಿಸುವವು.

೮೫. ಮೂಢರು, ಹೆಂಗಸರು ಜಿಗಣಿಗೆ ಸಮಾನರೆನ್ನುವರು. ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ, ಜಿಗಣಿಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದು.

೮೬. ಜಿಗಣಿಯು ಕೇವಲ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರುವುದು. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮನಸ್ಸು, ದ್ರವ್ಯ, ಬಲ, ಸುಖ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಹೀರುವಳು.

೮೭. ಕುಶಲಳೂ, ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳವಳೂ, ಪತಿವ್ರತೆಯೂ, ಸವಿನುಡಿಯನ್ನಾ

ಗುರೋರನುಜ್ಞಯಾ ಸ್ವಾತ್ಮಾ ವ್ರತಂ ವೇದಂ ಸಮಾಪ್ಯ ಚ |
 ಉದ್ವಹೇತ ತತೋ ಭಾರ್ಯಾಂ ಸವರ್ಣಾಂ ಸಾಧುಲಕ್ಷಣಾಂ || ೮೮ ||
 ಜನೇತುರಸಗೋತ್ರಾ ಯಾ ಮಾತುರ್ಯಾಃ ಪೃಥುಸಿಂಹಕಾ |
 ದಾರಕರ್ಮಣಿ ಯೋಗ್ಯಾ ಸಾ ದ್ವಿಜಾನಾಂ ಧರ್ಮವೃದ್ಧಯೇ || ೮೯ ||
 ಸ್ತ್ರೀಸಂಬಂಧೇಷ್ಯಪಸ್ಕಾರಿಕ್ಷಯಿಶ್ಚಿತ್ತಿಕುಲಂ ತ್ಯಜೇತ್ |
 ಅಭಿಶಸ್ತಿ ಸಮಾಯುಕ್ತಂ ತಥಾ ಕನ್ಯಾಪ್ರಸೂಂ ತ್ಯಜೇತ್ || ೯೦ ||
 ರೋಗಗೋನಾಂ ಭ್ರಾತೃಮತೀಂ ಸ್ವಸ್ತಾತ್ಕೃಂಚಿಲ್ಲಘೀಯಸೀಂ |
 ಉದ್ವಹೇತ ದ್ವಿಜೋ ಭಾರ್ಯಾಂ ಸೌಮ್ಯಾಸ್ಯಾಂ ಮೃದುಭಾಷಿಣೀಂ || ೯೧ ||
 ನ ಪರ್ವತರ್ಕ್ಷವೃಕ್ಷಾಹ್ವಾಂ ನ ನದೀಸರ್ಪನಾಮಿಕಾಂ |
 ನ ಪಕ್ಷ್ಯಹಿಪ್ರೇಷ್ಯನಾಮ್ನಾಂ ಸೌಮ್ಯಾಖ್ಯಾಮುದ್ವಹೇತ್ಸುಧೀಃ || ೯೨ ||
 ನ ಚಾತಿರಿಕ್ತಗೋನಾಗೀಂ ನಾತಿದೀರ್ಘಾಂ ನ ವಾ ಕೃಶಾಂ |
 ನಾಃಲೋಮಿಕಾಂ ನಾತಿಲೋಮಾಂ ನಾಸ್ನಿಗ್ಧಸೂಲಮೌಲಿಜಾಂ || ೯೩ ||

ಡುವವಳೂ, ಸ್ವಾಧೀನಳೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೆಂಗಸಿನ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ
 ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಎನ್ನಬೇಕು.

೮೮. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಗುರುವಿನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತನಾಗಿ
 ವೇದವ್ರತಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಸಜಾತಿಯ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು
 ವರಿಸಬೇಕು.

೮೯. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಮಾರನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಗೋತ್ರಳಲ್ಲದವಳೂ,
 ತಾಯಿಯ ಅಪಸಿಂಹಳೂ ಆದ ಕನ್ಯೆಯು ಧರ್ಮವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ವಿವಾಹಮಾಡಿ
 ಕೊಳ್ಳಲರ್ಹಳು.

೯೦. ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅಪಸ್ಕಾರ, ಕ್ಷಯ,
 ಕುಷ್ಮರೋಗಗಳುಳ್ಳದೂ, ಅಪವಾದದಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಕನ್ಯೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಸವಿ
 ಸುವುದೂ ಆದ ವಂಶವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೯೧. ದ್ವಿಜನು ರೋಗವಿಲ್ಲದವಳೂ, ಸಹೋದರನುಳ್ಳವಳೂ, ತನಗಿಂತ
 ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆವಯಸ್ಸಿನವಳೂ, ಸೌಮ್ಯಮುಖವುಳ್ಳವಳೂ, ಮೃದುವಾಗಿ ಮಾತ
 ನಾಡುವವಳೂ ಆದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೯೨. ಪರ್ವತ, ನಕ್ಷತ್ರ, ವೃಕ್ಷ, ನದಿ, ಸರ್ಪ, ಪಕ್ಷಿ, ದಾಸಿ, ಈ
 ಹೆಸರುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸೌಮ್ಯವಾದ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೯೩. ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಅವಯವವುಳ್ಳವಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ಉದ್ದವಾದವಳೂ,
 ಕೃಶಳೂ, ರೋಮವಿಲ್ಲದವಳೂ, ಅತ್ಯಂತ ರೋಮವುಳ್ಳವಳೂ, ನುಣುಪಾಗಿರದ
 ದಪ್ಪವಾದ ಕೂದಲುಳ್ಳವಳೂ ಆದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

ಮೋಹಾತ್ಮನುಪಯಚ್ಛೇತ ಕುಲಹೀನಾಂ ನ ಕನ್ಯಕಾಂ ।

ಹೀನೋಪಯನುನಾದ್ಯಾತಿ ಸಂತಾನಮಸಿ ಹೀನತಾಂ || ೯೪ ||

ಲಕ್ಷ್ಮಣಾನಿ ಪರೀಕ್ಷ್ಯಾದೌ ತತಃ ಕನ್ಯಾಂ ಸಮುದ್ಯಹೇತ್ ।

ಸುಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಸದಾಚಾರಾ ಪತ್ಯುರಾಯುರ್ವಿವರ್ಧಯೇತ್ || ೯೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಸಮಾಚಾರ ಇತಿ ತೇ ಸಮುದೀರಿತಃ ।

ಘಟೋದ್ಭವ ಪ್ರಸಂಗೇನ ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಣಮಥ ಬ್ರುವೇ || ೯೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾರೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸಮಾಚಾರವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ಷಟ್ಪಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೯೪. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹೀನಕುಲದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ
ಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಂತತಿಯೂ ಹೀನವಾಗುವುದು.

೯೫. ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮತ್ತು ಸದಾಚಾರಗಳುಳ್ಳ ಕನ್ಯೆಯು ಪತಿಯ
ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಳು.

೯೬. ಅಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ! ಹೀಗೆ ನಿನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯ ಆಚಾರವನ್ನು
ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಬಳಿಕ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದನುಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾರೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸಮಾಚಾರವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೭ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತತ್ರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣವರ್ಣನಂ

ಸ್ಯಂದ ಉವಾಚ :-

ಸದಾ ಗೃಹೀ ಸುಖಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಸ್ತ್ರೀ ಲಕ್ಷಣವತೀ ಯದಿ ।
 ಅತಃ ಸುಖಸಮೃದ್ಧ್ಯರ್ಥಮಾದೌ ಲಕ್ಷಣಮಿಾಕ್ಷಯೇತ್ ॥ ೧ ॥
 ವಪುರಾವರ್ತಗಂಧಾಶ್ಚ ಭಾಯಾ ಸತ್ವಂ ಸ್ವರೋ ಗತಿಃ ।
 ವರ್ಣಶ್ಚೇದಷ್ಯಧಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಬುಧೈರ್ಲಕ್ಷಣಭೂಮಿಕಾ ॥ ೨ ॥
 ಆಸಾದತಲಮಾರಭ್ಯ ಯಾವನ್ಮೌಲಿರುಹಂ ಕ್ರಮಾತ್ ।
 ಶುಭಾಃ ಶುಭಾನಿ ವಕ್ಷ್ಯಾನ್ಮಿ ಲಕ್ಷಣಾನಿ ಮುನೇ ಶೃಣು ॥ ೩ ॥
 ಆದೌ ಸಾದತಲಂ ರೇಖಾಸ್ತತೋಽಂಗುಷ್ಠಾಽಂಗುಲೀ ನಖಾಃ ।
 ಪೃಷ್ಠಗುಲ್ಫದ್ವಯಂ ಪಾಷ್ಣೀ ಜಂಘೇ ರೋಮಾಣಿ ಜಾನುನೀ ॥ ೪ ॥
 ಉರೂ ಕಟೇ ನಿತಂಬಸ್ತಿಗ್ಧಗೋ ಜಘನಬಸ್ತಿಕೇ ।
 ನಾಭಿಃ ಕುಕ್ಷಿದ್ವಯಂ ಪಾಶ್ವೋದರಮಧ್ಯವಲಿತ್ರಯಂ ॥ ೫ ॥
 ರೋಮಾಲೀ ಹೃದಯಂ ವಕ್ತ್ರೋ ವಕ್ತ್ರೋಜದ್ವಯಚೂಚುಕಂ ।
 ಜತ್ರಸ್ಯಂಧಾಂಸಕಕ್ಷಾದೋರ್ಮುಣಿಬಂಧಕರದ್ವಯಂ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣವರ್ಣನ

೧. ಸ್ಯಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಪತ್ನಿಯು ಲಕ್ಷಣವತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಗೃಹಸ್ಥನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಿಯಾಗಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ಸುಖಸಮೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮೊದಲು ಸ್ತ್ರೀಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

೨. ಶರೀರ, ಸುಳಿ, ಸುವಾಸನೆ, ಕಾಂತಿ, ಮನಸ್ಸು, ಸ್ವರ, ಗಮನ, ಬಣ್ಣ ಇವೆಂಟೂ ಲಕ್ಷಣವಾದವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವರು.

೩. ಮುನಿಯೇ ! ಅಂಗಾಲಿನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ತಲೆಗೂದಲಿನವರೆಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶುಭಾಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೪-೬. ದೋಷವಿಲ್ಲದ ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಾಲು, ಹೆಬ್ಬರಳು, ಇತರ ಬೆರಳುಗಳು, ಉಗುರು, ಹಿಂಭಾಗ, ಕಾಲಿನ ಗಂಟು, ಹಿಮ್ಮಡಿ, ಮೊಣಕಾಲುಗಳ ಕೆಳಭಾಗ, ರೋಮಗಳು, ಮೊಣಕಾಲು, ತೊಡೆ, ಸೊಂಟ, ನಿತಂಬ, ನಿತಂಬದ ಮೇಲ್ಭಾಗ, ಯೋನಿ, ಸೊಂಟದ ಮುಂಭಾಗ, ಹೊಕ್ಕಳಿನ ಕೆಳಭಾಗ, ಹೊಕ್ಕಳು, ಹೊಟ್ಟೆ, ಕಿಬ್ಬೊಟ್ಟೆ, ನಡು, ತ್ರಿವಳಿ, ರೋಮಗಳ ಸಾಲು, ಹೃದಯ, ವಕ್ಷಸ್ಥಳ,

ಸಾಣಿಪೃಷ್ಠಂ ಸಾಣಿತಲಂ ರೇಖಾಽಂಗುಷ್ಠಾಽಂಗುಲೀನಖಾಃ |

ಪೃಷ್ಠಃ ಕೃಕಾಟಿಕಾ ಕಂಠೇ ಚಿಬುಕಂ ಚ ಹನುದ್ವಯಂ || ೭ ||

ಕಪೋಲೌ ವಕ್ತ್ರಮಧರೋತ್ತರೋಷ್ಠೌ ದ್ವಿಜಜಿಹ್ವಕಾಃ |

ಘಂಟಿಕಾ ತಾಲುಹಸಿತಂ ನಾಸಿಕಾಕ್ಷುತಮಕ್ಷಿಣೇ || ೮ ||

ಪಕ್ಷ್ಯಭ್ರೂಕರ್ಣಭಾಲಾನಿ ಮೌಲಿಸೀಮಂತಮೌಲಿಜಾಃ |

ಷಷ್ಠಿಃ ಷಡುತ್ತರಾ ಯೋಷಿದಂಗಲಕ್ಷಣಸತ್ಪನಿಃ || ೯ ||

ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸಾದತಲಂ ಸ್ಥಿಗ್ಧಂ ಮಾಂಸಲಂ ಮೃದುಲಂ ಸಮಂ |

ಅಸ್ತೇದಮುಷ್ಣಮರುಣಂ ಬಹುಭೋಗೋಚಿತಂ ಸ್ಪೃತಂ || ೧೦ ||

ರೂಕ್ಷಂ ನಿವರ್ಣಂ ಪರುಷಂ ಖಂಡಿತಪ್ರತಿಬಿಂಬಕಂ |

ಶೂರ್ಪಕಾರಂ ನಿಶುಷ್ಕಂ ಚ ದುಃಖದೌರ್ಭಾಗ್ಯಸೂಚಕಂ || ೧೧ ||

ಚಕ್ರಸ್ವಸ್ತಿಕಶಂಖಾಬ್ಜಧ್ವಜಮಾನಾತಪತ್ರವತ್ |

ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾದತಲೇ ರೇಖಾ ಸಾ ಭನೇತ್ಕ್ರಿಸ್ತಿಸಾಽಂಗನಾ || ೧೨ ||

ಭನೇದಖಂಡಭೋಗಾಯೋರ್ಧ್ವಾ ಮಧ್ಯಾಂಗುಲಿಸಂಗತಾ |

ರೇಖಾಖುಸರ್ಪಕಾಕಾಭಾ ದುಃಖದಾರಿದ್ರ್ಯಸೂಚಿಕಾ || ೧೩ ||

ಕುಚ, ಕುಚಾಗ್ರ, ಹೆಗಲಿನ ಸಂದು, ಹೆಗಲು, ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗ, ಕಂಕುಳು, ಭುಜ, ಕೈಗಂಟು, ಹಸ್ತ, ಕೈಹಿಂಭಾಗ, ಅಂಗೈ, ರೇಖೆ, ಕೈಯಹೆಬ್ಬೆರಳು, ಇತರ ಬೆರಳುಗಳು, ಉಗುರು, ಬೆನ್ನುಮೂಳೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ, ಕುತ್ತಿಗೆ, ಗಡ್ಡ, ಕಪೋಲಗಳ ಮುಂದಿನಭಾಗ, ಕಪೋಲ, ಮುಖ, ತುಟಿ, ಮೇಲ್ತುಟಿ, ಹಲ್ಲು, ನಾಲಿಗೆ, ನಾಲಿಗೆಯ ಕೆಳಭಾಗ, ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ, ನಗು, ಮೂಗು, ಹಸಿವು, ಕಣ್ಣು, ಠೆಪ್ಪೆ, ಹುಬ್ಬು, ಕಿವಿ, ಹಣೆ, ತಲೆ, ಬೈತಲೆ, ತಲೆಗೂದಲು ಈ ಅರುವತ್ತಾರೂ ಹೆಂಗಸಿನ ಲಕ್ಷಣಸ್ಥಾನಗಳು.

೧೦. ಹೆಂಗಸರ ಅಂಗಾಲು ನುಣುವೂ, ಪುಷ್ಟವೂ, ಮೃದುವೂ, ಸಮವೂ ಆಗಿದ್ದು, ಬೆವರಿಲ್ಲದೆ ಬಿಸಿಯೊಡಗೂಡಿ ಕೆಂಪಗಿದ್ದರೆ ಬಹು ಸುಖಭೋಗಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗುವುದು.

೧೧. ಕಠಿನವೂ, ಕಳೆಗುಂದಿರುವುದೂ, ಒರಟೂ, ಹೆಜ್ಜೆಯೂರದಿರುವುದೂ, ಮೊರದಂತಿರುವುದೂ, ಒಣಗಿರುವುದೂ ಆದ ಅಂಗಾಲು ದುಃಖದೌರ್ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

೧೨. ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯ ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಚಕ್ರ, ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಶಂಖ, ಕಮಲ, ಧ್ವಜ, ಮಾನು, ಛತ್ರ ಇವುಗಳ ರೇಖೆಗಳಿರುವುವೋ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ರಾಜಪತ್ನಿಯಾಗುವಳು.

೧೩. ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ತುಟಿವಾದ ಮಧ್ಯದ ಬೆರಳಿನೊಡನೆ ಸೇರಿದ ರೇಖೆಯು ಅಖಂಡಭೋಗಸೂಚಕವಾಗುವುದು. ಇಲಿ, ಸರ್ಪ, ಕಾಗೆಯಂತಿರುವ ರೇಖೆಗಳು ದುಃಖ ಮತ್ತು ಬಡತನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುವು.

ಉನ್ನತೋ ಮಾಂಸಲೋಽಂಗುಷ್ಠೋ ವರ್ತುಲೋಽತುಲಭೋಗದಃ |

ವಕ್ರೋ ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚ ಚಿಪಿಟಃ ಸುಖಸೌಭ್ಯಾಗಭುಂಜಕಃ || ೧೪ ||

ವಿಧವಾ ವಿಪುಲೇನ ಸ್ಯಾದ್ವಿಘ್ನಾರ್ಥಾಂಗುಷ್ಠೇನ ದುರ್ಭಗಾ |

ಮೃದವೋಽಂಗುಲಯಃ ಶಸ್ತ್ರಾ ಘನಾವೃತ್ತಾಃ ಸಮುನ್ನತಾಃ || ೧೫ ||

ದೀರ್ಘಾಽಂಗುಲೀಭಿಃ ಕುಲಟಾ ಕೃತಾಭಿರತಿರ್ಥನಾ |

ಹ್ರಸ್ವಾಯುಷ್ಯಾ ಚ ಹ್ರಸ್ವಾಭಿರ್ಭುಗ್ನಾಭಿರ್ಭುಗ್ನವರ್ತಿನೀ || ೧೬ ||

ಚಿಪಿಟಾಭಿರ್ಭವೇದ್ಧಾಸೀ ವಿರಲಾಭಿದ್ರಿಧೀ |

ಪರಸ್ಪರಂ ಸಮಾರೂಢಾಃ ಪಾದಾಽಂಗುಲೋ ಭವಂತಿ ಹಿ || ೧೭ ||

ಹತ್ವಾ ಬಹೂನಸಿ ಪತೀನ್ವರಪ್ರೇಷ್ಯಾ ತದಾ ಭವೇತ್ |

ಯಸ್ಯಾಃ ಪಥಿ ಸಮಾಯಾಂತ್ಯಾ ರಜೋ ಭೂಮೇಃ ಸಮುಚ್ಛಲೇತ್ ||

ಸಾ ಪಾಂಸುಲಾ ಪ್ರಜಾಯೇತ ಕುಲತ್ರಯವಿನಾಶಿನೀ |

ಯಸ್ಯಾಃ ಕನಿಷ್ಠಿಕಾ ಭೂಮಿಂ ನ ಗಚ್ಛಂತ್ಯಾಃ ಪರಿಸ್ಪರ್ಶೇತ್ || ೧೮ ||

ಸಾ ನಿಹತ್ಯ ಪತಿಂ ಯೋಷಿದ್ವಿತ್ತೀಯಂ ಕುರುತೇ ಪತಿಂ |

ಅನಾಮಿಕಾ ಚ ಮಧ್ಯಾ ಚ ಯಸ್ಯಾ ಭೂಮಿಂ ನ ಸಂಸ್ಪರ್ಶೇತ್ || ೨೦ ||

೧೪. ಎತ್ತರವೂ, ಪುಷ್ಪವೂ, ಗುಂಡಗೂ ಇರುವ ಬೆರಳು ಅತಿಶಯಭೋಗ ವನ್ನೀಯುವುದು. ಸೊಟ್ಟಗೂ, ಕುಳ್ಳಗೂ, ಚಪ್ಪಟೆಯೂ ಆದ ಬೆರಳು ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವುದು.

೧೫. ವಿಶಾಲವಾದ ಬೆರಳಿದ್ದರೆ ವಿಧವೆಯೂ, ಉದ್ದವಾದ ಬೆರಳಿದ್ದರೆ ದುರ್ಭಗಲೂ ಆಗುವಳು. ಮೃದುವೂ, ಗಟ್ಟಿಯೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ಎತ್ತರವೂ ಆದ ಬೆರಳುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುವು.

೧೬. ಉದ್ದವಾದ ಬೆರಳುಗಳಿದ್ದರೆ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ, ಕೃಶವಾದ ಬೆರಳಿದ್ದರೆ ಬಡವಳೂ, ಕುಳ್ಳಗಿರುವ ಬೆರಳಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಾಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಸೊಟ್ಟಗಿರುವ ಬೆರಳಿದ್ದರೆ ವಕ್ರಸ್ವಭಾವದವಳೂ ಆಗುವಳು.

೧೭-೨೦. ಚಪ್ಪಟೆಯಾದ ಬೆರಳುಗಳಿದ್ದರೆ ದಾಸಿಯೂ, ವಿರಳವಾದ ಬೆರಳುಗಳಿದ್ದರೆ ದರಿದ್ರಳೂ ಆಗುವಳು. ಯಾವಳ ಪಾದದ ಬೆರಳುಗಳು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವವೋ, ಅವಳು ಅನೇಕ ಪತಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಪರರ ದಾಸಿಯಾಗುವಳು. ಯಾವಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಭೂಮಿಯಿಂದ ದೂಳು ಮೇಲಕ್ಕೆಳೆಳುವುದೋ, ಅವಳು ಮೂರು ಕುಲಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯಾಗುವಳು. ಯಾವಳ ಕಿರುಬೆರಳು ನಡೆಯುವಾಗ ನೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವಳು ಗಂಡನನ್ನು ಕೊಂದು ಎರಡನೆಯವನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಮಿಂಚಿನ ಬೆರಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟದವಳು

ಪತಿದ್ವಯಂ ನಿಹಂತ್ಯಾ ದ್ಯಾ ದ್ವಿತೀಯಾ ಚ ಪತಿತ್ರಯಂ ।

ಪತಿಹೀನತ್ವಕಾರಿಣ್ಯಾ ಹೀನೇ ತೇ ದ್ವೇ ಇಮೇ ಯದಿ || ೨೧ ||

ಪ್ರದೇಶಿನೀ ಭವೇದ್ಯಸ್ಯಾ ಅಂಗುಷ್ಠಾವ್ಯತಿರೇಕಿಣೀ ।

ಕನ್ಯೈವ ಕುಲಟಾ ಸಾ ಸ್ಯಾದೇಷ ಏವ ವಿನಿಶ್ಚಯಃ || ೨೨ ||

ಸ್ನಿಗ್ಧಾಃ ಸಮುನ್ನತಾಸ್ತಾಮ್ರಾ ವೃತ್ತಾಃ ಪಾದನಖಾಃ ಶುಭಾಃ || ೨೩ ||

ರಾಜ್ವೀತ್ವಸೂಚಕಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪಾದಪೃಷ್ಠಂ ಸಮುನ್ನತಂ ।

ಅಸ್ತೇದಮಶಿರಾಧ್ಯಂ ಚ ಮಸೃಣಂ ಮೃದುಮಾಂಸಲಂ || ೨೪ ||

ದರಿದ್ರಾ ಮಧ್ಯನಮ್ರೇಣ ಶಿರಾಲೇನ ಸದಾಽಧ್ಯಗಾ ।

ರೋಮಾಥ್ಯೇನ ಭವೇದ್ದಾಸೀ ನಿರ್ಮಾಂಸೇನ ಚ ದುರ್ಭಗಾ || ೨೫ ||

ಗೂಢೌ ಗುಲ್ಫೌ ಶಿವಾಯೋಕ್ತಾವಶಿರಾಲೌ ಸುವರ್ತುಲೌ ।

ಸ್ಥಪುಟೌ ಶಿಥಿಲೌ ದೃಶ್ಯೌ ಸ್ಯಾತಾಂ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಸೂಚಕೌ || ೨೬ ||

ಸಮಸಾಕ್ಷಿಃ ಶುಭಾ ನಾರೀ ಪೃಥುಸಾಕ್ಷಿಶ್ಚ ದುರ್ಭಗಾ ।

ಕುಲಟೋನ್ನತಸಾಕ್ಷಿಃ ಸ್ಯಾದ್ವೀರ್ಘಸಾಕ್ಷಿಶ್ಚ ದುಃಖಭಾಕ್ || ೨೭ ||

ಇಬ್ಬರು ಗಂಡಂದಿರನ್ನೂ, ಮಧ್ಯದ ಬೆರಳು ಮುಟ್ಟಿದವಳು ಮೂರುಮಂದಿ ಗಂಡಂದಿರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವಳು. ಈ ಎರಡೂ ಬೆರಳುಗಳು ನೆಲವನ್ನು ಸೋಕದಿದ್ದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗಂಡಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೧-೨೩. ಯಾವಳ ಎರಡನೆಯ ಬೆರಳು ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದೋ, ಅವಳು ಕನ್ಯೆಯಾಗಿರುವಾಗಲೇ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯಾಗುವಳು. ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು. ನುಣುಪೂ, ಎತ್ತರವೂ, ಕೆಂಪೂ, ಗುಂಡಗೂ ಇರುವ ಕಾಲಿನ ಬೆರಳುಗುರುಗಳು ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು.

೨೪. ಎತ್ತರವೂ, ಬೆವರಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ನರಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ನುಣುಪೂ, ಪುಷ್ಪವೂ ಆದ ಅಂಗಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯು ರಾಣಿಯಾಗುವಳೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

೨೫. ಅಂಗಾಲು ನಡುವೆ ಬಗ್ಗಿದ್ದರೆ ಬಡವಳೂ, ನರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಡೆಯುವವಳೂ, ಕೂದಲುಗಳಿದ್ದರೆ ಸೇವಕಳೂ, ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದುರ್ಭಗಳೂ ಆಗುವಳು.

೨೬. ಗೂಢವೂ, ನರಗಳುಳ್ಳವೂ, ವರ್ತುಲವೂ ಆದ ಕಾಲುಗಂಟುಗಳು ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ನಿಮ್ನೋನ್ನತವೂ, ಸಡಿಲವೂ, ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೂ ಆದ ಕಾಲುಗಂಟುಗಳು ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುವು.

೨೭. ಸರಿಯಾದ ಹಿಮ್ಮಡಿಯುಳ್ಳವಳು ಶುಭಕರಳೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಹಿಮ್ಮಡಿಯುಳ್ಳವಳು ದುರ್ಭಗಳೂ, ಎತ್ತರವಾದ ಹಿಮ್ಮಡಿಯುಳ್ಳವಳು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ, ಉದ್ದವಾದ ಹಿಮ್ಮಡಿಯುಳ್ಳವಳು ದುಃಖಿನಿಯೂ ಆಗುವಳು.

ರೋಮಹೀನೇ ಸಮೇ ಸ್ನಿಗ್ಧೇ ಯಜ್ಞಂಘೇ ಕ್ರಮವರ್ತುಲೇ ।

ಸಾ ರಾಜಪತ್ನೀ ಭವತಿ ವಿಶಿರೇ ಸುಮನೋಹರೇ

॥ ೨೮ ॥

ಏಕರೋನಾ ರಾಜಪತ್ನೀ ದ್ವಿರೋನಾ ಚ ಸುಖಾವಹಾ ।

ತ್ರಿರೋನಾ ರೋಮಕೂಪೇಷು ಭವೇದ್ವೈಧವ್ಯದುಃಖಭಾಕ್

॥ ೨೯ ॥

ವೃತ್ತಂ ಪಿತೃತಸಂಲಗ್ನಂ ಜಾನುಯುಗ್ಂ ಪ್ರಶಸ್ತತೇ ।

ನಿರ್ಮಾಸಂ ಸ್ವೈರಚಾರಿಣ್ಯಾ ದರಿದ್ರಾಯಾಶ್ಚ ವಿಶ್ಲಥಂ

॥ ೩೦ ॥

ವಿಶಿರೈಃ ಕರಭಾಕಾರೈರೂರುಭಿರ್ಮಸೃಣೈರ್ಘನೈಃ ।

ಸುವೃತ್ತೈ ರೋಮರಹಿತೈರ್ಭವೇಯುರ್ಭೂಪವಲ್ಲಭಾಃ

॥ ೩೧ ॥

ವೈಧವ್ಯಂ ರೋಮಶೈರುಕ್ತಂ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಾಂ ಚಿಪಿಟೈರಪಿ ।

ಮಧ್ಯಚ್ಛಿದ್ರೈರ್ಮಹಾದುಃಖಂ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಕಠಿನತ್ವಚ್ಛೈಃ

॥ ೩೨ ॥

ಚತುರ್ಭಿರಂಗುಲೈ ಶಸ್ತ್ರಾ ಕಟಿರ್ವಿಂಶತಿಸಂಯುತೈಃ ।

ಸಮುನ್ನತನಿತಂಬಾಢ್ಯಾ ಚತುರಸ್ತ್ರಾ ನೃಗೀದೃಶಾಂ

॥ ೩೩ ॥

೨೮. ಜಂಘೆಯು ರೋಮವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಸಮವಾದುದೂ, ಮನೋಹರವಾದುದೂ, ಗುಂಡಗಿರುವುದೂ, ಶಿರಸ್ಸಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ರಾಜಪತ್ನಿಯಾಗುವಳು.

೨೯. ರೋಮಕೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೋಮವುಳ್ಳವಳು ರಾಣಿಯೂ, ಎರಡು ರೋಮಗಳುಳ್ಳವಳು ಸುಖವನ್ನಂಟುಮಾಡುವವಳೂ, ಮೂರು ರೋಮಗಳುಳ್ಳವಳು ವಿಧವೆಯೂ ಆಗುವಳು.

೩೦. ವರ್ತುಳವೂ, ಪುಷ್ಪವೂ ಆಗಿರುವ ಮೋಣಕಾಲುಗಳು ಉತ್ತಮವಾದುವು. ವೈಭಿಚಾರಿಣಿಯ ಮೋಣಕಾಲು ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ದರಿದ್ರಳ ಮೋಣಕಾಲು ಸಡಿಲವಾದುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

೩೧. ತುದಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ನುಣುಪಾಗಿರುವುದೂ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವುದೂ, ವರ್ತುಳವಾಗಿರುವುದೂ, ರೋಮವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆದ ತೊಡೆಗಳುಳ್ಳವಳು ರಾಜಪತ್ನಿಯಾಗುವಳು.

೩೨. ತೊಡೆಗಳು ಕೂದಲುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ವೈಧವ್ಯವೂ, ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಿದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅತ್ಯಂತ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೩೩. ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಎತ್ತರವಾದ ನಿತಂಬವುಳ್ಳುದೂ, ಚೌಕವೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೊಂಟವು ಉತ್ತಮವಾದುದು.

ವಿನತಾ ಚಿಪಿಟಾ ದೀರ್ಘಾ ನಿರ್ಮಾಸಾ ಸಂಕಟಾ ಕಟಿಃ |

ಹ್ರಸ್ವಾ ರೋಮಯುತಾ ನಾರ್ಯಾ ದುಃಖವೈಧವ್ಯಸೂಚಿಕಾ || ೩೪ ||

ನಿತಂಬಬಿಂಬೋ ನಾರೀಣಾಮುನ್ನತೋ ಮಾಂಸಲಃ ಪೃಥುಃ |

ಮಹಾಭೋಗಾಯ ಸಂಪ್ರೋಕ್ತಸ್ತದನ್ಯೋಃ ಶರ್ಮಣೇ ಮತಃ || ೩೫ ||

ಕಪಿತ್ಥಫಲವದ್ವೃತ್ತೌ ಮೃದುಲೌ ಮಾಂಸಲೌ ಘನೌ |

ಸ್ಥಿಚೌ ವಲಿನಿನಿರ್ಮುಕ್ತೌ ರತಿಸೌಖ್ಯವಿಪರ್ಧನೌ || ೩೬ ||

ಶುಭಃ ಕಮತಪೃಷ್ಠಾಭೋ ಗಜಸ್ಕಂಧೋಪಮೋ ಭಗಃ |

ವಾಮೋನ್ನತಸ್ತು ಕನ್ಯಾಜಃ ಪುತ್ರಜೋ ದಕ್ಷಿಣೋನ್ನತಃ || ೩೭ ||

ಅಮುರೋಮಾ ಗೂಢಮಣಿಃ ಸುಶ್ಲಿಷ್ಠಃ ಸಂಹತಃ ಪೃಥುಃ |

ತುಂಗಃ ಕಮಲಪರ್ಣಾಭಃ ಶುಭೋಽಶ್ವತ್ಥದಲಾಕೃತಿಃ || ೩೮ ||

ಕುರಂಗಮುರರೂಪೋ ಯಶ್ಚುಲ್ಲಿಕೋದರಸನ್ನಿಭಃ |

ರೋಮಶೋ ವಿವೃತಾಸ್ಯಶ್ಚ ದೃಶ್ಯನಾಸೋತಿದುರ್ಭಗಃ || ೩೯ ||

೩೪. ಬಗ್ಗಿರುವುದೂ, ಚಪ್ಪಟೆಯೂ, ಉದ್ದವೂ, ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದುದೂ, ಸಣ್ಣಗೂ, ಸಣ್ಣಕೂದಲುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯ ತೊಡೆಯು ದುಃಖವೈಧವ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

೩೫. ಎತ್ತರವೂ, ಪುಷ್ಟವೂ, ವಿಶಾಲವೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಿತಂಬವು ಅತಿಶಯ ಭೋಗಗಳನ್ನೀಯುವುದು. ಇವಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿರುವುದು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು.

೩೬. ಬೇಲದ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ವರ್ತುಳವೂ, ಮೃದುವೂ, ಪುಷ್ಟವೂ, ಘಟ್ಟಿಯೂ, ವಳಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆಗಿರುವ ಸ್ಥಿಗ್ಧಾಗಳು ರತಿಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುವು.

೩೭. ಆಮೆಯ ಚಿನ್ನಿನಂತಿರುವುದೂ, ಆನೆಯ ಹೆಗಲಿನಂತಿರುವುದೂ ಆದ ಭಗವು ಮಂಗಳಕರವಾದುದು. ಅದು ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದರೆ ಕನ್ಯೆಯೂ, ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದರೆ ಪುತ್ರನೂ ಜನಿಸುವನು.

೩೮. ಇಲಿಯ ಕೂದಲಿನಂತೆ ಕೂದಲುಳ್ಳುದೂ, ಗೂಢವಾದ ಮಣಿಯುಳ್ಳುದೂ, ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವುದೂ, ವಿಶಾಲವೂ, ಎತ್ತರವೂ, ತಾವರೆಯೆಲೆಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳುದೂ, ಅಶ್ವತ್ಥದ ಎಲೆಯಂತೆ ಆಕೃತಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿರುವ ಭಗವು ಶುಭಕರವು.

೩೯. ಜಿಂಕೆಯ ಗೊರಸಿನಂತಿರುವುದೂ, ಒಲೆಯ ಮಧ್ಯದಂತಿರುವುದೂ, ಹೆಚ್ಚು ಕೂದಲುಳ್ಳುದೂ, ಬಾಯ್ಬಿರಿದಿರುವುದೂ, ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಮಣಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಭಗವು ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು.

ಶಂಖಾನರ್ತೋ ಭಗೋ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ಗರ್ಭಮಿಹ ನೇಚ್ಛತಿ	
ಚಿಸಿಟಿಃ ಖರ್ಪರಾಕಾರಃ ಕಿಂಕರೀಪದದೋ ಭಗಃ	೪೦
ವಂಶವೇತಸಪತ್ರಾಭೋ ಗಜರೋಮೋಚ್ಛನಾಸಿಕಃ	
ವಿಕಟಿಃ ಕುಟಿಲಾಕಾರೋ ಲಂಬಗಲ್ಲಸ್ತಥಾಃ ಶುಭಃ	೪೧
ಭಗಸ್ಯ ಭಾಲಂ ಜಘನಂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ತುಂಗಮಾಂಸಲಂ	
ಮೃದುಲಂ ಮೃದುಲೋಮಾಡ್ಯಂ ದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತಮಿಾಡಿತಂ	೪೨
ವಾನಾನರ್ತಂ ಚ ನಿರ್ಮಾಂಸಂ ಭುಗ್ಗಂ ವೈಧವ್ಯಸೂಚಕಂ	
ಸಂಕಟಿಸ್ಥಪುಟಂ ರೂಕ್ಷಂ ಜಘನಂ ದುಃಖದಂ ಸದಾ	೪೩
ಬಸ್ತಿಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ವಿಪುಲಾ ಮೃದ್ವೀ ಸ್ತೋಕಸಮುನ್ನತಾ	
ರೋಮಶಾ ಚ ಶಿರಾಲಾ ಚ ರೇಖಾಂಕಾ ನೈವ ಶೋಭನಾ	೪೪
ಗಂಭೀರಾ ದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತಾ ನಾಭೀಸ್ಯಾತ್ಸುಖಸಂಪದೇ	
ವಾನಾನರ್ತಾ ಸಮುತ್ತಾನಾ ವ್ಯಕ್ತಗ್ರಂಥಿರ್ನ ಶೋಭನಾ	೪೫
ಸೂತೇ ಸುತಾನ್ವಹೂನ್ನಾರೀ ಪೃಥುಕುಕ್ಷಿಃ ಸುಖಾಸ್ವದಂ	
ಕ್ಷಿತಿಶಂ ಜನಯೇತ್ಪುತ್ರಂ ಮಂಡೂಕಾಭೇನ ಕುಕ್ಷಿಣಾ	೪೬

೪೦. ಶಂಖದಂತಿರುವ ಭಗವುಳ್ಳವಳು ಬಂಜೆಯಾಗುವಳು. ಚಪ್ಪಟಿಯೂ, ಒಡೆದ ಮಡಿಕೆಯಂತಿರುವುದೂ ಆದ ಭಗವು ದಾಸ್ಯವನ್ನೀಯುವುದು.

೪೧. ಬಿದಿರು, ಜೊಂಡು ಇವುಗಳ ಎಲೆಯಂತಿರುವುದೂ, ಆನೆಯ ಕೂದಲಿ ನಂತೆ ಕೂದಲುಳ್ಳುದೂ, ಎತ್ತರವಾದ ಮೂಗುಳ್ಳುದೂ, ವಿಶಾಲವೂ, ವಕ್ರಾಕಾರವೂ, ಜೋಲಾಡುವ ಕಪೋಲವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಭಗವು ಅಶುಭಕರವು.

೪೨. ಭಗದ ಹಣೆ ಮತ್ತು ಜಘನಗಳು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ, ಎತ್ತರವೂ, ಪುಷ್ಟವೂ, ಮೃದುವೂ, ಮೃದುನಾದ ರೋಮಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಬಲಮುಖವಾಗಿ ಸುಳಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮವು.

೪೩. ಎಡಸುಳಿಯುಳ್ಳುದೂ, ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದುದೂ, ಬಗ್ಗಿರುವುದೂ ಆದ ಭಗವು ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಇಕ್ಕಟ್ಟೂ, ಎತ್ತರ, ತಗ್ಗೂ, ಒರಟೂ ಆದ ಜಘನವು ಯಾವಾಗಲೂ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೪೪. ವಿಶಾಲವೂ, ಮೃದುವೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರವೂ ಆದ ಹೊಕ್ಕಳಿನ ಕೆಳ ಭಾಗವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಹೆಚ್ಚು ಕೂದಲುಳ್ಳುದೂ, ನಾಡಿಗಳುಳ್ಳುದೂ, ರೇಖೆಗಳುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಬಸ್ತಿಯು ಮಂಗಳಕರವಲ್ಲ.

೪೫. ಅಳವೂ, ಬಲಮುಖವಾದ ಸುಳಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಹೊಕ್ಕಳು ಸುಖ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಎಡಮುಖವಾದ ಸುಳಿಯುಳ್ಳುದೂ, ಎತ್ತರವಾದುದೂ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಗಂಟುಳ್ಳುದೂ ಆದ ನಾಭಿಯು ಮಂಗಳಕರವಾದುದು.

೪೬. ವಿಶಾಲವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸು ಅನೇಕ ಪುತ್ರರನ್ನು ಹಡೆಯು

ಉನ್ನತೇನ ವಲೀಭಾಜಾ ಸಾವರ್ತೇನಾಃಪಿ ಕುಕ್ಷಿಣಾ |

ವಂಧ್ಯಾ ಪ್ರವ್ರಜಿತಾ ದಾಸೀ ಕ್ರಮಾದ್ಯೋಷಾ ಭವೇದಿಹ || ೪೭ ||

ಸಮ್ಯುಃ ಸಮಾಂಸೈರ್ವ್ಯದುಭಿಯೋಷಿನ್ತಗ್ನಾಃಸ್ಥಿಭಿಃ ಶುಭೈಃ |

ಸಾರ್ವೈಃ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಖಯೋರ್ನಿಧಾನಂ ಸ್ಯಾದಸಂಶಯಂ || ೪೮ ||

ಯಸ್ಯಾ ದೃಶ್ಯಶಿರೇ ಸಾರ್ವೈಃ ಉನ್ನತೇ ರೋಮಸಂಯುತೇ |

ನಿರಪತ್ಯಾ ಚ ದುಃಶೀಲಾ ಸಾ ಭವೇದ್ಧುಃಖಶೇವಧಿಃ || ೪೯ ||

ಉದರೇಣಾಃತಿತುಚ್ಛೇನ ವಿಶಿರೇಣ ಮೃದುತ್ವಚಾ |

ಯೋಷಿದ್ಭವತಿ ಭೋಗಾಢ್ಯಾ ನಿತ್ಯಂ ಮಿಷ್ವಾನ್ನಸೇವಿನೀ || ೫೦ ||

ಕುಂಭಾಕಾರಂ ದರಿದ್ರಾಯಾ ಜತರಂ ಚ ಮೃದಂಗವತ್ |

ಕೂಷ್ಮಾಂಡಾಭಂ ಯನಾಭಂ ಚ ದುಷ್ಸ್ವರಂ ಜಾಯತೇ ಸ್ತ್ರೀಯಃ || ೫೧ ||

ಸುವಿಶಾಲೋದರೀ ನಾರೀ ನಿರಪತ್ಯಾ ಚ ದುರ್ಭಗಾ |

ಪ್ರಲಂಬಜತರಾ ಹಂತಿ ಶ್ವಶುರಂ ಚಾಃಪಿ ದೇವರಂ || ೫೨ ||

ವಳು. ಕಪ್ಪೆಯಂತಿರುವ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳವಳು ಸುಖಿಯಾದ ರಾಜನಾಗುವ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

೪೭. ಎತ್ತರವೂ, ಸುಕ್ಕುಳ್ಳುದೂ, ಸುಳಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂಜೆಯರೂ, ಸನ್ಮಾಸಿನಿಯರೂ, ಸೇವಕರೂ ಆಗುವರು.

೪೮. ಸಮವೂ, ಮಾಂಸವುಳ್ಳುದೂ, ಮೃದುವೂ, ಅಡಗಿರುವ ಮೂಕಿ ಯುಳ್ಳುದೂ, ಮಂಗಳಕರವೂ ಆದ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸು ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವಳು.

೪೯. ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ನಾಡಿಗಳುಳ್ಳುದೂ, ಎತ್ತರವೂ, ರೋಮಗಳು ಳ್ಳುದೂ ಆದ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವಳೂ, ಕೆಟ್ಟಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವಳೂ, ದುಃಖಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಳೂ ಆಗುವಳು.

೫೦. ಬಹಳ ಸಣ್ಣದೂ, ನರಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಮೃದುವಾದ ತೊಗಲು ಳ್ಳುದೂ ಆದ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೆಂಗಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಭೋಗಯುಕ್ತಳೂ, ಮೃಷ್ಣಾನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವವಳೂ ಆಗುವಳು.

೫೧. ಬಡವಳಾದ ಹೆಂಗಸಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಮಡಕೆ ಮದ್ದಳೆ ಕುಂಬಳ ಕಾಯಿಗಳ ಆಕಾರವುಳ್ಳದಾಗಿ, ಎಷ್ಟು ಆಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದರೂ ತುಂಬಲಾಗದು ದಾಗಿರುವುದು.

೫೨. ವಿಶಾಲವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸು ಬಂಜೆಯೂ, ದುರ್ಭಗಳೂ ಆಗುವಳು. ಜೋಲಾಡುವ ಹೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳವಳು ಮಾವನನ್ನೂ, ಭಾವನನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವಳು.

ಮಧ್ಯಕ್ಷಾಮಾ ಚ ಸುಭಗಾ ಭೋಗಾಢ್ಯಾ ಸವಲಿತ್ರಯಾ ।
 ಋಜ್ವೇ ತನ್ನೀ ಚ ರೋಮಾಲೀ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಾ ಶರ್ಮನರ್ಮಭೂಃ ॥
 ಕಪಿಲಾ ಕುಟಿಲಾ ಸ್ಥೂಲಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ರೋಮರಾಜಿಕಾ ।
 ಚೌರವೈಧವ್ಯದೌರ್ಭಾಗ್ಯಂ ವಿದಧ್ಯಾದಿಹ ಯೋಷಿತಾಂ ॥ ೫೪ ॥
 ನಿರ್ಲೋಮಹೃದಯಂ ಯಸ್ಯಾಃ ಸಮಂ ನಿನ್ನುತ್ಸವರ್ಜಿತಂ ।
 ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಚಾಃಸ್ಯವೈಧವ್ಯಂ ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರೇಮ ಚ ಸಾ ಲಭೇತ್ ॥ ೫೫ ॥
 ವಿಸ್ತೀರ್ಣಹೃದಯಾ ಯೋಷಾ ಪುಂಶ್ಚಲೀ ನಿರ್ದಯಾ ತಥಾ ।
 ಉದ್ವಿನ್ನರೋಮಹೃದಯಾ ಪತಿಂ ಹಂತಿ ವಿನಿಶ್ಚಿತಂ ॥ ೫೬ ॥
 ಅಷ್ಟಾದಶಾಂಗುಲತತಮುರಃ ಪೀನರಮುನ್ನತಂ ।
 ಸುಖಾಯ ದುಃಖಾಯ ಭವೇದ್ರೋಮಶಂ ವಿಷಮಂ ಪೃಥು ॥ ೫೭ ॥
 ಘಸೌ ವೃತ್ತೌ ದೃಢೌ ಪೀನೌ ಸಮೌ ಶಸ್ತೌ ಪಯೋಧರೌ ।
 ಸ್ಥೂಲಾಗ್ರೌ ವಿರಲೌ ಶುಷ್ಕೌ ವಾನೋರೂಢಾಂ ನ ಶರ್ಮದೌ ॥ ೫೮ ॥

೫೩. ಕೃಶಮಧ್ಯಳು ಸುಭಗಳೂ, ತ್ರಿವಳಿಗಳುಳ್ಳವಳು ಭೋಗಯುಕ್ತಳೂ ಆಗುವಳು. ನೆಟ್ಟಗೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆದ ರೋಮವುಳ್ಳವಳು ಸುಖನರ್ಮಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಳಾಗುವಳು.

೫೪. ಹಳದಿಯ ವಕ್ರವೂ, ದಪ್ಪವೂ, ವಿಚ್ಛಿನ್ನವೂ ಆಗಿರುವ ರೋಮದ ಸಾಲು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಚೌರ್ಯ, ವೈಧವ್ಯ, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನಂಟುಮಾಡುವುವು.

೫೫. ಸಮವೂ, ಹಳ್ಳವಾಗಿರುವುದೂ, ರೋಮವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆದ ಹೃದಯವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯು ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸೌಮಂಗಲ್ಯ, ಪ್ರಿಯನ ಪ್ರೇಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವಳು.

೫೬. ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯುಳ್ಳ ಹೆಂಗಸು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ, ದಯೆ ಯಿಲ್ಲದವಳೂ ಆಗುವಳು. ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡ ಎದೆಯುಳ್ಳವಳು, ನಿಶ್ಚಯ ವಾಗಿಯೂ ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಳು.

೫೭. ಹದಿನೆಂಟು ಅಂಗುಲಗಳ ವಿಸ್ತಾರವೂ, ಪುಷ್ಟವೂ, ಎತ್ತರವೂ ಆದ ಎದೆಯುಳ್ಳವಳು ಸುಖಗೊಳ್ಳುವಳು. ರೋಮವುಳ್ಳದೂ, ಸಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆದ ಎದೆಯು ದುಃಖವನ್ನೀಯುವುದು.

೫೮. ಗಟ್ಟಿಯೂ, ಗುಂಡಗೂ, ಪುಷ್ಟವೂ, ಸಮವೂ ಆಗಿರುವ ಕುಚಗಳು ಉತ್ತಮವಾದುವು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಗೂ, ವಿರಳವೂ, ಒಣಗಿರುವುದೂ, ಆಗಿರುವ ಕುಚಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸುಖಕರವಲ್ಲ.

ದಕ್ಷಿಣೋನ್ನತವಕ್ಷೋಜಾ ಪುತ್ರಿಣೇತ್ಸಗ್ರಣೇರ್ಮತಾ |
 ವಾನೋಷ್ಣತಕುಚಾ ಸೂತೇ ಕನ್ಯಾಂ ಸೌಭಾಗ್ಯಸುಂದರಿಣಂ || ೫೯ ||
 ಅರಘಟ್ಟಘಟೀ ತುಲ್ಯಾ ಕುಚೌ ದೌಶೀಲ್ಯಸೂಚಕೌ |
 ಪೀನರಾಂಸೌ ಸಾಂತರಾಲೌ ಪೃಥೂಸಾಂತೌ ನ ಶೋಭನೌ || ೬೦ ||
 ಮೂಲೇ ಸ್ಥೂಲೌ ಕ್ರಮಕೃಶಾವಗ್ರೇ ತೀಕ್ಷ್ಣಸ್ಥ ಪಯೋಧರೌ |
 ಸುಖದೌ ಪೂರ್ವಕಾಲೇ ತು ಪಶ್ಚಾದತ್ಯಂತದುಃಖದೌ || ೬೧ ||
 ಸುದೃಢಂ ಚೂಚುಕಯುಗಂ ಶಸ್ತ್ರಂ ಶ್ವಾನುಂ ಸುವರ್ತುಲಂ |
 ಆಂತರ್ಮಗ್ನಂ ಚ ದೀರ್ಘಂ ಚ ಕೃಶಂ ಕ್ಲೇಶಾಯ ಜಾಯತೇ || ೬೨ ||
 ಪೀನರಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಜತ್ತುಭ್ಯಾಂ ಧನಧಾನ್ಯನಿಧಿವರ್ಧನಾಃ |
 ಶ್ಲಘಾಸ್ಥಿಭ್ಯಾಂ ಚ ನಿಮ್ನಾಭ್ಯಾಂ ವಿಷಮಾಭ್ಯಾಂ ದರಿದ್ರಿಣೇ || ೬೩ ||
 ಅಬದ್ಧಾವನತೌ ಸ್ಕಂಧಾವದೀರ್ಘಾವಕೃಶೌ ಶುಭೌ |
 ವಕ್ರೌ ಸ್ಥೂಲೌ ಚ ರೋಮಾಢ್ಯೌ ಪ್ರೇಷ್ಯವೈಧವ್ಯಸೂಚಕೌ || ೬೪ ||

೫೯. ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವ ಬಲಕುಚವುಳ್ಳವಳು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸುವವಳೂ ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ ಆಗುವಳು. ಎಡಕುಚವು ಎತ್ತರವಾಗುಳ್ಳವಳು ಸುಂದರಿಯಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸುವಳು.

೬೦. ಘಟೀಯಂತ್ರದ ಗಂಗಳದಂತಿರುವ ಸ್ತನಗಳು ದುಸ್ವಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುವು. ಪುಷ್ಪವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವೂ, ವಿರಳವೂ, ವಿಶಾಲವಾದ ಉಪಾಂತಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಕುಚಗಳು ಮಂಗಳಕರಗಳಲ್ಲ.

೬೧. ಬುಡದಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಗೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಣ್ಣಗೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ ಆದ ಕುಚಗಳು ಮೊದಲು ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವುವೂ, ಅನಂತರ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವೂ ಆಗುವುವು.

೬೨. ದೃಢವೂ, ಕಪ್ಪಗೂ, ವರ್ತುಳವೂ ಆಗಿರುವ ಕುಚಾಗ್ರಗಳು ಉತ್ತಮವಾದುವು. ಒಳಗೆ ಇಳಿದಿರುವುದೂ, ಉದ್ದವಾಗಿರುವುದೂ, ಕೃಶವೂ ಆಗಿರುವ ಕುಚಾಗ್ರಗಳು ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು.

೬೩. ಸ್ತ್ರೀಯು ಪುಷ್ಪವಾಗಿರುವ ಭುಜಶಿರಸ್ಸುಗಳ ಸಂಧಿಗಳಿಂದ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಕಾಗುವಳು. ಸಡಿಲವಾದ ಮೂಳೆಗಳುಳ್ಳವೂ, ಹಳ್ಳವಾಗಿರುವವೂ, ವಿಷಮವೂ ಆಗಿರುವ ಆ ಭುಜಶಿರಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಬಡವಳಾಗುವಳು.

೬೪. ಸಡಿಲವೂ, ಬಗ್ಗಿರುವುದೂ, ಕುಳ್ಳಗೂ, ಪುಷ್ಪವೂ ಆಗಿರುವ ಹೆಗಲುಗಳು ಶುಭಕರಗಳು. ವಕ್ರವೂ, ದಪ್ಪಗೂ, ರೋಮವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಹೆಗಲುಗಳು ದಾಸ್ಯವೈಧವ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುವು.

ನಿಗೂಢಸಂಧೀ ಸ್ತಸ್ತಾಗ್ರೈ ಶುಭಾವಂಸೌ ಸುಸಂಹತೌ |

ವೈಧವ್ಯದೌ ಸಮುಚ್ಚಾ ಗ್ರೌ ನಿರ್ಮಾಂಸಾನತಿದುಃಖದೌ || ೬೫ ||

ಕಕ್ಷೇ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮರೋಮೇ ತು ತುಂಗೇ ಸ್ಥಿಗ್ಧೇ ಚ ಮಾಂಸಲೇ |

ಶಸ್ತೇನ ಶಸ್ತೇ ಗಂಭೀರೇ ಶಿರಾಲೇ ಸ್ವೇದಮೇದುರೇ || ೬೬ ||

ಸ್ಯಾತಾಂ ದೋಷೌ ಸುನಿದೋಷೌ ಗೂಢಾಃ ಸ್ಥಿಗ್ರಂಥಿಕೋನುಲೌ |

ವಿಶಿರೌ ಚ ವಿರೋಮಾಣೌ ಸರಲೌ ಹರಿಣೇದೃಶಾಂ || ೬೭ ||

ವೈಧವ್ಯಂ ಸ್ಥೂಲರೋಮಾಣೌ ಹೃಸ್ವೌ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಸೂಚಕೌ |

ಪರಿಕ್ಷೇಶಾಯ ನಾರೀಣಾಂ ಪರಿದೃಶ್ಯಶಿರೌ ಭುಜೌ || ೬೮ ||

ಅಂಭೋಜಮುಕುಲಾಕಾರಮಂಗುಷ್ಠಾಂಗುಲಿಸಂಮುಖಂ |

ಹಸ್ತದ್ವಯಂ ಮೃಗಾಕ್ಷೇಣಾಂ ಬಹುಭೋಗಾಯ ಜಾಯತೇ || ೬೯ ||

ಮೃದುಮಧ್ಯೋನ್ನತಂ ರಕ್ತಂ ತಲಂ ಪಾಣ್ಯೋರರಂಧ್ರಕಂ |

ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಶಸ್ತರೇಖಾಢ್ಯಮಲ್ಪರೇಖಂ ಶುಭಶ್ರಿಯಂ || ೭೦ ||

೬೫. ಕಾಣದಿರುವ ಸಂಧಿಗಳುಳ್ಳವೂ, ಜಾರಿದ ಕೊನೆಯುಳ್ಳವೂ, ಸೇರಿರುವವೂ ಆಗಿರುವ ಹೆಗಲುಗಳು ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಎತ್ತರವಾದ ಹೆಗಲುಗಳ ಕೊನೆಯು ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದವು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖದಾಯಕಗಳು.

೬೬. ಸಣ್ಣ ಕೂದಲುಳ್ಳವೂ, ಎತ್ತರವೂ, ನುಣುಪೂ, ಪುಷ್ಟವೂ ಆದ ಕೊಂಕಳುಗಳು ಉತ್ತಮವಾದುವು. ಗಂಭೀರವೂ, ನರಗಳುಳ್ಳದೂ, ಬೆವರುಳ್ಳದೂ ಆದ ಕೊಂಕಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲ.

೬೭. ಗಂಟುಗಳು ಕಾಣಿಸದೆ ಕೋಮಲಗಳೂ, ನರ ಮತ್ತು ರೋಮಗಳಿಲ್ಲದವೂ, ನೆಟ್ಟಗೂ ಇರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ತೋಳುಗಳು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದುವು.

೬೮. ಸ್ಥೂಲರೋಮಗಳುಳ್ಳ ಭುಜಗಳು ವೈಧವ್ಯವನ್ನೂ, ಕುಳ್ಳಗಿರುವವು ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವುವು. ಹೊರಕಾಣುತ್ತಿರುವ ನರಗಳುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರ ತೋಳುಗಳು ಕ್ಲೇಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು.

೬೯. ಸರಿಯಾದ ಬೆರಳುಗಳುಳ್ಳವೂ, ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿರುವವೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಸ್ತಗಳು ಅತಿಶಯಭೋಗಗಳನ್ನೀಯುವುವು.

೭೦. ಮೃದುವಾದ ಮಧ್ಯವುಳ್ಳದೂ, ಎತ್ತರವಾದದೂ, ಕೆಂಪಗಿರುವದೂ, ರಂಧ್ರವಿಲ್ಲದಿರುವದೂ, ಉತ್ತಮ ರೇಖೆಗಳುಳ್ಳದೂ, ಸ್ವಲ್ಪರೇಖೆಗಳುಳ್ಳದೂ, ಮಂಗಳಕರಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ ಆದ ಅಂಗೈಗಳು ಉತ್ತಮವಾದುವು.

ವಿಧವಾ ಬಹುರೇಖೇಣ ವಿರೇಖೇಣ ದರಿದ್ರಿಣೇ ।

ಭಿಕ್ಷುಕೀ ಸುಶಿರಾಡ್ಯೇನ ನಾರೀ ಕರತಲೇನ ವೈ ॥ ೭೧ ॥

ವಿರೋಮುವಿಶಿರಂ ಶಸ್ತ್ರಂ ಪಾಣಿಪೃಷ್ಠಂ ಸಮುನ್ನತಂ ।

ವೈಧವ್ಯಹೇತುರೋಮಾಡ್ಯಂ ನಿರ್ಮಾಸಂ ಸ್ನಾಯುಮುತ್ಪಜೇತ್ ॥ ೭೨ ॥

ರಕ್ತಾ ವ್ಯಕ್ತಾ ಗಭೀರಾಚ ಸ್ನಿಗ್ಧಾ ಪೂರ್ಣಾಚ ನರ್ತುಲಾ ।

ಕರರೇಖಾಂಗನಾಯಾಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛುಭಾ ಭಾಗ್ಯಾನುಸಾರತಃ ॥ ೭೩ ॥

ಮತ್ಸ್ಯೇನ ಸುಭಗಾ ನಾರೀ ಸ್ವಸ್ತಿಕೇನ ವಸುಪ್ರದಾ ।

ಪದ್ಮೇನ ಭೂಪತೇಃ ಪತ್ನೀ ಜನಯೇದ್ಭೂಪತಿಂ ಸುತಂ ॥ ೭೪ ॥

ಚಕ್ರವರ್ತಿಸ್ತ್ರಿಯಾಃ ಪಾಣೌ ನಂದ್ಯಾವರ್ತಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಃ ।

ಶಂಖಾತಪತ್ರಕಮಲಾ ನೃಪಮಾತೃತ್ವಸೂಚಕಾಃ ॥ ೭೫ ॥

ತುಲಾನಾನಾಕೃತೀ ರೇಖೇ ವಣಿಕ್ಪತ್ನೀತ್ವಹೇತುಕೇ ।

ಗಜನಾಜಿವೃಷಾಕಾರಾಃ ಕರೇ ನಾಮೇ ಮೃಗೀದೃಶಾಂ ॥ ೭೬ ॥

ರೇಖಾಪ್ರಾಸಾದ ವಜ್ರಾಭಾ ಬ್ರೂಯುಸ್ತೀರ್ಥಕರಂ ಸುತಂ ।

ಕೃಷೀವಲಸ್ಯ ಪತ್ನೀ ಸ್ಯಾಚ್ಛಕಟೇನ ಯುಗೇನ ವಾ ॥ ೭೭ ॥

೭೧. ಹೆಂಗಸು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಗೆರೆಗಳಿದ್ದರೆ ವಿಧವೆಯೂ, ರೇಖೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಡವಳೂ, ನರಗಳಿದ್ದರೆ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯೂ ಆಗುವಳು.

೭೨. ರೋಮ, ನರಗಳಿಲ್ಲದ ಎತ್ತರವಾಗಿರುವ ಕೈಯ ಹಿಂಭಾಗವು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಅದು ರೋಮವುಳ್ಳದಾಗಿದ್ದರೆ ವೈಧವ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದೆ ನರಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತುಂಬಿದ್ದರೆ ವ್ಯಾಜ್ಯವು.

೭೩. ಕೆಂಪಾಗಿರುವುದೂ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದೂ, ಅಳವಾಗಿರುವುದೂ, ನುಣುಪಾಗಿರುವುದೂ, ಪೂರ್ಣವೂ, ವರ್ತುಲವೂ ಆದ ಹೆಂಗಸಿನ ಹಸ್ತರೇಖೆಯು ಭಾಗ್ಯಾನುಸಾರದಿಂದ ಶುಭಕರವಾಗುವುದು.

೭೪. ಹೆಂಗಸು ಮತ್ಸ್ಯರೇಖೆಯಿಂದ ಸೌಭಾಗ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ಸ್ವಸ್ತಿಕರೇಖೆಯಿಂದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಪದ್ಮರೇಖೆಯಿಂದ ದೊರೆಯ ಹೆಂಡತಿಯೂ, ದೊರೆಯಾಗುವ ಮಗನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸುವವಳೂ ಆಗುವಳು.

೭೫. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪತ್ನಿಯ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾದ ನಂದ್ಯಾವರ್ತರೇಖೆಯೂ, ರಾಜಮಾತೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಆನೆಗಳ ರೇಖೆಗಳೂ ಇರುವುವು.

೭೬-೭೭. ತಕ್ಕಡಿಯ ರೇಖೆಯು, ವೈಶ್ಯಪತ್ನಿಯಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಎತ್ತು, ಪ್ರಾಸಾದ, ವಜ್ರಗಳ ಆಕೃತಿಯ ರೇಖೆಯಿರುವುದೋ, ಅವಳು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ

ಚಾನುರಾಂಕುಶಕೋದಂಡೈ ರಾಜಪತ್ನೀ ಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ ।

ಅಂಗುಷ್ಠಮೂಲಾನ್ನಿರ್ಗತ್ಯ ರೇಖಾ ಯಾತಿ ಕನಿಷ್ಠಿಕಾಂ

|| ೭೮ ||

ಯದಿ ಸಾ ಪತಿಹಂತ್ರಿ ಸ್ಯಾದ್ಧ್ವಾರತಸ್ತಾಂ ತ್ಯಜೇತ್ಸುಧೀಃ ।

ತ್ರಿಶೂಲಾಸಿಗದಾಶಕ್ತಿದುಂದುಭ್ಯಾಕೃತಿರೇಖಯಾ ।

ನಿತಂಬಿನೀ ಕೀರ್ತಿಮತೀ ತ್ಯಾಗೇನ ಪೃಥಿವೀತಲೇ

|| ೭೯ ||

ಕಂಕಜಂಬೂಕನುಂಡೂಕವೃಕವೃಶ್ಚಿಕಭೋಗಿನಃ ।

ರಾಸಭೋಷ್ಣಬಿಡಾಲಾಃ ಸ್ಯುಃ ಕರಸ್ಥಾ ದುಃಖದಾಃ ಸ್ತ್ರೀಯಃ

|| ೮೦ ||

ಶುಭದಃ ಸರಲೋಽಂಗುಷ್ಠೋ ವೃತ್ತೋ ವೃತ್ತನಖೋ ಮೃದುಃ

|| ೮೧ ||

ಅಂಗುಲ್ಯಶ್ಚ ಸುಪರ್ವಣೋ ದೀರ್ಘಾ ವೃತ್ತಾಃ ಕ್ರಮಾತ್ಪಶಾಃ ।

ಚಿಸಿಟಾಃ ಸ್ಥಪುಟಾ ರೂಕ್ಷಾಃ ಪೃಷ್ಠರೋಮಯುಜೋಽಶುಭಾಃ

|| ೮೨ ||

ಅತಿಹ್ರಸ್ವಾಃ ಕೃಶಾ ವಕ್ರಾ ವಿರಲಾ ರೋಗಹೇತುಕಾಃ ।

ದುಃಖಾಯಾಽಂಗುಲಯಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಬಹುಪರ್ವಸಮನ್ವಿತಾಃ

|| ೮೩ ||

ಪುತ್ರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸುವಳು. ಬಂಡಿ, ನೊಗಗಳ ರೇಖೆಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರನ ಪತ್ನಿ ಯಾಗುವಳು.

೭೮-೭೯. ಚಾನುರ, ಅಂಕುಶ, ಬಿಲ್ಲು ಇವುಗಳ ರೇಖೆಗಳಿಂದ ರಾಜಪತ್ನಿ ಯಾಗುವಳು. ಯಾವ ಹೆಂಗಸಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಬುಡದಿಂದ ಹೊರಟ ರೇಖೆಯು ಕಿರುಬೆರಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೋ ಅವಳು ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಳು. ಅವಳನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಹೆಂಗಸು ತ್ರಿಶೂಲ, ಖಡ್ಗ, ಗದೆ, ಶಕ್ತಿ, ದುಂದುಭಿಗಳ ರೇಖೆಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದಾನಶೀಲಳಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

೮೦. ಹದ್ದು, ನರಿ, ಕಪ್ಪೆ, ತೋಳ, ಚೀಳು, ಹಾವು, ಕತ್ತೆ, ಒಂಟೆ, ಬೆಕ್ಕು ಇವುಗಳ ರೇಖೆಗಳು ಸ್ತ್ರೀಗೆ ದುಃಖವನ್ನೀಯುವುವು.

೮೧. ನೆಟ್ಟಗೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ಗುಂಡುಗಿರುವ ಉಗುರುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಅಂಗುಷ್ಠವು ಶುಭದಾಯಕವು.

೮೨. ಒಳ್ಳೆಯ ಗಂಟುಳ್ಳುದೂ, ಉದ್ದವೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೃಶವೂ, ಚಪ್ಪಟೆಯೂ, ಎರುತಗ್ಗೂ, ಒರಟೂ, ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೋಮಗಳುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಬೆರಳುಗಳು ಅಶುಭಪ್ರದಗಳು.

೮೩. ಅತ್ಯಂತ ಕುಳ್ಳಿಗೂ, ಕೃಶವೂ, ವಕ್ರವೂ, ವಿರಳವೂ ಆದ ಬೆರಳುಗಳು ರೋಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುವು. ಅನೇಕ ಗಂಟುಗಳುಳ್ಳ ಬೆರಳುಗಳು ದುಃಖವನ್ನಂಟುಮಾಡುವುವು.

ಅರುಣಾಃ ಸಶಿಖಾಸ್ತಂಗಾಃ ಕರಜಾಃ ಸುದೃಶಾಂ ಶುಭಾಃ |
 ನಿನ್ನಾ ನಿವರ್ಣಾಃ ಶುಕ್ತ್ಯಾಭಾಃ ಪೀತಾ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಾಯಕಾಃ || ೮೪ ||
 ನಖೇಷು ಬಿಂದವಃ ಶ್ವೇತಾಃ ಸ್ತ್ರಾಯಃ ಸ್ಥುಃ ಸ್ಪೈರಿಣೇಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ಪುರುಷಾ ಅಪಿ ಜಾಯಂತೇ ದುಃಖಿನಃ ಪುಷ್ಪಿತೈರ್ನಖೈಃ || ೮೫ ||
 ಅಂತರ್ನಿಮಗ್ನವಂಶಾಸ್ಥಿಃ ಪೃಷ್ಠಿಃ ಸ್ಯಾನ್ಮಾಂಸಲಾ ಶುಭಾ |
 ಪೃಷ್ಠೇ ನ ರೋಮಯುಕ್ತೇನ ವೈಧವ್ಯಂ ಲಭತೇ ಧ್ರುವಂ || ೮೬ ||
 ಭಗ್ನೇನ ವಿನತೇನಾಪಿ ಸಶಿರೇಣಾಪಿ ದುಃಖಿತಾ |
 ಯಜ್ಜೀ ಕೃಕಾಟಿಕಾ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಸಮಾಂಸಾಚ ಸಮುನ್ನತಾ || ೮೭ ||
 ಶುಷ್ಕಾ ಶಿರಾಲಾ ರೋಮಾಢ್ಯಾ ವಿಶಾಲಾ ಕುಟಿಲಾ ಶುಭಾ |
 ಮಾಂಸಲೋ ವರ್ತುಲಃ ಕಂಠಃ ಪ್ರಶಸ್ತಶ್ಚ ತುರಂಗುಲಃ || ೮೮ ||
 ಶಸ್ತಾ ಗ್ರೀವಾ ತ್ರಿರೇಖಾಂಕಾ ತ್ವನ್ಯಕ್ತ್ವಾಸ್ಥಿಃ ಸುಸಂಹತಾ |
 ನಿರ್ಮಾಂಸಾ ಚಿಪಿಟಾ ದೀರ್ಘಾ ಸ್ಥಪುಟಾ ನ ಶುಭಪ್ರದಾ || ೮೯ ||
 ಸ್ಥೂಲಗ್ರೀವಾ ಚ ವಿಧವಾ ವಕ್ರಗ್ರೀವಾ ಚ ಕಿಂಕರೀ |
 ವಂಧ್ಯಾ ಹಿ ಚಿಪಿಟಗ್ರೀವಾ ಹ್ರಸ್ವಗ್ರೀವಾ ಚ ನಿಃಸುತಾ || ೯೦ ||

೮೪. ಕೆಂಪಗೂ, ಶಿಖಾಸಹಿತವೂ, ಉನ್ನತವೂ ಆಗಿರುವ ಉಗುರುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ನಿನ್ನವೂ, ಬಣ್ಣವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಮುತ್ತಿನ ಚಿಪ್ಪಿನಂತಿರುವುದೂ, ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣವೂ ಆಗಿರುವ ಉಗುರು ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು.

೮೫. ವೃಭಿಚಾಂಡಿಯಾದ ಹೆಂಗಸಿನ ಉಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತಬಿಂದುಗಳಿರುವುವು. ಪುರುಷರೂ ಶ್ವೇತಪುಷ್ಪವರ್ಣದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ದುಃಖಿಗಳಾಗುವರು.

೮೬. ಒಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ ಮೂಳೆಯಿರುವ ಪುಷ್ಪವಾದ ಬೆನ್ನು ಶುಭಕರವು. ಸ್ತ್ರೀಯು ರೋಮಗಳಿರುವ ಬೆನ್ನುಳ್ಳವಳಾದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವಳು.

೮೭. ನಾಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಗ್ಗಿರುವ ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ದುಃಖಿಗೊಳ್ಳುವಳು. ನೆಟ್ಟಗೂ, ಮಾಂಸಸಹಿತವೂ, ಉನ್ನತವೂ ಆದ ಹೆಗ್ಗತ್ತು ಉತ್ತಮವು.

೮೮. ಒಣಗಿರುವುದೂ, ನಾಡಿಗಳುಳ್ಳದೂ, ರೋಮವುಳ್ಳದೂ, ವಿಶಾಲವೂ, ವಕ್ರವೂ ಆಗಿರುವ ಹೆಗ್ಗತ್ತು ಅಶುಭಕರವು. ಪುಷ್ಪವೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲವುಳ್ಳದೂ ಆದ ಕಂಠವು ಉತ್ತಮವು.

೮೯. ಮೂರುರೇಖೆಗಳುಳ್ಳದೂ, ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮೂಳೆಯುಳ್ಳದೂ ಆದ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಚಪ್ಪಟೆಯೂ, ಉದ್ದವೂ, ಏರುತಗ್ಗೂ ಆದ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ಶುಭಪ್ರದವಲ್ಲ.

೯೦. ದಪ್ಪವಾದ ಕುತ್ತಿಗೆಯುಳ್ಳವಳು ವಿಧನೆಯೂ, ವಕ್ರಗ್ರೀವಳು

ಚಿಬುಕಂ ದ್ವ್ಯಂಗುಲಂ ಶಸ್ತ್ರಂ ವೃತ್ತಂ ಪೀನಂ ಸಕೋಮಲಂ ।
 ಸ್ಥೂಲಂ ದ್ವಿಧಾ ಸಂವಿಭಕ್ತಮಾಯತಂ ರೋಮಶಂ ತೃಜೇತ್ ॥ ೯೧ ॥
 ಹನುಶ್ಚಿ ಬುಕಸಂಲಗ್ನಾ ನಿಲೋಮನಾ ಸುಘನಾ ಶುಭಾ ।
 ವಕ್ತ್ರಾ ಸ್ಥೂಲಾ ಕೃಶಾ ಹ್ರಸ್ವಾ ರೋಮಶಾ ನ ಶುಭಪ್ರದಾ ॥ ೯೨ ॥
 ಶಸ್ತ್ರಾ ಕಪೋಲೌ ವಾನೂಕ್ಲ್ಯಾಃ ಪೀನೌ ವೃತ್ತೌ ಸಮುನ್ನತೌ ।
 ರೋಮಶೌ ಪರುಷೌ ನಿಮ್ನೌ ನಿರ್ಮಾಂಸೌ ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥ ೯೩ ॥
 ಸಮಂ ಸಮಾಂಸಂ ಸುಸ್ಥಿಗ್ಧಂ ಸ್ವಾಮೋದಂ ವರ್ತುಲಂ ಮುಖಂ ।
 ಜನೇತ್ಪದನಚ್ಛಾಯಂ ಧನ್ಯಾನಾಮಿಹ ಜಾಯತೇ ॥ ೯೪ ॥
 ಪಾಟಲೋ ವರ್ತುಲಃ ಸ್ಥಿಗ್ಧೋ ಲೇಖಾಭೂಷಿತಮಧ್ಯಭೂಃ ।
 ಪೀನಂತಿನೀನಾನುಧರೋ ಧರಾಜಾನಿಸ್ತ್ರಿಯೋ ಭವೇತ್ ॥ ೯೫ ॥
 ಕೃಶಃ ಪ್ರಲಂಬಃ ಸ್ಥುಟಿತೋ ರೂಕ್ಷೋ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಸೂಚಕಃ ।
 ಶ್ಯಾಮಃ ಸ್ಥೂಲೋಽಧರೋಷ್ಠಃ ಸ್ಯಾದ್ವೈಧವ್ಯಕಲಹಪ್ರದಃ ॥ ೯೬ ॥

ಸೇವಕಳೂ, ಚಪ್ಪಟಿಯಾದ ಕುತ್ತಿಗೆಯುಳ್ಳವಳು ಬಂಜೆಯೂ, ಕುಳ್ಳಾದ ಕುತ್ತಿಗೆಯುಳ್ಳವಳು ಪುತ್ರರಿಲ್ಲದವಳೂ ಆಗುವಳು.

೯೧. ಎರಡು ಅಂಗುಲಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ಪುಷ್ಪವೂ, ಮೃದುವೂ ಆದ ಗಡ್ಡವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ದಪ್ಪವೂ, ಎರಡಾಗಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡುದೂ, ವಿಶಾಲವೂ, ರೋಮಗಳುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಗಡ್ಡವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ವಿನಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

೯೨. ಗಡ್ಡದೊಡನೆ ಸೇರಿರುವುದೂ, ರೋಮವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವುದೂ ಆದ ಕಪೋಲದ ಮುಂದಿನ ಭಾಗವು ಉತ್ತಮವು. ವಕ್ರವೂ, ಸ್ಥೂಲವೂ, ಕೃಶವೂ, ಹ್ರಸ್ವವೂ, ರೋಮವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಹನುವು ಶುಭಕರವಲ್ಲ.

೯೩. ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಪುಷ್ಪವೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ಎತ್ತರವೂ ಆದ ಕಪೋಲಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುವು. ಕೂದಲುಳ್ಳವೂ, ಗಟ್ಟಿಯೂ, ನಿಮ್ಮವೂ, ನಿರ್ಮಾಂಸವೂ ಆದ ಕಪೋಲಗಳು ತ್ಯಾಜ್ಯವು.

೯೪. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಮವೂ, ಮಾಂಸಸಹಿತವೂ, ನುಣುವೂ, ಸುವಾಸನೆಯೂ, ಗುಂಡಗೂ, ತಂದೆಯ ಮುಖದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಮುಖವು ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೯೫. ಹೆಂಗಸಿನ ತುಟಿಯು ಪಾಟಲವರ್ಣವೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ಸ್ಥಿಗ್ಧವೂ, ರೇಖೆಯಿಂದಲಂಕಾರಗೊಂಡ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳುದೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅವಳು ರಾಜಪತ್ನಿಯಾಗುವಳು.

೯೬. ಕೃಶವೂ, ಜೋಲಾಡುವುದೂ, ಒಡೆದಿರುವುದೂ, ಒರಟೂ ಆದ

ಮಸ್ಯಣೋ ಮತ್ತಕಾಶಿನ್ಯಾಶ್ಚೋತ್ತರೋಷ್ಣಃ ಸುಭೋಗದಃ |
 ಕಂಚಿನ್ಮಧ್ಯೋನ್ನತೋರೋಮಾ ವಿಪರೀತೋ ವಿರುದ್ಧಕೃತ್ || ೯೭ ||
 ಗೋಕ್ಷೀರಸನ್ನಿಭಾಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಾ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದ್ವ ಶನಾಃ ಶುಭಾಃ |
 ಅಧಸ್ತಾದುಪರಿಷ್ವಾಚ್ಚ ಸಮಾಃ ಸ್ತೋಕಸಮುನ್ನತಾಃ || ೯೮ ||
 ಪೀತಾಃ ಶ್ಯಾನಾಶ್ಚ ದಶನಾಃ ಸ್ಥೂಲಾ ದೀರ್ಘಾ ದ್ವಿಪಂಕ್ತಯಃ |
 ಶುಕ್ಲ್ಯಾಕಾರಾಶ್ಚ ನಿರಲಾ ದುಃಖದೌರ್ಭಾಗ್ಯಕಾರಣಂ || ೯೯ ||
 ಅಧಸ್ತಾದಧಿಕೈರ್ದಂತೈರ್ಮಾತರಂ ಭಕ್ಷಯೇತ್ ಸ್ಫುಟಂ |
 ಪತಿಹೀನಾ ಚ ವಿಕಟೈಃ ಕುಲಟಾ ವಿರಲೈರ್ಭವೇತ್ || ೧೦೦ ||
 ಜಿಹ್ವೇಷ್ಯಮಿಷ್ಟಭೋಕ್ತೃ ಸ್ಯಾಚ್ಛೋಣಾಮೃದ್ವೀ ತಥಾ ಸಿತಾ |
 ದುಃಖಾಯ ಮಧ್ಯಸಂಕೀರ್ಣಾ ಪುರೋಭಾಗಸವಿಸ್ತರಾ || ೧೦೧ ||
 ಸಿತಯಾತೋ ಮರಣಂ ಶ್ಯಾಮಯಾ ಕಲಹಸ್ಪ್ರಿಯಾ |
 ದರಿದ್ರಿಣೇ ಮಾಂಸಲಯಾ ಲಂಬಯಾಃ ಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಿಣೇ || ೧೦೨ ||

ತುಟಿಯು ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣವೂ, ದಪ್ಪವೂ ಆದ ಕೆಳದುಟಿಯು ವೈಧವ್ಯಕಲಹಗಳನ್ನೀಯುವುದು.

೯೭. ಮೃದುನಾದ ಮೇಲ್ದುಟಿಯು ಭೋಗದಾಯಕವು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರವಾದುದೂ, ರೋಮವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆದ ಮೇಲ್ದುಟಿಯು ಭೋಗದಾಯಕವಲ್ಲ.

೯೮. ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನಂತಿರುವುದೂ, ನುಣ್ಣುಗೂ, ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಸಮವಾಗಿರುವುದೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರವೂ ಅದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಹಲ್ಲುಗಳು ಶುಭಕರಗಳು.

೯೯. ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣವೂ, ಸ್ಥೂಲವೂ, ಉದ್ದವೂ, ಎರಡು ಸಾಲುಳ್ಳವೂ, ಮುತ್ತಿನಚಿಪ್ಪಿನಂತಿರುವುದೂ, ವಿರಳವೂ ಆದ ಹಲ್ಲುಗಳು ದುಃಖದೌರ್ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೧೦೦. ಹೆಂಗಸು ಕೆಳಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದರೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಳು. ವಿಕಟವಾದ ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳವಳು ಪತಿಯಿಲ್ಲದವಳೂ, ವಿರಳವಾದ ಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳವಳು ವೃಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ ಆಗುವಳು.

೧೦೧. ಕೆಂಪಗೂ, ಮೃದುವೂ, ಕಪ್ಪಗೂ ಇರುವ ನಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳವಳು ಇಷ್ಟವಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿನ್ನುವವಳಾಗುವಳು. ಮಧ್ಯಸಂಕೀರ್ಣವೂ, ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವೂ ಆದ ನಾಲಿಗೆಯು ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

೧೦೨. ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ನಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳವಳಾದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವಳು. ಕಪ್ಪು ನಾಲಿಗೆಯವಳು ಕಲಹಸ್ಪ್ರಿಯಳಾಗುವಳು. ದಪ್ಪ ನಾಲಿಗೆಯವಳು ದರಿದ್ರಳೂ, ಜೋಲು ನಾಲಿಗೆಯವಳು ಅಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವವಳೂ ಆಗುವಳು.

ವಿಶಾಲಯಾ ರಸನಯಾ ಪ್ರಮದಾತಿಪ್ರಮಾದಭಾಕ್ ।

ಸ್ನಿಗ್ಧಂ ಕೋಕನದಾಭಾಸಂ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ತಾಲುಕೋಮಲಂ ॥ ೧೦೩ ॥

ಸಿತೇ ತಾಲುನಿ ನೈಧವ್ಯಂ ಸೀತೇ ಪ್ರವ್ರಜಿತಾ ಭನೇತ್ ।

ಕೃಷ್ಣೇ ಪತ್ಯವಿಯೋಗಾರ್ತಾ ರೂಕ್ಷೇ ಭೂರಿಕುಟುಂಬಿನೀ ॥ ೧೦೪ ॥

ಕಂಠೇ ಸ್ಥೂಲಾ ಸುನೃತ್ಯಾ ಚ ಕ್ರಮತೀಕ್ಷ್ಣಾ ಸುಲೋಹಿತಾ ।

ಅಪ್ರಲಂಬಾ ಶುಭಾಘಂಟೇ ಸ್ಥೂಲಾ ಕೃಷ್ಣಾ ಚ ದುಃಖದಾ ॥ ೧೦೫ ॥

ಅಲಕ್ಷಿತದ್ವಿಜಂ ಕಿಂಚಿತ್ಕಿಂಚಿತ್ಪಲ್ಲಕಪೋಲಕಂ ।

ಸ್ಥಿತಂ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಸುದೃಶಾಮನಿಮಿಲಿತಲೋಚನಂ ॥ ೧೦೬ ॥

ಸಮವೃತ್ತಪುಟಾ ನಾಸಾ ಲಘುಚ್ಛಿದ್ರಾ ಶುಭಾನಹಾ ।

ಸ್ಥೂಲಾಂಗ್ರಾ ಮಧ್ಯನಮ್ರಾ ಚ ನ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಸಮುನ್ನತಾ ॥ ೧೦೭ ॥

ಆಕುಂಚಿತಾರುಣಾಗ್ರಾ ಚ ನೈಧವ್ಯಕ್ಷೇಶದಾಯಿನೀ ।

ಪರಪ್ರೇಷ್ಯಾ ಚ ಚಿಪಿಟಾ ಹ್ರಸ್ವಾ ದೀರ್ಘಾ ಕಲಿಪ್ರಿಯಾ ॥ ೧೦೮ ॥

೧೦೩. ವಿಶಾಲವಾದ ನಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳವಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮಾದವುಳ್ಳವಳಾಗುವಳು. ಸ್ನಿಗ್ಧವೂ, ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ್ದೂ, ಕೋಮಲವೂ ಆದ ತಾಲುವು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು.

೧೦೪. ತಾಲುವು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದರೆ ನೈಧವ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಸನ್ನಾಸಿನಿಯಾಗುವಳು. ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಅಗಲುವಳು. ಒರಟಾಗಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗುವಳು.

೧೦೫. ಕಂಠದಲ್ಲಿರುವ ಘಂಟೆಯು ಸ್ಥೂಲವೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ, ಕೆಂಪಗೂ, ಜೋಲಾಡದಿರುವುದೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಮಂಗಳಕರವು. ಸ್ಥೂಲವೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೦೬. ಹಲ್ಲುಗಳು ಕಾಣದಿರುವುದೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಅರಳಿದ ಕಪೋಲವುಳ್ಳುದೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚದಿರುವುದೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಂದಹಾಸವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

೧೦೭. ಸಮವೂ, ವರ್ತುಲವೂ, ಸಣ್ಣ ರಂಧ್ರವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಮೂಗು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಸ್ಥೂಲವಾದ ಕೊನೆಯುಳ್ಳುದೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗಿರುವುದೂ, ಎತ್ತರವೂ ಆದ ಮೂಗು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲ.

೧೦೮. ಮೂಗು ಸ್ವಲ್ಪಬಗ್ಗಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದರೆ ನೈಧವ್ಯ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಚಪ್ಪಟೆ ಮೂಗುಳ್ಳವಳು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ವಾಸಿಯೂ, ಕುಳ್ಳಗೂ ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೂಗುಳ್ಳವಳು ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವಳು ಆಗುವಳು.

ದೀರ್ಘಾಯುಃ ಕೃತ್ಯುತಂ ದೀರ್ಘಂ ಯುಗಪದ್ವಿತ್ರಿಪಿಂಡಿತಂ ।

ಲಲನಾಲೋಚನೇ ಶಸ್ತ್ರೇ ರಕ್ತಾಂತೇ ಕೃಷ್ಣತಾರಕೇ ॥ ೧೦೯ ॥

ಗೋಕ್ಷೀರವರ್ಣವಿಶದೇ ಸುಸ್ನಿಗ್ಧೇ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ್ಮಣೇ ।

ಉನ್ನತಾಕ್ಷೀ ನ ದೀರ್ಘಾಯುರ್ವೃತ್ತಾಕ್ಷೀ ಕುಲಟಾ ಭವೇತ್ ॥ ೧೧೦ ॥

ಮೇಷಾಕ್ಷೀ ಮಹಿಷಾಕ್ಷೀ ಚ ಕೇಕರಾಕ್ಷೀ ನ ಶೋಭನಾ ।

ಕಾಮಗೃಹೀಲಾ ನಿತರಾಂ ಗೋಪಿಂಗಾಕ್ಷೀ ಸುದುರ್ವೃತಾ ॥ ೧೧೧ ॥

ಪಾರಾವತಾಕ್ಷೀ ದುಃಶೀಲಾ ರಕ್ತಾಕ್ಷೀ ಭರ್ತ್ವಘಾತಿನೀ ।

ಕೋಟಿರಾನಯನಾದುಷ್ಪಾ ಗಜನೇತ್ರಾ ನ ಶೋಭನಾ ॥ ೧೧೨ ॥

ಪುಂಶ್ಚಲೀ ನಾಮಕಾಣಾಕ್ಷೀ ವಂಧ್ಯಾ ದಕ್ಷಿಣಕಾಣಿಕಾ ।

ಮಧುಪಿಂಗಾಕ್ಷೀ ರಮಣೀ ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಭಾಕ್ ॥ ೧೧೩ ॥

ಪಕ್ಷ್ಮಭಿಃ ಸುಘನೈಃ ಸ್ನಿಗ್ಧೈಃ ಕೃಷ್ಣೈಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮೈಃ ಸುಭಾಗ್ಯಭಾಕ್ ।

ಕಪಿಲ್ವಿರ್ನಿರಲೈಃ ಸ್ಥೂಲ್ವಿರ್ನಿಂದ್ಯಾ ಭವತಿ ಭಾಮಿನೀ ॥ ೧೧೪ ॥

೧೦೯-೧೧೦. ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ಆವೃತ್ತಿಗೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದವಾದ ನೇತ್ರಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಗಿದ್ದು, ಕರಿತಾರೆಗೆಯುಳ್ಳದೂ ಗೋಕ್ಷೀರವರ್ಣವುಳ್ಳದೂ, ಮನೋಹರವೂ, ಕರಿರೆಪ್ಪೆಯುಳ್ಳದೂ ಅದ ಹೆಂಗಸಿನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುವು. ಎತ್ತರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳು ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವಳೂ, ವರ್ತುಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ ಆಗುವಳು.

೧೧೧. ಕುರಿಯ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳೂ, ಎಮ್ಮೆಯ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳೂ, ವಕ್ರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳೂ ಮಂಗಳಕರವಲ್ಲ. ಗೋವಿನಂತೆ ಹಳದಿಯ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು ಅತ್ಯಂತ ಕಾಮಾಸಕ್ತಳೂ, ದುಷ್ಟವಾದ ನಡತೆಯುಳ್ಳವಳೂ ಆಗುವಳು.

೧೧೨. ಪಾರಿವಾಳದಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವಳು ದುಶ್ಚೀಲಳೂ, ಕೆಂಗಣ್ಣು ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವಳೂ, ಪೊಟರೆಿಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು ದುಷ್ಟಳೂ, ಆನೆ ಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು ಅಮಂಗಳಕರಳೂ ಆಗುವಳು.

೧೧೩. ಎಡಗಣ್ಣು ಕುರುಡಾಗಿರುವವಳು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ, ಬಲಗಣ್ಣು ಕುರುಡಾಗಿರುವವಳು ಬಂಜೆಯೂ ಆಗುವಳು. ಜೇನುತುಪ್ಪದಂತೆ ಹಳದಿಯ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗುವಳು.

೧೧೪. ಸಾಂದ್ರವೂ, ಸ್ನಿಗ್ಧವೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ ಆಗಿರುವ ರೆಪ್ಪೆಗಳುಳ್ಳವಳು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿನಿಯಾಗುವಳು. ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿ, ವಿರಳವೂ, ಸ್ಥೂಲವೂ ಅದ ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಣ್ಣಿನವಳು ನಿಂದ್ಯವಾಗುವಳು.

ಭೃವೌ ಸುನರ್ತುಲೇ ತನ್ವಾಃ ಸ್ನಿಗ್ಧೇ ಕೃಷ್ಣೇ ಅಸಂಹತೇ |
 ಪ್ರಶಸ್ತೇ ಮೃದುರೋಮಾಣೌ ಸುಭ್ರುವಃ ಕಾರ್ಮುಕಾಕೃತೀ || ೧೧೫ ||
 ಖರೋಮಾಚ ಪೃಥುಲಾ ವಿಕೀರ್ಣಾ ಸರಲಾ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ನ ಭ್ರೂಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾ ಮಿಲಿತಾ ದೀರ್ಘರೋಮಾ ಚ ಪಿಂಗಲಾ || ೧೧೬ ||
 ಲಂಬೌ ಕರ್ಣೌ ಶುಭಾವರ್ತೌ ಸುಖದೌ ಚ ಶುಭಪ್ರದೌ |
 ಶಷ್ಕುಲೀರಹಿತೌ ನಿಂದ್ಯೌ ಶಿರಾಲೌ ಕುಟಿಲೌ ಕೃಶೌ || ೧೧೭ ||
 ಭಾಲಃ ಶಿರಾವಿರಹಿತೋ ನಿಲೋಮಾರ್ಧೇಂದುಸನ್ನಿಭಃ |
 ಅನಿಮ್ನಸ್ತ್ವಂಗುಲೋ ನಾರ್ಯಾಃ ಸೌಭಾಗ್ಯಾರೋಗ್ಯಕಾರಣಂ || ೧೧೮ ||
 ವ್ಯಕ್ತಸ್ಪಸ್ತಿಕರೇಖಂ ಚ ಲಲಾಟಂ ರಾಜ್ಯಸಂಪದೇ |
 ಪ್ರಲಂಬಂ ಮಸ್ತಕಂ ಯಸ್ಯಾ ದೇವರಂ ಹಂತಿ ಸಾ ಧ್ರುವಂ || ೧೧೯ ||
 ರೋಮಶೇನ ಶಿರಾಲೇನ ಪ್ತ್ರಾಂತುನಾ ರೋಗಿಣೀ ಮತಾ || ೧೨೦ ||
 ಸೀಮಂತಃ ಸರಲಃ ಶಸ್ತೋ ಮೌಲಿಃ ಶಸ್ತ್ರಃ ಸಮುನ್ನತಃ |
 ಗಜಕುಂಭನಿಭಾವೃತ್ತೈಃ ಸೌಭಾಗ್ಯೈಶ್ಚರ್ಯಸೂಚಕೈಃ || ೧೨೧ ||

೧೧೫. ಹೆಂಗಸಿಗೆ ವರ್ತುಲವೂ, ಸ್ನಿಗ್ಧವೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವೂ, ವಿರಳವೂ, ಮೃದುರೋಮಗಳುಳ್ಳವೂ, ಬಿಲ್ಲಿನ ಆಕೃತಿಯುಳ್ಳವೂ ಆಗಿರುವ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುವು.

೧೧೬. ಒರಟುಕೂದಲುಳ್ಳದೂ, ವಿಶಾಲವೂ, ಚದರಿರುವದೂ, ಸರಳವೂ, ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವದೂ, ಉದ್ದವಾದ ಕೂದಲುಳ್ಳದೂ, ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ್ದೂ ಆಗಿರುವ ಹುಬ್ಬು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲ.

೧೧೭. ಜೋಲಾಡುವವೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸುಳಿಯುಳ್ಳವೂ ಆದ ಕಿವಿಗಳು ಶುಭ ಸುಖಗಳನ್ನೀಯುವವು. ಶಷ್ಕುಲಿಯಿಲ್ಲದವೂ, ನರಗಳುಳ್ಳವೂ, ವಕ್ರವೂ, ಕೃಶವೂ ಆದ ಕಿವಿಗಳು ನಿಂದ್ಯಗಳು.

೧೧೮. ನಾಡಿ ಮತ್ತು ರೋಮಗಳಿಲ್ಲದಿರುವದೂ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರನಂತಿರುವದೂ, ಅಳವಾಗಿರದಿರುವದೂ, ಮೂರು ಅಂಗುಲಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ ಆಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹಣೆಯು ಸೌಭಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವದು.

೧೧೯. ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಸ್ಪಸ್ತಿಕರೇಖೆಯುಳ್ಳ ಹಣೆಯು ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಯಾವಳ ತಲೆಯು ಲಂಬಾಯಮಾನವಾಗಿರುವುದೋ ಅವಳು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮೈದುನನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಳು.

೧೨೦. ರೋಮವುಳ್ಳದೂ, ನಾಡಿಯುಳ್ಳದೂ, ಉದ್ದವೂ ಆಗಿರುವ ಹಣೆಯಿಂದ ರೋಗಿಯಾಗುವಳು.

೧೨೧. ನೆಟ್ಟಗಿರುವ ಬೈತಲೆಯು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಸೌಭಾಗ್ಯೈಶ್ಚರ್ಯ

ಸ್ಥೂಲಮೂರ್ಧಾ ಚ ವಿಧವಾ ದೀರ್ಘಶೀರ್ಷಾ ಚ ಬಂಧಕೀ |
 ವಿಶಾಲೇನಾಃ ಪಿ ಶಿರಸಾ ಭವೇದ್ವಾರ್ಭಾಗ್ಯ ಭಾಜನಂ || ೧೨೨ ||
 ಕೇತಾ ಅಲಿಕುಲಜ್ವಾಲಾಃ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಃ ಸ್ನಿಗ್ಧಾಃ ಸುಕೋಮಲಾಃ |
 ಕಂಚಿದಾಕುಂಚಿತಾಗ್ರಾಶ್ಚ ಕುಟಿಲಾಶ್ಚಾತಿಶೋಭನಾಃ || ೧೨೩ ||
 ಪರುಷಾಃ ಸ್ಫುಟಿತಾಗ್ರಾಶ್ಚ ವಿರಲಾಶ್ಚ ಶಿರೋರುಹಾಃ |
 ಪಿಂಗಲಾ ಲಘವೋ ರೂಕ್ಷಾ ದುಃಖದಾರಿದ್ರ್ಯಬಂಧದಾಃ || ೧೨೪ ||
 ಭ್ರೂವೋರಂತರ್ಲಲಾಟೇ ನಾ ಮಶಕೋ ರಾಜ್ಯಸೂಚಕಃ |
 ನಾಮೇ ಕಪೋಲೇ ಮಶಕಃ ಶೋಣೋ ಮಿಷ್ಪಾನ್ನದಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ || ೧೨೫ ||
 ತಿಲಕಂ ಲಾಂಛನಂ ನಾಃ ಪಿ ಹೃದಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಕಾರಣಂ |
 ಯಸ್ಯಾ ದಕ್ಷಿಣವಕ್ಶೋಜೇ ಶೋಣೇ ತಿಲಕಲಾಂಛನೇ || ೧೨೬ ||
 ಕನ್ಯಾಚತುಷ್ಟಯಂ ಸೂತೇ ಸೂತೇ ಸಾ ಚ ಸುತತ್ರಯಂ |
 ತಿಲಕಂ ಲಾಂಛನಂ ಶೋಣಂ ಯಸ್ಯಾ ನಾಮೇ ಕುಚೇ ಭವೇತ್ || ೧೨೭ ||

ಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಆನೆಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳದಂತಿರುವ ಸುಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉನ್ನತ ಮಸ್ತಕವು ಉತ್ತಮವಾದುದು.

೧೨೨. ದಪ್ಪಗಿರುವ ತಲೆಯುಳ್ಳವಳು ವಿಧವೆಯೂ, ಉದ್ದವಾದ ತಲೆಯುಳ್ಳವಳು ವೃಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ ಆಗುವಳು. ವಿಶಾಲವಾದ ತಲೆಯುಳ್ಳವಳು ದುರ್ಭಾಗಳಾಗುವಳು.

೧೨೩. ದುಂಬಿಯ ಬಳಗದಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ, ನುಣುಪೂ, ಮೃದುವೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಬಗ್ಗಿದ ಕೊನೆಯುಳ್ಳವೂ, ವಕ್ರವೂ ಆದ ಕೂದಲುಗಳು ಅತಿ ಮಂಗಳಕರಗಳು.

೧೨೪. ಒರಟೂ, ಒಡೆದಕೊನೆಯುಳ್ಳವೂ, ಪಿಂಗಳಗಳೂ, ಹಳದಿಬಣ್ಣವೂ, ಸಣ್ಣಗಿರುವವೂ ಆದ ಕೂದಲುಗಳು ದುಃಖ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ಬಂಧಗಳನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುವು.

೧೨೫. ಹುಬ್ಬುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಹಣೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಇರುವ ಮಚ್ಚೆಯು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು. ಎಡಕೆನ್ನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೆಂಪುಮಚ್ಚೆಯು ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮೃಷ್ಣಾನ್ನವನ್ನೀಯುವುದು.

೧೨೬. ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ತಿಲಕವಾಗಲಿ, ಮಚ್ಚೆಯಾಗಲಿ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವುವು. ಯಾವಳ ಬಲಕುಚದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುತಿಲಕ ಮತ್ತು ಲಾಂಛನಗಳಿರುವವೂ, ಅವಳು ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೂ, ಮೂರುಮಂದಿ ಸುತರನ್ನೂ ಹಡೆಯುವವಳು.

೧೨೭-೧೨೯. ಎಡಕುಚದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಮಚ್ಚೆಯುಳ್ಳವಳು ಮೊದಲು ಒಬ್ಬ

ಏಕಂ ಪುತ್ರಂ ಪ್ರಸೂಯಾದೌ ತತಃ ಸಾ ವಿಧವಾ ಭವೇತ್ |
 ಗುಹ್ಯಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ ಭಾಗೇ ತಿಲಕಂ ಯದಿ ಯೋಷಿತಃ || ೧೨೮ ||
 ತದಾ ಕ್ಷಿತಿಪತೇಃ ಪತ್ನೀ ಸೂತೇ ವಾ ಕ್ಷಿತಿಪಂ ಸುತಂ |
 ನಾಸಾಗ್ರೇ ಮಶಕಃ ಶೋಣೋ ಮಹಿಷ್ಯಾ ಏನ ಜಾಯತೇ || ೧೨೯ ||
 ಕೃಷ್ಣಃ ಸ ಏನ ಭರ್ತ್ವಘ್ನಾಃ ಪುಂಶ್ಚಲ್ಯಾಶ್ಚ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ |
 ನಾಭೇರಧಸ್ತಾತ್ತಿಲಕಂ ಮಶಕೋ ಲಾಂಛನಂ ಶುಭಂ || ೧೩೦ ||
 ಮಶಕಸ್ತಿಲಕಂ ಚಿಹ್ನಂ ಗುಲ್ಪದೇಶೇ ದರಿದ್ರಕೃತ್ |
 ಕರೇ ಕರ್ಣೇ ಕಪೋಲೇ ವಾ ಕಂಠೇ ವಾಮೋ ಭವೇದ್ಯದಿ || ೧೩೧ ||
 ಏಷಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಮೇಕಂ ತು ಪ್ರಾಗ್ಗರ್ಭೇ ಪುತ್ರದಂ ಭವೇತ್ |
 ಭಾಲಗೇನ ತ್ರಿಶೂಲೇನ ನಿರ್ಮಿತೇನ ಸ್ವಯಂಭುವಾ || ೧೩೨ ||
 ನಿತಂಬಿನೀ ಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಯೋಷಿದಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ಸುಸ್ತಾ ಪರಸ್ಪರಂ ಯಾತು ದಂತಾನ್ವಿಟಕಿಟಾಯತೇ || ೧೩೩ ||
 ಸುಲಕ್ಷ್ಮಾಪಿ ನ ಸಾ ಶಸ್ತ್ರಾ ಯಾ ಕಿಂಚಿತ್ಪಲಪೇತ್ತಥಾ |
 ಪಾಣೌ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತೋ ಧನ್ಯೋ ವಾಮೋ ನ ಶೋಭನಃ || ೧೩೪ ||

ಪುತ್ರನನ್ನು ಹಡೆದ ಬಳಿಕ ವಿಧವೆಯಾಗುವಳು. ಹೆಂಗಸಿನ ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಿಲಕವಿದ್ದರೆ ಅವಳು ದೊರೆಯ ಮಡದಿಯಾಗುವಳು. ಅಥವಾ ರಾಜನಾಗುವ ಮಗನನ್ನು ಹಡೆಯುವಳು. ರಾಣಿಯ ಮೂಗಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಮುಚ್ಚಿಯಿರುತ್ತದೆ.

೧೩೦. ನಾಸಾಗ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಮುಚ್ಚಿಯು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವಳೂ, ವೈಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ ಆಗುವಳು. ನಾಭಿಯಕೆಳಗೆ ಇರುವ ತಿಲಕ, ಮುಚ್ಚಿ, ಲಾಂಛನಗಳೂ ಶುಭಕರವಾಗುವುವು.

೧೩೧-೧೩೪. ಕಾಲಿನ ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಮಶಕ, ತಿಲಕ, ಚಿಹ್ನೆಗಳಿದ್ದರೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ವುಂಟಾಗುವುದು. ಇವುಗಳು ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈ, ಕಿವಿ, ಕಪೋಲ, ಅಥವಾ ಕಂಠದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮೊದಲಿನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವನು. ಹೆಂಗಸು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ಮಿತವಾದ ತ್ರಿಶೂಲವುಳ್ಳವಳಾದರೆ ಸಾವಿರಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಒಡೆಯಳಾಗುವಳು. ಮಲಗಿರುವಾಗ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡೆಯುವವಳೂ, ಪ್ರಲಾಸಿಸುವವಳೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದರೂ ಉತ್ತಮಳಲ್ಲ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾದ ಸುಳಿಯಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಳಾಗುವಳು. ಅಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾದ ಸುಳಿಯಿದ್ದರೆ ಮಂಗಳಕರವಲ್ಲ.

ನಾಭೌ ಶ್ರುತಾವುರಸಿ ವಾ ದಿಕ್ಷಿಣಾವರ್ತ ಈಡಿತಃ |

ಸುಖಾಯ ದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತಃ ಪೃಷ್ಠವಂಶಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇ || ೧೩೫ ||

ಅಂತಃಪೃಷ್ಠಂ ನಾಭಿಸಮೋ ಬಹ್ವಾಯುಃ ಪುತ್ರವರ್ಧನಃ |

ರಾಜಪತ್ನಾಃ ಪ್ರದೃಶ್ಯೇತ ಭಗಮೌಲೌ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಃ || ೧೩೬ ||

ಸಚೇಚ್ಛಕಟಿಭಂಗಃ ಸ್ಯಾದ್ವಹ್ಯಪತ್ಯಸುಖಪ್ರದಃ |

ಕಟಿಗೋ ಗುಹ್ಯನೇಧೇನ ಪತ್ಯಪತ್ಯನಿಪಾತನಃ || ೧೩೭ ||

ಸ್ಯಾತಾಮುದರನೇಧೇನ ಪೃಷ್ಠಾವರ್ತೌ ನ ಶೋಭನೌ |

ಏಕೇನ ಹಂತಿ ಭರ್ತಾರಂ ಭವೇದನ್ಯೇನ ಪುಂಶ್ಚಲೀ || ೧೩೮ ||

ಕಂಠಗೋ ದಕ್ಷಿಣಾವರ್ತೋ ದುಃಖವೈಧವ್ಯಹೇತುಕಃ |

ಸೀಮಂತೇಫ ಲಲಾಟೇ ವಾ ತ್ಯಾಜ್ಯೋ ದೂರಾತ್ಮಯತ್ನತಃ || ೧೩೯ ||

ಸಾ ಪತಿಂ ಹಂತಿ ವರ್ಷೇಣ ಯಸ್ಯಾ ಮಧ್ಯೇ ಕೃಕಾಟಿಕಂ |

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೋ ವಾ ನಾನೋ ವಾ ರೋಮ್ಲಾನಾವರ್ತಕಃ ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ ||

೧೩೫. ಹೊಕ್ಕುಳು, ಕಿವಿ, ಅಥವಾ ಎದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಲಮುಖವಾದ ಸುಳಿಯು ಪ್ರಶಸ್ತವು. ಬೆನ್ನುಮೂಳೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾದ ಸುಳಿಯು ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

೧೩೬. ಬೆನ್ನಿನನಡುವೆ ಹೊಕ್ಕುಳಿನಂತಿರುವ ಸುಳಿಯು ಅಧಿಕವಾದ ಆಯುಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪುತ್ರರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು. ರಾಣಿಯ ಭಗದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾದ ಸುಳಿಯು ಕಾಣಿಸುವುದು.

೧೩೭. ಆ ಸುಳಿಯು ಬಂಡಿಯಂತಿದ್ದರೆ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಸುಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಸೊಂಟದಲ್ಲಿರುವ ಸುಳಿಯು ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ ಇದ್ದರೆ ಗಂಡನೂ, ಮಕ್ಕಳೂ ನಾಶವಾಗುವರು.

೧೩೮. ಬೆನ್ನಿನ ಸುಳಿಗಳು ಹೊಟ್ಟೆಯವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರೆ ಮಂಗಳಕರಗಳಲ್ಲ. ಒಂದು ಸುಳಿಯಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ವಧಿಸುವಳು. ಇನ್ನೊಂದು ಸುಳಿಯಿಂದ ವೈಭವಾಂಶಿಯಾಗುವಳು.

೧೩೯. ಕಂಠದಲ್ಲಿರುವ ಸುಳಿಯು ಬಲಮುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ದುಃಖವೈಧವ್ಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಬೈತಲೆ, ಹಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುಳ್ಳವಳನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೧೪೦. ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಗ್ಗತ್ತಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಅಥವಾ ಅಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾದ ಸುಳಿಯಿರುವುದೋ, ಅವಳು ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಳು.

ಏಕೋ ವಾ ಮೂರ್ಧನಿ ದ್ವೌ ವಾ ನಾಮೇ ನಾನುಗತೀ ಯದಿ |
 ಅದಶಾಹಂ ಪತಿಘ್ನಾ ತೌ ತ್ಯಾಜ್ಯಾ ದೂರಾತ್ಸು ಬುದ್ಧಿನಾ || ೧೪೧ ||
 ಕಟ್ಯಾವರ್ತಾ ಚ ಕುಲಟಾ ನಾಭ್ಯಾವರ್ತಾ ಪತಿವ್ರತಾ |
 ಪೃಷ್ಠಾವರ್ತಾಚ ಭರ್ತ್ಯಘ್ನೀ ಕುಲಟಾ ನಾಥ ಜಾಯತೇ || ೧೪೨ ||
 ಸ್ತುಂದ ಉನಾಚಃ—
 ಸುಲಕ್ಷಣಾಃ ಪಿ ದುಃಶೀಲಾ ಕುಲಕ್ಷಣಶಿರೋಮುಣಿಃ |
 ಅಲಕ್ಷಣಾಃ ಪಿ ಸಾ ಸಾಧ್ವೀ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಭೂಸ್ತು ಸಾ || ೧೪೩ ||
 ಸುಲಕ್ಷಣಾ ಸುಚಾರಿತ್ರಾ ಸ್ವಾಧೀನಾ ಪತಿದೇವತಾ |
 ವಿಶ್ವೇಶಾನುಗ್ರಹಾದೇವ ಗೃಹೇ ಯೋಷಿದನಾಪ್ಯತೇ || ೧೪೪ ||
 ಅಲಂಕೃತಾಃ ಸ್ವನಾಸಿನೋ ಯಾಭಿಃ ಪ್ರಾಕ್ತನಜನ್ಮನಿ |
 ನಾನಾವಿಧೈರಲಂಕಾರೈಸ್ತಾಃ ಸುರೂಪಾ ಭವಂತಿ ಹಿ || ೧೪೫ ||
 ಸುತೀರ್ಥೇಷು ವಪುರ್ಯಾಭಿಃ ಕ್ಷಯಿತಂ ನಾ ವಿಹಾಯಿತಂ |
 ತಾ ಲಾವಣ್ಯತರಂಗಿಣ್ಯೋ ಭವಂತೀಹ ಸುಲಕ್ಷಣಾಃ || ೧೪೬ ||
 ಅರ್ಚಿತಾ ಜಗತಾಂ ಮಾತಾ ಯಾಭಿನ್ಯೂಷದನಧೂರಿವ |
 ತಾ ಭವಂತಿ ಸುಚಾರಿತ್ರಾ ಯೋಷಾಃ ಸ್ವಾಧೀನಭರ್ತ್ಯಕಾಃ || ೧೪೭ ||

೧೪೧. ತಲೆಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಲಿ, ಎರಡಾಗಲಿ ಸುಳಿಗಳು ಅಪ್ರದಕ್ಷಿಣಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ದತ್ತುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿವಂತನು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕು.

೧೪೨. ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುಳ್ಳವಳು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ, ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುಳ್ಳವಳು ಪತಿವ್ರತೆಯೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುಳ್ಳವಳು ಪತಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವಳೂ ಅಥವಾ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ ಆಗುವಳು.

೧೪೩. ಸ್ತುಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದರೂ ದುಸ್ವಭಾವಳಾದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕುಲಕ್ಷಣಶಿರೋಮುಣಿಯಾಗುವಳು. ಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದವಳು ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಮಸ್ತಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವಳಾಗುವಳು.

೧೪೪. ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವಳೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಸ್ವಾಧೀನಪತಿಗಳೂ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಲಭಿಸುವಳು.

೧೪೫. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸುವಾಸಿನಿಯರನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸುಂದರಿಯರಾಗುವರು.

೧೪೬. ಒಳ್ಳೆಯ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶರೀರವನ್ನು ತೊರೆದ ಹೆಂಗಸರು ಸುಂದರಿಯರೂ, ಸುಲಕ್ಷಣಿಯರೂ ಆಗುವರು.

೧೪೭. ಜಗನ್ಮಾತೆಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸುಚರಿತ್ರಳೂ, ಸ್ವಾಧೀನಪತಿಗಳೂ ಆಗುವಳು.

ಸ್ವಾಧೀನಪತಿಕಾನಾಂ ಚ ಸುಶೀಲಾನಾಂ ನೃಗೀದೃಶಾಂ ।

ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಾವತ್ಸವ ಸುಲಕ್ಷಣಫಲಂ ಹಿ ತತ್ ॥ ೧೪೮ ॥

ಸುಲಕ್ಷಣೈಃ ಸುಚರಿತೈರಪಿ ಮಂದಾಯುಷಂ ಪತಿಂ ।

ದೀರ್ಘಾಯುಷಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಪ್ರಮದಾಃ ಪ್ರಮದಾಸ್ವದಂ ॥ ೧೪೯ ॥

ಅತಃ ಸುಲಕ್ಷಣಾ ಯೋಷಾ ಪರಿಣೇಯಾ ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ ।

ಲಕ್ಷಣಾನಿ ಪರೀಕ್ಷ್ಯಾದೌ ಹಿತ್ವಾ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ಯಪಿ ॥ ೧೫೦ ॥

ಲಕ್ಷಣಾನಿ ಮಯೋಕ್ತಾನಿ ಸುಖಾಯ ಗೃಹಮೇಧಿನಾಂ ।

ವಿನಾಹಾನಪಿ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ತನ್ನಿಬೋಧ ಘಟೋದ್ಭವ ॥ ೧೫೧ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಶ್ರೀಲಕ್ಷಣವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ಸಪ್ತತ್ರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೧೪೮. ಸ್ವಾಧೀನಪತಿಕರೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸುಲಕ್ಷಣದಫಲವಾದ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವುವು.

೧೪೯. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ನಡತೆಗಳಿಂದ ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯ ವಂತನಾದ ಪತಿಯನ್ನೂ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನಾದ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು.

೧೫೦. ಆದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು ಮೊದಲು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿನಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೫೧. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ! ಗೃಹಸ್ಥರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ವಿನಾಹಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಶ್ರೀಲಕ್ಷಣವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೬ ॥

ಅಧಾಷ್ಟತ್ರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ವಿನಾಹವರ್ಣನಂ

ಸ್ತುಂದ ಉವಾಚ :-

ವಿನಾಹಾ ಬ್ರಾಹ್ಮ ದೈವಾರ್ಷಾಃ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಾಸುರೌ ತಥಾ |
ಗಾಂಧರ್ವೋ ರಾಕ್ಷಸಶ್ಚಾಽಪಿ ಪೈಶಾಚೋಽಷ್ಟಮ ಉಚ್ಯತೇ || ೧ ||
ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವರಮಾಹೂಯ ಯತ್ರ ಕನ್ಯಾ ಸ್ವಲಂಕೃತಾ |
ದೀಯತೇ ತತ್ಸತಃ ಪೂಯಾತ್ಪುರುಷಾನೇಕವಿಂಶತಿಂ || ೨ ||
ಯಜ್ಞಸ್ಥಾಯರ್ತ್ವಿಜೇ ದೈವಸ್ತಜ್ಞಃ ಸಾತಿ ಚತುರ್ದಶ |
ವರಾದಾದಾಯ ಗೋದ್ವಂದ್ಯಮಾರ್ಷಸ್ತಜ್ಞಃ ಪುನಾತಿ ಷಟ್ || ೩ ||
ಸಹೋಭೌ ಚರತಾಂ ಧರ್ಮಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದೀಯತೇರ್ಥಿನೇ |
ಯತ್ರ ಕನ್ಯಾ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಸ್ತಜ್ಞೋ ವಂಶಾನ್ ಪುನಾತಿ ಷಟ್ || ೪ ||
ಚತ್ವಾರ ಏತೇ ವಿಸ್ತಾಣಾಂ ಧರ್ಮಾಃ ಸಾಣಿಗ್ರಹಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ |
ಆಸುರಃ ಕ್ರಿಯಣಾದ್ಧ್ವಂಸ್ಯಗಾಂಧರ್ವೋಽನ್ಯೋನ್ಯಮೈತ್ರತಃ || ೫ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ವಿನಾಹವರ್ಣನ

೧. ಸ್ತುಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಬ್ರಾಹ್ಮ, ದೈವ, ಆರ್ಷ, ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ, ಆಸುರ, ಗಾಂಧರ್ವ, ರಾಕ್ಷಸ, ಪೈಶಾಚ ಎಂದು ವಿನಾಹವು ಎಂಟು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು.

೨. ವರನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅಲಂಕೃತಳಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮವಿನಾಹವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಸುತನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪುರುಷರನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವನು.

೩. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿರುವ ಋತ್ವಿಜನಿಗೆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದು ದೈವ ವಿನಾಹವು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪುತ್ರನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪುರುಷರನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವನು. ವರನಿಂದ ಎರಡು ಗೋವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದು ಆರ್ಷವಿನಾಹವು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಸುತನು ಆರು ಮಂದಿ ಪುರುಷರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೪. ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯವಿನಾಹವು, ಅವಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನು ಆರು ವಂಶಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವನು.

೫. ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿನಾಹಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದುವು. ದ್ರವ್ಯ

ಪ್ರಸಹ್ಯ ಕನ್ಯಾಹರಣಾದ್ರಾಕ್ಷಸೋ ನಿಂದಿತಃ ಸತಾಂ ।
 ಛಲೇನ ಕನ್ಯಾಹರಣಾತ್ಪ್ರೇಶಾಚೋ ಗರ್ಹಿತೋಽಪ್ಯನುಃ ॥ ೬ ॥
 ಪ್ರಾಯಃ ಕ್ಷತ್ರವಿಶೋರುಕ್ತಾ ಗಾಂಧರ್ವಾಃಸುರರಾಕ್ಷಸಾಃ ।
 ಅಷ್ಟಮಸ್ತ್ವೇಷ ಸಾಪಿಷ್ಠಃ ಸಾಪಿಷ್ಠಾನಾಂ ಚ ಸಂಭವೇತ್ ॥ ೭ ॥
 ಸರ್ವಣಯಾ ಕರೋ ಗ್ರಾಹ್ಯೋ ಧಾರ್ಯಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಯಾ ಶರಃ ।
 ಪ್ರತೋದೋ ವೈಶ್ಯಯಾ ಧಾರ್ಯೋ ನಾಸೋಽಂತಃ ಪಜ್ಜಯಾ ತಥಾ ॥
 ಅಸರ್ವಣಸ್ತ್ವೇಷವಿಧಿಃ ಸ್ಮೃತೋ ದೃಷ್ಟಶ್ಚ ವೇದನೇ ।
 ಸರ್ವಣಾಭಿಸ್ತು ಸರ್ವಾಭಿಃ ಸಾಣಿಗ್ರಾಹ್ಯಸ್ತ್ವಯಂ ವಿಧಿಃ ॥ ೯ ॥
 ಧನ್ಯೈರ್ವಿನಾಹೈರ್ಜಾಯಂತೇ ಧನ್ಯೂಃ ಏನ ಶತಾಯುಷಃ ।
 ಅಧನ್ಯೈರ್ಧರ್ಮರಹಿತಾ ಮಂದಭಾಗ್ಯಧನಾಯುಷಃ ॥ ೧೦ ॥
 ಋತುಕಾಲಾಃಭಿಗಮನಂ ಧರ್ಮೋಽಯಂ ಗೃಹಿಣಃ ಪರಃ ।
 ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ವರಮನುಸ್ಮೃತ್ಯ ಯಥಾ ಕಾಮ್ಯಧನಾ ಭವೇತ್ ॥ ೧೧ ॥

ಗಳಿಂದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಆಸುರವಿವಾಹವೂ, ವಧೂವರರು ಪರಸ್ಪರಸ್ನೇಹದಿಂದ ವರಿಸುವುದು ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೬. ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದು ರಾಕ್ಷಸ ವಿವಾಹವು. ಇದು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಮೋಸದಿಂದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದು ಪೈಶಾಚವಿವಾಹವು. ಈ ಎಂಟನೆಯ ವಿವಾಹವು ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯವಾದುದು.

೭. ಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಗಾಂಧರ್ವ, ಆಸುರ, ರಾಕ್ಷಸ ವಿವಾಹಗಳು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುವು. ಸಾಪಿಷ್ಠನಾದ ಈ ಎಂಟನೆಯ ಪೈಶಾಚ ವಿವಾಹವು ಸಾಪಿಷ್ಠರಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದು.

೮. ಸರ್ವಣವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯು ಪತಿಯಹಸ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯು ವರನುಹಿಡಿದಿರುವ ಬಾಣವನ್ನೂ, ವೈಶ್ಯಳು ಚಾವಟಿಯನ್ನೂ, ಶೂದ್ರಳು ಬಟ್ಟೆಯಕೊನೆಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೯. ಈ ವಿಧಿಯು ಅಸರ್ವಣವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು. ಸರ್ವಣವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಸ್ತವನ್ನೇ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೦. ಧರ್ಮವಿವಾಹಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೂ ನೂರುವರ್ಷ ಆಯುಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸುವರು. ಅಧರ್ಮವಿವಾಹಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಹೀನರೂ, ಅಲ್ಪಭಾಗ್ಯ, ಧನ, ಆಯುಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟುವರು.

೧೧. ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಧರ್ಮವಾಗಿರುವುದು. ಅಥವಾ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಾಮಿಯಾಗಬೇಕು.

ದಿನಾಃ ಭಿಗಮನಂ ಪುಂಸಾನುನಾಯುಷ್ಯಕರಂ ಮತಂ ।

ಶ್ರಾದ್ಧಾಹಃ ಸರ್ವಪರ್ವಾಣಿ ಯತ್ನಾತ್ತ್ವಾಜ್ಯಾನಿ ಧೀಮತಾ ॥ ೧೨ ॥

ತತ್ರ ಗಚ್ಛನ್ನಿತ್ರಯಂ ಮೋಹಾದ್ಧರ್ಮಾತ್ಪ್ರಚ್ಯವತೇ ಪರಾತ್ ॥ ೧೩ ॥

ಋತುಕಾಲಾಃ ಭಿಗಾಮಿಾ ಯಃ ಸ್ವದಾರನಿರತಶ್ಚ ಯಃ ।

ಸ ಸದಾ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಚ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಸದ್ಗೃಹಾಶ್ರಮಿಾ ॥ ೧೪ ॥

ಋತುಃ ಷೋಡಶಯಾಮಿನೈಶ್ಚ ತಸ್ಯ ಸ್ತಾಸು ಗರ್ಹಿತಾಃ ।

ಪುತ್ರಾಸ್ತಾಸ್ವಪಿ ಯಾ ಯುಗ್ಮಾ ಅಯುಗ್ಮಾಃ ಕನ್ಯಕಾ ಪ್ರಜಾಃ ॥ ೧೫ ॥

ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಚಂದ್ರಮಸಂ ದುಸ್ಥಂ ಮಘಾಂ ಪೌಷ್ಣಂ ವಿಹಾಯ ಚ ।

ಶುಚಿಃ ಸನ್ನಿರ್ವಿಶೇತ್ಪತ್ನೀಂ ಪುನ್ನಾಮರ್ಕ್ಷೇ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಶುಚಿಂ ಪುತ್ರಂ ಪ್ರಸೂಯೇತ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಸಾಧಕಂ ॥ ೧೬ ॥

ಅರ್ಷೇ ವಿನಾಹೇ ಗೋದ್ವಂದ್ಯಂ ಯದುಕ್ತಂ ತನ್ನ ಶಸ್ಯತೇ ।

ಶುಲ್ಕಮಣ್ವಪಿ ಕನ್ಯಾಯಾಃ ಕನ್ಯಾವಿಕ್ರಯಪಾಪಕೃತ್ ॥ ೧೭ ॥

೧೨. ಹಗಲು ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗವು ಪುರುಷರ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು. ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನ, ಸಮಸ್ತಪರ್ವದ ದಿನಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಸೇರಬಾರದು.

೧೩. ಆ ದಿನ ಮೋಹದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಗಮನ ಮಾಡಿದವನು ಉತ್ತಮಧರ್ಮದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವನು.

೧೪. ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಸೇರುವವನೂ, ಸ್ವಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೧೫. ಹದಿನಾರು ರಾತ್ರಿಗಳು ಋತುಕಾಲವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ನಿಂದ್ಯವಾದುವು. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯುಗ್ಮದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರೂ, ವಿಷಮ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯರೂ ಜನಿಸುವರು.

೧೬. ರಾಹುಗ್ರಸ್ತನಾದ ಚಂದ್ರನನ್ನು, ಮಘ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯದೇವತಾಕನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರವಣಾ, ಹಸ್ತ, ಪುನರ್ವಸು, ಮೂಲಾ, ಪುಷ್ಯ, ಮೃಗಶಿರ್ಷ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಸೇರಿದರೆ ಶುದ್ಧನೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವನೂ ಆದ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವನು.

೧೭. ಆರ್ಷವಿನಾಹದಲ್ಲಿ ಗೋದ್ವಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕವು ಕನ್ಯಾವಿಕ್ರಯದ ಪಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಅಪತ್ಯನಿಕ್ರಯಾ ಕಲ್ಪಂ ವಸೇದ್ವಿಟ್ಟಮಿಭೋಜನೇ |

ಅತೋ ನಾಣ್ಣುಪಿ ಕನ್ಯಾಯಾ ಉಪಜೀವೇತ್ಪಿತಾ ಧನಂ || ೧೮ ||

ಸ್ತ್ರೀಧನಾನ್ಯುಪಜೀವಂತಿ ಯೇ ನೋಹಾದಿಹ ಬಾಂಧವಾಃ |

ನ ಕೇವಲಂ ನಿರಯಗಾಸ್ತೇಷಾಮುಪಿ ಹಿ ಪೂರ್ವಜಾಃ || ೧೯ ||

ಪತ್ಯಾ ತುಷ್ಯತಿ ಯತ್ರ ಸ್ತ್ರೀ ತುಷ್ಯೇದ್ಯತ್ರ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಪತಿಃ |

ತತ್ರ ತುಷ್ಣಾ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ನಿವಸೇದ್ವಾನವಾರಿಣಾ || ೨೦ ||

ವಾಣಿಜ್ಯಂ ನೃಪತೇಃ ಸೇವಾ ವೇದಾನಧ್ಯಾಪನಂ ತಥಾ |

ಕುನಿವಾಹಃ ಕ್ರಿಯಾಲೋಪಃ ಕುಲೇ ಪತನಹೇತವಃ || ೨೧ ||

ಕುರ್ಯಾದ್ವೈನಾಹಿಕೇ ವಹ್ನೌ ಗೃಹ್ಯಂ ಕರ್ಮಾನ್ವಯಂ ಗೃಹೀ |

ಪಂಚಯಜ್ಞಕ್ರಿಯಾಂ ಚಾಪಿ ಪಕ್ತಿಂ ದೈನಂದಿನೀಮುಪಿ || ೨೨ ||

ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಣಃ ಪಂಚಸೂನಾಕರ್ಮ ದಿನೇ ದಿನೇ |

ಕಂಡನೀ ಪೇಷಣೀ ಚುಲ್ಲೀ ಹ್ಯುದಕುಂಭಸ್ತು ಮಾರ್ಜನೀ || ೨೩ ||

ತಾಸಾಂ ಚ ಪಂಚಸೂನಾನಾಂ ನಿರಾಕರಣಹೇತವಃ |

ಕ್ರತವಃ ಪಂಚನಿರ್ದಿಷ್ಟಾ ಗೃಹೀಶ್ರೇಯೋಽಭಿವರ್ಧನಾಃ || ೨೪ ||

೧೮. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿಕ್ರಯಮಾಡುವ ತಂದೆಯು ಒಂದು ಕಲ್ಪದ ವರೆಗೆ ವಿಟ್ಟಮಿಭೋಜನನರಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು. ಆದುದರಿಂದ ತಂದೆಯು ಕನ್ಯೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಧನವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜೀವಿಸಬಾರದು.

೧೯-೨೦. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಂಧುಗಳು ಸ್ತ್ರೀಧನದಿಂದ ಜೀವಿಸಿದರೆ ಅವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಪೂರ್ವಿಕರೂ ನರಕಭಾಗಿಗಳಾಗುವರು. ಎಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಗಂಡನಿಂದಲೂ, ಗಂಡನು ಹೆಂಡತಿಯಿಂದಲೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರೋ, ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮಹಾವಿಷ್ಣು ವಿನೋಡನೆ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ ವಾಸಿಸುವಳು.

೨೧-೨೨. ವಂಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ, ರಾಜಸೇವೆ, ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡದಿರುವುದು, ದುಷ್ಟವಿವಾಹ, ಕ್ರಿಯಾಲೋಪ ಇವುಗಳು ಪತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾದುವು. ಗೃಹಸ್ಥನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಗೃಹ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರತಿದಿನದ ಪಾಕವನ್ನೂ ವಿನಾಹಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೩. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಕಂಡನೀ (ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ವುದು), ಪೇಷಣೀ (ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಿಟ್ಟುಮಾಡುವುದು), ಚುಲ್ಲೀ (ಉರಿ ಹಾಕುವುದು), ಉದಕುಂಭ, ಮಾರ್ಜನೀ (ಕಸ ಗುಡಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಾರಣೆ ಕಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು) ಎಂಬ ಪಂಚಸೂನಾಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು.

೨೪. ಆ ಪಂಚಸೂನಾಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಪಂಚಕ್ರತುಗಳು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುವು.

ಪಾಠನಂ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞಃ ಸ್ಯಾತ್ಪರ್ವಣಂ ಚ ಸಿತ್ಯಕ್ರತುಃ |
ಹೋಮೋ ದೈವೋ ಬಲಿರ್ಭೂತೋಽತಿಥ್ಯರ್ಚಾ ನೃಕ್ರತುಃ ಕ್ರಮಾತ್ ||
ಸಿತ್ಯಪ್ರೀತಿಂ ಪ್ರಕುರ್ವಾಣಃ ಕುರ್ವೀತ ಶ್ರಾದ್ಧಮನ್ವಹಂ |
ಅನ್ನೋದಕಪಯೋಮೂಲೈಃ ಫಲೈರ್ವಾಽಪಿ ಗೃಹಾಶ್ರಮೀ || ೨೬ ||
ಗೋದಾನೇನ ಚ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಪಾತ್ರಾಯ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ |
ಸತ್ಯತ್ಯ ಭಿಕ್ಷುನೇ ಭಿಕ್ಷಾಂ ದತ್ವಾ ತತ್ಫಲಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೨೭ ||
ತಪೋ ವಿದ್ಯಾ ಸಮಿದ್ಧೇಪ್ರೇ ಹುತಂ ವಿಶ್ವಾಸ್ಯ ಪಾವಕೇ |
ತಾರಯೇದ್ವಿಘ್ನಸಂಘೇಭ್ಯಃ ಪಾಪಾಃ ಪೇರಸಿ ದುಸ್ತರಾತ್ || ೨೮ ||
ಅನರ್ಚಿತೋಽತಿಥಿರ್ಗೇಹಾದ್ಭಗ್ನಾ ಶೋ ಯಸ್ಯ ಗಚ್ಛತಿ |
ಆಜನ್ಮ ಸಂಚಿತಾತ್ಪುಣ್ಯಾತ್ಕೃತ್ಯಾಣಾತ್ಪಹಿ ಬಹಿರ್ಭವೇತ್ || ೨೯ ||
ಸಾಂತ್ವಪೂರ್ವಾಣಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ ಶಯ್ಯಾರ್ಥೇ ಭೂಸ್ತೃಣೋದಕೇ |
ಏತಾನ್ಯಪಿ ಪ್ರದೇಯಾನಿ ಸದಾಽಭ್ಯಾಗತತುಷ್ಟಯೇ || ೩೦ ||
ಗೃಹಸ್ಥಃ ಪರಪಾಕಾದೀನ್ ಪ್ರೇತ್ಯ ತತ್ಪಶುತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ |
ಶ್ರೇಯಃ ಪರಾನ್ನಪುಷ್ಪಸ್ಯ ಗೃಹ್ಣೀಯಾದನ್ನದೋ ಯತಃ || ೩೧ ||

೨೫. ಅಧ್ಯಯನವೇ ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞವು. ತರ್ಪಣವೇ ಸಿತ್ಯಯಜ್ಞವು. ಹೋಮವೇ ದೈವಯಜ್ಞವು. ಬಲಿಯೇ ಭೂತಯಜ್ಞವು. ಅತಿಥಿಪೂಜೆಯೇ ಮನುಷ್ಯಯಜ್ಞವು.

೨೬. ಗೃಹಸ್ಥನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅನ್ನ, ನೀರು, ಹಾಲು, ಗೆಡ್ಡೆಗಿಣಿಸು, ಫಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಸಿತ್ಯಗಳ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಬೇಕು.

೨೭. ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಸನ್ಮಾನಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತರೆ ಸತ್ಪಾತ್ರನಿಗೆ ವಿಧಿಯಂತೆ ಗೋವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದು.

೨೮. ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮುಖವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿದುದು ವಿಘ್ನಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ, ದುಸ್ತರ ಪಾಪಸಮೂಹದಿಂದಲೂ ಉದ್ಧರಿಸುವುದು.

೨೯. ಯಾವನ ಮನೆಯಿಂದ ಅತಿಥಿಯು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳದೆಯೂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯದೆಯೂ ಹೊರಟುಹೋಗುವನೋ, ಆ ಮನೆಯವನು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲೊಂದು ಅರ್ಚಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವು ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗುವುದು.

೩೦. ಯಾವಾಗಲೂ ಅತಿಥಿಯ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ, ಹಾಸಿಗೆಗಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ, ಹುಲ್ಲು ನೀರುಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕು.

೩೧. ಪರಪಾಕವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವ ಗೃಹಸ್ಥನು ಮೃತನಾದ ಬಳಿಕ ಅವನ ಪಶುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಅನ್ನ ನೀರನ್ನಿತ್ತವನು ಅವನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವನು.

ಅದಿತ್ಯೋಢೋಽತಿಥಿಃ ಸಾಯಂ ಸತ್ಯರ್ತವ್ಯಃ ಪ್ರಯತ್ನತಃ |

ಅಸತ್ಯತೋಽನ್ಯತೋ ಗಚ್ಛನ್ಮುಷ್ಕತಂ ಭೂರಿ ಯಚ್ಛತಿ || ೩೨ ||

ಭುಂಜಾನೋಽತಿಥಿಶೇಷಾನ್ನಮಿಹಾಯುರ್ದನಭಾಗ್ಯವೇತ್ |

ಪ್ರಣೋದ್ಯಾಽತಿಥಿಮನ್ನಾಶೀ ಕಲ್ಪಿಷೀ ಚ ಗೃಹಾಶ್ರಮಾ || ೩೩ ||

ವೈಶ್ವದೇವಾಂತಸಂಪ್ರಾಪ್ತಃ ಸೂರ್ಯೋಢೋಽವಾತಿಥಿಃ ಸ್ಮೃತಃ |

ನ ಪೂರ್ವಕಾಲ ಆಯಾತೋ ನ ಚ ದೃಷ್ಟಚರಃ ಕ್ಷಚಿತ್ || ೩೪ ||

ಬಲಿಪಾತ್ರಕರೇ ವಿಪ್ರೇ ಯದ್ಯನ್ಯೋಽತಿಥಿರಾಗತಃ |

ಅದತ್ವಾ ತಂ ಬಲಿಂ ತಸ್ಮೈ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಾನ್ನಮರ್ಪಯೇತ್ || ೩೫ ||

ಕುಮಾರಾಶ್ಚ ಸ್ವವಾಸಿನೋಽಗರ್ಭಿಣ್ಯೋಽತಿರಜಾನ್ವಿತಾಃ |

ಅತಿಥೇರಾದಿತೋಽಪ್ಯೇತೇ ಭೋಜ್ಯಾ ನಾತ್ರ ವಿಚಾರಣಾ || ೩೬ ||

ಪಿತೃದೇವಮನುಷ್ಯೇಭ್ಯೋ ದತ್ವಾಶ್ಚಾತ್ಮಮೃತಂ ಗೃಹೀ |

ಸ್ವಾರ್ಥಂ ಪಚನ್ನಘಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಕೇವಲಂ ಸ್ವೋದರಂಭರಿಃ || ೩೭ ||

೩೨. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಬೇಕು. ಸನ್ಮಾನಗೊಳ್ಳದೆ ಬೇರೆಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಅತಿಥಿಯು ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಆ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವನು.

೩೩. ಅತಿಥಿಯು ಉಂಡುಳಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವ ಗೃಹಸ್ಥನು ಆಯುಸ್ಸು ಮತ್ತು ಧನಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಅತಿಥಿಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವವನು ಪಾಪಿಯಾಗುವನು.

೩೪. ವೈಶ್ವದೇವದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದವನು ಅತಿಥಿಯನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಬಂದವನೂ, ಹಿಂದೆ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಅತಿಥಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಲಿಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಇತರ ಅತಿಥಿಯು ಬಂದರೆ ಆ ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡದೆ ಅವನಿಗೆ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

೩೬. ಹುಡುಗರು, ಸುವಾಸಿನಿಯರು, ಗರ್ಭಿಣಿಯರು, ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ತರು ಇವರನ್ನು ಅತಿಥಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೩೭. ಪಿತೃ, ದೇವ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡಿದ ಗೃಹಸ್ಥನು ಅಮೃತಪಾನಮಾಡುವನು. ಕೇವಲ ತನಗಾಗಿ ಪಾಕಮಾಡುವ ಸ್ವೋದರಪೂರಕನು ಪಾಪವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವನು.

ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಂ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಗೃಹಸ್ಥಃ ಸ್ವಯಮಾಚರೇತ್ |
 ಪತ್ನೀ ಸಾಯಂ ಬಲಿಂ ದದ್ಯಾತ್ಸಿದ್ಧಾನ್ನೈರ್ಮಂತ್ರವರ್ಜಿತಂ || ೩೮ ||
 ಏತತ್ಸಾಯಂತನಂ ನಾಮ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಗೃಹಾಶ್ರಮೇ |
 ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತರ್ಭವೇದೇವಂ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೩೯ ||
 ವೈಶ್ವದೇವೇನ ಯೇ ಹೀನಾ ಆತಿಥ್ಯೇನ ನಿವರ್ಜಿತಾಃ |
 ಸರ್ವೇ ತೇ ವೃಷಲಾ ಜ್ಞೇಯಾಃ ಪ್ರಾಪ್ತವೇದಾ ಅಪಿ ದ್ವಿಜಾಃ || ೪೦ ||
 ಅಕೃತ್ವಾ ವೈಶ್ವದೇವಂ ತು ಭುಂಜತೇ ಯೇ ದ್ವಿಜಾಃಧರ್ಮಾಃ |
 ಇಹಲೋಕೇಽನ್ನಹೀನಾಃ ಸ್ಯುಃ ಕಾಕಯೋನಿಂ ವ್ರಜಂತ್ಯಥ || ೪೧ ||
 ವೇದೋದಿತಂ ಸ್ವಕಂ ಕರ್ಮ ನಿತ್ಯಂ ಕುರ್ಯಾದತಂದ್ರಿತಃ |
 ತದ್ಧಿ ಕುರ್ವನ್ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾತ್ಸದ್ಗತಿಂ ಪರಾಂ || ೪೨ ||
 ಷಷ್ಠ್ಯಷ್ಟಮ್ಯೋರ್ವಸೇತ್ಪಾಪಂ ತೈಲೇ ಮಾಂಸೇ ಸದೈವ ಹಿ |
 ಪಂಚದಶ್ಯಾಂ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ತಥೈವ ಚ ಭಗೇ ಕ್ಷ್ವರೇ || ೪೩ ||
 ಉದಯಂತಂ ನಚೇಕ್ಷೇತ ನಾಸ್ತಂ ಯಂತಂ ನ ಮಧ್ಯಗಂ |
 ನ ರಾಹುಣೋಪಸೃಷ್ಟಂ ಚ ನಾಂಬುಸಂಸ್ಥಂ ದಿನಾಕರಂ || ೪೪ ||

೩೮-೩೯. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೈಶ್ವದೇವವನ್ನು ಗೃಹಸ್ಥನು ತಾನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಪತ್ನಿಯು ತಾನೇ ಸಿದ್ಧಾನ್ನಗಳಿಂದ ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯ ಸಾಯಂಕಾಲದ ವೈಶ್ವದೇವವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ವೈಶ್ವದೇವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು.

೪೦. ವೈಶ್ವದೇವ ಮತ್ತು ಆತಿಥ್ಯಗಳಿಲ್ಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಶೂದ್ರರೆನಿಸುವರು.

೪೧. ವೈಶ್ವದೇವವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಭುಂಜಿಸುವ ನೀಚಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಹೀನರಾಗಿ ಆಮೇಲೆ ಕಾಗೆಯ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೪೨-೪೩. ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಸ್ವಕರ್ಮವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಶಕ್ತಿಯುಸಾರ ಮಾಡುವವನು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಷಷ್ಠಿ, ಅಷ್ಟಮಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಮಾಂಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಚತುರ್ದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಯೋನಿ, ಕ್ಷ್ವಿರದ ಕತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಪವಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದು.

೪೪. ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ, ಮುಳುಗುತ್ತಿರುವವನೂ, ಆಕಾಶದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವವನೂ, ರಾಹುಗ್ರಸ್ತನೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವವನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಕೂಡದು.

ನ ವೀಕ್ಷೇತಾತ್ಮನೋ ರೂಪಮಾಶು ಧಾನೇನ್ನ ವರ್ಷತಿ |
 ನೋಲ್ಲಂಘಯೇದ್ವತ್ಸತಂತ್ರೀಂ ನ ನಗ್ನೋ ಜಲಮಾವಿಶೇತ್ || ೪೫ ||
 ದೇವತಾಯತನಂ ವಿಪ್ರಂ ಧೇನುಂ ಮಧು ಮೃದಂ ಘೃತಂ |
 ಜಾತಿವೃದ್ಧಂ ವಯೋವೃದ್ಧಂ ವಿದ್ಯಾವೃದ್ಧಂ ತಪಸ್ವಿನಂ || ೪೬ ||
 ಅಶ್ವತ್ಥಂ ಜೈತ್ಯವೃಕ್ಷಂ ಚ ಗುರುಂ ಜಲಭೃತಂ ಘಟಂ |
 ಸಿದ್ಧಾನ್ತಂ ದಧಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ಮುರ್ಯಾತ್ಪದಕ್ಷಿಣಂ || ೪೭ ||
 ರಜಸ್ವಲಾಂ ನ ಸೇವೇತ ನಾಶ್ಚೀಯಾತ್ಪಹ ಭಾರ್ಯಯಾ |
 ಏಕವಾಸಾ ನ ಭುಂಜೀತ ನ ಭುಂಜೀತೋತ್ಕಟಾಸನೇ || ೪೮ ||
 ನಾಶ್ಚಂತೀಂ ಸ್ತ್ರೀಂ ಸಮೀಕ್ಷೇತ ತೇಜಸ್ಕಾಮೋ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ |
 ಅಸಂತರ್ಪ್ಯ ಪಿತೃನ್ದೇವಾನಾನ್ವಾದ್ಯಾದನ್ತಂ ನವಂ ಕ್ವಚಿತ್ || ೪೯ ||
 ಪಕ್ಷಾನ್ತಂ ಚಾಪಿ ನೋ ಮಾಂಸಂ ದೀರ್ಘಕಾಲಂ ಜಿಜೀವಿಷುಃ |
 ನ ಮೂತ್ರಂ ಗೋವ್ರಜೇ ಕುರ್ಯಾನ್ ವಲ್ಮೀಕೇ ನ ಭಸ್ಮನಿ || ೫೦ ||
 ನ ಗರ್ತೇಷು ಸಸತ್ವೇಷು ನ ತಿಷ್ಠನ್ ಪ್ರಜನ್ಮತಿ |
 ಗೋ ವಿಪ್ರ ಸೂರ್ಯ ವಾಯುಗ್ನಿ ಚಂದ್ರಕ್ಷಾಂಭು ಗುರೂನಪಿ || ೫೧ ||

೪೫. ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದು. ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಓಡಕೂಡದು. ಕರುವಿನ ಹಗ್ಗವನ್ನು ದಾಟಬಾರದು. ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬಾರದು.

೪೬-೪೭. ದೇವಾಲಯ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಹಸು, ಜೇನು, ಮಣ್ಣು, ತುಪ್ಪ, ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಜಾತಿ, ವಯಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧರಾದವರನ್ನೂ, ತಪಸ್ವಿ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಛಾಯಾವೃಕ್ಷ, ಗುರು, ನೀರುತುಂಬಿದ ಮಡಿಕೆ, ಸಿದ್ಧಾನ್ತ, ಮೊಸರು, ಸಾಸಿವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡರೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

೪೮. ರಜಸ್ವಲೆಯನ್ನು ಸೇರಬಾರದು. ಭಾರ್ಯೆಯೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಭೋಜನ ಮಾಡಕೂಡದು. ಒಂದೇ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಊಟಮಾಡಕೂಡದು. ಎತ್ತರವಾದ ಅಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭೋಜನಮಾಡಬಾರದು.

೪೯. ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಭುಂಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಕೂಡದು. ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸದೆ ನವಾನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಕೂಡದು.

೫೦-೫೧. ದೀರ್ಘಕಾಲ ಜೀವಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಪಕ್ಷಾನ್ನ ಮತ್ತು ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಗೋವಿನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಹುತ್ತ, ಬೂದಿ, ಕುಣಿ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಸ್ಥಳ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಕೂಡದು.

ಅಭಿಪತ್ಯನ್ನ ಕುರ್ವೀತ ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನಂ ।

ತಿರಸ್ಕತ್ಯಾಽನನಿಂ ಲೋಷ್ಣಕಾಷ್ಣಪರ್ಣತ್ಯಣಾದಿಭಿಃ

॥ ೫೨ ॥

ಪ್ರಾಪ್ತತ್ಯ ನಾಸಸಾ ಮೌಲಿಂ ಮೌನೀ ವಿಣ್ಮೂತ್ರಮುತ್ಸೃಜೇತ್ ।

ಯಥಾ ಸುಖಮುಖೋ ರಾತ್ರೌ ದಿನೇ ಚ್ಛಾಯಾಸಂಧಕಾರಯೋಃ ॥ ೫೩ ॥

ಭೀತಿಷು ಪ್ರಾಣಬಾಧಾಯಾಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಲವಿಸರ್ಜನಂ ।

ಮುಖೇನೋಪಧಮೇನ್ನಾಽಗ್ನಿಂ ನಗ್ನಾಂ ನೇಕ್ಷೇತ ಯೋಷಿತಂ ॥ ೫೪ ॥

ನಾಽಂಘ್ರೀ ಪ್ರತಾಪಯೇದಗ್ನೌ ನವಸ್ತ್ವಶುಚಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ।

ಪ್ರಾಣಹಿಂಸಾಂ ನ ಕುರ್ವೀತ ನಾಶ್ಚೀಯಾತ್ಸಂಧ್ಯಯೋರ್ದ್ವಯೋಃ ॥ ೫೫ ॥

ನ ಸಂವಿಶೇತ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನ್ಯುಶಿರಾ ಅಪಿ ।

ವಿಣ್ಮೂತ್ರಸ್ಟೀವನಂ ನಾಽಪ್ಸು ಕುರ್ಯಾದ್ವೀರ್ಘಂ ಜಿಜೀವಿಷುಃ ॥ ೫೬ ॥

ನಾಽಽಚಕ್ಷೇತ ಧಯಂತೀಂ ಗಾಂ ನೇಂದ್ರಚಾಪಂ ಪ್ರದರ್ಶಯೇತ್ ।

ನೈಕಃ ಸುಸ್ಯಾತ್ಕೃಚಿಚ್ಛೂನ್ಯೇ ನ ಶಯಾನಂ ಪ್ರಬೋಧಯೇತ್ ॥ ೫೭ ॥

ಮತ್ತು ನಿಂತುಕೊಂಡೂ, ನಡೆಯುತ್ತಲೂ ಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಗೋವು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಸೂರ್ಯ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರ, ನೀರು, ಗುರು ಇವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಕೂಡದು. ನೆಲಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಎಲೆ, ಹುಲ್ಲು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ತಲೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮೌನದಿಂದ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯವೇಳೆ, ಹಗಲು, ನೆರಳು, ಕತ್ತಲೆ, ಭಯ, ಪ್ರಾಣಬಾಧೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಹಿತವಾದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮಲವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಊದಬಾರದು. ಬೆತ್ತಲೆಯಾದ ಹೆಂಗಸನ್ನು ನೋಡಕೂಡದು.

೫೫. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಪಾದಗಳನ್ನು ಕಾಯಿಸಬಾರದು; ಅಶುಚಿಯಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಾಕಕೂಡದು; ಪ್ರಾಣಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಎರಡು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭುಂಜಿಸಕೂಡದು.

೫೬. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸಬಾರದು. ಪಶ್ಚಿಮೋತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಲೆಹಾಕಿ ಮಲಗಬಾರದು. ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬದುಕಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನೂ, ಉಗುಳುವಿಕೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಕೂಡದು.

೫೭. ಗೋವು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳಕೂಡದು. ಕಾಮನಬಿಲ್ಲನ್ನು ತೋರಿಸಬಾರದು. ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ನಿದ್ರಿಸಬಾರದು. ಮಲಗಿರುವ ಜ್ಯೇಷ್ಠನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಕೂಡದು.

ಪಂಥಾನಂ ನೈಕಲೋ ಯಾಯಾನ್ಮನಾರ್ಯಂಜಲಿನಾ ಪಿಬೇತ್ |
 ನ ದಿವೋದ್ಧೃತಸಾರಂ ಚ ಭಕ್ತಯೇದ್ದಧಿ ನೋ ನಿಶಿ || ೫೮ ||
 ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮಿಣ್ಯಾ ನಾಭಿವದೇನ್ನಾಸ್ತದಾತ್ಮಸ್ಮಿ ರಾತ್ರಿಷು |
 ತೌರ್ಯತ್ರಿಕಪ್ರಿಯೋ ನಸ್ಯಾತ್ಕಾಂಸ್ಯೇ ಸಾದೌ ನ ಧಾವಯೇತ್ || ೫೯ ||
 ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೃತ್ವಾ ಪರಶ್ರಾದ್ಧೇ ಯೋಃಶ್ಚೀಯಾಜ್ಞಾನ್ವವರ್ಜಿತಃ |
 ದಾತುಃ ಶ್ರಾದ್ಧಫಲಂ ನಾಸ್ತಿ ಭೋಕ್ತಾ ಕಿಲ್ಪಿಷಭುಗ್ಭವೇತ್ || ೬೦ ||
 ನ ಧಾರಯೇದನ್ಯಭುಕ್ತಂ ವಾಸಶ್ಚೋಪಾನಹಾವಪಿ |
 ನ ಭಿನ್ನಭಾಜನೇಶ್ಚೀಯಾನ್ವಾಸ್ತಸೀತಾಗ್ನ್ಯಾದಿದೂಷಿತೇ || ೬೧ ||
 ಆರೋಹಣಂ ಗನಾಂ ಪೃಷ್ಠೇ ಪ್ರೇತಧೂಮಂ ಸರಿತ್ತರಂ |
 ಬಾಲಾಸ್ತತಸಂ ದಿನಾಸ್ವಾಪಂ ತ್ಯಜೇದ್ವೀರ್ಘ್ಯಂ ಜಿಜೀವಿಷುಃ || ೬೨ ||
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ನ ಮಾರ್ಜಯೇದ್ಗಾತ್ರಂ ವಿಸೃಜೇನ್ನ ಶಿಖಾಂ ಪಥಿ |
 ಹಸ್ತೌ ಶಿರೋ ನ ಧುನುಯಾನ್ವಾಸ್ತಕರ್ಷೇದಾಸನಂ ಪದಾ || ೬೩ ||

೫೮. ಒಬ್ಬನೇ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬಾರದು. ನೀರನ್ನು ಬೊಗಸೆಯಿಂದ ಕುಡಿಯಕೂಡದು. ಹಗಲು ಬೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆದ ಮೊಸರನ್ನೂ, ರಾತ್ರಿ ಮೊಸರನ್ನೂ ಭಕ್ಷಿಸಬಾರದು.

೫೯. ರಜಸ್ವಲಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವ ವರೆಗೆ ಊಟಮಾಡಕೂಡದು. ಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾಗ ಬಾರದು. ಕಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು.

೬೦. ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅರಿಯದೆ ಭುಂಜಿಸಿದರೆ ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿದವನೂ ಪಾಪಿಯಾಗುವನು.

೬೧. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೂ, ಪಾದರಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಕೂಡದು. ಒಡೆದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಂಕಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಕೆಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥಳ ದಲ್ಲಿಯೂ ಊಟಮಾಡಬಾರದು.

೬೨. ಎತ್ತುಗಳಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೂ, ಚಿತೆಯ ಹೊಗೆಯನ್ನೂ, ನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವುದನ್ನೂ, ಎಳೆಬಿಸಿಲನ್ನೂ, ಹಗಲುನಿದ್ರೆಯನ್ನೂ ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ಬದುಕಲಿಚ್ಛಿಸುವವನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೬೩. ಮಿಂದ ತರುವಾಯ ಶರೀರವನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದು. ದಾರಿ ಯಲ್ಲಿ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಾರದು. ಕೈತಲೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಬಾರದು. ಕಾಲಿ ನಿಂದ ಆಸನವನ್ನು ಎಳೆಯಕೂಡದು.

ನೋತ್ಪಾಟಯೇಲ್ಲೋಮನಖಂ ದಶನೇನ ಕದಾಚನ |
 ಕರಜೈಃ ಕರಜಚ್ಛೇದಂ ತೃಣಚ್ಛೇದಂ ವಿನರ್ಜಯೇತ್ || ೬೪ ||
 ಶುಭಾಯ ನ ಯದಾಯತ್ಯಾಂ ತೃಜೇತ್ತತ್ಕರ್ಮ ಯತ್ನತಃ |
 ಅದ್ವಾರೇಣ ನ ಗಂತವ್ಯಂ ಸ್ವವೇಶ್ವ ಪರವೇಶ್ವನೋಃ || ೬೫ ||
 ಕ್ರೀಡೇನ್ನಾಸ್ತೈಃ ಸಹಾಃಸೀತ ನ ಧರ್ಮಘ್ನೈರ್ನರೋಗಿಭಿಃ |
 ನ ಶಯೀತ ಕ್ವಚಿನ್ನಗ್ನಃ ಪಾಣೌ ಭುಂಜೀತ ನೈವ ಚ || ೬೬ ||
 ಆದ್ರ್ವಸಾದಕರಾಸ್ಯೋಽಶ್ವಸ್ಥಿರ್ನಿರ್ಘಾಕಾಲಂ ಚ ಜೀವತಿ |
 ಸಂವಿಶೇನ್ನಾಽದ್ರ್ವಚರಣೋ ನೋಚ್ಛಿಷ್ಯಃ ಕ್ವಚಿದ್ವಾಪ್ರಜೇತ್ || ೬೭ ||
 ಶಯನಸ್ಯೋ ನಚಾಃಶ್ವೀಯಾನ್ಸಪಿಬೇನ್ನ ಜಪೇದ್ವಿಜಃ |
 ಸೋಪಾನತ್ಕಶ್ಚ ನಾಃಚಾಮೇನ್ನ ತಿಷ್ಠನ್ದಾರಯಾ ಪಿಬೇತ್ || ೬೮ ||
 ಸರ್ವಂ ತಿಲಮಯಂ ನಾಃದ್ಯಾತ್ಸಾಯಂ ಶರ್ಮಾಭಿಲಾಷುಕಃ |
 ನ ನಿರೀಕ್ಷೇತ ವಿಣ್ಮೂತ್ರೇ ನೋಚ್ಛಿಷ್ಯಃ ಸಂಸ್ಪೃಶೇಚ್ಛಿರಃ || ೬೯ ||
 ನಾಃಧಿತಿಷ್ಠೇತ್ತುಷಾಂಗಾರ ಭಸ್ತುಕೇಶಕಪಾಲಿಕಾಃ |
 ಪತಿತ್ಯೈಃ ಸಹ ಸಂವಾಸಃ ಪತನಾಯೈವ ಜಾಯತೇ || ೭೦ ||

೬೪-೬೫. ಒಂದುಸಲವೂ ಕೂದಲು, ಉಗುರುಗಳನ್ನು ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೀಳ
 ಕೂಡದು. ಉಗುರಿನಿಂದ ಉಗುರನ್ನೂ, ಹುಲ್ಲನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಬಾರದು. ಮುಂದೆ
 ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು.
 ತನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹೋಗಕೂಡದು.

೬೬. ಪಗಡೆಯಾಟವಾಡಬಾರದು. ಧರ್ಮನಾಶಕರೂ, ರೋಗಿಗಳೂ
 ಆದವರ ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಒಂದುಸಾರಿಯೂ ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಮಲಗ
 ಕೂಡದು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭೋಜನಮಾಡಬಾರದು.

೬೭. ಕೈ, ಕಾಲು, ಬಾಯಿಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಭೋಜನಮಾಡು
 ವವನು ಬಹುಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು. ಒದ್ದೆಕಾಲಿನಿಂದ ನಿದ್ರಿಸಬಾರದು. ಎಂಜಲಿ
 ನಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಬಾರದು.

೬೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಬಾರದು, ಕುಡಿಯಬಾರದು,
 ಜಪಿಸಕೂಡದು, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆಚಮನ ಮಾಡಬಾರದು,
 ನಿಂತುಕೊಂಡು ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಕೂಡದು.

೬೯. ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಸಾಯಂಕಾಲ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಎಳ್ಳಿನಿಂದಾದ
 ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿನ್ನಕೂಡದು. ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಬಾರದು. ಎಂಜಲಿ
 ನಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು.

೭೦-೭೧. ಹೊಟ್ಟೆ, ಇದ್ದಲು, ಬೂದಿ, ಕೂದಲು, ಮಡಿಕೆಯ ಹೋಳು

ಶ್ರಾವಯೇದ್ವೈದಿಕಂ ಮಂತ್ರಂ ನ ಶೂದ್ರಾಯ ಕದಾಚನ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದ್ವೀಯತೇ ವಿಪ್ರಃ ಶೂದ್ರೋ ಧರ್ಮಾಚ್ಚ ಹೀಯತೇ || ೨೧ ||

ಧರ್ಮೋಪದೇಶಃ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಸ್ವಶ್ರೇಯಃ ಪ್ರತಿಘಾತಯೇತ್ |

ದ್ವಿಜಶುಶ್ರೂಷಣಂ ಧರ್ಮಃ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಹಿ ಪರೋ ಮತಃ || ೨೨ ||

ಕಂಡೂಯನಂ ಹಿ ಶಿರಸಃ ಪಾಣಿಭ್ಯಾಂ ನ ಶುಭಂ ಮತಂ |

ಆತಾಡನಂ ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಕ್ರೋಶನಂ ಕೇಶಲುಂಚನಂ || ೨೩ ||

ಅಶಾಸ್ತ್ರವರ್ತಿನೋ ಭೂಪಾಲ್ಲುಬ್ಧಾತ್ಮತ್ವಾ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಂ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಸಾಂಸ್ವಯೋ ಯಾತಿ ನರಕಾನೀಕವಿಂಶತಿಂ || ೨೪ ||

ಅಕಾಲವಿದ್ಯುತ್ಸ್ಮಿತೇ ವರ್ಷರ್ತೌ ಸಾಂಸುವರ್ಷಣೇ |

ಮಹಾನಾತಧ್ವನೌ ರಾತ್ರಾವನಧ್ಯಾಯಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ || ೨೫ ||

ಉಲ್ಕಾಪಾತೇ ಚ ಭೂಕಂಪೇ ದಿಗ್ಧಾಹೇ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಷು |

ಸಂಧ್ಯಾಯೋರ್ವರ್ಷಲೋಪಾಂತೇ ರಾಜ್ಞೋ ರಾಹೋಶ್ಚ ಸೂತಕೇ || ೨೬ ||

ದರ್ಶಾಷ್ಟಕಾಸು ಭೂತಾಯಾಂ ಶ್ರಾದ್ಧಿಕಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ಚ |

ಪ್ರತಿಪದ್ಯಪಿ ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ಗಜೋಷ್ಠಾಭ್ಯಾಂ ಕೃತಾಂತರೇ || ೨೭ ||

ಜರೋಷ್ಠ್ಯಕ್ರೋಷ್ಠ್ಯವಿರುತೇ ಸಮನಾಯೇ ರುದತ್ಯಪಿ |

ಉಪಾಕರ್ಮಣಿ ಚೋತ್ಸರ್ಗೇ ನಾವಿಮಾರ್ಗೇ ತರೌ ಜಲೇ || ೨೮ ||

ಇವುಗಳ ಬಳಿ ನಿಲ್ಲಬಾರದು. ಪತಿತರೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುವವನು ಪತಿತನೇ ಆಗುವನು. ವೈದಿಕಮಂತ್ರವನ್ನು ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವೂ, ಶೂದ್ರನ ಧರ್ಮವೂ ಹಾಳಾಗುವುವು.

೨೧. ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪದೇಶಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಹಾಳಾಗುವುದು. ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸೇವೆಯ ಉತ್ತಮ ಧರ್ಮವು.

೨೨. ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ತಲೆಯನ್ನು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಹೊರಳುವುದೂ, ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಕೀಳುವುದೂ ಶುಭಕರಗಳಲ್ಲ.

೨೪-೨೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಲೋಭಿಯಾದ ರಾಜನಿಂದ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಮಾಡಿದರೆ ವಂಶೀಕರೊಡನೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ನರಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವನು. ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚು ಗುಡುಗುಗಳು, ವರ್ಷರ್ತು, ಧೂಳು ಸುರಿಯುವುದು, ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ರಾತ್ರಿ ಇವುಗಳು ಅನಧ್ಯಾಯಗಳು.

೨೬-೨೮. ಉಲ್ಕಾಪಾತ, ಭೂಕಂಪ, ದಿಗ್ಧಾಹ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ, ಎರಡು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳು, ಶೂದ್ರಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ರಾಜಸೂತಕ, ರಾಹುಗ್ರಹಣ, ದರ್ಶ, ಅಷ್ಟಕಶ್ರಾದ್ಧ, ಚತುರ್ದಶೀ, ಶ್ರಾದ್ಧ ಭೋಜನಮಾಡಿದದಿನ, ಪಾಡ್ಯ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಆನೆ, ಒಂಟಿಗಳ ನಡುವೆ, ಕತ್ತಿ, ಒಂಟಿಮರಿ, ಒಂಟಿ ಇವುಗಳ ಕೂಗು, ಸಮೂಹ

ಆರಣ್ಯಕಮಧೀತ್ಯಾಽಪಿ ಬಾಣಸಾಮ್ನೋರಪಿ ಧ್ವನೌ |
 ಅನಧ್ಯಾಯೇಷು ಚೈತೇಷು ನಾಽಧೀಯಾತ ದ್ವಿಜಃ ಕ್ವಚಿತ್ || ೭೯ ||
 ಕೃತಾಂತರಾಯೋ ನ ಪಠೇದ್ವೇಕಾಮುಶ್ವಾಹಿ ಬಭ್ರುಭಿಃ |
 ಭೂತಾಷ್ಟಮ್ಯೋಃ ಪಂಚದಶ್ಯೋರ್ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಸದಾ ಭವೇತ್ || ೮೦ ||
 ಅನಾಯುಷ್ಯಕರಂ ಚೈವ ಪರದಾರೋಪಸರ್ಪಣಂ |
 ತಸ್ಮಾತ್ತದ್ಧೂರತಸ್ತಾಜ್ಯಂ ನೈರಿಣಾಂ ಚೋಪಸೇವನಂ || ೮೧ ||
 ಪೂರ್ವದ್ಧಿಭಿಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತನಾತ್ಮಾನಂ ನಾಽವಮಾನಯೇತ್ |
 ಸದೋದ್ಯಮವತಾಂ ಯಸ್ಮಾಚ್ಛ್ರಿಯೋ ವಿದ್ಯಾ ನ ದುರ್ಲಭಾಃ || ೮೨ ||
 ಸತ್ಯಂ ಬ್ರೂಯಾತ್ತ್ರಿಯಂ ಬ್ರೂಯಾನ್ಮಬ್ರೂಯಾತ್ಸತ್ಯಮಪ್ರಿಯಂ |
 ಪ್ರಿಯಂ ಚ ನಾಽನ್ಯತಂ ಬ್ರೂಯಾದೇಷಧರ್ಮೋ ಘಟೋದ್ಭವ || ೮೩ ||
 ಭದ್ರಮೇವ ವದೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಭದ್ರಮೇವ ವಿಚಿಂತಯೇತ್ |
 ಭದ್ರೈರೇವೇಹ ಸಂಸರ್ಗೋ ನಾಽಭದ್ರೈಶ್ಚ ಕದಾಚನ || ೮೪ ||
 ರೂಪವಿತ್ತಕುಲೈರ್ಹೀನಾನ್ಸುಧೀರ್ನಾಧಿಕ್ಷಿಪೇನ್ನರಾನ್ |
 ಪುಷ್ಪವಂತೌ ನಚೇಕ್ಷೇತ ತ್ವಶುಚಿಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಗಣಂ || ೮೫ ||

ರೋದನ, ಉಪಾಕರ್ಮ, ಉತ್ಪರ್ಜನ, ದೋಣಿಯ ಪ್ರಯಾಣ, ಮರದ ಮೇಲೆ, ನೀರು, ಆರಣ್ಯಕಾಧ್ಯಯನಾನಂತರ, ಬಾಣ, ಸಾಮವೇದಗಳ ಶಬ್ದ, ಈ ಅನಧ್ಯಾಯ ನಿಮಿತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಕೂಡದು.

೮೦. ಕಪ್ಪೆ, ಇಲಿ, ನಾಯಿ, ಸರ್ಪ, ಮುಂಗಸಿ ಇವುಗಳಿಂದ ವಿಘ್ನವುಂಟಾದರೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಾರದು. ಚತುರ್ದಶೀ, ಅಷ್ಟಮಿ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

೮೧. ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಡಮೆಮಾಡುವ ಪರಪತ್ನೀಗಮನ, ಶತ್ರುಸೇವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೮೨. ಹಿಂದಿನ ಸಂಪತ್ತಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತನ್ನನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಉದ್ಯಮವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಸಂಪತ್ತು, ವಿದ್ಯೆಗಳು ದುರ್ಲಭಗಳಲ್ಲ.

೮೩-೮೪. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಹಿತವನ್ನು ನುಡಿಯಬೇಕು. ಅಹಿತವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು. ಸುಳ್ಳು ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಳಕೂಡದು. ಇದು ಧರ್ಮವು. ಯಾವಾಗಲೂ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಮಾತನಾಡಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯವರ ಸಹವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಟ್ಟವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು.

೮೫-೮೬. ವಿದ್ವಾಂಸನು ರೂಪ, ದ್ರವ್ಯ, ವಂಶ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೀನರಾದ

ನಾಚೋವೇಗಂ ಮನೋವೇಗಂ ಜಿಹ್ವಾವೇಗಂ ಚ ವರ್ಜಯೇತ್ |

ಉತ್ಕೋಚದ್ಯೂತದೌತ್ಯಾರ್ಥದ್ರವ್ಯಂ ದೂರಾತ್ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ || ೮೬ ||

ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಗ್ನೀನುಚ್ಛಿಷ್ಟಪಾಣಿನಾ ನೈವ ಸಂಸ್ಪೃಶೇತ್ |

ನ ಸ್ಪೃಶೇದನಿಮಿತ್ತೇನ ಜಾನಿ ಸ್ವಾನಿ ತ್ವನಾತುರಃ || ೮೭ ||

ಗುಹ್ಯಜಾನ್ಯಪಿ ಲೋಮಾನಿ ತತ್ಸ್ಪರ್ಶಾದಶುಚಿರ್ಭವೇತ್ |

ಪಾದಧೌತೋದಕಂ ಮೂತ್ರಮುಚ್ಛಿಷ್ಟಾಃ ಸ್ನೋದಕಾನಿ ಚ || ೮೮ ||

ನಿಷ್ಠೀವನಂ ಚ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಣಂ ಗೃಹಾದ್ಗೂರಂ ವಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ |

ಅಹರ್ನಿಶಂ ಶ್ರುತೇರ್ಜಾಸ್ಯಾಚ್ಛೌಚಾಚಾರನಿಷೇವಣಾತ್ |

ಅದ್ರೋಹವತ್ಯಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಚ ಪೂರ್ವಂ ಜನ್ಮ ಸ್ಮರೇದ್ವಿಜಃ || ೮೯ ||

ವೃದ್ಧಾನ್ತ್ರಯತ್ನಾದ್ವಂದೇತ ದದ್ಯಾತ್ತೇಷಾಂ ಸ್ವಮಾಸನಂ |

ವಿನಮ್ರಧಮನಿಸ್ತಸ್ಮಾದನುಯಾಯಾತ್ತತಶ್ಚ ತಾನ್ || ೯೦ ||

ಶ್ರುತಿಭೂದೇವದೇವಾನಾಂ ಸೃಪ ಸಾಧು ತಪಸ್ವಿನಾಂ |

ಪತಿವ್ರತಾನಾಂ ನಾರೀಣಾಂ ನಿಂದಾಂ ಕುರ್ಯಾನ್ ಕರ್ಮಚಿತ್ || ೯೧ ||

ನ ಮನುಷ್ಯಸ್ತುತಿಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಾಃ ತ್ಮಾನಮಪಮಾನಯೇತ್ |

ಅಭ್ಯುದ್ಯತಂ ನ ಪ್ರಣುದೇತ್ಪರಮರ್ಮಾಣಿ ನೋಚ್ಚರೇತ್ || ೯೨ ||

ಮಾನವರನ್ನು ನಿಂದಿಸಬಾರದು. ಅಶುದ್ಧನಾಗಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರನ್ನೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನೂ ನೋಡಕೂಡದು. ವಾಗ್ವೇಗ, ಮನೋವೇಗ, ಜಿಹ್ವಾವೇಗಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಲಂಚಕೋರ, ಜೂಜುಗಾರ, ಸೇವಕ, ದುಃಖಿ ಇವರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ದೂರದಿಂದಲೇ ಬಿಡಬೇಕು.

೮೭-೮೯. ಎಂಜಲುಕೈಯಿಂದ ಗೋವು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೂಡದು. ರೋಗವಿಲ್ಲದವನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯರೋಮಗಳನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಅಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆದ ನೀರು, ಮೂತ್ರ, ಎಂಜಲನ್ನು, ಎಂಜಲು ನೀರು, ಉಗುಳು, ಕಫ, ಇವುಗಳನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿಸಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಶೌಚಾಚಾರಗಳಿಂದಲೂ, ದ್ರೋಹವಿಲ್ಲದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

೯೦. ವೃದ್ಧರನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ವಂದಿಸಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಆಸನವನ್ನೀಯಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಅವರನ್ನು ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬೇಕು.

೯೧. ವೇದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ದೇವತೆ, ರಾಜ, ಸಜ್ಜನ, ಮುನಿ, ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀ ಇವರ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಕೂಡದು.

೯೨. ಮನುಷ್ಯಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಅವಮಾನ

ಅಧರ್ಮಾದೇಧತೇ ಪೂರ್ವಂ ವಿದ್ವೇಷ್ವಾನಪಿ ಸಂಜಯೇತ್ |
 ಸರ್ವತೋ ಭದ್ರಮಾಸ್ತ್ಯಾಪಿ ತತೋ ನಶ್ಯೇಚ್ಚ ಸಾಂಸ್ವಯಃ || ೯೩ ||
 ಉದ್ಧೃತ್ಯ ಸಂಚಃ ಮೃತ್ವಿಂಡಾನ್ ಸ್ನಾಯಾತ್ಪರಜಲಾಶಯೇ |
 ಅನುದ್ಧೃತ್ಯ ಚ ತತ್ಕರ್ತುರೇನಸಃ ಸ್ಯಾತ್ಪುರೀಯಭಾಕ್ || ೯೪ ||
 ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪಾತ್ರಮಾಸಾದ್ಯ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ವೀಯತೇ ವಸು |
 ದೇಶೇ ಕಾಲೇ ಚ ನಿಧಿನಾ ತದಾನಂತ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ || ೯೫ ||
 ಭೂಪ್ರದೋ ಮಂಡಲಾಧೀಶಃ ಸರ್ವತ್ರ ಸುಖಿನೋನ್ನದಾಃ |
 ತೋಯದಾತಾ ಸದಾತ್ಮಪ್ರೋ ರೂಪವಾನ್ರೂಪ್ಯದೋ ಭವೇತ್ || ೯೬ ||
 ಪ್ರದೀಪದೋ ನಿರ್ಮಲಾಕ್ಷೋ ಗೋದಾತಾಸ್ಯಾನುಲೋಕಭಾಕ್ |
 ಸ್ಪರ್ಣದಾತಾಚ ದೀರ್ಘಾಯುಸ್ತಿಲದಃ ಸ್ಯಾತ್ಪು ಸುಪ್ರಜಾಃ || ೯೭ ||
 ವೇಶ್ಮದೋಽತ್ಯುಚ್ಚ ಸೌಧೇಶೋ ವಸ್ತ್ರದಶ್ಚಂದ್ರಲೋಕಭಾಕ್ |
 ಹಯಪ್ರದೋ ದಿವ್ಯಯಾನೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ಸೃಷಭಪ್ರದಃ || ೯೮ ||

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಉದ್ಯೋಗಮಾಡುತ್ತಿರುವವನನ್ನು ತಡೆಯಕೂಡದು. ಇತರರ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಾರದು.

೯೩. ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಮೊದಮೊದಲು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶುಭವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ವಂಶದವರೊಡನೆ ನಾಶವಾದಾನು.

೯೪. ಇತರ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಮಣ್ಣಿನ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಮಿಂದರೆ ಆ ಕೆರೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನ ಪಾಪದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದಂಶವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೯೫. ಸತ್ಪಾತ್ರನಲ್ಲಿ ದೇಶಕಾಲವನ್ನರಿತು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಲ್ಪವನ್ನೇ ದಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಅನಂತವಾಗುವುದು.

೯೬. ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ರಾಷ್ಟ್ರಾಧೀಶನೂ, ಅನ್ನನೀಡಿದವನು ಸುಖಿಯೂ, ನೀರನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಯಾವಾಗಲೂ ತೃಪ್ತನೂ, ಬೆಳ್ಳಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸುಂದರನೂ ಆಗುವನು.

೯೭-೯೮. ದೀಪವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೂ, ಗೋವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಸೂರ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಸುವರ್ಣವನ್ನಿತ್ತವನು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಕೃತನೂ, ತಿಲದಾನಮಾಡಿದವನು ಸತ್ವಜೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗುವರು. ಗೃಹವನ್ನಿತ್ತವನು ಉನ್ನತವಾದ ಮಹಡಿಯ ಮನೆಯುಳ್ಳವನೂ, ವಸ್ತ್ರದಾನಮಾಡಿದವನು ಚಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವವನೂ, ಕುದುರೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ದಿವ್ಯವಾಹನವುಳ್ಳವನೂ, ಎತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವನೂ ಆಗುವನು.

ಸುಭಾಯಃ ಶಿಬಿಕಾದಾತಾ ಸುಪರ್ಯಂಕಪ್ರದೋಪಿ ಚ |

ಧಾನ್ಯೈಃ ಸಮೃದ್ಧಿಮಾನ್ವಿತ್ಯನುಭಯಪ್ರದ ಈಶಿತಾ || ೯೯ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಜ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮದಃ ಸರ್ವದೋ ಮತಃ |

ಉಪಾಯೇನಾಪಿ ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮದಾಪಯೇತ್ಸೋಪಿ ತತ್ಸನುಃ || ೧೦೦ ||

ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |

ಸ್ವರ್ಗಿಣೌ ತಾವುಭೌ ಸ್ಯಾತಾಂ ಪತತೋಶ್ರದ್ಧಯಾ ತ್ವಥಃ || ೧೦೧ ||

ಅನೃತೇನ ಕ್ಷರೇದ್ಯಜ್ಞಸ್ತಪೋ ವಿಸ್ಮಯತಃ ಕ್ಷರೇತ್ |

ಕ್ಷರೇತ್ಕೀರ್ತನತೋ ದಾನಮಾಯುರ್ವಿಪ್ರಾಪನಾದತಃ || ೧೦೨ ||

ಗಂಧಪುಷ್ಪಕುಶಾಂಭಯ್ಯಾಂ ಶಾಕಂ ಮಾಂಸಂ ಪಯೋ ದಧಿ |

ಮಣಿಮತ್ಸ್ಯ ಗೃಹಂ ಧಾನ್ಯಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಮೇತದಪಸ್ವಿತಂ || ೧೦೩ ||

ಮಧೂದಕಂ ಫಲಂ ಮೂಲಮೇಧಾಂಸ್ಯಭಯದಕ್ಷಿಣಾ |

ಅಭ್ಯುದ್ಯತಾನಿ ಗ್ರಾಹ್ಯಾಣಿ ತ್ವೇತಾನ್ಯಪಿ ನಿಕೃಷ್ಟತಃ || ೧೦೪ ||

ದಾಸ ನಾಪಿತ ಗೋಸಾಲ ಕುಲ ಮಿತ್ರಾರ್ಥಸೀರಿಣಃ |

ಭೋಜ್ಯಾನ್ನಾಃ ಶೂದ್ರವರ್ಗೇರ್ಮೀ ತಥಾತ್ಮವಿನಿವೇದಕಃ || ೧೦೫ ||

೯೯-೧೦೦. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನಿತ್ತವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಪತ್ನಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮಂಚವನ್ನಿತ್ತವನು ಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಅಭಯದಾನಮಾಡಿದವನು ರಾಜನೂ, ವೇದವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪೂಜ್ಯನೂ ಆಗುವನು. ವೇದವನ್ನಿತ್ತವನು ಸರ್ವದಾನಮಾಡಿದವನಂತಾಗುವನು. ಸಂಬಳವನ್ನು ಪಡೆದು ವೇದವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನಂತೆಯೇ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯಾಗುವನು.

೧೦೧. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದಾನಮಾಡುವವನೂ, ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನೂ, ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವರ್ಗಭಾಗಿಗಳು. ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದಾನಮಾಡುವವರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಪತಿತರಾಗುವರು.

೧೦೨. ಯಜ್ಞವು ಸುಳ್ಳಿನಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ಸು ಗರ್ವದಿಂದಲೂ, ದಾನವು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಆಯುಸ್ಸು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದೆಯಿಂದಲೂ ಹಾಳಾಗುವುವು.

೧೦೩-೧೦೪. ತಾನಾಗಿ ಒದಗಿಬಂದಿರುವ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ದರ್ಭೆ, ಹಾಸಿಗೆ, ತರಕಾರಿ, ಮಾಂಸ, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ರತ್ನ, ಮೀನು, ಮನೆ, ಧಾನ್ಯ, ಜೇನು, ನೀರು, ಫಲ, ಗೆಣಸು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಅಭಯ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಇವುಗಳನ್ನು ನೀಚನಿಂದಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೧೦೫. ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಸೇವಕ, ಕ್ಷೌರಿಕ, ಗೊಲ್ಲ, ವಂಶಮಿತ್ರ, ಒಕ್ಕಲಿಗ, ಭಕ್ತ ಇವರು ಭೋಜ್ಯಾನ್ನರು.

ಇತ್ಥಮಾನ್ಯಣ್ಯಮಾಸಾದ್ಯ ದೇವರ್ಷಿಸಿತ್ಯಜಾದ್ಯಜಾತ್ |
 ಮಾಧ್ಯಸ್ಥ್ಯಮಾಶ್ರಯೇದ್ಗೇಹೇ ಸುತೇ ವಿಷ್ವಗ್ನಿಸೃಜ್ಯಚ || ೧೦೬ ||
 ಗೇಹೇಽಪಿ ಜ್ಞಾನಮಭ್ಯಸ್ಯೇತ್ಕಾಶೀಂ ನಾಥ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ |
 ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನೇನ ನಾ ಮುಕ್ತಿಃ ಕಿಂವಾ ವಿಶ್ವೇಶವೇಶ್ವನಿ || ೧೦೭ ||
 ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನಂ ಭವೇತ್ಪುಂಸಾಂ ಕುತ ಏಕೇನ ಜನ್ಮನಾ |
 ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಧ್ರುವಾ ಮುಕ್ತಿಃ ಶರೀರತ್ಯಾಗಮಾತ್ರತಃ || ೧೦೮ ||
 ಅದ್ಯ ಶ್ಲೋ ನಾ ಪರಶ್ಲೋ ನಾ ಕಾಲಾದ್ವ್ಯಾಥ ಪರಃಶತಾತ್ |
 ಸತ್ವರೋ ಗತ್ವರೋ ದೇಹಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಚೇದಮೃತೀ ಭವೇತ್ || ೧೦೯ ||
 ಸಾಚ ವಾರಾಣಸೀ ಲಭ್ಯಾ ಸದಾಚಾರವತಾ ಸದಾ |
 ಮನಸಾಽಪಿ ಸದಾಚಾರಮತೋ ವಿದ್ವಾನ್ಮ ಲಂಘಯೇತ್ || ೧೧೦ ||
 ಆಕರ್ಣ್ಯೇತಿ ತತೋಽಗಸ್ಯಃ ಪುನಃ ಸ್ಪ್ರಾಹ ಷಡಾನನಂ |
 ಪುನಃ ಕಾಶೀಂ ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಯ ಸದಾಚಾರೇಣ ಯಾಃಪ್ಯತೇ || ೧೧೧ ||
 ಕಾನಿ ಕಾನಿಚ ಲಿಂಗಾನಿ ಸ್ತ೦ದ ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾನಿಚ |
 ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಪರಿಬ್ರೂಹಿ ತಾನಿ ಮೇ ಪರಿಪೃಚ್ಛತಃ || ೧೧೨ ||

೧೦೬. ಹೀಗೆ ಗೃಹಸ್ಥನು ದೇವರ್ಷಿ, ಸಿತ್ಯಜುಣಗಳಿಂದ ಆನ್ಯಣ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಟ್ಟು ಉದಾಸೀನನಾಗಬೇಕು.

೧೦೭. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು. ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಲಿ, ಕಾಶೀವಾಸದಿಂದಾಗಲಿ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದು.

೧೦೮. ಸಮ್ಯಕ್ ಜ್ಞಾನವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಜನ್ಮದಿಂದ ಹೇಗುಂಟಾಗುವುದು? ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೦೯. ಈ ಶರೀರವು ಈ ದಿನವಾಗಲಿ, ನಾಳೆಯಾಗಲಿ, ನಾಳಿದ್ದಾಗಲಿ, ನೂರುವರ್ಷಗಳಮೇಲಾಗಲಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವಂಥದು. ಇದು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತವಾದರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೧೧೦. ಆ ಕಾಶಿಯು ಸದಾಚಾರವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಮಾರಬಾರದು.”

೧೧೧-೧೧೨. ಆಗಸ್ಯನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮರಳಿ ಸ್ತ೦ದನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. “ಸದಾಚಾರದಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಕಾಶಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಪುನಃ ನನಗೆ ಹೇಳು. ಸ್ತ೦ದ! ವಾರಾಣಸಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುವ ಲಿಂಗಗಳು ಯಾವುವು? ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಹೇಳು.

ವಿನಾ ಕಾಶೀಂ ನಮೇ ಪ್ರೀತಿರ್ವಿನಾ ಕಾಶೀಂ ನ ಮೇ ರತಿಃ |

ಚಿತ್ರಪುತ್ರಕವಚ್ಚಾಸ್ತೌ ವಿನಾ ಕಾಶೀಂ ಷಡಾನನ

|| ೧೧೩ ||

ನ ನಿದ್ರಾಮಿ ನಜಾಗರ್ಮಿ ನಾಶ್ವಾಮಿ ನಪಿಬಾನ್ಯುಪಃ |

ಕಾಶೀಂ ದ್ವ್ಯಕ್ಷ್ಯ ರಸೀಯೂಷಂ ಪಿಬಾಮಿಹಿ ಚ ಕೇವಲಂ

|| ೧೧೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚಃ ಸ್ಕಂದೋ ಮೈತ್ರಾವರುಣಭಾಷಿತಂ |

ಅವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಕ್ತುಂ ಸಮುಪಚಕ್ರಮೇ

|| ೧೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ವಿವಾಹವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ ಅಷ್ಟತ್ರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೧೧೩. ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಿ, ಸುಖವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಬೊಂಬೆಯಂತಾಗಿರುವೆನು.

೧೧೪. ನಾನು ನಿದ್ರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜಾಗರಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಭುಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕಾಶಿಯೆಂಬ ಎರಡಕ್ಕಿರದ ಅಮೃತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ.”

೧೧೫. ಸ್ಕಂದನು ಹೀಗೆ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾಶಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ವಿವಾಹವರ್ಣನಂ”ನೆಂಬ

ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಭೈಕೋನಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಾವಿರ್ಭಾವವರ್ಣನಂ

ಸ್ತುಂದ ಉವಾಚ :-

ಶೈಣ್ಯಗಸ್ತ್ಯ ಮಹಾಭಾಗ ಕಥಾಂ ಸಾಪಪ್ರಕಾಶಿನೀಂ ।
 ನೈಃಶ್ರೇಯಸ್ಯಾಃ ಶ್ರಿಯೋಹೇತುಮವಿಮುಕ್ತಸಮಾಶ್ರಯಾಂ ॥ ೧ ॥
 ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಯದಾನ್ನಾತಂ ನಿಷ್ಪ್ರಪಂಚಂ ನಿರಾತ್ಮಕಂ ।
 ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪಂ ನಿರಾಕಾರಮವ್ಯಕ್ತಂ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವತ್ ॥ ೨ ॥
 ತದೇತತ್ಕೋತ್ರನಾಪೂರ್ಯ ಸ್ಥಿತಂ ಸರ್ವಗಮಪ್ಯಹೋ ।
 ಕಿಮನ್ಯತ್ರ ಸಶಕ್ತೋಸೌ ಜಂತೂನ್ಮೋಚಯಿತುಂ ಭವಾತ್ ॥ ೩ ॥
 ಭವೋ ಧ್ರುವಂ ಯದತ್ತೈವ ಮೋಚಯೇತ್ತಂ ನಿಶಾಮಯ ।
 ಮಹತ್ತ್ವಾ ಯೋಗಯುಕ್ತ್ಯಾನಾ ಮಹಾದಾನೈರಕಾಮಿಕ್ಯೈಃ ॥ ೪ ॥
 ಸುಮಹದ್ವಿಸ್ತಪೋಭಿರ್ವಾ ಶಿವೋಽನ್ಯತ್ರ ವಿನೋಚಯೇತ್ ।
 ಯೋಗಯುಕ್ತಂ ನ ಮಹತೀಂ ನ ದಾಸಾನಿ ಮಹಾಂತಿಚ ॥ ೫ ॥
 ನ ತಸಾಂಸ್ಯತಿದೀರ್ಘಾಣಿ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಮುಕ್ತೈಶಿವೋಽರ್ಥಯೇತ್ ।
 ವಿಯುನಕ್ತ ನಯತ್ಕಾಶ್ಯಾ ಉಪಸರ್ಗೇ ಮಹತ್ಯಸಿ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಾವಿರ್ಭಾವವರ್ಣನಂ

೧. ಸ್ತುಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಅಗಸ್ತ್ಯ ! ಸಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದೂ, ಮೋಕ್ಷಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಆದ ಅವಿಮುಕ್ತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳು.

೨-೩. ಪ್ರಪಂಚಬಾಹ್ಯವೂ, ಸ್ವರೂಪರಹಿತವೂ, ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪವೂ, ಅಕಾರವಿಲ್ಲದುದೂ, ಅವ್ಯಕ್ತವೂ, ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇದು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಇತರ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಸುವುದೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆಯೇ ?

೪-೬. ಶಿವನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಜಂತುಗಳನ್ನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೊಯ್ಯುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಶಿವನು ಜಂತುಗಳನ್ನು ಮಹಾಯೋಗದಿಂದಲೂ, ನಿಷ್ಕಾಮ ಮಹಾದಾನದಿಂದಲೂ, ಮಹಾತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಗಳನ್ನಾಗಿಸುವನು. ಅವನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಯೋಗವನ್ನೂ, ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನೂ, ದೀರ್ಘತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮಹಾಪೀಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಇಹಪರಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಮಹಾಯೋಗವು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಿಧಿಯಿಂದ.

ಅಯಮೇವ ಮಹಾಯೋಗ ಉಪಯೋಗಸ್ತ್ವಿಹಾಸಪರಃ |

ನಿಯಮೇನ ತು ನಿಶ್ವೇಶೇ ಪುಷ್ಪಂ ಪತ್ರಂ ಫಲಂ ಜಲಂ || ೭ ||

ಯದ್ವತ್ತಂ ಸುಮನೋವೃತ್ಯಾ ಮಹಾದಾನಂ ತದತ್ರವೈ |

ಮುಕ್ತಿಮಂಡಪಿಕಾಯಾಂ ಚ ಕ್ಷಣಂ ಯತ್ಸ್ಥಿರಮಾಸ್ಯತೇ || ೮ ||

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಗಂಗಾನ್ಮತೇ ಶುದ್ಧೇ ತಪ ಏತದಿಹೋತ್ತಮಂ |

ಸತ್ಯತ್ಯ ಭಿಕ್ಷು ವೇ ಭಿಕ್ಷಾ ಯತ್ಕಾರ್ಯಾಂ ಪರಿದೀಯತೇ |

ತುಲಾಪುರುಷ ಏತಸ್ಯಾಃ ಕಲಾಂ ನಾಹರ್ಹತಿ ಷೋಡಶೀಂ || ೯ ||

ಹೃದಿ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ನಿಶ್ವೇಶಂ ಕ್ಷಣಂ ಯದ್ವಿನಿಮೀಲ್ಯತೇ |

ದೇವಸ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇಭಾಗೇ ಮಹಾಯೋಗೋಽಯಮುತ್ತಮಃ || ೧೦ ||

ಇದಮೇವ ತಪೋಽತ್ಯುಗ್ರಂ ಯದಿಂದ್ರಿಯವಿಲೋಲತಾಂ |

ನಿಷಿದ್ಧ್ಯ ಸ್ಥೀಯತೇ ಕಾರ್ಯಾಂ ಕ್ಷುತ್ರಾಪಾದ್ಯವಮನ್ಯಚ || ೧೧ ||

ಮಾಸಿ ಮಾಸಿ ಯದಾಪ್ಯೇತ ವ್ರತಾಚ್ಚಾಂದ್ರಾಯಣಾತ್ಫಲಂ |

ಅನ್ಯತ್ರ ತದಿಹಾಪ್ಯೇತ ಭೂತಾಯಾಂ ನಕ್ತಭೋಜನಾತ್ || ೧೨ ||

ಮಾಸೋಪವಾಸಾದನ್ಯತ್ರ ಯತ್ಫಲಂ ಸಮುಪಾರ್ಜ್ಯತೇ |

ಶ್ರದ್ಧಯೈಕೋಪವಾಸೇನ ತತ್ಕಾರ್ಯಾಂ ಸ್ಯಾದಸಂಶಯಂ || ೧೩ ||

ನಿಷ್ಕಾಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪತ್ರ, ಪುಷ್ಪ, ಫಲ, ಜಲಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಅದೇ ಮಹಾದಾನವಾಗುವುದು. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮುಕ್ತಿಮಂಡಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸು. ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾಸಿಗೆ ಸನ್ಮಾನಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತರೆ ತುಲಾಪುರುಷದಾನವೂ ಇದರ ಷೋಡಶಕಲೆಗೆ ಸರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೦. ನಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕಾಲ ಅವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಹಾಯೋಗವಾಗುವುದು.

೧೧. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಚಪಲತೆಯನ್ನೂ, ಹಸಿವಿನ ತೊಂದರೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೂ ತಡೆದಿರುವುದೇ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸಾಗಿರುವುದು.

೧೨. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತದಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲವು, ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶೀ ದಿನದಂದು ನಕ್ತಭೋಜನದಿಂದ ದೊರೆಯುವುದು.

೧೩. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸಿಕ್ಕುವ ಫಲವು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಒಂದು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೇ ಲಭಿಸುವುದು.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ವ್ರತಾತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಯದನ್ಯತ್ರ ಮಹಾಫಲಂ ।
 ಏಕಾದಶ್ಯುಪನಾಸೇನ ತತ್ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸ್ಯಾದಸಂಶಯಂ || ೧೪ ||
 ಷಣ್ಮಾಸಾನ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗಾದ್ಯದನ್ಯತ್ರ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।
 ಶಿವರಾತ್ರೈಃ ಪನಾಸೇನ ತತ್ಕಾಶ್ಯಾಂ ಚಾಯತೇ ಧ್ರುವಂ || ೧೫ ||
 ವರ್ಷಂ ಕೃತ್ವೋಪನಾಸಾನಿ ಲಭೇದನ್ಯತ್ರ ಯದ್ವೃತ್ತೀ ।
 ತತ್ಫಲಂ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಿರಾತ್ರೇಣ ಕಾಶ್ಯಾಮುನಿಕಲಂ ಮುನೇ || ೧೬ ||
 ಮಾಸಿ ಮಾಸಿ ಕುಶಾಗ್ರಾಂಬುಸಾನಾದನ್ಯತ್ರ ಯತ್ಫಲಂ ।
 ಕಾಶ್ಯಾಮುತ್ತರನಾಹಿನ್ಯಾಮೇಕೇನ ಚುಲುಕೇನ ತತ್ || ೧೭ ||
 ಅನಂತೋ ಮಹಿಮಾ ಕಾಶ್ಯಾಃ ಕಸ್ತಂ ವರ್ಣಯಿತುಂ ಪ್ರಭುಃ ।
 ವಿಪತ್ತಿಮಿಚ್ಛತೋ ಜಂತೋರ್ಯತ್ರ ಕರ್ಣೇ ಜಪಃ ಶಿವಃ || ೧೮ ||
 ಶಂಭುಸ್ತತ್ಪ್ರಿಚಿದಾಚಷ್ಟೇ ಮ್ರಿಯಮಾಣಸ್ಯ ಜನ್ಮಿನಃ ।
 ಕರ್ಣೇಕ್ಷ್ಮರಂ ಯದಾಕರ್ಣ್ಯ ಮೃತೋಽಪ್ಯಮೃತತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೯ ||
 ಸ್ಮಾರಂ ಸ್ಮಾರಂ ಸ್ಮರರಿಪೋಃ ಪುರೀಂ ತ್ವನಿವಶಂಕರಃ ।
 ಅದುನೋನ್ಮಂದರಂ ಯಾತೋ ಬಹುಶಸ್ತದವಾಪ್ತಯೇ || ೨೦ ||

೧೪-೧೫. ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಮಹಾಫಲವು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರುತಿಂಗಳು ಅನ್ನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದರಿಂದ ಸಿಕ್ಕುವ ಫಲವು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವುದು.

೧೬. ವ್ರತಿಯು ಇತರ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುವರ್ಷ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಡೆಯುವ ಫಲವು ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದು.

೧೭-೧೮. ಪ್ರತಿತಿಂಗಳು ದರ್ಭೆಯ ಕೊನೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲವು ಈ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತರನಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೊಗಸೆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವುದು. ಕಾಶಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ಅನಂತವಾದುದು. ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಶಕ್ತನಾರು? ಇಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪದೇಶಮಾಡುವನು.

೧೯. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಶಂಕರನು ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವನು. ಮೃತವಾಗುವ ಪ್ರಾಣಿಯು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು.

೨೦. ಶಂಕರನು ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ಮರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವೃಥಾಗೊಂಡನು.

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ:-

ಸ್ವಕಾರ್ಯನಿಪುಣೈಃ ಸ್ವಾಮಿಾ ಗೀರ್ವಾಣೈರತಿದಾರುಣೈಃ |

ತ್ಯಾಜಿತೋಽಹಂ ಪುರೀಂ ಕಾಶೀಂ ಹರೋಽತ್ಯಾಕ್ಷೀತ್ಯುತಃ ಪ್ರಭುಃ || ೨೧ ||

ಪರಾಧೀನೋಽಹಮಿವ ಕಿಂ ದೇವದೇವಃ ಪಿನಾಕವಾನ್ |

ಕಾಶಿಕಾಂ ಸೋಽತ್ಯಜತ್ಕಸ್ಮಾನ್ನಿರ್ವಾಣಮುಣಿರಾಶಿಕಾಂ || ೨೨ ||

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ:-

ಮಿತ್ರಾನರುಣಸಂಭೂತ ಕಥಯಾಮಿ ಕಥಾಮಿನಾಂ |

ತತ್ತ್ಯಾಜ ಚ ಯಥಾ ಸ್ಥಾಣುಃ ಕಾಶೀಂ ನಿಧ್ಯುಪರೋಧತಃ || ೨೩ ||

ಪ್ರಾರ್ಥಿತಸ್ತ್ವಂ ಯಥಾಲೇಖೈಃ ಪರೋಪಕೃತಯೇ ಮುನೇ |

ದ್ರುಹಿಣೇನ ತಥಾ ರುದ್ರಃ ಸ್ವರಕ್ಷಣವಿಚಕ್ಷಣಃ || ೨೪ ||

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ:-

ಕಥಂ ಸ ಭಗವಾನ್ರುದ್ರೋ ದ್ರುಹಿಣೇನ ಕೃಪಾಂಽಬುಧಿಃ |

ಪ್ರಾರ್ಥಿತೋಽಭೂತ್ಕಿಮರ್ಥಂಚ ತನ್ನೇ ಬ್ರೂಹಿ ಪಡಾನನ || ೨೫ ||

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ:-

ಪಾದ್ಮೇ ಕಲ್ಪೇ ಪುರಾವೃತ್ತೇ ಮನೋಃ ಸ್ವಾಯಂಭುವೇಽಂತರೇ |

ಅನಾವೃಷ್ಟಿರಭೂದ್ವಿಪ್ರ ಸರ್ವಭೂತಪ್ರಕಂಪಿನೇ || ೨೬ ||

೨೧. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಸ್ವಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಶಲರೂ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣರೂ ಆದ ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶಂಕರನು ಅದನ್ನು ಏಕೆ ತ್ಯಜಿಸಿದನು ?

೨೨. ಪಿನಾಕಧಾರಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ನನ್ನಂತೆ ಪರಾಧೀನನೇ ? ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಮಣಿಗಳ ರಾಶಿಯುಳ್ಳ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಅವನೇಕೆ ತ್ಯಜಿಸಿದನು ?

೨೩. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಅಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ ! ಬ್ರಹ್ಮನ ನಿರ್ಬಂಧ ದಿಂದ ಶಿವನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತ್ಯಜಿಸಿದನೆಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೨೪. ಮುನಿಯೆ ! ದೇವತೆಗಳು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಕಾಶಿಯನ್ನು ತೊರೆಯುವಂತೆ ರುದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

೨೫. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಸ್ಕಂದ ! ಬ್ರಹ್ಮನು ದಯಾನಿಧಿಯಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಹಾಗೇಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು ? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೨೬. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಹಿಂದೆ ಕಳೆದ ಪಾದ್ಮಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ನಡುಗಿಸುವ ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ಯುಂಟಾಯಿತು.

ತಯಾ ತು ಸೃಷ್ಟಿಹಾಯಿನ್ಯಾ ಪೀಡಿತಾಃ ಪ್ರಾಣಿನೋಽಖಿಲಾಃ |

ಕೇಚಿದಂಬುಧಿತೀರೇಷು ಗಿರಿದ್ರೋಣೇಷು ಕೇಚನ || ೨೭ ||

ಮಹಾನಿಮ್ಮೇಷು ಕಚ್ಛೇಷು ಮುನಿನ್ಯತ್ಯಾ ಜನಾಃ ಸ್ಥಿತಾಃ |

ಅರಣ್ಯಾನ್ಯನಿರ್ಜಾತಾ ಗ್ರಾಮಖರ್ವಟಿವರ್ಜಿತಾ || ೨೮ ||

ಕ್ರನ್ಯಾದಾ ಏವ ಸರ್ವೇಷು ನಗರೇಷು ಪುರೇಷು ಚ |

ಆಸನ್ನಭ್ರಂಲಿಹೋ ವೃಕ್ಷಾಃ ಸರ್ವತ್ರ ಕ್ಷೋಣಿಮಂಡಲೇ || ೨೯ ||

ಚೌರಾ ಏವ ಮಹಾಚೌರೈರುಲ್ಲುಂಠ್ಯಂತ ಇತಸ್ತತಃ |

ಮಾಂಸವೃತ್ತೋಪಜೀವಂತಿ ಪ್ರಾಣಿನಃ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಿಣಃ || ೩೦ ||

ಅರಾಜಕೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನೇ ಲೋಕೇಽತ್ಯಾಹಿತಶಂಸಿನಿ |

ಪ್ರಯತ್ನೋ ವಿಫಲಸ್ತ್ವಾಸೀತ್ಸೃಷ್ಟೇಃ ಸೃಷ್ಟಿಕೃತಸ್ತದಾ || ೩೧ ||

ಚಿಂತಾಮನಾಪ ಮಹತೀಂ ಜಗದ್ಯೋನಿಃ ಪ್ರಜಾಕ್ಷಯಾತ್ |

ಪ್ರಜಾಸು ಕ್ಷೀಯಮಾಣಾಸು ಕ್ಷೀಣಾ ಯಜ್ಞಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ || ೩೨ ||

ತಾಸು ಕ್ಷೀಣಾಸು ಸಂಕ್ಷೀಣಾಃ ಸರ್ವೇ ಯಜ್ಞಭುಜೋಽಭವನ್ |

ತತಶ್ಚಿಂತಯತಾ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ದೃಷ್ಟೋ ರಾಜರ್ಷಿಸತ್ತಮಾಃ || ೩೩ ||

೨೭-೨೮. ಆ ಆರುವತ್ತುವರ್ಷದ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ವೃಥೆಗೊಂಡುವು. ಕೆಲವು ಜನರು ಸಮುದ್ರದ ದಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಪರ್ವತಗಳ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಅತ್ಯಂತ ಅಳವಾದ ಜವಗಿನ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುನಿಗಳಂತೆ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯಭೂಮಿಗಳೆಲ್ಲ ಗ್ರಾಮನಗರಗಳಲ್ಲದ ಕಾಡುಗಳಾದುವು.

೨೯. ಸಮಸ್ತ ನಗರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರೇ ತುಂಬಿದ್ದರು. ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದರೂ, ಅತ್ಯಂತೋನ್ನತ ವೃಕ್ಷಗಳೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೩೦. ದೊಡ್ಡ ಕಳ್ಳರೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಳ್ಳರನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದವು.

೩೧. ಆಗ ಭಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರಪಂಚವು ಅರಾಜಕವಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು.

೩೨. ಆತನು ಪ್ರಜೆಗಳ ನಾಶದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು. ಪ್ರಜೆಗಳು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಿರಲು ಯಜ್ಞಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಷ್ಟವಾದುವು.

೩೩-೩೬. ಯಜ್ಞಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾಗಲು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಕ್ಷೀಣರಾದರು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಅವಿಮುಕ್ತಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವನೂ, ಸ್ಥಿರೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಮನುವಿನ ವಂಶದಲ್ಲಿ

ಅವಿಮುಕ್ತೇ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರೇ ತಪಸ್ಯನ್ನಿಶ್ಚಲೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಮನೋರನ್ವಯಚೋ ವೀರಃ ಕ್ಷಾತ್ರೋ ಧರ್ಮ ಇವೋದಿತಃ || ೩೪ ||
 ರಿಪುಂಜಯ ಇತಿಖ್ಯಾತೋ ರಾಜಾಪರಪುರಂಜಯಃ |
 ಅಥ ಬ್ರಹ್ಮಾ ತಮಾಸಾದ್ಯ ಬಹುಗೌರವಪೂರ್ವಕಂ || ೩೫ ||
 ಉನಾಚ ವಚನಂ ರಾಜನ್ರಿಪುಂಜಯ ಮಹಾಮತೇ |
 ಇಲಾಂ ಪಾಲಯ ಭೂಪಾಲ ಸ ಸಮುದ್ರಾದ್ರಿಕಾನನಾಂ || ೩೬ ||
 ನಾಗಕನ್ಯಾಂ ನಾಗರಾಜಃ ಪತ್ನ್ಯರ್ಥಂ ತೇ ಪ್ರದಾಸ್ಯತಿ |
 ಅನಂಗಮೋಹಿನೀಂ ನಾನ್ನಾ ವಾಸುಕಿಃ ಶೀಲಭೂಷಣಾಂ || ೩೭ ||
 ದಿವೋಽಪಿ ದೇವಾ ದಾಸ್ಯಂತಿ ರತ್ನಾನಿ ಕುಸುಮಾನಿಚ |
 ಪ್ರಜಾಪಾಲನಸಂತುಷ್ಟಾ ಮಹಾರಾಜ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಂ || ೩೮ ||
 ದಿವೋದಾಸ ಇತಿಖ್ಯಾತಿಮತೋ ನಾನು ತ್ವಮಾಪ್ಯಸಿ |
 ಮತ್ಪ್ರಭಾವಾಚ್ಚ ನೃಪತೇ ದಿವ್ಯಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಗ್ತು ತೇ || ೩೯ ||
 ಪರಮೇಷ್ಟಿವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ತತೋಽಸೌ ರಾಜಸತ್ತಮಃ |
 ನೇಧಸಂ ಬಹುಶಃ ಸ್ತುತ್ವಾ ವಾಕ್ಯಂ ಚೇದಮುವಾಚ ಹ || ೪೦ ||
 ರಾಜೋವಾಚ :-

ಪಿತಾಮಹ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ ಜನಾಕೀರ್ಣೇ ಮಹೀತಲೇ |
 ಕಥಂ ನಾನ್ಯೇ ಚ ರಾಜಾನೋ ಮಾಂ ಕಥಂ ಕಥ್ಯತೇ ತ್ವಯಾ || ೪೧ ||

ಜನಿಸಿದನನೂ, ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮದಂತಿರುವನನೂ, ಶತ್ರುನಾಶಕನೂ ಆದ ರಿಪುಂಜಯನೆಂಬ ದೊರೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಇಂತೆಂದನು. “ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ರಿಪುಂಜಯನೆ! ಸಮುದ್ರ, ಪರ್ವತ, ಅರಣ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

೩೭. ನಾಗರಾಜನಾದ ವಾಸುಕಿಯು ಸುಶೀಲಳಾದ ಅನಂಗಮೋಹಿನಿಯೆಂಬ ನಾಗಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಪತ್ನ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವನು.

೩೮. ಮಹಾರಾಜ! ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ದೇವತೆಗಳೂ ದೇವಲೋಕದ ರತ್ನಕುಸುಮಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವರು.

೩೯. ಅದರಿಂದ ನೀನು ದಿವೋದಾಸ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದುವೆ. ದೊರೆಯೆ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದಿವ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗಲಿ.”

೪೦. ರಿಪುಂಜಯನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು.

೪೧. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-“ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ರಾಜರಿಲ್ಲವೆ? ನನ್ನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಹೀಗೇಕೆ ಹೇಳುವೆ?”

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ತ್ವಯಿ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಕುರ್ವಾಣೇ ದೇವೋ ವೃಷ್ಟಿಂ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ |

ಪಾಪನಿಷ್ಕೇಚ ವೈ ರಾಜ್ಞಿ ನ ದೇವೋ ವರ್ಷತೇ ಪುನಃ || ೪೨ ||

ರಾಜೋವಾಚ:-

ಪಿತಾಮಹ ಮಹಾಮಾನ್ಯ ತ್ರಿಲೋಕೀಕರಣಕ್ಷಮ |

ಮಹಾಪ್ರಸಾದ ಇತ್ಯಾಜ್ಞಾಂ ತ್ವದೀಯಾಂ ಮೂರ್ಧ್ನ್ಯಸಾದದೇ || ೪೩ ||

ಕಿಂಚಿದ್ವಿಜ್ಞಪ್ತಕಾಮೋಽಹಂ ತನ್ಮದರ್ಥಂ ಕರೋಷಿ ಚೇತ್ |

ತತಃ ಕರೋಮ್ಯಹಂ ರಾಜ್ಯಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಮಸಪತ್ನವತ್ || ೪೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ:-

ಅನಿಲಂಚೇನ ತದ್ಬ್ರೂಹಿ ಕೃತಂ ಮನ್ಯಸ್ವ ಪಾರ್ಥಿವ |

ಯತ್ತೇ ಹೃದಿ ಮಹಾಬಾಹೋ ತನಾಃದೇಯಂ ನ ಕಿಂಚನ || ೪೫ ||

ರಾಜೋವಾಚ:-

ಯದ್ಯಹಂ ಪೃಥಿವೀನಾಥಃ ಸರ್ವಲೋಕಪಿತಾಮಹ |

ತದಾ ದಿವಿಷದೋ ದೇವಾ ದಿವಿ ತಿಷ್ಠಂತು ಮಾ ಭುವಿ || ೪೬ ||

ದೇವೇಷು ದಿವಿ ತಿಷ್ಠತ್ಸು ಮಹೀ ತಿಷ್ಠತಿ ಭೂತಲೇ |

ಅಸಪತ್ನೇನ ರಾಜ್ಯೇನ ಪ್ರಜಾ ಸೌಖ್ಯಮದಾಪ್ಸ್ಯತಿ || ೪೭ ||

೪೨. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನೀನು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ದೇವತೆಗಳು ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವರು. ದೊರೆಯು ಪಾಪನಿರತನಾದರೆ ದೇವತೆಗಳು ಮಳೆಗರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

೪೩-೪೪. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಅತಿ ಪೂಜ್ಯನೂ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಲು ಸಮರ್ಥನೂ ಆದ ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಶಿರಸಾವಹಿಸುವೆನು. ಆದರೆ, ನಾನೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಬಯಸುವೆನು. ಅದನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವೆನು.

೪೫. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೊರೆಯೇ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದೇ ತಿಳಿ. ನಿನಗೆ ಕೊಡಬಾರದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

೪೬. ರಾಜನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ಪಿತಾಮಹನೇ! ನಾನು ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರಲಿ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬಾರದು.

೪೭. ದೇವತೆಗಳು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ನಾನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲು ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖಿಗಳಾಗುವರು.

ತಥೇತಿ ನಿಶ್ಚಯಕೋಕ್ತೋ ದಿವೋದಾಸೋ ನರೇಶ್ವರಃ ।	
ಪಟಹಂ ಘೋಷಯಾಂಚಕ್ರೇ ದಿನಂ ದೇವಾ ವ್ರಜಂತಿತಿ	೪೮
ಮಾಂಸಗಚ್ಛಂತಿಹ ವೈ ನಾಗಾ ನರಾಃ ಸ್ವಸ್ಥಾ ಭವಂತಿತಿ ।	
ಮಯಿ ಪ್ರಶಾಂತಿ ಕೋಣೇಂ ಸುರಾಃ ಸ್ವಸ್ಥಾ ಭವಂತಿತಿ	೪೯
ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಶ್ವೇಶಂ ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಹ ।	
ಯಾವದ್ವಿಜ್ಞಪ್ತುಕಾನೋಽಭೂತ್ತಾವದೀಶೋಽಬ್ರವೀದ್ವಿಧಿಂ	೫೦
ಲೋಕೇಶ್ವರ ಸಮಾಯಾಹಿ ಮಂದರೋ ನಾನು ಭೂಧರಃ ।	
ಕುಶದ್ವೀಪಾದಿಹಾಗತ್ಯ ತಪಸ್ತಸ್ಯೇತ ದುಷ್ಕರಂ	೫೧
ಯಾವತ್ತಸ್ಮೈ ವರಂ ದಾತುಂ ಬಹುಕಾಲಂ ತಪಸ್ಯತೇ ।	
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪಾರ್ವತೀನಾಥೋ ನಂದಿಭೃಂಗಿಪುರೋಗಮಃ	೫೨
ಜಗಾನು ವೃಷಮಾರುಹ್ಯ ಮಂದರೋ ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ।	
ಉನಾಚ ಚ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ದೇವದೇವೋ ವೃಷಧ್ವಜಃ	೫೩
ಉತ್ತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಭದ್ರಂತೇ ವರಂ ಬ್ರೂಹಿ ಧರೋತ್ತಮ ।	
ಸೋಽಥ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಹೇಶಾನಂ ದೇವದೇವಂ ತ್ರಿಲೋಚನಂ	೫೪
ಪ್ರಣಮ್ಯ ಬಹುಶೋ ಭೂವಾನದ್ರಿರೇತದ್ವ್ಯಜಿಜ್ಞಾಸತ್ ।	
ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹಭೃಚ್ಛಂಭೋ ಪ್ರಣತೈಕಕೃಪಾನಿಧೇ	೫೫

೪೮. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆನ್ನಲು ದಿವೋದಾಸರಾಜನು ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಲೆಂದು ತಮಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿದನು.

೪೯. “ನಾನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರಲು ನಾಗಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದಿರಲಿ. ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ಸುಖಗೊಳ್ಳಲಿ. ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥ ವಾಗಿರಲಿ.”

೫೦. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶಿವನನ್ನು ವಂದಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಲು ಶಿವನು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೫೧. “ಅಯ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನೆ! ಇಲ್ಲಿ ಬಾ. ಮಂದರವೆಂಬ ಪರ್ವತವು ಕುಶದ್ವೀಪ ದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ದುಷ್ಕರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೫೨-೫೩. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅವನಿಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೋಗೋಣ.” ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ನಂದಿ ಭೃಂಗಿ ಗಳೊಡನೆ ವೃಷಭವನ್ನೇರಿ ಮಂದರನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಸನ್ನಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು.

೫೪-೫೫. “ಪರ್ವತರಾಜ! ಮೇಲಕ್ಕೇಳು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.” ಆಗ ಮಂದರನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ವಂದಿಸಿ ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು. “ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹಧಾರಿಯೂ,

ಸರ್ವಜ್ಞೋಽಪಿ ಕಥಂ ನಾನು ನ ವೇತ್ಥ ಮಮ ವಾಂಛಿತಂ ।
 ಶರಣಾಗತಸಂತ್ರಾಣಂ ಸರ್ವವೃತ್ತಾಂತಕೋವಿದಃ ॥ ೫೬ ॥
 ಸರ್ವೇಷಾಂ ಹೃದಯಾನಂದ ಶರ್ವ ಸರ್ವಗ ಸರ್ವಕೃತ್ ।
 ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮಹ್ಯಂ ಸ್ವಭಾವಾದ್ವಿಷದಾತ್ಮನೇ ॥ ೫೭ ॥
 ಯಾಚಕಾಯಾತಿಶೋಚ್ಯಾಯ ಪ್ರಣತಾರ್ಥಪ್ರಭಂಜಕಃ ।
 ತತೋಽಪಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಯ ಸಾಮ್ಯಂ ಹ್ಯಭಿಲಷಾನ್ಯಹಂ ॥ ೫೮ ॥
 ಕುಶದ್ವೀಪ ಉಮಾಸಾರ್ಥಂ ನಾಥಾದ್ಯ ಸಪರಿಚ್ಛದಃ ।
 ಮನ್ಮಾಲ್ಮಾ ವಿಹಿತಾನಾಸಃ ಪ್ರಯಾತ್ನೇಷ ವರೋ ಮಮ ॥ ೫೯ ॥
 ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವದಃ ಶಂಭುಃ ಕ್ಷಣಂ ಯಾವದ್ವಿಚಿಂತಯೇತ್ ।
 ವಿಜ್ಞಾತಾಂವಸರೋ ಬ್ರಹ್ಮ ತಾನಚ್ಛಂಭುಂ ವ್ಯಜಿಜ್ಞಸತ್ ।
 ಪ್ರಣಮ್ಯಾಗ್ರೇಸರೋ ಭೂತ್ವಾ ಮೂಲ್ಮಾ ಬದ್ಧಕರದ್ವಯಃ ॥ ೬೦ ॥

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ವಿಶ್ವೇಶ ಜಗತಾಂ ನಾಥ ಪತ್ಯಾ ನ್ಯಾಸಾರಿತೋಽಸ್ಮ್ಯಹಂ ।
 ಕೃತಪ್ರಸಾದೇನ ನಿಭೋ ಸೃಷ್ಟಿಂ ಕರ್ತುಂ ಚತುರ್ವಿಧಾಂ ॥ ೬೧ ॥
 ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಾ ಸಾ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ತ್ವದನುಜ್ಞಯಾ ।
 ಅವೃಷ್ಟ್ಯಾ ಪೃಷ್ಟಿಹಾಯಿನ್ಯಾ ತತ್ರ ನಷ್ಟಾಃ ಪ್ರಜಾ ಭುವಿ ॥ ೬೨ ॥

ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವರಿಗೆ ದಯೆಗೈಯುವವನೂ ಆದ ಶಿವನೆ! ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದರೂ ನನ್ನ ಅಭೀಕ್ಷಿತವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಶರಣಾಗತರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವನೂ, ಸಮಸ್ತವೃತ್ತಾಂತಜ್ಞನೂ, ಸಕಲರ ಹೃದಯಾನಂದದಾಯಕನೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಸರ್ವಕರ್ತನೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸುವವರ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವವನೂ ಆದ ಶಂಭುವೆ! ನೀನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪಾಪಾಣರೂಪನೂ, ಯಾಚಕನೂ, ಅತ್ಯಂತ ದೀನನೂ ಆದ ನನಗೆ ವರವನ್ನೀಯುವುದಾದರೆ ನಾನು ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವೆನು.

೫೯. ನಾಥ! ನೀನೀಗ ಪರಿವಾರ ಮತ್ತು ಈ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಕುಶದ್ವೀಪದಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸು. ಹೊರಡು."

೬೦. ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಸಮಸ್ತವನ್ನೀಯುವ ಶಿವನು ಎರಡು ಕ್ಷಣ ಆಲೋಚಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನರಿತ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು.

೬೧-೬೨. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೆ! ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅರುವತ್ತುವರ್ಷದ ಈ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅರಾಜಕಂ ಮಹಚ್ಛಾಸೀದ್ಧುರವಸ್ಥಮುಭೂಜ್ಜಗತ್ |
 ತತೋ ರಿಪುಂಜಯೋ ನಾನು ರಾಜರ್ಷಿರ್ಮನುನಂಶಚಃ || ೬೩ ||
 ಮಯಾಭಿಷಿಕ್ತೋ ರಾಜರ್ಷಿಃ ಪ್ರಜಾಃ ಪಾತುಂ ನರೇಶ್ವರಃ |
 ಚಕಾರ ಸಮಯಂ ಸೋಽಸಿ ಮಹಾವೀರ್ಯೋ ಮಹಾತಪಾಃ || ೬೪ ||
 ತನಾಜ್ಞಯಾ ಚೇತ್ ಸ್ಥಾಸ್ಯಂತಿ ಸರ್ವೇ ದಿವಿಷದೋ ದಿವಿ |
 ನಾಗಲೋಕೇ ತಥಾ ನಾಗಾಸ್ತತೋ ರಾಜ್ಯಂ ಕರೋಮ್ಯಹಂ || ೬೫ ||
 ತಥೇತಿ ಚ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಪ್ರಮಾಣೇಕ್ರಿಯತಾಂ ತು ತತ್ |
 ಮಂದರಾಯ ವರೋ ದತ್ತೋ ಭವೇದೇವಂ ಕೃಪಾನಿಧೇ || ೬೬ ||
 ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಜಾಸ್ತಾತುಂ ಭೂಯಾಚ್ಛೇಷ ಮನೋರಥಃ |
 ಮನು ನಾಡೀದ್ವಯಂ ರಾಜ್ಯಂ ತಸ್ಯಾಸಿ ಚ ಶತಕ್ರತೋಃ || ೬೭ ||
 ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಗಣನಾ ಕ್ಷೇಹ ನಿಮೇಷಾರ್ಥನಿಮೇಷಿಣಾಂ |
 ದೇವೋಽಸಿ ನಿರ್ಮಲಂ ಮತ್ಸಾ ಮಂದರಂ ಚಾರುಕಂದರಂ || ೬೮ ||
 ವಿಧೇಶ್ಚ ಗೌರವಂ ರಕ್ಷಂತು ಧೋರೀಕೃತವಾನ್ತರ |
 ಜಂಬುದ್ವೀಪೇ ಯಥಾಕಾಶೇ ನಿರ್ವಾಣಪದದಾ ಸದಾ || ೬೯ ||
 ತಥಾ ಬಹುತಿಥಂ ಕಾಲಂ ದ್ವೀಪೋಽಭೂತ್ಸೋಽಸಿ ಮಂದರಃ |
 ಯಿಯಾಸುನಾ ಚ ದೇವೇನ ಮಂದರಂ ಚಿತ್ರಕಂದರಂ || ೭೦ ||

೬೩-೬೫. ಪ್ರಪಂಚವು ರಾಜನಿಲ್ಲದೆ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ನಾನು ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಮನುನಂಶದ ರಿಪುಂಜಯನೆಂಬ ರಾಜರ್ಷಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದೆನು. ಅತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯೂ, ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಅವನು ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಗಗಳು ನಾಗಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಿಸುವುದಾದರೆ ನಾನು ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡುವೆನು ಎಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಟ್ಟುವಾಡಿಕೊಂಡನು.

೬೬-೭೦. ದಯಾಳುನೆ! ನಾನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಮಂದರ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ವರವನ್ನಿತ್ತಿರುವೆನು. ನೀನು ಅದನ್ನು ಸತ್ಯಗೊಳಿಸು. ಹೀಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಆ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೂ, ನನಗೂ ರಾಜ್ಯವೆಂಬುದು ಎರಡುಘಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವುದಷ್ಟೆ? ಇನ್ನು ರೆಪೆಯನ್ನುಹಾಕುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕಾಲ ಮಾತ್ರವೇ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲವರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಗಣನೆಯೇನು? ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆನ್ನಲು ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಮನೋಹರವಾದ ಗುಹೆಗಳುಳ್ಳ ಮಂದರಪರ್ವತವು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವುದೆಂದರಿತು ಬ್ರಹ್ಮನ ಗೌರವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಜಂಬುದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಕಾಶಿಯು ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವುದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಂದರಪರ್ವತವೂ ಅನೇಕ ವರ್ಷಕಾಲ

ನಿಜಮೂರ್ತಿಮಯಂ ಲಿಂಗಮವಿಜ್ಞಾತಂ ವಿಧೇರಪಿ |

ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧೀನಾಂ ಸ್ಥಾಪಕೇಭ್ಯಃ ಸಮರ್ಪಿತುಂ || ೭೧ ||

ವಿಪೇಕ್ಷಾನಾಂ ಚ ಜಂತೂನಾಂ ದಾತುಂ ನೈಶ್ರೇಯಸೀಂ ಶ್ರಿಯಂ |

ಸರ್ವೇಷಾಮಿಹ ಸಂಸ್ಥಾನಾಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಚೈವಾಭಿರಕ್ಷಿತುಂ || ೭೨ ||

ಮಂದರಾದ್ರಿಂ ಗತೇನಾಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ನೈತತ್ಪಿನಾಕಿನಾ |

ವಿಮುಕ್ತಂ ಲಿಂಗರೂಪೇಣ ಅವಿಮುಕ್ತಮತಃ ಸ್ವತಃ || ೭೩ ||

ಪುರಾ ನಂದನನಂ ನಾನು ಕ್ಷೇತ್ರಮೇತತ್ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಂ |

ಅವಿಮುಕ್ತಂ ತದಾರಭ್ಯ ನಾನಾಸ್ಯ ಪ್ರಥಿತಂ ಭುವಿ || ೭೪ ||

ನಾನಾಸ್ಯವಿಮುಕ್ತಮಭವದುಭಯೋಃ ಕ್ಷೇತ್ರಲಿಂಗಯೋಃ |

ಏತದ್ವೈಯಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ನ ಭೂಯೋ ಗರ್ಭಭಾಗ್ಯವೇತ್ || ೭೫ ||

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ಷೇತ್ರೇವಿಮುಕ್ತಕೇ |

ವಿಮುಕ್ತ ಏವ ಭವತಿ ಸರ್ವಸ್ಮಾತ್ಕರ್ಮಬಂಧನಾತ್ || ೭೬ ||

ಅರ್ಚಂತಿ ವಿಶ್ವೇ ವಿಶ್ವೇಶಂ ವಿಶ್ವೇಶೋರ್ಚಂತಿ ವಿಶ್ವಕೃತ್ |

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ಭುವಿ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕಂ || ೭೭ ||

ದ್ವೀಪವಾಗಿದ್ದಿತು. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಗುಹೆಗಳುಳ್ಳ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ತೆರಳಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ಮಹೇಶ್ವರನು, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸಕಲಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಇಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಮೃತಜಂತುಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ತನ್ನ ಶರೀರ ರೂಪವಾದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು.

೭೩. ಮಹೇಶ್ವರನು ತಾನು ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಲಿಂಗರೂಪ ದಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಬಿಡದಿರುವಕಾರಣ ಅದು ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು.

೭೪. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಹಿಂದೆ ನಂದನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

೭೫. ಈ ಅವಿಮುಕ್ತವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಮರಳಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೭೬. ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ದವನು ಸಕಲ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೭೭. ಸಮಸ್ತರೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು.

ಪುರಾ ನ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಲಿಂಗಂ ಕಸ್ಯಚಿತ್ಕೇನಚಿತ್ಕೃಚಿತ್ |
 ಕಿಮಾಕೃತಿಭವೇಲ್ಲಿಂಗಂ ನೈತದ್ವೇತ್ಯಪಿ ಕಶ್ಚನ || ೨೮ ||
 ಆಕಾರಮನಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಚ್ಯುತಾದಯಃ |
 ಲಿಂಗಂ ಸಂಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸುರ್ವಸಿಷ್ಠಾದ್ಯಾಸ್ತಥರ್ಷಯಃ || ೨೯ ||
 ಆದಿಲಿಂಗಮಿದಂ ಪ್ರೋಕ್ತಮನಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಂ ಮಹತ್ |
 ತತೋ ಲಿಂಗಾಂತರಾಣ್ಯತ್ರ ಜಾತಾನಿ ಕ್ಷಿತಿಮಂಡಲೇ || ೩೦ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತೇಶನಾಮಾಸಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಾದಘಾತ |
 ಕ್ಷಣಾನ್ಮುಕ್ತೋ ಭವೇನ್ಮತ್ಯೋಃ ನಾಸ್ತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೩೧ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ಸ್ಮೃತ್ವಾ ದೂರಗತೋಪಿಚ |
 ಜನ್ಮದ್ವಯಕೃತಾತ್ವಾಪಾತ್ಯಕ್ಷಣಾದೇವ ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೩೨ ||
 ಅವಿಮುಕ್ತೇ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರೇವಿಮುಕ್ತಮವಲೋಕ್ಯ ಚ |
 ತ್ರಿಜನ್ಮಜನಿತಂ ಪಾಪಂ ಹಿತ್ವಾ ಪುಣ್ಯಮಯೋ ಭವೇತ್ || ೩೩ ||
 ಯತ್ಪತಂ ಜ್ಞಾನನಿಭ್ರಂಶಾದೇನಃ ಪಂಚಸು ಜನ್ಮಸು |
 ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಸಂಸ್ಪರ್ಶಾತ್ತ್ಯುಂಘ್ರಾದೇವ ನಾನ್ಯಥಾ || ೩೪ ||
 ಅರ್ಚಯಿತ್ವಾ ಮಹಾಲಿಂಗಮವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಂ ನರಃ |
 ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವೇದತ್ರ ನ ಚ ಸ್ಯಾಜ್ಜನ್ಮಭಾಕ್ಕುತಃ || ೩೫ ||

೨೮. ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಲಿಂಗವನ್ನೂ ಯಾವನೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಲಿಂಗದ ಆಕಾರವು ಹೇಗಿರುವುದೆಂದು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯರು.

೨೯. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೂ, ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಮುನಿಗಳೂ ಅವಿಮುಕ್ತಲಿಂಗದ ಆಕಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

೩೦. ಈ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಲಿಂಗವು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿರುವುದು. ಬಳಿಕ ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇತರ ಲಿಂಗಗಳುಂಟಾದುವು.

೩೧-೩೨. ಅವಿಮುಕ್ತೇಶನ ನಾಮವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾನವನು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪಾಪದಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದೂರದಿಂದಲೇ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದವನು ಎರಡು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪದಿಂದ ಕೂಡಲೆ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೩೩. ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿದವನು ಮೂರು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಗಿದ ಪಾಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪುಣ್ಯಮಯನಾಗುವನು.

೩೪. ಐದು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿಯದೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಕ್ಷಯಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ.

೩೫. ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಮಹಾಲಿಂಗವನ್ನು ಆರ್ಚಿಸಿದ ಮಾನವನು ಧನ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆಯೆಲ್ಲದೆ ಮರಳಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ತುತ್ವಾ ನತ್ವಾರ್ಚಯಿತ್ವಾಚ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಯಥಾಮತಿ ।
 ಅವಿಮುಕ್ತೇವಿಮುಕ್ತೇಶಂ ಸ್ತುತಯತೇ ನಮ್ಯತೇಚ್ಯತೇ ॥ ೮೬ ॥
 ಅನಾದಿಮದಿದಂ ಲಿಂಗಂ ಸ್ವಯಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾರ್ಚಿತಂ ।
 ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ ಸೇವ್ಯಮವಿಮುಕ್ತಂ ವಿಮುಕ್ತಯೇ ॥ ೮೭ ॥
 ಸಂತಿ ಲಿಂಗಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಪುಣ್ಯೇಷ್ವಾಯತನೇಷು ಚ ।
 ಆಯಾಂತಿ ತಾನಿ ಲಿಂಗಾನಿ ಮಾಘೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಚತುರ್ದಶೀಂ ॥ ೮೮ ॥
 ಕೃಷ್ಣಾಯಾಂ ಮಾಘಭೂತಾಯಾಮವಿಮುಕ್ತೇಶ ಜಾಗರಾತ್ ।
 ಸದಾ ವಿಗತನಿದ್ರಸ್ಯ ಯೋಗಿನೋ ಗತಿಭಾಗ್ಯವೇತ್ ॥ ೮೯ ॥
 ನಾನಾಯತನಲಿಂಗಾನಿ ಚತುರ್ದಶಪ್ರದಾನ್ಯಪಿ ।
 ಮಾಘಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮವಿಮುಕ್ತಮುಪಾಸತೇ ॥ ೯೦ ॥
 ಕಿಂ ಬಿಭೇತಿ ನರೋ ಧೀರಃ ಕೃತಾದಘಶಿಲೋಚ್ಚಯಾತ್ ।
 ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಲಿಂಗಸ್ಯ ಭಕ್ತಿವಜ್ರಧರೋ ಯದಿ ॥ ೯೧ ॥
 ಕ್ವಾವಿಮುಕ್ತಂ ಮಹಾಲಿಂಗಂ ಚತುರ್ದಶಫಲೋದಯಂ ।
 ಕ್ವಾಪಿ ಪಾಪಪೈಲೋಲೋಯಃ ಕ್ಷಯೇನ್ನಾಮಸಂಭೃತಃ ॥ ೯೨ ॥
 ಅವಿಮುಕ್ತೇ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಿಶ್ವೇಶಸಮುಧಿಷ್ಠಿತೇ ।
 ಯೈರ್ನ ದೃಷ್ಟಂ ವಿಮೂಢಾಸ್ತೇವಿಮುಕ್ತಂ ಲಿಂಗಮುತ್ತಮಂ ॥ ೯೩ ॥

೮೬. ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರನನ್ನು ಶಕ್ತನುಸಾರ ಸ್ತುತಿಸಿ, ವಂದಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ ದವನು ಸ್ತುತೃನೂ, ವಂದ್ಯನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ ಆಗುವನು.

೮೭. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅನಾದಿಯೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟದೂ ಆದ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರನನ್ನು ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

೮೮. ಪುಣ್ಯದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಲಿಂಗಗಳು ಮಾಘ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬರುವುವು.

೮೯. ಮಾಘ ಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಲಿಂಗದಿಡೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಿದವನು ಯೋಗಿಸದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೯೦. ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೀಯುವ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಲಿಂಗಗಳು ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇವಿಸುವುವು.

೯೧. ಧೀರನಾದ ಮಾನವನು ಅವಿಮುಕ್ತಲಿಂಗದ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ವಜ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಾದರೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೆಂಬ ಪರ್ವತದಿಂದ ಏಕೆ ಹೆದರಬೇಕು ?

೯೨. ಚತುರ್ದಶಿಗಳ ಫಲವನ್ನೀಯುವ ಅವಿಮುಕ್ತಮಹಾಲಿಂಗವೆಲ್ಲಿ ? ನಶ್ವರವೂ ಅಲ್ಪವೂ ಆದ ಪಾಪಿಯ ಪಾಪಶೈಲವೆಲ್ಲಿ ?

೯೩. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿರುವ ಅವಿಮುಕ್ತಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಅವಿಮುಕ್ತಲಿಂಗವನ್ನು ಕಾಣದವರು ಮೂಢರು.

ದೃಷ್ಟಾರಮವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಂಡಧರೋ ಯಮಃ |

ದೂರಾದೇವ ಪ್ರಣಮತಿ ಪ್ರಬದ್ಧಕರಸಂಪುಟಃ || ೯೪ ||

ಧನ್ಯಂ ತನ್ನೇತ್ರನಿರ್ಮಾಣಂ ಕೃತಕೃತ್ಯೌ ತು ತೌ ಕರೌ |

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಂ ಯೇನ ಯಾಭ್ಯಾಮೈಕ್ಷಿಷ್ಯ ಯಃ ಸ್ಪೃಶೇತ್ || ೯೫ ||

ತ್ರಿಸಂಧ್ಯನವಿಮುಕ್ತೇಶಂ ಯೋ ಜಪೇನ್ನಿಯತಃ ಶುಚಿಃ |

ದೂರದೇಶವಿಪನ್ನೋಽಪಿ ಕಾಶೀಮೃತಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೯೬ ||

ಅವಿಮುಕ್ತಂ ಮಹಾಲಿಂಗಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಗ್ರಾಮಾಂತರಂ ವ್ರಜೇತ್ |

ಲಬ್ಧ್ವಾ ಶುಕಾರ್ಯಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಕ್ಷೇಮೇಣ ಪ್ರವಿಶೇದ್ಗೃಹಂ || ೯೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಹಾಸಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶಿಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಾವಿರ್ಭಾವ ವರ್ಣನಂ”
ನಾಮೈಕೋನಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೯೪. ಅವಿಮುಕ್ತಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾನವನನ್ನು ನೋಡಿ ದಂಡ ಧಾರಿಯಾದ ಯಮನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಕೈಯನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು.

೯೫. ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ಮುಟ್ಟಿದ ಕೈಗಳೂ ಧನ್ಯವಾದುವು.

೯೬. ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರನನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದರೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೯೭. ಅವಿಮುಕ್ತಮಹಾಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖವಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಾವಿರ್ಭಾವ ವರ್ಣನಂ” ಎಂಬ

ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮನಿರೂಪಣಂ

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವರ್ಣಿತಂ ತೇಗೃತೋ ಮಯಾ ।

ಅಥೋ ಕಿಮಸಿ ಶುಶ್ರೂಷುಃ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತತ್ಪುನಃ

॥ ೧ ॥

ಅಗಸ್ತ್ಯ ಉವಾಚ :-

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶ್ರಾವಂ ಶ್ರಾವಂ ಶ್ರುತೀ ಮಮ ।

ಅತೀವ ಸುಶ್ರುತೇ ಜಾತೇ ತಥಾಽಪಿ ನ ಧಿನೋಮ್ಯಹಂ

॥ ೨ ॥

ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂಚಾಽಪ್ಯವಿಮುಕ್ತಕಂ ।

ಏತಯೋಸ್ತು ಕಥಂ ಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವೇತ್ ಪುಣ್ಯಮಿಹ ತದ್ವದ

॥ ೩ ॥

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣು ಕುಂಭಜ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯಥಾ ಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭವೇದಿಹ ।

ಸ್ವಶ್ರೇಯೋ ದಾತುರೇತಸ್ಯಾಽವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಮಹಾನುತೇ

॥ ೪ ॥

ಸಮೀಹಿತಾರ್ಥಸಂದ್ಧಿರ್ಲಭ್ಯತೇ ಪುಣ್ಯಭಾರತಃ ।

ತಚ್ಚ ಪುಣ್ಯಂ ಭವೇದ್ವಿಪ್ರ ಶ್ರುತಿವರ್ತ ಸಭಾಜನಾತ್

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮನಿರೂಪಣಂ

೧. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಗಸ್ತ್ಯ ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ಬಳಿಕ ಏನನ್ನು ಕೇಳಬಯಸುವೆ? ಅದನ್ನು ಮರಳಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೨. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ನನ್ನ ಕಿವಿಯು ಅವಿಮುಕ್ತೇಶಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿಕೇಳಿ ಸುಶ್ರುತವೆನಿಸಿತು. ಆದರೂ ನಾನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

೩. ಸ್ಕಂದ ! ನೀನು ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಹೇಗುಂಟಾದುವುಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೪. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಗಸ್ತ್ಯ ! ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಲಿಂಗವೂ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೫. ಪುಣ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವುವು. ಆ ಪುಣ್ಯವು ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರುತಿವರ್ತಮಾಪ್ತಃ ಪುಂಸಃ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಾನ್ನಶ್ಯತೋ ಮುನೇ |
 ಕಲಿಕಾಲಾವಪಿ ಸದಾ ಭಿದ್ರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಜಿಘಾಂಸತಃ || ೬ ||
 ವರ್ಜಿತಸ್ಯ ವಿಧಾನೇನ ಪ್ರೋಕ್ತಸ್ಯಾಕರಣೇನ ವೈ |
 ಕಲಿಕಾಲಾವಪಿ ಹತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ರಂಧ್ರದರ್ಶನಾತ್ || ೭ ||
 ನಿಸಿದ್ಧಾಚರಣಂ ತಸ್ಮಾತ್ಕಥಯಿಷ್ಯೇ ತವಾಗ್ರತಃ |
 ತದ್ಗೂರತಃ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ನರೋ ನ ನಿರಯಿಾ ಭವೇತ್ || ೮ ||
 ಪಲಾಂಡುಂ ವಿಡ್ವರಾಹಂ ಚ ಶೇಲುಂ ಲಶುನ ಗೃಂಜನೇ |
 ಗೋಪೀಯುಷಂ ತಂಡುಲೀಯಂ ವಜ್ರಂ ಚ ಕವಕಂ ಸದಾ || ೯ ||
 ನೃಶ್ವನಾನ್ಮುಕ್ತನಿರ್ಯಾಸಾನ್ವಯಸಾಪೂಪಶಷ್ಕಲೀಃ |
 ಅದೇವಸಿತ್ಯಂ ಪಲಲಮವತ್ಸಾಗೋಪಯಸ್ತಜೇತ್ || ೧೦ ||
 ಪಯ ಏಕಶಫಂ ಹೇಯಂ ತಥಾಕ್ರಮೇಲಕಾವಿಕಂ |
 ರಾತ್ರೌ ನ ದಧಿ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ದಿನಾ ನ ನವನೀತಕಂ || ೧೧ ||
 ಟಿಟ್ಟಭಂ ಕಲವಿಕಂಚ ಹಂಸಂ ಚಕ್ರಂ ಪ್ಲವಂಬಕಂ |
 ತ್ಯಜೇನ್ಮಾಂಸಾಶಿನಃ ಸರ್ವಾನ್ಸಾರಸಂ ಕುಕ್ಕುಟಂ ಶುಕಂ || ೧೨ ||

೬. ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಕಲಿ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳು ವೇದೋಕ್ತಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೭. ವಿಹಿತವಾದುದನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಅವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಕಲಿಕಾಲಗಳು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುವು.

೮. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಮೊದಲು ನಿಸಿದ್ಧಾಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಅದನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಿದ ಮಾನವನು ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೯-೧೧. ಈರುಳ್ಳಿ, ಹಳ್ಳಿಯ ಹಂದಿ, ಚಿಳ್ಳಿಹಣ್ಣು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಕೆಂಪು ಮೂಲಂಗಿ, ಹಸುವಿನ ಹಾಲು, ಕೀರೆಸೊಪ್ಪು, ಶಿಲೀಂಧ್ರ, ಕತ್ತರಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾದ ಮರದ ಹಾಲು, ದೇವಸಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸದ ಪಾಯಸ, ದೋಸೆ, ಚಕ್ಕುಲಿ, ಮಾಂಸ, ಕರುವಿಲ್ಲದ ಗೋವಿನ ಹಾಲು, ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದ ಒಂದು ಗೊರಸುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಾಲು, ಒಂಟೆ, ಕುರಿಗಳ ಹಾಲು ಇವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಮೊಸರು, ಹಗಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುಕೂಡದು.

೧೨-೧೩. ಟಿಟ್ಟಭ, ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ, ಹಂಸ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಬಕ, ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಸಾರಸ, ಕೋಳಿ, ಗಿಣಿ, ಜಾಲಪಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು,

ಜಾಲಸಾದಾನ್ವಂಜರೀಟಾನ್ಪುಡಿತ್ಥಾನ್ ಮತ್ಸ್ಯಭಕ್ಷಕಾನ್ |
 ಮತ್ಸ್ಯಾಶೀ ಸರ್ವಮಾಂಸಾಶೀ ತನ್ಮತ್ಸ್ಯಾನ್ಸರ್ವಥಾ ತ್ಯಜೇತ್ || ೧೩ ||
 ಹವ್ಯಕವ್ಯನಿಯುಕ್ತೌ ತು ಭಕ್ಷ್ಯೌ ಪಾಠೀನರೋಹಿತೌ |
 ಮಾಂಸಾಶಿಭಿಸ್ತ್ವಮಿಾ ಭಕ್ಷ್ಯಾಃ ಶಶಶಲ್ಲಕಕಚ್ಚಪಾಃ || ೧೪ ||
 ಶ್ವಾವಿದ್ಗೋಧೇ ಪ್ರಶಸ್ತೇಚ ಜ್ಞಾತಾಶ್ಚ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಣಃ |
 ಆಯುಷ್ಯಾಮೈಃ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮೈಸ್ತ್ವಾಜ್ಯಂ ಮಾಂಸಂ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೧೫ ||
 ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ಪಶುಹಿಂಸಾಯಾ ಸಾ ಸ್ವರ್ಗ್ಯಾ ನೇತರಾ ಕ್ಷಚಿತ್ |
 ತ್ಯಜೇತ್ಪರ್ಯುಷಿತಂ ಸರ್ವಮಖಂಡಂ ಸ್ನೇಹನರ್ಜಿತಂ || ೧೬ ||
 ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಯೇ ಕ್ರತೌ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ಭೇಷಜೇ ವಿಪ್ರಕಾನ್ಯಯಾ |
 ಅಲೌಲ್ಯಮಿತ್ಥಂ ಪಲಲಂ ಭಕ್ಷಯನ್ನೈವ ದೋಷಭಾಕ್ || ೧೭ ||
 ನ ತಾದೃಶಂ ಭವೇತ್ಪಾಪಂ ಮೃಗಯಾವೃತ್ತಿಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ |
 ಯಾದೃಶಂ ಭವತಿ ಪ್ರೇತ್ಯ ಲೌಲ್ಯಾನ್ಮಾಂಸೋಪಸೇವಿನಃ || ೧೮ ||
 ಮಖಾರ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸೃಷ್ಟಾಃ ಪಶುದ್ರುಮಮೃಗೌಷಧೀಃ |
 ನಿಷ್ಪನ್ನಹಿಂಸಕೋ ವಿಪ್ರಸ್ತಾಸಾಮುಪಿ ಶುಭಾಗತಿಃ || ೧೯ ||

ಖಂಜರೀಟ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮೀನನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಹಕ್ಕಿ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಕೂಡದು. ಮೀನನ್ನು ತಿನ್ನುವವನು ಎಲ್ಲ ಮೀನುಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನುವವನೆಂತಾಗುವುದರಿಂದ ಮೀನನ್ನು ತಿನ್ನಲೇಬಾರದು.

೧೪-೧೫. ದೇವಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಪಾಠೀನ, ರೋಹಿತಗಳೆಂಬ ಮೀನುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದು. ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವವರು ಮೊಲ, ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ, ಆಮೆ, ಶ್ವಾವಿತ್, ಉಡ ಇವುಗಳನ್ನೂ, ಕುಲಕ್ರಮದಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನಬಹುದು. ಆಯುಸ್ಸು ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಮಾಂಸವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೧೬. ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪಶುಹಿಂಸೆಯು ಸ್ವರ್ಗಸಾಧಕವು. ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಕರಿಯದ ತಂಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು.

೧೭. ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ, ಯಜ್ಞ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಾಗಿಯೂ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

೧೮. ಅತ್ಯಾಶೆಯಿಂದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವವನಿಗೆ ಮರಣಾನಂತರ ಸಂಭವಿಸುವ ಪಾಪವು ಬೇಟೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವವನಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೯. ಬ್ರಹ್ಮನು ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಪಶು, ಮರ, ಮೃಗ, ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವವನು ದೋಷವುಳ್ಳವನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೂ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವುದು.

ಪಿತೃದೇವಕ್ರತುಕ್ಯತೇ ಮಧುಪರ್ಕಾರ್ಥಮೇವ ಚ |

ತತ್ರ ಹಿಂಸಾಪ್ರಹಿಂಸಾ ಸ್ಯಾದ್ಧಿಂಸಾನ್ಯತ್ರ ಸುದುಸ್ತರಾ || ೨೦ ||

ಯೋ ಜಂತೂನಾತ್ಮಪುಷ್ಪೈರ್ಭಂ ಹಿಂಸ್ರಿ ಜ್ಞಾನದುರ್ಬಲಃ |

ದುರಾಚಾರಸ್ಯ ತಸ್ಯೇಹ ನಾಸಮುಕ್ತಾಃ ಪಿ ಸುಖಂ ಕ್ವಚಿತ್ || ೨೧ ||

ಭೋಕ್ತಾಃ ಸುಮಂತಾ ಸಂಸ್ಕರ್ತಾ ಕ್ರಿಯಿವಿಕ್ರಿಯಿಹಿಂಸಕಾಃ |

ಉಪಹರ್ತಾ ಘಾತಾಯಿತಾ ಹಿಂಸಕಾಶ್ಚಾಸ್ಪಧಾ ಸ್ತೃತಾಃ || ೨೨ ||

ಪ್ರತ್ಯಬ್ಧಮಶ್ವಮೇಧೇನ ಶತಂ ವರ್ಷಾಣಿ ಯೋ ಯಜೇತ್ |

ಅಮಾಂಸಭಕ್ಷಕೋ ಯಶ್ಚ ತಯೋರಂತ್ಯೋ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ || ೨೩ ||

ಯಥೈವಾತ್ಮಾ ಪರಸ್ತದ್ವದ್ವಸ್ಪನ್ಯಃ ಸುಖಮಿಚ್ಛತಾ |

ಸುಖದುಃಖಾನಿ ತುಲ್ಯಾನಿ ಯಥಾತ್ಮನಿ ತಥಾಪರೇ || ೨೪ ||

ಸುಖಂ ನಾ ಯದಿ ನಾ ಚಾಃನ್ಯದ್ಯತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕ್ರಿಯತೇಪರೇ |

ತತ್ಪ್ರತಂ ಹಿ ಪುನಃ ಪಶ್ಚಾತ್ಸರ್ವಮಾತ್ಮನಿ ಸಂಭವೇತ್ || ೨೫ ||

ನ ಕ್ಲೇಶೇನ ವಿನಾ ದ್ರವ್ಯಮರ್ಥಹೀನೇ ಕುತಃ ಕ್ರಿಯಾಃ |

ಕ್ರಿಯಾಹೀನೇ ಕುತೋ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಹೀನೇ ಕುತಃ ಸುಖಂ || ೨೬ ||

೨೦. ಪಿತೃ, ದೇವ, ಯಜ್ಞ ಮತ್ತು ಮಧುಪರ್ಕಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಹಿಂಸೆಯು ಹಿಂಸೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರ ಹಿಂಸೆಯು ದುಸ್ತರವಾದುದು.

೨೧. ತನ್ನ ಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಜಂತುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸೆಮಾಡುವ ದುರಾಚಾರಿಯಾದ ಮೂಢನಿಗೆ ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೨. ತಿನ್ನುವವನು, ಅನುಮೋದಿಸುವವನು, ಬೇಯಿಸುವವನು, ಕೊಂಡು ಕೊಳ್ಳುವವನು, ಮಾರುವವನು, ಕೊಲ್ಲುವವನು, ತರುವವನು, ಕೊಲ್ಲಿಸುವವನು ಎಂಬ ಈ ಎಂಟುಮಂದಿಯೂ ಹಿಂಸಕರೇ!

೨೩. ನೂರುವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡುವವನು, ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣಮಾಡದವನು ಇವರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯವನೇ ಉತ್ತಮನು.

೨೪. ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ತನ್ನಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ತನ್ನಂತೆಯೇ ಇತರರಿಗೂ ಸುಖದುಃಖಗಳುಂಟೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೨೫. ಇತರರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ, ದುಃಖವನ್ನಾಗಲಿ, ಉಂಟುಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಮರಳಿ ತನಗುಂಟಾಗುವುದು.

೨೬. ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ದ್ರವ್ಯವು ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿಯೆಯಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಧರ್ಮವು ಹೇಗುಂಟಾಗುವುದು? ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಸುಖವೆಲ್ಲಿಯದು!

ಸುಖಂ ಹಿ ಸರ್ವೈರಾಕಾಂಕ್ಷ್ಯಂ ತಚ್ಚ ಧರ್ಮಸಮುದ್ಭವಂ |
 ತಸ್ಮಾದ್ಧರ್ಮೋತ್ತಮಕರ್ತವ್ಯಶ್ಚಾತುರ್ವರ್ಣೈರ್ನ ಯತ್ನತಃ || ೨೭ ||
 ನ್ಯಾಯಾಗತೇನ ದ್ರವ್ಯೇಣ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಪಾರಲೌಕಿಕಂ |
 ದಾನಂ ಚ ವಿಧಿನಾ ದೇಯಂ ಕಾಲೇ ಪಾತ್ರೇ ಚ ಭಾವತಃ || ೨೮ ||
 ವಿಧಿಹೀನಂ ತಥಾಪಾತ್ರೇ ಯೋ ದದಾತಿ ಪ್ರತಿಗ್ರಹಂ |
 ನ ಕೇವಲಂ ಹಿ ತದ್ಯಾತಿ ಶೇಷಂ ತಸ್ಯ ಚ ನಶ್ಯತಿ || ೨೯ ||
 ವ್ಯಸನಾರ್ಥೇ ಕುಟುಂಬಾರ್ಥೇ ಯದ್ಯಣಾರ್ಥೇ ಚ ದೀಯತೇ |
 ತದಕ್ಷಯಂ ಭವೇದತ್ರ ಪರತ್ರಚ ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೦ ||
 ಮಾತಾಪಿತೃವಿಹೀನಂ ಯೋ ವಸೌಂಜೀ ಪಾಣಿಗ್ರಹಾದಿಭಿಃ |
 ಸಂಸ್ಕಾರಯೇನ್ನಿಜೈರರ್ಥೈಸ್ತಸ್ಯ ಶ್ರೇಯಸ್ತ್ವನಂತಕಂ || ೩೧ ||
 ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರೈರ್ನ ತಚ್ಛ್ರೇಯೋ ನಾಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿಭಿರ್ಮುಖೈಃ |
 ಯಚ್ಛ್ರೇಯಃ ಸ್ವಾಪ್ಯತೇ ಮರ್ತ್ಯೈರ್ದ್ವಿಜೇ ಚೈಕೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತೇ || ೩೨ ||
 ಯೋಹ್ಯನಾಥಸ್ಯ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಪಾಣಿಂ ಗ್ರಾಹಯತೇ ಕೃತೀ |
 ಇಹ ಸೌಖ್ಯಮನಾಪ್ನೋತಿ ಸೋಃಕ್ಷಯಂ ಸ್ವರ್ಗಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||

೨೭. ಸುಖವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಯಸುವರು. ಆ ಸುಖವು ಧರ್ಮದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನಾಲ್ಕುಜಾತಿಯವರೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

೨೮. ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು. ದಾನವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನರಿತು ಕೊಡಬೇಕು.

೨೯. ವಿಧಿಯನ್ನು ಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಅಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಆ ವಸ್ತುವು ಮಾತ್ರ ಹಾಳಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಅವನ ಉಳಿದ ವಸ್ತುಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೩೦. ದುಃಖ, ಕುಟುಂಬ, ಸಾಲ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುವು.

೩೧. ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಉಪನಯನ, ವಿವಾಹ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಅನಂತ ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಂಟಾಗುವುದು.

೩೨. ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ ಮೊದಲಾದ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೩. ಅನಾಥಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವಂತನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖಗೊಂಡು ತರುವಾಯ ಶಾರ್ವತ್ವಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಪಿತೃಗೇಹೇ ತು ಯಾ ಕನ್ಯಾ ರಜಃಪಶ್ಯೇದಸಂಸ್ಕೃತಾ |
 ಭ್ರೂಣಹಾ ತಪ್ತಿತಾ ಜ್ವೇಯೋ ವೃಷಲೀ ಸಾಸಿ ಕನ್ಯಕಾ || ೩೪ ||
 ಯಸ್ತಾಂ ಪರಿಣಯೇನ್ನೋಹಾತ್ಸಭನೇದ್ವೃಷಲೀಪತಿಃ |
 ತೇನ ಸಂಭಾಷಣಂ ತ್ಯಾಜ್ಯಮಸಾಂಕ್ತೇಯೇನ ಸರ್ವದಾ || ೩೫ ||
 ವಿಜ್ಞಾಯ ದೋಷಮುಭಯೋಃ ಕನ್ಯಾಯಾಶ್ಚ ವರಸ್ಯಚ |
 ಸಂಬಂಧಂ ರಚಯೇತ್ಪಶ್ಚಾ ದನ್ಯಥಾ ದೋಷಭಾಕ್ಷಿತಾ || ೩೬ ||
 ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಪವಿತ್ರಾಃ ಸತತಂ ನೈತಾ ದುಷ್ಯಂತಿ ಕೇನಚಿತ್ |
 ಮಾಸಿ ಮಾಸಿ ರಜಸ್ತಾಸಾಂ ದುಷ್ಯತಾನ್ಯಪಕರ್ಷತಿ || ೩೭ ||
 ಪೂರ್ವಂ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಸುರೈರ್ಭುಕ್ತಾಃ ಸೋಮಗಂಧರ್ವವಹ್ನಿಭಿಃ |
 ಭುಂಜತೇ ಮಾನುಷಾಃ ಪಶ್ಚಾನ್ನೈತಾ ದುಷ್ಯಂತಿ ಕೇನಚಿತ್ || ೩೮ ||
 ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಶೌಚಂ ದದೌ ಸೋಮಃ ಪಾವಕಃ ಸರ್ವಮೇದ್ಯತಾಂ |
 ಕಲ್ಯಾಣವಾಣೀಂ ಗಂಧರ್ವಾಸ್ತೇನ ಮೇಧ್ಯಾಃ ಸದಾ ಸ್ತ್ರಿಯಃ || ೩೯ ||
 ಕನ್ಯಾಂ ಭುಂಕ್ತೇ ರಜಃಕಾಲೇಃಗ್ನಿಃ ಶಶೀ ಲೋಮ ದರ್ಶನೇ |
 ಸ್ತನೋದ್ಭೇದೇಷು ಗಂಧರ್ವಾಸ್ತತ್ಪ್ರಾಣೇವ ಪ್ರದೀಯತೇ || ೪೦ ||

೩೪. ವಿವಾಹವಾಗದ ಕನ್ಯೆಯು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಜಸ್ವಲೆಯಾದರೆ ಅವಳ ತಂದೆಯು ಭ್ರೂಣಹತ್ಯೆಮಾಡಿದವನಾಗುವನು. ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಶೂದ್ರಳಾಗುವಳು.

೩೫. ಆಕೆಯನ್ನು ಮೋಹದಿಂದ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ವೃಷಲೀಪತಿಯಾಗುವನು. ಪಂಕ್ತಿಬಾಹ್ಯನಾದ ಅವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬಾರದು.

೩೬. ತಂದೆಯು ಕನ್ಯಾವರರಿಬ್ಬರ ದೋಷಗಳನ್ನರಿತು ಸಂಬಂಧಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ದುಷ್ಟನಾಗುವನು.

೩೭. ಹೆಂಗಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ಪವಿತ್ರರು. ಅವರು ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಅವರು ರಜಸ್ವಲೆಯರಾಗುವುದರಿಂದ ಅವರ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೩೮. ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮೊದಲು ಚಂದ್ರ, ಗಂಧರ್ವ, ಅಗ್ನಿ ಇವರು ಭೋಗಿಸುವರು. ಅನಂತರ ಮನುಷ್ಯರು ಭೋಗಿಸುವರು. ಅವರು ಯಾರಿಂದಲೂ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ.

೩೯. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸೋಮನು ಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಯು ಸಕಲ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನೂ, ಗಂಧರ್ವರು ಶುಭವಾಣಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧರು.

೪೦. ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಯು ರಚೋದರ್ಶನವಾಗುವಾಗಲೂ, ಚಂದ್ರನು

ದೃಶ್ಯರೋಮಾತ್ಮಪತ್ಯಸ್ಥೀ ಕುಲಘ್ನುಧ್ವಂಸಯೌವನಾ ।

ಪಿತೃಘ್ನಾನಿಷ್ಠತರಜಾಸ್ತತಸ್ತಾಃ ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್

॥ ೪೧ ॥

ಕನ್ಯಾದಾನ ಫಲಪ್ರೇಪ್ಸುಸ್ತಸ್ಮಾದ್ವದ್ಯಾದನಗ್ನಿಕಾಂ ।

ಅನ್ಯಥಾ ನ ಫಲಂ ದಾತುಃ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹೇ ಪತೇದಧಃ

॥ ೪೨ ॥

ಕನ್ಯಾಮುಭುಕ್ತಾಂ ಸೋಮಾದ್ಯೈರ್ದದದ್ಧಾನಫಲಂ ಲಭೇತ್ ।

ದೇವಭುಕ್ತಾಂ ದದದ್ಧಾತಾ ನ ಸ್ವರ್ಗಮುಧಿಗಚ್ಛತಿ

॥ ೪೩ ॥

ಶಯನಾಃಸನಯಾನಾನಿ ಕುಣಪಂ ಸ್ತ್ರೀಮುಖಂ ಕುಶಾಃ ।

ಯಜ್ಞಪಾತ್ರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ನ ದುಷ್ಯಂತಿ ಬುಧಾಃ ಕ್ವಚಿತ್

॥ ೪೪ ॥

ವತ್ಸಃ ಪ್ರಸ್ರವಣೇ ಮೇಧ್ಯಃ ಶಕುನಿಃ ಫಲಪಾತನೇ ।

ನಾರ್ಯೋ ರತಿಪ್ರಯೋಗೇಷು ಶ್ವಾ ಮೃಗಗ್ರಹಣೇ ಶುಚಿಃ

॥ ೪೫ ॥

ಅಜಾಶ್ವಯೋರ್ಮುಖಂ ಮೇಧ್ಯಂ ಗಾವೋ ಮೇಧ್ಯಾಸ್ತು ಪೃಷ್ಠತಃ ।

ಪಾದತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಮೇಧ್ಯಾಃ ಸ್ತ್ರೀಯೋ ಮೇಧ್ಯಾಸ್ತು ಸರ್ವತಃ ॥

ರೋಮದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೂ, ಗಂಧರ್ವರು ಸ್ತನವು ಮೂಡುವಾಗಲೂ ಭೋಗಿಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ವಿನಾಹಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು.

೪೧. ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಕೂದಲುಳ್ಳವಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಯುವತಿಯು ಕುಲವನ್ನೂ, ರಜಸ್ವಲೆಯಾದವಳು ತಂದೆಯನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವಳು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೪೨. ಕನ್ಯಾದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಅಗ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಭೋಗಿಸಲ್ಪಡದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಫಲವಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನೂ ಪತಿತನಾಗುವನು.

೪೩. ಸೋಮಾದಿಗಳಿಂದ ಅಭುಕ್ತಳಾದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ದಾನದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅನುಭುಕ್ತಳಾದವಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೪೪. ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಹಾಸಿಗೆ, ಪೀಠ, ವಾಹನ, ಕಂಬಳಿ, ಸ್ತ್ರೀಮುಖ, ದರ್ಭೆ, ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಪಾತ್ರೆಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೪೫. ಕರುವು ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವಾಗಲೂ, ಪಕ್ಷಿಯು ಹಣ್ಣನ್ನು ಬೀಳಿಸುವಾಗಲೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಂಭೋಗಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಯಿಯು ಮೃಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧವಾದುದು.

೪೬. ಆಡು ಮತ್ತು ಕುದುರೆಗಳು ಬಾಯಿಯಿಂದಲೂ, ಗೋವುಗಳು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶುದ್ಧರು.

ಬಲಾತ್ಕಾರೋಪಭುಕ್ತಾ ವಾ ಚೋರಹಸ್ತಗತಾಃ ಪಿ ವಾ |
 ನ ತ್ಯಾಜ್ಯಾ ದಯಿತಾ ನಾರೀ ನಾಃ ಸ್ಯಾತ್ಸ್ಯಾಗೋ ವಿಧೀಯತೇ || ೪೭ ||
 ಅನ್ಯೇನ ತಾಮ್ರಶುದ್ಧಿಃ ಸ್ಯಾಚ್ಛುದ್ಧಿಃ ಕಾಂಸ್ಯಸ್ಯ ಭಸ್ಮನಾ |
 ಸಂಶುದ್ಧೀ ರಜಸಾ ನಾರ್ಯಾಸ್ತುಟಿನ್ಯಾ ವೇಗತಃ ಶುಚಿಃ || ೪೮ ||
 ಮನಸಾಃ ಪಿ ಹಿ ಯಾ ನೇಹ ಚಿಂತಯೇತ್ಪುರುಷಾಂತರಂ |
 ಸೋಮಯಾ ಸಹ ಸೌಖ್ಯಾನಿ ಭುಂಕ್ತೇ ಚಾತ್ರಾಪಿ ಕೀರ್ತಿಭಾಕ್ || ೪೯ ||
 ಪಿತಾ ಪಿತಾಮಹೋ ಭ್ರಾತಾ ಸಕುಲೋ ಜನನೀ ತಥಾ |
 ಕನ್ಯಾಪ್ರದಃ ಪೂರ್ವನಾಶೇ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪರಃಪರಃ || ೫೦ ||
 ಅಪ್ರಯಚ್ಛನ್ನಮಾಪ್ನೋತಿ ಭ್ರಾಣಹತ್ಯಾ ಮೃತಾವೃತೌ |
 ಸ್ವಯಂ ತ್ವಭಾವೇ ದಾತ್ಮಾಣಾಂ ಕನ್ಯಾ ಕುರ್ಯಾತ್ಸ್ವಯಂವರಂ || ೫೧ ||
 ಹೃತಾಃ ಧಿಕಾರಾಂ ಮಲಿನಾಂ ಹಿಂಸ್ರಮಾತ್ರೋಪಜೀವಿನೀಂ |
 ಪರಿಭೂತಾಮಧಃಶಯ್ಯಾಂ ವಾಸಯೇದ್ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣೀಂ || ೫೨ ||
 ವ್ಯಭಿಚಾರಾದ್ಯತೌ ಶುದ್ಧಿರ್ಗರ್ಭೇ ತ್ಯಾಗೋ ವಿಧೀಯತೇ |
 ಗರ್ಭಭರ್ತೃವಧಾದೌತು ಮಹತ್ಸ್ವಪಿ ಚ ಕಲ್ಮಷೇ || ೫೩ ||

೪೭. ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಪರಪುರುಷನಿಂದ ಉಪಭುಕ್ತಳು ಅಥವಾ ಕಳ್ಳನ ಕೈಯನ್ನು ಸೇರಿದವಳು ಆದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬಾರದು.

೪೮. ತಾಮ್ರವು ಹುಳಿಯಿಂದಲೂ, ಕಂಚು ಬೂದಿಯಿಂದಲೂ, ಹೆಂಗಸು ರಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ನದಿಯು ವೇಗದಿಂದಲೂ ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು.

೪೯. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಪರಪುರುಷನನ್ನು ಚಿಂತಿಸದ ನಾರಿಯು, ಶಿವನೊಡನೆ ಪಾರ್ವತಿಯಂತೆ ಅಂತು ಸೌಖ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವಳು; ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತಿಮತಿಯಾಗುವಳು.

೫೦. ತಂದೆ, ಅಜ್ಜ, ಸಹೋದರ, ಸಮಾನವಂಶದವ, ತಾಯಿ ಇವರು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಹಿಂದಿನವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನವರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗುವರು.

೫೧-೫೨. ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡದವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಭ್ರಾಣಹತ್ಯಾದೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ದಾನಮಾಡುವವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕನ್ಯೆಯು ತಾನೇ ಸ್ವಯಂವರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವಳೂ, ಮಲಿನಳೂ, ಹಿಂಸ್ರಮಾತ್ರದಿಂದ ಜೀವಿಸುವವಳೂ, ತಿರಸ್ಕೃತಳೂ, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೂ ಆದವಳನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಬೇಕು.

೫೩. ಹೆಂಗಸು ವ್ಯಭಿಚಾರಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾದ ಪಾಪವು ರಜಸ್ವಲೆ

ಶೂದ್ರಸ್ವಭಾರ್ಯಾ ಶೂದ್ರೈವ ಸಾ ಚ ಸ್ವಾ ಚ ವಿಶಃ ಸ್ತುತೇ |
ತೇಚ ಸ್ವಾಚೈವ ರಾಜ್ಞಸ್ತು ತಾಶ್ಚ ಸ್ವಾಚಾಗ್ರಜನ್ಮನಃ || ೫೪ ||
ಅರೋಹ್ಯ ಶೂದ್ರಾಂ ಶಯನೇ ವಿಪ್ರೋ ಗಚ್ಛೇದಧೋಗತಿಂ |
ಉತ್ಸಾದ್ಯ ಪುತ್ರಂ ಶೂದ್ರಾಯಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದೇವ ಹೀಯತೇ || ೫೫ ||
ದೈವಸಿತ್ತ್ವಾತಿದೇಯಾನಿ ತತ್ಪ್ರಧಾನಾನಿ ಯಸ್ಯ ತು |
ದೇವಾದ್ಯಾಸ್ತನ್ನಚಾಶ್ಚಂತಿ ಸ ಚ ಸ್ವರ್ಗಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ || ೫೬ ||
ಜಾಮಯೋ ಯಾನಿ ಗೇಹಾನಿ ಶಪಂತ್ಯಪ್ರತಿಪೂಜಿತಾಃ |
ಕೃತ್ಯಾಭಿರ್ನಿಹತಾನೀವ ನಶ್ಯೇಯುಸ್ತಾನ್ಯಸಂಶಯಂ || ೫೭ ||
ತದಭ್ಯರ್ಚ್ಯಾಃ ಸುನಾಸಿನ್ಯೋ ಭೂಷಣಾಚ್ಛಾದನಾಶನೈಃ |
ಭೂತಿಕಾಮೈರ್ನರ್ಪೈರ್ನಿತ್ಯಂ ಸತ್ಕಾರೇಷೂತ್ಪನ್ನೇಷು ಚ || ೫೮ ||
ಯತ್ರ ನಾರ್ಯಾಃ ಪ್ರಮುದಿತಾ ಭೂಷಣಾಚ್ಛಾದನಾಶನೈಃ |
ರಮಂತೇ ದೇವತಾಸ್ತತ್ರ ಸ್ತುಸ್ತತ್ರ ಸಫಲಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ || ೫೯ ||

ಯಾಗುವುದರಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಪರಪುರುಷನಿಂದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದಾಗಲೂ, ಗರ್ಭ, ಪತಿಗಳ ವಧೆ ಮಾಡಿದಾಗಲೂ, ಮಹಾಪಾಪದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

೫೪. ಶೂದ್ರನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಾತಿಯವಳೂ, ವೈಶ್ಯನಿಗೆ ಶೂದ್ರ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಕನ್ಯೆಯೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಕನ್ಯೆಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಕನ್ಯೆಯೂ ವಿವಾಹಾರ್ಹಳು.

೫೫-೫೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗದಿಂದ ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಪುತ್ರೋತ್ಪಾದನೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವನು. ಆ ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ದೇವ, ಪಿತೃಗಳ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.

೫೭. ಪೂಜಿತರಾಗದ ಜ್ಞಾತಿಗಳು ಶಪಿಸುವ ಮನೆಗಳು ಮಾಟದಿಂದ ಹಾಳಾಗುವಂತೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೫೮. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಮಾನವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಸತ್ಕಾರ, ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಂಗಲಿಯರನ್ನು ಒಡವೆ, ವಸ್ತ್ರ, ಭೋಜನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೫೯. ಯಾವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಒಡವೆ, ವಸ್ತ್ರ, ಭೋಜನಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರೋ, ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ವಿನೋದಪಡುವರು. ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಫಲವಾಗುವುವು.

ಯತ್ರ ತುಷ್ಯತಿ ಭರ್ತೃ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ತ್ರಿಯಾ ಭರ್ತೃ ಚ ತುಷ್ಯತಿ |
 ತತ್ರ ನೇಶ್ಯನಿ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಸಂಪದ್ಯೇತ ಪದೇ ಪದೇ || ೬೦ ||
 ಅಹುತಂ ಚ ಹುತಂ ಚೈವ ಪ್ರಹುತಂ ಪ್ರಾಶಿತಂ ತಥಾ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಹುತಂ ಪಂಚಮಂ ಚ ಪಂಚಯಜ್ಞಾ ಇನೇ ಶುಭಾಃ || ೬೧ ||
 ಜಪೋಹುತೋ ಹುತೋ ಹೋಮಾಃ ಪ್ರಹುತೋ ಭೌತಿಕೋ ಬಲಿಃ |
 ಪ್ರಾಶಿತಂ ಪಿತೃಸಂತ್ಯಕ್ತಿಹುತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ದ್ವಿಜಾರ್ಚನಂ || ೬೨ ||
 ಪಂಚಯಜ್ಞಾನಿಮಾನ್ಕುರ್ವನ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಾಂವಸೀದತಿ |
 ಏತೇಷಾಮನುಷಾ ನಾತ್ವಂಚಸೂನಾ ಅನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೬೩ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಕುಶಲಂ ಪೃಚ್ಛೇದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತಮನಾಮಯಂ |
 ವೈಶ್ಯಂ ಸುಖಂ ಸಮಾಗಮ್ಯ ಶೂದ್ರಂ ಸಂತೋಷನೇನ ಚ || ೬೪ ||
 ಜಾತಮಾತ್ರಃ ಶಿಶುಸ್ತಾವದ್ಯಾವದಷ್ಟೌ ಸಮಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ |
 ಭಕ್ಷ್ಯಾಭಕ್ಷ್ಯೇಷು ನೋ ದುಷ್ಯೇದ್ಯಾವನ್ನೈವೋಪನೀಯತೇ || ೬೫ ||
 ಭರಣಂ ಪೋಷ್ಯವರ್ಗಸ್ಯ ದೃಷ್ಟ್ವಾದೃಷ್ಟಫಲೋದಯಂ |
 ಪ್ರತ್ಯನಾಯೋ ಹ್ಯಭರಣೇ ಭರ್ತವ್ಯಸ್ತತ್ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೬೬ ||

೬೦. ಯಾವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪತಿಯಿಂದ ಪತ್ನಿಯೂ, ಪತ್ನಿಯಿಂದ ಪತಿಯೂ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳುವರೋ, ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗುವುದು.

೬೧-೬೨. ಅಹುತ, ಹುತ, ಪ್ರಹುತ, ಪ್ರಾಶಿತ, ಬ್ರಾಹ್ಮಹುತ ಈ ಐದೂ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳು. ಜಪವು ಅಹುತವೆಂದೂ, ಹೋಮವು ಹುತವೆಂದೂ, ಭೂತಬಲಿಯು ಪ್ರಹುತವೆಂದೂ, ಪಿತೃತ್ಯಸ್ತಿಯು ಪ್ರಾಶಿತವೆಂದೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸೂಜೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಹುತವೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೬೩. ಈ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳನ್ನೆಸಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡದವನು ಪಂಚಸೂನಾದೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೬೪. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕುಶಲವೆ, ಎಂದೂ, ಕ್ಷೇತ್ರಿಯನನ್ನು ಆರೋಗ್ಯವೆ, ಎಂದೂ, ವೈಶ್ಯನನ್ನು ಸೌಖ್ಯವೆ, ಎಂದೂ, ಶೂದ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷವೆ, ಎಂದೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಕು.

೬೫. ಹುಟ್ಟಿದ ಶಿಶುವನ್ನು ಎಂಟುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಶಿಶುವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಉಪನಯನವಾಗುವವರೆಗೆ ಭಕ್ಷ್ಯಾಭಕ್ಷ್ಯಗಳಿಂದ ದುಷ್ಟನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೬೬. ಪೋಷ್ಯವರ್ಗದವರನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಾದೃಷ್ಟಫಲವುಂಟಾಗುವುದು. ಅವರನ್ನು ಪೋಷಣೆಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಪ್ರತ್ಯನಾಯುವುಂಟಾಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪೋಷಿಸಬೇಕು.

ಮಾತಾ ಪಿತಾ ಗುರುಪತ್ನೀಸ್ತ್ವಪತ್ಯಾನಿ ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ |
 ಅಭ್ಯಾಗತೋಽತಿಥಿಶ್ಚಾಽಗ್ನಿಃ ಪೋಷ್ಯವರ್ಗಾ ಅಮಿಾ ನವ || ೬೭ ||
 ಸ ಜೀವತಿ ಪುಮಾನ್ಯೋಽತ್ರ ಬಹುಭಿಶ್ಚೋಪಜೀವ್ಯತೇ |
 ಜೀವನ್ಮೃತೋಽಥ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಪುರುಷಃ ಸ್ತೋದರಂಭರಿಃ || ೬೮ ||
 ದೀನಾಃನಾಥವಿಶಿಷ್ಟೇಭ್ಯೋ ದಾತವ್ಯಂ ಭೂತಿಕಾಮ್ಯಯಾ |
 ಅದತ್ತದಾನಾ ಜಾಯಂತೇ ಪರಭಾಗ್ಯೋಪಜೀವಿನಃ || ೬೯ ||
 ವಿಭಾಗಶೀಲಸಂಯುಕ್ತೋ ದಯಾನಾಂಶ್ಚ ಕ್ಷಮಾಯುತಃ |
 ದೇವತಾಽತಿಥಿಭಕ್ತಸ್ತು ಗೃಹಸ್ಥೋ ಧಾರ್ಮಿಕಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೭೦ ||
 ಶರ್ವರೀ ಮಧ್ಯಯಾಮೌ ಯೌ ಹುತಶೇಷಂ ಚ ಯುದ್ಧವಿಃ |
 ತತ್ರ ಸ್ವಪಂಸ್ತದಶ್ಚಂಶ್ಚ ಜ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಾಽವಸೀದತಿ || ೭೧ ||
 ನವೈತಾನಿ ಗೃಹಸ್ಥಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಣ್ಯಭ್ಯಾಗತೇ ಸದಾ |
 ಸುಧಾವ್ಯಯಾನಿ ಯತ್ಸಾಮ್ಯಂ ವಾಕ್ಯಂ ಚಕ್ಷುರ್ಮನೋಮುಖಂ || ೭೨ ||
 ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮಿಹಾಯಾತ ಸಸ್ಮೇಹಂ ಪೂರ್ವಭಾಷಣಂ |
 ಉಪಾಸನಮನುವ್ರಜ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥೋನ್ಮತಿಹೇತವೇ || ೭೩ ||

೬೭. ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಗುರು, ಪತ್ನಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರು, ಅಭ್ಯಾಗತ, ಅತಿಥಿ, ಅಗ್ನಿ ಈ ಒಂಬತ್ತು ಪೋಷ್ಯವರ್ಗಗಳು.

೬೮. ಅನೇಕಜನರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಜೀವನವುಳ್ಳವನು. ತನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಸತ್ತಂತೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೬೯. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವನು ದೀನ, ಅನಾಥ, ವಿಶಿಷ್ಟರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ದಾನ ಕೊಡದವರು ಪರರ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು.

೭೦. ವಿಭಾಗಶೀಲನೂ, ದಯೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಸಹನೆಯುಳ್ಳವನೂ, ದೇವತೆ, ಅತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಅದ ಗೃಹಸ್ಥನು ಧಾರ್ಮಿಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೭೧. ರಾತ್ರಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುವವನೂ, ಹೋಮಮಾಡಿ ಉಳಿದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ತಿನ್ನುವವನೂ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ.

೭೨-೭೩. ಮನೆಗೆ ಬಂದವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯವಾದ ವಾಕ್ಯ, ಕಣ್ಣು, ಮನಸ್ಸು, ಮುಖ, ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವುದು, ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿರಿ, ಎಂದು ಸ್ನೇಹದ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದು, ಸೇವೆ, ಅನುಸರಣ ಇವುಗಳು ಗೃಹಸ್ಥನ ಎಳಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಅವ್ಯತದಂತೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು.

ತಥೇಷದ್ವ್ಯಯಯುಕ್ತಾನಿ ಕಾರ್ಯಾಣ್ಯೇತಾನಿ ವೈ ನವ |
 ಅಸನಂ ಪಾದಶೌಚಂ ಚ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯುಪನಂ ಕ್ಷಿತಿಃ || ೭೪ ||
 ಶಯ್ಯಾ ತೃಣ ಜಲಾಃಭೃಂಗದೀಪಾ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಸಿದ್ಧಿಧಾಃ |
 ತಥಾ ನವ ವಿಕರ್ಮಾಣಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಾನಿ ಗೃಹವೇದಿನಾಂ || ೭೫ ||
 ಹೈಶುನ್ಯಂ ಪರದಾರಾಶ್ಚ ದ್ರೋಹಃ ಕ್ರೋಧಾನ್ಯತಾಪ್ರಿಯಂ |
 ದ್ವೇಷೋ ದಂಭಶ್ಚ ಮಾಯಾಚ ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಗಲಾನಿ ಹಿ || ೭೬ ||
 ನವಾಃವಶ್ಯಕಕರ್ಮಾಣಿ ಕಾರ್ಯಾಣಿ ಪ್ರತಿನಾಸರಂ |
 ಸ್ನಾನಂ ಸಂಧ್ಯಾಜಪೋ ಹೋಮಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋ ದೇವತಾರ್ಚನಂ ||
 ವೈಶ್ವದೇವಂ ತಥಾಽತಿಥ್ಯಂ ನವಮಂ ಪಿತೃತರ್ಪಣಂ |
 ನವ ಗೋಪ್ಯಾನಿ ಯಾನ್ಯತ್ರ ಮುನೇ ತಾನಿ ನಿಶಾಮಯ || ೭೭ ||
 ಜನ್ಮಕ್ಷ್ಯಂ ಮೈಥುನಂ ಮಂತ್ರೋ ಗೃಹಚ್ಛಿದ್ರಂ ಚ ವಂಚನಂ |
 ಆಯುರ್ಧನಾಪಮಾನಂ ಸ್ತ್ರೀ ನ ಪ್ರಕಾಶ್ಯಾನಿ ಸರ್ವಥಾ || ೭೮ ||
 ನನೈತಾನಿ ಪ್ರಕಾಶ್ಯಾನಿ ರಹಃ ಪಾಪಮಕುತ್ಸಿತಂ |
 ಪ್ರಾಯೋಗ್ಯಮೃಣಶುದ್ಧಿಶ್ಚ ಸಾಂಸ್ಕರ್ಮ್ಯಃ ಕ್ರಿಯವಿಕ್ರಯೌ |
 ಕನ್ಯಾದಾನಂ ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷೋ ನಾನ್ಯತ್ಕೇನಾಪಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ || ೮೦ ||
 ಪಾತ್ರಮಿತ್ರವಿನೀತೇಷು ದೀನಾನಾಥೋಪಕಾರಿಷು |
 ಮಾತಾ ಪಿತೃಗುರುಷ್ವೇತನ್ನವಕಂ ದತ್ತಮಕ್ಷಯಂ || ೮೧ ||

೭೪-೭೬. ಅಸನ, ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಳನ, ಯಥಾಶಕ್ತಿಭೋಜನ, ಭೂಮಿ, ಹಾಸಿಗೆ, ಚಾಪೆ, ನೀರು, ಅಭ್ಯಂಗ, ದೀಪ ಈ ಒಂಬತ್ತೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಯವುಳ್ಳ ಕಾರ್ಯಗಳು ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಹಾಗೆಯೇ ಚಾಡಿ ಹೇಳುವುದು, ಪರಪತ್ನೀಗಮನ, ದ್ರೋಹ, ಕೋಪ, ಸುಳ್ಳು, ಅಹಿತ, ದ್ವೇಷ, ದಂಭ, ಕಪಟ ಈ ಒಂಬತ್ತೂ ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಗಲಿಯಂತಿರುವುವು. ಇವು ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳು.

೭೭-೭೮. ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಜಪ, ಹೋಮ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ದೇವಪೂಜೆ, ವೈಶ್ವದೇವ, ಅತಿಥ್ಯ, ಪಿತೃತರ್ಪಣ ಇವು ಒಂಬತ್ತನ್ನೂ ಗೃಹಸ್ಥನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮುನಿಯೇ! ಕೇಳು. ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರ, ಮೈಥುನ, ಮಂತ್ರ, ಗೃಹಚ್ಛಿದ್ರ, ವಂಚನೆ, ಆಯುಸ್ಸು, ಧನ, ಸ್ತ್ರೀ ಈ ಒಂಬತ್ತನ್ನೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿಡಬೇಕು.

೮೦. ರಹಸ್ಯವಾದ ಪಾಪ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾರ್ಯ, ಪ್ರಯೋಗಸಂಬಂಧ ವಾದುದು, ಸಾಲದ ಪರಿಹಾರ, ವಂಶ, ಕ್ರಯ, ವಿಕ್ರಯ, ಕನ್ಯಾದಾನ, ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷ ಈ ಒಂಬತ್ತೂ ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದು.

೮೧. ಸತ್ವಾತ್ರ, ಸ್ನೇಹಿತ, ವಿಧೇಯ, ದೀನ, ಅನಾಥ, ಉಪಕಾರಿ, ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಗುರು ಈ ಒಂಬತ್ತು ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನವು ಅಕ್ಷಯವಾಗುವುದು.

ನಿಷ್ಕಲಂ ನವಸೂತ್ಸುಷ್ಕಂ ಚಾಟಿ ಚಾರಣ ತಸ್ಯರೇ |
 ಕುವೈದ್ಯೇ ಕಿತನೇ ಧೂರ್ತೇ ಶರೇ ಮಲ್ಲೇ ಚ ಬಂದಿನಿ || ೮೨ ||
 ಅಪತ್ಸುಪಿ ನ ದೇಯಾನಿ ನವನಸ್ತುನಿ ಸರ್ವಥಾ |
 ಅನ್ಯಯೇ ಸತಿ ಸರ್ವಸ್ವಂ ದಾರಾಂಶ್ಚ ಶರಣಾಗತಾನ್ || ೮೩ ||
 ನ್ಯಾಸಂ ಧೀಕುಲವೃತ್ತಿಂ ಚ ನಿಕ್ಷೇಪಂ ಸ್ತ್ರೀಧನಂ ಸುತಂ |
 ಯೋ ದದಾತಿ ಸ ಮೂಢಾತ್ಮಾ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತೈರ್ವಿಶುದ್ಧೈತಿ || ೮೪ ||
 ಏತನ್ನವಾನಾಂ ನವಕಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪ್ರಿಯಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ |
 ಅನ್ಯಚ್ಚ ನವಕಂ ವಚ್ಛಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗದಂ || ೮೫ ||
 ಸತ್ಯಂ ಶೌಚಮಹಿಂಸಾ ಚ ಕ್ಷಾಂತಿದಾರ್ಢ್ಯಂ ದಯಾ ದನುಃ |
 ಅಸ್ತೇಯಮಿಂದ್ರಿಯಾಕೋಚಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಧರ್ಮಸಾಧನಂ || ೮೬ ||
 ಅಭ್ಯಸ್ಯ ನವತಿಂ ಚೈತಾಂ ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಪ್ರದೀಪಿಕಾಂ |
 ಸತಾಮುಭಿನುತಾಂ ಪುಣ್ಯಾಂ ಗೃಹಸ್ಥೋ ನಾನ್ವಸೀದತಿ || ೮೭ ||
 ಜಿಹ್ವಾ ಭಾರ್ಯಾ ಸುತೋ ಭ್ರಾತಾ ಮಿತ್ರದಾಸಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ |
 ಯಸ್ಯೈತೇ ವಿನಯಾಢ್ಯಾಶ್ಚ ತಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ಗೌರವಂ || ೮೮ ||
 ಪಾನಂ ದುರ್ಜನಸಂಸರ್ಗಃ ಪತ್ಯಾಚ ವಿರಹೋಟಿನಂ |
 ಸ್ವಪ್ನೋನ್ಯಗೃಹವಾಸಶ್ಚ ನಾರೀಣಾಂ ದೂಷಣಾನಿ ಷಟ್ || ೮೯ ||

೮೨. ವಾಚಾಲ, ಸ್ತುತಿಪಾಠಕ, ಕಳ್ಳ, ದುಷ್ಟವೈದ್ಯ, ಜೂಜುಗಾರ, ವಂಚಕ, ಶರ, ಜಟ್ಟಿ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಮಾತನಾಡುವವ ಈ ಒಂಬತ್ತು ಜನರಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿದುದು ನಿಷ್ಕಲವಾಗುವುದು.

೮೩-೮೫. ಸಂತತಿಯಿರಲು ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಬಾರದು. ಪತ್ನೀ, ಶರಣಾಗತರು, ನ್ಯಾಸ, ಬುದ್ಧಿ, ಕುಲವೃತ್ತಿ, ನಿಕ್ಷೇಪ, ಸ್ತ್ರೀಧನ, ಸುತ ಈ ಒಂಬತ್ತನ್ನು ಅಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮೂಢನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಂದ ಮಾರ್ತನೇ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೮೬. ಸತ್ಯ, ಶೌಚ, ಅಹಿಂಸೆ, ಸಹನೆ, ದಾನ, ದಯೆ, ಅಸ್ತೇಯ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಇವುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಧರ್ಮಸಾಧಕಗಳು.

೮೭. ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ದೀಪದಂತಿರುವುದೂ, ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟವೂ, ಪುಣ್ಯ ಕರವೂ ಆದ ಈ ಒಂಬತ್ತನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ ಗೃಹಸ್ಥನು ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ.

೮೮. ಯಾವನಿಗೆ ನಾಲಿಗೆ, ಪತ್ನೀ, ಸುತ, ಸಹೋದರ, ಸ್ನೇಹಿತ, ಸೇವಕ, ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಧೇಯರೂ, ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವ ವುಂಟಾಗುವುದು.

೮೯. ಕುಡಿತ, ದುಷ್ಟರ ಸಹವಾಸ, ಪತಿವಿರಹ, ಅಲೆಯುವುದು, ನಿದ್ರೆ, ಅನ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದು ಈ ಆರೂ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ದೋಷವು.

ಸಮರ್ಘಂ ಧಾನ್ಯಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಮಹರ್ಘಂ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ |
 ಸಹಿ ವಾರ್ಧುಷಿಕೋ ನಾಮ ತಸ್ಯಾನ್ಯಂ ನೈವ ಭಕ್ತಯೇತ್ || ೯೦ ||
 ಅಗ್ರೇ ಮಾಹಿಷಿಕಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಧ್ಯೇ ಚ ವೃಷಲೀಪತಿಂ |
 ಅಂತೇ ವಾರ್ಧುಷಿಕಂ ಚೈವ ನಿರಾಶಾಃ ಪಿತರೋ ಗತಾಃ || ೯೧ ||
 ಮಹಿಷೀತ್ಯುಚ್ಯತೇ ನಾರೀ ಯಾಚ ಸ್ಯಾದ್ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣೀ |
 ತಾಂ ದುಷ್ಟಾಂ ಕಾಮಯೇದ್ಯಸ್ತು ಸ ವೈ ಮಾಹಿಷಿಕಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೯೨ ||
 ಸ್ವವೃಷಂ ಯಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಪರವೃಷೇ ವೃಷಾಯತೇ |
 ವೃಷಲೀ ಸಾ ಹಿ ನಿಜ್ಞೇಯಾ ನ ಶೂದ್ರೀ ವೃಷಲೀಭನೇತ್ || ೯೩ ||
 ಯಾವದುಷ್ಟಂ ಭವತ್ಯನ್ಯಂ ಯಾವನ್ಮೋಹೇನ ಭುಜ್ಯತೇ |
 ತಾವದಶ್ಚಂತಿ ಪಿತರೋ ಯಾವನ್ನೋಕ್ತಾ ಹನಿಗುಣಾಃ || ೯೪ ||
 ವಿದ್ಯಾವಿನಯಸಂಪನ್ನೇ ಶ್ರೋತ್ರಿಯೇ ಗೃಹಮಾಗತೇ |
 ಕ್ರೀಡಂತೌಷಧಯಃ ಸರ್ವಾ ಯಾಸ್ಯಾಮಃ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ || ೯೫ ||
 ಭ್ರಷ್ಟಶೌಚವ್ರತಾಚಾರೇ ವಿಶ್ರೇ ವೇದವಿನರ್ಜಿತೇ |
 ರೋದಿತ್ಯನ್ಯಂ ದೀಯಮಾನಂ ಕಿಂ ಮಯಾ ದುಷ್ಕೃತಂ ಕೃತಂ || ೯೬ ||

೯೦. ಅಲ್ಪಬೆಲೆಗೆ ತಂದ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಬೆಲೆಗೆ ಮಾರುವವನು ವಾರ್ಧುಷಿಕನು. ಅವನ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು.

೯೧. ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮಾಹಿಷಿಕನನ್ನೂ, ನಡುವೆ ವೃಷಲೀಪತಿಯನ್ನೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಾರ್ಧುಷಿಕನನ್ನೂ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳು ನಿರಾಶರಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವರು.

೯೨. ವೃಭಿಚಾರಿಣಿಯಾದ ಹೆಂಗಸು ಮಾಹಿಷಿಯನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ದುಷ್ಟಳಾದ ಅವಳನ್ನು ಕಾಮಿಸುವವನು ಮಾಹಿಷಿಕನು.

೯೩. ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಪತಿಯನ್ನು ಕಾಮಿಸುವವಳು ವೃಷಲಿಯು. ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯು ವೃಷಲಿಯಲ್ಲ.

೯೪. ಅನ್ನವು ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವವರೆಗೂ, ಮೌನದಿಂದ ಭುಂಜಿಸುವವರೆಗೂ, ಹವಿಸಿನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳದಿರುವವರೆಗೂ ಪಿತೃಗಳು ಭುಂಜಿಸುವರು.

೯೫. ವಿದ್ಯಾವಿನಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರೋತ್ರಿಯನು ಮನೆಗೆ ಬರಲು, ಸಮಸ್ತೌಷಧಿಗಳು ನಾವು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವೆವು ಎಂದು ಕ್ರೀಡಿಸುವುವು.

೯೬. ಶೌಚ, ಆಚಾರ, ವ್ರತ, ವೇದಗಳು ಇವುಗಳಿಲ್ಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಅನ್ನವು, ನಾನೇನು ಪಾಪಮಾಡಿದೆನೋ ಎಂದು ಅಳುವುದು.

ಯಸ್ಯ ಕೋಷ್ಠಗತಂ ಚಾನ್ನಂ ವೇದಾಭ್ಯಾಸೇನ ಜೀರ್ಯತಿ |
 ಸತಾರಯತಿ ದಾತಾರಂ ದಶಪೂರ್ವಾನ್ದಶಾಃಪರಾನ್ || ೯೭ ||
 ನ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ವಪನಂ ಕಾರ್ಯಂ ನ ಚ ಗಾಃ ಸಮನುವ್ರಜೇತ್ |
 ನಚ ರಾತ್ರೌ ವಸೇದ್ಗೋಷ್ಠೇ ನ ಕುರ್ಯಾದ್ವೈದಿಕೀಂ ಶ್ರುತಿಂ || ೯೮ ||
 ಸರ್ವಾನ್ವೇಶಾನ್ಸಮುದ್ಭೃತ್ಯ ಭೇದಯೇದಂಗುಲದ್ವಯಂ |
 ಏವಮೇವ ತು ಸಾರೀಣಾಂ ಶಿರಸೋ ಮುಂಡನಂ ಭವೇತ್ || ೯೯ ||
 ರಾಜಾ ನಾ ರಾಜಪುತ್ರೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಬಹುಶ್ರುತಃ |
 ಅಕಾರಯಿತ್ವಾ ವಪನಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ವಿನಿದಿಶೇತ್ || ೧೦೦ ||
 ಕೇಶಾನಾಂ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥಾಯ ದ್ವಿಗುಣಂ ವ್ರತಮಾದಿಶೇತ್ |
 ದ್ವಿಗುಣಾ ದಕ್ಷಿಣಾ ದೇಯಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ವೇದಪಾರಗೇ || ೧೦೧ ||
 ಯೋ ಗೃಹೀತ್ವಾ ವಿವಾಹಾಗ್ನಿಂ ಗೃಹಸ್ಥ ಇತಿ ಮನ್ಯತೇ |
 ಅನ್ನಂ ತಸ್ಯ ನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ವೃಥಾಸಾಕೋಹಿ ಸ ಸ್ಮೃತಃ || ೧೦೨ ||
 ದಾರಾಗ್ನಿಹೋತ್ರದೀಕ್ಷಾಂಚ ಕುರುತೇ ಯೋಃಗ್ರಜೇ ಸ್ಥಿತೇ |
 ಪರಿವೇತ್ತಾ ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಪರಿವಿತ್ತಿಸ್ತು ಪೂರ್ವಜಃ || ೧೦೩ ||

೯೭. ಯಾವನ ಉದರದಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ನವು ವೇದಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಜೀರ್ಣಿಸು
 ವುದೋ, ಅವನು ದಾನಮಾಡುವವನನ್ನೂ, ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು
 ತಲೆಯವರನ್ನೂ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವನು.

೯೮. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಪನಮಾಡಿಸಕೂಡದು; ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗೋರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ
 ಜೀವಿಸಕೂಡದು; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬಾರದು; ವೇದ
 ಶ್ರವಣ ಮಾಡಕೂಡದು.

೯೯. ಸ್ತ್ರೀಯರ ತಲೆಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಎರಡು ಅಂಗುಲದಷ್ಟು
 ಬಿಟ್ಟು ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಮುಂಡನವು.

೧೦೦. ರಾಜನಾಗಲಿ, ರಾಜಪುತ್ರನಾಗಲಿ, ಬಹುವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ನಾಗಲಿ ವಪನಮಾಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗುವನು.

೧೦೧. ಕೂದಲುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.
 ವೇದಪಾರಂಗತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಇಮ್ಮಡಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೀಯಬೇಕು.

೧೦೨. ಯಾವನು ವಿವಾಹಾಗ್ನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಗೃಹಸ್ಥನೆಂದು ತಿಳಿಯು
 ವನೋ, ಅವನ ಅನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಬಾರದು. ಅವನ ಅಡುಗೆಯು ನಿಷ್ಫಲವು.

೧೦೩. ಅಣ್ಣನಿರುವಾಗ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು
 ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನು ಪರಿವೇತ್ತನೂ, ಅಣ್ಣನು ಪರಿವಿತ್ತಿಯೂ ಆಗುವನು.

ಪರಿವಿತ್ತಿ: ಪರಿವೇತ್ತಾ ಯಯಾಚ ಪರಿವಿದ್ಯತೇ |

ಸರ್ವೇ ತೇ ನರಕಂ ಯಾಂತಿ ದಾತ್ವಯಾಜಕಪಂಚನಾಃ || ೧೦೪ ||

ಕ್ಲೇಬೇ ದೇಶಾಂತರಸ್ಥೇಚ ಮೂಕೇ ಪ್ರವ್ರಜಿತೇ ಜಡೇ |

ಕುಬ್ಜೇ ಖರ್ವೇ ಚ ಪತೀತೇ ನ ದೋಷಃ ಪರಿವೇದನೇ || ೧೦೫ ||

ನೇದಾಕ್ಷರಾಣಿ ಯಾವಂತಿ ನಿಯುಂಜ್ಯಾದರ್ಥಕಾರಣೇ |

ತಾವತೀರ್ವೈ ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾ ನೇದವಿಕ್ರಯಕೃಲ್ಲಭೇತ್ || ೧೦೬ ||

ಯಸ್ತು ಪ್ರವ್ರಜಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಸೇವತೇ ಮೃಥುನಂ ಪುನಃ |

ಷಷ್ಠಿರ್ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ವಿಷ್ಣ್ವಯಾಂ ಜಾಯತೇ ಕೃಮಿಃ || ೧೦೭ ||

ಶೂದ್ರಾನ್ಶಂ ಶೂದ್ರಸಂಪರ್ಕಃ ಶೂದ್ರೇಣ ಚ ಸಹಾಸಸನಂ |

ಶೂದ್ರಾದ್ವಿದ್ಯಾಗಮಃ ಕಶ್ಚಿ ಜ್ಞ್ವಲಂತಮಪಿ ಪಾತಯೇತ್ || ೧೦೮ ||

ಶೂದ್ರಾದಾಹೃತ್ಯ ನಿರ್ವಾಪಂ ಯೇ ಪಚಂತ್ಯಬುದಾ ದ್ವಿಜಾಃ |

ತೇ ಯಾಂತಿ ನರಕಂ ಘೋರಂ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜೋವಿವರ್ಜಿತಾಃ || ೧೦೯ ||

ಮಾಕ್ಷಿಕಂ ಘಾಣಿತಂ ಶಾಕಂ ಗೋರಸಂ ಲವಣಂ ಘೃತಂ |

ಹಸ್ತದತ್ತಾನಿ ಭುಕ್ತಾನಿ ದಿನಮೇಕಮಭೋಜನಂ || ೧೧೦ ||

೧೦೪. ಪರಿವಿತ್ತಿ, ಪರಿವೇತ್ತಾ ಇವರನ್ನು ವಿನಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕನ್ಯೆ, ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುವವ, ವಿನಾಹಹೋಮ ಮಾಡಿದವ ಈ ಐದು ಜನರೂ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

೧೦೫. ಅಣ್ಣನು ನಪುಂಸಕ, ದೇಶಾಂತರವಾಸಿಯೂ, ಮೂಕನೂ, ಸನ್ಯಾಸಿಯೂ, ಮೂಢನೂ, ಗೂನುಬೆನ್ನಿನವನೂ, ಕುಳ್ಳನೂ, ಪತಿತನೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮನು ವಿನಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

೧೦೬. ವೇದವಿಕ್ರಯ ಮಾಡಿದವನು ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ವೇದಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವನೋ, ಅಷ್ಟು ಶಿಶುಹತ್ಯಾದೋಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೦೭. ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಮರಳಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಮಾಡುವವನು ಅರುವತ್ತು ಸಾವಿರವರ್ಷಕಾಲ ಅಮೇಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಮಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೧೦೮. ಶೂದ್ರಾನ್ಶ, ಶೂದ್ರಸಹವಾಸ, ಶೂದ್ರನೊಡನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅವನಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಇದರಿಂದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಪತಿತನಾಗುವನು.

೧೦೯. ಶೂದ್ರರಿಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಂದು ಚರು ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಘೋರನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

೧೧೦. ಕೈಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಸಿಹಿತಿಂಡಿ, ತರಕಾರಿ, ಹಾಲು

ಹಸ್ತದತ್ತಾಶ್ಚ ಯೇ ಸ್ನೇಹಾ ಲವಣಂ ವ್ಯಂಜನಾನಿಚ |
 ದಾತಾರಂ ನೋಪತಿಷ್ಠಂತೇ ಭೋಕ್ತಾ ಭುಂಕ್ತೇ ತು ಕಲ್ಪಿಷಂ || ೧೧೧ ||
 ಆಯಸೇನೈವ ಪಾತ್ರೇಣ ಯದನ್ನಮುಪದೀಯತೇ |
 ಭೋಕ್ತಾ ತದ್ವಿಟ್ಟಮಂ ಭುಂಕ್ತೇ ದಾತಾ ಚ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೧೨ ||
 ಅಂಗುಲ್ಯಾ ದಂತಕಾಷ್ಠಂಚ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಲವಣಂ ಚ ಯತ್ |
 ಮೃತ್ತಿಕಾಭಕ್ಷಣಂ ಯಚ್ಚ ಸಮಂ ಗೋಮಾಂಸಭಕ್ಷಣೈಃ || ೧೧೩ ||
 ಪಾನೀಯಂ ಪಾಯಸಂ ಭೈಕ್ಷಂ ಘೃತಂ ಲವಣಮೇವಚ |
 ಹಸ್ತದತ್ತಂ ನಗೃಹೀಯಾತ್ತುಲ್ಯಂ ಗೋಮಾಂಸಭಕ್ಷಣೈಃ || ೧೧೪ ||
 ಅಗ್ರತೋ ನಿವಸೇನ್ಮೂರ್ಖೋ ದೂರತಶ್ಚ ಗುಣಾನ್ವಿತಃ |
 ಗುಣಾನ್ವಿತಾಯ ದಾತವ್ಯಂ ನಾಸ್ತೇ ಮೂರ್ಖೇ ವ್ಯತಿಕ್ರಮಃ || ೧೧೫ ||
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತಿಕ್ರಮೋನಾಸ್ತೇ ವಿಪ್ರೇ ವೇದವಿವರ್ಜಿತೇ |
 ಜ್ವಲಂತಮಗ್ನಿಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ನಹಿ ಭಸ್ಮನಿ ಹೂಯತೇ || ೧೧೬ ||
 ಸನ್ನಿಕೃಷ್ಟಮಧೀಯಾನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಯೋ ವ್ಯತಿಕ್ರಮೇತ್ |
 ಭೋಜನೇ ಚೈವ ದಾನೇ ಚ ದಹೇದಾಸಪ್ತಮಂ ಕುಲಂ || ೧೧೭ ||

ಮೊದಲಾದುದು, ಉಪ್ಪು, ತುಪ್ಪ ಇವುಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿದರೆ ಒಂದು ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೧೧. ಕೈಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಎಣ್ಣೆ, ಉಪ್ಪು, ವ್ಯಂಜನಗಳು ದಾನಮಾಡುವವನನ್ನು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವವನು ಪಾಪಿಯಾಗುವನು.

೧೧೨. ಕಬ್ಬಿಣದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವವನು ಅಮೇಧ್ಯವನ್ನು ತಿನ್ನುವವನೆಂತಾಗುವನು. ದಾನಮಾಡುವವನೂ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೧೧೩. ಬೆರಳಿನಿಂದ ಹಲ್ಲನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಉಪ್ಪು, ಮಣ್ಣು ಇವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು, ಇವುಗಳು ಗೋಮಾಂಸಭಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಮವಾದುವು.

೧೧೪. ಕೈಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ನೀರು, ಪಾಯಸ, ಭಿಕ್ಷೆ, ತುಪ್ಪ, ಉಪ್ಪು ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ ಗೋಮಾಂಸಭಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗುವುದು.

೧೧೫. ಮುಂದೆ ಮೂರ್ಖನೂ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಗುಣಶಾಲಿಯೂ ಇರುವಾಗ ಗುಣಶಾಲಿಗೇ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಮೂರ್ಖನಿಗೆ ಕೊಡದಿರುವುದರಿಂದ ದೋಷವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೬. ವೇದಾಧ್ಯಯನಮಾಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಮೀರಿದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

೧೧೭. ಭೋಜನ, ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಮೀರಿದವನ ಏಳು ತಲೆಮೊರೆಯ ಬಂಧುಗಳು ಭಸ್ಮವಾಗುವರು.

ಗೋರಕ್ಕ ಕಾನ್ವಾಣಿಜಕಾಂಸ್ತಥಾ ಕಾರುಕುಶೀಲವಾನ್ |

ಪ್ರೇಷ್ಯಾನ್ವಾಧುಫಸಿಕಾಂಶ್ಚೈವ ವಿಸ್ರಾಂಭೂದ್ರವದಾಚರೇತ್ || ೧೧೮ ||

ದೇವ ದ್ರವ್ಯವಿಭಾಗೇನ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಹರಣೇನ ಚ |

ಕುಲಾನ್ಯಾಶು ವಿನಶ್ಯಂತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತಿಕ್ರಮೇಣಚ || ೧೧೯ ||

ಮಾ ದೇಹೀತಿ ಚ ಯೋ ಬ್ರೂಯಾದ್ಗನಾನ್ನಿಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಷು ಚ |

ತೀರ್ಯಗ್ನ್ಯೋನಿಶತಂ ಗತ್ವಾ ಚಾಂಡಾಲೇಷ್ಟಭಿಜಾಯತೇ || ೧೨೦ ||

ನಾಚಾ ಯಚ್ಚ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ ಕರ್ಮಣಾ ನೋಪಸಾದಿತಂ |

ಋಣಂ ತದ್ಧರ್ಮಸಂಯುಕ್ತಮಿಹಲೋಕೇ ಪರತ್ರಚ || ೧೨೧ ||

ವಿಘಸಾಶೀ ಭವೇನ್ನಿತ್ಯಂ ನಿತ್ಯಂ ಚಾನ್ಮೃತಭೋಜನಃ |

ಯಜ್ಞ ಶೇಷೋನ್ಮೃತಂ ಭುಕ್ತಶೇಷಂ ತು ವಿಘಸಂ ವಿದುಃ || ೧೨೨ ||

ಸವ್ಯಾದಂಸಾತ್ಪರಿಭ್ರಷ್ಟೇ ನಾಭಿದೇಶೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತೇ |

ವಸ್ತ್ರೇ ಸ ಏಕವಾಸಾಸ್ತಂ ದೈವೇ ಪಿತೃಣಾಂ ಚ ವರ್ಜಯೇತ್ || ೧೨೩ ||

ಯದೇವ ತರ್ಪಯತ್ಯದ್ವಿಃ ಪಿತೃನ್ಯಾಸ್ನಾತ್ವಾ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಃ |

ತೇನೈವ ಸರ್ವಮಾಪ್ನೋತಿ ಪಿತೃಯಜ್ಞಕ್ರಿಯಾಫಲಂ || ೧೨೪ ||

೧೧೮. ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವರೂ, ವ್ಯಾಪಾರಗಾರರೂ, ಬಡಗಿ, ಸಂಗೀತಗಾರರೂ, ಸೇವಕರೂ, ವಾಧುಫಸಿಕರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೧೧೯. ದೇವತೆಗಳ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಲ್ಲಂಘನೆಯಿಂದಲೂ ಕುಲಗಳು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೧೨೦. ಗೋವು, ಅಗ್ನಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನು ನೂರು ತೀರ್ಯಗ್ನ್ಯೋನಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಮೇಲೆ ಚಂಡಾಲನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

೧೨೧. ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯತಃ ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದಿದ್ದರೆ ಅದು ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಋಣವಾಗುವುದು.

೧೨೨. ನಿತ್ಯವೂ ಅಮೃತವನ್ನೂ, ವಿಘಸವನ್ನೂ ಭುಂಜಿಸಬೇಕು. ಯಜ್ಞ ಶೇಷವು ಅಮೃತವೆಂದೂ, ಭುಕ್ತಶೇಷವು ವಿಘಸವೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು.

೧೨೩. ಬಟ್ಟೆಯು ಎಡಭುಜದಿಂದ ಜಾರಿ ಹೊಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಏಕವಸ್ತ್ರ ನಾಗುವನು. ಹೀಗೆ ಏಕವಸ್ತ್ರನಾಗಿ ದೇವಪಿತೃಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು.

೧೨೪. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಮಿಂದು ನೀರಿನಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಗೈದರೆ ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಹಸ್ತೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ಗಂಡೂಷಂ ಯಃ ಪಿಬೇದ್ಭೋಜನೋತ್ತರಂ |
 ದೈವಂ ಸಿತ್ತ್ವಂ ತಥಾತ್ಮಾನಂ ತ್ರಯಂ ಸ ಉಪಘಾತಯೇತ್ || ೧೨೫ ||
 ಗಣಾನ್ ಗಣಿಕಾನ್ ಚ ಯದನ್ಯಂ ಗ್ರಾಮಯಾಜಕೇ |
 ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪ್ರಥಮಗರ್ಭೇಷು ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ಚರೇತ್ || ೧೨೬ ||
 ಪಕ್ಷೇ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಮಾಸೇ ಯಸ್ಯ ಗೇಹೇತಿ ನ ದ್ವಿಜಃ |
 ಭುಕ್ತ್ವಾ ದುರಾತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ಚರೇಚ್ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತಂ || ೧೨೭ ||
 ಸತ್ರಿಣಾಂ ದೀಕ್ಷಿತಾನಾಂ ಚ ಯತೀನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಾಂ |
 ಏತೇಷಾಂ ಸೂತಕಂ ನಾಸ್ತಿ ಋತ್ವಿಜಾಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ಮತಾಂ || ೧೨೮ ||
 ಅರ್ಜೀರ್ಣೇಭ್ಯುದಿತೇ ವಾಂತೇ ಶ್ರುಶ್ರುಕರ್ಮಣಿ ಮೈಥುನೇ |
 ದಾಸ್ಯಪ್ತೇ ದುರ್ಜನಸ್ಪರ್ಶೇ ಸ್ನಾನಮೇವ ನಿಧೀಯತೇ || ೧೨೯ ||
 ಚೈತ್ಯವ್ಯಕ್ತಂ ಚಿತಿಂ ಯೂಸಂ ಶಿವನಿರ್ಮಾಲ್ಯಭೋಜಿನಂ |
 ವೇದವಿಕ್ರಯಿಣಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಚೈಲೋ ಜಲಮಾವಿಶೇತ್ || ೧೩೦ ||
 ಅಗ್ನೌ ಗಾರೇ ಗವಾಂ ಗೋಷ್ಠೇ ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣಸನ್ನಿಧೌ |
 ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೇ ಭೋಜನೇ ಪಾನೇ ಪಾದುಕೇ ವೈ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ || ೧೩೧ ||

೧೨೫. ಉಟಮಾಡಿ ಕೈಯನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಗಂಡೂಷವನ್ನು
 ಮಾಡಿದವನು ದೇವಸಿತ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೧೨೬. ಸಮೂಹಾನ್, ವೇಶ್ಯ, ಗ್ರಾಮಯಾಜಕರಿತ್ತ ಅನ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀಯರ
 ಸೀಮಂತೋನ್ನಯನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಅನ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿದವನು ಚಾಂದ್ರಾ
 ಯಣವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

೧೨೭. ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆಂದಾವೃತ್ತಿಯಾಗಲಿ,
 ತಿಂಗಳಿಗೊಂದಾವೃತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಭುಂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ದುಷ್ಟನಾದ ಅಂಥವನ
 ಅನ್ಯವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿದವನು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

೧೨೮. ಯಜ್ಞಮಾಡುವವರು, ದೀಕ್ಷಿತರು, ಸನ್ಮಾಸಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮ
 ಚಾರಿಗಳು, ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಋತ್ವಿಜರು ಇವರಿಗೆ ಸೂತಕವಿಲ್ಲ.

೧೨೯. ಅರ್ಜೀರ್ಣದಲ್ಲಿಯೂ, ವಮನವಾದಾಗಲೂ, ಕೌರ, ಮೈಥುನ,
 ದುಸ್ವಪ್ನ, ದುಷ್ಟಸ್ವರ್ಪ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೩೦. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಪೂಜಿಸುವ ಮರ, ಚಿತಿ, ಯೂಪಸ್ತಂಭ, ಶಿವ
 ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವವ, ವೇದವನ್ನು ಮಾರುವವ ಇವರನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ
 ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

೧೩೧. ಯಜ್ಞಶಾಲೆ, ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ದೇವತೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇವರ ಹತ್ತಿರ
 ದಲ್ಲಿಯೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಭೋಜನ, ಪಾನ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾದರಕ್ಷೆ
 ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಡಬೇಕು.

ಖಲಕ್ಷೇತ್ರಗತಂ ಧಾನ್ಯಂ ಕೂಪವಾಪೀಷು ಯಜ್ಜಲಂ ।
 ಅಗ್ರಾಹ್ಯಾದಪಿ ತದ್ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಯಜ್ಜ ಗೋಷ್ಯಗತಂ ಪಯಃ ॥ ೧೩೨ ॥
 ಯದ್ವೇಷ್ಟಿತಶಿರಾ ಭುಂಕ್ತೇ ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ದಕ್ಷಿಣಾಮುಖಃ ।
 ಸೋಪಾನತ್ಯಶ್ಚ ಯದ್ಭುಂಕ್ತೇ ತದ್ವೈ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಭುಂಜತೇ ॥ ೧೩೩ ॥
 ಯಾತುಧಾನಾಃ ಪಿಶಾಚಾಶ್ಚ ರಾಕ್ಷಸಾಃ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಣಃ ।
 ಹರಂತಿ ರಸವನ್ನಸ್ಯ ಮಂಡಲೇನ ವಿವರ್ಜಿತಂ ॥ ೧೩೪ ॥
 ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಶ್ಚ ಸುರಾಃ ಸರ್ವೇ ವಸಿಷ್ಠಾದ್ಯಾ ಮಹರ್ಷಯಃ ।
 ಮಂಡಲಂ ಚೋಪಜೀವಂತಿ ತತಃ ಕುರ್ವೀತ ಮಂಡಲಂ ॥ ೧೩೫ ॥
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಚತುರಸ್ರಂ ಸ್ಯಾತ್ತ್ವಂಸಂ ನೈ ಬಾಹುಜನ್ಮನಃ ।
 ವರ್ತುಲಂ ಚ ವಿಶಃಪ್ರೋಕ್ತಂ ಶೂದ್ರಸ್ಯಾಭ್ಯುಕ್ತೇಣ ಸ್ತುತಂ ॥ ೧೩೬ ॥
 ನೋತ್ಸಂಗೇ ಭೋಜನಂ ಕೃತ್ವಾ ನೋ ಪಾಣಾ ನೈವ ಕರ್ಪಟೇ ।
 ನಾಃಸನೇ ನಚ ಶಯ್ಯಾಯಾಂ ಭುಂಜೀತ ನ ಮಲಾದಿಃ ॥ ೧೩೭ ॥
 ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರರಥಾರೂಢಾ ವೇದಖಡ್ಗಧರಾದ್ವಿಜಾಃ ।
 ಕ್ರೀಡಾರ್ಥಮಪಿ ಯದ್ಧ್ರುಯುಃ ಸಧರ್ಮಃ ಪರಮಃ ಸ್ತುತಃ ॥ ೧೩೮ ॥

೧೩೨. ಕಣ, ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ಧಾನ್ಯ, ಕೂಪವಾಪಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ನೀರು, ದನದಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಲು ಇವುಗಳನ್ನು ಅಗ್ರಾಹ್ಯನಿಂದಲೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೧೩೩. ತಲೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡೂ, ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖನಾಗಿಯೂ, ಪಾದರಕ್ಷೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಯೂ ಭುಂಜಿಸಿದುದನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರು ತಿನ್ನುವರು.

೧೩೪. ಮಂಡಲವಿಲ್ಲದ ಅನ್ನದ ರಸವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಪಿಶಾಚಗಳೂ, ಯಾತುಧಾನರೂ ಅಪಹರಿಸುವರು.

೧೩೫. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ವಸಿಷ್ಠನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲಮುನಿಗಳೂ, ಮಂಡಲಮಾಡಿ ಭುಂಜಿಸುವರು. ಅದುದರಿಂದ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೧೩೬. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಚತುರಸ್ರವೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಲ್ಲಿ ತ್ರ್ಯಸ್ರವೂ, ವೈಶ್ಯನಲ್ಲಿ ವರ್ತುಲವೂ ಆದ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶೂದ್ರಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು.

೧೩೭. ತೊಡೆ, ಕೈ, ಬಟ್ಟೆಲುಗಳಲ್ಲಿ ಭುಂಜಿಸಬಾರದು. ಆಸನ, ಹಾಸಿಗೆ, ಕೊಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೋಜನ ಮಾಡಕೂಡದು.

೧೩೮. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ರಥವನ್ನೇರಿದವರೂ, ವೇದವೆಂಬ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಟಿಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಳುವರೋ ಅದೇ ಉತ್ತಮಧರ್ಮವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ರಾತ್ರೌ ಧಾನಾ ದಧಿಯುತಂ ಧರ್ಮಕಾನೋ ನ ಭಕ್ಷಯೇತ್ |
 ಅಶ್ವತೋ ಧರ್ಮಹಾನಿಃ ಸ್ಯಾದ್ವ್ಯಾಧಿಭಿಶ್ಚೋಪಪೀಡ್ಯತೇ || ೧೩೯ ||
 ಘಾಣಿತಂ ಗೋರಸಂ ತೋಯಂ ಲನಣಂ ಮಧುಕಾಂಜಿಕಂ |
 ಹಸ್ತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ದತ್ವಾ ಕೃಚ್ಛ್ರಂ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ಚರೇತ್ ||
 ಗಂಧಾಃ ಭರಣಮಾಲ್ಯಾನಿ ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ಧರ್ಮವಿತ್ |
 ಸ ಸುಗಂಧಿಃ ಸದಾ ಹೃಷ್ಯೋ ಯತ್ರಯತ್ರೋಪಜಾಯತೇ || ೧೪೦ ||
 ನೀಲೀರಕ್ತಂ ತು ಯದ್ವಸ್ತ್ರಂ ದೂರತಃ ಪರಿನರ್ಜಯೇತ್
 ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥಸಂಯೋಗೇ ಶಯನೀಯೇ ನ ದುಷ್ಯತಿ || ೧೪೧ ||
 ಸಾಲನಾದ್ವಿಕ್ರಯಾಚ್ಛೇವ ತದ್ವೃತ್ತೇರುಪಜೀವನಾತ್ |
 ಅಪವಿತ್ರೋ ಭವೇದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಿಭಿಃ ಕೃಚ್ಛ್ರೈರ್ನಿಶುದ್ಧ್ಯತಿ || ೧೪೨ ||
 ಸ್ನಾನಂ ದಾನಂ ತಪೋ ಹೋಮಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಃ ಪಿತೃತರ್ಪಣಂ |
 ವೃಥಾ ತಸ್ಯ ಮಹಾಯಜ್ಞಾ ನೀಲೀವಾಸೋ ಬಿಭರ್ತಿ ಯಃ || ೧೪೩ ||
 ನೀಲೀರಕ್ತಂ ಯದಾವಸ್ತ್ರಂ ವಿಪ್ರಃ ಸ್ವಾಂಗಳೇಷು ಧಾರಯೇತ್ |
 ತಂತುಸಂತತಿಸಂಖ್ಯಾಕೇ ನರಕೇ ಸ ವಸೇದ್ಧುನಂ || ೧೪೪ ||

೧೩೯. ಧರ್ಮಪೇಕ್ಷೆಯು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅರಳು ಮೊಸರನ್ನು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಹಾಗೆ ತಿನ್ನುವವನು ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನೂ, ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತನೂ ಆಗುವನು.

೧೪೦. ಘೇಣಿ, ಹಾಲು, ನೀರು, ಉಪ್ಪು, ಜೇನು, ಗಂಜಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೈಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

೧೪೧. ಗಂಧ, ಆಭರಣ, ಮಾಲ್ಯಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವ ಧರ್ಮಜ್ಞನು ಸುಗಂಧನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಆನಂದಗೊಂಡವನೂ ಆಗುವನು.

೧೪೨. ನೀಲರಕ್ತ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕ್ರೀಡಾ ಸಂಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದು ದುಷ್ಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪೩. ನೀಲಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ವಿಕ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಆ ನೀಲಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಅಶುದ್ಧನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮೂರು ಕೃಚ್ಛ್ರಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೧೪೪. ನೀಲೀವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನು ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಪಿತೃತರ್ಪಣ, ಮಹಾಯಜ್ಞ ಇವುಗಳು ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುವು.

೧೪೫. ನೀಲೀವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ನೂಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟುಕಾಲ ನರಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು.

ಅಹೋರಾತ್ರೋಷಿತೋ ಭೂತ್ವಾ ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ಶುದ್ಧತಿ || ೧೪೬ ||
 ನೀಲೀರಕ್ತೇನ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಯದನ್ನಮುಪಕಲ್ಪಯೇತ್ |
 ಭೋಕ್ತಾ ವಿಷ್ಣುಸಮಂ ಭುಂಕ್ತೇ ದಾತಾ ಚ ನರಕಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೪೭ ||
 ಅಮೃತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯಾನ್ನಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾನ್ನಂ ಪಯಃ ಸ್ತುತಂ |
 ವೈಶ್ಯಸ್ಯಚಾನ್ನಮೇವಾನ್ನಂ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ರುಧಿರಂ ಸ್ತುತಂ || ೧೪೮ ||
 ವೈಶ್ವದೇವೇನ ಹೋಮೇನ ದೇವತಾಭ್ಯರ್ಚನೈರ್ಜವೈಃ |
 ಅಮೃತಂ ತೇನ ವಿಪ್ರಾನ್ನಮೃಗ್ಯಜುಃಸಾಮ ಸಂಸ್ಕೃತಂ || ೧೪೯ ||
 ವ್ಯವಹಾರಾನುರೂಪೇಣ ನ್ಯಾಯೇನ ತು ಯದರ್ಜನಂ |
 ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ಪಯಸ್ತೇನ ಪ್ರಜಾಪಾಲನತೋ ಭವೇತ್ || ೧೫೦ ||
 ಪ್ರಹರಾನದ್ಧವಾಹಾದ್ಯದನ್ನಮುತ್ಪಾದ್ಯ ಯುಚ್ಯತಿ |
 ಸೀತಾ ಯಜ್ಞವಿಧಾನೇನ ವೈಶ್ಯಾನ್ನಂ ತೇನ ಸಂಸ್ಕೃತಂ || ೧೫೧ ||
 ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾಂಧಸ್ಯ ಮದ್ಯಪಾನರತಸ್ಯಚ |
 ರುಧಿರಂ ತೇನ ಶೂದ್ರಾನ್ನಂ ವೇದಮಂತ್ರವಿವರ್ಜಿತಂ || ೧೫೨ ||

೧೪೬. ಅವನು ಒಂದು ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರನ ಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

೧೪೭. ನೀಲವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದರೆ ಆ ಅನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿ ಸುವವನು ಅಮೇಧ್ಯವನ್ನು ತಿಂದವನಂತಾಗುವನು. ದಾನಮಾಡುವವನು ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

೧೪೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಅನ್ನವು ಅಮೃತವೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಅನ್ನವು ಹಾಲೂ, ವೈಶ್ಯನ ಅನ್ನವು ಕೇವಲ ಅನ್ನವೂ, ಶೂದ್ರನ ಅನ್ನವು ರಕ್ತವೂ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೪೯. ವೈಶ್ವದೇವಹೋಮ, ದೇವತಾಪೂಜೆ, ಜಪ, ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮ ವೇದಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತವಾಗುವುದರಿಂದ ವಿಪ್ರಾನ್ನವು ಅಮೃತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೫೦. ವ್ಯವಹಾರಾನುಗುಣವಾದ ನ್ಯಾಯದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆಯಿಂದಲೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾನ್ನವು ಪಯೋನ್ನವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೫೧. ವೈಶ್ಯನು ತಾಡನ, ಬಂಧನ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಎತ್ತುಗಳ ಮೂಲಕ ಕರ್ಷಣಯಜ್ಞದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಅನ್ನವು ಅನ್ನವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೫೨. ಮೂಢನೂ, ಮದ್ಯಪಾನರತನೂ ಆದ ಶೂದ್ರನ ವೇದಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದ ಅನ್ನವು ರುಧಿರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ನ ವೃಥಾ ಶಪಥಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಲ್ಲೇಪ್ಯರ್ಥೇ ನರೋತ್ತಮಃ |
 ವೃಥಾ ಹಿ ಶಪಥಂ ಕುರ್ವನ್ನೇತ್ಯ ಚೇಹ ವಿನಶ್ಯತಿ || ೧೫೩ ||
 ಕಾಮನೀಷು ವಿನಾಹೇ ಚ ಗಮಾಂ ಭುಕ್ತೇ ಧನಕ್ಷಯೇ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಭೃಪಪತ್ತಾಚ ಶಪಥೈರ್ನಾಸ್ತಿ ಪಾತಕಂ || ೧೫೪ ||
 ಸತ್ಯೇನ ಶಾಪಯೇದ್ವಿಪ್ರಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಂ ವಾಹನಾಃ ಸುಯುಧೈಃ |
 ಗೋಬೀಜಕಾಂಚನೈರ್ವೈಶ್ಯಂ ಶೂದ್ರಂ ಸರ್ವೈಸ್ತುಪಾತಕೈಃ || ೧೫೫ ||
 ಅಗ್ನಿಂ ವಾಹಾರಯೇದೇನಮಪ್ಸು ಚೈನಂ ನಿಮಜ್ಜಯೇತ್ |
 ಸ್ವರ್ಶಯೇತ್ಪುತ್ರದಾರಾಣಾಂ ಶಿರಾಂಸ್ಯೇನಂ ಚ ವಾ ಪೃಥಕ್ || ೧೫೬ ||
 ನ ಯಮುಂ ಯಮುಮಿತ್ಯಾಹುರಾತ್ಮಾ ವೈ ಯಮ ಉಚ್ಯತೇ |
 ಆತ್ಮಾ ಸಂಯಮಿತೋ ಯೇನ ತಂ ಯಮುಃ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ || ೧೫೭ ||
 ನ ನಿಶ್ಚಿಂಶಸ್ತಥಾ ತೀಕ್ಷ್ಣಃ ಘನೇ ವಾ ದುರತಿಕ್ರಮಃ |
 ರಿಪುವಾ ನಿತ್ಯಸಂಕ್ರುದ್ಧೋ ಯಥಾತ್ಮಾ ದುರಧಿಷ್ಠಿತಃ || ೧೫೮ ||
 ಏಕಃ ಕ್ಷಮಾನತಾಂ ದೋಷೋ ನದ್ವಿತೀಯಃ ಕಥಂಚನ |
 ಯದೇನಂ ಕ್ಷಮಯಾ ಯುಕ್ತಮಶಕ್ತಂ ಮನ್ಯತೇ ಜನಃ || ೧೫೯ ||

೧೫೩. ಅಲ್ಪಕ್ಕಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಶಪಥಮಾಡಕೂಡದು. ವೃಥಾವಾಗಿ ಶಪಥಮಾಡುವವನು ಇಹಸಗಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಳಾಗುವನು.

೧೫೪. ಕಾಮಿನಿಯರು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿವಾಹ, ಗೋವುಗಳ ಆಹಾರ, ಧನನಾಶ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನುಗ್ರಹ ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಶಪಥಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಾಪವಿಲ್ಲ.

೧೫೫. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದಿಂದಲೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಲ್ಲಿ ವಾಹನ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ವೈಶ್ಯನಲ್ಲಿ ಗೋವು, ಬೀಜ, ಚಿನ್ನದಿಂದಲೂ, ಶೂದ್ರನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಶಪಥಮಾಡಬೇಕು.

೧೫೬. ಅಗ್ನಿಹರಣದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದಲೂ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುವುದರಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಂದಲೂ, ಪುತ್ರ, ಪತ್ನಿಯರ ಸ್ವರ್ಶದಿಂದ ವೈಶ್ಯನಿಂದಲೂ, ತಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಶೂದ್ರನಿಂದಲೂ ಶಪಥಮಾಡಬೇಕು.

೧೫೭. ಯಮನು ಯಮನಲ್ಲ. ಆತ್ಮನೇ ಯಮನು. ಆತ್ಮಸಂಯಮವುಳ್ಳವನನ್ನು ಯಮನೇನ ತಾನೆ ಮಾಡುವನು?

೧೫೮. ಸ್ವಾಧೀನವಾಗದ ಆತ್ಮದಂತೆ ಖಡ್ಗವೂ ತೀಕ್ಷ್ಣವಲ್ಲ. ಸರ್ಪವೂ ಶತ್ರುವೂ ಕ್ರುದ್ಧರಲ್ಲ.

೧೫೯. ಕ್ಷಮಾಶೀಲನನ್ನು ಜನರು ಅಶಕ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೊಂದೇ ದೋಷವು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೋಷವಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿರತಸ್ಯ ಮೋಕ್ಷೋ
ನಚೈವ ರಮ್ಯಾವಸಥಪ್ರಿಯಸ್ಯ ।

ನ ಭೋಜನಾಚ್ಛಾದನತತ್ಪರಸ್ಯ
ನ ಲೋಕವಿತ್ತಗ್ರಹಣೇ ರತಸ್ಯ

॥ ೧೬೦ ॥

ಏಕಾಂತಶೀಲಸ್ಯ ಸದೈವ ತಸ್ಯ
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಪ್ರೀತಿನಿವರ್ತಕಸ್ಯ ।

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಯೋಗೇ ಗತಮಾನಸಸ್ಯ
ಮೋಕ್ಷೋ ಧ್ರುವಂ ನಿತ್ಯಮಹಿಂಸಕಸ್ಯ

॥ ೧೬೧ ॥

ಕ್ಷೇಪಕಾಂತಶೀಲತ್ವನಿಹಾಸ್ತಿ ಪುಂಸಃ
ಕ್ಷಚೇಂದ್ರಿಯಪ್ರೀತಿನಿವೃತ್ತಿರಸ್ತಿ ।

ಕ್ಷಯೋಗಯುಕ್ತಃ ಕ್ಷಚ ದೈವತೇಜ್ಯಾ
ಕಾಶ್ಯಾಂ ವಿನೈಭಿಃ ಸಹಜೇನ ಮುಕ್ತಃ

॥ ೧೬೨ ॥

ವಿಶ್ವೇಶಸಂಶೀಲನಮೇವ ಯೋಗ
ಸ್ತಪಶ್ಚ ವಿಶ್ವೇಶಪುರೀನಿವಾಸಃ ।

ವ್ರತಾನಿ ದಾನಂ ನಿಯಮಾ ಯಮಾಶ್ಚ
ಸ್ನಾನಂ ದ್ಯುನದ್ಯಾಂ ಯದುದಗ್ವಹಾಯಾಂ

॥ ೧೬೩ ॥

ಸ್ಯಂದ ಉವಾಚ :-

ನ್ಯಾಯಾಗತಧನಸ್ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನನಿಷ್ಕೋತಿಥಿಪ್ರಿಯಃ ।

ಶ್ರಾದ್ಧಕೃತ್ಸತ್ಯನಾದೀ ಚ ಗೃಹಸ್ಥೋಽಪೀಹ ಮುಚ್ಯತೇ

॥ ೧೬೪ ॥

೧೬೦. ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನಿಗೂ, ಸುಂದರವಾದ ಮನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಿಗೂ, ಭೋಜನಾಚ್ಛಾದನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಿಗೂ, ಜನರ
ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೬೧. ನಿಯಮಶೀಲನೂ, ದೇವಭಕ್ತನೂ, ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲ
ದವನೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಾಸಕ್ತನೂ, ಹಿಂಸೆಮಾಡದವನೂ ಆದವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ
ವಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು.

೧೬೨. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿಯಮಶೀಲತೆಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯ
ನಿಗ್ರಹವೂ, ಯೋಗವೂ, ದೈವತಪೂಜೆಯೂ ಹೇಗುಂಟಾಗುವುದು? ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ
ಇವುಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೧೬೩. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶಧ್ಯಾನವೇ ಯೋಗವು. ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದೇ
ತಪಸ್ಸು. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದೇ ವ್ರತ, ದಾನ, ನಿಯಮ ಮತ್ತು
ಯಮಗಳು.

೧೬೪. ಸ್ಯಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಹಣವನ್ನು

ದೀನಾಃಂಧಕೃಪಣಾರ್ಥಿಭ್ಯೋ ದತ್ವಾಃನ್ನಾನಿ ವಿಶೇಷತಃ ।

ಕೃತ್ವಾ ಗಾರ್ಹಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಗೃಹಸ್ಥಃ ಶ್ರೇಯ ಆಪ್ನುಯಾತ್ ॥೧೬೫॥

ಇತ್ಥಮಾಚರತಾಂ ಪುಂಸಾಂ ಕಾಶೀನಾಥಃ ಪ್ರಸೀದತಿ ।

ಕಾಶೀನಾಥಪ್ರಸಾದೇನ ಕಾಶೀಪ್ರಾಪ್ತಿಸ್ತು ಮೋಕ್ಷಕೃತ್ ॥ ೧೬೬ ॥

ಸ ಸರ್ವತೀರ್ಥಸುಸ್ನಾತಃ ಸ ಸರ್ವಕ್ರತುದೀಕ್ಷಿತಃ ।

ಸ ದತ್ತಸರ್ವದಾನಸ್ತು ಕಾಶೀ ಯೇನ ನಿಷೇವಿತಾ ॥ ೧೬೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮನಿರೂಪಣಂ”
ನಾಮ ಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಸಂಪಾದಿಸುವವನೂ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನನಿರತನೂ, ಅತಿಥಿಸ್ಥಿಯನೂ, ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡುವವನೂ, ಸತ್ಯವಾದಿಯೂ ಆದ ಗೃಹಸ್ಥನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೬೫. ಗೃಹಸ್ಥನು, ದೀನರು, ಕುರುಡರು, ಕೃಪಣರು, ಅರ್ಥಿಗಳು ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನ್ನದಾನಮಾಡಿ ಗೃಹ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೬೬. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಕಾಶೀನಾಥನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ಆ ಕಾಶೀನಾಥನಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಾಶೀವಾಸವು ಲಭಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೬೭. ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವನು ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನೂ, ಸಮಸ್ತಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಗೊಂಡವನೂ, ಸಕಲ ದಾನಗಳನ್ನಿತ್ತವನೂ ಆಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮನಿರೂಪಣಂ”ವೆಂಬ
ನಲವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಅಧ್ಯೈಕಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಯೋಗಾಖ್ಯಾನಂ

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಉಷಿತ್ವೈವಂ ಗೃಹೇ ವಿಪ್ರೋ ದ್ವಿತೀಯಾದಾಶ್ರಮಾತ್ಪರಂ ।
 ವಲೀಪಲಿತಸಂಯುಕ್ತಸ್ತುತೀಯಾಶ್ರಮಮಾವಿಶೇತ್ ॥ ೧ ॥
 ಅಪತ್ಯಾಪತ್ಯಮಾಲೋಕ್ಯ ಗ್ರಾಮ್ಯಾಹಾರಾನ್ನಿಸೃಜ್ಯ ಚ ।
 ಪತ್ತೀಂ ಪುತ್ರೇಷು ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ಪತ್ನ್ಯಾ ವಾ ವನಮಾವಿಶೇತ್ ॥ ೨ ॥
 ವಸಾನಶ್ಚರ್ಮಚೀರಾಣಿ ಸಾಂಗ್ನಿಮುನ್ಯನ್ನವರ್ತನಃ ।
 ಜಟೀ ಸಾಯಂ ಪ್ರಗೇಸ್ನಾಯಿಾ ಸ್ಮಶ್ರುಲೋ ನಖಲೋಮುಚ್ಯತ್ ॥ ೩ ॥
 ಶಾಕಮೂಲಫಲೈರ್ವಾಫಲಿ ಪಂಚಯಜ್ಞಾನ್ನ ಹಾಪಯೇತ್ ।
 ಅಮ್ಮೂಲಫಲಭಿಕ್ಷ್ವಾಭಿರರ್ಚಯೇದ್ಭಿಕ್ಷು ಕಾಂತಿಧೀನ್ ॥ ೪ ॥
 ಅನಾದಾತಾ ಚ ದಾತಾ ಚ ದಾಂತಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯತತ್ಪರಃ ।
 ನೈತಾನಿಕಂ ಚ ಜುಹುಯಾದಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಯಥಾವಿಧಿ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಯೋಗಾಖ್ಯಾನ

೧. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೀಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಎರಡನೆಯ ಆಶ್ರಮವನ್ನನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಸುಕ್ಕು, ನೆರೆತ ಕೂದಲುಗಳು ಬಂದಬಳಿಕ ಮೂರನೆಯದಾದ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೨. ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿ ಗ್ರಾಮ್ಯಾಹಾರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪುತ್ರರಲ್ಲಿರಿಸಿ ಅಥವಾ ಅವಳೊಡನೆ ಕಾಡನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು.

೩-೪. ಚರ್ಮ, ನಾರುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನುಟ್ಟವನೂ, ಅಗ್ನಿಸಹಿತನೂ, ಮುನಿಗಳ ಅನ್ನವಾದ ಕಂದಮೂಲಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುವವನೂ, ಜಟಾಧಾರಿಯೂ, ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವನೂ, ಗಡ್ಡವಾಸೆಗಳನ್ನೂ, ಉಗುರು, ರೋಮಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸದವನಾಗಿ, ಶಾಕ, ಮೂಲ, ಫಲಗಳಿಂದಲಾದರೂ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ನೀರು, ಗೆಣಸು, ಫಲಗಳ ಭಿಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ಭಿಕ್ಷುಕರು, ಅತಿಥಿ ಇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

೫. ದಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಗ್ರಹಿಸದವನೂ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳವನೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನನಿರತನೂ ಆಗಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು.

ಮುನ್ಯನ್ನೈಃ ಸ್ವಯಮಾನೀತೈಃ ಪುರೋಡಾಶಾಂಶ್ಚ ನಿರ್ವಪೇತ್ |
 ಸ್ವಯಂಕೃತಂ ಚ ಲವಣಂ ಖಾದೇತ್ಸ್ನೇಹಂ ಫಲೋದ್ಭವಂ || ೬ ||
 ವರ್ಜಯೇಚ್ಛೇಲುತಿಗ್ರಾ ಚ ಕನಕಂ ಪಲಲಂ ಮಧು |
 ಮುನ್ಯನ್ನಮಾಶ್ವಿನೇ ಮಾಸಿ ತ್ಯಜೇದ್ಯತ್ಸಾರ್ವಸಂಚಿತಂ || ೭ ||
 ಗ್ರಾಮ್ಯಾಣಿ ಫಲಮೂಲಾನಿ ಫಾಲಜಾನ್ಮಂ ಚ ಸಂತ್ಯಜೇತ್ |
 ದಂತೋಲೂಖಲಕೋ ವಾಸ್ಯಾದಶ್ಚಕುಟ್ಮೋಽಥವಾ ಭವೇತ್ || ೮ ||
 ಸದ್ಯಃ ಪ್ರಕ್ಷಾಲಕೋ ವಾಸ್ಯಾದಥವಾ ಮಾಸಸಂಚಯಿಾ |
 ತ್ರಿಷಡ್ವಾದಶಮಾಸಾನ್ಮಫಲಮೂಲಾದಿಸಂಗ್ರಹೀ || ೯ ||
 ನಕ್ಶಾಶ್ಚೇಕಾಂತರಾಶೀ ವಾ ಷಷ್ಠಕಾಲಾಶನೋಪಿ ವಾ |
 ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತೇ ವಾ ಸ್ಯಾತ್ಪಕ್ಷಭುಗ್ವ್ಯಾಥ ಮಾಸಭುಕ್ || ೧೦ ||
 ವೈಖಾನಸಮತಸ್ಥಸ್ತು ಫಲಮೂಲಾಶನೋಪಿ ವಾ |
 ತಪಸಾ ಶೋಷಯೇದ್ವೇಹಂ ಸಿತೃನ್ದೇವಾಂಶ್ಚ ತರ್ಪಯೇತ್ || ೧೧ ||
 ಅಗ್ನಿಮಾತ್ರನಿ ಚಾಧಾಯ ವಿಚರೇದನಿಕೇತನಃ |
 ಭಿಕ್ಷಯೇತ್ಪ್ರಾಣಯಾತ್ರಾರ್ಥಂ ತಾಪಸಾನ್ವನವಾಸಿನಃ || ೧೨ ||

೬. ತಾನೇ ತಂದ ನವಣೆಗಳಿಂದ ಪುರೋಡಾಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತಾನೇ ಮಾಡಿದ ಉಪ್ಪನ್ನೂ, ಫಲದಿಂದಾದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

೭. ಚಳ್ಳೆಕಾಯಿ, ನುಗ್ಗೆಕಾಯಿ, ಶಿಲೀಂಧ್ರ, ಮಾಂಸ, ಜೇನು, ಇವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಆಶ್ವಯುಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟ ನವಣೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು.

೮-೯. ಗ್ರಾಮ್ಯವಾದ ಫಲಮೂಲಗಳನ್ನೂ, ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಉತ್ತು ಬೆಳೆದ ಭತ್ತ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಹಳ್ಳಿ ಒರಳಾಗುಳ್ಳವನೂ, ಕಲ್ಲೆ ಒನಕೆಯಾಗುಳ್ಳವನೂ ಆಗಬೇಕು. ಕೂಡಲೆ ಮುಗಿಯುವ ಆಹಾರವುಳ್ಳವನಾಗಲಿ, ಒಂದು, ಮೂರು, ಆರು ಅಥವಾ ಹನ್ನೆರಡುತಿಂಗಳ ಅನ್ನ, ಫಲ, ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವವನಾಗಲಿ ಆಗಬೇಕು.

೧೦. ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಭುಂಜಿಸುವವನಾಗಲಿ, ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ದಿನ ಊಟಮಾಡುವವನಾಗಲಿ, ಆರನೆಯ ಯಾಮದಲ್ಲಿ ಭುಂಜಿಸುವವನಾಗಲಿ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವುಳ್ಳವನಾಗಲಿ, ಪಕ್ಷ ಅಥವಾ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಭುಂಜಿಸುವವನಾಗಲಿ ಆಗಬೇಕು.

೧೧. ವೈಖಾನಸನಾಗಿ ಫಲಮೂಲಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಒಣಗಿಸುತ್ತ ದೇವಸಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಬೇಕು.

೧೨. ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವರ ವನವಾಸಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡಬೇಕು.

ಗ್ರಾಮಾದಾನೀಯ ವಾಶ್ವೀಯಾದಷ್ಟೌ ಗ್ರಾಸಾನ್ವಸನ್ವನೇ |
 ಇತ್ಥಂ ವನಾಶ್ರಮೀ ನಿಪ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೩ ||
 ಅತಿವಾಹ್ಯಾಯುಷೋ ಭಾಗಂ ತೃತೀಯಮತಿ ಕಾನನೇ |
 ಆಯುಷಸ್ತು ತುರೀಯಾಂಶೇ ತೃತ್ವಾ ಸಂಗಾನ್ವರಿವ್ರಜೇತ್ || ೧೪ ||
 ಋಣತ್ರಯಮಸಂಶೋದ್ಯ ತ್ವನುತ್ಪಾದ್ಯ ಸುತಾನಪಿ |
 ತಥಾ ಯಜ್ಞಾನಿಷ್ಪಾಚ ಮೋಕ್ಷಮಿಚ್ಛನ್ವಜತ್ಯಧಃ || ೧೫ ||
 ಮನಾಗಪಿ ನ ಭೂತಾನಾಂ ಯಸ್ಮಾದುತ್ಪದ್ಯತೇ ಭಯಂ |
 ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ತಸ್ಯೇಹ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತ್ಯಭಯಂ ಸದಾ || ೧೬ ||
 ಏಕ ಏವ ಚರೇನ್ನಿತ್ಯಮನಗ್ನಿ ರನಿಕೇತನಃ |
 ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಮಸಹಾಯಃ ಸ್ಯಾದ್ಗಾಮಮನ್ಯಾರ್ಥಮಾಶ್ರಯೇತ್ || ೧೭ ||
 ಜೀವಿತಂ ಮರಣಂ ವಾಫ ನಾಭಿಕಾಂಕ್ಷೇತ್ತ್ವಚಿದ್ಯತಿ |
 ಕಾಲಮೇವ ಪ್ರತೀಕ್ಷೇತ ನಿರ್ದೇಶಂ ಭೃತಕೋ ಯಥಾ || ೧೮ ||
 ಸರ್ವತ್ರ ಮಮತಾಶೂನ್ಯಃ ಸರ್ವತ್ರ ಮಮತಾಯುತಃ |
 ವೃಕ್ಷಮೂಲನಿಕೇತಶ್ಚ ಮುಮುಕ್ಷುರಿಹ ಶಸ್ಯತೇ || ೧೯ ||

೧೩. ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಎಂಟು ಕಬಳಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಾನಪ್ರಸ್ಥನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು.

೧೪. ಹೀಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಯುಸ್ಸಿನ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಗವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಬೇಕು.

೧೫. ಋಣತ್ರಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆಯದೆ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಪತಿತನಾಗುವನು.

೧೬. ಯಾವನಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನಿಗೆ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೧೭. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯಕರೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ, ಮನೆಯೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ ಒಬ್ಬನೇ ಸಂಚರಿಸಬೇಕು. ಅನ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೧೮. ಯತಿಯು ಬದುಕನ್ನಾಗಲಿ, ಮರಣವನ್ನಾಗಲಿ ಬಯಸಬಾರದು. ಕೆಲಸಮಾಡುವವನು ಸಂಬಳದ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

೧೯. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಸಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ, ವೃಕ್ಷಮೂಲವಾಸಿಯೂ ಆದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಉತ್ತಮನು.

ಧ್ಯಾನಂ ಶೌಚಂ ತಥಾ ಭಿಕ್ಷ್ವಾ ನಿತ್ಯಮೇಕಾಂತಶೀಲತಾ |
ಯತೇಶ್ಚತ್ವಾರಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂಚಮಂ ನೋಪಪದ್ಯತೇ || ೨೦ ||
ವಾರ್ಷಿಕಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ಮಾಸಾನ್ವಿಹರೇನ್ನ ಯತಿಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
ಬೀಜಾಂಕುರಾಣಾಂ ಜಂತುನಾಂ ಹಿಂಸಾ ತತ್ರ ಯತೋ ಭವೇತ್ || ೨೧ ||
ಗಜೇಶ್ವರಿಹರನ್ವಂತೂನ್ವಿಬೇತ್ತಂ ವಸ್ತ್ರಶೋಧಿತಂ |
ವಾಚಂ ವದೇದನುದ್ವೇಗಾಂ ನ ಕ್ರುಧೈತ್ಯೇನಚಿತ್ಕೃಚಿತ್ || ೨೨ ||
ಚರೇದಾತ್ಮಸಹಾಯಶ್ಚ ನಿರಪೇಕ್ಷೋ ನಿರಾಶ್ರಯಃ |
ನಿತ್ಯಮಧ್ಯಾತ್ಮನಿರತೋ ನೀಚಕೇಶನಖೋ ವಶೀ || ೨೩ ||
ಕುಸುಂಭಂ ವಾಸದಂಡಾಢ್ಯೋ ಭಿಕ್ಷ್ವಾಶೀ ಖ್ಯಾತಿವರ್ಜಿತಃ |
ಅಲಾಬುದಾರುನ್ಮದ್ವೇಣು ಪಾತ್ರಂ ಶಸ್ತ್ರಂ ನ ಸಂಚಮಂ || ೨೪ ||
ನ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ತೈಜಸಾಂ ಪಾತ್ರಂ ಭಿಕ್ಷುಕೇಣ ಕದಾಚನ |
ವರಾಟಕೇ ಸಂಗೃಹೀತೇ ತತ್ರ ತತ್ರ ದಿನೇ ದಿನೇ || ೨೫ ||
ಗೋಸಹಸ್ರವಧಂ ಪಾಪಂ ಶ್ರುತಿರೇಷಾ ಸನಾತನೀ |
ಹೃದಿ ಸನ್ನೇಹಭಾವೇನ ಚೇದ್ರಕ್ಷೇತ್ಪ್ರಿಯಮೇಕದಾ || ೨೬ ||

೨೦. ಯತಿಗೆ ಧ್ಯಾನ, ಶೌಚ, ಭಿಕ್ಷುತ್ವ, ಏಕಾಂತವಾಸ ಈ ನಾಲ್ಕೇ ಕರ್ಮಗಳು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುವು. ಐದನೆಯದು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೨೧. ಮಳೆಗಾಲದ ನಾಲ್ಕುತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಜಾಂಕುರಗಳೂ, ಜಂತುಗಳೂ ಹಾಳಾಗುವುದರಿಂದ ಯತಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಬಾರದು.

೨೨. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಾಗದಂತೆ ಸಂಚರಿಸಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ವ್ಯಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದ ಮಾತನ್ನಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದು.

೨೩. ಆತ್ಮಸಹಾಯಮಾತ್ರವುಳ್ಳವನೂ, ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಆಶ್ರಯ ರಹಿತನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿರತನೂ, ಸಂಸ್ಕರಿಸದ ಕೇಶ ನಖಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸ್ವಾಧೀನನೂ ಆಗಿ ಸಂಚರಿಸಬೇಕು.

೨೪. ಅಲ್ಲದೆ, ಯತಿಯಾದವನು ಕುಸುಂಭ (ಕಾವಿ) ವಸ್ತ್ರಧಾರಿಯೂ, ದಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿದವನೂ, ಭಿಕ್ಷುನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುವವನೂ, ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಬಯಸದವನೂ ಆಗಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಸೋರೆ, ಮರ, ಮಣ್ಣು, ಬಿದಿರಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುವು. ಐದನೆಯದಾವುದೂ ಉಚಿತವಲ್ಲ.

೨೫-೨೬. ಸನ್ನ್ಯಾಸಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಲೋಹಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಕೂಡದು. ಕವಡೆಯ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಆಯಾ ದಿನ ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಂದ ಪಾಪವು ಸಂಭವಿಸುವುದು ಎಂದು ಸನಾತನ

ಕೋಟಿದ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಂ ಕುಂಭೀಪಾಕೇ ನ ಸಂಶಯಃ |

ಏಕಕಾಲಂ ಚರೇದ್ಭೈಕ್ಷ್ಯಂ ನ ಕುರ್ಯಾತ್ತತ್ತ್ವ ವಿಸ್ತರಂ || ೨೭ ||

ವಿಧಾನೋ ಸನ್ನಮುಸಲೇ ವ್ಯಂಗಾರೇ ಭುಕ್ತವಜ್ಜನೇ |

ವೃತ್ತೇ ಶರಾವಸಂಸಾತೇ ಭಿಕ್ಷಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಚರೇದ್ಯತಿಃ || ೨೮ ||

ಅಲ್ಪಾಹಾರೋ ರಹಃ ಸ್ಥಾಯಾಷ್ವಿಂದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಷ್ವಲೋಲುಪಃ |

ರಾಗದ್ವೇಷವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಭಿಕ್ಷು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಹಾ ಯ ಕಲ್ಪತೇ || ೨೯ ||

ಆಶ್ರಮೇ ತು ಯತೀರ್ಯಸ್ಯ ಮುಹೂರ್ತಮಪಿ ವಿಶ್ರಮೇತ್ |

ಕಿಂ ತಸ್ಯಾನೇಕತಂತ್ರೇಣ ಕೃತಕೃತ್ಯಃ ಸ ಚಾಯತೇ || ೩೦ ||

ಸಂಚಿತಂ ಯದ್ಗೃಹಸ್ಥೇನ ಪಾಪಮಾಮರಣಾಂತಿಕಂ |

ದಿಧಕ್ಷ್ಯತಿ ಹಿ ತತ್ಸರ್ವಮೇಕರಾತ್ರೋಷಿತೋ ಯತಿಃ || ೩೧ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜರಾಭಿಭವನಮಸಹ್ಯಂ ರೋಗಸೀಡಿತಂ |

ದೇಹತ್ಯಾಗಂ ಪುನರ್ಗರ್ಭಂ ಗರ್ಭಕ್ಷೇಶಂ ಚ ದಾರುಣಂ || ೩೨ ||

ನಾನಾಯೋನಿನಿವಾಸಂ ಚ ವಿಯೋಗಂ ಚ ಪ್ರಿಯೈಃ ಸಹಃ |

ಅಪ್ರಿಯೈಃ ಸಹ ಸಂಯೋಗಮಧರ್ಮಾದ್ಬಾಹುಸಂಭವಂ || ೩೩ ||

ಶ್ರುತಿಯು ಸಾರುತ್ತಿರುವುದು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮದಿಂದ ಒಂದುಸಾರಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಾಣಬಾರದು.

೨೭. ಹಾಗೆ ಕಂಡರೆ ಎರಡುಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಗಳಕಾಲ ಕುಂಭೀಪಾಕ ನರಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು. ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಒಂದುಹೊತ್ತುಮಾತ್ರ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಾರದು.

೨೮. ಗೃಹಸ್ಥನ ಮನೆಯು ಧೂಮರಹಿತವೂ, ಒನಕೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಮುಗಿದಿರುವುದೂ, ಕೆಂಡವಿಲ್ಲದುದೂ, ಜನರು ಭೋಜನಮಾಡಿರುವುದೂ ಆದಮೇಲೆ ಯತಿಯು ನಿತ್ಯವೂ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೯. ಸ್ವಲ್ಪಾಹಾರವುಳ್ಳವನೂ, ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿರುವವನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ರಾಗದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದವನೂ ಆದ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಹನಾಗುವನು.

೩೦. ಯಾವನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಯತಿಯು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದೇನುಪ್ರಯೋಜನ? ಅವನು ಧನ್ಯನೇ ಆಗುವನು.

೩೧. ಗೃಹಸ್ಥನು ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಸಂಚಿತವಾದ ಪಾಪವು ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ವಾಸಿಸಿದ ಯತಿಯು ನಿವಾರಿಸುವನು.

೩೨-೩೩. ಮಾನವನು ಜರಾಕ್ರಮಣ, ಅಸಹ್ಯರೋಗಸೀಡೆ, ದೇಹತ್ಯಾಗ, ಮರಳಿ ಗರ್ಭ, ದಾರುಣ ಗರ್ಭದಾಃಖ, ಅನೇಕ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ, ಪ್ರಿಯಾ

ಪುನರ್ನಿರಯಸಂವಾಸಂ ನಾನಾನರಕಯಾತನಾಃ |

ಕರ್ಮದೋಷಸಮುದ್ಭೂತಾ ನೃಣಾಂ ಗತಿರನೇಕಧಾ || ೩೪ ||

ದೇಹೇಷ್ಟನಿತ್ಯತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಿತ್ಯತಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನಃ |

ಕುರ್ವೀತ ಮುಕ್ತಯೇ ಯೋಗಂ ಯತ್ರಯತ್ರಾಶ್ರಮೇ ರತಃ || ೩೫ ||

ಕರಪಾತ್ರಿತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರವಿವರ್ಜಿತಾ |

ತೇಷಾಂ ಶತಗುಣಂ ಪುಣ್ಯಂ ಭವತ್ಯೇವ ದಿನೇದಿನೇ || ೩೬ ||

ಅಶ್ರಮಾಂಶ್ಚತುರಸ್ತ್ವೇನಂ ಕ್ರಮಾದಾಸೇವ್ಯ ಪಂಡಿತಃ |

ನಿದ್ವಂದ್ವಸ್ತುಕ್ತಸಂಗಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ || ೩೭ ||

ಅಸಂಯತಃ ಕುಬುದ್ಧೀನಾನಾತ್ಮಾ ಬಂಧಾಯ ಕಲ್ಪತೇ |

ಧೀಮದ್ಭಿಃ ಸಂಯತಃ ಸೋಽಪಿ ಪದಂ ದದ್ಯಾದನಾನುಯಂ || ೩೮ ||

ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತಿಪುರಾಣಂಚ ವಿದ್ಯೋಪನಿಷದಸ್ತಥಾ |

ಶ್ಲೋಕಾಃ ಸೂತ್ರಾಣಿ ಭಾಷ್ಯಾಣಿ ಯಚ್ಚಾನ್ಯದ್ವಾಜ್ಞಯಂ ಕ್ವಚಿತ್ || ೩೯ ||

ನೇದಾಸನುವಚನಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ತಪೋ ದಮಃ |

ಶ್ರದ್ಧೋಪವಾಸಃ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮಾತ್ಮನೋ ಜ್ಞಾನಹೇತವಃ || ೪೦ ||

ಸಹಿ ಸರ್ವೈರ್ವಿಜ್ಞಾಸ್ಯ ಆತ್ಮೈವಾಶ್ರಮವರ್ತಿಭಿಃ |

ಶ್ರೋತವ್ಯಸ್ತ್ವಥ ಮಂತವ್ಯೋ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಶ್ಚ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೪೧ ||

ವಿಯೋಗ, ಅಹಿತಸಹವಾಸ, ಅಧರ್ಮದಿಂದಂಟಾದ ದುಃಖ, ಮರಳಿ ನರಕ ವಾಸ, ಅನೇಕ ನರಕಯಾತನೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮದೋಷದಿಂದಂಟಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ, ನಶ್ವರದೇಹವನ್ನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿತ್ಯನಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಅಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

೩೬. ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಕೈಯನ್ನೇ ಪಾತ್ರೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನೂರರಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು.

೩೭. ಪಂಡಿತನು ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಅಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರಾಗದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದವನೂ, ಸಂಗರಹಿತನೂ ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೩೮. ನಿಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡದ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗಳ ಆತ್ಮಗಳು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗುವುದು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ವಿಧ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಆ ಆತ್ಮವೇ ಮೋಕ್ಷಪದವಿ ಯನ್ನೀಯುವುದು.

೩೯-೪೧. ಶ್ರುತಿ, ಸ್ತೃತಿ, ಪುರಾಣ, ವಿದ್ಯಾ, ಉಪನಿಷತ್ತು, ಶ್ಲೋಕ, ಸೂತ್ರ, ಭಾಷ್ಯ, ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಇನ್ನೂ ಇತರ ವಾಚ್ಯಯಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ತಪಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಉಪವಾಸ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇವುಗಳೂ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು. ಸಮಸ್ತಾಶ್ರಮಗಳೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಕೇಳಬೇಕು, ಮನನಮಾಡಬೇಕು, ನೋಡಬೇಕು.

ಆತ್ಮಜ್ಞಾನೇನ ಮುಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ತಚ್ಚ ಯೋಗಾದ್ಯತೇ ನ ಹಿ |
 ಸ ಚ ಯೋಗಶ್ಚಿರಂ ಕಾಲಮಭ್ಯಾಸಾದೇವ ಸಿದ್ಧ್ಯತಿ || ೪೨ ||
 ನಾಸಂಖ್ಯಸಂಶ್ರಯಾದ್ಯೋಗೋ ನ ನಾನಾಗ್ರಂಥಚಿಂತನಾತ್ |
 ನ ದಾನೈರ್ನ ವ್ರತೈರ್ನಾಪಿ ನ ತಪೋಭಿರ್ನಾ ಮಖ್ಯಃ || ೪೩ ||
 ನ ಚ ಪದ್ಮಾಸನಾದ್ಯೋಗೋ ನವಾ ಘ್ರಾಣಾಗ್ರವೀಕ್ಷಣಾತ್ |
 ನ ಶೌಚೇನ ನ ಮೌನೇನ ನ ಮಂತ್ರಾರಾಧನೈರಪಿ || ೪೪ ||
 ಅಭಿಯೋಗಾತ್ಸದಾಭ್ಯಾಸಾತ್ಪ್ರತ್ಯೇವ ಚ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ |
 ಪುನಃ ಪುನರನಿರ್ವದಾತ್ಪ್ರಿದ್ಧ್ಯೇದ್ಯೋಗೋ ನ ಚಾನ್ಯಥಾ || ೪೫ ||
 ಆತ್ಮಕ್ರೀಡಸ್ಯ ಸತತಂ ಸದಾತ್ಮಮಿಥುನಸ್ಯ ಚ |
 ಆತ್ಮನೈವ ಸುತೃಪ್ತಸ್ಯ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿರ್ನ ದೂರತಃ || ೪೬ ||
 ಆತ್ಮಾತ್ಮವ್ಯತಿರೇಕೇಣ ದ್ವಿತೀಯಂ ಯೋಗ ನ ಪಶ್ಯತಿ |
 ಆತ್ಮಾರಾಮಃ ಸ ಯೋಗೀಂದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮೀಭೂತೋ ಭವೇದಿಹ || ೪೭ ||
 ಸಂಯೋಗಸ್ತ್ವಾತ್ಮಮನಸೋರ್ಯೋಗ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ |
 ಪ್ರಾಣಾಪಾನಸಮಾಯೋಗೋ ಯೋಗ ಇತ್ಯಪಿ ಕೈಶ್ಚ ನ || ೪೮ ||

೪೨. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಆ ಜ್ಞಾನವು ಯೋಗ ವಿಲ್ಲದೆ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಕಾಲದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

೪೩-೪೪. ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ದಾನ, ವ್ರತ, ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ ಪದ್ಮಾಸನ ದಿಂದಲೂ, ಮೂಗಿನ ತುದಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಶೌಚ, ಮೌನ, ಮಂತ್ರ, ಪೂಜೆಗಳಿಂದಲೂ ಯೋಗವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೪೫. ಯೋಗವು ಆಸಕ್ತಿ, ಸತತಾಭ್ಯಾಸ, ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು. ಬೇರೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೪೬. ಆತ್ಮಾರಾಮನಿಗೂ, ಆತ್ಮೈಕ್ಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಿಗೂ, ಆತ್ಮತೃಪ್ತನಿಗೂ ಬೇರೆಗೆ ಯೋಗವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

೪೭. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಎರಡನೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಾಣದಿರುವ ಆತ್ಮಾರಾಮನಾದ ಯೋಗೀಂದ್ರನು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪೮. ಕೆಲವು ಮಂದಿ ವಿಧ್ವಾಂಸರು ಆತ್ಮಮನಸ್ಸುಗಳ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಯೋಗವೆನ್ನುವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪ್ರಾಣಾಪಾನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಯೋಗ ವೆಂದು ಹೇಳುವರು.

ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಸಂಯೋಗೋ ಯೋಗ ಇತ್ಯಪ್ಯಪಂಡಿತೈಃ |
 ವಿಷಯಾಸಕ್ತಚಿತ್ತಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಂ ಮೋಕ್ಷಶ್ಚ ದೂರತಃ || ೪೯ ||
 ದುರ್ನಿವಾರಾಮನೋವೃತ್ತಿಯರ್ವತ್ಸಾ ನ ನಿವರ್ತತೇ |
 ಕಿಂ ವದಂತ್ಯಪಿ ಯೋಗಸ್ಯ ತಾವನ್ನೇದೀಯಸೀ ಕುತಃ || ೫೦ ||
 ವೃತ್ತಿಹೀನಂ ಮನಃ ಕೃತ್ವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿ |
 ಏಕೀಕೃತ್ಯ ವಿಮುಚ್ಯೇತ ಯೋಗಯುಕ್ತಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ || ೫೧ ||
 ಬಹಿರ್ಮುಖಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕೃತ್ವಾ ಖಾನ್ಯಂತರಾಣಿ ನೈ |
 ಮನಸ್ಯೇವೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಂ ಮನಶ್ಚಾತ್ಮಾನಿ ಯೋಜಯೇತ್ || ೫೨ ||
 ಸರ್ವಭಾವವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಂ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ನ್ಯಸೇತ್ |
 ಏತದ್ಧ್ಯಾನಂ ಚ ಯೋಗಶ್ಚ ಶೇಷೋನ್ಯೋ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತರಃ || ೫೩ ||
 ಯನ್ನಾಸ್ತಿ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ತದಸ್ತೀತಿ ವಿರುದ್ಧತೇ |
 ಕಥ್ಯಮಾನಂ ತದನ್ಯಸ್ಯ ಹೃದಯೇ ನಾಸ್ತಿವತ್ಸೃತೇ || ೫೪ ||
 ಸ್ವ ಸಂವೇದ್ಯಂ ಹಿ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ ಕುಮಾರೀಸ್ತ್ರೀಸುಖಂ ಯಥಾ |
 ಅಯೋಗೀ ನೈವ ತದ್ವೇತ್ತಿ ಜಾತ್ಯಂಧ ಇವ ವರ್ತಿಕಾಂ || ೫೫ ||

೪೯. ಮೂಢರು ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಯೋಗವೆನ್ನುವರು.
 ವಿಷಯಾಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಮೋಕ್ಷಗಳು ದೂರವಾಗುವುವು.

೫೦. ತಡೆಯಲಾರದ ಮನೋವೃತ್ತಿಯು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಯೋಗದ
 ಸಮಾಚಾರವು ಹೇಗೆತಾನೆ ಹತ್ತಿರಬರುವುದು.

೫೧. ವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಏಕೀಕರಿಸಿ
 ದವನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಅವನು ಯೋಗಯುಕ್ತನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೫೨. ಬಹಿರ್ಮುಖಗಳಾಗಿರುವ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಮುಖ
 ಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರಿಸಬೇಕು.

೫೩. ಸಾಕ್ಷಿತ್ವಾದಿ ಸಕಲ ಭಾವಮುಕ್ತನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮ
 ನಲ್ಲಿಡುವುದೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗಗಳು. ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರವೇ ಸರಿ.

೫೪. ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಇದೆಯೆಂದರೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದು.
 ಅದನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ.

೫೫. ಬ್ರಹ್ಮನು ಯೋಗಗಳಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯಲರ್ಹನು. ಯೋಗಿ
 ಅಲ್ಲದವನು ಕುಮಾರಿಯು ಸ್ತ್ರೀಸೌಖ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವಂತೆಯೂ, ಕುರುಡನು
 ದೀಪಜ್ವಾಲೆಯನ್ನರಿಯದಿರುವಂತೆಯೂ ಧ್ಯಾನಾದಿ ಯೋಗಗಮ್ಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
 ನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿತ್ಯಾಭ್ಯಸನಶೀಲಸ್ಯ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯಂ ಹಿ ತದ್ಭವೇತ್ |
 ತತ್ಸೂಕ್ಷ್ಮತ್ವಾದನಿರ್ದೇಶ್ಯಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸನಾತನಂ || ೫೬ ||
 ಕ್ಷಣಮಪ್ಯೇಕಮುದಕಂ ಯಥಾ ನ ಸ್ಥಿರತಾಮಿಯಾತ್ |
 ನಾತಾಹತಂ ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ ತಸ್ಮಾತ್ತಸ್ಯ ನ ವಿಶ್ವಸೇತ್ || ೫೭ ||
 ಅತೋಽನಿಲಂ ನಿರುಂಧೀತ ಚಿತ್ತಸ್ಯ ಸ್ಥೈರ್ಯಹೇತವೇ |
 ಮರುನ್ನಿರೋಧನಾರ್ಥಾಯ ಷಡಂಗಂ ಯೋಗಮಭ್ಯಸೇತ್ || ೫೮ ||
 ಆಸನಂ ಪ್ರಾಣಸಂರೋಧಃ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಶ್ಚ ಧಾರಣಾ |
 ಧ್ಯಾನಂ ಸಮಾಧಿರೇತಾನಿ ಯೋಗಾಂಗಾಂಗಾನಿ ಭವಂತಿ ಷಟ್ || ೫೯ ||
 ಆಸನಾನೀಹ ತಾವಂತಿ ಯಾವಂತ್ಯೋ ಜೀವಯೋನಯಃ |
 ಸಿದ್ಧಾಸನಮಿದಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಯೋಗಿನೋ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿದಂ || ೬೦ ||
 ಏತದಭ್ಯಸನಾನ್ನಿತ್ಯಂ ವಷ್ಠ್ಯ ದಾಡ್ಯಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೬೧ ||
 ದಕ್ಷಿಣಂ ಚರಣಂ ನ್ಯಸ್ಯ ನಾಮೋರೂಪರಿ ಯೋಗವಿತ್ |
 ಯಾಮೋರೂಪರಿ ನಾನುಂ ಚ ಪದ್ಮಾಸನಮಿದಂ ವಿದುಃ || ೬೨ ||
 ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಧಾರಯೇತ್ಪಶ್ಚಾದಂಗುಷ್ಠೌ ದೃಢ ಬಂಧವಿತ್ |
 ಭವೇತ್ಪದ್ಮಾಸನಾದಸ್ಮಾದಭ್ಯಾಸಾದ್ವೃಥ ವಿಗ್ರಹಃ || ೬೩ ||

೫೬. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದರಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸಲರಹ್ಯವೂ, ಸನಾತನವೂ ಆದ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಯೋಗಿಗೆ ಸ್ವಸಂವೇದ್ಯನಾಗುವನು.

೫೭. ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ನೀರಿನಂತೆಯೂ, ಮನಸ್ಸಿನಂತೆಯೂ ಚಂಚಲವಾದ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನಂಬಬಾರದು.

೫೮. ಅದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕು. ಆ ಗಾಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಷಡಂಗಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೫೯. ಆಸನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಧಾರಣ, ಧ್ಯಾನ, ಸಮಾಧಿ ಎಂದು ಯೋಗಕ್ಕೆ ಆರು ಅಂಗಗಳು.

೬೦-೬೩. ಜೀವೋತ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಗಳಿರುವಷ್ಟೇ ಆಸನಗಳಿರುವುವು. ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವ ಆಸನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಾಸನವೆನ್ನುವರು. ಇದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾನವನು ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಯೋಗಜ್ಞನು ಬಲಗಾಲನ್ನು ಎಡದೊಡೆಯಮೇಲೂ, ಎಡಗಾಲನ್ನು ಬಲದೊಡೆಯಮೇಲೂ ಇರಿಸಿ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆಗಳುಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರೆ ಪದ್ಮಾಸನವೆನ್ನುವರು. ಈ ಪದ್ಮಾಸನವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶರೀರವು ದೃಢವಾಗುವುದು.

ಅಥನಾ ಹ್ಯಾಸನೇ ಯಸ್ತಿಸ್ತುಖಮಸ್ಯೋಪಜಾಯತೇ |
 ಸ್ವಸ್ತಿಕಾದೌ ತದಧ್ಯಾಸ್ಯ ಯೋಗಂ ಯುಂಜೀತ ಯೋಗವಿತ್ || ೬೪ ||
 ನ ತೋಯವಹ್ನಿಸಾಮಾಪ್ಯೇ ನ ಜೀರ್ಣಾರಣ್ಯಗೋಷ್ಠಯೋಃ |
 ನ ದಂಶಮಶಕಾಕೀರ್ಣೇ ನ ಚೈತ್ಯೇ ನ ಚ ಚತ್ವರೇ || ೬೫ ||
 ಕೇಶಭಸ್ತುತುಷಾಂಗಾರಕೇಕಸಾದಿಪ್ರದೂಷಿತೇ |
 ನಾಭ್ಯಸೇತ್ಸೂತಿಗಂಧಾದೌ ನ ಸ್ಥಾನೇ ಜನಸಂಕುಲೇ || ೬೬ ||
 ಸರ್ವಬಾಧಾವಿರಹಿತೇ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಸುಖಾವಹೇ |
 ಮನಃಪ್ರಸಾದಜನನೇ ಸ್ತಗ್ಧಾಪಾಂಮೋದಮೋದಿತೇ || ೬೭ ||
 ನಾತಿತ್ಯಪ್ತಃ ಕ್ಷುಧಾರ್ತೋ ನ ನ ವಿಣ್ಮೂತ್ರಪ್ರಬಾಧಿತಃ |
 ನಾಧ್ವಖಿನ್ನೋ ನ ಚಿಂತಾರ್ತೋ ಯೋಗಂ ಯುಂಜೀತ ಯೋಗವಿತ್ ||
 ಊರುಸ್ಥೋತ್ತಾನಚರಣಃ ಸನ್ಯೇ ನ್ಯಸ್ಥೋತ್ತರಂ ಕರಂ |
 ಉತ್ತಾನಂ ಕಿಂಚಿದುನ್ನಮ್ಯ ವಕ್ತ್ರಂ ವಿಷ್ವಭ್ಯ ಚೋರಸಾ || ೬೯ ||
 ನಿಮಾಲಿತಾಕ್ಷಃ ಸತ್ತ್ವಸ್ಥೋ ದಂತ್ಪದಂತಾನ್ ಸಂಸ್ಪರ್ಶೇತ್ |
 ತಾಲುಸ್ಥಾ ಚಲಜಿಹ್ವಶ್ಚ ಸಂವೃತ್ತಾಸ್ಯಃ ಸುನಿಶ್ಚಲಃ || ೭೦ ||

೬೪. ಯೋಗಜ್ಞನು ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ, ಅದರಿಂದಲೇ ಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

೬೫-೬೬. ನೀರು ಬೆಂಕಿಗಳ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೂ, ಜೀರ್ಣಾರಣ್ಯ, ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾವು ಸೊಳ್ಳೆಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪೂಜ್ಯವಾದ ಮರಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂಗಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೂದಲು, ಬೂದಿ, ಹೊಟ್ಟು, ಇದ್ದಲು, ಮೂಳೆಗಳಿಂದ ದೂಷಿತವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ, ದುರ್ಗಂಧವುಳ್ಳದೂ, ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ ಆದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಕೂಡದು.

೬೭. ಯಾವ ಬಾಧೆಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸುಖಕರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ, ಹೂವಿನಮಾಲೆ, ಧೂಪ, ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಸುವಾಸನೆಗೊಂಡುದೂ ಆದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

೬೮. ಯೋಗಜ್ಞನು ಅತ್ಯಂತತ್ಯಪ್ತನೂ, ಹಸಿದವನೂ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನೂ, ದಾರಿ ನಡೆದು ಆಯಾಸಗೊಂಡವನೂ, ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನೂ ಆಗಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು.

೬೯-೭೦. ಬಲದೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮುಖವಾದ ಪಾದವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಎಡದೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮುಖವಾದ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮುಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಎದೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ

ಸನ್ನಿಯಮ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮಂ ನಾಃತಿನೀಚೋಚ್ಚ್ರಿತಾಸನಃ |
 ಮಧ್ಯಂ ಚೋತ್ತಮಂ ಚಾಃಥ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಮುಪಕ್ರಮೇತ್ || ೭೧ ||
 ಚಲೇನಿಲೇ ಚಲೇ ಸರ್ವಂ ನಿಶ್ಚಲೇ ತತ್ರ ನಿಶ್ಚಲಂ |
 ಸ್ಥಾನುತ್ವಮಾಪ್ನುಯಾದ್ಯೋಗೀ ತತೋನಿಲನಿರುಂಧನಾತ್ || ೭೨ ||
 ಯಾವದ್ಧೇಹೇ ಸ್ಥಿತಃ ಪ್ರಾಣೋ ಜೀವಿತಂ ಕಾನದುಚ್ಯತೇ |
 ನಿರ್ಗತೇ ತತ್ರ ಮರಣಂ ತತಃ ಪ್ರಾಣಂ ನಿರುಂಧಯೇತ್ || ೭೩ ||
 ಯಾವದ್ಧದ್ಧೋ ಮರುದ್ಧೇಹೇ ಯಾವಚ್ಚೇತೋ ನಿರಾಶ್ರಯಂ |
 ಯಾವದ್ಧೃಷ್ಟಿಭೂಮೋರ್ಮದ್ಯೇ ತಾವತ್ಕಾಲಭಯಂ ಕುತಃ || ೭೪ ||
 ಕಾಲಸಾಧ್ಯಸತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಂ ಸದಾಃಚರೇತ್ |
 ಯೋಗಿನಃ ಸಿದ್ಧಿಮಾಪನ್ನಾಃ ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರಾಣನಿಯಂತ್ರಣಾತ್ || ೭೫ ||
 ಮಂದೋ ದ್ವಾದಶಮಾತ್ರಸ್ತು ಮಾತ್ರಾ ಲಘುಕ್ಷರಾ ಮತಾ |
 ಮಧ್ಯನೋ ದ್ವಿಗುಣಃ ಪೂರ್ವಾದುತ್ತಮಸ್ತ್ರಿಗುಣಸ್ತತಃ || ೭೬ ||

ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ತಾಲುವಿನಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಯಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಾಡದಿದ್ದವನಾಗಿ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಡೆದುಕೊಂಡು ಆತ್ಮಂತ ತಗ್ಗೂ, ಎತ್ತರವೂ ಅಲ್ಲದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಧ್ಯಮೋತ್ತಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

೭೧. ಗಾಳಿಯು ಚಂಚಲವಾಗಲು ಎಲ್ಲವೂ ಚಂಚಲವಾಗುವುದು. ಅದು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಲು ಎಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಚಲವಾಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಗಾಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಲನಾಗುವನು.

೭೨. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಿರುವವರೆಗೆ ಬದುಕಿರುವನೆನ್ನುವರು. ಪ್ರಾಣ ವಾಯುವು ಹೊರಟುಹೋದಕೂಡಲೆ ಮರಣವು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕು.

೭೩. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ತಡೆದಿರುವವರೆಗೂ, ಮನಸ್ಸು ಆಶ್ರಯ ವಿಲ್ಲದಿರುವವರೆಗೂ, ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಇಟ್ಟಿರುವವರೆಗೂ ಯಮನ ಭಯವೆತ್ತಣದು?

೭೪. ಚತುರ್ಮುಖನು ಯಮನ ಭಯದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಾಣಾ ಯಾಮ ಮಾಡುವನು. ಯೋಗಿಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡುವುದ ರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು.

೭೫. ಮಂದಪ್ರಾಣಯಾಮವು ಹನ್ನೆರಡು ಮಾತ್ರೆಯುಳ್ಳದು. ಲಘುಕ್ಷರವು ಮಾತ್ರೆಯನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹಿಂದಿನದಕ್ಕಿಂತ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದುದನ್ನು ಮಧ್ಯಮ ವೆಂದೂ, ಮುಮ್ಮಡಿಯಾದುದನ್ನು ಉತ್ತಮವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು.

ಸ್ವೇದಂ ಕಂಪಂ ವಿಷಾದಂ ಚ ಜನಯೇತ್ಕ್ರಮಶಸ್ತ್ವಸೌ |
 ಪ್ರಥಮೇನ ಜಯೇತ್ಸ್ವೇದಂ ದ್ವಿತೀಯೇನತು ವೇಪಥುಂ || ೭೭ ||
 ವಿಷಾದಂ ಹಿ ತೃತೀಯೇನ ಸಿದ್ಧಃ ಪ್ರಾಣೋಽಥ ಯೋಗಿನಃ |
 ಭವೇತ್ಕ್ರಮಾತ್ಮನ್ನಿರುದ್ಧಃ ಸಿದ್ಧಃ ಪ್ರಾಣೋಽಥ ಯೋಗಿನಾ |
 ಕ್ರಮೇಣ ಸೇವ್ಯಮಾನೋಽಸೌ ನಯತೇ ಯತ್ರ ಚೇಚ್ಛತಿ || ೭೮ ||
 ಹಠಾನ್ನಿರುದ್ಧ ಪ್ರಾಣೋಽಯಂ ರೋಮಕೂಪೇಷು ನಿಃಸರೇತ್ |
 ದೇಹಂ ವಿದಾರಯತ್ಯೇಷ ಕುಷ್ಠಾದಿ ಜನಯತ್ಕೃಪಿ || ೭೯ ||
 ತತ್ಪ್ರತ್ಯಾಯಯಿತವ್ಯೋಽಸೌ ಕ್ರಮೇಣಾಸರಣ್ಯಹಸ್ತಿವತ್ |
 ವನ್ಯೋ ಗಜೋ ಗಜಾಃರಿರ್ನಾ ಕ್ರಮೇಣ ಮೃದುತಾಮಿಯಾತ್ || ೮೦ ||
 ಕರೋತಿ ಶಾಸ್ತ್ರನಿರ್ದೇಶಂ ನ ಚ ತಂ ಪರಿಲಂಘಯೇತ್ |
 ತಥಾ ಪ್ರಾಣೋ ಹೃದಿಸ್ಥೋಽಯಂ ಯೋಗಿನಾ ಕ್ರಮಯೋಗತಃ |
 ಗೃಹೀತಃ ಸೇವ್ಯಮಾನಸ್ತು ವಿಶ್ರಂಭಮುಸಗಚ್ಛತಿ || ೮೧ ||
 ಷಟ್ಪಿಂಶದಂಗುಲೋ ಹಂಸಃ ಪ್ರಯಾಣಂ ಕುರುತೇ ಬಹಿಃ |
 ಸನ್ಯಾಸಸವ್ಯಮಾರ್ಗೇಣ ಪ್ರಯಾಣಾತ್ಪ್ರಾಣ ಉಚ್ಯತೇ || ೮೨ ||

೭೭-೭೮. ಈ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ವೇದ, ಕಂಪ, ವಿಷಾದ ಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು. ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಸ್ವೇದವನ್ನೂ, ದ್ವಿತೀಯ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಕಂಪವನ್ನೂ, ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ದಿಂದ ವಿಷಾದವನ್ನೂ ಜಯಿಸಬೇಕು. ತರುವಾಯ ಯೋಗಿಯ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುವನೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಯ್ಯುವುದು.

೭೯. ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ರೋಮಕೂಪ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವುದು. ರೇರವನ್ನು ಸೀಳುವುದು, ಕುಷ್ಠಾದಿ ರೋಗಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು.

೮೦. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಾಡಾನೆಯಂತೆ ಪಳಗಿಸಬೇಕು. ಕಾಡಾನೆಯಾಗಲಿ, ಸಿಂಹವಾಗಲಿ ಪಳಗಿಸಿದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೃದುವಾಗುವುದಷ್ಟೆ.

೮೧-೮೨. ಪಳಗಿಸಿದ ಆನೆಯು ಶಿಕ್ಷಕನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು. ಅವನನ್ನು ಆತಿಕ್ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಯೋಗಿಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಶಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸೇವಿಸಿದರೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಗಾಳಿಯು ಇಡಾ ಪಿಂಗಲಾ ನಾಡಿಗಳಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ಮೂವ ತ್ತಾರು ಅಂಗುಲ ದೂರ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಶುದ್ಧಿಮೇತಿ ಯದಾ ಸರ್ವಂ ನಾಡೀಚಕ್ರಮನಾಕುಲಂ ।
 ತದೈವ ಜಾಯತೇ ಯೋಗೀ ಕ್ಷಮಃ ಪ್ರಾಣನಿರೋಧನೇ ॥ ೮೩ ॥
 ದೃಢಾಸನೋ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಪ್ರಾಣಂ ಚಂದ್ರೇಣ ಪೂರಯೇತ್ ।
 ರೇಚಯೇದಥ ಸೂರ್ಯೇಣ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೋಯಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೮೪ ॥
 ಸ್ವಪ್ನೇಯೂಷಧಾರೌಘಂ ಧ್ಯಾಯಂಶ್ಚಂದ್ರಸಮನ್ವಿತಂ ।
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಯೋಗೀಂದ್ರಃ ಸುಖಮಾಪ್ನೋತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ ॥
 ರವಿಣಾ ಪ್ರಾಣಮಾಕೃಷ್ಯ ಪೂರಯೇದೌದರೀಂ ದರೀಂ ।
 ಕುಂಭಯಿತ್ವಾ ಶನೈಃ ಪಶ್ಚಾದ್ಯೋಗೀ ಚಂದ್ರೇಣ ರೇಚಯೇತ್ ॥ ೮೫ ॥
 ಜ್ವಲಜ್ವಲನಪುಂಜಾಭಂ ಶೀಲಯನ್ನಷ್ಟಗುಂ ಹೃದಿ ।
 ಅನೇನ ಯಾಮ್ಯಾ ಯಾಮೇನ ಯೋಗೀಂದ್ರಃ ಶರ್ಮಭಾಗ್ವನೇತ್ ॥ ೮೬ ॥
 ಇತ್ಥಂ ಮಾಸತ್ರಯಾಃ ಭ್ಯಾಸಾದುಭಯಾ ಯಾಮಸೇವನಾತ್ ।
 ಶುದ್ಧನಾಡೀಗಣೋ ಯೋಗೀ ಸಿದ್ಧಪ್ರಾಣೋಽಭಿಧೀಯತೇ ॥ ೮೭ ॥

೮೩. ಸಮಸ್ತ ನಾಡಿಗಳ ಸಮೂಹವು ಯಾವಾಗ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ವ್ಯಾಕುಲ
 ಗೊಳ್ಳದಿರುವುದೋ, ಅಗಲೇ ಯೋಗಿಯು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಮರ್ಥ
 ನಾಗುವನು.

೮೪. ಯೋಗಿಯು ಶಕ್ತನುಸಾರ ದೃಢವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಇಡಾ
 ನಾಡಿಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಪೂರಣಮಾಡಿ, ಪಿಂಗಲಾ
 ನಾಡಿಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ರೇಚನಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೮೫. ಚಂದ್ರನಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಮೃತಧಾರೆಯನ್ನು
 ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿದರೆ ಯೋಗೀಂದ್ರನು ಕೂಡಲೆ ಸುಖ
 ಗೊಳ್ಳುವನು.

೮೬. ಪಿಂಗಲಾನಾಡಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಒಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
 ಉದರಗುಹೆಯನ್ನು ಪೂರಣಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಇಡಾ ನಾಡಿಯ ಮಾರ್ಗ
 ದಿಂದ ರೇಚನಮಾಡಬೇಕು.

೮೭. ಯೋಗೀಂದ್ರನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯ ರಾಶಿಗೆ
 ಸಮಾನನಾದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನಾಗಲಿ,
 ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನಾಗಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಈ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ
 ಸುಖಿಯಾಗುವನು.

೮೮. ಹೀಗೆ ಮೂರುತಿಗಳುಗಳಕಾಲ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡುವುದರಿಂದ
 ಶುದ್ಧವಾದ ನಾಡಿಗಳುಳ್ಳ ಯೋಗಿಯು ಸಿದ್ಧಪ್ರಾಣನೆನಿಸುವನು.

ಯಥೇಷ್ಟಂ ಧಾರಣಂ ವಾಯೋರನಲಸ್ಯ ಪ್ರದೀಪನಂ ।
 ನಾದಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿರಾರೋಗ್ಯಂ ಭವೇನ್ನಾಡೀವಿಶೋಧನಾತ್ ॥ ೮೯ ॥
 ಪ್ರಾಣೋ ದೇಹಗತೋ ವಾಯುರಾಯಾಮಸ್ತನ್ನಿಬಂಧನಂ ।
 ಏಕಶ್ವಾಸಮಯಾ ಮಾತ್ರಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೋ ನಿರುಚ್ಯತೇ ॥ ೯೦ ॥
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇಽಧಮೇ ಘರ್ಮಃ ಕಂಪೋ ಭವತಿ ಮಧ್ಯಮೇ ।
 ಉತ್ತಿಷ್ಠೇದುತ್ತಮೇ ದೇಹೋ ಬದ್ಧಪದ್ಮಾಸನೋ ಮುಹುಃ ॥ ೯೧ ॥
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೈರ್ದಹೇದ್ಧೋಷಾನ್ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೇಣ ಸಾತಕಂ ।
 ಮನೋಧೈರ್ಯಂ ಧಾರಣಯಾ ಧ್ಯಾನೇನೇಶ್ವರದರ್ಶನಂ ॥ ೯೨ ॥
 ಸಮಾಧಿನಾ ಲಭೇನ್ನೋಕ್ಷಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಧರ್ಮಂ ಶುಭಾಶುಭಂ ।
 ಆಸನೇನ ವಪುರ್ದಾಢ್ಯಂ ಷಡಂಗಮಿತಿ ಕೀರ್ತಿತಂ ॥ ೯೩ ॥
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ್ವಿಷಟ್ಕೀನ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಉದಾಹೃತಃ ।
 ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೈರ್ವಾದಶಭಿರ್ಧಾರಣಾ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾ ॥ ೯೪ ॥
 ಭವೇದೀಶ್ವರಸಂಗತ್ಯೈ ಧ್ಯಾನಂ ದ್ವಾದಶಧಾರಣಂ ।
 ಧ್ಯಾನದ್ವಾದಶಕೇನೈವ ಸಮಾಧಿರಭಿಧೀಯತೇ ॥ ೯೫ ॥

೮೯. ಈ ನಾಡೀಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಧರಿಸುವಿಕೆ, ಅಗ್ನ್ಯುದ್ವೀಪನ, ನಾದಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ಆರೋಗ್ಯ ಇವುಗಳುಂಟಾಗುವುವು.

೯೦. ದೇಹಗತವಾದ ಗಾಳಿಯು ಪ್ರಾಣವೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವಿಕೆಯು ಆಯಾಮವೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಒಂದು ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವಕಾಲವುಳ್ಳದು.

೯೧. ಯೋಗಿಯು ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಧಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸ್ತೇದವೂ, ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕಂಪವೂ, ಉತ್ತಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ದೇಹೋತ್ಥಾನವೂ ಆಗುವುದು.

೯೨-೯೩. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳಿಂದ ದೋಷಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ಪಾಪಪರಿಹಾರವೂ, ಧಾರಣೆಯಿಂದ ಮನೋಧೈರ್ಯವೂ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಈಶ್ವರದರ್ಶನವೂ, ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾದ ಮೋಕ್ಷವೂ, ಆಸನದಿಂದ ದೇಹದಾಢ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಇದೇ ಷಡಂಗಯೋಗವು.

೯೪. ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವೂ, ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಗಳಿಂದ ಧಾರಣೆಯೂ ಆಗುವುದು.

೯೫. ದ್ವಾದಶಧಾರಣೆಗಳಿಂದಾಗುವ ಧ್ಯಾನವು ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಿಯಾಗುವುದು.

ಸಮಾಧೇಃ ಪರತೋ ಜ್ಯೋತಿರನಂತಂ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕಂ |
 ತಸ್ಮಿನ್ನಪ್ಯೇ ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡಂ ಯಾತಾಯಾತಂ ನಿವರ್ತತೇ || ೯೬ ||
 ಪವನೇ ವ್ಯೋಮ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಧ್ವನಿರುತ್ಪದ್ಯತೇ ಮಹಾನ್ |
 ಘಂಟಾದೀನಾಂ ಪ್ರವಾದ್ಯಾನಾಂ ತತಃ ಸಿದ್ಧಿರದೂರತಃ || ೯೭ ||
 ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಯುಕ್ತೇನ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಕ್ವಯೋ ಭವೇತ್ |
 ಅಯುಕ್ತಾಃ ಭ್ಯಾಸಯೋಗೇನ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಸಮುದ್ಭವಃ || ೯೮ ||
 ಹಿಕ್ಯಾ ಶ್ವಾಸಶ್ಚ ಕಾಸಶ್ಚ ಶಿರಃ ಕರ್ಣಾಃ ಕ್ವೇದನಾಃ |
 ಭವಂತಿ ವಿವಿಧಾ ದೋಷಾಃ ಪವನಸ್ಯ ವ್ಯತಿಕ್ರಮಾತ್ || ೯೯ ||
 ಯುಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ತ್ಯಜೇದ್ವಾಯುಂ ಯುಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಚ ಪೂರಯೇತ್ |
 ಯುಕ್ತಂ ಯುಕ್ತಂ ಚ ಬದ್ಧೀಯಾದಿತ್ವಂ ಸಿದ್ಧ್ಯತಿ ಯೋಗವಿತ್ || ೧೦೦ ||
 ಇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಹಿ ಚರತಾಂ ವಿಷಯೇಷು ಯದ್ಯಚ್ಛಯಾ |
 ಯತ್ಪ್ರತ್ಯಾಹರಣಂ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಃ ಸ ಉಚ್ಯತೇ || ೧೦೧ ||
 ಪ್ರತ್ಯಾಹರತಿ ಯಃ ಪಾನಿ ಕೂರ್ಮೋಂಗಳಾನೀವ ಸರ್ವತಃ |
 ಪ್ರತ್ಯಾಹೃತಿವಿಧಾನೇನ ಸಸ್ಯಾದ್ವಿಗತಕಲ್ಮಷಃ || ೧೦೨ ||

೯೬-೯೭. ಸಮಾಧಿಯ ಅನಂತರ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶವೂ, ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವೂ ಆದ ಜ್ಯೋತಿಯು ಆವಿರ್ಭವಿಸುವುದು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಕ್ರಿಯಾ ಕಾಂಡದಿಂದ ಪ್ರತಿಸಾದ್ಯವಾದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಗಮನಾಗಮನವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಘಂಟಾದಿ ಮಹಾ ವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಅನಂತರ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಯೋಗಫಲವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

೯೮. ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಸಮಸ್ತವ್ಯಾಧಿನಾಶವೂ, ಹಾಗೆ ಮಾಡದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ರೋಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಆಗುವುದು.

೯೯. ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಾಡದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಬಿಕ್ಕಳಿಕೆ, ಉಬ್ಬಸ, ಕೆಮ್ಮು, ತಲೆ, ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣುಗಳ ನೋವುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾರೋಗಗಳು ಉಂಟಾಗುವುವು.

೧೦೦. ಮಿತವಾಗಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಅವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪೂರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ತಡೆಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಸಿದ್ಧನಾಗುವನು.

೧೦೧. ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಯೋಗದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರವೆನ್ನುವರು.

೧೦೨. ಯಾವನು ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಕ್ರಮದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ಆಮೆಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಹರಣ ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಪಾಪರಹಿತನಾಗುವನು.

ನಾಃಭಿದೇಶೇ ವಸೇದ್ಭಾನುಸ್ತಾಲುದೇಶೇಚ ಚಂದ್ರಮಾಃ |
 ವರ್ಷತ್ಯಥೋಮುಖಶ್ಚಂದ್ರೋ ಗ್ರಸೇದೂರ್ಧ್ವಮುಖೋ ರವಿಃ || ೧೦೩ ||
 ಕರಣಂ ತಚ್ಚ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಯೇನ ಸಾ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಸುಧಾ |
 ಊರ್ಧ್ವಂ ನಾಭಿರಧಸ್ತಾಲುರೂರ್ಧ್ವಂ ಭಾನುರಧಃ ಶಶೀ |
 ಕರಣಂ ನಿಪರೀತಾಖ್ಯಮುಭ್ಯಾಸಾದೇವ ಜಾಯತೇ || ೧೦೪ ||
 ಕಾಕಚಂಚುವದಾಸ್ಯೇನ ಶೀತಲಂ ಶೀತಲಂ ಪಿಚೇತ್ |
 ಪ್ರಾಣಂ ಪ್ರಾಣನಿಧಾನಜ್ಞೋ ಯೋಗೀ ಭವತಿ ನಿರ್ಜರಃ || ೧೦೫ ||
 ರಸನಾಂ ತಾಲುವಿನರೇ ನಿಧಾಯೋರ್ಧ್ವಮುಖೋನ್ಮೃತಂ |
 ಧಯನ್ನಿರ್ಜರತಾಂ ಗಚ್ಛೇದಾಷಣ್ಣಾಸಾನ್ ಸಂಶಯಃ || ೧೦೬ ||
 ಊರ್ಧ್ವಜಿಹ್ವಃ ಸ್ಥಿರೋಭೂತ್ವಾ ಸೋಮಪಾನಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |
 ಮಾಸಾರ್ಥೇನ ನ ಸಂದೇಹೋ ಮೃತ್ಯುಂ ಜಯತಿ ಯೋಗವಿತ್ || ೧೦೭ ||
 ಸಂಪೀಡ್ಯ ರಸನಾಗ್ರೇಣ ರಾಜದಂತರ್ಬಿಲಂ ಮಹತ್ |
 ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಸುಧಾಮಯಾಂ ದೇವೀಂ ಷಣ್ಮಾಸೇನ ಕವಿರ್ಭವೇತ್ || ೧೦೮ ||

೧೦೩. ಸೂರ್ಯನು ನಾಭಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಚಂದ್ರನು ಕಪೋಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಿಸುವರು. ಚಂದ್ರನು ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸುವನು. ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕುಡಿಯುವನು.

೧೦೪. ಆ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವಿಪರೀತವೆಂಬ ಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೇಲೆ ನಾಭಿಯನ್ನೂ, ಕೆಳಗೆ ಕಪೋಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರೆ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲೆಯೂ, ಚಂದ್ರನು ಕೆಳಗೂ ಆಗುವರು. ಈ ಕರಣವು ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವುದು.

೧೦೫. ಕಾಗೆಯ ಕೊಕ್ಕಿನಂತೆ ಮಾಡಿದ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಬಹಳ ತಣ್ಣಗಿರುವ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಯೋಗಿಯು ಮುಪ್ಪಿಲ್ಲದ ದೇವತೆಯಾಗುವನು.

೧೦೬. ಯೋಗಿಯು ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಕಪೋಲರಂಧ್ರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ ಆರುತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ದೇವತೆಯಾಗುವನು.

೧೦೭. ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಮೇಲೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಿರನಾಗಿ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಜ್ಞನು ಅರ್ಧತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಜಯಿಸುವನು.

೧೦೮. ನಾಲಿಗೆಯ ಕೊನೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಅದರ ಬುಡವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಅಮೃತನುಯಳಾದ ದೇವಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯಾಗುವನು.

ಅನ್ಯತಾಪೂರ್ಣದೇಹಸ್ಯ ಯೋಗಿನೋ ದ್ವಿತ್ರಿವತ್ಸರಾತ್ |
 ಉಧ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ ರೇತೋ ಹ್ಯಣಿಮಾದಿಗುಣೋದಯಂ || ೧೦೯ ||
 ನಿತ್ಯಂ ಸೋಮಕಲಾಪೂರ್ಣಂ ಶರೀರಂ ಯಸ್ಯ ಯೋಗಿನಃ |
 ತಕ್ಷುಕೇಣಾಃಪಿ ದಷ್ಟಸ್ಯ ವಿಷಂ ತಸ್ಯ ನ ಸರ್ಪತಿ || ೧೧೦ ||
 ಆಸನೇನ ಸಮಾಯುಕ್ತಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಸಂಯುತಃ |
 ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರೇಣ ಸಂಪನ್ನೋ ಧಾರಣಾನುಘ ಚಾಃಭ್ಯಸೇತ್ || ೧೧೧ ||
 ಹೃದಯೇ ಪಂಚಭೂತಾನಾಂ ಧಾರಣಾಂ ಯಃ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ |
 ಮನಸೋ ನಿಶ್ಚಲತ್ವೇನ ಧಾರಣಾ ಸಾಃಭಿಧೀಯತೇ || ೧೧೨ ||
 ಹರಿತಾಲನಿಭಾಂ ಭೂಮಿಂ ಸಲಕಾರಾಂ ಸವೇಧಸಂ |
 ಚತುಷ್ಕೋಣಾಂ ಹೃದಿ ಧ್ಯಾಯೇದೇಷಾ ಸ್ಯಾತ್ಕ್ವಿತಿಧಾರಣಾ || ೧೧೩ ||
 ಕಂಠೇಽಂಬು ತತ್ತ್ವನುರ್ಧೇಂದುನಿಭಂ ವಿಷ್ಣು ಸಮನ್ವಿತಂ |
 ವಕಾರಬೀಜಂ ಕುಂದಾಭಂ ಧ್ಯಾಯನ್ನಂಬುಜಯೇದಿತಿ || ೧೧೪ ||
 ತಾಲುಸ್ಥ ಮಿಂದ್ರಗೋಪಾಭಂ ತ್ರಿಕೋಣಂ ರೇಫಸಂಯುತಂ |
 ರುದ್ರೇಣಾಧಿಷ್ಠಿತಂ ತೇಜೋ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ವಹ್ನಿಂ ಜಯೇದಿತಿ || ೧೧೫ ||

೧೦೯. ಅನ್ಯತದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಯೋಗಿಯು ಅಣಿಮಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ರೇತಸ್ಸು ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು.

೧೧೦. ನಿತ್ಯವೂ ಚಂದ್ರಕಲೆಯಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಯೋಗಿಯು ಶರೀರವನ್ನು ತಕ್ಷುಕನು ಕಚ್ಚಿದರೂ ವಿಷವು ವ್ಯಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧೧. ಆಸನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯೋಗಿಯು ಧಾರಣೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು.

೧೧೨. ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಶ್ಚಲವನ್ನಾಗಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಪಂಚ ಭೂತಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಧಾರಣೆಯಾಗುವುದು.

೧೧೩. ಹರಿತಾಳದಂತಿರುವುದೂ, ಸೃಷ್ಟಿಬೀಜ, ಲಕಾರ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವತೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ನಾಲ್ಕು ಕೋಣವುಳ್ಳುದೂ ಆದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ಅದು ಕ್ವಿತಿಧಾರಣೆಯಾಗುವುದು.

೧೧೪. ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಚಂದ್ರನಂತಿರುವುದೂ, ಜಲಬೀಜ, ವಕಾರ, ವಿಷ್ಣು ದೇವತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಕುಂದವುಷ್ಪದಂತಿರುವುದೂ ಆದ ಜಲತತ್ತ್ವವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದವನು ಜಲವನ್ನು ಜಯಿಸುವನು.

೧೧೫. ಕಪೋಲದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಇಂದ್ರಗೋಪ ಕೀಟದಂತಿರುವುದೂ, ತ್ರಿಕೋಣಾಕಾರವೂ, ರೇಫ, ರುದ್ರದೇವತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಆದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ವಹ್ನಿತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜಯಿಸುವನು.

ವಾಯುತತ್ತ್ವಂ ಭ್ರೂಮೋರ್ಮಧ್ಯೇ ವೃತ್ತಮಂಜನಸನ್ನಿಭಂ ।
ಯಂ ಬೀಜವಿಾಶದೈವತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯನ್ವಾಯುಂ ಜಯೇದಿತಿ ॥ ೧೧೬ ॥
ಆಕಾಶಂ ಚ ಮರೀಚಿವಾರಿಸದೃಶಂ ಯದ್ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಸ್ಥಿತಂ
ಯನ್ಮಾಥೇನ ಸದಾಶಿವೇನ ಸಹಿತಂ ಶಾಂತಂ ಹಕಾರಾಕ್ಷರಂ ।
ಪ್ರಾಣಂ ತತ್ರ ವಿನೀಯ ಪಂಚಭುಟಿಕಂ ಚಿಂತಾನ್ವಿತಂ ಧಾರಯೇತ್
ಏಷಾ ಮೋಕ್ಷಕಸಾಟಸಾಟನಪಟುಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ನಭೋಧಾರಣಾ ॥
ಸ್ತಂಭನೀ ಪ್ಲಾವನೀಚೈವ ದಾಹನೀ ಭ್ರಾಮಣೀ ತಥಾ ।
ಶಾಮನೀ ಚ ಭವಂತೈತಾ ಭೂತಾನಾಂ ಪಂಚಧಾರಣಾಃ ॥ ೧೧೮ ॥
ಧೈಯಚಿಂತಾಯಾಂ ಸ್ಮೃತೋಧಾತುಶ್ಚಿಂತಾ ತತ್ವೇ ಸುನಿಶ್ಚಲಾ ।
ಏತದ್ಧ್ಯಾನಮಿಹ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಗುಣಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ದ್ವಿಧಾ ॥ ೧೧೯ ॥
ಸಗುಣಂ ವರ್ಣಭೇದೇನ ನಿರ್ಗುಣಂ ಕೇವಲಂ ಮತಂ ।
ಸಮಂತ್ರಂ ಸಗುಣಂ ವಿದ್ಧಿ ನಿರ್ಗುಣಂ ಮಂತ್ರವರ್ಜಿತಂ ॥ ೧೨೦ ॥
ಅಂತಶ್ಚೇತೋ ಬಹಿಶ್ಚಕ್ಷುರವಸ್ಥಾಪ್ಯ ಸುಖಾಸನಂ ।
ಸಮತ್ವಂ ಚ ಶರೀರಸ್ಯ ಧ್ಯಾನಮುದ್ರಾಂತಿಸಿದ್ಧಿದಾ ॥ ೧೨೧ ॥

೧೧೬. ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ವರ್ತುಳವೂ, ಕಾಡಿಗೆಯಂತಿರುವುದೂ, ಯಕಾರ, ಈಶದೇವತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಆದ ವಾಯುತತ್ವವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದವನು ವಾಯುವನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನಾಗುವನು.

೧೧೭. ಕಿರಣಗಳ ನೀರಿನಂತಿರುವುದೂ, ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಶಾಂತವೂ, ಸದಾಶಿವ ಮತ್ತು ಹಕಾರಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಆದ ಆಕಾಶ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಐದು ಗಳಿಗೆಗಳವರೆಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯುವ ಆಕಾಶಧಾರಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೧೮. ಪಂಚಭೂತಧಾರಣೆಗಳು ಸ್ತಂಭನೀ, ಪ್ಲಾವನೀ, ದಾಹನೀ, ಭ್ರಾಮಣೀ, ಶಾಮನೀ ಎಂದು ಐದು ತೆರನಾಗಿರುವುವು.

೧೧೯. ಧೈಯ ಧಾತುವು ಚಿಂತಾರ್ಥಕವಾದುದರಿಂದ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಚಿಂತೆಯು ಧ್ಯಾನವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಧ್ಯಾನವು ಸಗುಣ, ನಿರ್ಗುಣ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದು.

೧೨೦. ರೂಪಭೇದದಿಂದ ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನವು ಸಗುಣವೆಂದೂ, ರೂಪಾದಿ ಗಳಿಲ್ಲದ ಧ್ಯಾನವು ನಿರ್ಗುಣವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಸಗುಣಧ್ಯಾನವು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಹಿತವೂ, ನಿರ್ಗುಣಧ್ಯಾನವು ಮಂತ್ರರಹಿತವೂ ಆಗಿರುವುದು.

೧೨೧. ಸುಖಕರವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಶರೀರವನ್ನು ಸಮವಾಗಿರಿಸಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಳಗೂ, ಕಣ್ಣನ್ನು ಹೊರಗೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೀಯುವ ಜ್ಞಾನ ಮುದ್ರೆಯು.

ನಾಶ್ವಮೇಧೇನ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ನ ಚ ನೈ ರಾಜಸೂಯತಃ ।

ಯತ್ಪುಣ್ಯಮೇಕಧ್ಯಾನೇನ ಲಭೇದ್ಯೋಗೀ ಸ್ಥಿರಾಸನಃ ॥ ೧೨೨ ॥

ಶಬ್ದಾದೀನಾಂ ಚ ತನ್ಮಾತ್ರಾ ಯಾವತ್ಕರ್ಣಾದಿಷು ಸ್ಥಿತಾ ।

ತಾನದೇವ ಸ್ಮೃತಂ ಧ್ಯಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ಸಮಾಧಿರತಃ ಪರಂ ॥ ೧೨೩ ॥

ಧಾರಣಾ ಪಂಚನಾಡೀಕಾ ಧ್ಯಾನಂ ಸ್ಯಾತ್ಪುಣ್ಯನಾಡಿಕಂ ।

ದಿನದ್ವಾದಶಕೇನ ಸ್ಯಾತ್ಸಮಾಧಿರಿಹ ಭಣ್ಯತೇ ॥ ೧೨೪ ॥

ಜಲಸೈಂಧವಯೋಃ ಸಾಮ್ಯಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ಯೋಗತಃ ।

ತಥಾತ್ಮಮನಸೋರೈಕ್ಯಂ ಸಮಾಧಿರಿಹ ಭಣ್ಯತೇ ॥ ೧೨೫ ॥

ಯದಾ ಸಂಕ್ಷೇಪಯತೇ ಪ್ರಾಣೋ ಮಾನಸಂ ಚ ಪ್ರಲೀಯತೇ ।

ತದಾ ಸಮರಸತ್ವಂ ಯತ್ಸ ಸಮಾಧಿರಿಹೋಚ್ಛತೇ ॥ ೧೨೬ ॥

ಯತ್ಸಮತ್ವಂ ದ್ವಯೋರತ್ರ ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮನೋಃ ।

ಸ ನಷ್ಟಸರ್ವಸಂಕಲ್ಪಃ ಸಮಾಧಿರಭಿಧೀಯತೇ ॥ ೧೨೭ ॥

ನಾತ್ಮಾನಂ ನ ಪರಂ ವೇತ್ತಿ ನ ಶೀತಂ ನೋಷ್ಠಮೇವಚ ।

ಸಮಾಧಿಯುಕ್ತೋ ಯೋಗೀಂದ್ರೋ ನ ಸುಖಂ ನ ಸುಖೇತರತ್ ॥

೧೨೨. ಸ್ಥಿರಾಸನವುಳ್ಳ ಯೋಗಿಯು ಒಂದು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಪುಣ್ಯವು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದಿಂದಲೂ, ರಾಜಸೂಯಯಾಗದಿಂದಲೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೩. ಶಬ್ದಾದಿಗಳ ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳು ಶೋತ್ರವೇ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಬಳಿಕ ಸಮಾಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೧೨೪. ಧಾರಣೆಯು ಐದುಗಳಿಗೆಗಳವರೆಗೂ, ಧ್ಯಾನವು ಅರುವತ್ತುಗಳಿಗೆಗಳವರೆಗೂ, ಸಮಾಧಿಯು ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಆಗುವುದು.

೧೨೫. ನೀರು ಉಪ್ಪುಗಳು ಸೇರುವುದರಿಂದ ಎರಡೂ ಹೇಗೆ ಐಕ್ಯವಾಗುವುವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮಮನಸ್ಸುಗಳ ಐಕ್ಯವು ಸಮಾಧಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೨೬. ಪ್ರಾಣವು ಕ್ಷೇಣವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಲೀನವಾಗಲು ಪರಮಾನಂದವುಂಟಾಗುವುದು. ಅದೇ ಸಮಾಧಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೨೭. ಜೀವಾತ್ಮಪರಮಾತ್ಮರಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವುಳ್ಳದೂ, ಸಕಲಚಿಂತಾರಹಿತವೂ ಆದುದು ಯಾವುದೋ, ಅದೇ ಸಮಾಧಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೨೮. ಸಮಾಧಿಯುಕ್ತನಾದ ಯೋಗೀಂದ್ರನು ತನ್ನನ್ನೂ, ಇತರರನ್ನೂ, ಶೀತೋಷ್ಣಗಳನ್ನೂ, ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಅರಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಲ್ಯಾಣೇ ನೈವ ಕಾಲೇನ ಲಿಪ್ಯತೇ ನೈವ ಕರ್ಮಣಾ |
 ಭಿದ್ಯತೇ ನ ಚ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರೈರ್ಯೋಗೀ ಯುಕ್ತಃ ಸಮಾಧಿನಾ || ೧೨೯ ||
 ಯುಕ್ತಾಹಾರವಿಹಾರಶ್ಚ ಯುಕ್ತಚೇಷ್ಟೋಪಿ ಕರ್ಮಸು |
 ಯುಕ್ತನಿದ್ರಾಃ ಪಶೋಧಶ್ಚ ಯೋಗೀ ತತ್ತ್ವಂ ಪ್ರಪಶ್ಯತಿ || ೧೩೦ ||
 ತತ್ತ್ವಂ ವಿಜ್ಞಾನಮಾನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮವಿದೋ ವಿದುಃ |
 ಹೇತುದೃಷ್ಟಾಂತರಹಿತಂ ವಾಙ್ಮನೋಭ್ಯಾಸಮಗೋಚರಂ || ೧೩೧ ||
 ತತ್ರ ಯೋಗೀ ನಿರಾಲಂಬೇ ನಿರಾತಂಕೇ ನಿರಾಮಯೇ |
 ಷಡಂಗಯೋಗವಿಧಿನಾ ಪರೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಲೀಯತೇ || ೧೩೨ ||
 ಯಥಾ ಘೃತೇ ಘೃತಂ ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಘೃತಮೇವ ಹಿ ತದ್ಭವೇತ್ |
 ಕ್ಷೀರೇ ಕ್ಷೀರಂ ತಥಾ ಯೋಗೀ ತತ್ರ ತನ್ಮಯತಾಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೧೩೩ ||
 ಅನಸಂಜಾತಪಾನೀಯೈರ್ವಿದಧ್ಯಾದಂಗಮರ್ದನಂ |
 ತ್ಯಜೇತ್ಕದುಷ್ಣಂ ಲವಣಂ ಕ್ಷೀರಭೋಜೀ ಸದಾಭವೇತ್ || ೧೩೪ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಜಿತಕ್ರೋಧೋ ಜಿತಲೋಭೋ ನಿಮತ್ಸರಃ |
 ಅಬ್ಧಮಿತ್ಥಂ ಸದಾಃ ಭ್ಯಾಸಾತ್ಸ ಯೋಗೀತಿ ನಿಗದ್ಯತೇ || ೧೩೫ ||

೧೨೯-೧೩೦. ಸಮಾಧಿಯುಕ್ತನಾದ ಯೋಗಿಯನ್ನು ಕಾಲವು ಚಂಚಲ
 ಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಕರ್ಮವು ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಿತವಾದ ಆಹಾರವಿಹಾರ
 ವುಳ್ಳವನೂ, ಮಿತಕರ್ಮಿಯೂ, ಮಿತವಾದ ನಿದ್ರೆ ಮತ್ತು ಜಾಗರಣಗಳುಳ್ಳ
 ವನೂ ಆದ ಯೋಗಿಯು ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯುವನು.

೧೩೧. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಯೋಗಿಗಳು ಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪವೂ, ಹೇತು
 ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ವಾಙ್ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಆದ
 ಬ್ರಹ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

೧೩೨. ಯೋಗಿಯು ಷಡಂಗಯೋಗಕ್ರಮದಿಂದ ಆಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಭಯ
 ರೋಗಗಳಿಲ್ಲದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗುವನು.

೧೩೩. ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಸುರಿದ ತುಪ್ಪವು ತುಪ್ಪವೇ ಆಗುವಂತೆಯೂ, ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ
 ಸುರಿದ ಹಾಲು ಹಾಲೇ ಆಗುವಂತೆಯೂ ಯೋಗಿಯು ಬ್ರಹ್ಮರೂಪನೇ ಆಗುವನು.

೧೩೪. ಯೋಗಿಯು ನೀರಾಗದ ಹಿಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಮೈಯನ್ನು ಜ್ವೇಷಿಸಿ
 ಬೇಕು. ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಯಾದ ವಸ್ತುವನ್ನೂ, ಉಪ್ಪನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ
 ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು.

೧೩೫. ಒಂದು ವರ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ಕೋಪವನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನೂ,
 ಅತ್ಯಾಶ್ರಿತನಾದವನೂ, ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳಿಲ್ಲದವನೂ ಆಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವವನು
 ಯೋಗಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಮಹಾಮುದ್ರಾಂ ನಭೋಮುದ್ರಾಮುದ್ದೀಯಾನಂ ಜಲಂಧರಂ ।
 ಮೂಲಬಂಧಂ ತು ಯೋ ವೇತ್ತಿ ಸ ಯೋಗೀ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಭಾಕ್ ॥೧೩೬॥
 ಶೋಧನಂ ನಾಡಿಜಾಲಸ್ಯ ಘಟನಂ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಯೋಃ ।
 ರಸಾನಾಂ ಶೋಷಣಂ ಸಮ್ಯಜ್ಜಹಾಮುದ್ರಾಭಿಧೀಯತೇ ॥ ೧೩೭ ॥
 ಯೋನಿಂ ನಾಮಾಂಘ್ರಿಕಾಂಘ್ರೀಪೀಡ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ವಕ್ಷಸ್ಥಲೇ ಹನುಂ ।
 ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಸೃತಂ ಸಾದಂ ಧಾರಯೇದ್ವಕ್ಷಿಣಂ ಚಿರಂ ॥ ೧೩೮ ॥
 ಪ್ರಾಣೇನ ಕುಕ್ಷಿಮಾಪೂರ್ಯ ಚಿರಂ ಸಂರೇಚಯೇಚ್ಛನ್ಯೇಃ ।
 ಏಷಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಮಹಾಮುದ್ರಾ ಮಹಾಘೌಘವಿನಾಶಿನೀ ॥ ೧೩೯ ॥
 ಚಂದ್ರಾಂಗೇತು ಸಮಭ್ಯಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಾಂಗೇ ಪುನರಭ್ಯಸೇತ್ ।
 ಯಾವತ್ತಲ್ಯಾ ಭವೇತ್ಸಂಖ್ಯಾ ತತೋ ಮುದ್ರಾಂ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ॥
 ನಹಿ ಪಥ್ಯಮಪಥ್ಯಂ ನಾ ರಸಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ನೀರಸಾಃ ।
 ಅಪಿ ಘೋರಂ ವಿಷಂ ಪೀತಂ ಪೀಯೂಷಮಿವ ಜೀರ್ಯತಿ ॥ ೧೪೦ ॥
 ಕ್ಷಯಕುಷ್ಠಗುದಾನರ್ತಗುಲ್ಮಾಃ ಜೀರ್ಣಪುರೋಗಮಾಃ ।
 ತಸ್ಯ ದೋಷಾಃ ಕ್ಷಯಂ ಯಾಂತಿ ಮಹಾಮುದ್ರಾಂ ಚ ಯೋಃಚ್ಛಸೇತ್ ॥

೧೩೬. ಮಹಾಮುದ್ರಾ, ನಭೋಮುದ್ರಾ, ಉದ್ದೀಯಾನ, ಜಲಂಧರ, ಮೂಲಬಂಧ ಇವುಗಳನ್ನರಿತ ಯೋಗಿಯು ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗುವನು.

೧೩೭. ಪೂರಕಾದಿಗಳಿಂದ ನಾಡಿಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೂ, ಇಡೀ ಪಿಂಗಲಾ ನಾಡಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದೂ, ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ರಸಗಳನ್ನು ಒಣಗಿಸುವುದೂ ಮಹಾಮುದ್ರೆಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೩೮-೧೪೦. ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಒತ್ತಿಕೊಂಡು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕವೋಲವನ್ನಿಟ್ಟು, ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಚಾಚಿದ ಬಲಗಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಬಹಳಹೊತ್ತು ಮೆಲ್ಲನೆ ರೇಚನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಅತಿಶಯವಾದ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮಹಾಮುದ್ರೆಯಾಗಿರುವುದು. ಈ ಮಹಾಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಇಡೀ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಪಿಂಗಲಾ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಎರಡು ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಭ್ಯಾಸವು ಸಮವಾದರೆ ಈ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು.

೧೪೧. ಈ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದರೆ ಪಥ್ಯಾಪಥ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ನೀರಸವಸ್ತುಗಳೂ ಸರಸವಾಗುವುವು. ಘೋರ ವಿಷವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಅವ್ಯತದಂತೆ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದು.

೧೪೨. ಈ ಮಹಾಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದವನು ಕ್ಷಯ, ಕುಷ್ಠ,

ಕಪಾಲಕುಹರೇ ಜಿಹ್ವಾ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ವಿಸರೀತಗಾ |

ಭೃವೋರಂತರ್ಗತಾ ದೃಷ್ಟಿರ್ಮುದ್ರಾ ಭವತಿ ಖೇಚರೀ || ೧೪೩ ||

ನ ಪೀಡ್ಯತೇ ಶರಾಘೇಣ ನಚ ಲಿಪ್ಯೇತ ಕರ್ಮಣಾ |

ಬಾಧ್ಯತೇ ನ ಸ ಕಾಲೇನ ಯೋ ಮುದ್ರಾಂ ವೇತ್ತಿ ಖೇಚರೀಂ || ೧೪೪ ||

ಚಿತ್ತಂ ಚರತಿ ಖೇ ಯಸ್ಮೈ ಜಿಹ್ವಾ ಚರತಿ ಖೇ ಗತಾ |

ತೇನೈಷಾ ಖೇಚರೀನಾಮ ಮುದ್ರಾ ಸಿದ್ಧೈರ್ನಿಷೇವಿತಾ || ೧೪೫ ||

ಯಾವದ್ವಿಂದುಃ ಸ್ಥಿತೋ ದೇಹೇ ತಾವನ್ಮೃತ್ಯುಭಯಂ ಕುತಃ |

ಯಾವದ್ವದ್ವಾ ನಭೋಮುದ್ರಾ ತಾವದ್ವಿದುರ್ನಗಚ್ಛತಿ || ೧೪೬ ||

ಉಡ್ಧೀನಂ ಕುರುತೇ ಯಸ್ಮಾದಹೋರಾತ್ರಂ ಮಹಾ ಖಗಃ |

ಉಡ್ಧೀಯಾನಂ ತತಃ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತತ್ರ ಬಂಧೋ ವಿಧೀಯತೇ || ೧೪೭ ||

ಜಠರೇ ಸಶ್ಚಿಮಂ ತಾನಂ ನಾಭೇರೂರ್ಧ್ವಂ ಚ ಧಾರಯೇತ್ |

ಉಡ್ಧೀಯಾನೋ ಹ್ಯಯಂ ಬಂಧೋ ಮೃತ್ಯೋರಪಿ ಭಯಂ ತ್ಯಜೇತ್ ||

ಬಧ್ನಾತಿ ಹಿ ಶಿರಾಜಾಲಮುಧೋಗಾಮಿ ನಭೋಜಲಂ |

ಏಷ ಜಾಲಂಧರೋ ಬಂಧಃ ಕಂಠೇ ದುಃಖೌಘನಾಶನಃ || ೧೪೮ ||

ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಗುಲ್ಮರೋಗ, ಅಜೀರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಾಶ ಗೊಳಿಸುವನು.

೧೪೩. ಕಪಾಲಕುಹರದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಾಸವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳದೂ, ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳದೂ ಅದ ಮುದ್ರೆಯು ಖೇಚರೀ ಮುದ್ರೆಯು.

೧೪೪. ಈ ಖೇಚರೀಮುದ್ರೆಯನ್ನರಿತವನನ್ನು ಬಾಣಗಳ ಸಮೂಹಗಳು ಸೀಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮವು ಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಮನೂ ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪೫. ಮನಸ್ಸು ನಾಲಿಗೆಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಖೇಚರೀ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೪೬. ಕೊನೆಯ ಘಾತವು ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವವರೆಗೆ ಮರಣಭಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವರೆಗೆ ಬಿಂದುವು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೪೭. ಮಹಾಪ್ರಾಣವು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಹಾರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಬಂಧವು ಉಡ್ಧೀಯಾನ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದರ ಬಂಧದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೧೪೮. ಕೈಗಳ ಕೊನೆಯಿಂದ ಕಟಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಾಲುಗಳ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆ, ನಾಭಿಗಳ ಮೇಲೆ ಚಾಚಿದರೆ ಮೃತ್ಯುವಿಗೂ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಉಡ್ಧೀಯಾನಬಂಧವಾಗುವುದು.

೧೪೯. ಕೆಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಶರೀರದ ಭಿದ್ರದಲ್ಲಿರುವ ನೀರನ್ನು ನಾಡಿಯು

ಜಾಲಂಧರೇ ಕೃತೇ ಬಂಧೇ ಕಂಠಸಂಕೋಚಲಕ್ಷಣೇ ।
 ನ ಪೀಯೂಷಂ ಪತತ್ಯಗ್ನೌ ನಚ ವಾಯುಃ ಪ್ರಧಾವತಿ ॥ ೧೫೦ ॥
 ಪಾಷ್ಣಿಭಾಗೇನ ಯೋನಿಮಾಕುಂಚಯೇದ್ಗದಂ ।
 ಅಪಾನಮೂರ್ಧ್ವಮಾಕೃಷ್ಯ ಮೂಲಬಂಧೋ ನಿಧೀಯತೇ ॥ ೧೫೧ ॥
 ಅಪಾನಪ್ರಾಣಯೋರೈಕ್ಯೇ ಕ್ಷಯೋ ಮೂತ್ರಪುರೀಷಯೋಃ ।
 ಯುನಾ ಭವತಿ ವೃದ್ಧೋಽಪಿ ಸತತಂ ಮೂಲಬಂಧನಾತ್ ॥ ೧೫೨ ॥
 ಪ್ರಾಣಾಃಪಾನವಶೋ ಜೀವ ಊರ್ಧ್ವಾಽಧಃ ಪರಿಧಾವತಿ ।
 ವಾಮದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗೇಣ ಚಂಚಲೋ ನ ಸ್ಥಿತಿಂ ಲಭೇತ್ ॥ ೧೫೩ ॥
 ಗುಣಬದ್ಧೋ ಯಥಾ ಪಕ್ಷೀ ಗತೋಪ್ಯಾಕೃಷ್ಯತೇ ಪುನಃ ।
 ಗುಣೈರ್ಬದ್ಧಸ್ತಥಾ ಜೀವಃ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮೇನ ಕೃಷ್ಯತೇ ॥ ೧೫೪ ॥
 ಅಪಾನಃ ಕರ್ಷತಿ ಪ್ರಾಣಂ ಪ್ರಾಣೋಽಪಾನಂ ಚ ಕರ್ಷತಿ ।
 ಊರ್ಧ್ವಾಽಧಃ ಸಂಸ್ಥಿತಾವೇತೌ ಸಂಯೋಜಯತಿ ಯೋಗನಿತ್ ॥ ೧೫೫ ॥
 ಹಕಾರೇಣ ಬಹಿಯಾತಿ ಸಕಾರೇಣ ನಿಶೇತ್ಪುನಃ ।
 ಹಂಸ ಹಂಸೇತ್ಯತೋ ನುಂತ್ರಂ ಜೀವೋ ಜಪತಿ ಸರ್ವದಾ ॥ ೧೫೬ ॥

ಸಮೂಹವು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ವಾಸವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಜಾಲಂಧರ ಬಂಧವೆನ್ನುವರು.

೧೫೦. ಕಂಠವನ್ನು ಸಂಕೋಚಗೊಳಿಸುವ ಜಾಲಂಧರಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಹಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅವೃತವು ಜಠರಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಯುವು ಪ್ರಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫೧. ಕಾಲಿನ ಹಿಮ್ಮಡಿಯಿಂದ ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಒತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅಪಾನವಾಯುವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದು ಗುದವನ್ನು ಸಂಕೋಚಗೊಳಿಸಿದರೆ ಮೂಲಬಂಧವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೧೫೨. ಮೂಲಬಂಧನದಿಂದ ಅಪಾನಪ್ರಾಣಗಳ ಐಕ್ಯವಾಗಲು ಮೂಲಮೂತ್ರಗಳು ಕ್ಷಯಿಸುವುವು. ಅದರಿಂದ ವೃದ್ಧನೂ ಯುವಕನಾಗುವನು.

೧೫೩. ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾದ ಜೀವವು ಕೆಳಗೂ, ಮೇಲೂ ಎಡಬಲ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆಯಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫೪. ದಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಪಕ್ಷಿಯು ಕೆಳಕ್ಕೂ ಮೇಲಕ್ಕೂ ಎಳೆಯುವಂತೆ ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಬದ್ಧವಾದ ಜೀವವನನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಎಳೆಯುವುದು.

೧೫೫. ಅಪಾನವು ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣವು ಅಪಾನವನ್ನೂ ಎಳೆಯುವುದು. ಯೋಗಿಯು ಕೆಳಗೂ ಮೇಲೂ ಇರುವ ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವನು.

೧೫೬. ಜೀವವು ಹಕಾರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವುದು. ಸಕಾರದಿಂದ ಮರಳಿ

ಷಟ್ಪತಾದಿನಾರಾತ್ರೌ ಸಹಸ್ರಾಣ್ಯೇಕವಿಂಶತಿಃ |

ಏತತ್ಸಂಖ್ಯಾನ್ವಿತಂ ಮಂತ್ರಂ ಜೀವೋ ಜಪತಿ ಸರ್ವದಾ || ೧೫೭ ||

ಅಜಪಾ ನಾನು ಗಾಯತ್ರೀ ಯೋಗಿನಾಂ ಮೋಕ್ಷದಾಯಿನೀ |

ಅಸ್ಯಾಃ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರೇಣ ಸರಃ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೫೮ ||

ಅಂತರಾಯಾ ಭವಂತೀಹ ಯೋಗಿನೋ ಯೋಗಹಾನಿದಾಃ |

ಶ್ರೂಯತೇ ದೂರಗಾ ವಾರ್ತಾ ದೂರಸ್ಥಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಪುರಃ || ೧೫೯ ||

ಯೋಜನಾನಾಂ ಶತಂ ಯಾತುಂ ಶಕ್ತಿಃ ಸ್ಯಾನ್ನಿಮಿಷಾರ್ಧತಃ |

ಅಚಿಂತಿತಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಕಂಠಪಾಠೇ ಭವಂತಿಹ || ೧೬೦ ||

ಧಾರಣಾಶಕ್ತಿರತ್ಯುಗ್ರಾ ಮಹಾಭಾರೋ ಲಘುರ್ಭವೇತ್ |

ಕ್ಷಣಂ ಕೃಶಃ ಕ್ಷಣಂ ಸ್ಥೂಲಃ ಕ್ಷಣಮಲ್ಪಃ ಕ್ಷಣಂ ಮಹಾನ್ || ೧೬೧ ||

ಪರಕಾಯಂ ಪ್ರವಿಶತಿ ತಿರಶ್ಚಾಂ ನೇತ್ರಿ ಭಾಷಿತಂ |

ದಿವ್ಯಗಂಧಂ ತನೌ ಭತ್ತೇ ದಿವ್ಯಾಂ ವಾಣೀಂ ಪ್ರವಕ್ತುಚ || ೧೬೨ ||

ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಜೀವವು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಂಸ ಹಂಸ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೧೫೭. ಜೀವವು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುಸಾವಿರದ ಆರನೂರುಸಾವಿರ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವುದು.

೧೫೮. ಅಜಪಾ ಎಂಬ ಈ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವುದು. ಇದರ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೧೫೯. ಹೀಗೆ ಜಪಿಸುವಾಗ ಯೋಗಿಗೆ, ಯೋಗವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ ವಿಘ್ನಗಳು ಉಂಟಾಗುವುವು. ದೂರದ ವಾರ್ತೆಯು ಕೇಳಿಸುವುದು. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುವು ಮುಂದೆಯೇ ಕಾಣಿಸುವುದು.

೧೬೦. ಅವನು ಅರ್ಧನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ನೂರುಯೋಜನದ ದೂರ ಹೋಗಲು ಶಕ್ತನಾಗುವನು. ಅಲೋಚಿಸದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಕಂಠಪಾಠವಾಗುವುವು.

೧೬೧. ಅತಿ ಕಠಿಣನಾದ ಧಾರಣಾಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಮಹಾಭಾರವು ಲಘುವಾಗುವುದು. ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಶನೂ, ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲನೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣವನೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನೂ ಆಗುವನು.

೧೬೨. ಪರರ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ತಿರ್ಯಗ್ಜಂತುಗಳ ಮಾತನ್ನು ಅರಿಯುವನು. ಶರೀರವು ದಿವ್ಯವಾಸನೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗುವುದು. ದಿವ್ಯವಾಣಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡುವನು.

ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯತೇ ದಿವ್ಯಕನ್ಯಾಭಿರ್ದಿವ್ಯಂ ಧಾರಯತೇ ವಪುಃ |
 ಇತ್ಯಾದಯೋಽಂತರಾಯಾಃ ಸ್ವಯೋಗಸಂಸಿದ್ಧಿಸೂಚಕಾಃ || ೧೬೩ ||
 ಯದ್ಭೇದಭಿರಂತರಾಯೈರ್ನ ಕ್ಷಿಪ್ಯತೇಽಸ್ಯೇಹ ಮಾನಸಂ |
 ತದಗ್ರೇ ತತ್ಸಮಾಪ್ನೋತಿ ಪದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಢುರ್ಲಭಂ || ೧೬೪ ||
 ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ನ ನಿವರ್ತೇತ ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ಯ ನ ಚ ಶೋಚತಿ |
 ತಲ್ಲಭ್ಯತೇ ಷಡಂಗೇನ ಯೋಗೇನ ಕಲಶೋದ್ಭವ || ೧೬೫ ||
 ಏಕೇನ ಜನ್ಮನಾ ಯೋಗಃ ಕಥಮಿತ್ಥಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯತಿ |
 ಋತೇಚ ಯೋಗಸಂಸಿದ್ಧೇಃ ಕಥಂ ಮುಕ್ತಿರಿಹಾಪ್ಯತೇ || ೧೬೬ ||
 ಉಭೇ ಏವ ಹಿ ನಿರ್ವಾಣವತ್ರ್ಯನೀ ಕಿಲ ಕುಂಭಜ |
 ಕಿಂ ವಾ ಕಾಶ್ಯಾಂ ತನುತ್ಯಾಗಃ ಕಿಂ ವಾ ಯೋಗೋಽಯಮಾದ್ಯಶಃ ||
 ಚಂಚಲೇಂದ್ರಿಯವೃತ್ತಿತ್ವಾತ್ಕಲಿಕಲ್ಮಷಜ್ವಂಭಣಾತ್ |
 ಅಲ್ಪಾಯುಷಾಂ ತಥಾ ನ್ಯೂಣಾಂ ಕ್ಷೇಪ ಯೋಗಮಹೋದಯಃ ||
 ಅತ ಏವಹಿ ಜಂತೂನಾಂ ಮಹೋದಯಪದಪ್ರದಃ |
 ಸದೈವ ಸದಯಾವಾರ್ಧಿಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಸ್ಥಿತಃ || ೧೬೭ ||

೧೬೩. ಅವನನ್ನು ದಿವ್ಯಕನ್ಯೆಯರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು. ದಿವ್ಯಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸುವನು. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಘ್ನಗಳು ಯೋಗಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವುವು.

೧೬೪. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಈ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದ ಚಂಚಲವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅನಂತರ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಹೊಂದಲಾಗದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೬೫. ಅಗಸ್ಯ! ಷಡಂಗಯೋಗದಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಪುನರಾವೃತ್ತಿ, ದುಃಖಗಳಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೬೬. ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಿಂದ ಇಂತಹ ಯೋಗವು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು? ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವು ಹೇಗೆ ಲಭಿಸುವುದು?

೧೬೭. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡುವುದಾಗಲಿ, ಇಂತಹ ಯೋಗವಾಗಲಿ ಇವೆರಡೇ ಮೋಕ್ಷದ ದಾರಿಗಳು.

೧೬೮. ಮನುಷ್ಯರು ಚಂಚಲೇಂದ್ರಿಯರಾದುದರಿಂದಲೂ, ಕಲಿಕಲ್ಮಷವು ಹೆಚ್ಚುವುದರಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದಲೂ ಇಂತಹ ಯೋಗವು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು?

೧೬೯. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮಹೋದಯವನ್ನೀಯುವವನೂ, ದಯಾಸಮುದ್ರನೂ ಆದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು.

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸುಖೇನ ಕೈವಲ್ಯಂ ಯಥಾ ಲಭ್ಯೇತ ಜಂತುಭಿಃ |
ಯೋಗಯುಕ್ತ್ಯಾದ್ಯುಪಾಯೈಶ್ಚ ನ ತಥಾಽನ್ಯತ್ರ ಕುತ್ರಚಿತ್ || ೧೭೦ ||
ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸ್ವದೇಹಸಂಯೋಗಃ ಸಮ್ಯಗ್ಯೋಗ ಉದಾಹೃತಃ |
ಮುಚ್ಯತೇ ನೇಹ ಯೋಗೇನ ಕ್ಷುಪ್ರಮನ್ಯೇನ ಕೇನಚಿತ್ || ೧೭೧ ||
ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೋ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ ದ್ಯುನದೀ ಕಾಲಭೈರವಃ |
ಶ್ರೀಮಾನ್ಘಂಧೀರ್ಧಂಡಪಾಣಿಃ ಷಡಂಗೋ ಯೋಗ ಏಷ ನೈ || ೧೭೨ ||
ಏತತ್ಸಡಂಗಂ ಯೋ ಯೋಗಂ ನಿತ್ಯಂ ಕಾಶ್ಯಾಂ ನಿಷೇವತೇ |
ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೋಗನಿದ್ರಾಂ ಸ ದೀರ್ಘಾನುನ್ಯುತಮುತ್ನತೇ || ೧೭೩ ||
ಓಂಕಾರಃ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾಶ್ಚ ಕೇದಾರಶ್ಚ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಃ |
ವೀರೇಶ್ವರೋಽಪಿ ವಿಶ್ವೇಶಃ ಷಡಂಗೋಽಯಮಿಹಾಸಪರಃ || ೧೭೪ ||
ಪಾದೋದಕಾಸಿಸಂಭೇದಜ್ಞಾನೋದಮಣಿಕರ್ಣಕಾಃ |
ಷಡಂಗೋಽಯಂ ಮಹಾಯೋಗೋ ಬ್ರಹ್ಮಧರ್ಮಹೃದಾವಪಿ || ೧೭೫ ||
ಷಡಂಗಸೇವನಾದಸ್ಮಾದ್ವಾರಾಣಸ್ತ್ಯಾಂ ನರೋತ್ತಮ |
ನ ಜಾತು ಜಾಯತೇ ಜಂತುರ್ಜನನೀಜರೇ ಪುನಃ || ೧೭೬ ||
ಗಂಗಾಸ್ನಾನಂ ಮಹಾಮುದ್ರಾ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನೀ |
ಏತನ್ನದ್ರಾ ಕೃತಾಽಭ್ಯಾಸೋಽಪ್ಯನ್ಯುತತ್ಸಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೧೭೭ ||

೧೭೦. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗಾದ್ಯುಪಾಯಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

೧೭೧. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಹಸಂಬಂಧವೇ ಯೋಗವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವ ಯೋಗದಿಂದಲೂ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೭೨. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷೀ, ಗಂಗೆ, ಕಾಲಭೈರವ, ಘಂಧಿ, ಧಂಡಪಾಣಿ ಇವರೇ ಷಡಂಗಯೋಗಸ್ವರೂಪರು.

೧೭೩. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಷಡಂಗಯೋಗವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಸೇವಿಸುವವನು ದೀರ್ಘವಾದ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೧೭೪. ಓಂಕಾರ, ಕೃತ್ತಿವಾಸ, ಕೇದಾರ, ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪ, ವೀರೇಶ್ವರ, ವಿಶ್ವೇಶ ಇವರು ಮತ್ತೊಂದು ಷಡಂಗಯೋಗವು.

೧೭೫. ಪಾದೋದಕ, ಅಸಿಸಂಭೇದ, ಜ್ಞಾನೋದ, ಮಣಿಕರ್ಣಕಾ, ಬ್ರಹ್ಮಹೃದ, ಧರ್ಮಹೃದ ಇವುಗಳು ಮಹಾಯೋಗಗಳು.

೧೭೬. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಷಡಂಗಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಯು ಮರಳಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತಾಯಿಯ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೭೭. ಗಂಗಾಸ್ನಾನವೆಂಬ ಮಹಾಮುದ್ರೆಯು ಮಹಾಪಾಪವನ್ನು ನಿವಾರಿ.

ಕಾಶೀವೀಥಿಷು ಸಂಚಾರೋ ಮುದ್ರಾಭವತಿ ಖೇಚರೀ ।

ಖೇಚರೋ ಜಾಯತೇ ನೂನಂ ಖೇಚರ್ಯಾ ಮುದ್ರಯಾಸಯಾ ॥

ಉಡ್ಡೀಯ ಸರ್ವತೋ ದೇಶಾದ್ಯಾನಂ ವಾರಾಣಸೀಂ ಪ್ರತಿ ।

ಉಡ್ಡೀಯಾನೋ ಮಹಾಬಂಧ ಏಷ ಮುಕ್ತೈ ಪ್ರಕಲ್ಪತೇ ॥ ೧೭೯ ॥

ಜಲಸ್ಯ ಧಾರಣಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ವಿಶ್ವೇಶಸ್ತಾನಜನ್ಮನಃ ।

ಏಷ ಜಾಲಂಧರೋ ಬಂಧಃ ಸಮಸ್ತಸುರದುರ್ಲಭಃ ॥ ೧೮೦ ॥

ವೃತೋ ವಿಘ್ನ ಶತೇನಾಪಿ ಯನ್ನ ಕಾಶೀಂ ತೃಜೇತ್ಸದೀಃ ।

ಮೂಲಬಂಧಃ ಸ್ಮೃತೋ ಹ್ಯೇಷ ದುಃಖಮೂಲನಿಕ್ಪಂತನಃ ॥ ೧೮೧ ॥

ಇತಿ ಯೋಗಃ ಸಮಾಖ್ಯಾತೋ ಮಯಾ ತೇ ದ್ವಿವಿಧೋ ಮುನೇ ।

ಸ ಷಡಂಗಃ ಸಮುದ್ರಶ್ಚ ಮುಕ್ತಯೇ ಶಂಭುಭಾಷಿತಃ ॥ ೧೮೨ ॥

ಯಾವನ್ನೇಂದ್ರಿಯ ವೈಕ್ಲವ್ಯಂ ಯಾವದ್ವ್ಯಾಧಿರ್ನ ಬಾಧತೇ ।

ಯಾವತ್ಕಾಲವಿಲಂಬೋಽಸ್ತಿ ತಾವದ್ಯೋಗರತೋ ಭವೇತ್ ॥ ೧೮೩ ॥

ಉಭಯೋರ್ಯೋಗಯೋಗಮುತ್ಯಯೋಃ ಕಾಶೀಯೋಗೋಯಮುತ್ಯಮಃ ।

ಕಾಶೀಯೋಗಂ ಸಮಭ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾದ್ಯೋಗಮುತ್ಯಮಂ ॥ ೧೮೪ ॥

ಸುವುದು. ಈ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೧೭೮. ಕಾಶಿಯ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದು ಖೇಚರೀಮುದ್ರೆಯಾಗುವುದು. ಈ ಖೇಚರಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಮಾನವನು ದೇವತೆಯಾಗುವನು.

೧೭೯. ಸಮಸ್ತ ದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವುದು ಉಡ್ಡೀಯಾನವೆಂಬ ಮಹಾಬಂಧವು. ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೧೮೦. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿದ ನೀರನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರುವುದು ಜಾಲಂಧರವೆಂಬ ದೇವದುರ್ಲಭಯೋಗವು.

೧೮೧. ಜ್ಞಾನಿಯು ಅನೇಕ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಡದಿರುವುದೇ ಮೂಲಬಂಧವೆಂಬ ಯೋಗವು. ಇದು ದುಃಖಕಾರಣವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು.

೧೮೨. ಮುನಿಯೇ! ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿದ ಷಡಂಗ ಮತ್ತು ಮುದ್ರೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ದ್ವಿವಿಧಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

೧೮೩. ಇಂದ್ರಿಯವೈಕಲ್ಯ, ವ್ಯಾಧಿ, ಕಾಲವಿಳಂಬಗಳಾಗದಿರುವವರೆಗೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು.

೧೮೪. ಈ ಎರಡು ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಯೋಗವೇ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಕಾಶೀಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತಮಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಸಹಾಯಿನ್ಯಾ ಜರಯಾ ಮೃತ್ಯುಲಿಂಗಯಾ ।
 ಕಾಲಂ ನಿಕಟಿತೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕಾಶೀನಾಥಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ ॥ ೧೮೫ ॥
 ಕಾಶೀನಾಥಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಕೃತಃ ಕಾಲಭಯಂ ನೃಣಾಂ ।
 ಕುದ್ಲೋಪಿ ಜೀವಹೃತ್ಪಾಲಸ್ತಚ್ಚ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸುಮಂಗಲಂ ॥ ೧೮೬ ॥
 ಅತಿಥ್ಯೇನೇಹಸಿ ಯಥಾ ಪ್ರತೀಕ್ಷೇತಾಂತಿಥಿಂ ಕೃತೀ ।
 ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕಾಲಂ ತಥಾಯಾಂತಂ ಭಾಗ್ಯವಾನ್ಸಂಪ್ರತೀಕ್ಷತೇ ॥ ೧೮೭ ॥
 ಕಲಿಃ ಕಾಲಃ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ತ್ರಿಕಂಟಕಮಿತಿರೀತಂ ।
 ಏತತ್ತಯಂ ನ ಪ್ರಭವೇದಾನಂದವನವಾಸಿನಾಂ ॥ ೧೮೮ ॥
 ಅನ್ಯತ್ರಾತರ್ಕತಃ ಕಾಲಃ ಕಲಯಿಷ್ಯತ್ಯಸಂಶಯಂ ।
 ಕಾಲಾದಭಯಮಿಚ್ಛೇಚ್ಛೇತ್ತತಃ ಕಾಶೀಂ ಸಮಾಶ್ರಯೇತ್ ॥ ೧೮೯ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಯೋಗಾಖ್ಯಾನಂ”
 ನಾಮೃಕಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೧೮೫. ಮೃತ್ಯುವಿನ ಚಿಹ್ನೆಯಾದ ಆಧಿವ್ಯಾಧಿ ಸಹಾಯವುಳ್ಳ ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ
 ಕಾಲನು ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕಾಶೀನಾಥನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೧೮೬. ಕಾಶೀನಾಥನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಮಾನವರಿಗೆ ಕಾಲಭಯವೆತ್ತಣದು ?
 ಜೀವನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಕಾಲನು ಕುಸಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ
 ವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೮೭. ಪುಣ್ಯವಂತನು ಅತಿಥ್ಯಮಾಡುವ ದಿವಸ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸು
 ವಂತೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಮರಣಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

೧೮೮. ಕಲಿಯುಗ, ಕಾಲ, ಕೃತಕರ್ಮ ಇವು ಮೂರೂ ತ್ರಿಕಂಟಕವೆನ್ನಿಸಿ
 ಕೊಳ್ಳುವುವು. ಆನಂದವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಇವು ಮೂರು ಉಂಟಾಗು
 ವುದಿಲ್ಲ.

೧೮೯. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮರಣಕಾಲವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವುದು.
 ಮರಣಕಾಲದಿಂದ ಅಭಯವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವವನು ಕಾಶಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
 “ಯೋಗಾಖ್ಯಾನಂ”ವೆಂಬ
 ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಕಾಲವಂಚನೋಪಾಯವರ್ಣನಂ

ಆಗಸ್ತಿರುವಾಚ :-

ಕಥಂ ನಿಕಟತಃ ಕಾಲೋ ಜ್ಞಾಯತೇ ಹರನಂದನ ।

ತಾನಿ ಚಿಹ್ನಾನಿ ಕತಿಚಿದ್ಭ್ರೂಹಿ ಮೇ ಪರಿಪೃಚ್ಛತಃ

॥ ೧ ॥

ಕುಮಾರ ಉವಾಚ :-

ವದಾಮಿ ಕಾಲಚಿಹ್ನಾನಿ ಜಾಯಂತೇ ಯಾನಿ ದೇಹಿನಾಂ ।

ಮೃತ್ಯೌ ನಿಕಟಮಾಪನ್ನೇ ಮುನೇ ತಾನಿ ನಿಶಾಮಯ

॥ ೨ ॥

ಯಾನ್ಯುನಾಸಾಪುಟೇ ಯಸ್ಯ ನಾಯುರ್ವಾತಿ ದಿನಾನಿಶಂ ।

ಅಖಂಡಮೇವ ತಸ್ಯಾಯುಃ ಕ್ಷಯತ್ಯಬ್ದತ್ರಯೇಣ ಹಿ

॥ ೩ ॥

ದ್ವ್ಯಹೋರಾತ್ರಂ ತ್ರ್ಯಹೋರಾತ್ರಂ ರವಿರ್ವಹತಿ ಸಂತತಂ ।

ಅಬ್ದಮೇಕಂ ಚ ತಸ್ಯೇಹ ಜೀವನಾಃ ಪಠಿರುಚ್ಯತೇ

॥ ೪ ॥

ವಹೇನ್ನಾಸಾಪುಟಯುಗೇ ದಶಾಃ ಹಾನಿ ನಿರಂತರಂ ।

ನಾತಶ್ಚೇತ್ಸಹ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಸ್ತಯಾ ಜೀವೇದ್ವಿನತ್ರಯಂ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಾಲವಂಚನೋಪಾಯವರ್ಣನಂ

೧. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಸುಂದ! ಮರಣಕಾಲವು ಸಮಾಪಿಸಿದೆ ಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಆ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಕೆಲವನ್ನು ಹೇಳು.

೨. ಕುಮಾರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಮುನಿಯೆ! ಮೃತ್ಯುವು ಸಮಾಪಸಲು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗುಂಟಾಗುವ ಕಾಲಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

೩. ಯಾವನ ಎಡಮೂಗಿನ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಶ್ವಾಸವು ಆಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅವನ ಅಖಂಡವಾದ ಆಯಸ್ಸು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯಿಸುವುದು.

೪. ಬಲಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಸಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಶ್ವಾಸವಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಬದುಕುವನು.

೫. ಗಾಳಿಯು ಎರಡು ರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಹತ್ತುದಿನಗಳು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೂರು ದಿನಗಳಕಾಲ ಜೀವಿಸುವನು.

ನಾಸಾನರ್ತ್ಯದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ ಮಾತರಿಶ್ವಾ ಮುಖಾದ್ವಹೇತ್ |
 ತಂಸೇದ್ಧಿನದ್ವಯಾದರ್ವಾಕ್ರಿಯಾಣಂ ತಸ್ಯ ಚಾಂಧ್ವನಿ || ೬ ||
 ಅಕಸ್ಮಾದೇವ ಯತ್ಕಾಲೇ ಮೃತ್ಯುಃ ಸನ್ನಿಹಿತೋ ಭವೇತ್ |
 ಚಿಂತನೀಯಃ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಸಕಾಲೋ ಮೃತ್ಯುಭೀರುಣಾ || ೭ ||
 ಸೂರ್ಯೇ ಸಪ್ತಮರಾಶಿಸ್ಥೇ ಜನ್ಮಕ್ಷ್ಯಸ್ಥೇ ನಿಶಾಕರೇ |
 ಪೌಷ್ಣಃ ಸ ಕಾಲೋ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯೋ ಯದಾ ಯಾಮ್ಯೇ ರವಿರ್ವಹೇತ್ || ೮ ||
 ಅಕಸ್ಮಾದ್ವೀಕ್ಷತೇ ಯಸ್ತು ಪುರುಷಂ ಕೃಷ್ಣಪಿಂಗಕಂ |
 ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಕ್ಷಣೇರೂಪಂ ಸ ಜೀವೇದ್ವತ್ಸರದ್ವಯಂ || ೯ ||
 ಯಸ್ಯ ಬೀಜಂ ಮಲಂ ಮೂತ್ರಂ ಕ್ಷುತಂ ಮೂತ್ರಂ ಮಲಂ ತು ವಾ |
 ಇಹೈಕದಾಪತೇದ್ಯಸ್ಯ ಅಬ್ಧಂ ತಸ್ಯಾಯಾರಿಷ್ಯತೇ || ೧೦ ||
 ಇಂದ್ರನೀಲನಿಭಂ ಮೈತ್ರಿನ್ನಿ ನಾಗವೃಂದಂ ಯ ಈಕ್ಷತೇ |
 ಇತಸ್ತತಃ ಪ್ರಸ್ಯಮರಂ ಷಣ್ಮಾಸಂ ನ ಸ ಜೀವತಿ || ೧೧ ||
 ವ್ಯಭ್ರೇಹ್ನಿ ವಾರಿಪೂರ್ಣಾಸ್ಯಃ ಪೃಷ್ಠೀಕೃತ್ಯ ದಿವಾಕರಂ |
 ಪೂತ್ವತ್ಯಾಶ್ವೇಂದ್ರಚಾಪಂ ನ ಪಶ್ಯೇತ್ಪಣ್ಮಾಸಜೀವಿತಃ || ೧೨ ||

೬. ಗಾಳಿಯು ಮೂಗಿನ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಮೂರುದಿನಗಳೊಳಗೆ ಮರಣಹೊಂದುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೭. ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮರಣಭೀರುವು ಅದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು.

೮. ಸೂರ್ಯನು ಸಪ್ತಮರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಚಂದ್ರನು ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲು, ವಾಯುವು ಬಲಮೂಗಿನ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅದು ಸೂರ್ಯದೇವತಾಕವಾದ ಕಾಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೯. ಆಗ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ರೂಪರಹಿತನೂ, ಕೃಷ್ಣಪಿಂಗಲನೂ ಆದ ಪುರುಷನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವನು ಎರಡುವರ್ಷಕಾಲ ಬದುಕುವನು.

೧೦-೧೧. ಯಾವನ ವೀರ್ಯ, ಮಲ, ಮೂತ್ರ ಅಥವಾ ಹಸಿವು, ಮಲ, ಮೂತ್ರ ಈ ಮೂರೂ ಒಂದೇಸಾರಿ ಬೀಳುವುದೋ ಅವನು ಒಂದುವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ಬದುಕುವನು. ಯಾವನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೀಲವಂತಿರುವುದೂ, ಇತ್ತ ಅತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಆದ ಆನೆಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡುವನೋ ಅವನು ಆರು ತಿಂಗಳುಕಾಲವೂ ಜೀವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨. ಆರುತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದುಕುವವನು ಮೋಡವಿಲ್ಲದ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಉಗುಳಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಅರುಂಧತೀಂ ಧ್ರುವಂ ಚೈವ ವಿಷ್ಣೋಸ್ತ್ರೀಣಃ ಪದಾನಿಚ |
 ಅಸನ್ನಮೃತ್ಯುರ್ನೋಪಶ್ಯೇಚ್ಚ ತುರ್ಥಂ ಮಾತೃಮಂಡಲಂ || ೧೩ ||
 ಅರುಂಧತೀ ಭವೇಜ್ಜಿಹ್ವಾ ಧ್ರುವೋ ನಾಸಾಂಗ್ರಮುಚ್ಯತೇ |
 ವಿಷ್ಣೋಃಪದಾನಿ ಭ್ರೂಮಧ್ಯೇ ನೇತ್ರಯೋರ್ಮಾತೃಮಂಡಲಂ || ೧೪ ||
 ವೇತ್ತಿ ನೀಲಾದಿವರ್ಣಸ್ಯ ಕಟ್ಟಿಮ್ಲಾದಿ ರಸಸ್ಯ ಹಿ |
 ಅಕಸ್ಮಾದನ್ಯಥಾಭಾವಂ ಷಣ್ಮಾಸೇನ ಸಮೃತ್ಯುಭಾಹ || ೧೫ ||
 ಷಣ್ಮಾಸಮೃತ್ಯೋರ್ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ಕಂಠೋಷ್ಮರಸನಾ ರದಾಃ |
 ಶುಷ್ಯಂತಿ ಸತತಂ ತದ್ವದ್ವಿಚ್ಛಾಯಾಸ್ತಾಲುಪಂಚಮಾಃ || ೧೬ ||
 ರೇತಃ ಕರಜನೇತ್ರಾಂತಾ ನೀಲಿಮಾನಂ ಭಜಂತಿ ಚೇತ್ |
 ತರ್ಹಿ ಕೀನಾಶನಗರೀಂ ಷಷ್ಠೇ ಮಾಸಿ ವ್ರಜೇನ್ನರಃ || ೧೭ ||
 ಸಂಪ್ರವೃತ್ತೇ ನಿಧುವನೇ ಮಧ್ಯೇಂತೇ ಕ್ಷೌತಿ ಚೇನ್ನರಃ |
 ನಿಶ್ಚಿತಂ ಪಂಚಮೇ ಮಾಸಿ ಧರ್ಮರಾಜಾಃ ತಿಥಿರ್ಭವೇತ್ || ೧೮ ||
 ದ್ರುತಮಾರುಹ್ಯ ಶರಶಸ್ತ್ರವರ್ಣೋ ಯಸ್ಯ ಮಸ್ತಕೇ |
 ಪ್ರಯಾತಿ ಯಾತಿ ತಸ್ಯಾಯಾಃ ಷಣ್ಮಾಸೇನ ಪರಿಕ್ಷಯಂ || ೧೯ ||

೧೩. ಸನ್ನಿಹಿತ ಮರಣಕಾಲವುಳ್ಳವನು ಅರುಂಧತಿ, ಧ್ರುವ, ವಿಷ್ಣು ಪದತ್ರಯ, ಮಾತೃಮಂಡಲ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾರನು.

೧೪. ನಾಲಿಗೆಯು ಅರುಂಧತಿಯೆಂದೂ, ಮೂಗಿನ ಕೊನೆಯು ಧ್ರುವ ವೆಂದೂ, ಹುಬ್ಬಿನ ನಡುವೆ ವಿಷ್ಣುಪದವೆಂದೂ, ಕಣ್ಣುಗಳು ಮಾತೃಮಂಡಲ ವೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು.

೧೫. ನೀಲಾದಿ ವರ್ಣಗಳು, ಕಾರ ಹುಳಿ ಮೊದಲಾದ ರಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ವೃತ್ತ್ಯಾಸವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವವನು ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಯುವನು.

೧೬. ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮೃತಿಗೊಳ್ಳುವವನ ಕಂಠ, ತುಟಿ, ನಾಲಿಗೆ, ಹಲ್ಲುಗಳು ಒಣಗುವುವು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಪೋಲಗಳು ಕಳೆಗುಂದುವುವು.

೧೭. ರೇತಸ್ಸು, ಉಗುರು, ಕಣ್ಣಿನ ಕೊನೆ ಇವುಗಳು ನೀಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಆರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಡಿಯುವನು.

೧೮. ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಭೋಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೀನಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಐದನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಯಮನಿಗೆ ಅತಿಥಿ ಯಾಗುವನು.

೧೯. ಯಾವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಓತಿಕೇತವು ತೀಘ್ರವಾಗಿ ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವುದೋ, ಅವನ ಆಯಸ್ಸು ಆರುತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯಿಸುವುದು.

ಸುಸ್ನಾತಸ್ಯಾಪಿ ಯಸ್ಯಾಶು ಹೃದಯಂ ಪರಿಶುಷ್ಯತಿ	
ಚರಣೌ ಚ ಕರೌ ವಾಪಿ ತ್ರಿಮಾಸಂ ತಸ್ಯ ಜೀವಿತಂ	೨೦
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಂ ಭವೇದ್ವಸ್ಯ ಪದಖಂಡಪದಾಕೃತಿ	
ಪಾಂಸೌ ವಾ ಕರ್ದಮೇ ವಾಪಿ ಪಂಚಮಾಸಾನ್ಮಜೀವತಿ	೨೧
ಭಾಯಾ ಪ್ರಕಂಪತೇ ಯಸ್ಯ ದೇಹಬಂಧೇಽಪಿ ನಿಶ್ಚಲೇ	
ಕೃತಾಂತದೂತಾ ಬದ್ಧಂತಿ ಚತುರ್ಥೇ ಮಾಸಿ ತಂ ನರಂ	೨೨
ನಿಜಸ್ಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಸ್ಯ ನೀರಾಜ್ಯ ಮುಕುರಾದಿಷು	
ಉತ್ತಮಾಂಗಂ ನಯುಃ ಪಶ್ಯೇತ್ಸ ಮಾಸೇನ ವಿನಶ್ಯತಿ	೨೩
ಮತಿಭ್ರಷ್ಟೇತ್ಸ್ಯಲದ್ವಾಣೇ ಭನುರೈಂದ್ರಂ ನಿರೀಕ್ಷತೇ	
ರಾತ್ರೌ ಚಂದ್ರದ್ವಯಂ ಚಾಪಿ ದಿನಾ ದ್ವೌಚ ದಿನಾಕರೌ	೨೪
ದಿನಾಚ ತಾರಕಾಚಕ್ರಂ ರಾತ್ರೌ ವ್ಯೋಮವಿತಾರಕಂ	
ಯುಗಪಚ್ಚ ಚತುರ್ದಿಕ್ಸು ಶಾಕ್ರಂ ಕೋದಂಡಮಂಡಲಂ	೨೫
ಭೂರುಹೇ ಭೂಧರಾಗ್ರೇಚ ಗಂಧರ್ವನಗರಾಲಯಂ	
ದಿನಾ ಪಿಶಾಚನೃತ್ಯಂ ಚ ಏತೇ ಪಂಚತ್ವಹೇತವಃ	೨೬
ಸರ್ವೇಷ್ಟೇತೇಷು ಚಿಹ್ನೇಷು ಯದ್ಯೇಕಮಪಿ ವೀಕ್ಷತೇ	
ತದಾ ಮಾಸಾಂವಧಿಂ ನೃತ್ಯುಃ ಪ್ರತೀಕ್ಷೇತ ನ ಚಾಂಧಿಕಂ	೨೭

೨೦. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಿಂದ ಯಾವನ ಹೃದಯವಾಗಲಿ, ಕೈಕಾಲುಗಳಾಗಲಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಒಣಗುವುವೊ ಅವನು ಮೂರುತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸುವನು.

೨೧. ಯಾವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಧೂಳು, ಅಥವಾ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪಾದದ ಭಾಗ, ಪಾದದ ಆಕೃತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಗೊಳ್ಳುವುದೋ ಅವನು ಐದುತಿಗಳ ಜೀವಿಸುವನು.

೨೨. ಯಾವನ ದೇಹವು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿದ್ದರೂ ನೆರಳು ಅಲ್ಲಾಡುವುದೋ ಅವನನ್ನು ಯಮದೂತರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯುವರು.

೨೩. ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕನ್ನಡಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನು ಕಾಣದವನು ಒಂದುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಡಿಯುವನು.

೨೪-೨೬. ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶ, ವಾಕ್ಸ್ಪಲಿತ್ಯ, ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಿನ ದರ್ಶನ, ರಾತ್ರಿ ಇಬ್ಬರು ಚಂದ್ರರ ದರ್ಶನ, ಹಗಲು ಇಬ್ಬರು ಸೂರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಹಗಲು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮೂಹ, ರಾತ್ರಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಲ್ಲದ ಆಕಾಶ, ಒಂದೇ ಸಾರಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲುಗಳು, ವೃಕ್ಷಪರ್ವತಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವನಗರ, ಹಗಲು ಪಿಶಾಚಗಳ ಕುಣಿತ ಇವುಗಳು ಮರಣ ಕಾರಣಗಳು.

೨೭. ಈ ಚಿಹ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿದರೆ ಒಂದುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮರಣ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಕರಾವರುದ್ಧಶ್ರವಣಃ ಶೃಣೋತಿ ನ ಯದಾ ಧ್ವನಿಂ ।

ಸ್ಥೂಲಃ ಕೃಶಃ ಕೃಶಃ ಸ್ಥೂಲಸ್ತದಾ ಮಾಸಾನ್ನಿವರ್ತತೇ || ೨೮ ||

ಯಃ ಪಶ್ಯೇದಾತ್ಮನಶ್ಚಾಯಾಂ ದಕ್ಷಿಣಾಶಾಸಮಾಶ್ರಿತಾಂ ।

ದಿನಾನಿ ಪಂಚ ಜೀನಿತ್ವಾ ಪಂಚತ್ವಮುಪಯಾತಿ ಸಃ || ೨೯ ||

ಪ್ರೋಹ್ಯತೇ ಭಕ್ಷ್ಯತೇ ವಾಃ ಪಿಶಾಚಾಃ ಸುರನಾಯಸೈಃ ।

ಭೂತೈಃ ಪ್ರೇತೈಶ್ಚ ಭರ್ಗ್ಯಧೈರ್ಗೋಮಾಯುಖರಸೂಕರೈಃ || ೩೦ ||

ರಾಸಭೈಃ ಕರಭೈಃ ಕೀಶೈಃ ಶ್ವೇನೈರಶ್ವತರೈರ್ಬಕೈಃ ।

ಸ್ವಪ್ನೇ ನ ಜೀನಿತಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ನರ್ಷಾಂತೇ ಯಮನಿಾಕ್ಷತೇ || ೩೧ ||

ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಂಶುಕೈಃ ಶೋಣೈಃ ಸ್ವಾಂ ತನುಂ ಭೂಷಿತಾಂ ನರಃ ।

ಯಃ ಪಶ್ಯೇತ್ಸ್ವಪ್ನಸಮಯೇ ಸೋಽಷ್ಟ್ವಾ ಮಾಸಾನನಿತ್ಯಹೋ || ೩೨ ||

ಪಾಂಸುರಾಶಿಂಚ ವಲ್ಮೀಕಂ ಯೂಪದಂಡಮಥಾಃ ಪಿ ವಾ ।

ಯೋಽಧಿರೋಹತಿ ನೈ ಸ್ವಪ್ನೇ ಸ ಪಷ್ಯೇ ಮಾಸಿ ನಶ್ಯತಿ || ೩೩ ||

ರಾಸಭಾರೂಢಮಾತ್ಮಾನಂ ತೈಲಾಭ್ಯಕ್ತಂ ಚ ಮುಂಡಿತಂ ।

ನೀಯಮಾನಂ ಯಮಾಶಾಂ ಯಃ ಸ್ವಪ್ನೇ ಪಶ್ಯೇತ್ಸ್ವಪೂರ್ವಜಾನ್ || ೩೪ ||

ಸ್ವಮಾಲೌ ಸ್ವತನೌ ವಾಃ ಪಿ ಯಃ ಪಶ್ಯೇತ್ಸ್ವಪ್ನಗೋ ನರಃ ।

ತೃಣಾನಿ ಶುಷ್ಕಕಾಷ್ಠಾನಿ ಪಷ್ಯೇ ಮಾಸಿ ನ ತಿಷ್ಠತಿ || ೩೫ ||

೨೮. ಕೈಯಿಂದ ಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಾಗ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಸದಿದ್ದರೆ, ಸ್ಥೂಲನು ಕೃಶನಾಗಿಯೂ, ಕೃಶನು ಸ್ಥೂಲನಾಗಿಯೂ ಆಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಡಿಯುವನು.

೨೯. ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ಕಾಣುವವನು ಐದು ದಿನಗಳು ಮಾತ್ರ ಬದುಕಿದ್ದು ಸಾಯುವನು.

೩೦-೩೧. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚ, ಅಸುರ, ಕಾಗೆ, ಭೂತ, ಪ್ರೇತ, ನಾಯಿ, ಹದ್ದು, ನರಿ, ಕತ್ತೆ, ಹಂದಿ, ಒಂಟೆ, ಕಪಿ, ಗಿಡಗ, ಹೇಸರಕತ್ತೆ, ಬಕ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಲ್ಪಡುವವನಾಗಿಯೂ, ಭಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವವನಾಗಿಯೂ ನೋಡುವವನು ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಾಯುವನು.

೩೨. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕಾಣುವವನು ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ಬದುಕುವನು.

೩೩. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ದೂಳು, ಹುತ್ತ, ಯೂಪಸ್ತಂಭ ಇವುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿದವನಂತೆ ಕಂಡವನು ಅರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಯುವನು.

೩೪-೩೫. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕತ್ತೆಯನ್ನೇರಿದವನೂ, ತೈಲಾಭ್ಯಂಗಮಾಡಿಕೊಂಡವನೂ, ಕ್ಷೌರಮಾಡಿಕೊಂಡವನೂ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುವವನೂ ಆದ ತನ್ನನ್ನೂ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನವರನ್ನೂ ಕಾಣುವವನೂ, ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ,

ಲೋಹದಂಡಧರಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಪುರುಷಂ ಕೃಷ್ಣವಾಸನಂ ।
 ಸ್ವಯಂ ಯೋಃಗ್ರೇಸ್ಥಿತಂ ಪಶ್ಯೇತ್ಪತ್ನೀನ್ಮಾಸಾನ್ಮ ಲಂಘಯೇತ್ ॥ ೩೬ ॥
 ಕಾಲೀ ಕುಮಾರೀ ಯಂ ಸ್ವಪ್ನೇ ಬಧ್ನೀಯಾದ್ವಾಹುಸಾಶಕೈಃ ।
 ಸಮಾಸೇನ ಸಮೀಕ್ಷೇತ ನಗರೀಂ ಶಮನೋಷಿತಾಂ ॥ ೩೭ ॥
 ನರೋ ಯೋ ವಾನರಾರೂಢೋ ಯಾಯಾತ್ಪಾಚೀಂ ದಿಶಂ ಸ್ವಪನ್ಮ ।
 ದಿನೈಃ ಸ ಪಂಚಭಿರೇವ ಪಶ್ಯೇತ್ಸಂಯಮಿನೀಂ ಪುರೀಂ ॥ ೩೮ ॥
 ಕೃಪಣೋಽಪಿ ವದಾನ್ಯಃ ಸ್ಯಾದ್ವದಾನ್ಯಃ ಕೃಪಣೋ ಯದಿ ।
 ಪ್ರಕೃತೇರ್ವಿಕೃತಿಶ್ಚೇತ್ಸ್ಯಾತ್ಪದಾ ಪಂಚತ್ವಮೃಚ್ಛತಿ ॥ ೩೯ ॥
 ಏತಾನಿ ಕಾಲಚಿಹ್ನಾನಿ ಸಂತ್ಯನ್ಯಾನಿ ಬಹುನ್ಯಪಿ ।
 ಜ್ಞಾತ್ವಾಽಭ್ಯಸೇನ್ನರೋ ಯೋಗಮಥವಾ ಕಾಶಿಕಾಂ ಶ್ರಯೇತ್ ॥ ೪೦ ॥
 ನ ಕಾಲವಂಚನೋಪಾಯಂ ಮುನೇನ್ಯಮವಯಾಮ್ಯಹಂ ।
 ವಿನಾ ಮೃತ್ಯುಂಜಯಂ ಕಾಶೀನಾಥಂ ಗರ್ಭಾವರೋಧಕಂ ॥ ೪೧ ॥

ಶರೀರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಹುಲ್ಲು, ಒಣಗಿದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡುವವನೂ ಆರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಡಿಯುವನು.

೩೬. ಕಬ್ಬಿಣದ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದವನೂ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣನೂ, ಕರಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟವನೂ ಆಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಂಡವನು ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ.

೩೭. ಯಾವನನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣನಾದ ಕನ್ಯೆಯು ತೋಳುಗಳಿಂದ ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವಳೋ ಅವನು ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಯಮನಗರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವನು.

೩೮. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ವಾನರವನ್ನೇರಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಕಾಣುವವನು ಐದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಯಮನಗರವನ್ನು ನೋಡುವನು.

೩೯. ದೀನನು ದಾನಶೌಂಡನೂ, ದಾನಶೌಂಡನು ದೀನನೂ ಆಗಿ ಸ್ವಭಾವವು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೆ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೪೦. ಈ ಮರಣಕಾಲದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೆ ಇತರ ಅನೇಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿವೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಕಾಶಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೪೧. ಮುನಿಯೆ! ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಕಾಶೀಶ್ವರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಲನನ್ನು ವಂಚಿಸುವ ಇತರೋಪಾಯವನ್ನರಿಯೆನು.

ತಾನದ್ಗರ್ಜಂತಿ ಸಾಪಾನಿ ತಾನದ್ಗರ್ಜೇದ್ಯಮೋ ನೃಪಃ |
ಯಾನವದ್ವಿಶ್ವೇಶಶರಣಂ ನರೋ ನ ನಿರತೋ ವ್ರಜೇತ್ || ೪೨ ||
ಪ್ರಾಪ್ತವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾನಾಸಃ ಪೀತೋತ್ತರವಹಾಪಯಾಃ |
ಸ್ತುಷ್ಕ ವಿಶ್ವೇಶಸಲ್ಲಿಂಗಃ ಕಶ್ಚ ಯಾತಿ ನ ವಂದ್ಯತಾಂ || ೪೩ ||
ಕರಿಷ್ಯೇತ್ಕುಪಿತಃ ಕಾಲಃ ಕಿಂ ಕಾಶೀನಾಸಿನಾಂ ನೃಣಾಂ |
ಕಾಲೇ ಶಿವಃ ಸ್ವಯಂ ಕರ್ಣೇ ಯತ್ರ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಕಃ || ೪೪ ||
ಯಥಾ ಪ್ರಯಾತಿ ಶಿಶುತಾ ಕೌಮಾರಂಚ ಯಥಾಗತಂ |
ಸತ್ಪರಂ ಗತ್ಪರಂ ತದ್ವದ್ಯಾವನಂ ಚಾಪಿ ವಾರ್ಧಕಂ || ೪೫ ||
ಯಾನನ್ನಹಿ ಜರಾಕ್ರಾಂತಿಯಾವನ್ನೇಂದ್ರಿಯವೈಕ್ಲವಂ |
ತಾನತ್ಸರ್ವಂ ಫಲ್ಗುರೂಪಂ ಹಿತ್ವಾ ಕಾಶೀಂ ಶ್ರಯೇತ್ಸುಧೀಃ || ೪೬ ||
ಅನ್ಯಾನಿ ಕಾಲಲಕ್ಷ್ಮಣಿ ತಿಷ್ಠಂತು ಕಲಶೋದ್ಭವ |
ಜರೈವ ಪ್ರಥಮಂ ಲಕ್ಷ್ಮ ಚಿತ್ರಂ ತತ್ರಾಪಿ ಭೀರ್ನಹಿ || ೪೭ ||
ಪರಾಭೂತೋ ಹಿ ಜರಯಾ ಸರ್ವೈಶ್ಚ ಪರಿಭೂಯತೇ |
ಹೃತತಾರುಣ್ಯಮಾಣಿಕ್ಯೋ ಧನಹೀನಃ ಪುಮಾನಿವ || ೪೮ ||

೪೨. ಮನುಷ್ಯನು ಆತ್ಮಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಮರೆಹೋಗುವವರೆಗೆ ಪಾಪಗಳೂ, ಯಮನೂ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೪೩. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ, ಗಂಗೆಯ ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿದವನೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದವನೂ ಅದ ಯಾವನುತಾನೇ ಸತ್ಪಲವನ್ನು ಪಡೆಯನು ?

೪೪. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೋಪಗೊಂಡ ಯಮನು ಏನುಮಾಡುವನು ?

೪೫. ಶಿಶುತ್ವವೂ, ಕೌಮಾರವೂ ಹೋಗುವಂತೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಯೌವನ ವಾರ್ಧಕ್ಯಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗುವುವು.

೪೬. ಎಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪು ಆಕ್ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಎಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯ ವೈಕ್ಲವ್ಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತುಚ್ಛವಾದ ಸರ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

೪೭. ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ ! ಇತರ ಕಾಲಚಿಹ್ನೆಗಳಿರಲಿ. ಮುಪ್ಪೇ ಮೊದಲಿನ ಚಿಹ್ನೆಯು. ಮಾನವರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಭಯವಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಇದು ಆಶ್ಚರ್ಯ !

೪೮. ತಾರುಣ್ಯರತ್ನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಜರಾಕ್ರಾಂತನಾದ ಮಾನವನು ಹಣವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗುವನು.

ಸುತಾ ವಾಕ್ಯಂ ನ ಕುರ್ವಂತಿ ಪತ್ತೀ ಪ್ರೇಮಾಽಪಿ ಮುಂಚತಿ	
ಬಾಂಧವಾ ನೈವ ಮನ್ಯಂತೇ ಜರಸಾಶ್ಲೇಷಿತಂ ನರಂ	೪೯
ಅಶ್ಲಿಷ್ಠಂ ಜರಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಯೋಷಿದ್ವಿಶಂಕಿತಾ	
ಭನೇತ್ಪರಾಜ್ಞುರ್ವಿ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಣಯಿಸ್ಯಪಿ ಕಾಮಿನೀ	೫೦
ನ ಜರಾಸದೃಶೋ ವ್ಯಾಧಿರ್ನದಾಃಖಂ ಜರಯಾ ಸಮಂ	
ಕಾರಯಿತ್ಯಪಮಾನಸ್ಯ ಜರೈವ ಮರಣಂ ನೃಣಾಂ	೫೧
ನ ಜೀರ್ಯತೇ ತಥಾ ಕಾಲಸ್ತಪಸಾ ಯೋಗಯುಕ್ತಭಿಃ	
ಯಥಾಽಚಿರೇಣ ಕಾಲೇನ ಕಾಶೀನಾಸಾದ್ವಿಜೀರ್ಯತೇ	೫೨
ವಿನಾ ಯಜ್ಞೈರ್ವಿನಾ ದಾನೈರ್ವಿನಾ ವ್ರತಜಪಾದಿಭಿಃ	
ವಿನಾತಿಪುಣ್ಯಸಂಭಾರೈಃ ಕಃ ಕಾಶೀಂ ಸ್ರಾಪ್ತುಮಿಹತೇ	೫೩
ಕಾಶೀಸ್ರಾಪ್ತಿರಯಂ ಯೋಗಃ ಕಾಶೀಸ್ರಾಪ್ತಿರಿದಂ ತಪಃ	
ಕಾಶೀಸ್ರಾಪ್ತಿರಿದಂ ದಾನಂ ಕಾಶೀಸ್ರಾಪ್ತಿಃ ಶಿವೈಕತಾ	೫೪
ಕಃ ಕಲಿಃ ಕೋಽಥ ವಾ ಕಾಲಃ ಕಾ ಜರಾ ಕಿಂಚ ದುಷ್ಯತಂ	
ಕಾ ರುಜಃ ಕೇಂತರಾಯಾ ವಾ ಶ್ರಿತಾ ವಾರಾಣಸೀ ಯದಿ	೫೫
ಕಲಿಸ್ತಾನೇವ ಬಾಧೇತ ಕಾಲಸ್ತಾಂಶ್ಚ ಜಿಘಾಂಸತಿ	೫೬

೪೯. ಮುದುಕನಾದ ಮಾನವನ ಮಾತನ್ನು ಮಕ್ಕಳೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಳು. ಬಾಂಧವರು ಲೆಕ್ಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೫೦. ಮುದುಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮಿನಿಯಾದ ಪರಸ್ತ್ರೀಯು ಪ್ರೀತಿ ಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ವಿಮುಖಳಾಗುವಳು.

೫೧. ಮುಷ್ಠಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ರೋಗವೂ, ದುಃಖವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಪ್ಪೇ ನರರಿಗೆ ಅಪಮಾನವನ್ನೂ, ಮರಣವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು.

೫೨. ಮರಣಕಾಲವನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜಯಿಸುವಂತೆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಯೋಗೋಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

೫೩-೫೪. ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ವ್ರತ, ಜಪ, ಪುಣ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಾವನೂ ಕಾಶಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಶಕ್ತನಾಗನು. ಕಾಶೀಸ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಯೋಗ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಶಿವೈಕ್ಯಗಳಾಗಿರುವುವು.

೫೫. ಕಾಶಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಕಲಿ, ಕಾಲ, ಮುಪ್ಪು, ಪಾಪ, ರೋಗ, ವಿಘ್ನಗಳು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುವುವು ?

೫೬-೫೭. ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದದಿರುವವರನ್ನೇ ಕಲಿಯು ಸೀಡಿಸುವುದು. ಕಾಲವು ಕೊಲ್ಲಲಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು. ಪಾಪಗಳು ಸೀಡಿಸುವುವು. ಕಾಶಿಯನ್ನು

ಏನಾಂಸಿ ತಾಂಶ್ಚ ಬಾಧಂತೇ ಯೇ ನ ಕಾಶೀಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ |
 ಕಾಶೀ ಸಮಾಶ್ರಿತಾ ಯೈಶ್ಚ ಯೈಶ್ಚ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೋಽರ್ಚಿತಃ |
 ತಾರಕಂ ಜ್ಞಾನಮಾಸಾದ್ಯ ತೇ ಮುಕ್ತಾಃ ಕರ್ಮಪಾಶತಃ || ೫೭ ||
 ಧನಿನೋ ನ ತಥಾ ಸೌಖ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಂತಿ ನರಾಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
 ಯಥಾ ನಿಧನತಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಲಭಂತೇ ಸುಖಮವ್ಯಯಂ || ೫೮ ||
 ನರಂ ಕಾಶೀಸಮಾನಾಸೀ ನಾಸೀನೋ ದ್ಯುಸದಾಂ ಪದಂ |
 ದುಃಖಾಂತಂ ಲಭತೇ ಪೂರ್ವಃ ಸುಖಾಂತಂ ಲಭತೇ ಪರಃ || ೫೯ ||
 ಸ್ಥಿತೋಽಪಿ ಭಗವಾನೀಶೋ ಮಂದರಂ ಚಾರುಕಂದರಂ |
 ಕಾಶೀಂ ವಿನಾ ರತಿಂ ನಾಽಪ ದಿವೋದಾಸನ್ಯಪೋಷಿತಾಂ || ೬೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮೀ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಪಾಠಸ್ಪ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಕಾಲವಂಚನೋಪಾಯವರ್ಣನಂ”
 ನಾನು ದ್ವಿಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವರೂ ತಾರಕಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕರ್ಮಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೫೭. ಕಾಶೀನಿಧನದಿಂದ ಶಾಶ್ವತಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಹಣಗಾರರೂ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೫೮. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ದೇವಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಲ್ಲ. ಕಾಶೀವಾಸಿಯು ದುಃಖದ ಕೊನೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ದೇವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವನು ಸುಖದ ಪರಮಾನಂದಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೬೦. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಮನೋಹರವಾದ ಗುಹೆಗಳುಳ್ಳ ಮಂದರಾಚಲದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದಿವೋದಾಸನು ವಾಸಿಸಿದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ಕಾಲವಂಚನೋಪಾಯವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೬ ॥

ಅಥ ತ್ರಿಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ದಿನೋದಾಸಪ್ರತಾಪವರ್ಣನಂ

ಅಗಸ್ತಿರುವಾಚ:-

ದಿನೋದಾಸಂ ನರಪತಿಂ ಕಥಂ ದೇವಸ್ಥಿಲೋಚನಃ ।

ಕಾಶೀಂ ಸಂತ್ಯಾಜಯಾಮಾಸ ಕಥಮಾಗಾಚ್ಚ ಮಂದರಾತ್ ।

ಏತದಾಖ್ಯಾನಮಾಖ್ಯಾಹಿ ಶ್ರೋತೃಣಾಂ ಪ್ರಮುದೇ ಗುಹ ॥ ೧ ॥

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ:-

ಮಂದರಂ ಗತವಾನ್ದೇವೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಾಕ್ಯಗೌರವಾತ್ ।

ತಪಸಾ ತಸ್ಯ ಸಂತುಷ್ಟೋ ಮಂದರಸ್ಯೈವ ಭೂಭೃತಃ ॥ ೨ ॥

ಗತೇ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರೇ ದೇವೇ ಮಂದರಂ ಗಿರಿಸುಂದರಂ ।

ಗಿರಿಶೇನ ಸಮಂ ಜಗ್ಮುರಪಿ ಸರ್ವೇ ದಿವೌಕಸಃ ॥ ೩ ॥

ಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ವೈಷ್ಣವಾನೀಹ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುರಪಿ ಕ್ಷಿತೇಃ ।

ಪ್ರಯಾತೋ ಮಂದರಂ ಯತ್ರ ದೇವದೇವ ಉನಾಧನಃ ॥ ೪ ॥

ಸ್ಥಾನಾನಿ ಗಾಣಾಪತ್ಯಾನಿ ಗಣೇಶೋಪಿ ತತೋ ವ್ರಜೇತ್ ।

ಹಿತ್ವಾಹಮಪಿ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಗತವಾನ್ಮಂದರಂ ಪ್ರತಿ ॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದಿನೋದಾಸಪ್ರತಾಪವರ್ಣನ

೧. ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಪೂಜ್ಯನಾದ ಗುಹನೆ! ಮಹೇಶ್ವರನು ದಿನೋದಾಸ ರಾಜನನ್ನು ಕಾಶಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ತಾನು ಮಂದರಪರ್ವತದಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಂದನು. ಕೇಳುವವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳು.

೨. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಮಂದರನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಮಹಾದೇವನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾತಿನ ಗೌರವದಿಂದ ಆ ಮಂದರಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೩. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ಮಂದರಗಿರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅವನೊಡನೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಹೋದರು.

೪. ವಿಷ್ಣುವೂ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಹೇಶ್ವರನಿರುವ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೫. ಬಳಿಕ ಗಣೇಶನು ತನ್ನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ನಾನೂ ಮಂದರಶೈಲಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದೆನು.

ಸೂರಃ ಸೌರಾಣಿ ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ಗತಶ್ಚಾಯತನಾದರಂ |

ಸ್ವಂ ಸ್ವಂ ಸ್ಥಾನಂ ಕ್ಷಿತೌ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಯಯುರನೈಃ ಪಿ ನಿರ್ಜರಾಃ || ೬ ||

ಗತೇಷು ದೇವಸಂಘೇಷು ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ |

ಚಕಾರ ರಾಜ್ಯಂ ನಿರ್ದ್ವಂದ್ವಂ ದಿವೋದಾಸಃ ಪ್ರತಾಪನಾನ್ || ೭ ||

ವಿಧಾಯ ರಾಜಧಾನೀಂ ಸ ನಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಸುನಿಶ್ಚಲಾಂ |

ಏಧಾಂಚಕ್ರೇ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಃ ಪ್ರಜಾ ಧರ್ಮೇಣ ಸಾಲಯನ್ || ೮ ||

ಸೂರ್ಯವತ್ ಪ್ರತಪಿತಾ ದುರ್ಹೃದಾಂ ಹೃದಿ ನೇತ್ರಯೋಃ |

ಸೋಮವತ್ಸಹೃದಾಮಾಸೀನ್ಮಾನಸೇಷು ಸ್ವಕೇಷ್ವಪಿ || ೯ ||

ಅಖಂಡಮಾಖಂಡಲವತ್ಕ್ರೋದಂಡಂ ಕಲಯನ್ಮಣೇ |

ಸಲಾಯನಾನೈರಾಲೋಕಿ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಬಲಾಹಕೈಃ || ೧೦ ||

ಸ ಧರ್ಮರಾಜವಜ್ಜಾತೋ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮವಿನೇಚಕಃ |

ಅದಂಡ್ಯಾನ್ಮಂಡಯನ್ಪ್ರಜಾ ದಂಡ್ಯಾಂಶ್ಚ ಪರಿದಂಡಯನ್ || ೧೧ ||

ಧನಂಜಯ ಇವಾಽಧಾಕ್ಷೇತ್ಪರಾಣ್ಯಾನ್ಯನೇಕಶಃ |

ಸಾಶೀವ ಸಾಶಯಾಂಚಕ್ರೇ ವೈರಿಚಕ್ರಂ ವಿದೂರಗಃ || ೧೨ ||

೬. ಸೂರ್ಯನು ಸೌರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಇತರ ದೇವತೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಆ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

೭. ದೇವತೆಗಳು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ದಿವೋದಾಸನು ನಿಷ್ಕಂಟಕನಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದನು.

೮-೯. ಅತ್ಯಂತ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಆ ದಿವೋದಾಸನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡನು. ಅವನು ಶತ್ರುಗಳ ಹೃದಯಗಳಿಗೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರತಾಪಗೊಳ್ಳುವವನೂ, ಮಿತ್ರರ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೂ, ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಚಂದ್ರನಂತಿರುವವನೂ ಆದನು.

೧೦. ಅವನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಖಂಡವಾದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವನಾಗಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವೆಂಬ ಮೋಡಗಳಿಗೆ ಇಂದ್ರನಂತೆ ವಿರಾಜಿಸಿದನು.

೧೧. ಶಿಕ್ಷಿಸಲನರ್ಹರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನೂ, ಶಿಕ್ಷಿಸಲರ್ಹರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮವಿನೇಚನೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಅವನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾದನು.

೧೨. ಅವನು ಶತ್ರುಗಳೆಂಬ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಸುಟ್ಟನು. ದೂರದಿಂದಲೇ ರಿಪುಗಳನ್ನು ವರುಣನಂತೆ ಬಂಧಿಸಿದನು.

ಸೋಃಭೂತ್ಪುಣ್ಯಜನಾಧೀಶೋ ರಿಪುರಾಕ್ಷಸಮರ್ಧನಃ	
ಜಗತ್ಪಾಣಸಮಾನಶ್ಚ ಜಗತ್ಪಾಣನ ತತ್ಪರಃ	೧೩
ರಾಜರಾಜಃ ಸ ಏವಾಃಭೂತ್ಪರ್ವೇಷಾಂ ಧನದಃ ಸತಾಂ	
ಸ ಏನ ರುದ್ರಮೂರ್ತಿಶ್ಚ ಪೈಕ್ಷಿಷ್ಟ ರಿಪುಭೀ ರಣೇ	೧೪
ವಿಶ್ವೇಷಾಂ ಸಹಿ ದೇವಾನಾಂ ತಪಸಾ ರೂಪಧ್ಯಗೃತಃ	
ವಿಶ್ವೇದೇವಾಸ್ತತಸ್ತಂ ತು ಸ್ತುವಂತಿ ಚ ಭಜಂತಿ ಚ	೧೫
ಅಸಾಧ್ಯಃ ಸಹಿ ಸಾಧ್ಯಾನಾಂ ವಸುದೋ ವಸುನಾಃಧಿಕಃ	
ಗೃಹಾಣಾಂ ನಿಗ್ರಹಧರೋ ದಸ್ರತೋಽಜಸ್ರ ರೂಪಭಾಕ್	೧೬
ಮರುದ್ಗಣಾನಗಣಯಂಸ್ತುಷಿತಾಂ ಸ್ತೋಷಯನ್ಗುಣೈಃ	
ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಧರೋ ಯಸ್ತು ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಧರೇಷ್ಟಸಿ	೧೭
ಅಗರ್ವಾನೇವ ಗಂಧರ್ವಾನ್ಯಶ್ಚಕ್ರೇ ನಿಜಗೀತಿಭಿಃ	
ರರಕ್ಷುರ್ಯಕ್ಷ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ತದ್ವರ್ಗಂ ಸ್ವರ್ಗಸೋದರಂ	೧೮
ನಾಗಾನಾಗಾಂಸಿ ಚಕ್ರುಶ್ಚ ತಸ್ಯ ನಾಗಬಲೀಯಸಃ	
ದನುಜಾ ಮನುಜಾಕಾರಂ ಕೃತ್ವಾ ತಂ ಚ ಸಿಷೇವಿರೇ	೧೯

೧೩. ಪುಣ್ಯವಂತರಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಅವನು ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ನಿರ್ಋತಿ ಯಂತೆಯೂ, ಶತ್ರುಗಳೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವನೂ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ವಾಯುದೇವನಿಗೆ ಸಮಾನನೂ ಆದನು.

೧೪. ಸಮಸ್ತ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಧನವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವ ಅವನೇ ಕುಬೇರ ನಾದನು. ಅವನೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ರುದ್ರನಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಟ್ಟನು.

೧೫-೧೬. ಅವನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಅವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯುವರು. ಮತ್ತು ಸೇವಿಸುವರು. ಅವನು ಸಾಧ್ಯರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯನೂ, ವಸುಗಳಿಗಿಂತ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಅಧಿಕನೂ, ಗ್ರಹಗಳ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನಾನಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೂ ಆದನು.

೧೭-೧೮. ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದವನೂ, ತುಷಿತರನ್ನು ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವವನೂ, ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯಾಧರರಲ್ಲಿ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ ಆದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಗಾನಗಳಿಂದ ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಗರ್ವವಿಲ್ಲದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಸ್ವರ್ಗದಂತಿರುವ ಅವನ ಕೋಟಿಯನ್ನು ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರು ರಕ್ಷಿಸಿದರು.

೧೯. ಆನೆಗಿಂತಲೂ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಅವನಿಗೆ ನಾಗಗಳು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ದಾನವರೂ ಮನುಷ್ಯಶರೀರವನ್ನು ತಾಳಿ ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರು.

ಜಾತಾ ಗುಹ್ಯಚರಾ ಯಸ್ಯ ಗುಹ್ಯಕಾಃ ಪರಿತೋ ನೃಪು |
 ಸಂಸೇವಿಷ್ಯಾನುಹೇ ರಾಜನ್ಯಸುರಾಸ್ತ್ವಾಂ ಸ್ವ ವೈಭವೈಃ || ೨೦ ||
 ವಯಂ ಯತಸ್ತ್ವದ್ವಿಷಯೇ ಸುರಾವಾಸೋಽಪಿ ದುರ್ಲಭಃ |
 ಅಶಿಕ್ಷಯತ್ಕ್ಷಿತಿಪತೇರಿಹ ಯಸ್ಯ ತುರಂಗಮಾನ್ |
 ಆಶುಗತ್ವಾ ಶುಗಾಮಿತ್ವಂ ಪಾವಮಾನೇ ಪಥಿಸ್ಥಿತಃ || ೨೧ ||
 ಅಗಜಾನ್ಯಸ್ಯತು ಗಜಾನ್ಯಗವಷ್ಟಸು ವಷ್ಟಣಿಃ |
 ಅಜಸ್ರದಾನಿನೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭವನ್ಮನ್ಯೇಽಪಿ ದಾನಿನಃ || ೨೨ ||
 ಸದೋಜಿರೇಚ ಬೋದ್ಧಾ ರೋ ಯೋದ್ಧಾ ರಶ್ಚ ರಣಾಜಿರೇ |
 ನಯಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರೈರ್ನಿಜಿತಾ ನಶಸ್ತ್ರೈಃ ಕೇನಚಿತ್ಕೃಚಿತ್ || ೨೩ ||
 ನ ನೇತ್ರವಿಷಯೇ ಜಾತಾ ವಿಷಯೇ ಯಸ್ಯ ಭೂಭೃತಃ |
 ಸದಾ ನಷ್ಟಪದಾ ದ್ವೇಷ್ಯಾಸ್ತದಾನ್ಯಪದಾಃ ಪ್ರಜಾಃ || ೨೪ ||
 ಕಲಾನಾನೇಕ ಏವಾಸ್ತಿ ತ್ರಿದಿನೇಽಪಿ ದಿನಾಕಸಾಂ |
 ತಸ್ಯ ಕ್ಷೋಣಿಭೃತಃ ಕ್ಷೋಣ್ಯಾಂ ಜನಾಃ ಸರ್ವೇ ಕಲಾಲಯಾಃ || ೨೫ ||
 ಏಕ ಏವಹಿ ಕಾನೋಽಸ್ತಿ ಸ್ವರ್ಗೇ ಸೋಽಪ್ಯಂಗವರ್ಜಿತಃ |
 ಸಾಂಗೋಪಾಂಗಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವೇ ಕಾಮಾ ಹಿ ತದ್ಭವಿ || ೨೬ ||

೨೦-೨೧. ಗುಹ್ಯಕರು ಸುತ್ತಲೂ ಮಾನವರ ನಡುವೆ ಗುಹ್ಯಚಾರರಾದರು.
 “ಅಸುರರಾದ ನಾವು ದೇವತೆಗಳ ಸಹವಾಸವಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವೈಭವ
 ಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುವೆವು” ಎಂದರು. ಅವನ ಆಶ್ವಗಳನ್ನು ಆಶುಗಾಮಿಯಾದ
 ವಾಯುದೇವನು ವಾಯುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳನ್ನಾಗಿಸಿದನು.

೨೨. ಪರ್ವತದಂತೆ ಶರೀರವುಳ್ಳವೂ, ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವೂ ಯಾವಾ
 ಗಲೂ ಮದೋದಕವನ್ನು ಸುರಿಸುವುವೂ ಆದ ಅವನ ಆನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇತರ
 ಆನೆಗಳೂ ಮದೋದಕವನ್ನು ಸುರಿಸಿದುವು.

೨೩-೨೪. ಅವನ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಡಿತರೂ, ರಣಾಂಗದಲ್ಲಿರುವ
 ಭಟರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಿಸ
 ಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಶ್ರಯರಹಿತರಲ್ಲದ ಶತ್ರುಗಳೂ,
 ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ.

೨೫-೨೬. ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಲೆಯುಳ್ಳ ಒಬ್ಬನೇ ಚಂದ್ರನು
 ಇದ್ದನು. ಆ ದೊರೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಕಲ ಜನರೂ ಕಲೆಗಳನ್ನರಿತ
 ಚಂದ್ರನೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಮನ್ಮಥನಿರುವನು. ಅವನಿಗೂ
 ಶರೀರವಿಲ್ಲ. ಆ ರಾಜನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜನರ ಕಾಮಗಳೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ
 ಎಲ್ಲರೂ ದೇಹಧಾರಿಗಳಾದ ಕಾಮರೇ ಆಗಿದ್ದರು.

ತಸ್ಯೋಪವರ್ತನೇಪ್ಯೇಕೋ ನ ಶ್ರುತೋ ಗೋತ್ರಭಿತ್ಯಚಿತ್ ।
 ಸ್ವರ್ಗೇ ಸ್ವರ್ಗಸದಾಮಿತೋ ಗೋತ್ರಭಿತ್ವರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥ ೨೭ ॥
 ಕ್ಷಯಾ ಚ ತಸ್ಯ ವಿಷಯೇ ಕೋಽಪ್ಯಾಕರ್ಣಿ ನ ಕೇನಚಿತ್ ।
 ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪೇ ಕ್ಷಪಾನಾಥಃ ಪಕ್ಷೇ ಪಕ್ಷೇ ಕ್ಷಯಿಷ್ಯತೇ ॥ ೨೮ ॥
 ನಾಕೇ ನವಗ್ರಹಾಃ ಸಂತಿ ದೇಶಸ್ತಸ್ಯಾಃನವಗ್ರಹಃ ॥ ೨೯ ॥
 ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಃ ಸ್ವರ್ಲೋಕೇಽಪ್ಯೇಕ ಏವ ಪ್ರಕಾಶತೇ ।
 ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ತತ್ಪೌರಾಣಾನಿಹಾಲಯಾಃ ॥ ೩೦ ॥
 ಸಪ್ತಾಶ್ವ ಏಕಃ ಸ್ವರ್ಲೋಕೇ ನಿತರಾಂ ಭಾಸತೇಽಂತುಮಾನ್ ।
 ಸದಂತುಕಾಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಬಹ್ವಶ್ವಾಸ್ತತ್ಪುರೌಕಸಃ ॥ ೩೧ ॥
 ಸದಪ್ಸರಾ ಯಥಾ ಸ್ವರ್ಭೂಸ್ತತ್ಪುರ್ಯಪಿ ಸದಪ್ಸರಾಃ ।
 ಏಕೈವ ಪದ್ಮಾ ನೈಕುಂಠೇ ತಸ್ಯ ಪದ್ಮಾಕರಾಃ ಶತಂ ॥ ೩೨ ॥
 ನಾನೀತಯಶ್ಚ ತದ್ಗ್ರಾಮಾ ನಾರಾಜಪುರುಷಾಃ ಕ್ಷಚಿತ್ ।
 ಗೃಹೇ ಗೃಹೇತ್ರ ಧನದಾ ನಾಕ ಏಕೋಽಲಕಾಪತಿಃ ॥ ೩೩ ॥

೨೭. ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಗೋತ್ರೋದ್ಧಾರಕರೇ ಹೊರತು ಗೋತ್ರ ಭೇದಕನೊಬ್ಬನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಇಂದ್ರನಾದರೂ “ಗೋತ್ರಭಿತ್” (ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಮುರಿದವನು) ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವನು.

೨೮. ಯಾವನೂ ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗ ದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವನು.

೨೯. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ನವಗ್ರಹಗಳಿರುವುವು. ಅವನ ದೇಶವು ಅವನಗ್ರಹ ವಾಗಿರುವುದು ; ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಈತಿಬಾಧೆಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿರುವುದು.

೩೦. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವನು ಒಬ್ಬನೇ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು. ಪ್ರಕಾಶಿಸು ತ್ತಿರುವ ಆ ಪಟ್ಟಣಗರ ಮನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಗಳೇ ಆಗಿರುವುವು.

೩೧. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳಿರುವುದು ಸೂರ್ಯನೊಬ್ಬನಿಗೇ. ಆದರೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಅವನ ಪಟ್ಟಣಗರು ಅನೇಕ ಕುದುರೆಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩೨. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರಿರುವರೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವನ ಪಟ್ಟಣವೂ ಸಜ್ಜನರೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರುಳ್ಳುದು. ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಪದ್ಮೆಯಿರುವಳು. ಅವನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಪದ್ಮಾಕರಗಳಿರುವುವು.

೩೩. ಅವನ ಗ್ರಾಮಗಳು ಈತಿಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದುವೂ, ರಾಜಪುರುಷರುಳ್ಳುದೂ, ಆಗಿರುವುವು. ಅವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕುಬೇರರೇ ಇರುವರು. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಬೇರನು.

ದಿವೋದಾಸಸ್ಯ ತಸ್ಯೈವಂ ಕಾಶ್ಯಾಂ ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಶಾಸತಃ |
 ಗತಂ ವರ್ಷಂ ದಿನಸ್ರಾಯಂ ಶರದಾನುಯುತಾಷ್ಟಕಂ || ೩೪ ||
 ಗೀರ್ವಾಣಾ ನಿಪ್ರತೀಕಾರಮುಥ ತಸ್ಯ ಚಿಕೀರ್ಷವಃ |
 ಗುರುಣಾ ಮಂತ್ರಯಾಂಚಕ್ರುರ್ಧರ್ಮವತ್ತ್ವಾನುಯಾಯಿನಃ || ೩೫ ||
 ಭನಾದ್ಯಶಾಮಿನ ಮುನೇ ಸ್ರಾಯಶೋ ಧರ್ಮಚಾರಿಣಾಂ |
 ನಿಬುಧಾ ವಿದಧತ್ಯೇವ ಮಹತೀರಾಪದಾಂ ತತೀಃ || ೩೬ ||
 ಯದ್ಯಸ್ಯಸೌ ಧರಾಧೀಶೋ ವ್ಯಾಧಿನೋದ್ಧರಾರಾಧ್ಯರೈಃ |
 ತಾನಧ್ವರಭುಜೋಽತ್ಯಂತಂ ತಥಾಪಿ ಸುಹೃದೋ ನ ತೇ || ೩೭ ||
 ಸ್ವಭಾವ ಏವ ದ್ಯುಸದಾಂ ಪರೋತ್ಕರ್ಷಾಸಹಿಷ್ಣುತಾ |
 ಬಲಿಬಾಣದಧೀಚ್ಯಾದ್ವೈರಪರಾದ್ಧಂ ಕಿಮತ್ರ ತೈಃ || ೩೮ ||
 ಅಂತರಾಯಾ ಭವಂತೈವ ಧರ್ಮಸ್ಯಾಪಿ ಪದೇ ಪದೇ |
 ತಥಾಪಿ ನ ನಿಜೋ ಧರ್ಮೋ ಧರ್ಮಧೀಭಿರ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೩೯ ||
 ಅಧರ್ಮಿಣಃ ಸಮೇಧಂತೇ ಧನಧಾನ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಭಿಃ |
 ಅಧರ್ಮಾದೇವ ಚ ಪರಂ ಸಮೂಲಂ ಯಾಂತ್ಯಧೋಗತಿಂ || ೪೦ ||
 ಪ್ರಜಾಃ ಪಾಲಯತಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾನಿವ ನಿಜೌರಸಾನ್ |
 ರಿಪುಂಜಯಸ್ಯ ನಾಲ್ಪೋಽಪಿ ಬಭೂವಾಧರ್ಮಸಂಗ್ರಹಃ || ೪೧ ||

೩೪. ಹೀಗೆ ದೀವೋದಾಸನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರಲು ಎಂಬತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಒಂದು ದಿನದಂತೆ ಕಳೆಯಿತು.

೩೫. ಧರ್ಮನಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅವನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಅಪಕಾರಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದರು.

೩೬. “ಮುನಿಯೇ! ನಿನ್ನಂತೆ ಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುವವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಾಯಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನಂಟುಮಾಡುವರು.

೩೭. ಈ ದಿವೋದಾಸನು ಮಹಾಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೂ ಅವರು ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಮಿತ್ರರಾಗಲಿಲ್ಲ.

೩೮-೩೯. ಪರೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಸಹಿಸದಿರುವುದೇ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವಭಾವವು. ಬಲಿ, ಬಾಣ, ಧಧೀಚಿ ಮೊದಲಾದವರು ಇವರಿಗೆ ಏನು ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರು? ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ ವಿಘ್ನಗಳು ಸಂಭವಿಸುವುವು. ಆದರೂ ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಅದನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

೪೦. ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದವರು ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುವರು. ಆದರೆ ಆ ಅಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಸಮೂಲರಾಗಿ ಆಧೋಗತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು.

೪೧. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ದೊರೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಧರ್ಮವು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯವೇದಿನಸ್ತಸ್ಯ ತ್ರಿಶಕ್ತ್ಯಾರ್ಜಿತಚೇತಸಃ	
ಚತುರೋಪಾಯವಿತ್ತಸ್ಯ ನ ರಂಧ್ರಂ ವಿವಿದುಃ ಸುರಾಃ	೪೨
ಬುದ್ಧಿಮಂತೋಽಪಿ ವಿಬುಧಾ ವಿಪ್ರತೀಕರ್ತುಮುದ್ಯತಾಃ	
ಮನಾಗಪಿ ನಸಂಶೇಕುರಪಕರ್ತುಂ ತದೀಶಿತುಃ	೪೩
ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತಾಃ ಸರ್ವೇ ಪುನಾಂಸಸ್ತಸ್ಯ ಮಂಡಲೇ	
ನಾರೀಷು ಕಾಚಿನ್ನೈವಾಃಸೀದಪತಿವ್ರತಧರ್ಮಿಣೇ	೪೪
ಅನಧೀತೋ ನ ವಿಪ್ರೋಽಭೂದಶೂರೋ ನೈವ ಬಾಹುಜಃ	
ವೈಶ್ಯೋಽನಜ್ಞೋ ನೈವಾಸೀದರ್ಥೋಪಾರ್ಜನಕರ್ಮಸು	೪೫
ಅನನ್ಯವ್ರತಯಃ ಶೂದ್ರಾ ದ್ವಿಜಶುಶ್ರೂಷಣಂ ಪ್ರತಿ	
ತಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಸಮಭವನ್ದಿವೋದಾಸಸ್ಯ ಭೂಪತೇಃ	೪೬
ಅವಿಪ್ಲುತಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಸ್ತದ್ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ	
ನಿತ್ಯಂ ಗುರುಕುಲಾಃಧೀನಾ ವೇದಗ್ರಹಣತತ್ಪರಾಃ	೪೭
ಅತಿಥ್ಯಧರ್ಮಪ್ರವಣಾ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಕ್ಷಣಾಃ	
ನಿತ್ಯಂ ಸಾಧುಸಮಾಚಾರಾ ಗೃಹಸ್ಥಾಸ್ತಸ್ಯ ಸರ್ವತಃ	೪೮

೪೨. ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಯಾನಾದಿ ಷಡ್ಗುಣಗಳನ್ನರಿತವನೂ, ಪ್ರಭು, ಮಂತ್ರ, ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಚತುರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನೂ ಆದ ಅವನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅಪಕಾರಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ.

೪೩. ಅಪಕಾರಮಾಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅಪಕಾರಮಾಡಲು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ.

೪೪. ಅವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪುರುಷರೂ ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತರಾಗಿರುವರು. ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೂ ಪತಿವ್ರತೆಯಲ್ಲದವಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೪೫. ಅಧ್ಯಯನಮಾಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ಶೂರನಲ್ಲದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನೂ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಜ್ಞನಲ್ಲದ ವೈಶ್ಯನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೪೬. ಅವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿತ್ರಿವರ್ಣದವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವರು.

೪೭. ಅವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ಸ್ಥಿರಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯುಳ್ಳವರೂ, ಗುರುಕುಲಾಧೀನರೂ, ವೇದಗ್ರಹಣನಿರತರೂ ಆಗಿರುವರು.

೪೮. ಗೃಹಸ್ಥರು ಅತಿಥ್ಯನಿರತರೂ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರನಿಪುಣರೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ವಡತೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿರುವರು.

ತೃತೀಯಾಶ್ರಮಿಣೋ ಯಸ್ಮಿನ್ನನವೃತ್ತಿಕ್ಯತಾಃ ಪರಾಃ |
 ನಿಃಸ್ಪೃಹಾ ಗ್ರಾಮವಾರ್ತಾಸು ವೇದವರ್ತ್ಮಾನುಸಾರಿಣಃ || ೪೯ ||
 ಸರ್ವಸಂಗವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ನಿಷ್ಕರಿಗ್ರಹಾಃ |
 ವಾಙ್ಮನಃಕರ್ಮದಂಡಾಢ್ಯಾ ಯತಯೋ ಯತ್ರ ನಿಃಸ್ಪೃಹಾಃ || ೫೦ ||
 ಅನ್ಯೇನುಲೋಮಜನ್ಮಾನಃ ಪ್ರತಿಲೋಮಭವಾ ಅಪಿ |
 ಸ್ವಪಾರಂಪರ್ಯತೋ ದೃಷ್ಟಂ ಮನಾಗ್ನತ್ವ ನ ತತ್ಯಜುಃ || ೫೧ ||
 ಅನಪತ್ಯಾ ನ ತದ್ಧ್ವಾಪ್ಯೇ ಧನಹೀನೋಽಪಿ ಕೋಽಪಿ ನ |
 ಅವೃದ್ಧಸೇವೀನೋ ಕಶ್ಚಿದಕಾಂಡಮೃತಿಭಾಕ್ಷ ನ || ೫೨ ||
 ನ ಚಾತು ನೈವ ವಾಚಾತು ವಂಚಕಾ ನೋ ನ ಹಿಂಸಕಾಃ |
 ನ ಪಾಷಂಡಾ ನನೈ ಭಂಡಾ ನ ರಂಡಾ ನಚ ಶೌಂಡಿಕಾಃ || ೫೩ ||
 ಶ್ರುತಿಘೋಷೋ ಹಿ ಸರ್ವತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದಃ ಪದೇ ಪದೇ |
 ಸರ್ವತ್ರ ಸುಭಗಾಲಾಪಾ ಮುದಾ ಮಂಗಲಗೀತಯಃ || ೫೪ ||
 ವೀಣಾವೇಣುಪ್ರವಾದಾಶ್ಚ ಮೃದಂಗಾ ಮಧುರಸ್ವನಾಃ |
 ಸೋಮಪಾನಂ ವಿನಾಃಸ್ಯತ್ ಸಾನಗೋಷ್ಠೀ ನ ಕರ್ಣಗಾ || ೫೫ ||

೪೯. ಅವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥರು ವನವಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವರೂ, ಗ್ರಾಮಸಮಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದವರೂ, ವೇದಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಗಳೂ ಆಗಿರುವರು.

೫೦. ಯತಿಗಳು ಸರ್ವಸಂಗತ್ಯಾಗಿಗಳೂ, ವಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದವರೂ, ವಾಕ್, ಮನಸ್ಸು, ಕರ್ಮಸಂಯಮವುಳ್ಳವರೂ, ಆಶೆಯಿಲ್ಲದವರೂ ಆಗಿರುವರು.

೫೧. ಇತರ ಅನುಲೋಮ ಪ್ರತಿಲೋಮ ಜಾತಿಯವರೂ ತಮ್ಮ ವಂಶ ಪಾರಂಪರ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿದ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೫೨. ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರೂ, ಹಣವಿಲ್ಲದವರೂ, ವೃದ್ಧರನ್ನು ಸೇವಿಸದವರೂ, ಆಕಸ್ಮಿಕ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವವರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೫೩. ಚಂಚಲಚಿತ್ತರೂ, ಬಹು ನಿದ್ರೆವಾದ ಮಾತುಗಳುಳ್ಳವರೂ, ಮೋಸಗಾರರೂ, ಹಿಂಸಕರೂ, ಪಾಷಂಡರೂ, ಭಂಡರೂ, ರಂಡೆಯರೂ, ಹೆಂಡವನ್ನು ಮಾರುವವರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೫೪-೫೫. ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ವೇದಘೋಷವೂ, ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದವೂ, ಮಂಗಲಾಲಾಪವೂ, ಮಂಗಳಗಾನಗಳೂ, ವೀಣಾವೇಣು ಮೃದಂಗಗಳ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಗಳೂ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವುವು. ಸೋಮರಸಪಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಾನಗೋಷ್ಠಿಯೇ ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾಂಸಾಶಿನಃ ಪುರೋಡಾಶೇ ನೈವಾನ್ಯತ್ರ ಕದಾಚನ |
 ನ ದುರೋದರಿಣೋ ಯತ್ರ ನಾಂಧಮರ್ಣಾ ನ ತಸ್ಕರಾಃ || ೫೬ ||
 ಪುತ್ರಸ್ಯ ಪಿತ್ರೋಃ ಪದಯೋಃ ಪೂಜನಂ ದೇವಪೂಜನಂ |
 ಉಪವಾಸೋ ವ್ರತಂ ತೀರ್ಥಂ ದೇವತಾರಾಧನಂ ಪರಂ || ೫೭ ||
 ನಾರೀಣಾಂ ಭರ್ತೃಪದಯೋರರ್ಚನಂ ತದ್ವಚಃ ಶ್ರುತಿಃ |
 ಸಮರ್ಚಯಂತಿ ಸತತಂ ಮನುಜಾ ನಿಜಮಗ್ರಜಂ || ೫೮ ||
 ಸಸರ್ಯಯಂತಿ ಮುದಿತಾ ಭೃತ್ಯಾಃ ಸ್ವಾಮಿಪದಾಂಬುಜಂ |
 ಹೀನವರ್ಣೈರಗ್ರವರ್ಣೋ ವರ್ಣ್ಯತೇ ಗುಣಗೌರವೈಃ || ೫೯ ||
 ವರಿವಸ್ಯಂತಿ ಭೂಯೋಽಪಿ ತ್ರಿಕಾಲಂ ಕಾಶಿದೇವತಾಃ |
 ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವೇ ವಿದ್ವಾಂಸಃ ಸಮಚ್ಛ್ಯಂತೇ ಮನೋರಥೈಃ || ೬೦ ||
 ವಿದ್ವದ್ಭಿಶ್ಚ ತಪೋನಿಷ್ಠಾಸ್ತಪೋ ನಿಷ್ಕೃರ್ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾಃ |
 ಜಿತೇಂದ್ರಿಯೈರ್ಜ್ಞಾನಿನಿಷ್ಠಾ ಜ್ಞಾನಿಭಿಃ ಶಿವಯೋಗಿನಃ || ೬೧ ||
 ಮಂತ್ರಪೂತಂ ಮಹಾಹರ್ಷಂ ಚ ವಿಧಿಯುಕ್ತಂ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಂ |
 ನಾಡನಾನಾಂ ಮುಖ್ಯಾನ್ನೌಚ ಹೂಯತೇಹರ್ನಿಶಂ ಹವಿಃ || ೬೨ ||

೫೬. ಯಜ್ಞದ ಪುರೋಡಾಶ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರಿದ್ದರು. ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೂಜುಗಾರರೂ, ಸಾಲಗಾರರೂ, ಕಳ್ಳರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

೫೭. ಮಗನಿಗೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಪಾದಪೂಜೆಯೇ ದೇವಪೂಜೆಯು; ಉಪವಾಸವೇ ವ್ರತವು; ದೇವಪೂಜೆಯೇ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥವು.

೫೮-೫೯. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಪಾದಪೂಜೆಯೂ, ಅವನ ವಚನಶ್ರವಣವೂ ವ್ರತವಾಗಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಭೃತ್ಯರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಯಜಮಾನನ ಪಾದವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ನೀಚಜಾತಿಯವರು ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಗುಣಗೌರವದಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೬೦-೬೧. ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಶಿಯನ್ನೂ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಬಹುವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವರು. ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಪಸ್ವಿಗಳನ್ನೂ, ತಪಸ್ವಿಗಳು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರನ್ನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರು ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶಿವಯೋಗಿಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುವರು.

೬೨. ಗೃಹಸ್ಥರು ಮಂತ್ರಶುದ್ಧವೂ, ಅತಿ ಪವಿತ್ರವೂ, ವಿಧಿಯುಕ್ತವೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಂಡುದೂ ಆದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ನಾಪೀಕೂಪತಡಾಗಾನಾಮಾರಾಮಾಣಾಂ ಪದೇ ಪದೇ ।

ಶುಚಿಭಿದ್ರವ್ಯಸಂಭಾರೈಃ ಕರ್ತಾರೋ ಯತ್ರ ಭೂರಿಶಃ ॥ ೬೩ ॥

ಯದ್ವಾಪ್ತೇ ಹೃಷ್ಯಪುಷ್ಪಶ್ಚ ದೃಶ್ಯಂತೇ ಸರ್ವಜಾತಯಃ ।

ಅನಿಂದ್ಯಸೇವಾಸಂಪನ್ನಾ ವಿನಾ ಮೃಗಯುಸೈನಿಕಾನ್ ॥ ೬೪ ॥

ಇತ್ಥಂ ತಸ್ಯ ಮಹೀಜಾನೇಃ ಸರ್ವತ್ರ ಶುಚಿವರ್ತಿನಃ ।

ಉನ್ನಿಷಂತೋಽಪ್ಯನಿಮಿಷಾ ಮನಾಽಕ್ವಿದ್ರಂ ನಲೇಭಿರೇ ॥ ೬೫ ॥

ಅಥೋವಾಚಾಃ ನುರಗುರು ದೇವಾನಸಪಚಿಕೇರ್ಷುಕಾನ್ ।

ತಸ್ಮಿನ್ನಾಜನಿ ಧರ್ಮಿಣ್ಯೇ ವರಿಣ್ಯೇ ಮಂತ್ರನೇದಿಷು ॥ ೬೬ ॥

ಗುರುರುವಾಚ :-

ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಯಾನಾಸ್ತಿಸಂಶ್ರಯಂ ದ್ವೈಧಭಾವನಂ ।

ಯಥಾ ಸ ರಾಜಾ ಸಂನೇತ್ತಿ ನ ತಥಾಽತ್ರಾಪಿ ಕಶ್ಚನ ॥ ೬೭ ॥

ಉಪಾಯೋಪ್ಯೇಕ ಏವಾಸ್ತಿ ಚತುರ್ಷ್ವಿಹ ದಿನೌಕಸಃ ।

ಭೇದೋ ನಾಮ ಸಚೇತ್ಸಿದ್ಧೇತ್ತಪೋ ಬಲಿನಿ ತತ್ರ ಹಿ ॥ ೬೮ ॥

ತೇನ ಯದ್ಯಪಿ ಭೂಭರ್ತೃ ಭೂಮೇರ್ದೇವಾ ನಿವಾಸಿತಾಃ ।

ತಥಾಪಿ ಭೂರಿಶಸ್ತತ್ರ ಸಂತ್ಯಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾತಿನಃ ॥ ೬೯ ॥

೬೩. ಅವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನರು ಬಾವಿ, ಕೊಳ, ಕೆರೆ, ಉದ್ಯಾನ, ಇವುಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧವಾದ ದ್ರವ್ಯಸಂಭಾರಗಳಿಂದ ರಚಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೬೪. ಅವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾರರು, ಕಟುಕರು ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಕಲ ಜಾತಿಯ ಜನರೂ ಹೃಷ್ಯಪುಷ್ಪರೂ, ನಂದ್ಯರನ್ನು ಸೇವಿಸದವರೂ ಆಗಿರುವರು.

೬೫. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶುದ್ಧವಾದ ಆ ದೊರೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಭಿದ್ರಾವಕಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ.

೬೬. ಅನಂತರ ಮಂತ್ರಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ಆ ದೊರೆಗೆ ಅಪಕಾರಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೬೭. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ದೇವತೆಗಳೆ! ಆ ದಿವೋದಾಸನು ಸಂಧಿ, ವಿಗ್ರಹ, ಯಾನ, ಆಸನ, ದ್ವೈಧ, ಆಶ್ರಯ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಿಳಿದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

೬೮-೬೯. ಅಯ್ಯಾ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಲ್ಕು ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವೆಂಬ ಸಂಧ್ಯುಪಾಯವು ಮಾತ್ರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿದರೆ ಸಿದ್ಧಿಸಬಹುದು. ಅವನು ಭೂಮಿಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾಲೋ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರೋಪಿ ಯಾನ್ವಿನಾ ನ ಸುಖಂ ವ್ರಜೇತ್ |
 ಅಸ್ಮಾಕಮಪಿ ತಸ್ಯಾಽಪಿ ಸಂತಿ ತೇ ತತ್ರ ಮಾನಿತಾಃ || ೨೦ ||
 ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚರಾ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವವಿಶ್ರಂಭಭೂಮಯಃ |
 ಸಮಾಗತೇಷು ತೇಷ್ವತ್ರ ಸರ್ವಂ ನಃ ಸೇತ್ಸ್ಯತಿ ಪ್ರಿಯಂ || ೨೧ ||
 ಸಮಾಕರ್ಣ್ಯಚ ತೇ ಸರ್ವೇ ತ್ರಿದಶಾ ಗೀಷ್ಟತೀರಿತಂ |
 ನಿರ್ಣೀತವಂತಸ್ತಸ್ಯಾರ್ಥಂ ತಸ್ಮಾದಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚರಾನ್ |
 ಅಭಿನಂದ್ಯಾಃ ತಂ ಸರ್ವೇ ಪ್ರೋಚುರಿತ್ಥಂ ಭವೇದಿತಿ || ೨೨ ||
 ತತಃ ಶಕ್ರಃ ಸಮಾಹೂಯ ವೀತಿಹೋತ್ರಂ ಪುರಸ್ಥಿತಂ |
 ಊಚೇ ಮಧುರಯಾ ವಾಚಾ ಬಹುಮಾನಪುರಃಸರಂ || ೨೩ ||
 ಹವ್ಯನಾಹನ ಯಾ ಮೂರ್ತಿಸ್ತವ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ |
 ತಾಮುಸಾಸಂಹರ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವಿಷಯಾತ್ತಸ್ಯ ಭೂಪತೇಃ || ೨೪ ||
 ಸಮಾಗತಾಯಾಂ ತನ್ಮೂರ್ತೌ ಸರ್ವಾ ನಷ್ಟಾಗ್ನಯಃ ಪ್ರಜಾಃ |
 ಹವ್ಯಕವ್ಯಕ್ರಿಯಾಶೂನ್ಯಾ ನಿರಜಿಷ್ಯಂತಿ ರಾಜನಿ || ೨೫ ||
 ಪ್ರಜಾಸು ಚ ನಿರಕ್ತಾಸು ರಾಜ್ಯಕಾನುದುಘಾಸು ನೈ |
 ಕೃಚ್ಛ್ರೇಣೋಪಾರ್ಜಿತೋಽಪಾರ್ಥೋ ರಾಜಶಬ್ದೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೨೬ ||

೨೦. ನನುಗೂ, ಅವನಿಗೂ ಪೂಜ್ಯರಾದವರಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷಕಾಲವೂ ಸುಖವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨೧. ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಸಂಚರಿಸುವವರೂ, ಎಲ್ಲರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರರೂ ಆದ ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಕೈಗೊಡುವುದು.”

೨೨. ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಈ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದರು.

೨೩. ತರುವಾಯ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಮುಂದಿರುವ ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನು ಕರೆದು ಬಹುಮಾನಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಇಂಪಾದ ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಿದನು.

೨೪. “ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ! ನೀನು ಆ ದಿವೋದಾಸರಾಜನ ದೇತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊ.

೨೫. ನಿನ್ನ ಆ ಶರೀರವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ನಷ್ಟಾಗ್ನಿಗಳಾದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಹವ್ಯಕವ್ಯ ಕಾರ್ಯರಹಿತರಾಗಿ ಆ ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದವರಾಗುವರು.

೨೬. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ನೇಹವಿಲ್ಲದವರಾಗಲು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರಾಜ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ್ದಾಗುವುದು.

ಪ್ರಜಾನಾಂ ರಂಜನಾದ್ರಾಜಾ ಯೇಯಂ ರೂಢಿರುಪಾರ್ಜಿತಾ |
 ತಸ್ಯಾಂ ರೂಢ್ಯಾಂ ಪ್ರಣಿಷ್ಠಾಯಾಂ ರಾಜ್ಯಮೇವ ವಿನಂಕ್ಷ್ಯತಿ || ೭೭ ||
 ಪ್ರಜಾವಿರಹಿತೋ ರಾಜಾ ಕೋಶದುರ್ಗಬಲಾದಿಭಿಃ |
 ಸಮೃದ್ಧೋಽಪ್ಯಚಿರಾನ್ನಶ್ಯೇತ್ಕೂಲಸಂಸ್ಥ ಇವ ದ್ರುಮಃ || ೭೮ ||
 ತ್ರಿವರ್ಗಸಾಧನಾಹೇತುಃ ಪ್ರಾಪ್ತೌಚೈವ ಮುಹೀಪತೇಃ |
 ಕ್ಷೇಣವೃತ್ತ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯಾಂ ನೈ ತ್ರಿವರ್ಗಃ ಕ್ಷೇಯತೇ ಸ್ವಯಂ || ೭೯ ||
 ಕ್ಷೇಣೇ ತ್ರಿವರ್ಗೇ ಸಂಕ್ಷೇಣಾ ಗತಿರ್ಲೋಕದ್ವಯಾತ್ಮಿಕಾ || ೮೦ ||
 ಇತೀಂದ್ರವಚನಾದ್ವಹ್ನಿರಹ್ನಾಯ ಕ್ಷೋಣಮಂಡಲಾತ್ |
 ಆಚಕರ್ಷಣಿಜಾಂ ಮೂರ್ತಿಂ ಯೋಗಮಾಯಾಬಲಾನ್ವಿತಃ || ೮೧ ||
 ನಿನ್ಯೇ ನ ಕೇವಲಂ ತ್ರೇತಾಂ ಜಾತರಾಗ್ನಿಮುಪಿ ಪ್ರಭುಃ |
 ವಜ್ರಿಣೋ ವಚಸಾ ವಹ್ನಿರ್ನಿಜಶಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತಂ || ೮೨ ||
 ವಹ್ನೌ ಸ್ವಲೋಕಮಾಪನ್ನೇ ಜಾತೇ ಮಧ್ಯಂದಿನೇ ನೃಪಃ |
 ಕೃತಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಸ್ತೂರ್ಣಂ ಪ್ರಾನಿಶದ್ಭೋಜ್ಯಮಂಡಪಂ || ೮೩ ||
 ಮಹಾನಸಾಧಿಕೃತಯೋ ವೇಶಮಾನಾಸ್ತತೋ ಮುಹುಃ |
 ಕ್ಷುಧಾರ್ತಮುಪಿ ಭೂಪಾಲಮಿದಂ ಮಂದಂ ವ್ಯಜಿಜ್ಞಾಪನ್ || ೮೪ ||

೭೭. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಂಜಿಸುವುದರಿಂದ ರಾಜನಾಮವು ರೂಢಿಯಾಗಿರು
ವುದು. ಆ ರೂಢಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಲು ರಾಜ್ಯವೇ ನಾಶವಾಗುವುದು.

೭೮. ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದ ದೊರೆಯು ಬೊಕ್ಕಸ, ದುರ್ಗ, ಸೈನ್ಯ
ಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ಮರದಂತೆ
ಹಾಳಾಗುವನು.

೭೯-೮೦. ದೊರೆಗೆ ತ್ರಿವರ್ಗಸಾಧನವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಪ್ರಜೆ
ಗಳೇ. ಪ್ರಜೆಗಳು ನಷ್ಟವಾದವನುಳ್ಳವರಾಗಲು ತ್ರಿವರ್ಗವು ತಾನಾಗಿಯೇ ನಷ್ಟವಾಗು
ವುದು. ತ್ರಿವರ್ಗವು ಕ್ಷಯಿಸಲು ಉಭಯ ಲೋಕಗತಿಯೂ ನಷ್ಟವಾಗುವುದು.”

೮೧. ಅಗ್ನಿಯು ಇಂದ್ರನ ಈ ಮಾತಿನಂತೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲ
ದಿಂದ ಯೋಗಮಾಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ತನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡನು.

೮೨. ಅಗ್ನಿಯು ಇಂದ್ರನ ಮಾತಿನಿಂದ ತನ್ನ ತ್ರಿರೂಪಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ
ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಠರಾಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಸೆಳೆದನು.

೮೩-೮೪. ಅಗ್ನಿಯು ದೇವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ
ದೊರೆಯು ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಊಟದ ಮನೆಯನ್ನು
ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಡುಗುತ್ತ ಹಸಿವು
ಗೊಂಡ ಆ ದೊರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಸೂಪಕಾರಾ ಉಚುಃ:-

ಅತ್ಯಹಸ್ಕರತೇಜಸ್ಕ ಪ್ರತಾಪನಿಜಿತಾನಲ	
ಕಿಂಚಿದ್ವಿಜ್ಞಪ್ತುಕ್ತಾಮಾಃ ಸ್ತೋಷ್ಯಕಾಂಡೇ ರಣಪಂಡಿತ	೮೫
ಯದಿ ನಿಶ್ರಾಣಯೇದ್ರಾಜನ್ಯವಾನಭಯದಕ್ಷಿಣಾಂ	
ತದಾ ನಿಜ್ಞಾಪಯಿಷ್ಯಾಮಃ ಪ್ರಬದ್ಧಕರಸಂಪುಟಾಃ	೮೬
ಭ್ರೂಸಂಜ್ಞಯಾ ಕೃತಾದೇಶಾಃ ಪ್ರಸನ್ನಾಸ್ಯೇನ ಭೂಭುಜಾ	
ಮೃದು ನಿಜ್ಞಾಪಯಾಂಚಕ್ರುಃ ಸಾಕಶಾಲಾಧಿಕಾರಿಣಃ	೮೭
ನ ಜಾನೀನೋ ವಯಂ ನಾಥ ತ್ವತ್ಪ್ರತಾಪಭಯಾದ್ವಿಫಲಃ	
ಕುಸ್ಪತ್ಯಾಥ ಕಯಾ ವಿದ್ವನ್ನಷ್ಟೋ ನೈಶ್ವಾನರಃ ಪುರಾತ್	೮೮
ಕೃಶಾನೌ ಕೃಶತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಕಥಂ ಸಾಕಕ್ರಿಯಾ ಭವೇತ್	
ತಥಾಽಪಿ ಸೂರ್ಯಪಾಕೇನ ಸಿದ್ಧಾ ಪಕ್ತಿರ್ಹಿ ಕಾಚನ	೮೯
ಪ್ರಭೋರಾದೇಶಮಾಸಾದ್ಯ ತಾಮಿದೈವಾನಯಾಮಹೇ	
ಮನ್ಯಾಮಹೇ ಚ ಭೂಜಾನೇ ಪಕ್ತಿರದ್ಯತನೀ ಶುಭಾ	೯೦
ಶ್ರುತ್ವಾಂಧಸಿಕ ವಾಕ್ಯಂ ಸ ಮಹಾಸತ್ವೋ ಮಹಾಮುತಿಃ	
ನೃಪತಿಶ್ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ದೇವಾನಾಂ ನೈ ಕೃತಂ ತ್ವಿದಂ	೯೧

೮೫. ಅಡಿಗೆಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- “ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಮೀರಿದವನೂ, ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದವನೂ, ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನೂ ಆದ ದೊರೆಯೆ! ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಬಿನ್ನೈಸಲಿಚ್ಛಿಸುವೆವು.

೮೬. ಅರಸ! ನೀನು ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡುವುದಾದರೆ ನಾವು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು.”

೮೭. ಪ್ರಸನ್ನಮುಖವುಳ್ಳ ರಾಜನು ಮೆಚ್ಚಿನ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಕಶಾಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಿಕೊಂಡರು.

೮೮. “ಮೂರ್ಖನಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನು ನಿನ್ನ ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಶಾತ್ಯದಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣದಿಂದಲೇ ಹೊರಟುಹೋಗಿರುವನು.

೮೯. ಅಗ್ನಿಯು ಕೃಶವಾಗಲು ಅಡಿಗೆಯು ಹೇಗಾಗುವುದು? ಆದರೂ ಸೂರ್ಯಪಾಕದಿಂದ ಕೆಲವು ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

೯೦. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಆ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತರುವೆವು. ದೊರೆಯೆ! ಈಗ ಮಾಡಿದ ಸೂರ್ಯಪಾಕದ ಅಡಿಗೆಯು ಶುಭಕರವೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆವು.”

೯೧. ಅತಿ ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಅತ್ಯಂತ ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ಆದ ಆ ದೊರೆಯು ಅಡಿಗೆಯವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಈ ಅಪಕಾರವು ದೇವತೆಗಳದೆಂದೇ ಆಲೋಚಿಸಿದನು.

ಕ್ಷಣಂ ಸಂಶೀಲಯಂಸ್ತತ್ರ ದದರ್ಶ ತಪಸೋ ಬಲಾತ್	
ತೇಕೇವಲಂ ಜಹೌ ಗೇಹಂ ಹುತ ಭುಕ್ತೌ ದರೀರ್ಧರೀಃ	೯೨
ಅಪ್ಯಹಾಸೀದಿತೋ ಲೋಕಾಜ್ಜಗಾನು ಚ ಸುರಾಲಯಂ	
ಘವತ್ವಿಹ ಹಿ ಕಾ ಹಾನಿರಸ್ಮಾಕಂ ಜ್ವಲನೇ ಗತೇ	೯೩
ತೇಷಾಮೇವ ವಿಚಾರಾಚ್ಚ ಹಾನಿರೇಷಾ ಸುಪರ್ವಣಾಂ	
ತದ್ವಲೇನ ಚ ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಂ ನುಯೇದಮುರರೀಕೃತಂ	೯೪
ನಿಶಾಮಹೇನ ನುಹತೋ ಗೌರವಾತ್ಪ್ರತಿಸಾದಿತಂ	
ಇತಿ ಚಿಂತಯತಸ್ತಸ್ಯ ಮಧ್ಯಲೋಕಶತಕ್ರತೋಃ	೯೫
ಪೌರಾಃ ಸಮಾಗತಾ ದ್ವಾರಿ ಸಹಜಾನಪದೈರ್ನರೈಃ	
ದ್ವಾಸ್ಥೇನ ಚಾಜ್ಞಯಾ ರಾಜ್ಯಸ್ತತಸ್ತೇಽಂತಃಪ್ರವೇಶಿತಾಃ	೯೬
ತತ್ಕೋಪದಂ ಯಥಾರ್ಹಂ ತೇ ಪ್ರಣೇಮುಃ ಕ್ಷೋಣಿವಜ್ರಿಣಂ	
ಕೇಚಿತ್ಸಂಭಾಷಿತಾ ರಾಜ್ಞಾ ದರಸೋದರಯಾ ಗಿರಾ	೯೭
ಕೇಚಿಚ್ಚ ಸಮುದಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೇಚಿಚ್ಚ ಕರಸಂಜ್ಞಯಾ	
ವಿಸರ್ಜಿತಾಸನಾ ರಾಜ್ಞಾ ಬಹುಮಾನಪುರಃಸರಂ	೯೮

೯೨. ಅವನು ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು ತಪಸ್ಸಿನ ಬಲದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಮನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉದರವನ್ನೂ ತೊರೆದಿರುವ ನೊಬುದನ್ನರಿತನು.

೯೩-೯೪. “ಅವನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಡಕುಂಟಾ ಹುವುದಂತಿರಲಿ. ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೇ ಇದರಿಂದ ಹಾನಿ ಹೊಂದುವುದಿರುವುದು. ನಾನು ಆ ದೇವತೆಗಳ ಬಲದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವೆನೇ ?

೯೫-೯೬. ಬ್ರಹ್ಮನು ಅತಿ ಗೌರವದಿಂದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನನಗಿತ್ತನಷ್ಟೆ ?” ಎಂದು ಭೂಲೋಕೇಂದ್ರನಾದ ಅವನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ಪಟ್ಟಣಿಗರು ದೇಶದ ಉಪರೋಧನೆ ರಾಜದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾಯುವವನು ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸಿದನು.

೯೭. ಅವರು ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತು ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಂದಿಸಿದರು. ದೊರೆಯು ಕೆಲವರೊಡನೆ ಆದರದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದನು.

೯೮. ಕೆಲವರನ್ನು ಸಂತೋಷದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರನ್ನು ಕೈಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೂ ಗೌರವಿಸಿದನು; ಅವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಸನಗಳನ್ನಿತ್ತನು.

ತೇಜಃಜಿರೇ ಭೇಜಿರೇ ಸರ್ವೇ ರತ್ನಾಚ್ಚಿಃಪರಿಸೇವಿತೇ |
 ವಿಜಿತಾನೋದಸಂದೋಹೇ ಸುರಾಃನೋಕಹಸೌರಭೈಃ |
 ರಾಜ್ಞಃ ಶತಶಲಾಕಸ್ಯ ಛತ್ರಸ್ಯ ಚ್ಛಾಯಯಾ ಶುಭೇ || ೯೯ ||
 ವಿಶಾಂಪತಿರಥೋನಾಚ ತನ್ಮುಖಚ್ಛಾಯಯೇರಿತಂ |
 ವಿಜ್ಞಾಯ ತದಭಿಪ್ರಾಯಮಲಂ ಭೀತ್ಯಾ ಪುರೌಕಸಃ || ೧೦೦ ||
 ವಿಕಾರಕಾರಿಭಿರ್ಲೇಖ್ಯೈರ್ಯದಿ ನೀತೋಽನಲೋ ಭುವಃ |
 ಏತಾನತೈವ ಕಿಂ ಸಿದ್ಧ್ಯೇನ್ಮಯಿ ತೇಷಾಂ ಪರಾಭವಃ || ೧೦೧ ||
 ಚಿಕೀರ್ಷುರಹಮೇವಾಽಽಸಂ ಪೌರಾಃ ಕಾರ್ಯಮಿದಂ ಪುರಾ |
 ಪರಂ ಹ್ಯುಪೇಕ್ಷಿತಪ್ರಾಯಂ ದಿಷ್ಟ್ವಾ ತೈಃ ಸ್ಮಾರಿತಂ ಚಿರಾತ್ || ೧೦೨ ||
 ಗತೋಽನಲೋಽಭವದ್ಭದ್ರಂ ಜಗತ್ಪ್ರಣೋಪಿ ಯಾತ್ವಿತಃ |
 ವರುಣಃ ಪುಷ್ಪವಂತಾಭ್ಯಾಮುನಿಲಂಬಂ ಪ್ರಯಾತ್ವಿತಃ || ೧೦೩ ||
 ಅಹಮೇವಹಿ ಪರ್ಜನ್ಯೋ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ತಪೋಬಲಾತ್ |
 ಮುದೇ ಜನಪದಾನಾಂ ಚ ಸರ್ವಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿದಃ || ೧೦೪ ||
 ತಪೋಯೋಗಬಲೇನಾಹಮಾತ್ಮಾನಂ ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯಚ |
 ತ್ರಿಧಾ ವಹ್ನಿಸ್ವರೂಪೇಣ ಪಕ್ವೀಷ್ಟಿವೃಷ್ಟಿಕೃತ್ತಮಃ || ೧೦೫ ||

೯೯. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರತ್ನದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದೂ, ದೇವತರುಗಳ ಸುನಾಸನೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದೂ, ದೊರೆಯ ರ್ವೇತಚ್ಛತ್ರದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮನೋಹರವೂ ಆದ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

೧೦೦. ದೊರೆಯು ಅವರ ಮುಖದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನರಿತು, “ಪಟ್ಟಣಿಗರೆ! ಹೆದರಬೇಡಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೧೦೧-೧೦೨. “ಅಪಕಾರಮಾಡುವ ದೇವತೆಗಳು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋದರೆ ಇದರಿಂದ ಆವರು ನನಗೆ ಏನು ಅಪಕಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ಎಲೈ ಪಟ್ಟಣಿಗರೆ! ಹಿಂದೆ ನಾನೇ ಇವನ್ನು ಮಾಡಲೆಳಸಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ನಾನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದೆನು. ಇದನ್ನು ಆವರು ಬಹಳಕಾಲದಮೇಲೆ ಸ್ಮರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು.

೧೦೩-೧೦೫. ಅಗ್ನಿಯು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. ವಾಯುವೂ ತೆರಳಲಿ. ವರುಣನು ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೊಡನೆ ತೀರ್ಥನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲಿ. ನಾನೇ ತಪೋಬಲದಿಂದ ದೇಶದ ಜನರ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪರ್ಜನ್ಯನಾಗುವೆನು. ತಪಸ್ಸಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ತ್ರಿವಿಧವಹ್ನಿಯಾಗಿ ಪಾಕ, ಯಜ್ಞ, ದಾಹಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆನು.

ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ಯೋ ದ್ವೇಧಾ ನಭಸ್ತ್ವತ್ಪದವೀಂ ದಧತ್ |

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ವೇತ್ಸ್ಯಾಮಿ ತ್ವಂತಃಕರಣಚೇಷ್ಟಿತಂ || ೧೦೬ ||

ವಿಧಾಯ ಚಾಂಭಸೀಂ ಮೂರ್ತಿಂ ಸರ್ವಜೀವೈಕಜೀವನೀಂ |

ಪ್ರಜಾಃ ಸಂಜೀವಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಿಂ ಜಡೈರ್ವಿಷಯೇ ಮಮ || ೧೦೭ ||

ಯದಾ ಖೇ ತನುಸಾ ಪೌರಾ ಗ್ರಸ್ಯೇತೇ ಶಶಿಭಾಸ್ಕರೌ |

ತದಾ ನ ಕಿಂ ನಿನಾ ತಾಭ್ಯಾಂ ಜೀವಾನುಃ ಕ್ಷಿತಿಮಂಡಲೇ || ೧೦೮ ||

ಶ್ರಿಯಂ ಚಾಂದ್ರಮಸೀಂ ಸ್ವಾಪ್ಯ ಹ್ಲಾದಯಿಷ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಪ್ರಜಾಃ |

ನಿಶಾಚರೇಣ ಕಿಮಿಹ ಕ್ಷಯಿಣಾ ಚ ಕಲಂಕಿನಾ || ೧೦೯ ||

ಅಸ್ಮತ್ಕುಲೇ ಮೂಲಭೂತೋ ಭಾಸ್ಕರೋ ಮಾನ್ಯ ಏವ ನಃ |

ಸ ತಿಷ್ಠತು ಸುಖೇನಾತ್ರ ಯಾತಾಯಾತಂ ಕರೋತು ಚ || ೧೧೦ ||

ಸ ಏಕೋ ಜಗತಾಮಾತ್ಮಾ ವಿಶೇಷಾತ್ಕುಲದೇವತಾ |

ಸೋಽಪಕರ್ತುಂ ನ ವೇತ್ಯೇವ ತಸ್ಯೇದಂ ವ್ರತಮುತ್ತಮಂ || ೧೧೧ ||

ಇತಿ ನರಪತಿ ವಾಕ್ಸಧಾರಸೌಖ್ಯಂ

ಶ್ರುತಿಪುಟಿಕೈಃ ಪರಿಸೀಯ ಪೌರವರ್ಗಃ |

ವಿಕಸಿತವದನಾಂಬುಜೋ ಜಗಾಮ

ನಿಜನಿಜಮಾಲಯಮಾಧಿಮುಕ್ತಚಿತ್ತಃ

|| ೧೧೨ ||

೧೦೬. ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ವಾಯುವಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಮಸ್ತರ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವನ್ನರಿಯುವೆನು.

೧೦೭. ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳನ್ನೂ ಬದುಕಿಸುವ ವಾರುಣದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನನ್ನ ದೇಶದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸುವೆನು. ನನಗೆ ಜಡರಿಂದೇನುಪ್ರಯೋಜನ?

೧೦೮. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರು ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗಲು ನಾವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲವೆ?

೧೦೯-೧೧೦. ನಾನು ಚಂದ್ರಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವೆನು. ಕ್ಷಯರೋಗಿಯೂ, ಕಲಂಕವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಈ ಚಂದ್ರನಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನಮ್ಮ ವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಭಾಸ್ಕರನು ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯನೇ. ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿರಲಿ. ಯಾತಾಯಾತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ.

೧೧೧. ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಜಗದಾತ್ಮನು. ಅತಿಶಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕುಲದೇವತೆಯು. ಅವನು ಅಪಕಾರಮಾಡಲು ಅರಿಯನು. ಇದು ಅವನ ಉತ್ತಮ ವ್ರತವು."

೧೧೨. ಪಟ್ಟಣಿಗರು ದೊರೆಯ ಈ ಅಮೃತರಸಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ವೃಥೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಆರಳಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವರಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಕ್ಷುತಿಪತಿರಪಿ ತತ್ತಥಾ ವಿಧಾಯ

ತಪಸೋಽಸಾಧ್ಯಮಿಹಾಸ್ತಿ ಕಿಂ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಂ |

ಅತಿವಹ್ಯರ್ಕಮಸೌ ದಧಚ್ಚ ತೇಜೋ

ದ್ಯುಸದಾಂ ಶಲ್ಯಮಿವೋಚ್ಚಕೈರ್ಬಭೂವ

|| ೧೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ದಿವೋದಾಸಪ್ರತಾಪವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ತಿ ಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

೧೧೩. ಅಂತಹ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವು ಮೂರುಲೋಕ
ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ತಾನೆ ಇರುವುದು. ಆ ದೊರೆಯು ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಗಳನ್ನೂ
ಮೀರಿದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಶಲ್ಯದಂತಾದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ದಿವೋದಾಸಪ್ರತಾಪವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಚತುಶ್ಚತಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಕಾರ್ತೀವರ್ಣನಂ

ಸ್ತಂಧ ಉವಾಚ :-

ಅಥ ಮಂದರಕಂದರೋದರೋ

ಲ್ಲಸದಸಮದ್ಭುತಿ ರತ್ನ ಮಂದಿರೇ ।

ಪರಿತಃ ಸಮಧಿಷ್ಠಿತಾನುರೇ

ನಿಜಶಿಖರೈರ್ವಸನೀಕೃತಾಂಬರೇ

॥ ೧ ॥

ನಿವಸಂಜಗದ್ವೀಶ್ವರೋ ಹರಃ

ಕೃರರಜನೀತಕಲಾ ಮನೋಹರಃ ।

ಲಭತೇಸ್ಮ ನ ಶರ್ಮ ಶಂಕರಃ

ಪ್ರಸರತ್ಕಾಶಿವಿಯೋಗಜಜ್ವರಃ

॥ ೨ ॥

ವಿರಹಾಢಲ ಶಾಂತಯೇ ತದಾ

ಸಮಲೇಪಿ ತ್ರಿಪುರಾಢಿಣಾಢಿ ಯಃ ।

ಮಲಯೋದ್ಭವ ಪಂಕ ಏಷ ಸ

ಪ್ರತಿಪೇದೇ ಹ್ಯಧುನಾ ಪಿಸಾಂಸುತಾಂ

॥ ೩ ॥

ಪರಿತಾಪಹರಾಣಿ ಪದ್ಮಿನೀನಾಂ

ನ್ಯುದುಲಾನ್ಯಸಿ ಕಂಕಣೀಕೃತಾನಿ ।

ಗದಿತಾನಿ ಯದೀಶ್ವರೇಣ ಸರ್ಪಾ

ಸ್ತದಭೂತ್ಯತ್ಯಮಹೋ ಮಹೇಶ್ವರೇಚ್ಛಾ

॥ ೪ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಕಾರ್ತೀವರ್ಣನ

೧-೨. ಸ್ತಂಧನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಬಳಿಕ ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಶಂಕರನು, ಕೃಶವಾದ ಚಂದ್ರನ ಕಲೆಯಿಂದ ಮನೋಹರನಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ದಿವಿಜಿರುವುದೂ, ತನ್ನ ಶಿಖರಗಳಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಬೆಚ್ಚಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದೂ ಆದ ಮಂದರ ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯ ಅತಿಶಯ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ರತ್ನಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಕಾರ್ತೀವಿಯೋಗದಿಂದಂಟಾದ ವೃಥೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸುಖಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

೩. ಆತನು ವಿರಹಾಢಲಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಮಲಯಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀಗಂಧವು ಈಗ ಧೂಳಿಯಾಗಿರುವುದು.

೪. ಅವನು ಸಂತಾಪನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ವಲಯವಾಗಿ ಧರಿಸಿದ ತಾವರೆ

ಯದು ದುಗ್ಧನಿಧಿಂ ನಿಮುಹ್ಯ ದೇವೈ
 ಮೃದುಸಾರಃ ಸಮಕರ್ಷಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಃ |
 ಸ ಬಭೂವ ಕೃಶೋ ವಿಯೋಗತಪ್ತೇ-
 ಶ್ವರ ಮೂರ್ಧೋಷ್ಠಪರಿಕ್ಷ ರಚ್ಛರೀರಃ || ೫ ||
 ಯದದೀಧರದೇಷ ಜಾತತಾಪಃ
 ಪೃಥುಲೇ ಮೌಲಿಜಟಾನಿಕುಂಜಕೋಣೇ |
 ಪರಿತಾಪಹರಾಂ ಹರಸ್ತದಾನೀಂ
 ದ್ಯುನದೀಂ ತಾಮಧುನಾಪಿ ನೋಜ್ಜಿಹೀತೇ || ೬ ||
 ಮಹತೋ ವಿರಹಸ್ಯ ಶಂಕರಃ
 ಪ್ರಸಭಂ ತಸ್ಯ ನಶೀ ವಶಂಗತಃ |
 ವಿವಿದೇ ನ ಸುರೈಃ ಸದೋಗತೈ
 ರಪಿ ಸಂವೀತಸುತಾಪನೇಷ್ಠಿತಃ || ೭ ||
 ಅತಿಚಿತ್ರಮಿದಂ ಯದಾತ್ಮನಾ
 ಶುಚಿರಸ್ಯೇಷ ಕೃಪೀಟಯೋನಿನಾ |
 ಸ್ವಪುರೀ ವಿರಹೋದ್ಭವೇನ ನೈ
 ಪರಿತಾಪ್ಯೇತ ಜಗತ್ತಯೇಶ್ವರಃ || ೮ ||
 ನಿಜಭಾಲತಲಂ ಕಲಾನಿಧೇಃ
 ಕಲಯಾ ನಿತ್ಯಮಲಂಕರೋತಿ ಯಃ |
 ಸ ತಮೀಶ್ವರನುಪ್ಕತಾಪಯ
 ದ್ವಿಧುರೇ ಕೋ ವಿಪರೀತ ಏವ ತು || ೯ ||

ದಂಟುಗಳನ್ನು ಸರ್ಪಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲು ಅವು ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಸರ್ಪಗಳಾದುವು. ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯು ಅದ್ಭುತವಾದುದು !

೫. ದೇವತೆಗಳು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆದು ಮೃದುಸಾರವುಳ್ಳ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪಡೆದರು. ಆ ಚಂದ್ರನು ವಿರಹತಾಪಗೊಂಡ ಶಂಕರನ ತಲೆಯ ಉಷ್ಣದಿಂದ ಕ್ಷೀಣಿಸಿಹೋದನು.

೬. ಸಂತಾಪಗೊಂಡ ಶಂಕರನು ವಿಶಾಲವಾದ ಜಟಾಕುಹರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಸಂತಾಪ ನಿವಾರಿಣಿಯಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಈಗಲೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ.

೭-೮. ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವಿರಹತಪ್ತನಾದ ಆ ಶಂಕರನನ್ನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳೂ ಗುರುತಿಸಲಿಲ್ಲ. ತ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರನೂ ಸ್ವಯಂಶುಚಿಯೂ ಆದ ಶಂಕರನನ್ನು ಕಾಶೀವಿರಹಾಗ್ನಿಯು ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ!

೯. ಈಶ್ವರನ ಹಣೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಲೆಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವ ಚಂದ್ರನು

ಗರಲಂ ಗಲನಾಲಿಕಾತಲೇ

ವಿಲಸೇದಸ್ಯ ನ ತೇನ ತಾಸಿತಃ ।

ಅನ್ಯುತಾಂಶುತುಷಾರದೀಧಿತಿ

ಪ್ರಸಂಯೈರೇವ ತು ತಾಸಿತೋಽದ್ಭುತಂ

॥ ೧೦ ॥

ವಿಲಸದ್ಧರಿಚಂದನೋದಕ

ಚೈಟಿಯಾ ತದ್ವಿರಹಾಃ ಪನುತ್ತಯೇ ।

ಹೃದಯಂ ಹಿ ತಯಾಪ್ಯದೂಯತ

ಪ್ರಸರದ್ಭೋಗಿಫಟಾಭವೈರ್ನತು

॥ ೧೧ ॥

ಸಕಲಂ ಭ್ರಮಮೇಷ ನಾಶಯೇ

ತ್ಸ್ರಗಹಿತ್ವಾದ್ವ ಪದೇಶಜಂ ಹರಃ ।

ಇದಮದ್ಭುತಮಸ್ಯ ಯದ್ಭ್ರಮಃ

ಸ್ಫುಟಿಮಾಲ್ಯೇಽಪಿ ಮಹಾಹಿಸಂಭವಃ

॥ ೧೨ ॥

ಸ್ಮೃತಿಮಾತ್ರಪಥಂಗತೋಽಪಿ ಯ

ಸ್ತ್ರಿವಿಧಂ ತಾಪಮಪಾಕರೋತ್ಯಲಂ ।

ಸಹಿ ಕಾಶಿವಿಯೋಗತಾಸಿತಃ

ಸ್ವಗತಂ ಕಿಂಚಿದಜಲ್ಪದಿತ್ಯಜಃ

॥ ೧೩ ॥

ಅಪಿ ಕಾಶಿಸಮಾಗತೋಽನಿಲೋ

ಯದಿ ಗಾತ್ರಾಣಿ ಪರಿಷ್ಕಜೇನ್ಮಮ ।

ದವಥುಃ ಪರಿಶಾಂತಿನೇತಿ ತ

ನ್ನ ಹಿಮಾನೀಪರಿಗಾಹನೈರಪಿ

॥ ೧೪ ॥

ಆ ಈಶ್ವರನನ್ನೇ ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸಿದನು. ಚಂದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ಹೀಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ
ಗೊಂಡವನು. ದುಃಖದಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತನಾಗದವನಾರು ?

೧೦. ಕಂಠದಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಷದಿಂದ ವೃಥೆಗೊಳ್ಳದ ಅವನು
ಚಂದ್ರನ ಹಿಮಶೀತಳಕಾಂತಿಯಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಂಡನೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ !

೧೧. ವಿರಹಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಗಂಧೋದಕದಿಂದ ಅವನು ಸಂತಾಪ
ಗೊಂಡನು. ಸರ್ಪದ ಹೆಡೆಗಳಿಂದ ವೃಥೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

೧೨-೧೩. ಆ ಹರನು ರಜ್ಜು ಸರ್ಪತ್ವಾದಿ ಸಮಸ್ತಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸು
ವವನು. ಇಂಥವನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ಪವೆಂದು ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳು
ವನು. ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ತ್ರಿವಿಧತಾಪಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಅಜನಾದ ಆ ಶಂಕ
ರನು ಕಾಶೀವಿಯೋಗದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಏನನ್ನೋ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೧೪. “ ಕಾಶಿಯಮೇಲೆ ಸುಳಿದು ಬಂದ ಗಾಳಿಯು ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು

ಅಗಮಿಷ್ಯದಹೋ ಕಥಂ ಸ ತಾಪೋ

ನನು ದಕ್ಷಾಂಗಜಯಾ ಯ ಏಧಿತಃ |

ಮನು ಜೀವಾತುಲತಾ ರುಟಿತ್ಯಲಂ

ಹ್ಯಭವಿಷ್ಯನ್ನಹಿಮಾದ್ರಿಜಾ ಯದಿ

|| ೧೫ ||

ನ ತಥೋಜಿ ತದೇಹಯಾ ತಯಾ

ಮನು ದಕ್ಷೋದ್ಭವಯಾ ಮನೋಃ ದುನೋತ್ |

ಅವಿಮುಕ್ತವಿಯೋಗಜನ್ಮನಾ

ಪರಿದೀಯೇತ ಯಥಾ ಮಹೋಷ್ಮಣಾ

|| ೧೬ ||

ಅಯಿ ಕಾಶಿ ಮುದಾ ಕದಾ ಪುನ

ಸ್ತನ ಲಸ್ಯೇ ಸುಖಮಂಗಸಂಗಜಂ |

ಅತಿತೀತಲಿತಾನಿ ಯೇನ ನೇ-

ದ್ಭುತಗಾತ್ರಾಣಿ ಭವಂತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್

|| ೧೭ ||

ಅಯಿ ಕಾಶಿ ವಿನಾಶಿತಾಘಸಂಘೇ

ತನ ನಿಶ್ಲೇಷಜ ಆಶುಶುಕ್ಲೇಃ |

ಅನ್ಯತಾಂಶುಕಲಾಮೃದುದ್ರನ್ಯೈ

ರತಿಚಿತ್ರಂ ಹವಿಷೇನ ವರ್ಧತೇ

|| ೧೮ ||

ಆಲಂಗಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಅದನ್ನುಳಿದು ನನ್ನ ಈ ತಾಸವು ಹಿಮರಾಶಿ ಪ್ರವಾಹದ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಲೂ ಶಾಂತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫. ನನ್ನ ಜೀವನಲತೆಯಂತಿರುವ ಪಾರ್ವತಿಯು ಹುಟ್ಟಿದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ದಕ್ಷನ ಮಗಳಾದ ಸತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ ಸಂತಾಸವು ಹೇಗೆತಾನೆ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು !

೧೬. ಆದರೆ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಯೋಗದಿಂದಂಟಾದ ಮಹಾತಾಸವು ನನ್ನನ್ನು ಸಂತಾಸಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಆ ದಕ್ಷತನಯಳ ಶರೀರತ್ಯಾಗದಿಂದಲೂ ಸಂತಾಸಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

೧೭. ಎಲೈ ಕಾಶಿಯೆ ! ನಿನ್ನ ಅಂಗಸಂಬಂಧವಾದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಯಾವಾಗ ನಾನು ಮರಳಿಯೂ ಹೊಂದುವೆನೋ ! ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಯಾವಾಗ ತಂಪನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೋ !

೧೮. ಎಲೈ ಕಾಶಿಯೆ ! ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದ ನಿನ್ನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಂಟಾದ ಅಗ್ನಿಯು, ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಂತೋ ಅಂತು ಈ ಚಂದ್ರಕಲೆಯ ಮೃದುವಾದ ದ್ರವಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು.

ಅಗಮನ್ಮಮ ದಕ್ಷಜಾವಿಯೋಗಜೋ

ದನಥುಃ ಸ್ರಾಘ್ನಿಮವತ್ಸುತೌಷಧೇನ |

ಅಧುನಾ ಖಲು ನೈವ ಶಾಂತಿವಿಯಾಂ

ಯದಿ ಕಾಶೀಂ ನ ವಿಲೋಕಯೇಹಮಾಶು

|| ೧೯ ||

ಮನಸೇತಿ ಗೃಣಂಸ್ತದಾ ಶಿವಃ

ಸುತರಾಂ ಸಂವೃತತಾಪವೈಕೃತಃ |

ಜಗದಂಬಿಕಯಾ ಧಿಯಾಂ ಜನನ್ಯಾ

ಕಥಮಪ್ಯೇಷ ವಿಯುಕ್ತ ಇತ್ಯಮಾನಿ

|| ೨೦ ||

ಪ್ರಿಯಯಾ ವಪುಷೋಽರ್ಧಯಾಽನಯಾಃ—

ಪೃಪರಿಚ್ಛಾತವಿಯೋಗಕಾರಣಃ |

ವಚನೈರುಪಚರ್ಯತೇ ಸ್ಮ ಸ

ಪ್ರಣತಸ್ರಾಣೆನಿದಾಘದಾರುಣಃ

|| ೨೧ ||

ಶ್ರೀ ಪಾರ್ವತೃವಾಚ :—

ತವ ಸರ್ವಗ ಸರ್ವಮಸ್ತಿ ಹಸ್ತೇ

ವಿಲಸದ್ಯೋಗವಿಯೋಗ ಏವ ಕಸ್ತೇ |

ತವ ಭೂತಿರಹೋ ವಿಭೂತಿದಾತ್ರೀ

ಸಕಲಾಪತ್ಕಲಿಕಾಪಿ ಭೂತಧಾತ್ರೀ

|| ೨೨ ||

೧೯. ಹಿಂದೆ ಸತಿಯ ವಿಯೋಗದಿಂದಂಟಾದ ನನ್ನ ಸಂತಾಪವು ಪಾರ್ವತಿಯೆಂಬ ಔಷಧಿಯಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು. ಈಗ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ಈ ಸಂತಾಪವು ಶಾಂತವಾಗಲಾರದು.”

೨೦. ಸದಾಶಿವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಂತಪಿಸುತ್ತ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ವಿಕಾರಗೊಂಡನು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಕಾರಣಳಾದ ಪಾರ್ವತಿಯಿಂದಲೂ ಆಗ ಅವನು, ಅಗಲಿದೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು.

೨೧. ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂತಾಪವನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಶಿವನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾದರೂ, ಆ ಪಾರ್ವತಿಯು ಆ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನ ವಿರಹವೇದನೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನರಿಯದೆ ಸವಿನಾತುಗಳಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿ ಹೀಗೆಂದಳು.

೨೨. ಶ್ರೀಪಾರ್ವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:— “ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಓ ಮಹೇಶ್ವರನೆ! ಸಮಸ್ತವೂ ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವುದು. ನಿನಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಯೋಗಗಳೆಂದರೇನು? ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ನಿನ್ನ ವಿಭೂತಿಯು ಸಮಸ್ತಾಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದೂ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವುದು.

ತ್ವದನೇಕ್ಷಣತಃ ಕ್ಷಣಾದ್ವಿಭೋ

ಪ್ರಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಜಗಂತಿ ಶೋಚ್ಯವತ್ ।

ಚ್ಯವತೇ ಭವತಃ ಕೃಪಾಲನಾ

ದಿತರೋಪೀಶ ನ ಯಸ್ತ್ವಯೋಂಕೃತಃ

॥ ೨೩ ॥

ಭವತಃ ಪರಿತಾಪಹೇತವೋ

ನ ಭವಂತೀಂದುದಿನಾಕರಾಗ್ನಯಃ ।

ನಯನಾನಿ ಯತಸ್ತ್ರಿನೇತ್ರ ತೇನಿಮಾ

ಪ್ರಣಯಿನ್ಯಸ್ತಿ ಲಸಜ್ಜಲಾ ಚ ಮೌಲಾ

॥ ೨೪ ॥

ಭುಜಗಾ ಭುಜಗಾಃ ಸದೈವ ತೇನಿಮಾ

ನ ವಿಷಂ ಸಂಕ್ರಮತೇ ಚ ನೀಲಕಂಠ ।

ಅಹಮಸ್ಮಿ ಚ ವಾನುದೇವ ವಾಮಾ

ತವ ವಾನುಂ ವಪುರತ್ರ ಚಿತ್ತಯುಕ್ತಾ

॥ ೨೫ ॥

ಇತಿ ಸಂಸೃತಿಸಂಜೀವಜನನ್ಯಾಃ ಭಿಂತೇ ಹಿತೇ ।

ಗಿರಾಂ ನಿಗುಂಘೇ ಗಿರಿಶೋ ವಕ್ತುನುಷ್ಠಾದದೇ ಗಿರಂ

॥ ೨೬ ॥

ಈಶ್ವರ ಉವಾಚ :-

ಅಯಿ ಕಾಶೀತ್ಯಷ್ಟಮೂರ್ತಿಭರ್ತೋ ಭಾವಾಷ್ಟಕೋಭವತ್ ।

ಸತ್ವರಂ ಶಿವಯಾಃಜ್ಞಾಯಿ ಧ್ರುವಂ ಕಾಶ್ಯಾ ಹೃತೋ ಹರಃ

॥ ೨೭ ॥

೨೩. ಪ್ರಭುವೆ! ನೀನು ನೋಡದಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತುಗಳು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ನಾಶವಾಗುವುವು. ನಿನ್ನ ದಯೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ ಪದಚ್ಯುತರಾಗುವರು.

೨೪. ತ್ರಿನಯನ! ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾಗ್ನಿರೂಪಗಳಾದ ನಯನಗಳೂ, ಪ್ರಿಯಳಾದ ಈಗಂಗೆಯೂ ನಿನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವರು. ಅದರಿಂದ ಚಂದ್ರನೂ, ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಗಳೂ ನಿನಗೆ ಸಂತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

೨೫. ನೀಲಕಂಠ! ಈ ಹಾವುಗಳು ನಿನ್ನ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿರುವುವು. ಅದರೆ ಅವುಗಳ ವಿಷವು ನಿನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಾನುಸಾರಿಣಿಯಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಎಡಗಡೆ ಅರ್ಭಾಂಗಿಯಾಗಿರುವೆನು.”

೨೬. ಜಗಜ್ಜನನಿಯೂ, ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣಳೂ ಆದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೀಗೆ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಶಿವನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

೨೭. ಈಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಎಲೈ ಕಾಶಿಯೆ! ಪೃಥಿವ್ಯಾದೃಷ್ಟವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವರೂಪನೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದೃಷ್ಟಪ್ರಮಾಣಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೂ ಆದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಅಪಹೃತನಾಗಿರುವನೆಂದು ಈ ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವಳು.

ಅಥ ಬಾಲಸಖೀಭೂತ ತತ್ತ್ವತ್ಯಾನನವೀರುಧಂ ।

ಶಿವಾ ಪ್ರಸ್ತಾವಯಾಂಚಕ್ರೇ ವಿಮುಕ್ತಾಂ ಮುಕ್ತಿದಾಂ ಪುರೀಂ || ೨೮ ||

ಪಾರ್ವತೃನಾಚ :-

ಗಗನತಲಮಿಲಿತಸಲಿಲೇ

ಪ್ರಲಯೇಽಪಿ ಭವತ್ರಿಶೂಲಪರಿವಿಧೃತಾಂ ।

ಕೃತಪುಂಡರೀಕ ಶೋಭಾಂ

ಸ್ಮರಹ ರಕಾಶೀಂ ಪುರೀಂ ಯಾನಃ

|| ೨೯ ||

ಧರಾಧರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಧರಾತಿಮಂದರಾ

ನ ಮಾಂ ತಥಾಸ್ಯಾಽಪಿ ಧಿನೋತಿ ಧೂರ್ಜಟೇ ।

ಧರಾಗತಾಃ ಪೀಡ್ಯಮಯಾ ಧ್ರುವಂ ಧರಾ

ಪುರೀ ಧುರೀಣಾ ತನ ಕಾಶಿಕಾ ಯಥಾ

|| ೩೦ ||

ನ ಯತ್ರ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕಲಿಕಾಲಜಂ ಭಯಂ

ನ ಯತ್ರ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಮರಣಾತ್ಪನರ್ಭವಃ ।

ನ ಯತ್ರ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕಲುಷೋದ್ಭವಂ ಭಯಂ

ಕಥಂ ವಿಭೋ ಸಾ ನಯನಾತಿಥಿರ್ಭವೇತ್

|| ೩೧ ||

ಕಿಮತ್ರ ನೋ ಸಂತಿ ಪುರಃ ಸಹಸ್ರಶಃ

ಪದೇ ಪದೇ ಸರ್ವಸನ್ಯದ್ಧಿ ಭೂಮಯಃ ।

ಪರಂ ನ ಕಾಶೀ ಸದೃಶೀ ದೃಶೋಃ ಪದಂ

ಕ್ಷಚಿದ್ಗತಾ ಮೇ ಭವತಾ ಶಸೇ ಶಿವ

|| ೩೨ ||

೨೮. ಬಳಿಕ ಪಾರ್ವತಿಯು ಬಾಲ್ಯಾನಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಗೆಳೆಯರಾದ ಆಯಾ ಕಾಡುಗಳು ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಳು.

೨೯. ಪಾರ್ವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :- ಸ್ಮರಹರ ! ಆಕಾಶದವರೆಗೂ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದ ನೀರುಳ್ಳ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರಿಶೂಲಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಶೋಭೆಯನ್ನು ತಳೆದು ರಂಜಿಸುವ ಆ ಕಾಶೀಪುರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ.

೩೦. ಓ ಶಂಕರ ! ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪಟ್ಟಣಗಳೆಲ್ಲ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಕಾಶಿಯು ನನಗೆ ವಿರಹವೃಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ಭೂಮಿಯೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

೩೧. ನಾಥ ! ಕಲಿಕಾಲದ ಭಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ, ಮರಣಾನಂತರ ಪುನರ್ಜನ್ಮರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ, ಪಾಪಭಯರಹಿತವೂ ಆದ ಕಾಶಿಯು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವುದೆಂತು ?

೩೨. ಶಂಕರ ! ಇಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಪಟ್ಟಣಗಳಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ

ತ್ರಿವಿಷ್ಟಸೇ ಸಂತಿ ನ ಕಿಂ ಪುರಃಶತಂ

ಸಮಸ್ತಕೌತೂಹಲಜನ್ಮಭೂಮಯಃ |

ತೃಣೇಭವಂತೀಹ ಚ ತಾಃ ಪುರಃ ಪುರಃ-

ಪದಂ ಪುರಾರೇ ಭವತೋ ಭವದ್ವಿಷಃ

|| ೩೩ ||

ನ ಕೇವಲಂ ಕಾಶಿವಿಯೋಗಜೋ ಜ್ವರಃ

ಪ್ರಬಾಧತೇ ತ್ವಾಂ ತು ತಥಾ ಯಥಾಸ್ತ ನಾಂ |

ಉಪಾಯ ಏಷೋಽತ್ರ ನಿದಾಘಶಾಂತಯೇ

ಪುರೀತು ಸಾ ನಾ ಮನು ಜನ್ಮಭೂರಥ

|| ೩೪ ||

ಮಯಾ ನನೇ ನ ಮನು ಜನ್ಮಭೂಮಿಕಾ

ವಿಯೋಗಜನ್ಮಾ ಪರಿದಾಘ ಈಶಿತಃ |

ಅಧ್ಯಾಸ ಕಾಶೀಂ ಪರಿತಃ ಪ್ರಶಾಂತಿದಾಂ

ಸಮಸ್ತಸಂತಾಪನಿಘಾತಹೇತುಕಾಂ

|| ೩೫ ||

ನ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಯೋಽತ್ರ ಸಮಕ್ಷಮಿಕ್ಷಿತಾ

ಸ್ತನುಭೃತಾ ಕೇನಚಿದೇವ ಕುತ್ರಚಿತ್ |

ಅನೈನ್ಯಹಂ ಶರ್ಮದ ಸರ್ವಶರ್ಮದಾ

ಸರೂಪಿಣೀ ಮುಕ್ತಿರಸೌ ಹಿ ಕಾಶಿಕಾ

|| ೩೬ ||

ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಶಿಯಂತಹ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಪಥಮಾಡಿ ಹೇಳುವೆನು.

೩೩. ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಕೌತೂಹಲಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಗಳಾದ ನೂರಾರು ಪಟ್ಟಣಗಳಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಸಾರನಾಶಕನಾದ ನಿನ್ನ ಈ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದ ಮುಂದೆ ತೃಣಸಮಾನಗಳೇ !

೩೪. ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದ ವಿರಹವು ನಿನ್ನನ್ನಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆ ಸಂತಾಪದ ಶಾಂತಿಯು ಆ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕು ; ಅಥವಾ ನನ್ನ ತವರುಮನೆಯಾದ ಹಿಮಾಲಯದಿಂದಾದರೂ ಆಗಬೇಕು.

೩೫. ಶಂಕರ ! ಶಾಂತಿಯನ್ನೀಯುವುದೂ, ಸಕಲ ಸಂತಾಪಗಳ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಆದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಾನು ನನ್ನ ತವರುಮನೆಯಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ವಿರಹದಿಂದಿಂಟಾದ ವೃಥೆಯನ್ನೂ ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ.

೩೬. ಸುಖವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಓ ಶಂಕರ ! ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಕ್ಷಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಕಾಶಿಯೇ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಸುಖವನ್ನು ನೀಡುವ ಮೋಕ್ಷಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.

ನ ಮುಕ್ತಿರಸ್ತೀಹ ತಥಾ ಸಮಾಧಿನಾ

ಸ್ಥಿರೇಂದ್ರಿಯತ್ವೋಜ್ಞತತ್ಸಮಾಧಿನಾ ।

ಕೃತುಕ್ರಿಯಾಭಿರ್ನ ನ ವೇದವಿದ್ಯಯಾ

ಯಥಾ ಹಿ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪರಿಹಾಯ ವಿಗ್ರಹಂ

॥ ೩೭ ॥

ನ ನಾಕಲೋಕೇ ಸುಖಮಸ್ತಿ ತಾದೃಶಂ

ಕುತಸ್ತು ಪಾತಾಲತಲೇತಿ ಸುಂದರೇ ।

ನಾರ್ತಾಃ ಸಿ ಮರ್ತ್ಯೇ ಸುಖಸಂಶ್ರಯಾ ಕ್ಷ ನಾ

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಹಿ ಯಾದೃಕ್ತನುಮಾತ್ರಧಾರಿಣಿ

॥ ೩೮ ॥

ಕ್ಷೇತ್ರೇ ತ್ರಿಶೂಲಿನ್ಯವತೋಽವಿಮುಕ್ತೇ

ವಿಮುಕ್ತಿಲಕ್ಷ್ಮಣೈಃ ನ ಕದಾಽಪಿ ಮುಕ್ತೇ ।

ಮನೋಽಪಿ ಯಃ ಪ್ರಾಣಿವರಃ ಪ್ರಯುಂಕ್ತೇ

ಷಡಂಗಯೋಗಂ ಸ ಸದೈವ ಯುಂಕ್ತೇ

॥ ೩೯ ॥

ಷಡಂಗಯೋಗಾನ್ನಹಿ ತಾದೃಶೀ ನೃಭಿಃ

ಶರೀರಸಿದ್ಧಿಃ ಸಹಸಾತ್ರ ಲಭ್ಯತೇ ।

ಸುಖೇನ ಕಾಶೀಂ ಸಮನಾಸ್ಯ ಯಾದೃಶೀ

ದೃಶೌ ಸ್ಥಿರೀಕೃತ್ಯ ಶಿವತ್ವಯಿ ಕ್ಷಣಂ

॥ ೪೦ ॥

ವರಂ ಹಿ ತೀರ್ಯಕ್ತ್ವಮುಭುದ್ಧಿವೈಭವಂ

ನ ಮಾನವತ್ವಂ ಬಹುಬುದ್ಧಿಭಾಜನಂ ।

ಅಕಾಶಿಸಂದರ್ಶನನಿಷ್ಠಲೋದಯಂ

ಸಮಂತತಃ ಪುಷ್ಕರಬುದ್ಬದೋಪಮಂ

॥ ೪೧ ॥

೩೭. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯನ್ನೈದಿದರೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತೆಯಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾಧಿಯಿಂದಲೂ, ಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ, ವೇದವಿದ್ಯೆಯಿಂದಲೂ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೩೮. ಆದರೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧರಿಸಿದವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಸೌಖ್ಯವು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಸುಂದರವಾದ ಪಾತಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭೂಲೋಕದ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖದ ವಾರ್ತೆಯಿಲ್ಲ?

೩೯. ಮಹೇಶ್ವರ! ನೀನೂ, ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನೆಲೆಸಿರುವ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಷಡಂಗಯೋಗವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

೪೦. ಓ ಶಂಕರ! ಮನುಷ್ಯನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಸಿದ್ಧಿಯು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯು ಷಡಂಗಯೋಗದಿಂದಲೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೪೧. ಕಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡದಿರುವುದರಿಂದ ನಿಷ್ಫಲಜನ್ಮವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಧಿಕ

ದೃಶೌ ಕೃತಾರ್ಥೇ ಕೃತಕಾಶಿದರ್ಶನೇ

ತನುಃ ಕೃತಾರ್ಥಾ ಶಿವ ಕಾಶಿನಾಸಿನೀ |

ಮನಃ ಕೃತಾರ್ಥಂ ಧೃತಕಾಶಿಸಂಶ್ರಯಂ

ಮುಖಂ ಕೃತಾರ್ಥಂ ಕೃತಕಾಶಿಸಂಮುಖಂ

|| ೪೨ ||

ನರಂ ಹಿ ತತ್ಕಾಶಿರಜೋಽತಿಸಾವನಂ

ರಜಸ್ತಮೋಧ್ವಂಸಿ ಶಶಿಪ್ರಭೋಜ್ವಲಂ |

ಕೃತಪ್ರಣಾಮೈರ್ಮುಣಿಕರ್ಣಕಾಭುವೇ

ಲಲಾಟಗಂ ಯದ್ವಹುಮನ್ಯತೇ ಸುರೈಃ

|| ೪೩ ||

ನ ದೇವಲೋಕೋ ನಚ ಸತ್ಯಲೋಕೋ

ನ ನಾಗಲೋಕೋ ಮುಣಿಕರ್ಣಕಾಯಾಃ |

ತುಲಾಂ ವ್ರಜೇದ್ಯತ್ರ ಮಹಾಪ್ರಯಾಣಕೃ

ಚ್ಛ್ರುತಿರ್ಭವೇದ್ಭ್ರೂಹ್ಮರಸಾಯನಾಸ್ಪದಂ

|| ೪೪ ||

ಮಹಾಮಹೋ ಭೂರ್ಮುಣಿಕರ್ಣಕಾಸ್ಥಲೀ

ತಮಸ್ತತೀರ್ಯತ್ರ ಸಮೇತಿ ಸಂಕ್ಷಯಂ |

ಪರಃಶತ್ಯೈರ್ಜನ್ಮಭಿರೇಧಿತಾಃಪಿ ಯಾ

ದಿನಾಕರಾಃಗ್ನೀಂದುಕರೈರನಿಗ್ರಹಾ

|| ೪೫ ||

ಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕಮಲದೆಲೆಯ ಮೇಲಣ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳಂತೆ ಚಂಚಲವಾದ ಮನುಷ್ಯತ್ವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬುದ್ಧಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ತೀರ್ಯಗ್ನಂ ತುತ್ತವು ಉತ್ತಮವಾದುದು.

೪೨. ಕಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಶರೀರವೂ, ಕಾಶಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಮನಸ್ಸೂ, ಕಾಶಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾದ ಮುಖವೂ ಧನ್ಯವಾದುವು.

೪೩. ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದೂ, ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೂ ಆದ ಕಾಶಿಯ ಧೂಳೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಮುಣಿಕರ್ಣಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಕೊಂಡ ಆ ಧೂಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಗೌರವಿಸುವರು.

೪೪. ದೇವಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕ, ನಾಗಲೋಕಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಮುಣಿಕರ್ಣಕೆಯ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತಿಕೊಂದಿದವನ ಕಿವಿಯು ಬ್ರಹ್ಮರಸಾಯನಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾಗುವುದು.

೪೫. ಮುಣಿಕರ್ಣಕಾಸ್ಥಳವು ಮಹಾತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಲಶಕ್ಯವಾದ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವು ನಾಶವಾಗುವುದು.

ಕಿಮು ನಿರ್ವಾಣಪದಸ್ಯ ಭದ್ರಪೀಠಂ

ಮೃದುಲಂ ತಲ್ಲಮಥೋ ನು ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಃ |

ಅಥವಾ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಸ್ಥಲೀ

ಪರಮಾನಂದಸುಕಂದಜನ್ಮಭೂಮಿಃ

|| ೪೬ ||

ಸಮತೀತವಿಮುಕ್ತಜಂತುಸಂಖ್ಯಾ

ಕ್ರಿಯತೇ ಯತ್ರ ಜನೈಃ ಸುಖೋಪವಿಷ್ಟೈಃ |

ನಿಲಸದ್ವ್ಯತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಶರ್ಕರಾಭಿಃ

ಸ್ವವಪುಃಸಾತಮಹೋತ್ಸವಾಃ ಭಿಲಾಷೈಃ

|| ೪೭ ||

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಅಪರ್ಣಾ ಪರಿವರ್ಣ್ಯೇತಿ ಪುರಿಂ ವಾರಾಣಸೀಂ ಮುನೇ |

ಪುನರ್ನಿಜ್ಞಾಪಯಾಮಾಸ ಕಾಶೀ ಪ್ರಾಪ್ತೈಃ ಪಿನಾಕಿನಂ

|| ೪೮ ||

ಪಾರ್ವತೃವಾಚ :-

ಪ್ರಮಥಾಃ ಧಿಪ ಸರ್ವೇಶ ನಿತ್ಯ ಸ್ವಾಧೀನವರ್ತನ |

ಯಥಾನಂದವನಂ ಯಾಯಾಂ ತಥಾ ಕುರು ವರಪ್ರದ

|| ೪೯ ||

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಜಿತಪೀಯೂಷಮಾಧುರ್ಯಾಂ ಕಾಶೀಸ್ತವನಸುಂದರಿಂ |

ಅಥಾಕರ್ಣ್ಯಾಹ ಮುದಿತೋ ಗಿರಿಶೋ ಗಿರಿಜಾಂ ಗಿರಂ

|| ೫೦ ||

೪೬. ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಸ್ಥಳವು ಮೋಕ್ಷಪದದ ಭದ್ರಪೀಠವು. ಮೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಶಯನವು. ಪರಮಾನಂದದ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯು.

೪೭. ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಶೀರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವವರೂ, ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮರಣವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರೂ ಆದ ಜನರು, ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಣ್ಣ ನುರುಜುಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೆಣಿಸುತ್ತಿರುವರು.

೪೮. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಮುನಿಯೆ ! ಪಾರ್ವತಿಯು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಮರಳಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಲು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಳು.

೪೯. ಶ್ರೀಪಾರ್ವತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :- ವರವನ್ನು ನೀಡುವವನೂ, ಪ್ರಮಥಗಣಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ನಿತ್ಯನೂ, ಸ್ವಾಧೀನಾತ್ಮನೂ ಆದ ಓ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೆ ! ನಾನು ಆನಂದವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡು.

೫೦. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಬಳಿಕ ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವೃತದ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವ ಕಾಶೀಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುದದಿಂದ ಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

ಶ್ರೀ ದೇವದೇವ ಉವಾಚ :-

ಅಯಿ ಪ್ರಿಯತಮೇ ಗೌರಿ ತ್ವದ್ವಾಗಮೃತಸೀಕರೈಃ |
 ಅಸ್ಮಾಯಿತೋಽಸ್ಥಿ ನಿತರಾಂ ಕಾಶೀಪ್ರಾಪ್ತೈಃ ಯತೇಽಧುನಾ || ೫೧ ||
 ತ್ವಂ ಜಾನಾಸಿ ಮಹಾದೇವಿ ಮನು ಯತ್ತನ್ಮಹದ್ವೃತಂ |
 ಅಭುಕ್ತಪೂರ್ವಮನ್ಯೇನ ವಸ್ತುಪಾಶ್ಚಾಮಿ ನೇತರತ್ || ೫೨ ||
 ಪಿತಾಮಹಸ್ಯ ವಚನಾದ್ವಿವೋದಾಸೇ ಮಹೀಪತೌ |
 ಧರ್ಮೇಣ ಶಾಸತಿ ಪುರಿಂ ಕ ಉಪಾಯೋ ವಿಧೀಯತಾಂ || ೫೩ ||
 ಕಥಂ ಸ ರಾಜಾ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಃ ಪ್ರಜಾಪಾಲನತತ್ಪರಃ |
 ವಿಯೋಜ್ಯತೇ ಪುರಃ ಕಾಶ್ಯಾ ದಿವೋದಾಸೋ ಮಹೀಪತಿಃ || ೫೪ ||
 ಅಧರ್ಮವರ್ತಿನೋ ಯಸ್ಮಾದ್ವಿಘ್ನಃ ಸ್ಯಾನ್ನೇತರಸ್ಯ ತು |
 ತಸ್ಮಾತ್ಕಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಿಶೇ ಯಸ್ತಂ ಕಾಶ್ಯಾ ವಿಯೋಜಯೇತ್ || ೫೫ ||
 ಧರ್ಮವತ್ಕಾರ್ತುನುಸರತಾಂ ಯೋ ವಿಘ್ನಂ ಸಮುಪಾಚರೇತ್ |
 ತಸ್ಯೈವ ಜಾಯತೇ ವಿಘ್ನಃ ಪ್ರತ್ಯುತ ಪ್ರೇಮವರ್ಧಿನಿ || ೫೬ ||
 ವಿನಾ ಚೈದ್ರೇಣ ತಂ ಭೂಪಂ ನೋತ್ಸಾದಯಿತುಮುತ್ಸಹೇ |
 ಮಯೈವ ಹಿ ಯತೋ ರಕ್ಷಾಃ ಪ್ರಿಯೇ ಧರ್ಮಧುರಂಧರಾಃ || ೫೭ ||

೫೧. ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಎಲೈ ಪ್ರಿಯಳಾದ ಗೌರಿಯೆ ! ನಾನು ನಿನ್ನ ವಚನಾಮೃತಕಣಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವೆನು. ಈಗ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

೫೨. ದೇವಿ ! ನನ್ನ ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ನೀನರಿತಿರುವೆ. ನಾನು ಇತರರಾರೂ ಭುಜಿಸದ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ಭುಜಿಸುವವನು. ಬೇರಾವ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಭುಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೫೩. ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾತಿನಂತೆ ದಿವೋದಾಸರಾಜನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳು.

೫೪. ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೂ, ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನೂ ಆದ ಆ ದಿವೋದಾಸನನ್ನು ಕಾಶಿಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸುವುದೆಂತು ?

೫೫. ದೇವಿ ! ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠನಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳುಂಟಾಗುವುವು. ಇತರರಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಾಶಿಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲು ಯಾರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಿ.

೫೬. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗನಿರತನಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳೇ ಉಂಟಾಗುವುವು. ಅಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಿಗೇ ಶುಭವಾಗುವುದು.

೫೭. ಪ್ರಿಯಳೆ ! ಧರ್ಮಿಷ್ಠರನ್ನು ನಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಲೋಕವಿಲ್ಲದ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನ ಜರಾ ತನುತಿಕ್ರಾಮೇನ್ನತಂ ಮೃತ್ಯುರ್ಜಿಘಾಂಸತಿ |
 ವ್ಯಾಧಯಸ್ತಂ ನ ಬಾಧಂತೇ ಧರ್ಮವರ್ತುಭೃದತ್ರ ಯಃ || ೫೮ ||
 ಇತಿ ಸಂಚಿಂತಯನ್ನೇವೋ ಯೋಗಿನೀಚಕ್ರಮಗ್ರತಃ |
 ದದರ್ಶಾಂತಿಮಹಾಪ್ರೌಢಂ ಗಾಢಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಸಾಧನಂ || ೫೯ ||
 ಅಥ ದೇವ್ಯಾ ಸಮಾಲೋಚ್ಯ ವೈದ್ಯೇನುಕೇಶೋ ಮಹಾಮುನೇ |
 ಯೋಗಿನೀವೃಂದಮಾಹೂಯ ಜಗೌ ವಾಕ್ಯಮಿದಂ ಹರಃ || ೬೦ ||
 ಸತ್ಪರಂ ಯಾತ ಯೋಗಿನೈಃ ಮಮ ವಾರಾಣಸೀಂ ಪುರೀಂ |
 ಯತ್ರ ರಾಜಾ ದಿವೋದಾಸೋ ರಾಜ್ಯಂ ಧರ್ಮೇಣ ಶಾಸ್ತ್ರಲಂ || ೬೧ ||
 ಸ್ವಧರ್ಮವಿಚ್ಯುತಃ ಕಾಶೀಂ ಯಥಾ ತೂರ್ಣಂ ತ್ಯಜೇನ್ನೃಪಃ |
 ತಥೋಪಚರತ ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಯೋಗಮಾಯಾಬಲಾನ್ವಿತಾಃ || ೬೨ ||
 ಯಥಾ ಪುನರ್ನವೀಕೃತ್ಯ ಪುರೀಂ ವಾರಣಸೀಮಹಂ |
 ಇತಃ ಪ್ರಯಾಮಿ ಯೋಗಿನೈಸ್ತಥಾ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವಿಧೀಯತಾಂ || ೬೩ ||
 ಇತಿ ಪ್ರಸಾದಮಾಸಾದ್ಯ ಶಾಸನಂ ಶಿರಸಾ ವಹನ್ |
 ಕೃತಪ್ರಣಾಮೋ ನಿಯಾತೋ ಯೋಗಿನೀನಾಂ ಗಣಸ್ತತಃ || ೬೪ ||
 ಯಯುರಾಕಾಶಮಾವಿಶ್ಯ ಮನಸೋಽಪ್ಯತಿರಂಹಸಾ |
 ಪರಸ್ಪರಂ ಭಾಷಮಾಣಾ ಯೋಗಿನೈಸ್ತಾ ಮುದಾನ್ವಿತಾಃ || ೬೫ ||

೫೮. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವಲಂಬಿಯನ್ನು ಮುಪ್ಪು ವ್ಯಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಮೃತ್ಯುವು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ; ವ್ಯಾಧಿಗಳೂ ಹೀಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ.”

೫೯. ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಅತಿ ಪ್ರೌಢವೂ, ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೂ ಆದ ಯೋಗಿನೀಚಕ್ರವನ್ನು ಮುಂಗಡೆಯೆ ಕಂಡನು.

೬೦. ಮುನಿಯೆ! ಬಳಿಕ ಮಹೇಶ್ವರನು ದೇವಿಯೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಆ ಯೋಗಿನಿಯರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದನು.

೬೧. “ಎಲಾ ಯೋಗಿನಿಯರೆ! ದಿವೋದಾಸರಾಜನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಆಳುತ್ತಿರುವ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತೆರಳಿರಿ.

೬೨. ನೀವು ನಿಮ್ಮಯೋಗಮಾಯಾಬಲದಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ, ಆದೊರೆಯು ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಕಾಶಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿರಿ.

೬೩. ನಾನು ವಾರಾಣಸಿಯನ್ನು ಹೊಸತುಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವಂತೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಿರಿ.”

೬೪. ಬಳಿಕ ಯೋಗಿನಿಯರ ಗುಂಪು ಈಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟಿತು.

೬೫. ಆ ಯೋಗಿನಿಯರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಕಾಶಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು.

ಅದ್ಯ ಧನ್ಯತರಾಃ ಸ್ತೋ ವೈ ದೇವದೇವೇನ ಯತ್ಸ್ವಯಂ ।

ಕೃತಪ್ರಸಾದಾಃ ಪ್ರಹಿತಾಃ ಶ್ರೀಮದಾನಂದಕಾನನಂ

॥ ೬೬ ॥

ಅದ್ಯ ಸದ್ಯೋ ಮಹಾಲಾಭಾವಭೂತಾಂ ನೋತಿ ದುರ್ಲಭೌ ।

ಶ್ರೀನೇತ್ರರಾಜಸಂಮಾನಸ್ತಥಾ ಕಾಶೀವಿಲೋಕನಂ

॥ ೬೭ ॥

ಇತಿ ಮುದಿತ ಮನಾಃ ಸ ಯೋಗಿನೀನಾಂ

ನಿಕುರುಂಬಸ್ತ್ವಥ ಮಂದರಾದ್ರಿಕುಂಜಾತ್ ।

ನಭಸಿ ಲಘುಕೃತಪ್ರಯಾಣವೇಗೋ

ನಯನಾತಿಥ್ಯಮಲಂಭಯತ್ಪರೀಂ ತಾಂ

॥ ೬೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ

ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಕಾಶೀವರ್ಣನಂ”

ನಾಮ ಚತುಶ್ಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧಾಯಃ

೬೬. ಮಹೇಶ್ವರನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಆನಂದಕಾನನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ರಿಂದ ಈಗ ನಾವು ಧನ್ಯರಾದೆವು.

೬೭. ಈಗ ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ದೊರೆಯಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ಸಮ್ಮಾನ, ಕಾಶೀ ಸಂದರ್ಶನ ಎಂಬ ಅತಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಎರಡು ಮಹಾಲಾಭಗಳುಂಟಾದುವು.”

೬೮. ಹೀಗೆ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಆ ಯೋಗಿನಿಯರ ಸಮೂಹವು ಮಂದರ ಶೈಲದ ಗುಹೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತ ಆ ಕಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿತು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ

ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ಕಾಶೀವರ್ಣನಂ”ವೆಂಬ

ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಪಂಚಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಚತುಃಷ್ಠಿಯೋಗಿನ್ಯಾಗಮನಂ

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ:-

ಅಥ ತದ್ಯೋಗಿನೀವೃಂದಂ ದೂರಾದ್ಧೃಷ್ಟಿಂ ಪ್ರಸಾರ್ಯ ಚ |

ಸ್ವನೇತ್ರದೈರ್ಘ್ಯನಿರ್ಮಾಣಂ ಪ್ರಶಶಂಸ ಫಲಾನ್ವಿತಂ

॥ ೧ ॥

ದಿವ್ಯಪ್ರಾಸಾದಮಾಲಾನಾಂ ಪತಾಕಾರ್ಚಲಪಲ್ಲವಾಃ |

ಸಾದರಂ ದೂರಮಾರ್ಗಸ್ಥಾನ್ವಾಂಥಾನಾಹ್ವಯತೀರಿವ

॥ ೨ ॥

ಚಂಚತ್ವಾಸಾದಮಾಣೈಕ್ಯೈರ್ವಿಜೃಂಭಿತಮರೀಚಿಭಿಃ |

ಸುನೀಲಮಪಿ ಚ ವೈಷ್ಣವಂ ನೀಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಸುನಿರ್ಮಲಂ

॥ ೩ ॥

ದೇವತ್ವಂ ಮಾಯಯಾಚ್ಛಾದ್ಯ ನೇಷಂ ಕಾರ್ಪಟಿಕೋಚಿತಂ |

ವಿಧಾಯ ಕಾಶೀಮನಿಶದ್ಯೋಗಿನೀಚಕ್ರಮಕ್ರಮಂ

॥ ೪ ॥

ಕಾಚಿಚ್ಛ ಯೋಗಿನೀಭೂತಾ ಕಾಚಿಜ್ಞಾತಾ ತಪಸ್ವಿನೀ |

ಕಾಚಿದ್ವಭೂವ ಸೈರಂಧ್ರೀ ಕಾಚಿನ್ಮಾಸೋಪವಾಸಿನೀ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಚತುಃಷ್ಠಿಯೋಗಿನ್ಯಾಗಮನಂ

೧. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಬಳಿಕ ಆ ಯೋಗಿನಿಯರು ದೂರದಿಂದಲೇ ಆ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಫಲಗೊಂಡ ತಮ್ಮ ದೀರ್ಘವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೊಂಡರು.

೨. ಅವರು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಮಾರ್ಗಸ್ಥರನ್ನು ಕರೆಯುವುವೊ ಎಂಬಂತೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ತಳಿರುತೋರಣಗಳುಳ್ಳ ಪತಾಕೆಗಳನ್ನು ಕಂಡರು.

೩. ಅಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವು, ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಸಾದಗಳ ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ನೀಲವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ ಆಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೪. ಆ ಯೋಗಿನಿಯರ ಗುಂಪು ತಮ್ಮ ಯೋಗಮಾಯೆಯಿಂದ ದೇವತ್ವವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗುಚಿತವಾದ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು.

೫. ಒಬ್ಬಳು ಯೋಗಿನಿಯೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ತಪಸ್ವಿನಿಯೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಸೈರಂಧ್ರಿಯೂ, ಮಗದೊಬ್ಬಳು ಮಾಸೋಪವಾಸಿನಿಯೂ ಆದಳು.

ಮಾಲಾಕಾರನಧೂಃ ಕಾಚಿತ್ಕಾಚಿನ್ನಾಪಿತಸುಂದರೀ	
ಸೂತಿಕರ್ಮವಿಚಾರಜ್ಞಾಃ ಪರಾ ಭೈಷಜಕೋವಿದಾ	೬
ವೈಶ್ಯಾ ಚ ಕಾಚಿದಭೂತ್ಕ್ರಯವಿಕ್ರಯಚಂಚುರಾ	
ನಾಲಗ್ರಾಹಿಣ್ಯಭೂತ್ಕಾಚಿದ್ವಾಸೀ ಧಾತ್ರೀ ಚ ಕಾಚನ	೭
ಏಕಾಚ ನೃತ್ಯಕುಶಲಾ ತ್ವನ್ಯಾ ಗಾನವಿಶಾರದಾ	
ಅಪರಾ ವೇಣುನಾದಜ್ಞಾಃ ಪರಾ ವೀಣಾಧರಾಃ ಭವತ್	೮
ಮೃದಂಗನಾದನಜ್ಞಾಃ ನ್ಯಾ ಕಾಚಿತ್ತಾಲಕಲಾವತೀ	
ಕಾಚಿತ್ಕಾರ್ಮಣಿತತ್ವಜ್ಞಾ ಕಾಚಿನೌಕ್ತಿಕಗುಂಫಿಕಾ	೯
ಗಂಧಭಾಗವಿಧಿಜ್ಞಾಃ ನ್ಯಾ ಕಾಚಿದಕ್ಷಕಲಾಲಯಾ	
ಆಲಾಪೋಲ್ಲಾಸಕುಶಲಾ ಕಾಚಿಚ್ಚತ್ವರಚಾರಿಣೀ	೧೦
ವಂಶಾಃ ಧಿರೋಹಣೀ ದಕ್ಷಾ ರಜ್ಜುಮಾರ್ಗೇಣ ಚೇತರಾ	
ಕಾಚಿದ್ವಾತುಲಚೇಷ್ಟಾಃ ಭೂತ್ಪಥಿ ಚೀವರವೇಷ್ಟನಾ	೧೧
ಅಪತ್ಯದಾಃ ನಪತ್ಯಾನಾಂ ಪರಾ ತತ್ರ ಪುರೇಃವಸತ್	
ಕಾಚಿತ್ಕರಾಂಘ್ರಿರೇಖಾಣಾಂ ಲಕ್ಷಣಾನಿ ಚಿಕೇತಿಚ	೧೨

೬-೧೯. ಒಬ್ಬಳು ಹೂವಾಡಿಗಿತ್ತಿಯೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಕ್ಷೌರಿಕನ ಪತ್ನಿಯೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯೂ, ಒಬ್ಬಳು ವೈದ್ಯಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ವೈಶ್ಯಳೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಕ್ರಯವಿಕ್ರಯನಿಪುಣಳೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಹಾವಾಡಿಗಿತ್ತಿಯೂ, ಒಬ್ಬಳು ಸೇವಕಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ದಾದಿಯೂ, ಒಬ್ಬಳು ನರ್ತಕಿಯೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಸಂಗೀತಜ್ಞಳೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಕೊಳಲನ್ನಾಡುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ವೀಣೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವಳೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಮೃದಂಗವನ್ನು ಬಾರಿಸುವವಳೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ತಾಳದ ಕಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವಳೂ, ಮಗದೊಬ್ಬಳು ವತೀಕರಣವಿದ್ಯೆಯನ್ನರಿತವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಮುತ್ತನ್ನು ಪೋಣಿಸುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಗಂಧವಿಭಾಗದ ಕ್ರಮವನ್ನರಿತವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಅಕ್ಷರಕಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಭಿಕ್ಷುಕಿಯಾಗಿ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ದೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣಳೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಹಗ್ಗದಮೇಲೆ ನಡೆಯುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ವಾತರೋಗಿಯ ಚೇಷ್ಟೆಯುಳ್ಳವಳೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಹರಕುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಟ್ಟವಳೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿರುವ ರೇಖೆಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣಳಾಗಿ ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ವತೀಕರಣ

ಚಿತ್ರಲೇಖನನೈಪುಣ್ಯಾತ್ಕಾಚಿಜ್ಜನಮನೋದರಾ |
 ವಶೀಕರಣಮಂತ್ರಜ್ಞಾ ಕಾಚಿತ್ತತ್ರ ಚಚಾರ ಹ || ೧೩ ||
 ಘಟಿಕಾಸಿದ್ಧಿದಾ ಕಾಚಿತ್ಕಾಚಿದಂಜನಸಿದ್ಧಿದಾ |
 ಧಾತುನಾದವಿದಗ್ಧಾನ್ಯಾ ಪಾದುಕಾಸಿದ್ಧಿದಾಪರಾ || ೧೪ ||
 ಅಗ್ನಿಸ್ತಂಭಂ ಜಲಸ್ತಂಭಂ ವಾಕ್ಸ್ತಂಭಂ ಚಾಪ್ಯಶಿಕ್ಷಯತ್ |
 ಖೇಚರೀತ್ವಂ ದದೌ ಕಾಚಿದದೃಶ್ಯತ್ವಂ ಪರಾ ದದೌ || ೧೫ ||
 ಕಾಚಿದಾಕರ್ಷಣೀಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ದದಾವುಚ್ಚಾಟಿನಂ ಪರಾ |
 ಕಾಚಿನ್ನಿಜಾಂಗಸೌಂದರ್ಯಯುವಚಿತ್ತವಿಮೋಹಿನೀ || ೧೬ ||
 ಚಿಂತಿತಾರ್ಥಪ್ರದಾ ಕಾಚಿಜ್ಞೋಲತೀಕಲಾವತೀ |
 ಇತ್ಯಾದಿ ನೇಷಭಾಷಾಭಿರನುಕ್ಯತ್ಯ ಸಮಂತತಃ || ೧೭ ||
 ಪ್ರತ್ಯಂಗಣಂ ಪ್ರತಿಗೃಹಂ ಪ್ರಾವಿಶದ್ಯೋಗಿನೀಗಣಃ |
 ಇತ್ಥಮಬ್ಧಂ ಚರಂತ್ಯಸ್ತಾ ಯೋಗಿನೋಽಹರ್ನಿಶಂ ಪುರಿ || ೧೮ ||
 ನ ಚೈದ್ರಂ ಲೇಭಿರೇ ಕ್ವಾಪಿ ನೃಪವಿಘ್ನಚಿಕೀರ್ಷವಃ |
 ತತಃ ಸಮೇತ್ಯ ತಾಃ ಸರ್ವಾ ಯೋಗಿನೋಽನಂಧ್ಯನಾಂಭಿತಾಃ |
 ತಸ್ಮುಃ ಸಂಮಂತ್ರೈ ತತ್ತ್ವೇನ ನ ಗತಾ ಮಂದರಂ ಪುನಃ || ೧೯ ||

ಮಂತ್ರವನ್ನರಿತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಘಟಿಕಾಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು
 ನೀಡುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಅಂಜನಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಸ್ವರ್ಣ
 ವಾದಚತುರಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಪಾದುಕಾಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು
 ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ತಂಭಿಸುವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು
 ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಅಂತರ್ಧಾ
 ನವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಅಕರ್ಷಣ, ಉಚ್ಚಾಟನಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು
 ಕೊಡುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಅಂಗಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಯುವಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು
 ಮೋಹಗೊಳಿಸುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ, ಒಬ್ಬಳು
 ಜ್ಯೋತಿಶ್ಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದವಳೂ ಆದಳು. ಯೋಗಿನಿಯರು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ
 ನೇಷಭಾಷಾಭೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರತ್ಯಂಗಣವನ್ನೂ,
 ಪ್ರತಿಮನೆಯನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಅವರು ದಿವೋದಾಸರಾಜನಿಗೆ
 ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಒಂದು
 ವರ್ಷ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವಕಾಶವನ್ನೇ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ಅವರೆಲ್ಲರೂ
 ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ನಿಷ್ಕಲಮನೋರಥರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿದರು. ಮರಳಿ ಮಂದರ
 ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಭುಕಾರ್ಯಮನಿಷ್ಠಾದ್ಯ ಸದಃಸಂಭಾವನೈಧಿತಃ ।

ಈ ಪುರಃ ಶಕ್ನುಯಾತ್ಸ್ಥಿತುಂ ಸ್ವಾಮಿನೋಕ್ಷತನಿಗ್ರಹಃ ॥ ೨೦ ॥

ಅನ್ಯಚ್ಚ ಚಿಂತಿತಂ ತಾಭಿಯೋಗಿನೀಭಿರಿದಂ ಮುನೇ ।

ಪ್ರಭುಂ ವಿನಾಸಿ ಜೀವಾನೋ ನ ತು ಕಾಶೀಂ ವಿನಾ ಪುನಃ ॥ ೨೧ ॥

ಪ್ರಭೂ ರುಷ್ಣೋಽಪಿ ಸದ್ಭುತ್ಯೇ ಜೀವಿಕಾಮಾತ್ರಹಾರಕಃ ।

ಕಾಶೀ ಹರೇತ್ಯರಾಧ್ಯತ್ವಾ ಪುರುಷಾರ್ಥಚತುಷ್ಟಯಂ ॥ ೨೨ ॥

ನಾಂದ್ಯಾಪಿ ಕಾಶೀಂ ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ತದಾರಭ್ಯ ಮಹಾಮುನೇ ।

ಯೋಗಿನೋಽನ್ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಚರಂತೋಽಪಿ ಜಗತ್ತಯಂ ॥ ೨೩ ॥

ಪ್ರಾಸ್ಯಾಪಿ ಶ್ರೀಮತೀಂ ಕಾಶೀಂ ಯಸ್ತಿತಿಕ್ಷತಿ ದುರ್ಮತಿಃ ।

ಸ ಏವ ಪ್ರತ್ಯುತ ತ್ಯಕ್ತೋ ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥಮುಕ್ತಭಿಃ ॥ ೨೪ ॥

ಈ ಕಾಶೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ದುರ್ಬುದ್ಧಿರಪರತ್ರ ಯಿಯಾಸತಿ ।

ಮೋಕ್ಷನಿಕ್ಷೇಪಕಲಶೀಂ ತುಚ್ಛಶ್ರೀ ಕೃತಮಾನಸಃ ॥ ೨೫ ॥

ವಿಮುಖೋಽಪೀಶ್ವರೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಕಾಶೀಸೇವನಪುಣ್ಯತಃ ।

ಸಂಮುಖೋ ಭವಿತಾ ಪುಣ್ಯಂ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಃ ಸ್ಮ ತದ್ವಯಂ ॥ ೨೬ ॥

೨೦. ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದೆ ಸಭಾಸಂಭಾವನೆಯಿಂದ ವೃದ್ಧಿ ಗೊಂಡ ಯಾವನುತಾನೆ ಜೀವದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲು ಶಕ್ತನಾದಾನು.

೨೧. ಮುನಿಯೆ! ಆ ಯೋಗಿನಿಯರು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಿದರು. “ನಾವು ಸ್ವಾಮಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬದುಕುವೆವು. ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸಲಾರೆವು.

೨೨. ಪ್ರಭುವು ಸದ್ಭುತ್ಯನಲ್ಲಿ ಕುಸಿತನಾದರೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪಹರಿಸುವನು. ಕಾಶೀತ್ಯಾಗದಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥಚತುಷ್ಟಯವೇ ನಾಶವಾಗುವುದು.”

೨೩. ಮುನಿಯೆ! ಆ ಯೋಗಿನಿಯರು ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಾಶಿಯನ್ನುಳಿದು ಇತರ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲಿಲ್ಲ.

೨೪. “ಶ್ರೀಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಯೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯು ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥಮೋಕ್ಷಗಳಿಲ್ಲದವನಾಗುವನು.

೨೫. ಯಾವ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಅಲ್ಪಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಶೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷನಿಧಿಗೆ ಕಲಶಪ್ರಾಯವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಯೂ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುವನು ?

೨೬. ಪುಣ್ಯಕಾರಣನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ವಿಮುಖನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದಂಟಾದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸಮ್ಮುಖನೇ ಆಗುವನು. ಅದರಿಂದ ನಾವು ಧನ್ಯರೇ ಆಗುವೆವು.

ದಿನೈಃ ಕತಿಪಯೈರೇವ ಸರ್ವಜ್ಞೋಽಪಿ ಸಮೇಷ್ಟತಿ |

ವಿನಾ ಕಾಶೀಂ ನ ರಮತೇ ಯತೋಽನ್ಯತ್ರ ತ್ರಿಲೋಚನಃ || ೨೭ ||

ಶಂಭೋಃ ಶಕ್ತಿರಿಯಂ ಕಾಶೀ ಕಾಚಿತ್ಸರ್ವೈರಗೋಚರಾ |

ಶಂಭುರೇವ ಹಿ ಜಾನೀಯಾದೇತಸ್ಯಾಃ ಪರಮಂ ಸುಖಂ || ೨೮ ||

ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಮನಸಿ ಶಂಭೋರಾನಂದ ಕಾನನೇ |

ಅತಿಷ್ಠದ್ಯೋಗಿನೀವೃಂದಂ ಕಯಾಚಿನ್ಮಾಯಯಾ ವೃತಂ || ೨೯ ||

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ :-

ಇತ್ಥಂ ಸಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಮುನಿಃ ಪುನಃ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಪಣ್ಮುಖಂ |

ಕಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ನಾಮಾನಿ ತಾಸಾಂ ತಾನಿ ವದೇತ್ಪರ || ೩೦ ||

ಭಜನಾದ್ಯೋಗಿನೀನಾಂ ಚ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕಿಂ ಜಾಯತೇ ಫಲಂ |

ತಸ್ಮಿನ್ನರ್ವಣ ತಾಃ ಪೂಜ್ಯಾಃ ಕಥಂ ಪೂಜ್ಯಾಶ್ಚ ತದ್ವದ || ೩೧ ||

ಶ್ರುತ್ವೇತಿ ಪ್ರಶ್ನಮಾಮೇಯೋ ಯೋಗಿನೀಸಂಶ್ರಯಂ ತತಃ |

ಪ್ರತ್ಯುಪಾಚ ಮುನೇ ವಚ್ಛಿ ಶೃಣೋತ್ಸವಹಿತೋ ಭವಾನ್ || ೩೨ ||

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ನಾಮಧೇಯಾನಿ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯೋಗಿನೀನಾಂ ಘಟೋದ್ಭವ |

ಆಕರ್ಣ್ಯ ಯಾನಿ ಪಾಪಾನಿ ಕ್ಷಯಂತಿ ಭವಿನಾಂ ಕ್ಷಣಾತ್ || ೩೩ ||

೨೭. ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನು. ಅವನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

೨೮. ಈ ಕಾಶಿಯು ಸಮಸ್ತರೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಶಿವನ ಶಕ್ತಿರೂಪವಾಗಿರುವುದು. ಇದರ ಪರಮಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಶಿವನೇ ಬಲ್ಲನು."

೨೯. ಯೋಗಿನಿಯರ ಗುಂಪು ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಾಯೆಯೊಡನೆ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವಾಗಿ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿತು.

೩೦. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಗಸ್ತ್ಯನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮರಳಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. "ಸ್ಕಂದ! ಆ ಯೋಗಿನಿಯರ ನಾಮಗಳಾವುವು?"

೩೧. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಿನಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವುಂಟಾಗುವುದು? ಅವರನ್ನು ಯಾವ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಹೇಳು."

೩೨. ಸ್ಕಂದನು ಯೋಗಿನಿಯರ ಸಂಬಂಧವಾದ ಮುನಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, "ಮುನಿಯೇ! ಲಾಲಿಸು; ಹೇಳುವೆನು" ಎಂದನು.

೩೩. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:- ಅಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನೇ! ಯೋಗಿನಿಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳು ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗುವುವು.

ಗಜಾನನಾ ಸಿಂಹಮುಖೀ ಗೃಧ್ರಾಸ್ಯಾ ಕಾಕತುಂಡಿಕಾ |
 ಉಷ್ಣಗ್ರೀವಾ ಹಯಗ್ರೀವಾ ವಾರಾಹೀ ಶರಭಾನನಾ || ೩೪ ||
 ಉಲೂಕಿಕಾ ಶಿವಾರಾನಾ ಮಯೂರೀ ವಿಕಟಾನನಾ |
 ಅಷ್ಟವಕ್ತ್ರಾ ಕೋಟಿರಾಕ್ಷೀ ಕುಬ್ಜಾ ವಿಕಟಲೋಚನಾ || ೩೫ ||
 ಶುಷ್ಕೋದರೀ ಲಲಜ್ಜಿಹ್ವಾ ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾ ವಾನರಾಽನನಾ |
 ಋಕ್ಷಾಕ್ಷೀ ಕೇಕರಾಕ್ಷೀ ಚ ಬೃಹತ್ತುಂಡಾ ಸುರಾಪ್ರಿಯಾ || ೩೬ ||
 ಕಪಾಲಹಸ್ತಾ ರಕ್ತಾಕ್ಷೀ ಶುಕೀ ಶೈನೀ ಕಪೋತಿಕಾ |
 ಪಾಶಹಸ್ತಾ ದಂಡಹಸ್ತಾ ಪ್ರಚಂಡಾ ಚಂಡವಿಕ್ರಮಾ || ೩೭ ||
 ಶಿಶುಘ್ನೀ ಪಾಪಹಂತ್ರೀ ಚ ಕಾಲೀ ರುಧಿರಸಾಯಿನೀ |
 ವಸಾಧಯಾ ಗರ್ಭಭಕ್ತಾ ಶವಹಸ್ತಾಂತ್ರಮಾಲಿನೀ || ೩೮ ||
 ಸ್ಥೂಲಕೇಶೀ ಬೃಹತ್ತುಕ್ಷೀ ಸರ್ಪಾಸ್ಯಾ ಪ್ರೇತವಾಹನಾ |
 ದಂದಶೂಕಕರಾ ಕ್ರೌಂಚೀ ಮೃಗಶೀರ್ಷಾ ವೃಷಾನನಾ || ೩೯ ||
 ವ್ಯಾತ್ತಾಸ್ಯಾ ಧೂಮನಿಶ್ವಾಸಾ ವ್ಯೋಮೈಕಚರಣೋರ್ಧ್ವಾದ್ಯಕ್ |
 ತಾಪನೀ ಶೋಷಣೀ ದೃಷ್ಟಿಃ ಕೋಟಿರೀ ಸ್ಥೂಲನಾಸಿಕಾ || ೪೦ ||
 ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭಾ ಬಲಾಕಾಸ್ಯಾ ಮಾರ್ಜಾರೀ ಕಟಿಪೂತನಾ |
 ಅಟ್ಟಾಟ್ಟಹಾಸಾ ಕಾಮಾಕ್ಷೀ ಮೃಗಾಕ್ಷೀ ಮೃಗಲೋಚನಾ || ೪೧ ||
 ನಾಮಾನೀಮಾನಿ ಯೋ ಮರ್ತ್ಯಶ್ಚ ತುಃಷ್ಠಿಂ ದಿನೇ ದಿನೇ |
 ಜಪೇತ್ತಿಸಂಧ್ಯಂ ತಸ್ಯೇಹ ದುಷ್ಟಬಾಧಾ ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ || ೪೨ ||

೩೪-೪೩. ಗಜಾನನಾ, ಸಿಂಹಮುಖೀ, ಗೃಧ್ರಾಸ್ಯಾ, ಕಾಕತುಂಡಿಕಾ, ಉಷ್ಣಗ್ರೀವಾ, ಹಯಗ್ರೀವಾ, ವಾರಾಹೀ, ಶರಭಾನನಾ, ಉಲೂಕಿಕಾ, ಶಿವಾರಾನಾ, ಮಯೂರೀ, ವಿಕಟಾನನಾ, ಅಷ್ಟವಕ್ತ್ರಾ, ಕೋಟಿರಾಕ್ಷೀ, ಕುಬ್ಜಾ, ವಿಕಟಲೋಚನಾ, ಶುಷ್ಕೋದರೀ, ಲಲಜ್ಜಿಹ್ವಾ, ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾ, ವಾನರಾನನಾ, ಋಕ್ಷಾಕ್ಷೀ, ಕೇಕರಾಕ್ಷೀ, ಬೃಹತ್ತುಂಡಾ, ಸುರಾಪ್ರಿಯಾ, ಕಪಾಲಹಸ್ತಾ, ರಕ್ತಾಕ್ಷೀ, ಶುಕೀ, ಶೈನೀ, ಕಪೋತಿಕಾ, ಪಾಶಹಸ್ತಾ, ದಂಡಹಸ್ತಾ, ಪ್ರಚಂಡಾ, ಚಂಡವಿಕ್ರಮಾ, ಶಿಶುಘ್ನೀ, ಪಾಪಹಂತ್ರೀ, ಕಾಲೀ, ರುಧಿರಸಾಯಿನೀ, ವಸಾಧಯಾ, ಗರ್ಭಭಕ್ತಾ, ಶವಹಸ್ತಾ, ಅಂತ್ರಮಾಲಿನೀ, ಸ್ಥೂಲಕೇಶೀ, ಬೃಹತ್ತುಕ್ಷೀ, ಸರ್ಪಾಸ್ಯಾ, ಪ್ರೇತವಾಹನಾ, ದಂದಶೂಕಕರಾ, ಕ್ರೌಂಚೀ, ಮೃಗಶೀರ್ಷಾ, ವೃಷಾನನಾ, ವ್ಯಾತ್ತಾಸ್ಯಾ, ಧೂಮನಿಶ್ವಾಸಾ, ವ್ಯೋಮೈಕಚರಣಾ, ಉರ್ಧ್ವಾದ್ಯಕ್, ತಾಪನೀ, ಶೋಷಣೀ, ದೃಷ್ಟಿ, ಕೋಟಿರೀ, ಸ್ಥೂಲನಾಸಿಕಾ, ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭಾ, ಬಲಾಕಾಸ್ಯಾ, ಮಾರ್ಜಾರೀ, ಕಟಿಪೂತನಾ, ಅಟ್ಟಾಟ್ಟಹಾಸಾ, ಕಾಮಾಕ್ಷೀ, ಮೃಗಾಕ್ಷೀ, ಮೃಗಲೋಚನಾ ಎಂಬ ಈ ಅರುವತ್ತು

ನ ಡಾಕಿನ್ನೋ ನ ಶಾಕಿನ್ನೋ ನ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಾ ನ ರಾಕ್ಷಸಾಃ |
 ತಸ್ಯ ಪೀಡಾಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ನಾಮಾನೀನಾನಿ ಯಃ ಪಠೇತ್ || ೪೩ ||
 ಶಿಶೂನಾಂ ಶಾಂತಿಕಾರಿಣಿ ಗರ್ಭಶಾಂತಿಕರಾಣಿ ಚ |
 ರಣೇ ರಾಜಕುಲೇ ವಾಃಪಿ ವಿನಾದೇ ಜಯದಾನ್ಯಪಿ || ೪೪ ||
 ಲಭೇದಭೀಷಿತಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಯೋಗಿನೀಪೀಠಸೇವಕಃ |
 ಮಂತ್ರಾಂತರಾಣ್ಯಪಿ ಜಪಂಸ್ತುತ್ವೀತೇ ಸಿದ್ಧಿಭಾಗ್ಯವೇತ್ || ೪೫ ||
 ಬಲಿಪೂಜೋಪಹಾರೈಶ್ಚ ಧೂಪದೀಪಸಮರ್ಪಣೈಃ |
 ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಪ್ರಸನ್ನಾ ಯೋಗಿನ್ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛೇಯುರ್ಮನೋರಥಾನ್ || ೪೬ ||
 ಶರತ್ಕಾಲೇ ಮಹಾಪೂಜಾಂ ತತ್ರ ಕೃತ್ವಾ ನಿಧಾನತಃ |
 ಹನೀಂಷಿ ಹುತ್ವಾ ಮಂತ್ರಜ್ಞೋ ಮಹತೀಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೪೭ ||
 ಅರಭ್ಯಾಶ್ಚಯುಜಶುಕ್ಲಾಂ ತಿಥಿಂ ಪ್ರತಿಪದಂ ಶುಭಾಂ |
 ಪೂಜಯೇನ್ನ ವಮಿಾಂ ಯಾವನ್ನರಶ್ಚಿಂತಿತಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೪೮ ||
 ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಸ್ಯ ಭೂತಾಯಾಮುಪವಾಸೀ ನರೋತ್ತಮಃ |
 ತತ್ರ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಹತೀಂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೪೯ ||

ನಾಲ್ಕು ನಾಮಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದವನಿಗೆ
 ದುಷ್ಟಗ್ರಹಗಳ ಬಾಧೆಯು ಶಾಂತವಾಗುವುದು. ಈ ನಾಮಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿದವನಿಗೆ
 ಡಾಕಿನೀ, ಶಾಕಿನೀಯರೂ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡರೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ಪೀಡೆಯನ್ನೆಸಗುವುದಿಲ್ಲ.

೪೪. ಇವು ಶಿಶು ಮತ್ತು ಗರ್ಭಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು;
 ವಿವಾದ, ಯುದ್ಧ, ರಾಜಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಕೊಡುವುವು.

೪೫. ಯೋಗಿನೀಪೀಠವನ್ನು ಸೇವಿಸುವವನು ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯು
 ವನು. ಆ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವವನೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು
 ಹೊಂದುವನು.

೪೬. ಬಲಿ, ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಕಾಣಿಕೆ, ಧೂಪ,
 ದೀಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಯೋಗಿನಿಯರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ
 ರಾಗಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡುವರು.

೪೭. ಅಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಜ್ಞನು ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಹಾಪೂಜೆ
 ಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೋಮಿಸಿದರೆ ಮಹಾಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೮. ಮನುಷ್ಯನು ಆಶ್ವಯುಜಶುಕ್ಲ ಪಾಡ್ಯವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ನವಮಿಯವರೆಗೆ
 ಯೋಗಿನಿಯರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೯. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಜಾಗರಣೆ
 ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಮಹಾಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಪ್ರಣವಾದಿಚತುರ್ಥ್ಯಂತೈರ್ನಾಮಭಿರ್ಭಕ್ತಿಮಾನ್ಸರಃ |

ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಹವನಂ ಕೃತ್ವಾ ಶತಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ನಿಶಿ

|| ೫೦ ||

ಸಸರ್ಪಿಷಾ ಗುಗ್ಗುಲುನಾ ಲಘುಕೋಲಿಪ್ರಮಾಣತಃ |

ಯಾಂ ಯಾಂ ಸಿದ್ಧಿಮುಖೇಪ್ಸೇತ ತಾಂ ತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ || ೫೧ ||

ಚೈತ್ರಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಪದಿ ತತ್ರ ಯಾತ್ರಾ ಪ್ರಯತ್ನತಃ |

ಕ್ಷೇತ್ರವಿಘ್ನಪ್ರಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಪುಣ್ಯಕೃಜ್ಜನೈಃ

|| ೫೨ ||

ಯಾತ್ರಾಂ ಚ ಸಾಂವತ್ಸರಿಕೀಂ ಯೋ ನ ಕುರ್ಯಾದವಜ್ಞಯಾ |

ತಸ್ಯ ವಿಘ್ನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ಯೋಗಿನ್ಯಃ ಕಾಶಿನಾಸಿನಃ

|| ೫೩ ||

ಅಗ್ರೇ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ಥಿತಾಃ ಸರ್ವಾಸ್ತಾಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕಾಂ |

ತನ್ನಮಸ್ಮಾರಮಾತ್ರೇಣ ನರೋ ವಿಘ್ನೈರ್ನಬಾಧ್ಯತೇ

|| ೫೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಚತುಃಷಷ್ಟಿಯೋಗಿನ್ಯಾಗಮನಂ”
ನಾಮ ಪಂಚಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೦-೫೧. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಣವಾದಿಯೂ, ಚತುರ್ಥ್ಯಂತವೂ ಆದ ನಾಮಗಳಿಂದ ರಾತ್ರಿ ನೂರೆಂಟುಸಾರಿ ಸಣ್ಣಬದರೀಫಲದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಗುಗ್ಗುಲು, ತುಪ್ಪಗಳೊಡನೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೋಮಿಸಿದ ಮಾನವನು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೫೨. ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಮಾನವರು ಚೈತ್ರ ಬಹುಳ ಪಾಡ್ಯದ ದಿನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರವಿಘ್ನಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೫೩. ಅನಾದರದಿಂದ ಹೀಗೆ ಸಾಂವತ್ಸರಿಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಮಾನವನಿಗೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಯೋಗಿನಿಯರು ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವರು.

೫೪. ಆ ಯೋಗಿನಿಯರು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮನುಷ್ಯನು ಆ ಮಣಿಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ವಂದಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ವಿಘ್ನವೀಡಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಯಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ಸಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಚತುಃಷಷ್ಟಿಯೋಗಿನ್ಯಾಗಮನಂ”ವೆಂಬ
ನಲವತ್ತೆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಷಟ್ಪತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಲೋಲಾರ್ಕವರ್ಣನಂ

ಸ್ತುಂದ ಉವಾಚ :-

ಗತೇಽಥ ಯೋಗಿನೀವ್ಯಂದೇ ದೇವದೇವೋ ಘಟೋದ್ಭವ ।

ಕಾಶೀಪ್ರವೃತ್ತಿಂ ಜಿಜ್ಞಾಸುಃ ಪ್ರಾಹಿಣೋದಂಶುಮಾಲಿನಂ

॥ ೧ ॥

ದೇವದೇವ ಉವಾಚ :-

ಸಪ್ತಾಶ್ವ ತ್ವರಿತೋ ಯಾಹಿ ಪುರಿಂ ವಾರಾಣಸೀಂ ಶುಭಾಂ ।

ಯತ್ರಾಸ್ತಿ ಸ ದಿವೋದಾಸೋ ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿರ್ಮಹೀಪತಿಃ

॥ ೨ ॥

ತಸ್ಯ ಧರ್ಮವಿರೋಧೇನ ಯಥಾ ತತ್ಕ್ಷೇತ್ರಮುದ್ವಸೇತ್ ।

ತಥಾ ಕುರುಷ್ಯ ಭೋ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಮಾನವಮಂಸ್ಥಾಶ್ಚ ತಂ ನೃಪಂ

॥ ೩ ॥

ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಪ್ರವೃತ್ತಸ್ಯ ಕ್ರಿಯತೇ ಯಾಸವಮಾನನಾ ।

ಸಾ ಭವೇದಾತ್ಮನೋ ನೂನಂ ಮಹದೇನಶ್ಚ ಜಾಯತೇ

॥ ೪ ॥

ತವ ಬುದ್ಧಿವಿಕಾಸೇನ ಚ್ಯವತೇ ಚೇತ್ಸಧರ್ಮತಃ ।

ತದಾ ಸಾ ನಗರೀ ಭಾನೋ ತ್ವಯೋದ್ವಾಸ್ಯಾಸಹ್ಯೈಃ ಕರೈಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಲೋಲಾರ್ಕವರ್ಣನ

೧. ಸ್ತುಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಅಗಸ್ತ್ಯ ! ಯೋಗಿನಿಯರು ಹೊರಟುಹೋದ ತರುವಾಯ ಮಹೇಶ್ವರನು ಕಾಶಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನರಿಯಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

೨. ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- “ಅಯ್ಯಾ ಸೂರ್ಯನೆ ! ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ದಿವೋದಾಸನು ವಾಸವಾಗಿರುವ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಕಾಶೀಪುರಿಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತೆರಳು.

೩. ಆ ರಾಜನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಅವನು ಆ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಹೊರಡುವಂತೆ ಮಾಡು. ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಅವಮಾನಮಾಡಬೇಡ.

೪. ಧರ್ಮಮಾರ್ಗನಿರತನಾದವನಿಗೆ ಅವಮಾನಮಾಡಿದರೆ ಅದು ತನಗೇ ಹಿಂತಿರುಗುವುದು. ಅದರಿಂದ ಮಹಾಪಾಪವೂ ಸಂಭವಿಸುವುದು.

೫. ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಿಕಾಸದಿಂದ ಆ ಅರಸನು ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾದರೆ ಮಾತ್ರ ನೀನು ಸಹಿಸಲಾಗದ ನಿನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಆ ಕಾಶೀನಗರವನ್ನು ದಹಿಸು.

ಕಾನುಕ್ರೋಧೌ ಲೋಭಮೋಹೌ ಮತ್ಸರಾಃ ಹಂಕೃತೀ ಅಪಿ |
 ತೇ ತತ್ರ ನಭವೇತಾಂ ಯತ್ತತ್ಕಾಲೋಽಪಿ ನ ತಂ ಜಯೇತ್ || ೬ ||
 ಯಾವದ್ಧರ್ಮೇ ಸ್ಥಿರಾ ಬುದ್ಧಿಯಾರ್ವದ್ಧರ್ಮೇ ಸ್ಥಿರಂ ಮನಃ |
 ತಾವದ್ವಿಘ್ನೋದಯಃ ಕ್ವಾಸ್ತಿ ವಿಪದ್ಯಪಿ ರವೇ ನೃಷು || ೭ ||
 ಸರ್ವೇಷಾಮಿಹ ಜಂತೂನಾಂ ತ್ವಂ ವೇತ್ಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಚೇಷ್ಟಿತಂ |
 ಅತ ಏವ ಜಗಚ್ಚಕ್ಷುರ್ವಜ ತ್ವಂ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಯೇ || ೮ ||
 ರವಿರಾದಾಯ ದೇವಾಜ್ಞಾಂ ಮೂರ್ತಿಮನ್ಯಾಂ ಪ್ರಕಲ್ಪ್ಯ ಚ |
 ನಭೋಧ್ವಗಾಮಹೋರಾತ್ರಂ ಕಾಶೀಮುಖಮುಖೋಽಭವತ್ || ೯ ||
 ಮನಸಾತೀವ ಲೋಲೋಽಭೂತ್ಕಾಶೀದರ್ಶನಲಾಲಸಃ |
 ಸಹಸ್ರಚರಣೋಽಪ್ಯುಚ್ಚತ್ತದಾ ಖೇ ನೈಕಸಾದತಾಂ || ೧೦ ||
 ಹಂಸತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ತದಾ ಸಫಲತಾಮಗಾತ್ |
 ಸದಾ ನಭೋಧ್ವನೀನಸ್ಯ ಕಾಶೀಂ ಪ್ರತಿಯಿಯಾಸತಃ || ೧೧ ||
 ಅಥ ಕಾಶೀಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ರವಿರಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ರನ್ |
 ಮನಾಗಪಿ ನ ತದ್ಭೂಪೇ ಧರ್ಮಧ್ವಸ್ತಿಮವೈಕ್ಷತ || ೧೨ ||

೬. ಅವನಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಮತ್ಸರ, ಅಹಂಕಾರ
 ಗಳುಂಟಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಯಮನೂ ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರನು.

೭. ಭಾಸ್ಕರ! ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿ, ದೃಢಮನಸ್ಸು
 ಗಳಿರುವವರಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳು ಹೇಗುಂಟಾಗುವುವು?

೮. ಅಯ್ಯಾ ಸೂರ್ಯನೆ! ನೀನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ
 ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಜಗಚ್ಚಕ್ಷುವು. ಆದುದ
 ರಿಂದ ಈಗ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕಾಶಿಗೆ ಹೊರಡು.”

೯. ಸೂರ್ಯನು ಮಹೇಶ್ವರನ ಆದೇಶವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
 ಸಂಚರಿಸುವ ಮತ್ತೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಟ್ಟು ತಾನು ಕಾಶಿಗೆ ಅಭಿಮುಖ
 ನಾದನು.

೧೦. ಅವನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡುವಾಶೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲಚಿತ್ತ
 ನಾಗಿ ಸಾವಿರ ಪಾದಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ತಾನು ಮತ್ತೆ ಅನೇಕ ಪಾದಗಳುಳ್ಳವ
 ನಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದನು.

೧೧. ಯಾವಾಗಲೂ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ
 ಆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹಂಸತ್ವವು ಆಗ ಸಫಲವಾಯಿತು.

೧೨. ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ
 ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಆ ದಿವೋದಾಸನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ವಿಭಾವಸುರ್ವಸನ್ಮಾಶ್ಯಾಂ ನಾನಾರೂಪೇಣ ವತ್ಸರಂ ।

ಕ್ಷಪಿನ್ಮಾನವಸರಂ ಪ್ರಾಪ ತತ್ರ ರಾಜ್ಞಿ ಸುಧರ್ಮಿಣಿ || ೧೩ ||

ಕದಾಚಿದತಿಥಿಭೂತೋ ದುರ್ಲಭಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯನ್ನನಿಃ ।

ನ ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞೋ ವಿಷಯೇ ದುರ್ಲಭಂ ಕಿಂಚಿದೈಕ್ಷತ || ೧೪ ||

ಕದಾಚಿದ್ವ್ಯಾಚಕೋ ಜಾತೋ ಬಹುದೋಽಪಿ ಕದಾಃ ಪೃಭೂತ್ ।

ಕದಾಚಿದ್ವೀನತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕದಾಚಿದ್ಗಣಕೋಽಪ್ಯಭೂತ್ || ೧೫ ||

ವೇದಬಾಹ್ಯಾಂ ಕ್ರಿಯಾಂ ಚಾಽಪಿ ಕದಾಚಿತ್ಪ್ರತ್ಯಸಾದಯತ್ ।

ಕದಾಚಿತ್ಸ್ಥಾಪಯಾಮಾಸ ದೃಷ್ಟಪ್ರತ್ಯಯಮೈಹಿಕಂ || ೧೬ ||

ಕದಾಚಿಜ್ಜಟಿಲೋ ಜಾತಃ ಕದಾಚಿಜ್ಜ ದಿಗಂಬರಃ ।

ಸ ಕದಾಚಿಜ್ಜಾಂಗುಲಿಕೋ ವಿಷವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದಃ || ೧೭ ||

ಸರ್ವಪಾಷಂಡಧರ್ಮಜ್ಞಃ ಕದಾಚಿದ್ವ್ರಹ್ಮನಾದ್ಯಭೂತ್ ।

ಐಂದ್ರಜಾಲಿಕ ಆಸೀಚ್ಚ ಕದಾಚಿದ್ಭ್ರಾಮಯಂಜನಾನ್ || ೧೮ ||

ನಾನಾವ್ರತೋಪದೇಶೈಶ್ಚ ಕದಾಚಿತ್ಸಪತಿಸ್ತತಾಃ ।

ಕ್ಷೋಭಯಾಮಾಸ ಬಹುಶಃ ಸದೃಷ್ಟಾಂತಕಥಾನಕೈಃ || ೧೯ ||

೧೩. ಸೂರ್ಯನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾರೂಪದಿಂದ ಒಂದುವರ್ಷಕಾಲ ವಾಸಿಸುತ್ತ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ಆ ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಛಿದ್ರವನ್ನೂ ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ.

೧೪. ಅವನು ಒಂದು ದಿನ ಸಿಕ್ಕದಿರುವುದನ್ನು ಬೇಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಅವನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದುದನ್ನೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ;

೧೫. ಒಂದು ಸಾರಿ ಯಾಚಕನೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ಬಹುವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವವನೂ, ಒಂದು ಸಲ ದೀನನೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ಜೋಯಿಸನೂ ಆಗಿ ಆ ದೊರೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದನು ;

೧೬-೧೮. ಒಂದು ಸಾರಿ ವೇದಬಾಹ್ಯಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಸಾಧಿಸುವವನೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ಚಾರ್ವಾಕನುತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವವನೂ, ಒಂದು ಸಲ ಸನ್ಯಾಸಿಯೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ದಿಗಂಬರನೂ, ಒಂದು ಬಾರಿ ವಿಷವಿದ್ಯೆಯನ್ನರಿತ ವಿಷವೈದ್ಯನೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ಸಮಸ್ತ ಪಾಷಂಡಧರ್ಮವನ್ನರಿತವನೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ವೇದವನ್ನು ಹೇಳುವವನೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ಜನರಿಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಇಂದ್ರಜಾಲ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವನೂ ಆದನು ;

೧೯. ಒಂದು ಸಾರಿ ಪತಿವ್ರತೆಯರನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಸಹಿತವಾದ ಅನೇಕ ವ್ರತೋಪದೇಶಗಳಿಂದ ಚಂಚಲಚಿತ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು.

ಕಾಸಾಲಿಕವ್ರತಧರಃ ಕದಾಚಿಚ್ಛಾಃಭವದ್ವಿಜಃ |

ಕದಾಚಿದಪಿ ವಿಜ್ಞಾನೀ ಧಾತುನಾದೀ ಕದಾಚನ

|| ೨೦ ||

ಕ್ವಚಿದ್ವಿಪ್ರಃ ಕ್ವಚಿದ್ರಾಜಪುತ್ರೋ ವೈಶ್ಯೋಽಂತ್ಯಜಃ ಕ್ವಚಿತ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಕ್ವಚಿದಭೂದ್ಗೃಹೀ ವನಚರಃ ಕ್ವಚಿತ್

|| ೨೧ ||

ಯತಃ ಕದಾಚಿದಿತಿ ಸ ರೂಪೈರಭ್ರಾತುಯಜ್ಜನಾನ್ |

ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಸು ಕುಶಲಃ ಸರ್ವಜ್ಞಶ್ಚಾಭವತ್ಕ್ವಚಿತ್

|| ೨೨ ||

ಇತಿ ನಾನಾವಿಧೈ ರೂಪೈಶ್ಚರನ್ಯಾಶ್ಯಾಂ ಗ್ರಹೇಶ್ವರಃ |

ನಕದಾಃಪಿ ಜನೇ ಕ್ವಾಽಪಿ ಛಿದ್ರಂ ಪ್ರಾಪ ಕದಾಚನ

|| ೨೩ ||

ತತೋ ನಿನಿಂದ ಚಾತ್ಮಾನಂ ಚಿಂತಾರ್ತಃ ಕಶ್ಯಸಾತ್ಮಜಃ |

ಧಿಕ್ಪರಪ್ರೇಷ್ಯತಾಂ ಯಸ್ಯಾಂ ಯಶೋಲಭ್ಯೇತ ನ ಕ್ವಚಿತ್

|| ೨೪ ||

ಮಾರ್ತಂಡ ಉವಾಚ :-

ಮಂದರಂ ಯದಿ ಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಸದ್ಯಸ್ತತ್ಕುದ್ಧೃತೀಶ್ವರಃ |

ಅನಿಷ್ಠಾದಿತ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥೇ ಮಯಿ ಸಾಮಾನ್ಯಭೃತ್ಯವತ್

|| ೨೫ ||

ಕೋಪಮಪುರರೀಕ್ಯತ್ಯ ಯದಿ ಯಾಯಾಂ ಕಥಂಚನ |

ಕಥಂ ತಿಷ್ಠೇ ಪುರಸ್ತಸ್ಯ ತರ್ಹಿ ವೈ ಮೂಢಭೃತ್ಯವತ್

|| ೨೬ ||

೨೦. ಒಂದು ಸಾರಿ ಕಾಸಾಲಿಕವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಒಂದು ಸಾರಿ ಧಾತುನಾದಿಯೂ ಆದನು ;

೨೧. ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಂಡಾಲನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥನೂ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವನವಾಸಿಯೂ ಆದನು ;

೨೨. ಒಂದು ಸಾರಿ ಯತಿಯಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸಿದನು ; ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯಾಕುಶಲನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಆದನು.

೨೩. ಹೀಗೆ ನಾನಾವಿಧ ರೂಪಗಳಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಬಂದರೂ ಅವನು ಒಂದು ಸಾರಿಯೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಲೋಪವನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

೨೪. ಬಳಿಕ ಕಶ್ಯಪಸುತನಾದ ಆ ಸೂರ್ಯನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡನು : “ ಪರರ ಸೇವೆಯು ನಿಂದ್ಯವಾದುದು. ಈ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತಿಯು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.”

೨೫. ಮಾರ್ತಂಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :-ನಾನೀಗ ಮಂದರಾಚಲಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಈಶ್ವರನು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಾಹಮಾಡದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೇವಕನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೨೬. ಕೋಪವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹೇಗಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ಮೂಢ ಭೃತ್ಯನೆಂತೆ ಅವನ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆತಾನೇ ನಿಲ್ಲಲಾದೀತು ?

ಅಥೋಂಕೃತ್ಯಾವಹೇಲಂ ವಾ ಯಾಮಿ ಚೇಚ್ಚ ಕಥಂಚನ |

ಕ್ರೋಧಾನ್ನಿರೀಕ್ಷೇತ್ತ್ಯಕ್ನೋ ಮಾಂ ವಿಷಂ ಪೇಯಂ ತದಾ ಮಯಾ ||

ಹರಕೋಪಾನಲೇ ನೂನಂ ಯದಿ ಯಾತಃ ಪತಂಗತಾಂ |

ಪಿತಾನುಹೋಽಪಿ ಮಾಂ ತ್ರಾತುಂ ತದಾ ಶಕ್ಯತಿ ನ ಸ್ಫುಟಂ || ೨೮ ||

ಸಾಸ್ಯಾನ್ಯತ್ವೈವ ತನ್ನಿತ್ಯಂ ನತ್ಯಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಕದಾಚನ |

ಕ್ಷೇತ್ರಸನ್ಯಾಸವಿಧಿನಾ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ಕೃತಾಶ್ರಮಃ || ೨೯ ||

ಪುರಃ ಪುರಾರೇಃ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಮನಿವೇದ್ಯೇಹ. ತಿಷ್ಠತಃ |

ಯತ್ಪಾಪಂ ಭಾವಿ ನೇ ತಸ್ಯ ಕಾಶೀ ಪಾಪಸ್ಯ ನಿಷ್ಕೃತಿಃ || ೩೦ ||

ಅನ್ಯಾನ್ಯಪಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ಮಹಾಂತ್ಯಲ್ಪಾನಿ ಯಾನಿ ಚ |

ಕ್ಷಯಂತಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕಾಶೀಂ ಪ್ರವಿಶತಾಂ ಸತಾಂ || ೩೧ ||

ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಂ ಮಯಾ ಚೈತನ್ಯ ಪಾಪಂ ಸಮುಪಾರ್ಜಿತಂ |

ಪುರಾರಿಣೈವ ಪುರಾಣಶಾಸಿ ಧರ್ಮೋ ಹಿ ರಕ್ಷ್ಯತಾಂ || ೩೨ ||

ಧರ್ಮೋ ಹಿ ರಕ್ಷ್ಯತೋ ಯೇನ ದೇಹೇ ಸತ್ಪರಗತ್ಪರೇ |

ತ್ವೆಲೋಕ್ಯಂ ರಕ್ಷಿತಂ ತೇನ ಕಿಂ ಕಾಮಾರ್ಥೈಃ ಸುರಕ್ಷಿತೈಃ || ೩೩ ||

೨೮. ಒಂದುವೇಳೆ ಅವಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ನನ್ನನ್ನು ಕೋಪದಿಂದ ನೋಡಿಯಾನು. ಆಗ ನಾನು ವಿಷವನ್ನೇ ಕುಡಿಯಬೇಕಾಗುವುದು.

೨೯. ನಾನು ಆ ಶಿವನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಪತಂಗದಂತೆ ಬೂದಿಯಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೩೦. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಷೇತ್ರಸನ್ಯಾಸವಿಧಿಯಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವಾಸಿಸುವೆನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಇದನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

೩೧. ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕಾರ್ಯರೂಪಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ನನಗುಂಟಾಗುವ ಪಾಪವು ಕಾಶೀವಾಸದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೩೨. ಸಜ್ಜನರ ಇತರ ಅಲ್ಪಪಾಪಗಳೂ, ಮಹಾಪಾಪಗಳೂ ಕಾಶೀಪ್ರವೇಶದಿಂದಲೇ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೩೩. ನಾನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈ ಪಾಪವನ್ನೆಸಗಲಿಲ್ಲ. ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಹಿಂದೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ನನಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುವನು.

೩೩. ನಶ್ವರವಾದ ಈ ದೇಹದಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದವನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿದವನಾಗುವನು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿದ ಕಾಮು ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳಿಂದೇನುತಾನೆ ಪ್ರಯೋಜನ?

ರಕ್ಷಣೀಯೋ ಯದಿ ಭವೇತ್ಕಾಮಃ ಕಾಮಾರಿಣಾ ಕಥಂ ।	
ಕ್ಷಣಾದನಂಗತಾಂ ನೀತೋ ಬಹುನಾಂ ಸುಖಕಾರ್ಯಸಿ	೩೪
ಅರ್ಥಶ್ವೇತ್ಸರ್ವಥಾ ರಕ್ಷ್ಯ ಇತಿ ಕೈಶ್ಚಿದುದಾಹೃತಂ ।	
ತತ್ಕಥಂ ನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋರಕ್ಷ್ಯತ್ಕುಶಿಕನಂದನೇ	೩೫
ಧರ್ಮಸ್ತು ರಕ್ಷಿತಃ ಸರ್ವೈರಸಿ ದೇಹವ್ಯಯೇನ ಚ ।	
ಶಿಬಿಪ್ರಭೃತಿಭೂಪಾಲೈರ್ದಧೀಚಿಪ್ರಮುಖೈರ್ದ್ವಿಜೈಃ	೩೬
ಅಯಮೇವಸಿ ನೈ ಧರ್ಮಃ ಕಾಶೀಸೇವನಸಂಭವಃ ।	
ರುಷಿತಾದಸಿ ರುದ್ರಾನ್ಮಾಂ ರಕ್ಷ್ಯಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ	೩೭
ಅನಾಪ್ಯ ಕಾಶೀಂ ದುಷ್ಪ್ರಸಾಂ ಕೋ ಜಹಾತಿ ಸಚೇತನಃ ।	
ರತ್ನಂ ಕರಸ್ತಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಕಃ ಕಾಚಂ ಸಂಜಿಘೃಕ್ಸ್ಯತಿ	೩೮
ವಾರಾಣಸೀಂ ಸಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಯಸ್ತ್ವನ್ಯತ್ರ ಯಾಯಾಸತಿ ।	
ಹತ್ವಾ ನಿಧಾನಂ ಪಾದೇನ ಸೋಽರ್ಥಮಿಚ್ಛತಿ ಭಿಕ್ಷುಯಾ	೩೯
ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಲತ್ರಾಣಿ ಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ಚ ಧನಾನಿ ಚ ।	
ಪ್ರತಿಜನ್ಮೇಹ ಲಭ್ಯಂತೇ ಕಾಶ್ಯೇಕಾ ನೈವ ಲಭ್ಯತೇ	೪೦

೩೪. ಕಾಮವು ರಕ್ಷಿಸಲರ್ಹವಾದರೆ ಕಾಮಾರಿಯಾದ ಶಿವನು ಸಕಲ ಜನರಿಗೂ ಸುಖವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಏಕೆ ನಾಶಗೊಳಿಸಿದನು ?

೩೫. ಕೆಲವರು ಹೇಳುವಂತೆ ದ್ರವ್ಯವು ರಕ್ಷಿಸಲರ್ಹವಾದರೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೇಕೆ.

೩೬-೩೭. ಶಿಬಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಜರೂ, ದಧೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಎಲ್ಲರೂ ದೇಹನಾಶದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿರುವರು. ನನಗೆ ಈ ಕಾಶೀ ಸೇವನೆಯೇ ಧರ್ಮವಾಗಿರುವುದು. ಇದು ಕೋಪಗೊಂಡ ರುದ್ರನದೇಸೆಯಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಕಾಪಾಡುವುದು.

೩೮. ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯಾವನುತಾನೆ ಹೊಂದಲಶಕ್ಯವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರಿಯೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡ ಬಯಸುವನು ? ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಗಾಜನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವನು ಬಯಸುವನು ?

೩೯. ಯಾವನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುವನೋ ಅವನು ನಿಧಿಯನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿದು ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವನು.

೪೦. ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಪತ್ನೀ, ಹೊಲ ಗದ್ದೆಗಳು, ದ್ರವ್ಯಗಳು ಇವು ಪ್ರತಿ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುವುವು. ಕಾಶಿಯು ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೇನ ಲಬ್ಧಾ ಪುರೀ ಕಾಶೀ ತ್ವೈಲೋಕ್ಯೋದ್ಧರಣಕ್ಷಮಾ |
 ತ್ವೈಲೋಕ್ಯೈಶ್ವರ್ಯದುಷ್ಟಾಪಂ ತೇನ ಲಬ್ಧಂ ಮಹಾಸುಖಂ || ೪೧ ||
 ಕುಸಿತೋಽಸಿ ಹಿ ಮೇ ರುದ್ರಸ್ತೇಜೋಹಾನಿಂ ನಿಧಾಸ್ಯತಿ |
 ಕಾಶ್ಯಾಂ ಚ ಲಪ್ಸ್ಯೇ ತತ್ತೇಜೋ ಯದ್ವೈ ಸ್ವಾತ್ಮಾವಬೋಧಜಂ || ೪೨ ||
 ಇತರಾಣೇಹ ತೇಜಾಂಸಿ ಭಾಸಂತೇ ತಾನದೇವ ಹಿ |
 ಖದ್ಯೋತಾಭಾನಿ ಯಾವನ್ನೋ ಜ್ಯಂಭತೇ ಕಾಶಿಜಂ ಮಹಃ || ೪೩ ||
 ಇತಿ ಕಾಶೀಪ್ರಭಾವಜ್ಞೋ ಜಗಚ್ಚಕ್ಷುಸ್ತಮೋನುದಃ |
 ಕೃತ್ವಾ ದ್ವಾದಶಧಾಃ ತ್ವಾನಂ ಕಾಶೀಪುರ್ಯಾಂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ || ೪೪ ||
 ಲೋಲಾರ್ಕ ಉತ್ತರಾರ್ಕಶ್ಚ ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಸ್ತಥೈವಚ |
 ಚತುರ್ಥೋ ದ್ರುಪದಾದಿತ್ಯೋ ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯ ಏನ ಚ || ೪೫ ||
 ಖಖೋಲ್ಕಶ್ಚಾರುಣಾದಿತ್ಯೋ ವೃದ್ಧಕೇಶವ ಸಂಜ್ಞಕೌ |
 ದಶಮೋ ವಿಮಲಾದಿತ್ಯೋ ಗಂಗಾದಿತ್ಯಸ್ತಥೈವಚ || ೪೬ ||
 ದ್ವಾದಶಶ್ಚ ಯಮಾದಿತ್ಯಃ ಕಾಶೀಪುರ್ಯಾಂ ಘಟೋದ್ಭವ |
 ತಮೋಽಧಿಕೇಭ್ಯೋ ದುಷ್ಟೇಭ್ಯಃ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ರಕ್ಷಂತ್ಯಮಿಾ ಸದಾ || ೪೭ ||
 ತಸ್ಯಾರ್ಕಸ್ಯ ಮನೋಲೋಲಂ ಯದಾಸೀತ್ಕಾಶಿದರ್ಶನೇ |
 ಅತೋ ಲೋಲಾರ್ಕ ಇತ್ಯಾಖ್ಯಾ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಜಾತಾ ವಿನಸ್ಸತಃ || ೪೮ ||

೪೧. ಯಾವನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನೋ, ಅವನು ಮೂರು ಲೋಕದ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಂದಲಶಕ್ತನಾದ ಮಹಾಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

೪೨. ಕುಸಿತನಾದ ರುದ್ರನು ನನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದರೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆ ತೇಜಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಲಭಿಸುವುದು.

೪೩-೪೪. ಕಾಶಿಯಿಂದುಂಟಾದ ತೇಜಸ್ಸು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವವರೆಗೆ ಮಿಣುಕು ಹುಳುಗಳಂತಿರುವ ಇತರ ತೇಜಸ್ಸುಗಳೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುವು. ಕಾಶಿಯ ಪ್ರಭಾವ ವನ್ನರಿತ ಅಂಧಕಾರಾತಿಯಾದ ಸೂರ್ಯನು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನು.

೪೫-೪೭. ಅಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಲೋಲಾರ್ಕ, ಉತ್ತರಾರ್ಕ, ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯ, ದ್ರುಪದಾದಿತ್ಯ, ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯ, ಖಖೋಲ್ಕ, ಅರುಣಾದಿತ್ಯ, ವೃದ್ಧಾದಿತ್ಯ, ಕೇಶವಾದಿತ್ಯ, ವಿಮಲಾದಿತ್ಯ, ಗಂಗಾದಿತ್ಯ, ಯಮಾದಿತ್ಯ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಆದಿತ್ಯರು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ತಾಮಸರಾದ ದುಷ್ಟರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ಷಿಸುವರು.

೪೮. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲ ವಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಲೋಲಾರ್ಕನೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಲೋಲಾರ್ಕಸ್ತುಸಿಸಂಭೇದೇ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂ ದಿತಿ ಸ್ಥಿತಃ |
ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ಸದಾ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಶೀನಾಸಿಜನಸ್ಯ ಚ || ೪೯ ||
ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಸ್ಯ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಷಷ್ಠ್ಯಾಂ ವಾ ರವಿನಾಸರೇ |
ವಿಧಾಯ ವಾರ್ಷಿಕೇಂ ಯಾತ್ರಾಂ ನರಃ ಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೫೦ ||
ಕೃತಾನಿ ಯಾನಿ ಪಾಪಾನಿ ನರೈಃ ಸಂವತ್ಸರಾಃವಧಿ |
ನಶ್ಯಂತಿ ಕ್ಷಣತಸ್ತಾನಿ ಷಷ್ಠ್ಯರ್ಕೇ ಲೋಲದರ್ಶನಾತ್ || ೫೧ ||
ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾಸಿಸಂಭೇದೇ ಸಂತಪ್ಯ ಪಿತೃದೇವತಾಃ |
ಶ್ರಾದ್ಧಂ ವಿಧಾಯ ವಿಧಿನಾ ಪಿತೃನ್ಯಜ್ಯಮನಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೫೨ ||
ಲೋಲಾರ್ಕಸಂಗಮೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ದಾನಂ ಹೋಮಂ ಸುರಾರ್ಚನಂ |
ಯತ್ಪಿಂಚಿತ್ಕ್ರಿಯತೇ ಕರ್ಮ ತದಾಸಂತ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ || ೫೩ ||
ಸೂರ್ಯೋಪರಾಗೇ ಲೋಲಾರ್ಕೇ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ |
ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದ್ವಶಗುಣಾ ಭವಂತೀಹ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೪ ||
ಲೋಲಾರ್ಕೇ ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಗಂಗಾಸಿಸಂಗಮೇ |
ಸಪ್ತಜನ್ಮಕೃತ್ಯೈಃ ಪಾಪೈರ್ಮುಕ್ತೋ ಭವತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ || ೫೫ ||
ಪ್ರತ್ಯರ್ಕವಾರಂ ಲೋಲಾರ್ಕಂ ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ಶುಚಿವ್ರತಃ |
ನ ತಸ್ಯ ದುಃಖಂ ಲೋಕೇಸ್ಥಿನ್ಮದಾಚಿತ್ಸಂಭವಿಷ್ಯತಿ || ೫೬ ||

೪೯. ಈ ಲೋಲಾರ್ಕನು ಅಸಿಸಂಭೇದದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವನು.

೫೦. ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದ ಸಪ್ತಮಿ ಅಥವಾ ಷಷ್ಠಿ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನೆಸಗಿದವನು ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫೧. ಈ ಷಷ್ಠಿ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ ಲೋಲಾರ್ಕನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಂದುವರ್ಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳು ಕೂಡಲೆ ನಾಶವಾಗುವುವು.

೫೨. ಅಸಿಸಂಭೇದದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣಮಾಡಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಪಿತೃಮುಣದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫೩. ಲೋಲಾರ್ಕನೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಾಡಿದ ದಾನ, ಹೋಮ, ದೇವಪೂಜೆಗಳು ಅನಂತವಾಗುವುವು.

೫೪. ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹತ್ತರಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುವು.

೫೫. ನರನು ರಥಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ಲೋಲಾರ್ಕ ಗಂಗಾಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ಕೂಡಲೆ ಎಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೫೬. ಪ್ರತಿ ಭಾನುವಾರದ ದಿನವೂ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಲೋಲಾರ್ಕನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖವು ಒಂದುವೇಳೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸತ್ಯ ನ ದುಃಖಂ ನೋಪಾಮಾ ನದದ್ರುನ್ಮವಿಚರ್ಚಿಕಾ ।

ಲೋಲಾರ್ಕಮರ್ಕೇ ಯಃ ಪಶ್ಯೇತ್ಪತ್ನಾದೋದಕಸೇವಕಃ ॥ ೫೭ ॥

ವಾರಾಣಸ್ಯಾಢುಷಿತತ್ವಾಪಿ ಯೋ ಲೋಲಾರ್ಕಂ ನ ಸೇವತೇ ।

ಸೇವಂತೇ ತಂ ನರಂ ನೂನಂ ಕ್ಲೇಶಾಃ ಕ್ಷುದ್ಧ್ಯಾಧಿಸಂಭವಾಃ ॥ ೫೮ ॥

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕಾಶಿತೀರ್ಥಾನಾಂ ಲೋಲಾರ್ಕಃ ಪ್ರಥಮಂ ಶಿರಃ ।

ತತೋಽಂಗಾನ್ಯನ್ಯತೀರ್ಥಾನಿ ತಜ್ಜಲಸ್ಥಾನಿತಾನಿ ಹಿ ॥ ೫೯ ॥

ತೀರ್ಥಾಂತರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂಮಿಾವಲಯಗಾನ್ಯಪಿ ।

ಅಸಿಸಂಭೇದತೀರ್ಥಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾಃಪಂತಿ ಪೋದಶೀಂ ॥ ೬೦ ॥

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸ್ನಾನಾದ್ಯಲ್ಲಭ್ಯತೇ ಫಲಂ ।

ತತ್ಫಲಂ ಸನ್ಮಗಾಪ್ಯೇತ ನರೈರ್ಗಂಗಾಸಸಂಗಮೇ ॥ ೬೧ ॥

ನಾರ್ಥವಾದೋಯಮುದಿತಃ ಸ್ತುತಿನಾದೋ ನನ್ಯ ಮುನೇ ।

ಸತ್ಯಂ ಯಥಾರ್ಥವಾದೋಯಂ ಶ್ರದ್ಧೇಯಃ ಸದ್ವಿರಾದರಾತ್ ॥ ೬೨ ॥

ಯತ್ರ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಯತ್ರ ಸ್ವರ್ಗತರಂಗಿಣೇ ।

ಮಿಥ್ಯಾ ತತ್ರಾಸುಮನ್ಯಂತೇ ತಾರ್ಕಿಕಾಶ್ಚಾನಸೂಯಕಾಃ ॥ ೬೩ ॥

ಉದಾಹರಂತಿ ಯೇ ಮೂಢಾಃ ಕುತರ್ಕಬಲದರ್ಪಿತಾಃ ।

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಸರ್ವೇರ್ಥವಾದೋಯಂ ತೇ ವಿಟ್ಟೀಟಾ ಯುಗೇ ಯುಗೇ ॥

೫೭. ಭಾನುವಾರದ ದಿನ ಆ ಲೋಲಾರ್ಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಪಾದೋದಕ ವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವನಿಗೆ ದುಃಖವೂ, ಕಷ್ಟ ತುರಿಗಳೂ, ಕುಷ್ಠವೂ, ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೫೮. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲೋಲಾರ್ಕನನ್ನು ಸೇವಿಸದ ಮಾನವ ನನ್ನು ಹಸಿವು ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳಿಂದಂಟಾದ ದುಃಖಗಳು ಸೀಡಿಸುವುವು.

೫೯. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಲೋಲಾರ್ಕತೀರ್ಥವು ಮೊದಲನೆಯ ಶಿರಸ್ಸು. ಅದರ ಜಲದಿಂದ ಸೇರಿದ ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳು ಅಂಗಗಳು.

೬೦. ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಅಸಿಸಂಭೇದತೀರ್ಥದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಕಲೆಗೂ ಸಮಾನಗಳಲ್ಲ.

೬೧. ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವು ಗಂಗಾಸಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವುದು.

೬೨. ಮುನಿಯೆ ! ನಾನೀಗ ಹೇಳಿರುವುದು ಅರ್ಥವಾದ ಸ್ತುತಿನಾದಗಳಲ್ಲ ; ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಯಥಾರ್ಥವಾದವು. ಸಜ್ಜನರು ಇದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ನಂಬಬೇಕು.

೬೩. ಅಸೂಯೆಯುಳ್ಳ ತಾರ್ಕಿಕರು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಅಮರಗಂಗೆಯೂ ಇರುವುದು ಸುಳ್ಳೆಂದು ಅನುಮಾನದಿಂದ ವಾದಿಸುವರು.

೬೪. ಕುತರ್ಕಬಲದಿಂದ ಅಹಂಕಾರಗೊಂಡ ಯಾವ ಮೂಢರು ಕಾಶಿ

ಕಸ್ಯಚಿತ್ಕಾಶೀರ್ಥಸ್ಯ ಮಹಿಮ್ನೋ ಮಹತಸ್ತುಲಾಂ ।
 ನಾಃಧಿರೋಹೇನ್ಮನೇ ನೂನಮಸಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಂಡಪಃ ॥ ೬೫ ॥
 ನಾಸ್ತಿಕಾ ವೇದಬಾಹ್ಯಾಶ್ಚ ಶಿಶ್ನೋದರಪರಾಯಣಾಃ ।
 ಅಂತ್ಯಜಾತಾಶ್ಚ ಯೇ ತೇಷಾಂ ಪುರಃ ಕಾಶೀ ನ ವರ್ಣಿತಾಂ ॥ ೬೬ ॥
 ಲೋಲಾರ್ಕಕರನಿಷ್ಪಸ್ತಾ ಅಸಿಧಾರನಿಖಂಡಿತಾಃ ।
 ಕಾಶ್ಯಾಂ ದಕ್ಷಿಣದಿಗ್ಭಾಗೇ ಸವಿಶೇಯುರ್ಮಹಾಮುಲಾಃ ॥ ೬೭ ॥
 ಮಹಿಮಾನಮಿನುಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಲೋಲಾರ್ಕಸ್ಯ ನರೋತ್ತಮಃ ।
 ನ ದುಃಖೀ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ಸಂಸಾರೇ ದುಃಖಸಾಗರೇ ॥ ೬೮ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
 ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಲೋಲಾರ್ಕವರ್ಣನಂ” ನಾಮ
 ಷಟ್ಪತ್ಕಾರಿಂಶೋಧಾಯಃ

ಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತವೂ ಅರ್ಥವಾದವೆಂದು ಸಾಧಿಸುವರೋ; ಅವರು ಪ್ರತಿಯುಗ
 ದಲ್ಲಿಯೂ ಅಮೇಧ್ಯದ ಕೀಟಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು.

೬೫. ಮಹತ್ತಾದ ಒಂದು ಕಾಶೀರ್ಥದ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಮೂರು ಲೋಕ
 ಗಳೂ ಹೊಂದಲಾರವು.

೬೬. ನಾಸ್ತಿಕರು, ವೇದಬಾಹ್ಯರು, ಗುಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ, ಹೊಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ
 ಆಸಕ್ತರು, ಚಂಡಾಲರು ಇವರ ಮುಂದೆ ಕಾಶಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬಾರದು.

೬೭. ಲೋಲಾರ್ಕನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸಂತಪ್ತರೂ, ಅಸೀನದಿಯ ಜಲಪ್ರವಾಹ
 ದಿಂದ ದಾರಿತಪ್ಪಿದವರೂ, ಕಾಶೀದ್ವೇಷಿಗಳೂ ಕಾಶಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಿಗ್ಭಾಗವನ್ನು
 ಪ್ರವೇಶಿಸಬಾರದು.

೬೮. ಈ ಲೋಲಾರ್ಕನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾನವೋತ್ತಮನು
 ದುಃಖಸಮುದ್ರರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ದುಃಖಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
 ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
 “ಲೋಲಾರ್ಕವರ್ಣನ” ವೆಂಬ

ನಲವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಸಪ್ತಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಉತ್ತರಾರ್ಕವರ್ಣನಂ

ಸ್ತುಂದ ಉವಾಚ :-

ಅಥೋತ್ತರಸ್ಯಾಮಾಶಾಯಾಂ ಕುಂಡನುರ್ಕಾಖ್ಯಮುತ್ತಮಂ ।

ತತ್ರ ನಾನ್ಮೋತ್ತರಾರ್ಕೇಣ ರಶ್ಮಿನಾಲೀ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ

॥ ೧ ॥

ತಾಪಯನ್ದುಃಖಸಂಘಾತಂ ಸಾಧೂನಾಪ್ಯಾಯಯಸ್ತ್ರವಿಃ ।

ಉತ್ತರಾರ್ಕೋ ನುಹಾತೇಜಾಃ ಕಾರೀಂ ರಕ್ಷತಿ ಸರ್ವದಾ

॥ ೨ ॥

ತತ್ರೇತಿಹಾಸೋ ಯೋ ವೃತ್ತಸ್ತಂ ನಿಶಾಮಯ ಸುಪ್ರತ ।

ವಿಪ್ರಃ ಪ್ರಿಯವ್ರತೋ ನಾಮ ಕಶ್ಚಿದಾತ್ರೇಯವಂಶಜಃ

॥ ೩ ॥

ಆಸೀತ್ಪಾಶ್ಚಾಂ ಶುಭಾಚಾರಃ ಸದಾತಿಥಿಜನಪ್ರಿಯಃ ।

ಭಾರ್ಯಾ ಶುಭವ್ರತಾ ತಸ್ಯ ಬಭೂವಾತಿಮನೋಹರಾ

॥ ೪ ॥

ಭರ್ತ್ಯಶುಶ್ರೂಷಣರತಾ ಗೃಹಕರ್ಮಸುಪೇಶಲಾ ।

ತಸ್ಯಾಂ ಸ ಜನಯಾಮಾಸ ಕನ್ಯಾಮೇಕಾಂ ಸುಲಕ್ಷಣಾಂ

॥ ೫ ॥

ಮೂಲಕ್ಷಪ್ರಥಮೇ ಸಾದೇ ತಥಾ ಕೇಂದ್ರೇ ಬೃಹಸ್ಪತೌ ।

ವವೃಥೇ ಸಾ ಗೃಹೇ ಸಿತ್ತೋಃ ಶುಕ್ಲೇ ಪಕ್ಷೇ ಯಥಾ ಶಶೀ

॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಉತ್ತರಾರ್ಕವರ್ಣನ

೧. ಸ್ತುಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :- ಕಾಶಿಯ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ಅರ್ಕಕುಂಡವಿರುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಉತ್ತರಾರ್ಕನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೆಲಸಿರುವನು.

೨. ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಕನು ಭಕ್ತರ ದುಃಖಸಮೂಹವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತ, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಶಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು.

೩-೪. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ರೇಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನೂ, ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನನೂ, ಅತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಪ್ರಿಯವ್ರತನೆಂಬ ಓರ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿಯಾದ ಶುಭವ್ರತೆಯೆಂಬ ಪತ್ನಿಯಿದ್ದಳು.

೫. ಪತಿಸೇವಾನಿರತಳೂ, ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕುಶಲಳೂ ಆದ ಆ ಶುಭವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯು ಹುಟ್ಟಿದಳು.

೬. ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದ ಪ್ರಥಮಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಕೇಂದ್ರ

ಸುರೂಪಾ ವಿನಯಾಚಾರಾ ಪಿತೋಶ್ಚ ಪ್ರಿಯಕಾರಿಣೀ ।

ಅತೀವ ನಿಪುಣಾ ಜಾತಾ ಗೃಹೋಪಸ್ಕರಮಾರ್ಜನೇ || ೭ ||

ಯಥಾ ಯಥಾ ಸನ್ಯೋಧಿಷ್ಠ ಸಾ ಕನ್ಯಾ ಪಿತೃಮಂದಿರೇ ।

ತಥಾ ತಥಾ ಸಿತುಸ್ತಸ್ಯಾಶ್ಚಿಂತಾ ಸಂವನ್ಯಧೇತರಾಂ || ೮ ||

ಕಸ್ಮೈ ದೇಯಾ ವರಾ ಕನ್ಯಾ ಸುರನ್ಯೇಯಂ ಸುಲಕ್ಷಣಾ ।

ಅಸ್ಯಾ ಅನುಗುಣೋ ಲಭ್ಯಃ ಕ್ವ ಮಯಾ ವರ ಉತ್ತಮಃ || ೯ ||

ಕುಲೇನ ವಯಸಾ ಚಾಪಿ ಶೀಲೇನಾಪಿ ಶ್ರುತೇನ ಚ ।

ರೂಪೇಣಾರ್ಥೇಣ ಸಂಯುಕ್ತಃ ಕಸ್ಮೈ ದತ್ತಾ ಸುಖಂ ಲಭೇತ್ || ೧೦ ||

ಇತಿ ಚಿಂತಯತಸ್ತಸ್ಯ ಜ್ವರೋಽಭೂದತಿದಾರುಣಃ ।

ಯಶ್ಚಿಂತಾಖ್ಯೋ ಜ್ವರಃ ಪುಂಸಾಮೌಷಧೈರ್ನಾಂಸಿ ಶಾಮ್ಯತಿ || ೧೧ ||

ತನ್ಮೂಲಕ್ಷ್ಯವಿಪಾಕೇನ ಚಿಂತಾಖ್ಯೇನ ಜ್ವರೇಣ ಚ ।

ಸ ವಿಪ್ರಃ ಪಂಚತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತೃಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವಂ ಗೃಹಾದಿಕಂ || ೧೨ ||

ಪಿತರ್ಯುಪರತೇ ತಸ್ಯಾಃ ಕನ್ಯಾಯಾಃ ಸಾ ಜನನ್ಯಸಿ ।

ಶುಭವ್ರತಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ತಾಂ ಕನ್ಯಾಂ ಪತಿಮನ್ವಗಾತ್ || ೧೩ ||

ದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಜನಿಸಿದ ಆ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯು ತವರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬೆಳೆದಳು.

೭-೮. ಸುಂದರಳೂ, ವಿನಯವುಳ್ಳವಳೂ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವವಳೂ ಆದ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯು ಮನೆಯ ಮಾರ್ಜನಾದಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಪುಣಳಾದಳು. ಹೀಗೆ ಅವಳು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಅವಳ ತಂದೆಗೆ ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಯಿತು.

೯. “ಸುಂದರಿಯಾದ ಈ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಲಿ? ಇವಳಿಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಉತ್ತಮ ವರನು ನನಗೆಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವನು?

೧೦. ಕುಲ, ವಯಸ್ಸು, ಶೀಲ, ವಿದ್ಯೆ, ರೂಪ, ದ್ರವ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಾವನಿಗೆ ಇವಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಇವಳು ಸುಖಗೊಳ್ಳುವಳು.”

೧೧-೧೨. ಅವನು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವನಿಗೆ ಅತಿದಾರುಣವಾದ ಜ್ವರವುಂಟಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯರ ಚಿಂತೆಯೆಂಬ ಜ್ವರವು ಔಷಧದಿಂದಲೂ ಶಾಂತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಪುತ್ರಿಯು ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಂಟಾದ ಚಿಂತಾಜ್ವರದಿಂದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮನೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮೃತನಾದನು.

೧೩. ಆ ಕನ್ಯೆಯು ತಂದೆಯು ಮಡಿಯಲು ತಾಯಿಯಾದ ಶುಭವ್ರತೆಯೂ ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿದಳು.

ಧರ್ಮೋಽಯಂ ಸಹಚಾರಿಣ್ಯಾ ಜೀವತಾಃಜೀವತಾಃಪಿನಾ |

ಪತ್ಯಾ ಸಹೈವ ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ಪತಿವ್ರತಯುಜಾ ಸದಾ || ೧೪ ||

ನಾಪತ್ಯಂ ಸಾತಿ ನೋ ಮಾತಾ ನ ಪಿತಾ ನೈವ ಬಾಂಧವಾಃ |

ಪತ್ಯುಶ್ಚ ರಣಶುಶ್ರೂಷಾ ಸಾಯಾದ್ವೈ ಕೇವಲಂ ಸ್ತ್ರಿಯಂ || ೧೫ ||

ಸುಲಕ್ಷ್ಮಣಾಃಪಿ ದುಃಖಾರ್ತಾ ಪಿತೃಃ ಪಂಚತ್ವಮಾಪ್ತಯೋಃ |

ಔರ್ಧ್ವದೈಹಿಕಮಾಸಾದ್ಯ ದಶಾಹಂ ವಿನಿನತ್ಯ ಚ || ೧೬ ||

ಚಿಂತಾನುನಾಪ ಮಹತೀಮನಾಥಾ ದೈನ್ಯಮಾಗತಾ |

ಕಥಮೇಕಾಕಿನೀ ಪಿತ್ರಾ ಮಾತ್ರಾ ಹೀನಾ ಭವಾಂಬುಧೇಃ || ೧೭ ||

ದುಸ್ತರಂ ಪಾರಮಾಸ್ಪ್ಯಾನಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವಂ ಸರ್ವಾಭಿಭಾವಿ ಯತ್ |

ನ ಕಸ್ಮೈಚಿದ್ವರಾಯಾಹಂ ಪಿತೃಭ್ಯಾಂ ಪ್ರತಿಸಾದಿತಾ || ೧೮ ||

ತದದತ್ತಾ ಕಥಂ ಸ್ವೈರನುಹಮನ್ಯಂ ನರಂ ವೃಣೇ |

ವೃತೋಽಪಿ ನ ಕುಲೀನಶ್ವೇದ್ಗುಣವಾನ್ಮಚ ಶೀಲವಾನ್ || ೧೯ ||

ಸ್ವಾಧೀನೋಽಪಿ ನ ತತ್ತೇನ ವೃತೇನಾಪಿ ಹಿ ಕಿಂ ಭವೇತ್ |

ಇತಿ ಸಂಚಿಂತಯಂತೀ ಸಾ ರೂಪಾದಾರ್ಯಗುಣಾನ್ವಿತಾ || ೨೦ ||

ಯುವಭಿರ್ಬಹುಭಿರ್ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಃಪಿ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |

ನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ದದೌ ಬಾಲಾ ಪ್ರವೇಶಂ ನಿಜಮಾನಸೇ || ೨೧ ||

೧೪. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪತಿಯು ಬದುಕಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮೃತ ನಾಗಲಿ ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಧರ್ಮವು.

೧೫. ಹೆಂಗಸನ್ನು ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ, ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಬಂಧುಗಳಾಗಲಿ ಸಲಹುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಪತಿಸಾದ ಸೇವೆಯೊಂದೇ ಅವಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.

೧೬-೧೮. ಸುಲಕ್ಷ್ಮಣೆಯೂ ದುಃಖದಿಂದ ಮೃತರಾದ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸಿ ಹತ್ತು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಅನಾಥಳೂ, ದೀನಳೂ ಆಗಿ ಹೀಗೆ ಮಹಾಚಿಂತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು. “ಸ್ತ್ರೀತ್ವವು ಸಕಲರಿಗೂ ತಿರಸ್ಕಾರ್ಯವಾದುದರಿಂದ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ತಬ್ಬಲಿಯಾದ ನಾನು ದಾಟಿ ಲಾಗದೆ ಈ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದ ದಡವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊಂದಲಿ. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ವರನಿಗೂ ದಾನಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೧೯-೨೧. ಪಿತೃಗಳಿಂದ ದಾನಮಾಡಲ್ಪಡದೆ ನಾನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಬೇರೆ ವರನನ್ನು ಹೇಗೆ ವರಿಸಲಿ, ಹಾಗೆ ವರಿಸಿದರೂ ಅವನು ಕುಲೀನನೂ, ಗುಣ ವಂತನೂ, ಶೀಲವಂತನೂ, ಸ್ವಾಧೀನನೂ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ! ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಸುಂದರಿಯಾದ ಅವಳನ್ನು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಯುವಕರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಅವಳು ಒಬ್ಬನಿಗೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನೀಯಲಿಲ್ಲ.

ಸಿತ್ತೋರುಸರತಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾತ್ಸಲ್ಯಂ ಚ ತಥಾವಿಧಂ |
 ನಿನಿಂದ ಬಹುಧಾತ್ಮಾನಂ ಸಂಸಾರಂ ಚ ನಿನಿಂದ ಹ || ೨೨ ||
 ಯಾಭ್ಯಾಮುತ್ಪಾದಿತಾ ಚಾಹಂ ಯಾಭ್ಯಾಂ ಚ ಪರಿಪಾಲಿತಾ |
 ಸಿತೌ ಕುತ್ರ ತೌ ಯಾತೌ ದೇಹಿನೋ ಧಿಗನಿತ್ಯತಾಂ || ೨೩ ||
 ಅಹೋ ದೇಹೇಃಸ್ಯಹೋಂಗಳತ್ಯಂ ಯಥಾ ಸಿತ್ತೋಃ ಪುರೋ ಮನು |
 ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಸಾ ಬಾಲಾ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಮಾನಸಾ || ೨೪ ||
 ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ದೃಢಂ ಕೃತ್ವಾ ತಪ ಉಗ್ರಂ ಚಚಾರ ಹ |
 ಉತ್ತರಾರ್ಕಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಸಮೀಪೇ ಸ್ಥಿರಮಾನಸಾ || ೨೫ ||
 ತಸ್ಯಾಂ ತಪಸ್ಯಮಾನಾನಾಮೇಕಾ ಛಾಪ್ತಗೀ ಲಘೀಯಸೀ |
 ತತ್ರ ಪ್ರತ್ಯಹಮಾಗತ್ಯ ತಿಸ್ಥೇತ್ತತ್ಪರತೋಽಚಲಾ || ೨೬ ||
 ತೃಣಪರ್ಣಾದಿಕಂ ಕಿಂಚಿತ್ಸಾಯಮಭ್ಯವಹ್ಯತ್ಯ ಸಾ |
 ತತ್ಕುಂಡಸೀತಪಾನೀಯಂ ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಸದನಂ ವ್ರಜೇತ್ || ೨೭ ||
 ತತ ಇತ್ಥಂ ವೃತ್ತೀತಾಸು ಪಂಚಷಾಸು ಸಮಾಸು ಚ |
 ಲೀಲಯಾ ವಿಚರನ್ನೇವ ತತ್ರ ದೇವ್ಯಾ ಸಹಾಗತಃ || ೨೮ ||
 ಸನ್ನಿಧಾವುತ್ತರಾರ್ಕಸ್ಯ ತಪಸ್ಯಂತೀಂ ಸುಲಕ್ಷಣಾಂ |
 ಸ್ಥಾನುನನ್ನಿಶ್ಚಲಾಂ ಸ್ಥಾನುರದ್ರಾಕ್ಷೀತ್ತಪಸಾ ಕೃತಾಂ || ೨೯ ||

೨೨. ಅವಳು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಮೃತಿಯನ್ನೂ, ಅಂತಹ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ, ನೋಡಿ ತನ್ನನ್ನೂ, ಸಂಸಾರವನ್ನೂ ಬದಲವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದಳು.

೨೩. “ನನ್ನ ಜನನಕ್ಕೆ ಕಾರಣರೂ, ಪಾಲಕರೂ ಆದ ಆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ! ಅಯ್ಯೋ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅನಿತ್ಯತೆಯು ನಿಂದ್ಯವಾದುದು.

೨೪-೨೫. ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ದೇಹಾಂಗಗಳಂತೆ ನನ್ನ ದೇಹಾಂಗಗಳೂ ಮುಂದೆ ನಾಶವಾಗುವುವು” ಎಂದು ಅವಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಳೂ, ದೃಢಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯುಳ್ಳವಳೂ ಆಗಿ ಉತ್ತರಾರ್ಕನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದಳು.

೨೬. ಅವಳು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಚಿಕ್ಕ ಆಡೊಂದು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವಳ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲಾಡದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೨೭. ಆದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಹುಲ್ಲು ಎಲೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಆ ಅರ್ಕಕುಂಡದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತು.

೨೮-೨೯. ಬಳಿಕ ಹೀಗೆ ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆಯಲು ಮಹೇಶ್ವರನು ದೇವಿಯೊಡನೆ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗಲಾ ಶಿವನು.

ತತೋ ಗಿರಿಜಯಾ ಶಂಭುವಿಜ್ಞಪ್ತಃ ಕರುಣಾತ್ಮನಾ |

ವರೇಣಾಽನುಗೃಹಾಣೇಮಾಂ ಬಂಧುಹೀನಾಂ ಸುಮಧ್ಯಮಾಂ || ೩೦ ||

ಶರ್ವಾಣೇಗಿರಮಾಕರ್ಣ್ಯ ತತಃ ಶರ್ವಃ ಕೃಪಾನಿಧಿಃ |

ಸಮಾಧಿವಿಾಲಿತಾಕ್ಷೀಂ ತಾಮುನಾಚ ವರದೋ ಹರಃ || ೩೧ ||

ಸುಲಕ್ಷ್ಮಣೇ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಸ್ಮಿ ವರಂ ವರಯ ಸುವ್ರತೇ |

ಚಿರಂ ಖಿನ್ನಾಽಸಿ ತಪಸಾ ಕಸ್ತೇಽಸ್ಮೀಹ ಮನೋರಥಃ || ೩೨ ||

ಸಾಽಪಿ ಶಂಭೋರ್ಗಿರಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮುಖಪೀಯೂಷವರ್ಷಿಣೀಂ |

ಮಹಾಸಂತಾಪಶಮನೀಂ ಲೋಚನೇ ಉದಮಿಾಲಯತ್ || ೩೩ ||

ತ್ಯಕ್ತಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಾನೀಕ್ಷ್ಯ ವರದಾನೋನ್ಮುಖಂ ಪುರಃ |

ದೇವೀಂ ಚ ವಾಮಭಾಗಸ್ಥಾಂ ಪ್ರಣನಾಮ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ || ೩೪ ||

ಕಿಂ ವೃಣೇ ಯಾವದಿತ್ಥಂ ಸಾ ಚಿಂತಯೇಚ್ಛಾ ರುಮಧ್ಯಮಾ |

ತಾನತ್ತಯಾ ನಿರೈಕ್ಷ್ಯ ವರಾಕೇ ಬರ್ಹರೀ ಪುರಃ || ೩೫ ||

ಅತ್ಯಾರ್ಥಂ ಜೀವಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ನೋ ನ ಜೀವತಿ ಮಾನವಃ |

ಪರಂ ಪರೋಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಯೋ ಜೀವತಿ ಸ ಜೀವತಿ || ೩೬ ||

ಉತ್ತರಾರ್ಕನ ಬಳಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವಳೂ, ಮೋಟುಮರದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲಳೂ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೃಶಳೂ ಆದ ಆ ಸುಲಕ್ಷ್ಮಣೆಯನ್ನು ಕಂಡನು.

೩೦. ತರುವಾಯ ಗಿರಿಜೆಯು “ಬಂಧುಗಳಿಲ್ಲದ ಸುಂದರಿಯಾದ ಇವಳಲ್ಲಿ ದಯೆಮಾಡಿ ವರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು” ಎಂದು ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು.

೩೧. ಬಳಿಕ ದಯಾಳುವೂ, ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆದ ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೩೨. “ಎಲಾ ಸುಲಕ್ಷ್ಮಣೆಯೆ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. ವರವನ್ನು ವರಿಸು. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬಹಳಕಾಲ ವೃಥೆಗೊಂಡಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟ ವಾವುದು?”

೩೩. ಅವಳು ಅಮೃತೋಪಮವೂ, ಅತಿಶಯ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದೂ ಆದ ಆ ಮಹೇಶನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಳು.

೩೪. ಅವಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ವರವನ್ನೀಯಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಶಿವನನ್ನೂ, ವಾಮಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇವಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕೈಮುಗಿದು ವಂದಿಸಿದಳು.

೩೫. ಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಸುಲಕ್ಷ್ಮಣೆಯು ಏನನ್ನು ವರಿಸಲೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ಮುಂದೆ ಆ ಆಡು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

೩೬. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ತನಗಾಗಿ ಜೀವಿಸುವುದಿಲ್ಲ? ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವಿಸುವವನೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಜೀವನವುಳ್ಳವನು.

ಅನಯಾ ಮತ್ತಪೋವೃತ್ತಿಸಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾ ಬಹ್ವನೇಹಸಂ ।
 ಅಸೇವ್ಯಹಂ ತದೇತಸ್ಯೈವರಯಾಮಿ ಜಗತ್ಪತಿಂ ॥ ೩೭ ॥
 ಪರಾನ್ಯತ್ಯ ಮನಸ್ಯೇತತ್ಪ್ರಾಹ ತ್ರ್ಯಕ್ಷಂ ಸುಲಕ್ಷಣಾ ।
 ಕೃಪಾನಿಧೇ ಮಹಾದೇವ ಯದಿ ದೇಯೋ ವರೋ ಮಮ ॥ ೩೮ ॥
 ಅಜಶಾನೀ ವರಾಕೈಷಾ ತರ್ಹಿ ಪ್ರಾಗನುಗೃಹ್ಯತಾಂ ।
 ವಕ್ತುಂ ಪಶುತ್ವಾನೋ ವೇತ್ತಿ ಕಂಚಿನ್ಮದ್ಭಕ್ತಿಪೇಶಲಾ ॥ ೩೯ ॥
 ಇತಿ ನಾಚಂ ನಿಶಮ್ಯೇಶಃ ಪರೋಪಕೃತಿಶಾಲಿನೀಂ ।
 ಸುಲಕ್ಷಣಾಯಾ ನಿತರಾಂ ತುತೋಷ ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಹಾ ॥ ೪೦ ॥
 ದೇವದೇವಸ್ತತಃ ಪ್ರಾಹ ದೇವಿ ಪಶ್ಯ ಗಿರೀಂದ್ರಜೇ ।
 ಸಾಧೂನಾಮಾದ್ಯಪಿ ಬುದ್ಧಿಃ ಪರೋಪಕರಣೋರ್ಜಿತಾ ॥ ೪೧ ॥
 ತೇ ಧನ್ಯಾಃ ಸರ್ವಲೋಕೇಷು ಸರ್ವಧರ್ಮಾಶ್ರಯಾಶ್ಚ ತೇ ।
 ಯತಂತೇ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಪರೋಪಕರಣಾಯ ಯೇ ॥ ೪೨ ॥
 ಸಂಚಯಾಃ ಸರ್ವವಸ್ತುನಾಂ ಚಿರಂ ತಿಷ್ಠಂತಿ ನೋ ಕ್ವಚಿತ್ ।
 ಸುಚಿರಂ ತಿಷ್ಠತೇ ಚೈಕಂ ಪರೋಪಕರಣಂ ಪ್ರಿಯೇ ॥ ೪೩ ॥

೩೭. “ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಈ ಆಡು ಅನೇಕ ದಿವಸಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೇಳುವೆನು.”

೩೮-೩೯. ಹೀಗೆ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು. “ದಯಾಳುವಾದ ಮಹಾದೇವನೆ! ನೀನು ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಮೊದಲು ದೀನನಾದ ಈ ಆಡಿನ ಮರಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಇದು ಪಶುವಾದುದರಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ.”

೪೦. ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವರ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಈಶ್ವರನು ಸುಲಕ್ಷಣೆಯ ಪರೋಪಕಾರದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದಗೊಂಡನು.

೪೧. ಬಳಿಕ ಅವನು ಇಂತೆಂದನು:—ಪಾರ್ವತಿಯೆ! ನೋಡು. ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಇಂತಹ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

೪೨. ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರೇ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧನ್ಯರು. ಅವರೇ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಾಶ್ರಯರು.

೪೩. ಪ್ರಿಯಕೆ! ಸಕಲ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಗಳೂ ಬಹುಕಾಲ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪರೋಪಕಾರವೊಂದೇ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವುದು.

ಧನ್ಯಾ ಸುಲಕ್ಷಣಾ ಚೈಷಾ ಯೋಗ್ಯಾಃ ಸುಗ್ರಹಕರ್ಮಣಿ ।
ಬ್ರೂಹಿ ದೇವಿ ವರೋ ದೇಯಃ ಕೋಃಸ್ಯೈ ಚ್ಯಾಗೈ ಚ ಕಃ ಪ್ರಿಯೇ ॥ ೪೪ ॥

ಶ್ರೀ ದೇವ್ಯುವಾಚ :-

ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿಕೃತಾಂ ಕರ್ತಃ ಸರ್ವಜ್ಞ ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಹನ್ ।
ಸುಲಕ್ಷಣಾ ಶುಭಾಚಾರಾ ಸಖೀ ಮೇಃಸ್ತು ಶುಭೋದ್ಯಮಾ ॥ ೪೫ ॥
ಯಥಾ ಜಯಾ ಚ ವಿಜಯಾ ಯಥಾ ಚೈವ ಜಯಂತಿಕಾ ।
ಶುಭಾನಂದಾ ಸುನಂದಾ ಚ ಕೌಮುದೀ ಚ ಯಥೋರ್ಮಿಲಾ ॥ ೪೬ ॥
ಯಥಾ ಚಂಪಕಮಾಲಾ ಚ ಯಥಾ ಮಲಯವಾಸಿನೀ ।
ಕರ್ಪೂರಲತಿಕಾ ಯದ್ವದ್ಗಂಧಧಾರಾ ಯಥಾ ಶುಭಾ ॥ ೪೭ ॥
ಅಶೋಕಾ ಚ ವಿಶೋಕಾ ಚ ಯಥಾ ಮಲಯಗಂಧಿನೀ ।
ಯಥಾ ಚಂದನನಿಶ್ವಾಸಾ ಯಥಾ ಮೃಗಮದೋತ್ತಮಾ ॥ ೪೮ ॥
ಯಥಾ ಚ ಕೋಕಿಲಾಃ ಸಾಲಾಪಾ ಯಥಾ ಮಧುರಭಾಷಿಣೀ ।
ಗದ್ಯಪದ್ಯನಿಧಿಯದ್ವದನುಕ್ತಜ್ಞಾ ಯಥಾ ಚ ಸಾ ॥ ೪೯ ॥
ದೃಗಂಚಲೇಂಗಿತಜ್ಞಾ ಚ ಯಥಾ ಕೃತಮನೋರಥಾ ।
ಗಾನಚಿತ್ತಹರಾ ಯದ್ವತ್ಪಥಾಃ ಸ್ವೇಷಾ ಸುಲಕ್ಷಣಾ ॥ ೫೦ ॥
ಅತಿಪ್ರಿಯಾ ಭವಿತ್ರೀ ಮೇ ಯದ್ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣೀ ।
ಅನೇನೈವ ಶರೀರೇಣ ದಿವ್ಯಾಃ ನಯವಭೂಷಣಾ ॥ ೫೧ ॥
ದಿವ್ಯಾಃಂಬರಾ ದಿವ್ಯಗಂಧಾ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಸಮನ್ವಿತಾ ।
ಸ ಮಯಾ ಮಾಂ ಸದೈವಾಃ ಸ್ತಾಂ ಚಂಚಜ್ಞಾನುರಥಾರಿಣೀ ॥ ೫೨ ॥

೪೪. ಈ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯು ಧನ್ಯಳು. ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯಳು. ದೇವಿ! ಇವಳಿಗೂ, ಈ ಆಡುಗೂ ಯಾವ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ, ಹೇಳು.”

೪೫-೫೨. ದೇವಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:- ಸಮಸ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಿಗೆ ಕರ್ತನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವರ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನೂ ಆದ ಓ ಪ್ರಿಯನೆ! ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನಳಾದ ಈ ಸುಲಕ್ಷಣೆಯು ಜಯಾ, ವಿಜಯಾ, ಜಯಂತಿಕಾ, ಶುಭಾನಂದಾ, ಸುನಂದಾ, ಕೌಮುದೀ, ಉರ್ಮಿಲಾ, ಚಂಪಕಮಾಲಾ, ಮಲಯವಾಸಿನೀ, ಕರ್ಪೂರಲತಿಕಾ, ಗಂಧಧಾರಾ, ಅಶೋಕಾ, ವಿಶೋಕಾ, ಮಲಯಗಂಧಿನೀ, ಚಂದನನಿಶ್ವಾಸಾ, ಮೃಗಮದೋತ್ತಮಾ, ಕೋಕಿಲಾಲಾಪಾ, ಮಧುರಭಾಷಿಣೀ, ಗದ್ಯಪದ್ಯನಿಧಿ, ಅನುಕ್ತಜ್ಞಾ, ದೃಗಂಚಲೇಂಗಿತಜ್ಞಾ, ಕೃತಮನೋರಥಾ, ಗಾನಚಿತ್ತಹರಾ-ಇವರಂತೆ ನನಗೆ ಸಖಿಯಾಗಿ ಇರಲಿ. ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾದ ಇವಳು ನನಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯಳಾಗುವಳು. ಇವಳು ಈ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರವುಳ್ಳವಳೂ, ದಿವ್ಯವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟವಳೂ,

ಏಷಾಃ ಪಿ ಕಾಶಿರಾಜಸ್ಯ ಕುಮಾರ್ಯಸ್ತಿಸ್ತು ಬರ್ಹರೀ ।
 ಅತ್ರೈವ ಭೋಗಾನ್ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಮುಕ್ತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯೈತ್ಯನುತ್ಪನ್ನಾಂ ॥ ೫೩ ॥
 ಅನಯಾ ತ್ವರ್ಕಕುಂಡೇಃ ಸ್ಥಿನ್ವಪ್ಯೇ ಮಾಸಿ ರನೇದಿರ್ನೇ ।
 ಸ್ನಾತಂ ತ್ವನುದಿತೇ ಸೂರ್ಯೇ ಶೀತಾದಕ್ಷು ಬ್ಧಚಿತ್ತಯಾ ॥ ೫೪ ॥
 ರಾಜಪುತ್ರೀ ತತಃ ಪುಣ್ಯಾದಸ್ತೇಷಾ ಶುಭಲೋಚನಾ ।
 ವರದಾನಪ್ರಭಾವೇಣ ತನ ನಿಶ್ಚೇತ್ಸರ ಪ್ರಭೋ ॥ ೫೫ ॥
 ಬರ್ಹರೀಕುಂಡಮಿತ್ಯಾಖ್ಯಾ ತ್ವರ್ಕಕುಂಡಸ್ಯ ಜಾಯತಾಂ ।
 ಏತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರತಿಮಾ ಪೂಜ್ಯಾ ಭವಿಷ್ಯತ್ಯತ್ರ ಮಾನವೈಃ ॥ ೫೬ ॥
 ಉತ್ತರಾರ್ಕಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಪುಷ್ಯೇ ಮಾಸಿ ರನೇದಿರ್ನೇ ।
 ಕಾರ್ಯಾ ಸಾಂವತ್ಸರೀ ಯಾತ್ರಾ ನರೈಃ ಕಾಶೀಫಲೇಪ್ಸುಭಿಃ ॥ ೫೭ ॥
 ಮೃಡಾನ್ಯಭಿಹಿತಂ ಸರ್ವಂ ಕೃತ್ವೈತದ್ವಿಶ್ವಗೋ ವಿಭುಃ ।
 ವಿಶ್ವನಾಥೋ ವಿನೇಶಾಃ ಫ ಪ್ರಾಸಾದಂ ಸ್ವನುತರ್ಕತಃ ॥ ೫೮ ॥
 ಸ್ತುಂದ ಉವಾಚ :-

ಲೋಲಾರ್ಕಸ್ಯ ಚ ನಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತರಾರ್ಕಸ್ಯ ಚ ದ್ವಿಜ ।
 ಕಥಿತಂ ತೇ ಮಹಾಭಾಗ ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಂ ನಿಶಾಮಯ ॥ ೫೯ ॥

ದಿವ್ಯಗಂಧ, ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೂ ಆಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿ ಚಾಮರವನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಿರಲಿ. ಈ ಆಡು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಶೀರಾಜನ ಕುಮಾರಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಲಿ. ಇದು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು.

೫೪. ಈ ಆಡು ಅರ್ಕಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಶೈತ್ಯದಿಂದ ಚಂಚಲಮನಸ್ಸುಳ್ಳದ್ದಾಗದೆ ಮಿಂದಿರುವುದು.

೫೫. ನಿಶ್ಚೇತ್ಸರ! ಆದುದರಿಂದ ಈ ಆಡು ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನ ವರಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ಸುಂದರಿಯಾದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾಗಲಿ.

೫೬. ಈ ಅರ್ಕಕುಂಡಕ್ಕೆ ಬರ್ಹರೀಕುಂಡವೆಂದು ಹೆಸರಾಗಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಮಾನವಪೂಜ್ಯವಾಗಲಿ.

೫೭. ಕಾಶೀಫಲವನ್ನು ಬಯಸುವ ಭಕ್ತರು ಪುಷ್ಯಮಾಸದ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ ಉತ್ತರಾರ್ಕನ ವಾರ್ಷಿಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

೫೮. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆದ ವಿಶ್ವನಾಥನು ಪಾರ್ವತಿಯು ನುಡಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

೫೯. ಸ್ತುಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ನಾನೀಗ ನಿನಗೆ ಲೋಲಾರ್ಕ,

ಶ್ರುತ್ವೈತತ್ಪುಣ್ಯಮಾಖ್ಯಾನಂ ಶುಭಂ ಲೋಕೋತ್ತರಾರ್ಕಯೋಃ |

ವ್ಯಾಧಿಭಿರ್ನಾಭಿಭೂಯೇತ ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯೇಣ ಬಾಧ್ಯತೇ || ೬೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಉತ್ತರಾರ್ಕವರ್ಣನಂ”
ನಾಮ ಸಪ್ತಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಉತ್ತರಾರ್ಕರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು.

೬೦. ಲೋಕಾರ್ಕ, ಉತ್ತರಾರ್ಕರ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಈ ಪುಣ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದವನು ರೋಗದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಉತ್ತರಾರ್ಕವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ನಲವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಭಾಷ್ಯಚತ್ವಾರಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಮಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನಂ

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಶೃಣುಷ್ವ ನೈತ್ರಾವರುಣೇ ದ್ವಾರವತ್ಯಾಂ ಯದೂದ್ವಹಃ |
ದಾನವಾನಾಂ ವಧಾರ್ಥಾಯ ಭುವೋ ಭಾರಾಪನುತ್ತಯೇ || ೧ ||
ಅವಿರಾಸೀತ್ಸ್ವಯಂ ಕೃಷ್ಣಃ ಕೃಷ್ಣವರ್ತಪ್ರತಾಪವಾನ್ |
ವಾಸುದೇವೋ ಜಗದ್ಧಾಮ ದೇವಕ್ಯಾಂ ವಸುದೇವತಃ || ೨ ||
ಸಾಶೀತಿಲಕ್ಷಂ ತಸ್ಯಾಸಸನ್ಮನಾರಾ ಅರ್ಕವರ್ಚಸಃ |
ಸ್ವರ್ಗೇಽಪಿ ತಾದೃಶಾ ಬಾಲಾಃ ಸುಶೀಲಾ ನ ಹಿ ಕುಂಭಜ || ೩ ||
ಅತೀವರೂಪಸಂಪನ್ನಾ ಅತೀವಸುಮಹಾಬಲಾಃ |
ಅತೀವ ಶಸ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾ ಅತೀವ ಶುಭಲಕ್ಷಣಾಃ || ೪ ||
ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾನಸಃ ಪುತ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ತಪಸಾಂ ನಿಧಿಃ |
ಕೃತನಲ್ಕಲಕೌಪೀನೋ ಧೃತಕೃಷ್ಣಾಜಿನಾಂಬರಃ || ೫ ||
ಗೃಹೀತಬ್ರಹ್ಮದಂಡಶ್ಚ ತ್ರಿವೃನ್ಮಂಜೀಸುಮೇಖಲಃ |
ಉರಃಸ್ಥಲಸ್ಥತುಲಸೀಮಾಲಯಾ ಸಮಲಂಕೃತಃ || ೬ ||

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಮಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನ

೧-೨. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಎಲೈ ಆಗಸ್ಯನೆ! ಕೇಳು. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳ ನಾರಾಯಣನು ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ದಾನವರ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಭೂಭಾರನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು.

೩. ಅವನಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಎಂಬತ್ತುಲಕ್ಷ ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ಸುಶೀಲರಾದ ಬಾಲಕರು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

೪. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರರೂ, ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಗಳೂ, ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನರಿತವರೂ, ಶುಭಲಕ್ಷಣರೂ ಆಗಿದ್ದರು.

೫-೬. ತರುವಾಯ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದೂ, ಸ್ವರ್ಗದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವುದೂ ಆದ ಆ ದ್ವಾರಕಾಪುರಿಯನ್ನು ನೋಡಲೋಸುಗ ಬ್ರಹ್ಮಮಾನಸವುತ್ರನೂ, ತಪಸ್ವಿಯೂ, ನಾರುಬಟ್ಟೆ, ಕೌಪೀನ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ, ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿದವನೂ, ಮೌಂಜಿಯುಳ್ಳವನೂ,

ಗೋಪೀಚಂದನನಿರ್ಯಾಸಲಸದಂಗವಿಲೇಪನಃ ।

ತಪಸಾ ಕೃಶಸರ್ವಾಂಗೋ ಮೂರ್ತೋ ಜ್ವಲನವಜ್ಜ್ವಲನ್ || ೭ ||

ಅಜಗಾಮಾಂಬರಚರೋ ನಾರದೋ ದ್ವಾರಕಾಂ ಪುರೀಂ ।

ವಿಶ್ವಕರ್ಮವಿನಿರ್ಮಾಣಾಂ ಚಿತಸ್ವರ್ಗಪುರೀಶ್ರಿಯಂ || ೮ ||

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಾರದಂ ಸರ್ವೇ ವಿನಮ್ರತರಕಂಧರಾಃ ।

ಪ್ರಬದ್ಧಮೂರ್ಧಾಂಜಲಯಃ ಪ್ರಣೇಮುರ್ವೃಷ್ಟಿ ನಂದನಾಃ || ೯ ||

ಸಾಂಬಃ ಸ್ವರೂಪಸೌಂದರ್ಯಗರ್ವಸರ್ವಸ್ವನೋಹಿತಃ ।

ನ ನನಾಮ ಮುನಿಂ ತತ್ರ ಹಸಂಸ್ತದ್ರೂಪಸಂಪದಂ || ೧೦ ||

ಸಾಂಬಸ್ಯ ತಮಭಿಪ್ರಾಯಂ ವಿಚ್ಛಾಯ ಸ ಮಹಾಮುನಿಃ ।

ವಿನೇಶ ಸುಮಹಾರವ್ಯಂ ನಾರದಃ ಕೃಷ್ಣ ಮಂದಿರಂ || ೧೧ ||

ಕೃಷ್ಣೋಽಥ ದೃಷ್ಟ್ವಾಽಂಗಚ್ಛಂತಂ ಪ್ರತ್ಯುದ್ಗಮ್ಯ ಚ ನಾರದಂ ।

ಮಧುಪರ್ಕೇಣ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಸನೇ ಚೋಪವೇಶಯತ್ || ೧೨ ||

ಕೃತ್ವಾ ಕಥಾ ವಿಚಿತ್ರಾರ್ಥಾಸ್ತತವಿಕಾಂತವರ್ತಿನಃ ।

ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಕರ್ಣೇಕಥಯನ್ನಾರದಃ ಸಾಂಬಚೇಷ್ಟಿತಂ || ೧೩ ||

ಅವಶ್ಯಂ ಕಿಂಚಿದತ್ರಾಸ್ತಿ ಯಶೋದಾನಂದವರ್ಧನ ।

ಪ್ರಾಯಶಸ್ತಸ್ಯ ಘಟಿತೇಸಂಭಾವ್ಯಂ ನಾಥನಾ ಸ್ತ್ರಿಯಾಂ || ೧೪ ||

ಎದೆಯಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರಗೊಂಡವನೂ, ಗೋಪೀಚಂದನ ಲಿಪ್ತನೂ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೃಶವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೂ, ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುವವನೂ ಆದ ನಾರದನು ಬಂದನು.

೯. ಯಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ನಾರದನನ್ನು ಕಂಡು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ವಂದಿಸಿದರು.

೧೦. ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಅಹಂಕಾರಗೊಂಡ ಸಾಂಬನು ಮಾತ್ರ ಆ ಮುನಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ನಗುತ್ತ ಅವನಿಗೆ ವಂದಿಸಲಿಲ್ಲ.

೧೧. ನಾರದಮಹಾಮುನಿಯು ಸಾಂಬನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನರಿತು ಅತಿ ರಮ್ಯವಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

೧೨. ಬರುತ್ತಿರುವ ನಾರದನನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು ಅವನನ್ನು ಎದುರು ಗೊಂಡು ಮಧುಪರ್ಕದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ತನ್ನ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು.

೧೩. ಆ ನಾರದನು ನಾನಾಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ರಹಸ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಬನ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

೧೪. “ಯಶೋದೇಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೆ! ಈ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಷಯವಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅದು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅದು ಅಸಂಭಾವ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ.

ಯೂನಾಂ ತ್ರಿಭುವನಸ್ಥಾನಾಂ ಸಾಂಬೋಧೀನ ಸುರೂಪವಾನ್ |
 ಸ್ವಭಾವಚಂಚಲಾಕ್ಷೀಣಾಂ ಚೇತೋವೃತ್ತಿಃ ಸುಚಂಚಲಾ || ೧೫ ||
 ಅಪೇಕ್ಷಂತೇ ನ ಮುಗ್ಧಾಕ್ಷ್ಯಃ ಕುಲಂ ಶೀಲಂ ಶ್ರುತಂ ಧನಂ |
 ರೂಪಮೇವ ಸಮೀಕ್ಷಂತೇ ವಿಷಮೇಷು ವಿನೋಹಿತಾಃ || ೧೬ ||
 ಅಥವಾ ವಿದಿತಂ ನೋ ತೇ ಬಲ್ಲವೀನಾಂ ವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ |
 ವಿನಾಷೌ ನಾಯಿಕಾಃ ಕೃಷ್ಣ ಕಾನುಯಂತೇಬಲಾ ಹ್ಯಮುಂ || ೧೭ ||
 ವಾಮಭೃವಾಂ ಸ್ವಭಾವಾಚ್ಚ ನಾರದಸ್ಯ ಚ ವಾಕ್ಯತಃ |
 ವಿಜ್ಞಾತಾಃಖಿಲವೃತ್ತಾಂತಸ್ತಥ್ಯಂ ಕೃಷ್ಣೋಽಪ್ಯಮನ್ಯತ || ೧೮ ||
 ತಾನದ್ಧೈರ್ಯಂ ಚಲಾಕ್ಷೀಣಾಂ ತಾನಚ್ಛೇತೋವಿನೇಕಿತಾ |
 ಯಾವನ್ನಾರ್ಥೀ ವಿವಿಕ್ತಸ್ಥೋ ವಿವಿಕ್ತೇರ್ಥಿನಿ ನಾನ್ಯಥಾ || ೧೯ ||
 ಇತ್ಥಂ ವಿನೇಚಯಂಶ್ಚಿತ್ತೇ ಕೃಷ್ಣಃ ಕೋಪನದೀರಯಂ |
 ವಿನೇಕಸೇತುನಾಸ್ತಭ್ಯ ನಾರದಂ ಪ್ರಾಹಿಣೋತ್ಸುಧೀಃ || ೨೦ ||
 ಸಾಂಬಸ್ಯ ನೈಕೃತಂ ಕಿಂಚಿತ್ಕೃಚಿತ್ಪ್ರಜ್ಞೋ ನ ನೈಕ್ಷತ |
 ಗತೇ ದೇವಮುನೌ ತಸ್ಮಿನ್ನೀಕ್ಷಮಾಣೋಽಪ್ಯಹರ್ನಿಶಂ || ೨೧ ||
 ಕಿಯತ್ಸಪಿ ಗತೇ ಕಾಲೇ ಪುನರಪ್ಯಾಯಯೌ ಮುನಿಃ |
 ಮಧ್ಯೇ ಲೀಲಾವತೀನಾಂ ಚ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕೃಷ್ಣ ಮನಸ್ಥಿತಂ || ೨೨ ||

೧೫. ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಯುವಕರಲ್ಲಿ ಸಾಂಬನು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರನು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವಾದುದು.

೧೬. ಕಾಮಾಂಧರಾದ ಕಾಮಿನಿಯರು ಕುಲ, ಶೀಲ, ವಿದ್ಯೆ, ಧನಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ನೋಡುವುದು ರೂಪವೊಂದನ್ನೇ.

೧೭. ನಿನಗೆ ಗೋಪಿಯರ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣ ! ಅಷ್ಟಮಹಿಷಿಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಗೋಪಾಂಗನೆಯರು ಈ ಸಾಂಬನನ್ನು ಕಾಮಿಸುವರು.”

೧೮. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೂ, ಈ ನಾರದನ ಮಾತಿಂದಲೂ ಸಕಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನರಿತವನಾದರೂ ಆ ಕೃಷ್ಣನು ಆ ಮಾತನ್ನು ನಿಜವೆಂದೇ ನಂಬಿದನು.

೧೯. “ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮುಕನು ಸಿಕ್ಕುವವರೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವಿವೇಕಗಳಿರುವುವು.”

೨೦. ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕೋಪವೆಂಬ ನದೀವೇಗವನ್ನು ವಿನೇಕವೆಂಬ ಸೇತುವಿನಿಂದ ತಡೆದು ನಾರದನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು.

೨೧. ನಾರದಮುನಿಯು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣನು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾಂಬನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಕಾರವನ್ನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

೨೨. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವಾದಮೇಲೆ ಆ ನಾರದನು ವಿಲಾಸಿನಿಯರ ನಡುವೆ ಕೃಷ್ಣ ನಿರುವದನ್ನು ತಿಳಿದು ಮರಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

ಬಹಿಃಕ್ರೇಡಂತಮಾಹೂಯ ಸಾಂಬನಿತ್ಯಾಹ ನಾರದಃ |
 ಯಾಹಿ ಕೃಷ್ಣಾಂತಿಕಂ ತೂರ್ಣಂ ಕಥಯಾಃಗಮನಂ ನುನು || ೨೩ ||
 ಸಾಂಬೋಃಪಿ ಯಾಮಿ ನೋ ಯಾಮಿ ಕ್ಷಣನಿತ್ಯಮಚಿಂತಯತ್ |
 ಕಥಂ ರಹಃಸ್ಥಂ ಪಿತರಂ ಯಾಮಿ ಸ್ತ್ರೀಣಸಖಂ ಪ್ರತಿ || ೨೪ ||
 ನಯಾಮಿ ಚ ಕಥಂ ವಾಕ್ಯಾದಸ್ಯಾಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಃ |
 ಜ್ವಲದಂಗಾರಸಂಕಾಶಸ್ಪುರತ್ಪರ್ವಾಂಗತೇಜಸಃ || ೨೫ ||
 ಪ್ರಣನುತ್ಸು ಕುಮಾರೇಷು ವ್ರೀಡಿತೋಽಯಂ ಮಯೈಕದಾ |
 ಇದಾನೀಮಪಿ ನೋ ಯಾಯಾಮಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಾನ್ಮಹಾಮುನೇಃ || ೨೬ ||
 ಅತ್ಯಾಹಿತಂ ತದಸ್ತ್ರೀಹ ತದಾಗೋದ್ವಯದರ್ಶನಾತ್ |
 ಪಿತುಃ ಕೋಪೋಽಪಿ ಸುಶ್ಲಾಘ್ಯೋ ಮಯಿ ನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ತು ||
 ಬ್ರಹ್ಮಕೋಪಾಃಗ್ನಿನಿರ್ದಗ್ಧಾಃ ಪರೋ ಹಂತಿ ನ ಜಾತುಚಿತ್ |
 ಅಪರಾಗ್ನಿನಿರ್ದಗ್ಧಾ ರೋಹಂತೇ ದಾನದಗ್ಧವತ್ || ೨೮ ||
 ಇತಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಕ್ಷಣಂ ಸಾಂಬೋಽವಿಶದಂತಃಪುರಂ ಪಿತುಃ |
 ಮಧ್ಯೇ ಸ್ತ್ರೀಣಸಭಂ ಕೃಷ್ಣಂ ಯಾವಜ್ಜಾಂಬವತೀಸುತಃ || ೨೯ ||

೨೩. ಅವನು ಹೊರಗೆ ಆಡುತ್ತಿರುವ ಸಾಂಬನನ್ನು ಕರೆದು “ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಾನು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸೆ”ಂದನು.

೨೪. ಸಾಂಬನೂ ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದನು. “ತಂದೆಯೆಡೆಗೆ ಹೋಗಲೆ? ಬೇಡವೆ? ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಡುವೆ ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಿ?

೨೫. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕೆಂಡದಂತೆ ಸರ್ವಾಂಗ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇವನ ಮಾತಿನಂತೆ ಹೋಗದಿರಲೆಂತು?

೨೬-೨೭. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಇವನನ್ನು ಗೋಪಕುಮಾರರು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರಲು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಈಗಲೂ ಈ ಮಹಾಮುನಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಟುಂಗುಗುವ ಎರಡು ತಪ್ಪುಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಅನಿಷ್ಟವುಂಟಾಗುವುದು. ನನಗೆ ತಂದೆಯ ಕೋಪವೇ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕೋಪವು ಕೋಪವಲ್ಲ.

೨೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕೋಪದಿಂದ ಕೆಟ್ಟವರು, ಮತ್ತೆ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಗ್ಧರಾದವರು ವನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟ ವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ ಮರಳಿ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೈದುವರು.”

೨೯-೩೦. ಸಾಂಬನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಿ ತಂದೆಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಜಾಂಬವತೀಪುತ್ರನಾದ ಸಾಂಬನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ

ದೂರಾತ್ಮಣಮ್ನಿ ವಿಜ್ಞಪ್ತಿಂ ಸ ಚಕಾರ ಸಶಂಕಿತಃ |
 ತಾವತ್ತಮನ್ಯಗಚ್ಛಚ್ಛ ನಾರದಃ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಯೇ || ೩೦ ||
 ಸ ಸಂಭ್ರಮೋಽಥ ಕೃಷ್ಣೋಽಪಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಾಂಬಂ ಚ ನಾರದಂ |
 ಸಮುತ್ತಸ್ಥೌ ಪರಿದಧತ್ಪಿತೃಕೌಶೇಯಮಂಬರಂ || ೩೧ ||
 ಉತ್ಥಿತೇ ದೇವಕೀಸೂನೌ ತಾಃ ಸರ್ವಾ' ಅಪಿ ಗೋಪಿಕಾಃ |
 ವಿಲಜ್ಜಿತಾಃ ಸಮುತ್ತಸ್ಥೌ ಗೃಹ್ಣಂತ್ಯಃ ಸ್ವಂಸ್ವಮಂಬರಂ || ೩೨ ||
 ಮಹಾರ್ಹಶಯನೀಯೇ ತಂ ಹಸ್ತೇ ಧೃತ್ವಾ ಮಹಾಮುನಿಂ |
 ಸಮುಪಾನೇಶಯತ್ಪುಷ್ಪಃ ಸಾಂಬಶ್ಚ ಕ್ರೀಡಿತುಂ ಯಯೌ || ೩೩ ||
 ತಾಸಾಂ ಸ್ವಲಿತಮಾಲೋಕ್ಯ ತಿಷ್ಠಂತೀನಾಂ ಪುರೋ ಮುನಿಃ |
 ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾದ್ರವೀಭೂತವರಾಂಗಾನಾಂ ಜಗೌ ಹರಿಂ || ೩೪ ||
 ಪಶ್ಯ ಪಶ್ಯ ಮಹಾಬುದ್ಧೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜಾಂಬವತೀಸುತಂ |
 ಇಮಾಃ ಸ್ವಲಿತಮಾಪನ್ನಾಸ್ತದ್ರೂಪಕೃಬ್ಧಚೇತಸಃ || ೩೫ ||
 ಕೃಷ್ಣೋಽಪಿ ಸಾಂಬಮಾಹೂಯ ಸಹ ಸೈವಾಶಪತ್ನುತಂ |
 ಸರ್ವಾ ಜಾಂಬವತೀತುಲ್ಯಾಃ ಪಶ್ಯಂತಮಪಿ ದುರ್ವಿಧೇಃ || ೩೬ ||

ಇರುವ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನಂದಿಸಿ ಕಳವಳದಿಂದ ಬಿನ್ನೈಸುವವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾರದನೂ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಆ ಸಾಂಬನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು.

೩೦. ಬಳಿಕ ಕೃಷ್ಣನು ಸಾಂಬ ನಾರದರನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೇದ್ದನು.

೩೧. ಕೃಷ್ಣನು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲು ಸಕಲ ಗೋಪಿಯರೂ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮೇಲಕ್ಕೇದ್ದರು.

೩೨. ಕೃಷ್ಣನು ಆ ನಾರದಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಸಾಂಬನು ಆಡಲು ಹೊರಟುಹೋದನು.

೩೩. ಮುನಿಯು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆಯಿಂದ ದ್ರವಗೊಂಡ ವರಾಂಗಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಆ ಗೋಪಿಯರ ಸ್ವಾಲಿತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೩೪. “ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಓ ಕೃಷ್ಣ ! ನೋಡು, ನೋಡು. ಈ ಗೋಪಿಯರು ಸಾಂಬನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ರೂಪದಿಂದ ಚಂಚಲಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸ್ವಾಲಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು.”

೩೫. ಕೃಷ್ಣನೂ ಸಾಂಬನನ್ನು ಕರೆದು, ಎಲ್ಲಾ ಗೋಪಿಯರನ್ನು ತಾಯಿಯಾದ ಜಾಂಬವತಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಅವನನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಶಪಿಸಿದನು.

ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರದ್ರೂಪಮಾಲೋಕ್ಯ ಗೋಪಾಲೈಃ ಸ್ವಲಿತಾ ಇಮಾಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಕೃಷ್ಣೀಭವ ಕ್ಷಿಪ್ರಮುಕಾಂಡಾಗಮನೇನಚ || ೩೭ ||
ವೇಪಮಾನೋ ಮಹಾನ್ಯಾಧಿಭಯಾತ್ಸಾಂಜೋಽಪಿ ದಾರುಣಾತ್ |
ಕೃಷ್ಣಂ ಪ್ರಸಾದಯಾಮಾಸ ಬಹುಶಃ ಪಾಪಶಾಂತಯೇ || ೩೮ ||
ಕೃಷ್ಣೋಽಪ್ಯನೇನ ಸಂಜಾನನ್ಯಾಂಭಂ ಸ್ವಸುತಮಾರಸಂ |
ಅಬ್ರವೀತ್ಕೃಷ್ಣನೋಕ್ತ್ವಾಯ ವ್ರಜ ವೈಶ್ವೇಶ್ವರೀಂ ಪುರೀಂ || ೩೯ ||
ತತ್ರ ಬ್ರಧ್ನಂ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಮವಾಪ್ಯಸಿ |
ಮಹೈನಸಾಂ ಕ್ಷಯೋಽನ್ಯತ್ರ ನಾಸ್ತಿ ವಾರಾಣಸೀಂ ವಿನಾ || ೪೦ ||
ಯತ್ರ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಯತ್ರ ಸ್ವರ್ಗಾಪಗಾ ಚ ಸಾ |
ಯೇಷಾಂ ಮಹೈನಸಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುನಿಭಿರ್ನೈವ ನಿಷ್ಕೃತಿಃ |
ತೇಷಾಂ ವಿಶುದ್ಧಿರಸ್ಯೇವ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಾರಾಣಸೀಂ ಪುರೀಂ || ೪೧ ||
ನ ಕೇವಲಂ ಹಿ ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ವಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ವಿಮುಚ್ಯತೇ |
ಪ್ರಾಕೃತೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಮುಚ್ಯತೇ ಶಂಕರಾಜ್ಞಯಾ || ೪೨ ||
ಪುರಾ ಪುರಾರಿಣಾ ಸೃಷ್ಟಮವಿಮುಕ್ತಂ ವಿಮುಕ್ತಯೇ |
ಸರ್ವೇಷಾಂನೇವ ಜಂತೂನಾಂ ಕೃಪಯಾಂತೇ ತನುತ್ಯಜಾಂ || ೪೩ ||

೩೭. “ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಈ ಗೋಪಿಯರು ಸ್ವಲಿತರಾದುದರಿಂದಲೂ, ನೀನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದಲೂ ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ಕುಷ್ಠರೋಗವುಳ್ಳವನಾಗು.”

೩೮. ಸಾಂಬನು ದಾರುಣವಾದ ಆ ಮಹಾರೋಗದ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ ಪಾಪಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು.

೩೯. ಕೃಷ್ಣನೂ ತನ್ನ ಔರಸಪುತ್ರನಾದ ಸಾಂಬನು ಪಾಪವಿಲ್ಲದವನೆಂದಿತ್ತು ಹೀಗೆಂದನು. “ನೀನು ಕುಷ್ಠರೋಗದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಶಿಗೆ ತೆರಳು.

೪೦. ಅಲ್ಲಿ ನೀನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೆ ಮೊದಲಿನಂತಾಗುವೆ. ಕಾಶಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೪೧. ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಅಮರಗಂಗೆಯೂ ಇರುವರು. ಯಾವ ಮಹಾಪಾತಕಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುವರೋ, ಅವರೂ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶುದ್ಧರಾಗುವರು.

೪೨. ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶಂಕರನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಅವನು ಪ್ರಾಕೃತಪಾಪದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೪೩. ಹಿಂದೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಸಕಲ ಜಂತುಗಳ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ದಯೆಯಿಂದ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿರುವನು.

ತತ್ತಾನಂದವನೇ ಶಂಭೋಸ್ತವ ಶಾಪನಿರಾಕೃತಿಃ |

ಸಾಂಬ ತತ್ತೇರಿತಂ ಯಾಹಿ ನಾನ್ಯಥಾ ಶಾಪನಿರ್ವೃತಿಃ || ೪೪ ||

ತತಃ ಕೃಷ್ಣಂ ಸಮಾಪೃಚ್ಛ್ಯ ಕರ್ಮನಿರ್ಮುಕ್ತಚೇಷ್ಟಿತಃ |

ನಾರದಃ ಕೃತಕೃತ್ಯಃ ಸನ್ಯಯಾವಾಕಾಶವರ್ತನಾ || ೪೫ ||

ಸಾಂಬೋ ವಾರಾಣಸೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸಮಾರಾಧ್ಯಾಂಶುಮಾಲಿನಂ |

ಕುಂಡಂ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ಯತಃ ಕೃತ್ವಾ ನಿಜಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಮಾಪ್ತವಾನ್ || ೪೬ ||

ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಸ್ತದಾರಭ್ಯ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಹರೋ ರವಿಃ |

ದದಾತಿ ಸರ್ವಭಕ್ತೇಭ್ಯೋಽನಾನುಯಾಃ ಸರ್ವಸಂಪದಃ || ೪೭ ||

ಸಾಂಬಕುಂಡೇ ನರಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ರವಿವಾರೇರುಣೋದಯೇ |

ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಂ ಚ ಸಂಪೂಜ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಭಿರ್ನಾಭಿಭೂಯತೇ || ೪೮ ||

ನ ಸ್ತ್ರೀ ವೈಧವ್ಯಮಾಪ್ನೋತಿ ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಸ್ಯ ಸೇವನಾತ್ |

ವಂಧ್ಯಾ ಪುತ್ರಂ ಸ್ತಸೂಯೇತ ಶುದ್ಧರೂಪಸಮನ್ವಿತಂ || ೪೯ ||

ಶುಕ್ಲಾಯಾಂ ದ್ವಿಜ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ರವೇರ್ದಿನೇ |

ಮಹಾಪರ್ವ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ರವಿಪರ್ವಸಮಂ ಶುಭಂ || ೫೦ ||

೪೪. ಸಾಂಬ! ಆ ಆನಂದವನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಶಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು. ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ನಿನ್ನ ಶಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

೪೫. ಬಳಿಕ ಕರ್ಮಬಂಧನರಹಿತನಾದ ನಾರದನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೪೬. ಸಾಂಬನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಕುಂಡವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಶುದ್ಧಶರೀರವುಳ್ಳವನಾದನು.

೪೭. ಸಕಲ ವ್ಯಾಧಿಶಾಶಕನಾದ ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯನು ಅದು ಮೊದಲೊಂದು ಸಕಲ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವನು.

೪೮. ಮನುಷ್ಯನು ಆದಿತ್ಯನಾರ ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಂಬಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ವ್ಯಾಧಿಹೀನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೪೯. ಈ ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಹೆಂಗಸು ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂಜೆಯೂ ಶುದ್ಧರೂಪವುಳ್ಳ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸುವಳು.

೫೦. ಎಲೈ ಆಗಸ್ಟನೆ! ಮಾಘಶುಕ್ಲಸಪ್ತಮೀ ಭಾನುವಾರವು ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಹಾಪರ್ವವೆನ್ನಿಸುವುದು.

ಮಹಾರೋಗಾತ್ಪಮುಚ್ಯೇತ ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾಽರುಣೋದಯೇ |
 ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಂ ಪ್ರಪೂಜ್ಯಾಽಪಿ ಧರ್ಮಮುಕ್ತಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೫೧ ||
 ಸನ್ನಿಹತ್ಯಾಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ರಾಹುದರ್ಶನೇ |
 ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ರವಿಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಮಾಘೇ ಕಾಶ್ಯಾಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೨ ||
 ಮಥಾ ಮಾಸಿ ರವೇರ್ವಾರೇ ಯಾತ್ರಾ ಸಾಂವತ್ಸರೀ ಭವೇತ್ |
 ಅಶೋಕೈಸ್ತತ್ರ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಕುಂಡೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ || ೫೩ ||
 ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಂ ನರೋ ಜಾತು ನಶೋಕ್ಯೈರಭಿಭೂಯತೇ |
 ಸಂವತ್ಸರಕೃತಾತ್ಪಾಪಾದ್ವಹಿರ್ಭವತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ || ೫೪ ||
 ವಿಶ್ವೇಶಾತ್ಪಶ್ಚಿಮಾಶಾಯಾಂ ಸಾಂಬೇನಾತ್ರ ಮಹಾತ್ಮನಾ |
 ಸಮ್ಯಗಾರಾಧಿತಾ ಮೂರ್ತಿರಾದಿತ್ಯಸ್ಯ ಶುಭಪ್ರದಾ || ೫೫ ||
 ಇಯಂ ಭವಿಷ್ಯಾ ತನ್ಮೂರ್ತಿರಗಸ್ತೇ ತ್ವತ್ಪುರೋಕಥಿ |
 ತಾನುಚ್ಯ ನಮಸ್ಕತ್ಯ ಕೃತ್ವಾಽಷ್ಟೌ ಚ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಃ |
 ನರೋ ಭವತಿ ನಿಷ್ಪಾಪಃ ಕಾಶೀವಾಸಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೫೬ ||
 ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕಥಿತಂ ತೇ ಮಹಾಮತೇ |
 ಯಚ್ಛ್ರುತ್ವಾಽಪಿ ನರೋ ಜಾತು ಯಮಲೋಕಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ || ೫೭ ||

೫೧. ಅಲ್ಲಿ ಅರುಣೋದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ದವನು ಮಹಾರೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಅಕ್ಷಯಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೫೨. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಹುಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯವು ಮಾಘಮಾಸದ ಸಪ್ತಮಿ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ ದೊರೆಯುವುದು.

೫೩-೫೪. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ ಅಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಆಶೋಕ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ದುಃಖಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವನ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪಾಪವು ನಿಗುವುದು.

೫೫. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸಾಂಬನು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಶುಭವನ್ನು ನೀಡುವ ಆದಿತ್ಯನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರುವನು.

೫೬. ಅಯ್ಯಾ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ಹೀಗೆ ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯನ ಈ ಮೂರ್ತಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಎಂಟು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನು ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ ಕಾಶೀವಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

೫೭. ಎಲೈ ಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ನಿನಗೆ ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾನವನು ಒಂದು ಸಾರಿಯೂ ಯಮಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದಾನೀಂ ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತೇಽನಘಃ |
ತಥಾ ದ್ರೌಪದ ಆದಿತ್ಯಃ ಸಂಸೇವ್ಯೋ ಭಕ್ತಸಿದ್ಧಿಃ

|| ೫೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಮಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನಂ”
ನಾಮಾಷ್ಟಚತ್ವಾರಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೫೮. ಈಗ ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿ
ಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಆ ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ಸಾಂಬಾದಿತ್ಯಮಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ”ವೆಂಬ
ನಲವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ೨೩ ॥

ಅಭ್ಯುಕ್ತೋನಸಂಚಾಶತ್ತ್ವೋಧ್ಯಾಯಃ

ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯನುಯೋಜಾದಿತ್ಯವರ್ಣನಂ

ಸೂತ ಉವಾಚ :-

ಪಾರಾಶರ್ಯಮುನೇ ವ್ಯಾಸ ಕುಮಾರಃ ಕುಂಭಜನ್ಮನೇ ।

ಯದಾಸವದತ್ಕಥಾನೇತಾಂ ತದಾ ಕ್ವ ದ್ರುಪದಾತ್ಮಜಾ

॥ ೧ ॥

ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ :-

ಪುರಾಣಸಂಹಿತಾಂ ಸೂತ ಬ್ರೂತೇ ತ್ರೈಕಾಲಿಕೇಂ ಕಥಾಂ ।

ಸಂದೇಹೋ ನಾಸ್ತ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಯತಸ್ತದ್ಗೋಚರೋಽಪಿಲಂ

॥ ೨ ॥

ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ಅಕರ್ಣಯ ಮುನೇ ಪೂರ್ವಂ ಪಂಚವಕ್ತ್ರೋ ಹರಃ ಸ್ವಯಂ ।

ವೃಥಿವ್ಯಾಂ ಪಂಚಧಾ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರಾದುರಾಸೀಜ್ಜಗದ್ಧಿತಃ

॥ ೩ ॥

ಉನ್ಯಾಸಿ ಚ ಜಗದ್ಧಾತ್ರೀ ದ್ರುಪದಸ್ಯ ಮಹೀಭುಜಃ ।

ಯಜತೋ ವಹ್ನಿಕುಂಡಾಚ್ಚ ಪ್ರಾದುಶ್ಚಕ್ರೇತಿಸುಂದರೀ

॥ ೪ ॥

ಪಂಚಾಸಿ ಪಾಂಡುತನಯಾಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವದ್ರವಪುರ್ಧರಾಃ ।

ಅವತೇರುರಿಹ ಸ್ವರ್ಗಾದ್ವಪ್ಪಸಂಹಾರಕಾರಕಾಃ

॥ ೫ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯನುಯೋಜಾದಿತ್ಯವರ್ಣನಂ

೧. ಸೂತನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಪರಾಶರಸುತನಾದ ಎಲೈ ವ್ಯಾಸನೆ! ಸ್ಕಂದನು ಅಗಸ್ತ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ದ್ರುಪದತನಯಳಾದ ದ್ರೌಪದಿಯು ಎಲ್ಲಿದ್ದಳು?

೨. ವ್ಯಾಸನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಸೂತ! ಪುರಾಣವು ತ್ರಿಕಾಲಗಳ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಹೇಳುವುದು. ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯಗಳೂ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗುವವು.

೩. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಮುನಿಯೆ! ಕೇಳು. ಹಿಂದೆ ಪಂಚ ಮುಖನೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಿತವನ್ನಂಟುಮಾಡುವವನೂ ಆದ ಶಿವನು ಐದು ಬಗೆ ಯಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನು.

೪. ಜಗನ್ಮಾತೆಯಾದ ಉಮೆಯೂ ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದ್ರುಪದರಾಜನ ವಹ್ನಿಕುಂಡದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದಳು.

೫. ಭಯಂಕರ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಐದು ಮಂದಿ ಪಾಂಡವರು ದುಷ್ಕ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದುಬಂದರು.

ನಾರಾಯಣೋಽಪಿ ಕೃಷ್ಣತ್ವಂ ಸ್ವಾಪ್ಯ ತತ್ಸಾಹಚರ್ಯಕೃತ್	
ಉದ್ವೃತ್ತವೃತ್ತಶಮನಃ ಸದ್ವೃತ್ತಸ್ಥಿತಿಕಾರಕಃ	೬
ಪ್ರತಪಂತಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತೇ ಸಾರ್ಥಾಶ್ಚೇರುಃ ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್	
ಉದಯಾನ್ಮದಯೌ ತಸ್ಮಿನ್ನಂಸದಾಂ ವಿಪದಾಮಪಿ	೭
ಕದಾಚಿತ್ತೇ ಮಹಾವೀರಾ ಭ್ರಾತೃವ್ಯಪ್ರತಿಪಾದಿತಾಂ	
ವಿಪತ್ತಿನಾಪ್ಯ ನುಹತೀಂ ಬಭೂವುಃ ಕಾನನೌಕಸಃ	೮
ಸಾಂಚಾಲ್ಯಪಿ ಚ ತತ್ಪತ್ನೀ ಪತಿಯಸನತಾಸಿತಾ	
ಧರ್ಮಜ್ಞಾ ಸ್ವಾಪ್ಯ ತನ್ವಂಗೀ ಬ್ರಧ್ನಮಾರಾಧಯದ್ಭೃಶಂ	೯
ಆರಾಧಿತೋಽಥ ಸವಿತಾ ತಯಾ ದ್ರುಪದಕನ್ಯಯಾ	
ಸದರ್ವೀಂ ಸಪಿಧಾನಾಂ ಚ ಸ್ಥಾಪಿಕಾಮುಕ್ತಯಾಂ ದದೌ	೧೦
ಉನಾಚ ಚ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ಭಾಸ್ಕರೋ ದ್ರುಪದಾತ್ಮಜಾಂ	
ಆರಾಧಯಂತೀಂ ಭಾವೇನ ಸರ್ವತ್ರ ಶುಚಿಮಾನಸಾಂ	೧೧
ಸ್ಥಾಲ್ಯೈತಯಾ ಮಹಾಭಾಗೇ ಯಾವಂತೋಽನ್ಯಾರ್ಥಿನೋ ಜನಾಃ	
ತಾವಂತಸ್ತುಪ್ತಮಾಸ್ಪ್ಯಂತಿ ಯಾವಂಚ್ಚ ತ್ವಂ ನ ಭೋಕ್ಷ್ಯಸೇ	೧೨
ಭುಕ್ತಾಯಾಂ ತ್ವಯಿ ರಿಕ್ತೈಷಾ ಪೂರ್ಣಭಕ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ	
ರಸವದ್ವ್ಯಂಜನನಿಧಿರಿಚ್ಛಾಭಕ್ತ್ಯಪ್ರದಾಯಿನೀ	೧೩

೬. ನಾರಾಯಣನೂ ಕೃಷ್ಣನ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವವನೂ, ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನೂ, ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನೂ ಆದನು.

೭. ಪಾಂಡವರು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ಆಪತ್ತುಗಳ ವೃದ್ಧಿ ಕ್ಷಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರು.

೮. ಒಂದಾನೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವೀರರಾದ ಆ ಪಾಂಡವರು ದಾಯಾದಿಗಳು ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದರು.

೯. ಧರ್ಮವನ್ನರಿತ ಅವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯು ಪತಿಗಳ ಆ ವ್ಯಸನದಿಂದ ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅತಿಶಯನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದಳು.

೧೦-೧೧. ಅವಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೂರ್ಯನು ಆ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ಮುಚ್ಚಳದಿಂದಲೂ, ಸೊಟಿನಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾದ ಅಕ್ಷಯಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ವರನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಆ ಭಾಸ್ಕರನು ಆ ಬಳಿಕ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸುಳಾದ ಆ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

೧೨. “ಎಲಾ ಭಾಗ್ಯವಂತಳೆ! ನೀನು ಭೋಜನಮಾಡದಿರುವವರಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಪಾತ್ರಾನ್ನದಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗುವರು.

೧೩. ನೀನು ಭೋಜನಮಾಡದಮೇಲೆ ಬರಿದಾಗುವ ಈ ಪಾತ್ರೆಯು ಮತ್ತೆ

ಇತ್ಥಂ ವರಸ್ತಯಾಲಬ್ಧಃ ಕಾಶ್ಯಾಮಾದಿತ್ಯತೋ ಮುನೇ |

ಅಪರಶ್ಚ ವರೋ ದತ್ತಸ್ತಸ್ಯೈ ದೇವೇನ ಭಾಸ್ವತಾ

|| ೧೪ ||

ರವಿರುವಾಚ :-

ವಿಶ್ವೇಶಾದ್ಧಕ್ಷಿಣೇಭಾಗೇ ಯೋ ಮಾಂ ತ್ವತ್ಪುರತಃ ಸ್ಥಿತಂ |

ಆರಾಧಯಿಷ್ಯತಿ ನರಃ ಕ್ಷುದ್ವಾಧಾ ತಸ್ಯ ನಶ್ಯತಿ

|| ೧೫ ||

ಅನ್ಯಶ್ಚ ಮೇ ವರೋ ದತ್ತೋ ವಿಶ್ವೇಶೇನ ಪತಿವ್ರತೇ |

ತಪಸಾ ಪರಿತುಷ್ಟೇನ ತಂ ನಿಶಾಮಯ ವಚ್ಮಿ ತೇ

|| ೧೬ ||

ಸ್ರಾಗ್ರನೇ ತ್ವಾಂ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಯೋ ಮಾಂ ದ್ರಕ್ಷ್ಯತಿ ಮಾನವಃ |

ತಸ್ಯ ತ್ವಂ ದುಃಖತಿಮಿರಮಪಾನುದ ನಿಜೈಃ ಕರೈಃ

|| ೧೭ ||

ಅತೋ ಧರ್ಮಪ್ರಿಯೇ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ತಾಪ್ಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾದ್ವರಂ |

ಕಾಶೀಸ್ಥಿತಾನಾಂ ಜಂತೂನಾಂ ನಾಶಯಾಮ್ಯಘಸಂಚಯಂ

|| ೧೮ ||

ಯೇ ಮಾನುತ್ರ ಭಜಿಷ್ಯಂತಿ ಮಾನವಾಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಾಃ |

ತ್ವದ್ವರೋದ್ಯತಸಾಣಂ ಚ ತೇಷಾಂ ದಾಸ್ಯಾಮಿ ಚಿಂತಿತಂ

|| ೧೯ ||

ಅನ್ನದಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೂ, ರಸವುಳ್ಳ ವ್ಯಂಜನವುಳ್ಳದೂ, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದೂ ಆಗುವುದು.”

೧೪. ಮುನಿಯೆ! ಹೀಗೆ ಆ ದ್ರುಪದನಂದನೆಯು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯನು ಅವಳಿಗೆ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ವರವನ್ನಿತ್ತನು.

೧೫. ಸೂರ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಪತಿವ್ರತೆಯೆ! ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮುಂದಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಮಾನವನ ಹಸಿವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

೧೬. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ನನಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ವರವನ್ನಿತ್ತಿರುವನು. ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಕೇಳು.

೧೭. “ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೆ! ಮೊದಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಆ ಬಳಿಕ ನನ್ನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾನವನ ದುಃಖಾಂಧಕಾರವನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ನಿವಾರಿಸು.” ಇದೇ ಆ ವರವು.

೧೮. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಧರ್ಮರಾಜನ ಪತ್ನಿಯೆ! ನಾನು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಈ ರೀತಿ ವರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆನಾದುದರಿಂದ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪಾಪಸಮೂಹವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವೆನು.

೧೯. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸೇವಿಸುವ ಮಾನವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೆಲ್ಲ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವೆನು.

ಭವತೀಂ ಮತ್ಸನಿಾಪಸ್ಥಾಂ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಪತಿವ್ರತಾಂ ।
 ವಿಶ್ವೇಶಾದ್ವಕ್ಷಣೇ ಭಾಗೇ ದಂಡಪಾಣೇಃ ಸನಿಾಪತಃ ॥ ೨೦ ॥
 ಯೇರ್ಚಯಿಷ್ಯಂತಿ ಭಾವೇನ ಪುರುಷಾ ವಾ ಸ್ತ್ರಿಯೋಽಪಿ ವಾ ।
 ತೇಷಾಂ ಕದಾಚಿನ್ನೋ ಭಾವಿ ಭಯಂ ಪ್ರಿಯವಿಯೋಗಜಂ ॥ ೨೧ ॥
 ನನ್ಯಾಧಿಜಂ ಭಯಂ ಕ್ವಾಪಿ ನ ಕ್ಸುತ್ಪ್ರದೋಷಸಂಭವಂ ।
 ದ್ರೌಪದೀಕ್ಷಣತಃ ಕಾಶ್ಯಾಂ ತವ ಧರ್ಮಪ್ರಿಯೇನಘೇ ॥ ೨೨ ॥
 ಇತಿ ದತ್ವಾ ವರಾನ್ದೇವ ಆದಿತ್ಯಃ ಸರ್ವದಃ ಸತಾಂ ।
 ಶಂಭುಮಾರಾಧಯಾನಾಸ ಧರ್ಮಂ ದ್ರೌಪದ್ಯುಪಾಯಯೌ ॥ ೨೩ ॥
 ಆದಿತ್ಯಸ್ಯ ಕಥಾಮೇತಾಂ ದ್ರೌಪದ್ಯಾರಾಧಿತಸ್ಯ ವೈ ।
 ಯಃ ಶ್ರೋಷ್ಯತಿ ನರೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯೈನಃ ಕ್ಷಯಮೇಷ್ಯತಿ ॥ ೨೪ ॥
 ಸ್ಕಂದ ಉವಾಚ :-

ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಂಕ್ಷೇಪಾತ್ಕಥಿತಂ ನುಯಾ ।
 ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಶೃಣ್ವದಾನೀಂ ಘಟೋದ್ಭವ ॥ ೨೫ ॥
 ಪುರಾ ಪಂಚನದೇ ತೀರ್ಥೇ ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ವಿಶ್ರುತೇ ।
 ಸಹಸ್ರರಶ್ಮಿಭಗವಾಂಸ್ತಪಸ್ತೇಪೇ ಸುದಾರುಣಂ ॥ ೨೬ ॥

೨೦-೨೧. ನನ್ನ ಮತ್ತು ದಂಡಪಾಣಿಯ ಬಳಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆರುವ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಪತ್ನಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವವರು ಪುರುಷರಾಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯಜನರ ವಿಯೋಗದಿಂದಂಟಾದ ಭಯವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೨೨. ನಿರ್ದುಷ್ಟಕಾದ ಓ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯೆ! ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಮಾನವರಿಗೆ ವ್ಯಾಧಿ, ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

೨೩. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ದಯೆಗೈಯುವ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಹೀಗೆ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ದ್ರೌಪದಿಯೂ ಧರ್ಮರಾಜನಿಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

೨೪. ದ್ರೌಪದಿಯು ಆರಾಧಿಸಿದ ಆದಿತ್ಯನ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಮಾನವನ ಪಾಪವು ಕ್ಷಯಿಸುವುದು.

೨೫. ಸ್ಕಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಎಲೈ ಅಗಸ್ತ್ಯನೆ! ನಾನು ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಈಗ ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳು.

೨೬. ಹಿಂದೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪಂಚನದೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರನು ದಾರುಣವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು.

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಮಹಾಲಿಂಗಂ ಗಭಸ್ತೀಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ ।
 ಗೌರೀಂ ಚ ಮಂಗಲಾನಾಮ್ನಾಂ ಭಕ್ತಮಂಗಲದಾಂ ಸದಾ ॥ ೨೭ ॥
 ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ಶತೇನ ಗುಣಿತಂ ಮುನೇ ।
 ಆರಾಧಯಂಭಿವಂ ಸೋಮಂ ಸೋಮಾರ್ಥಕೃತಶೇಖರಂ ॥ ೨೮ ॥
 ಸ್ವರೂಪತಸ್ತು ತಪನಸ್ತ್ರೀಲೋಕೀತಾಪನಕ್ಷಮಃ ।
 ತತೋಽತಿವ್ರತಪಸಾ ಜಜ್ವಾಲ ನಿತರಾಂ ಮುನೇ ॥ ೨೯ ॥
 ಮಯೂಖೈಸ್ತತ್ರ ಸನಿತುಸ್ತ್ರೀಲೋಕ್ಯದಹನಕ್ಷಮೈಃ ।
 ತತಂ ಸಮಸ್ತಂ ತತ್ಕಾಲೇ ದ್ಯಾವಾಭೂಮ್ಯೋರ್ಯದಂತರಂ ॥ ೩೦ ॥
 ನೈಮಾನಿಕೈರ್ವಿಷ್ಣುಪದೇ ತತ್ಕಾಲೇ ಚ ಗತಾಗತಂ ।
 ತೀನ್ರೇ ಪತಂಗಮಹಸಿ ಪತಂಗತ್ವಭಯಾದಿವ ॥ ೩೧ ॥
 ಮಯೂಖಾ ಏವ ದೃಶ್ಯಂತೇ ತೀರ್ಯಗೂರ್ಧ್ವಮಧೋಽಪಿಚ ।
 ಅದಿತ್ಯಸ್ಯ ನಚಾದಿತ್ಯೋ ನೀಪಪುಷ್ಪಸ್ಥಿತೇರಿವ ॥ ೩೨ ॥
 ತಸ್ಯ ನೈ ಮಹಸಾಂ ರಾಶೇಸ್ತಪೋರಾಶೇಸ್ತಪೋರ್ಚಿಷಾಂ ।
 ಚಕಂಪೇ ಸಾಧ್ಯಸಾತ್ತೀನ್ರಾತ್ಮ್ರೀಲೋಕ್ಯಂ ಸಚರಾಚರಂ ॥ ೩೩ ॥
 ಸೂರ್ಯ ಆತ್ಮಾಸ್ಯ ಜಗತೋ ವೇದೇಷು ಪರಿಪಕ್ವತೇ ।
 ಸ ಏವ ಚೇಜ್ಜ್ವಾಲಯಿತಾ ಕೋನಸ್ರಾತಾ ಭವೇದಿಹ ॥ ೩೪ ॥

೨೭-೨೯. ಆ ಸೂರ್ಯನು ಗಭಸ್ತೀಶ್ವರನೆಂಬ ಮಹಾಲಿಂಗವನ್ನೂ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನೀಯುವ ಮಂಗಳೆಯೆಂಬ ಗೌರಿಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ದಿವ್ಯಲಕ್ಷವರ್ಷಕಾಲ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತ ತಾನೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾದರೂ ಕಠಿಣವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸಿದನು.

೩೦. ಆಗ ಆಕಾಶ ಭೂಮಿಗಳ ಮಧ್ಯಸ್ಥದೇಶವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸುಡಲು ಸಮರ್ಥಗಳಾದ ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಯಿತು.

೩೧. ದಿವಿಜರು ತಾವು ಕಠಿಣವಾದ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪತಂಗ ದಂತಾಗುವೆನೆಂದು ಹೆದರಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟರು.

೩೨. ಈಚಲ ಹೂವಿನಂತೆ ಸೂರ್ಯನ ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗೂ, ಸುತ್ತಲೂ ಕಾಂತಿಗಳೇ ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಸೂರ್ಯನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ.

೩೩. ಹೀಗೆ ತಪಸ್ಸಿನ ರಾಶಿಯುಳ್ಳ ಆ ಸೂರ್ಯನ ತೀವ್ರತಪೋಜ್ವಾಲೆಯು ಭಯದಿಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ನಡುಗಿದುವು.

೩೪. “ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸೂರ್ಯನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ವೇದವು ಸಾರುತ್ತಿರುವುದು. ಆವನೇ ಈ ರೀತಿ ಜ್ವಲಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುವವರಾರು.

ಜಗಚ್ಚಕ್ಷುರಸೌ ಸೂರ್ಯೋ ಜಗದಾತ್ಮೈಷ ಭಾಸ್ಕರಃ |
 ಜಗದ್ಯೋ ಯನ್ಮೃತಪ್ರಾಯಂ ಪ್ರಾತಃ ಪ್ರಾತಃ ಪ್ರಚೋದಯೇತ್ || ೩೫ ||
 ತಮೋಽಂಧಕೂಪಪತಿತಮುದ್ಯನ್ನೇಷ ದಿನೇ ದಿನೇ |
 ಪ್ರಸಾರ್ಯಾ ಪರಿತಃ ಪ್ರಾಣೇನ್ಪ್ರಾಣಜಾತಂ ಸಮುದ್ಧರೇತ್ || ೩೬ ||
 ಉದಿತೇತೋದಿನೋ ನಿತ್ಯಮಸ್ತಂ ಯಾತ್ಯಸ್ತಮಾಪ್ನುನುಃ |
 ಉದಯೇನುದಯೇ ತಸ್ಮಾದಸ್ಮಾಕಂ ಕಾರಣಂ ರವಿಃ || ೩೭ ||
 ಇತಿ ವ್ಯಾಕುಲಿತಂ ವಿಶ್ವಂ ಪಶ್ಯನ್ನಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಸ್ವಯಂ |
 ವಿಶ್ವತ್ರಾತಾ ವರಂ ದಾತುಂ ಸಂಜಗ್ಮೀ ತಿಗ್ಮರಶ್ಮಯೇ || ೩೮ ||
 ಮಯೂಖಮಾಲಿನಂ ಶಂಭುಮಾಲೋಕ್ಯಾಂತಿಸುನಿಶ್ಚಲಂ |
 ಸಮಾಧಿವಿಸ್ತೃತಾತ್ಮಾನಂ ವಿಸಿಸ್ಮಾಯ ತಪಃ ಪ್ರತಿ || ೩೯ ||
 ಉನಾಚ ಚ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ಶ್ರೀಕಂಠಃ ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಹೃತ್ |
 ಅಲಂ ತಪ್ತ್ವಾ ವರಂ ಬ್ರೂಹಿ ದ್ಯುಮಣೇ ಮಹಸಾಂ ನಿಧೇ || ೪೦ ||
 ನಿರುದ್ಭೇಂದ್ರಿಯವೃತ್ತಿತ್ವಾಽದ್ಭ್ಯುಧ್ಯೋ ಧ್ಯಾನಸಮಾಧಿನಾ |
 ನ ಜಗ್ರಾಹ ವಚಃ ಶಂಭೋರ್ವಿತ್ತಿರುಕ್ತೋಪ್ಯಕರ್ಣವತ್ || ೪೧ ||

೩೫. ಜಗತ್ತಿನ ಕಣ್ಣೂ, ಆತ್ಮನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನು ಮೃತಪ್ರಾಯವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವನು.

೩೬. ಇವನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಉದಯಿಸಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಹರಡಿ ಅಂಧಕಾರವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನು.

೩೭. ಈ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಲು ನಾವೂ ಜಾಗರಗೊಳ್ಳುವೆವು. ಇವನು ಅಸ್ತಂಗತನಾಗಲು ನಾವು ನಿದ್ರಿಸುವೆವು. ನಮ್ಮ ಉದಯಾನುದಯಗಳಿಗೆ ಈ ಸೂರ್ಯನೇ ಕಾರಣನು.”

೩೮. ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ವಿಶ್ವರಕ್ಷಕನಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನೇ ನೋಡಿ ಆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಲು ಹೋದನು.

೩೯. ಶಂಭುವು ಅತಿ ನಿಶ್ಚಲನೂ, ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮರೆತವನೂ, ಆದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡನು.

೪೦. ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವರ ದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಸುವವನೂ ಆದ ಶಿವನು ಹೀಗೆಂದನು. “ಆಯಾ ಕಿರಣಮಾಲಿಯೆ! ಇನ್ನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡು. ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ.”

೪೧. ಸೂರ್ಯನು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಡೆದವನಾದ್ದರಿಂದ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದರೂ ಶಿವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಷ್ಠೀಭೂತಂತು ತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಿವಃ ಪಸ್ತರ್ಶ ಸಾಣೆನಾ |

ಮಹಾತಪಃಸಮುದ್ಭೂತ ಸಂತಾಪಾಃಪ್ರವರ್ಷಿಣಾ

|| ೪೨ ||

ತತ ಉನ್ನೀಲಯಾಂಚಕ್ರೇ ಲೋಚನೇ ವಿಶ್ವಲೋಚನಃ |

ತಸ್ಮೋದಯಮಿವ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಗೇ ಪಂಕಜಿನೀವನೀ

|| ೪೩ ||

ಪರಿನ್ಯಪೇತಸಂತಾಪಸ್ತಪನಃ ಸ್ಪರ್ಶನಾದ್ವಿಭೋಃ |

ಅನಗ್ರಹಿತಸಸ್ಯಶ್ರೀರುಲ್ಲಲಾಸ ಯಥಾಂಬುದಾತ್

|| ೪೪ ||

ಮಿತ್ರೋ ನೇತ್ರಾತಿಥೀಕೃತ್ಯ ತ್ರ್ಯಕ್ಷಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಗ್ರತಃ |

ದಂಡವತ್ಪಣನಾಮೋಚ್ಚೈಸ್ತುಷ್ಪಾವ ಚ ಪಿನಾಕಿನಂ

|| ೪೫ ||

ರವಿರುವಾಚ :-

ದೇವ ದೇವ ಜಗತಾಂ ಪತೇ ವಿಭೋ

ಭರ್ಗ ಭೀಮ ಭವ ಚಂದ್ರಭೂಷಣ |

ಭೂತನಾಥ ಭವಭೀತಿಹಾರಕ

ತ್ವಾಂ ನತೋಸ್ಮಿ ನತನಾಂಭಿತಪ್ರದ

|| ೪೬ ||

ಚಂದ್ರಚೂಡ ಮೃಡ ಧೂರ್ಜಟೀ ಹರ

ತ್ಯಕ್ಷ ದಕ್ಷಮುಖಪ್ರಶಾತನ |

ಶಾಂತ ಶಾಶ್ವತ ಶಿವಾಪತೇ ಶಿವ

ತ್ವಾಂ ನತೋಸ್ಮಿ ನತನಾಂಭಿತಪ್ರದ

|| ೪೭ ||

೪೨. ಆಗ ಶಿವನು ಆ ಸೂರ್ಯನು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತಾಗಿರುವುದನ್ನರಿತು ಮಹಾ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಂಟಾದ ತಾಪಕ್ಕೆ ಅಮೃತವರ್ಷದಂತಿರುವ ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದನು.

೪೩-೪೪. ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನು ಅವನ ಉದಯದಿಂದ ಕಮಲವನವು ವಿಕಾಸ ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದನು. ಅವನು ಶಂಕರನ ಆ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಸಂತಾಪರಹಿತನಾಗಿ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಣಗಿದ ಸಸ್ಯಸಂಪತ್ತು ಮೋಡದಿಂದ ಉಲ್ಲಾಸ ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಉಲ್ಲಾಸಗೊಂಡನು.

೪೫. ಸೂರ್ಯನು ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುವ ತ್ರಿನೇತ್ರನನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

೪೬. ಸೂರ್ಯನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ :- ದೇವದೇವನೂ, ಜಗದೊಡೆಯನೂ, ವಿಭುವೂ, ಭರ್ಗನೂ, ಭಯಂಕರನೂ, ಭವನೂ, ಚಂದ್ರಮೌಲಿಯೂ, ಭೂತಗ ಳೊಡೆಯನೂ, ಸಂಸಾರಭಯನಾಶಕನೂ ಆದ ಓ ಶಂಕರ! ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು.

೪೭. ಮೃಡನೂ, ಧೂರ್ಜಟಿಯೂ, ಪಾಪನಾಶಕನೂ, ತ್ರಿನೇತ್ರನೂ, ದಕ್ಷಿಣ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದವನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ, ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಶಿವನೆ! ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು.

ನೀಲಲೋಹಿತ ಸಮಾಹಿತಾರ್ಥದ

ದ್ವೈಲೋಕಲೋಚನ ವಿರೂಪಲೋಚನ ।

ವೈರೋಮಕೇಶ ಪಶುಪಾಶನಾಶನ

ತ್ವಾಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ ನತವಾಂಛಿತಪ್ರದ

॥ ೪೮ ॥

ವಾನುದೇವ ಶಿತಿಕಂಠ ಶೂಲಭ್ಯ

ಚ್ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಘಟೇಂದ್ರಭೂಷಣ ।

ಕಾಮಕೃತ್ವಶುಪತೇ ಮಹೇಶ್ವರ

ತ್ವಾಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ ನತವಾಂಛಿತಪ್ರದ

॥ ೪೯ ॥

ತ್ಯಕ್ತಬಕ ತ್ರಿಪುರಸೂದನೇಶ್ವರ

ಪ್ರಾಣಕೃತ್ತಿನಯನ ತ್ರಯೀಮಯ ।

ಕಾಲಕೂಟ ದಲನಾಂತಕಾಂತಕ

ತ್ವಾಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ ನತವಾಂಛಿತಪ್ರದ

॥ ೫೦ ॥

ಶರ್ವರೀರಹಿತ ಶರ್ವ ಸರ್ವಗ

ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗ ಸುಖದಾಪನರ್ಗದ ।

ಅಂಧಕಾಸುರ ರಿಪೋ ಕಪರ್ದಭ್ಯ

ತ್ವಾಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ ನತವಾಂಛಿತಪ್ರದ

॥ ೫೧ ॥

ಶಂಕರೋಗ್ರ ಗಿರಿಜಾಪತೇ ಪತೇ

ವಿಶ್ವನಾಥ ವಿಧಿವಿಷ್ಣು ಸಂಸ್ತುತ ।

೪೮. ನೀಲಲೋಹಿತನೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವವನೂ. ತ್ರಿಲೋಚನನೂ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೂ, ವೈರೋಮಕೇಶನೂ, ಜೀವಿಗಳ ಪಾಶಭಂಜಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಶಂಕರನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು.

೪೯. ವಾನುದೇವನೂ, ನೀಲಕಂಠನೂ, ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯೂ, ಚಂದ್ರಮಾಲಿಯೂ, ನಾಗಭೂಷಣನೂ, ಕಾಮಜನಕನೂ, ಪಶುಪತಿಯೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥದಾಯಕನೂ ಆದ ಓ ಮಹೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು.

೫೦. ತ್ಯಕ್ತಬಕ! ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನೂ, ಲೋಕಪಾಲಕನೂ, ನೇದರೂಪನೂ, ಕಾಲಕೂಟವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿದವನೂ, ಯಮನ ಶತ್ರುವೂ ಆದ ಓ ಮಹೇಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು.

೫೧. ಮಾಯಾರಹಿತನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ, ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗಸ್ವರೂಪನೂ, ಸುಖ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೀಯುವವನೂ, ಅಂಧಕಾಸುರಶತ್ರುವೂ, ಜಟಾಧಾರಿಯೂ ಆದ ಓ ಮಹೇಶ್ವರನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವೆನು.

೫೨. ಶಂಕರ! ಉಗ್ರ! ಗಿರಿಜಾರಮಣ! ಓ ವಿಶ್ವನಾಥ! ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು

ವೇದವೇದ್ಯ ವಿದಿತಾಃ ಪಿಲೇಂಗಿತ

ತ್ವಾಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ ನತನಾಂಭಿತಪ್ರದ

|| ೫೨ ||

ವಿಶ್ವರೂಪ ಪರರೂಪವರ್ಜಿತ

ಬ್ರಹ್ಮಜಿಹ್ಮರಹಿತಾಃ ಸ್ಮೃತಪ್ರದ ।

ವಾಙ್ಮನೋವಿಷಯದೂರ ದೂರಗ

ತ್ವಾಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ ನತನಾಂಭಿತಪ್ರದ

|| ೫೩ ||

ಇತ್ಥಂ ಪರೀತ್ಯ ಮಾತೃಂಡೋ ಮೃಡಂ ದೇವಂ ಮೃಡಾನಿಕಾಂ ।

ಅಥ ತುಷ್ಪಾವ ಸ್ಪೀತಾತ್ಮಾ ಶಿವನಾಮಾಸರ್ಥಹಾರಿಣೀಂ

|| ೫೪ ||

ರವಿರುನಾಚ :-

ದೇವಿ ತ್ವದೀಯ ಚರಣಾಂಬುಜರೇಣುಗೌರೀಂ

ಭಾಲಸ್ಥಲೀಂ ವಹತಿ ಯಃ ಪ್ರಣತಿಪ್ರವೀಣಃ ।

ಜನ್ಮಾಂತರೇಽಪಿ ರಜನೀಕರಚಾರುಲೇಖಾ

ತಾಂ ಗೌರಯತ್ಯತಿತರಾಂ ಕಿಲ ತಸ್ಯ ಪುಂಸಃ

|| ೫೫ ||

ಶ್ರೀಮಂಗಲೇ ಸಕಲಮಂಗಲಜನ್ಮಭೂಮೇ

ಶ್ರೀಮಂಗಲೇ ಸಕಲಕಲ್ಮಷತೂಲವಹ್ನೇ ।

ಶ್ರೀಮಂಗಲೇ ಸಕಲದಾನವದರ್ಪಹಂತ್ರಿ

ಶ್ರೀಮಂಗಲೇಽಪಿಲಮಿದಂ ಪರಿಸಾಹಿ ವಿಶ್ವಂ

|| ೫೬ ||

ಸ್ತುತ! ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ! ಶಂಕರ! ಸಕಲ ಜನರ ಇಂಗಿತವನ್ನೂ ಅರಿತ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೫೨. ವಿಶ್ವರೂಪನೂ, ಉತ್ತಮನೂ, ರೂಪರಹಿತನೂ, ಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಕಾಪಟ್ಯವಿಲ್ಲದವನೂ, ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನೂ, ವಾಙ್ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ನಿಲುಕದವನೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ ಆದ ಓ ಶಂಕರ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.”

೫೪. ಸೂರ್ಯನು ಹೀಗೆ ಶಿವನನ್ನೂ, ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಆ ಬಳಿಕ ಉಮೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

೫೫. ಸೂರ್ಯನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ:— ಎಲಾ ಶಂಕರಿಯೆ! ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿನ್ನ ಚರಣಾಂಬುಜಗಳ ಧೂಳಿನಿಂದ ಬಿಳುಪಾದ ಹಣೆಯುಳ್ಳ ಮಾನವನ ಲಲಾಟವನ್ನು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದ್ರನ ಕಲೆಯು ಗೌರವಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು.

೫೬. ಸಮಸ್ತ ಮಂಗಳಗಳಿಗೂ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ದಾನವರ ಅಹಂಕಾರನಾಶಕಳೂ ಆದ ಶ್ರೀಮಂಗಳೆಯೆ! ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಕಾಪಾಡು.

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಿ ತ್ವಮಸಿ ವಿಶ್ವಜನನ್ಯಕರ್ತ್ರೀ

ತ್ವಂ ಸಾಲಯಿತ್ಯಸಿ ತಥಾ ಪ್ರಲಯೇಽಪಿ ಹಂತ್ರೀ ।

ತ್ವನ್ನಾಮಕರ್ತನ ಸಮುಲ್ಲಸದಚ್ಛಪುಣ್ಯಾ

ಸ್ತೋತಸ್ವಿನೀ ಹರತಿ ಪಾತಕಕೂಲವ್ಯಕ್ತ್ಯಾನ್

॥ ೫೭ ॥

ಮಾತರ್ಭವಾನಿ ಭವತೀ ಭವತೀವ್ರದುಃಖ

ಸಂಭಾರಹಾರಿಣಿ ಶರಣ್ಯಮಿಹಾಸ್ತಿ ನಾಃನ್ಯಾ ।

ಧನ್ಯಾಸ್ತ ಏವ ಭುವನೇಷು ತ ಏವ ಮಾನ್ಯಾ

ಯೇಷು ಸ್ಫುರೇತ್ತವ ಶುಭಃ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷಃ

॥ ೫೮ ॥

ಯೇ ತ್ವಾಂ ಸ್ಮರಂತಿ ಸತತಂ ಸಹಜಪ್ರಕಾಶಾಂ

ಕಾಶೀಪುರೀಸ್ಥಿತಿಮತೀಂ ನತಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀಂ ।

ತಾನ್ಸಂಸ್ಕರೇತ್ಪ್ರಹರೋ ಧೃತಶುದ್ಧಬುದ್ಧೀ

ನ್ನಿರ್ವಾಣರಕ್ಷಣವಿಚಕ್ಷಣಪಾತ್ರಭೂತಾನ್

॥ ೫೯ ॥

ಮಾತಸ್ತ್ವವಾಂಘ್ರಿಯುಗಲಂ ವಿಮಲಂ ಹೃದಿಸ್ಥಂ

ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ಭುವನಂ ನ ಕಲಂ ಕರಸ್ಥಂ ।

ಯೋ ನಾಮ ತೇ ಜಪತಿ ಮಂಗಲಗೌರಿ ನಿತ್ಯಂ

ಸಿದ್ಧ್ಯಷ್ಟಕಂ ನ ಪರಿಮುಂಚತಿ ತಸ್ಯ ಗೇಹಂ

॥ ೬೦ ॥

೫೭. ಓ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಿಯೇ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜನರನ್ನು ಸೃಜಿಸುವವಳೂ, ಪಾಲಿಸುವವಳೂ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವವಳೂ ಆಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದಂಟಾದ ಪುಣ್ಯವೆಂಬ ನದಿಯು, ಪಾಪವೆಂಬ ದಡದ ಮರಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು.

೫೮. ಜಗನ್ಮಾತೆಯೋ, ಸಂಸಾರದ ತೀವ್ರದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವಳೂ ಆದ ಭವಾನಿಯೇ! ನೀನೇ ಸರ್ವರಕ್ಷಕಳು. ಇತರರಾರೂ ರಕ್ಷಕರಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಶುಭಕರವಾದ ನಿನ್ನ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷವು ಯಾರಲ್ಲಿ ಬೀಳುವುದೋ ಅವರೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧನ್ಯರೂ ಮಾನ್ಯರೂ ಆಗುವರು.

೫೯. ಸಹಜಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವಳೂ, ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವವಳೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವವಳೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವ ರೆಲ್ಲರೂ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು; ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ವರು; ಅವರನ್ನು ತಿವನೂ ಸ್ಮರಿಸುವನು.

೬೦. ಮಾತೆಯೇ! ಶುದ್ಧವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಯುಗ್ಮವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವ ಮಾನವನಿಗೆ ಸಕಲ ಭುವನವೂ ಕರಗತವಾಗಿರುವುದು. ಓ ಮಂಗಳ ಗೌರಿಯೇ! ನಿನ್ನ ನಾಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವರ ಮನೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ.

ತ್ವಂ ದೇವಿ ವೇದಜನನೀ ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪಾ

ಗಾಯತ್ರೈ ಸಿ ತ್ವಮಸಿ ವೈ ದ್ವಿಜಕಾಮಧೇನುಃ |

ತ್ವಂ ವ್ಯಾಹೃತಿತ್ರಯಮಿಹಾಖಿಲಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿಃ

ಸ್ವಾಹಾ ಸ್ವಧಾಸಿ ಸುಮನಃಪಿತೃತ್ಪತ್ತಿಹೇತು

|| ೬೦ ||

ಗೌರಿ ತ್ವಮೇವ ಶಶಿಮಾಲಿನಿ ವೇಧಸಿ ತ್ವಂ

ಸಾವಿತ್ರೈ ಸಿ ತ್ವಮಸಿ ಚಕ್ರಿಣಿ ಚಾರುಲಕ್ಷ್ಮೀಃ |

ಕಾಶ್ಯಾಂ ತ್ವಮಸ್ಯಮಲರೂಪಿಣಿ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀ

ಸ್ತ್ವಂ ಮೇ ಶರಣ್ಯಮಿಹ ಮಂಗಲಗೌರಿ ಮಾತಃ

|| ೬೧ ||

ಸ್ತುತ್ವೇತಿ ತಾಂ ಸ್ಮರಹರಾರ್ಥಶರೀರಶೋಭಾಂ

ಶ್ರೀ ಮಂಗಲಾಷ್ಟಕ ಮಹಾಸ್ತವನೇನ ಭಾಸುಃ |

ದೇವೀಂ ಚ ದೇವಮಸಕೃತ್ಪರಿತಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ

ತೂಷ್ಣೀಂ ಬಭೂವ ಸವಿತಾ ಶಿವಯೋಃ ಪುರಸ್ತಾತ್ || ೬೨ ||

ದೇವದೇವ ಉವಾಚ :-

ಉತ್ತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಭದ್ರಂ ತೇ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಸ್ಮಿ ಮಹಾಮತೇ |

ಮಿತ್ರಮನ್ನೇತ್ರಗೋ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಪಶ್ಯೇತಚ್ಚ ರಾಚರಂ

|| ೬೩ ||

ಮನು ಮೂರ್ತಿಭವಾನೋರ್ಯ ಸರ್ವಜ್ಞೋ ಭವ ಸರ್ವಗಃ |

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮಹಸಾಂ ರಾಶಿಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವಕರ್ಮವಿತ್ || ೬೪ ||

೬೦. ಎಲಾ ದೇವಿಯೆ! ನೀನು ವೇದಜನನಿಯೂ, ಪ್ರಣವಸ್ವರೂಪಳೂ, ಗಾಯತ್ರಿಯೂ, ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಕಾಮಧೇನುವೂ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನು ಅಖಿಲಕರ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ವ್ಯಾಹೃತಿತ್ರಯಸ್ವರೂಪಳೂ, ದೇವಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸ್ವಾಹಾಸ್ವಧಾ ರೂಪಳೂ ಆಗಿರುವೆ.

೬೧. ಓ ಗೌರಿಯೆ! ನೀನೇ ಶಿವನಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯೂ, ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ, ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಆಗಿರುವೆ. ಮಂಗಳಗೌರಿ! ನೀನೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ರಕ್ಷಕಳು."

೬೨. ಸೂರ್ಯನು ಹೀಗೆ ಆ ಶಿವನ ಅರ್ಧಶರೀರರೂಪಳಾದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಮಂಗಳಾಷ್ಟಕ ಮಹಾಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಆ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಅವರ ಮುಂದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು.

೬೩. ಶಿವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೆ! ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. ಮೇಲಕ್ಕೇಳು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನೀನು ನನ್ನ ನೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದು ಈ ಚರಾಚರಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರು.

೬೪. ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿರು

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವದುಃಖಾನಿ ಭಕ್ತಾನಾಂ ತ್ವಂ ನಿರಾಕುರು	
ತ್ವಯಾ ನಾನ್ಮಾಂ ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯಾ ಯದಷ್ಟಕಮುದೀರಿತಂ	೬೬
ಅನೇನ ಮಾಂ ಪರಿಷ್ಟುತ್ಯ ನರೋ ಮಧ್ವಕ್ತಿಮಾಪ್ಸ್ಯತಿ	
ಅಷ್ಟಕಂ ಮಂಗಲಾಗೌರ್ಯಾ ಮಂಗಲಾಷ್ಟಕಸಂಜ್ಞಕಂ	೬೭
ಅನೇನ ಮಂಗಲಾಗೌರೀಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ಮಂಗಲಮಾಪ್ಸ್ಯತಿ	
ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯಷ್ಟಕಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಮಂಗಲಾಷ್ಟಕಮೇವಚ	೬೮
ಏತತ್ಸೋತ್ರವರಂ ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವಪಾತಕನಾಶನಂ	
ದೂರದೇಶಾಂತರಸ್ಥೋಪಿ ಜಪನ್ನಿತ್ಯಂ ನರೋತ್ತಮಃ	೬೯
ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಕಾಶೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತಿ ದುರ್ಲಭಾಂ	
ಅನೇನ ಸ್ತೋತ್ರಯುಗ್ಮೇನ ಜಪ್ತೇನ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ನೃಭಿಃ	೭೦
ಧ್ರುವಂ ದೈನಂದಿನಂ ಪಾಪಂ ಕಾಲಿತಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ	
ನ ತಸ್ಯ ದೇಹಿನೋ ದೇಹೇ ಜಾತುಚಿತ್ಕಲ್ಪಿಷ್ಯತಿಃ	೭೧
ತ್ರಿಕಾಲಂ ಯೋ ಜಪೇನ್ನಿತ್ಯಮೇತತ್ಸೋತ್ರದ್ವಯಂ ಶುಭಂ	
ಕಿಂ ಜಪ್ತೈರ್ಬಹುಭಿಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚಂಚಲಶ್ರೀಪ್ರದಂ ನೃಣಾಂ	೭೨

ವನನೂ, ಸಕಲತೇಜೋರಾಶಿಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನರಿತ ವನೂ ಆಗು.

೬೬-೬೭. ಸಕಲ ಭಕ್ತರ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖವನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸು. ನೀನು ಹೇಳಿದ ಅರುವತ್ತನಾಲ್ಕು ನಾಮಗಳುಳ್ಳ ಸ್ತುತ್ಯಷ್ಟಕದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ ಮಾನವನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಮಂಗಲಾಗೌರಿಯ ಅಷ್ಟಕವು ಮಂಗಲಾಷ್ಟಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೬೮-೭೧. ಈ ಮಂಗಲಾಷ್ಟಕದಿಂದ ಮಂಗಲಾಗೌರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದವನು ಮಂಗಳವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಈ ಚತುಃಷಷ್ಟ್ಯಷ್ಟಕವೂ, ಮಂಗಲಾಷ್ಟಕವೂ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುವು. ಮೂರು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಇದನ್ನು ಜಪಿಸಿದ ಮಾನವನು ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದುರ್ಲಭ ವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರುವನು. ಮನುಷ್ಯರು ಈ ಎರಡು ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನೂ ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನದ ಪಾಪವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪಾಪವು ಎಂದಿಗೂ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ.

೭೨. ಶುಭಕರವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಪಿಸಿದರೆ ಚಂಚಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಹುಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ಏತಸ್ತೋತ್ರದ್ವಯಂ ದದ್ಯಾತ್ಕಾಶ್ಯಾಂ ನೈಶ್ರೇಯಸೀಂ ಶ್ರಿಯಂ |
 ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ಮಾನವೈರ್ಮೋಕ್ಷಕಾಂಕ್ಷಿಭಿಃ || ೭೩ ||
 ಏತಸ್ತೋತ್ರದ್ವಯಂ ಜಪ್ಯಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸ್ತೋತ್ರಾಣ್ಯನೇಕಶಃ |
 ಪ್ರಪಂಚ ಅವಯೋರೇವ ಸರ್ವ ಏಷ ಚರಾಚರಃ || ೭೪ ||
 ತದಾನಯೋಃ ಸ್ತನಾದಸ್ಮಾನ್ನಿಷ್ಟಪಂಚೋ ಜನೋ ಭವೇತ್ |
 ಸಮೃದ್ಧಿನಾಸ್ಯ ಮಹತೀಂ ಪುತ್ರಪೌತ್ರವತೀಮಿಹ || ೭೫ ||
 ಅಂತೇ ನಿರ್ವಾಣಮಾಪ್ನೋತಿ ಜಪಸ್ತೋತ್ರಮಿದಂ ನರಃ |
 ಅನ್ಯಚ್ಚ ಶೃಣು ಸಪ್ತಾರ್ಷ ಗೃಹರಾಜ ದಿನಾಕರ || ೭೬ ||
 ತ್ವಯಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ಲಿಂಗಂ ಗಭಸ್ತೀಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ |
 ಸೇವಿತಂ ಭಕ್ತಿಭಾವೇನ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಸಮರ್ಪಕಂ || ೭೭ ||
 ತ್ವಯಾ ಗಭಸ್ತಿಮಾಲಾಭಿಶ್ಚಾಂಪೇಯಾಂಬುಜಕಾಂತಿಭಿಃ |
 ಯದರ್ಚಿಸ್ತೈಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಭಾಸ್ಕರ || ೭೮ ||
 ಗಭಸ್ತೀಶ್ವರ ಇತ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ತತೋ ಲಿಂಗಮವಾಪ್ಸ್ಯತಿ |
 ಅರ್ಚಯಿತ್ವಾ ಗಭಸ್ತೀಶಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಂಚನದೇ ನರಃ || ೭೯ ||
 ನ ಜಾತು ಜಾಯತೇ ಮಾತುರ್ಜಠರೇ ಧೃತಕಲ್ಮಷಃ |
 ಇಮಾಂ ಚ ಮಂಗಲಾಗೌರಿಂ ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋಽಪಿ ವಾ || ೮೦ ||

೭೩-೭೪. ಈ ಎರಡು ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮಾನವರು ಇತರ ಬಹು ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಈ ಎರಡು ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ಆದುದು.

೭೫. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಜನರು ಪುತ್ರಪೌತ್ರರಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಪಂಚಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವರಾಗುವರು.

೭೬. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ಗೃಹಗಳೊಡೆಯನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೆ! ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು; ಕೇಳು.

೭೭-೮೦. ನೀನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಗಭಸ್ತೀಶ್ವರವೆಂಬ ಲಿಂಗವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿದರೆ ಸಮಸ್ತಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವುದು. ನೀನು ಸಂಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಮಲದ ಹೂವುಗಳ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಕಾಂತಿಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಗಭಸ್ತೀಶ್ವರವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದುವೆ. ಮಾನವನು ಪಂಚನದದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಗಭಸ್ತೀಶನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತಾಯಿಯ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸಾಗಲಿ, ಗಂಡಸಾಗಲಿ ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲ ತದಿಗೆಯ ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಮಹೋಪಚಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಪಟ್ಟಿ

ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲತ್ಯತೀಯಾಯಾಮುಪೋಷಣಪರಾಯಣಃ |
 ಮಹೋಪಚಾರೈಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ ದುಕೂಲಾಭರಣಾದಿಭಿಃ || ೮೧ ||
 ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಗೀತನೃತ್ಯಕಥಾದಿಭಿಃ |
 ಸ್ನಾತಃ ಕುಮಾರೀಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ ದ್ವಾದಶಾಚ್ಛಾದನಾದಿಭಿಃ || ೮೨ ||
 ಸಂಭೋಜ್ಯ ಪರಮಾನ್ನಾದ್ಯೈರ್ದತ್ತಾನ್ಯೇಭ್ಯೋಽಪಿ ದಕ್ಷಿಣಾಂ |
 ಹೋಮಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಜಾತವೇದಸ ಇತ್ಯುಚಾ || ೮೩ ||
 ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಾಭಿಶ್ಚ ತಿಲಾಜ್ಯಾಹುತಿಭಿಃ ಪ್ರಗೇ |
 ಏಕಂ ಗೋಮಿಥುನಂ ದತ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ || ೮೪ ||
 ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಸಮಲಂಕೃತ್ಯ ಭೂಷಣೈರ್ದ್ವಿಜದಂಪತೀ |
 ಭೋಜಯಿತ್ವಾ ಮಹಾರ್ಹಾನ್ಮೈಃ ಪ್ರೀಯೇತಾಂ ಮಂಗಲೇಶ್ವರೌ || ೮೫ ||
 ಇತಿ ಮಂತ್ರಂ ಸಮುಚ್ಚಾರ್ಯ ಸ್ನಾತಕೃತ್ವಾಽಥ ಸಾರಣಂ |
 ನ ದುರ್ಭಗತ್ವಮಾಪ್ನೋತಿ ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಕದಾಚನ || ೮೬ ||
 ನ ವೈ ಸಂತಾನವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಂ ಭೋಗೋಚ್ಛಿತ್ತಿಂ ನ ಜಾತುಚಿತ್ |
 ಸ್ತ್ರೀ ವೈಧವ್ಯಂ ನ ಚಾಪ್ನೋತಿ ನ ನಾಯೋಽಪಿದ್ವಿಯೋಗಭಾಕ್ || ೮೭ ||
 ಪಾಪಾನಿ ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಶ್ಚ ಲಭ್ಯತೇ |
 ಅಪಿ ವಂಧ್ಯಾ ಪ್ರಸೂಯೇತ ಕೃತ್ವೈತನ್ಮಂಗಲಾವ್ರತಂ || ೮೮ ||

ವಸ್ತ್ರ, ಒಡವೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದಲೂ ಮಂಗಳಾಗೌರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ,
 ರಾತ್ರಿ ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಪುಣ್ಯಕಥೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ
 ಹನ್ನೆರಡುಮಂದಿ ಕುಮಾರಿಯರನ್ನು ವಸ್ತ್ರಾಚ್ಛಾದನಾದಿಗಳಿಂದಪೂಜಿಸಿ ಪರಮಾನ್ನ
 ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ಇತರರಿಗೂ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
 ಬೆಳಗ್ಗೆ ಜಾತವೇದಸವೆಂಬ ಮುಕ್ತಿನಿಂದ ನೂರೆಂಟು ತಿಲಾಜ್ಯಾಹುತಿಗಳಿಂದ
 ಹೋಮಿಸಿ ಕುಟುಂಬಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಒಂದು ಗೋಮಿಥುನವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾ
 ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಮಂಗಳೇ
 ಶ್ವರರು ಪ್ರೀತರಾಗಲಿ ಎಂದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯಾನ್ನಗಳಿಂದ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ
 ಸಾರಣೆಗೈದರೆ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ ದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

೮೭. ಸಂತಾನ, ಭೋಗಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸು ವೈಧವ್ಯ
 ವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರುಷನು ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಅಗಲುವುದಿಲ್ಲ.

೮೮. ಈ ಮಂಗಲಾವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು.
 ಪುಣ್ಯಸಮೂಹವು ದೊರೆಯುವುದು. ಬಂಜೆಯೂ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸುವಳು.

ಏತದ್ವ್ರತಸ್ಯ ಕರಣಾತ್ಕುರೂಪತ್ವಂ ನ ಜಾತುಚಿತ್	
ಕುಮಾರೀ ವಿಂದತೇಽತ್ಯಂತಂ ಗುಣರೂಪಯುತಂ ಪತಿಂ	೮೯
ಕುಮಾರೋಽಪಿ ವ್ರತಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಂದತಿ ಸ್ತ್ರಿಯನುತ್ತಮಾಂ	
ಸಂತಿ ವ್ರತಾನಿ ಬಹುಶೋ ಧನಕಾಮಪ್ರದಾನಿ ಚ	೯೦
ನಾಪ್ನುಯುರ್ಜಾತುಚಿತ್ತಾನಿ ಮಂಗಲಾವ್ರತತುಲ್ಯತಾಂ	
ಕರ್ತವ್ಯಾ ಚಾಬ್ಧಕೇ ಯಾತ್ರಾ ಮಧೌ ತಸ್ಯಾಂ ತಿಥೌ ನರೈಃ	೯೧
ಸರ್ವನಿಘ್ನಪ್ರಶ್ಯಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ಸದಾಕಾಶೀನಿವಾಸಿಭಿಃ	
ಅಪರಂ ದ್ಯುಮಣೀ ವಚ್ಚಿ ತನ ಚಾತ್ರ ತಪಸ್ಯತಃ	೯೨
ಮಯೂಖಾ ಏವ ಖೇ ದೃಷ್ಟಾ ನ ಚ ದೃಷ್ಟಂ ಕಲೇವರಂ	
ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾಖ್ಯಾ ತತಸ್ತೇ ದಿತಿನಂದನ	೯೩
ತ್ವದರ್ಚನಾನ್ಮುಣಾಂ ಕಶ್ಚಿನ್ನವ್ಯಾಧಿಃ ಪ್ರಭವಿಷ್ಯತಿ	
ಭವಿಷ್ಯತಿ ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ರವಿನಾರೇ ತ್ವದೀಕ್ಷಣಾತ್	೯೪
ಇತ್ಯಂ ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯಸ್ಯ ಶಿವೋ ದತ್ವಾ ಬಹುನ್ಸರಾನ್	
ತತ್ಪ್ರವಾಂತರ್ಹಿತೋ ಭೂತೋ ರವಿಸ್ತತ್ಪ್ರೇವ ತಸ್ಥಿವಾನ್	೯೫

೮೯. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕುರೂಪತ್ವವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

೯೦. ಕುಮಾರನೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಧನಕಾಮಗಳನ್ನೀಯುವ ಬಹುವ್ರತಗಳಿರುವವು. ಅವು ಯಾವುವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ಮಂಗಳಾವ್ರತಕ್ಕೆ ಸರಿತೂಗಲಾರವು.

೯೧-೯೩. ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರು ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲತೃತೀಯಾ ದಿನ ಸಕಲ ವಿಘ್ನನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಮಂಗಲಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೆ! ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಇಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಕಿರಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಶರೀರವು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು.

೯೪. ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾನವರಿಗೆ ಯಾವ ವ್ಯಾಧಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾನುವಾರ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಜಡತೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”

೯೫. ಶಿವನು ಹೀಗೆ ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಬಹುವರಗಳನ್ನುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವಾದನು. ಸೂರ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದನು.

ಶ್ರುತ್ವಾಖ್ಯಾನಮಿದಂ ಪುಣ್ಯಂ ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯಸಂಶ್ರಯಂ ।
ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯ ಸಹಿತಂ ನರೋ ನ ನಿರಯಂ ವ್ರಜೇತ್

॥ ೯೬ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಸಾಹಸ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯಮಯೂಖಾದಿತ್ಯ
ವರ್ಣನಂ” ನಾಮೈಕೋನಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

೯೬. ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಮಯೂಖಾದಿತ್ಯನ ಈ ಪುಣ್ಯಾ
ಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾನವನು ನರಕಕ್ಕೆಂದಿಗೂ ತೆರಳುವುದಿಲ್ಲವು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ
ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ
“ದ್ರೌಪದಾದಿತ್ಯಮಯೂಖಾದಿತ್ಯವರ್ಣನಂ”ನೆಂಬ
ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

ಅಥ ಪಂಚಾಶತ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯಗರುಡೇಕವರ್ಣನಂ

ಸ್ವಂದ ಉವಾಚ :-

ನಾರಾಣಸ್ಯಾಂ ತಥಾದಿತ್ಯಾ ಯೇಚಾನ್ಯೇ ತಾನ್ಸದಾನ್ಯತಃ ।

ಕಲಶೋದ್ಭವ ತೇ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವಾಘನಾಶನಾಃ ॥ ೧ ॥

ಖಖೋಲ್ಕೋ ನಾಮ ಭಗವಾನಾದಿತ್ಯಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ।

ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪೋತ್ತರೇ ಭಾಗೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿವಿಘಾತಕೃತ್ ॥ ೨ ॥

ಯಥಾ ಖಖೋಲ್ಕ ಇತ್ಯಾಖ್ಯಾ ತಸ್ಯಾದಿತ್ಯಸ್ಯ ತಚ್ಛೃಣು ।

ಪುರಾ ಕದ್ಮೂಶ್ಚ ವಿನತಾ ದಕ್ಷಸ್ಯ ತನಯೇ ಶುಭೇ ॥ ೩ ॥

ಕಶ್ಯಪಸ್ಯ ಚ ತೇ ಪತ್ನ್ಯಾ ಮಾರೀಚೇಃ ಪ್ರಾಕೃಜಾಪತೇಃ ।

ಕ್ರೀಡಂತಾನೇಕದಾಃ ನೋಽನ್ಯಂ ಮುನೇ ತೇ ಊಚತುಸ್ತ್ವಿತಿ ॥ ೪ ॥

ಕದ್ಮೂರುವಾಚ :-

ವಿನತೇ ತ್ವಂ ವಿಜಾನಾಸಿ ಯದಿ ತದ್ವ್ಯೃಹಿ ಮೇಽಗ್ರತಃ ।

ಅಖಂಡಿತಾ ಗತಿಸ್ತೇಽಸ್ತಿ ಯತೋ ಗಗನಮಂಡಲೇ ॥ ೫ ॥

ಯೋಽಸಾವುಚ್ಛೇಶ್ರವಾ ವಾಜೀ ಶ್ರುಯತೇ ಸವಿತೂ ರಥೇ ।

ಕಿಂ ರೂಪಃ ಸೋಽಸ್ತಿ ಶಬಲೋ ಧನಲೋ ವಾ ವದಾಂತು ಮೇ ॥ ೬ ॥

ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ

ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯಗರುಡೇಕವರ್ಣನಂ

೧. ಸ್ವಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—ಅಗಸ್ತ್ಯ! ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಸೂರ್ಯ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವೆನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವರು.

೨. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಉತ್ತರದಿಕ್ಪಿನಲ್ಲಿರುವವನೂ, ಸಕಲ ರೋಗಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವನೂ ಆದ ಆದಿತ್ಯನು ಖಖೋಲ್ಕನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾಗಿರುವನು.

೩-೪. ಅವನಿಗೆ ಖಖೋಲ್ಕನೆಂದು ಹೆಸರುಬರಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳು. ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷನ ಪುತ್ರಿಯರೂ, ಕಶ್ಯಪನ ಪತ್ನಿಯರೂ ಆದ ಕದ್ಮೂ ವಿನತೆಯ ರೀರ್ವರೂ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಆಟವಾಡುತ್ತ ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡರು.

೫. ಕದ್ಮುವು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ವಿನತೆ! ನೀನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನು ಇದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರೆ ಹೇಳು.

೬. ಸೂರ್ಯನ ರಥದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತ್ರವನ್ನೊಳಿಸಿ ಅಶ್ವವಿಡುವುದೆಂದು ಕೇಳಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಅದು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವುದೋ? ಅಥವಾ ನಾನಾ ಬಣ್ಣವಾಗಿರುವುದೋ? ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನನಗೆ ಹೇಳು.

ಪಣಂ ಚ ಕುರು ಕಲ್ಯಾಣ ತುಭ್ಯಂ ಯೋ ರೋಚತೇನಘೇ ।

ಏವಮೇವ ನ ಯಾತ್ವೇಷ ಕಾಲಃ ಕ್ರೀಡನಕಂ ವಿನಾ

॥ ೭ ॥

ವಿನತೋವಾಚ :—

ಕಿಂ ಪಣೇನ ಭಗಿನ್ಯತ್ರ ಕಥಯಾಮ್ಯೇವಮೇವ ಹಿ ।

ತ್ವಜ್ಜಯೇ ಕಾ ಚ ಮೇ ಪ್ರೀತಿರ್ಮುಜ್ಜಯೇ ಕಿಂನು ತೇ ಸುಖಂ

॥ ೮ ॥

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪಣೋ ನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಮಿಥಃ ಸ್ನೇಹಮಭೀಪ್ಸತಾ ।

ಧ್ರುವಮೇಕಸ್ಯ ವಿಜಯೇ ಕ್ರೋಧೋನ್ಯಸ್ಯೇಹ ಚಾಯತೇ

॥ ೯ ॥

ಕದ್ಮುರುವಾಚ :—

ಕ್ರೀಡೇಯಂ ನಾಸ್ತು ಭಗಿನಿ ಕಾರಣಂ ಕಿಮಸಿ ಕ್ರುಧಃ ।

ಖೇಲಸ್ಯ ನ್ಯವಹಾರೋಯಂ ಪಣೇ ಯತ್ಕಿಂಚಿದುಚ್ಯತೇ

॥ ೧೦ ॥

ವಿನತೋವಾಚ :—

ತಥಾ ಕುರು ಯಥಾ ಪ್ರೀತಿಸ್ತವಾಸ್ತಿ ಪನನಾಶಿನಿ ।

ಅಥ ತಾಂ ವಿನತಾನಾಹ ಕದ್ಮುಃ ಕುಟಿಲಮಾನಸಾ

॥ ೧೧ ॥

ತಸ್ಯಾಸ್ತು ಸಾ ಭವೇದ್ಧಾಸೀ ಪರಾಜೀಯೇತ ಯಾ ಯಯಾ ।

ಅಸ್ಮಿನ್ಪಣೇ ಇನಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸಖ್ಯಃ ಸಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಏವ ನೌ

॥ ೧೨ ॥

೭. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನಗಿಷ್ಟವಾದ ಪಣವನ್ನು ಇಡು. ಆಟದಲ್ಲಿ ಪಣವಿಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆಯೇ ಕಾಲವು ಕಳೆಯದಿರಲಿ.

೮. ವಿನತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ಸಹೋದರಿ ! ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಣವೇಕೆ ? ಸುಮ್ಮನೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸಿದರೆ ನನಗಾವ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವುದು ? ನನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸಿದರೆ ನಿನಗಾಗುವ ಸಂತೋಷವೇನು ?

೯. ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಅರಿತರಿತೂ ಪಣವನ್ನು ಇಡಬಾರದು. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಜಯವಾದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೦. ಕದ್ಮುವು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—ಎಲೆ ಸಹೋದರಿ ! ಇದು ಆಟವಾದ್ದರಿಂದ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವ್ಯವಹಾರವು ಆಟದ ಪಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವುದೋ ಒಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೧೧. ವಿನತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—“ಕದ್ಮು ! ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಮಾಡು.” ವಿನತೆಯು ಹೀಗೆಂದ ಬಳಿಕ ಕದ್ಮುವು ವಕ್ರಮನಸ್ಸುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು.

೧೨. ಈಗ ಆಟದಲ್ಲಿ ಸೋತವರು ಗೆದ್ದವರಿಗೆ ದಾಸಿಯರಾಗಬೇಕು. ಈ ಸಖಿಯರಿಲ್ಲ ಈ ಪಣದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು.

ಇತ್ಯನ್ಯೋನ್ಯಂ ಪಣೇಕೃತ್ಯ ಸರ್ಪಿಣ್ಯಪಿ ಪತತ್ರಿಣೇ |
 ಉನಾಚ ಕರ್ಬುರಂ ಕದ್ರೂರಶ್ವಂ ಶ್ವೇತಂ ಗರುತ್ಮತೀ || ೧೩ ||
 ಕದಾ ಗಂತವ್ಯನಿತಿ ಚ ಚಕ್ರಾತೇ ತೇ ಗಮಾಂವಧಿಂ |
 ಜಗ್ಗುತುಶ್ಚ ನಿರನ್ಯಾಥ ಕ್ರೀಡನಾತ್ಸವಂ ಸ್ವಮಾಲಯಂ || ೧೪ ||
 ವಿನತಾಯಾಂ ಗತಾಯಾಂತು ಕದ್ರೂರಾಹೂಯ ಚಾಂಗಜಾನ್ |
 ಉನಾಚ ಯಾತ ವೈ ಪುತ್ರಾ ದ್ರುತಂ ವಚನತೋ ಮಮ || ೧೫ ||
 ತುರಂಗಮುಚ್ಚೈಶ್ರವಸಂ ಪ್ರೋದ್ಭೂತಂ ಕ್ಷೀರನೀರಧೇಃ |
 ಸುರಾಸುರೈರ್ಮುಘ್ಯಮಾನಾನ್ಮಂದರಾಘಾತಸಾಧ್ವಸಾತ್ || ೧೬ ||
 ಕಾರ್ಯಂ ಕಾರಣರೂಪಸ್ಯ ಸಾದೃಶ್ಯಮಧಿಗಚ್ಛತಿ |
 ಅತಸ್ತಂ ಕ್ಷೀರವರ್ಣಾಭಂ ಕಲ್ಮಾಷಯತ ಪುತ್ರಕಾಃ || ೧೭ ||
 ತಸ್ಯ ನಾಲಧಿಮಧ್ಯಾಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಕುಂತಲತಾಂ ಗತಾಃ |
 ತಥಾ ತದಂಗಲೋಮಾನಿ ವಿಧತ್ತ ವಿಸ್ತೀರ್ಣತೈಃ || ೧೮ ||
 ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಚೋ ಮಾತುಃ ಕಾದ್ರವೇಯಾಃ ಪರಸ್ಪರಂ |
 ಸಂಮಂತ್ರೈ ಮಾತರಂ ಪ್ರೋಚುಃ ಕದ್ರೂಂ ತದ್ರೂಪಮಾಗತಾಃ || ೧೯ ||

೧೩. ಸರ್ಪ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಮಾತೆಯರಾದ ಆ ಕದ್ರೂ ವಿನತೆಯರು ಹೀಗೆ ಪಣತೊಟ್ಟರು. ಕದ್ರುವು ಅಶ್ವವು ನಾನಾ ಬಣ್ಣವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ, ವಿನತೆಯು ಬಿಳ್ಳಗಿದೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು.

೧೪. ಅವರು ಯಾವಾಗ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು, ಹೋಗುವ ವೇಳೆಯ ಅವಧಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆಟವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದರು.

೧೫-೧೬. ವಿನತೆಯು ಹೊರಟುಹೋಗಲು ಕದ್ರುವು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು, ಮಕ್ಕಳಿರಾ! ನೀವು ನನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ದೇವದಾನವರು ಕಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಂದರಪರ್ವತದ ಘರ್ಷಣಭಯದಿಂದ ಆ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಉಚೈಶ್ರವಸ್ಸಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ.

೧೭. ಈಗ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯವು ಕಾರಣದ ರೂಪಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಕ್ಷೀರವರ್ಣವಾಗಿರುವ ಆ ಅಶ್ವವನ್ನು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವನ್ನಾಗಿಸಿರಿ.

೧೮. ನೀವು ಆ ಉಚೈಶ್ರವಸ್ಸಿನ ಬಾಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಕರಿಗೂದಲುಗಳಾಗಿರಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಅದರ ಅವಯವಗಳ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ವಿಷವೀರ್ತಾರಗಳಿಂದ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಿ.

೧೯. ಸರ್ಪಗಳು ತಾಯಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕುಟಿಲರೂಪವನ್ನೇ ಹೊಂದಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದುವು.

ನಾಗಾ ಉಚುಃ :-

ಮಾತರ್ವಯಂ ತ್ವದಾಹ್ವಾನಾದ್ವಿಹಾಯ ಕ್ರೀಡನಂ ಬಲಾತ್ |
 ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನಂ ದಾಸ್ಯತ್ಯದ್ಯ ಪ್ರಸೂರಿತಿ || ೨೦ ||
 ಮೃಷ್ಟಂ ತಿಷ್ಠತು ತದ್ಗೂರಂ ವಿಷಾದಪೃಥಿಕಂ ಕಟು |
 ತತ್ತ್ವಯಾಃ ನಾದಿ ಯನ್ಮಂತ್ರೈರೌಷಧೈರ್ನೋಪಶಾನ್ಯತಿ || ೨೧ ||
 ವಯಂ ನ ಯಾನೋ ಯದ್ವಾನ್ಯಂ ತದಸ್ಮಾಕಂ ಭವತ್ಸಿತ |
 ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವಿಷಾಸೈಸ್ತೈಸ್ತದಾ ಕುಟಿಲಗಾಮಿಭಿಃ || ೨೨ ||
 ಸ್ಯಂದ ಉವಾಚ :-
 ಅಸೈಲಪಿ ಯೇ ಕುಟಿಲಗಾಃ ಪರರಂಧ್ರನಿಷೇವಿಣಃ |
 ಅಕರ್ಣಾಃ ಕ್ರೂರಹೃದಯಾಃ ಪಿತೌ ವ್ರೀಡಯಂತಿ ತೇ || ೨೩ ||
 ಪಿತ್ರೋರ್ಗಿರಂ ನಿರಾಕೃತ್ಯ ಯೇ ತಿಷ್ಠೇಯುಃ ಸುದುರ್ಮದಾಃ |
 ಅನ್ಯಾಹಿತಮಿಹ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಗಚ್ಛೇಯುಸ್ತೇಚಿರಾಲ್ಲಯಂ || ೨೪ ||
 ತೇಷಾಂ ವಚನಮಾಕರ್ಣ್ಯ ನಯಾಮ ಇತಿ ಸೋರಗೀ |
 ಶಶಾಪ ತಾನ್ಕುಧಾವಿಷ್ಟಾ ನಾಗಾಂಶ್ಚಾಗಸಮಾಗತಾನ್ || ೨೫ ||
 ತಾಕ್ಸ್ಯಸ್ಯ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಭವತ ಯೂಯಂ ಮದ್ವಾಕ್ಯಲಂಘನಾತ್ |
 ಜಾತಮಾತ್ರಾಂಶ್ಚ ಸರ್ಪಿಣ್ಯೋ ಭಕ್ಸ್ಯಯಂತು ಸ್ವಬಾಲಕಾನ್ || ೨೬ ||

೨೦. ನಾಗಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ:-ಅಮ್ಮ! ನೀನು ಈಗ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ನೀಡುವೆಯೆಂದು ನಾವು ನಿನ್ನ ಆಹ್ವಾನದಿಂದ ಆಟವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆವು.
 ೨೧. ಆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವಂತಿರಲಿ. ನೀನು ವಿಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಟುವೂ, ಮಂತ್ರ ಔಷಧಗಳಿಂದಲೂ ಶಾಂತವಾಗದಿರುವುದೂ ಆದ ಮಾತನ್ನಾಡಿರುವೆ.
 ೨೨. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏನಾಗುವುದೋ, ಅದು ನಮಗಾಗಲಿ ಎಂದು ವಕ್ರಗಾಮಿಗಳಾದ ಆ ಸರ್ಪಗಳು ಹೇಳಿರುವು.
 ೨೩. ಸ್ಯಂದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ವಕ್ರಮಾರ್ಗಗಾಮಿಗಳಾಗಿ, ಪರರ ಛಿದ್ರವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ, ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳಿಸದಂತಿರುವವರೂ ಆದ ಕಠಿನಚಿತ್ತರಾದ ಪುತ್ರರು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಲಜ್ಜೆಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.
 ೨೪. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಿಾರಿ ಮತ್ತರಾಗಿರುವರು ಅತಿಭಯಂಕರನಾದ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವರು.
 ೨೫. ಆ ಕದ್ದುವು ಮಕ್ಕಳು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕುಪಿತನಾಗಿ ತಪ್ಪುಮಾಡಿದ ಆ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಶಪಿಸಿದಳು.
 ೨೬. “ ನೀವು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿದ್ದರಿಂದ ಗರುಡನಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿರಿ. ಹೆಣ್ಣು ಸರ್ಪಗಳು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿದಕೂಡಲೇ ಭಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಇತಿ ಶಾಸಾನಲಾಭೀತ್ಯೈ ಕೈಶ್ಚಿತ್ಪಾತಾಲಮಾಶ್ರಿತಂ ।	
ಜಿಜೀವಿಷುಭಿರನ್ಯೈಶ್ಚ ದ್ವಿತ್ವೈಶ್ಚ ಕ್ರೇ ಪ್ರಸೂವಚಃ	॥ ೨೭ ॥
ತೇ ಪುಚ್ಛಮೌಚ್ಛೈಶ್ಚ ವಸಮಧಿಗಮ್ಯ ಮಹಾಧಿಯಃ ।	
ಸುನೀಲಚಿಕುರಾಭಾಸಂ ಚಕ್ರು ರಂಗಂಚ ಕರ್ಬುರಂ	॥ ೨೮ ॥
ತತ್ಕೃಷ್ಣೇಡಾಸಲ ಧೂಮೌಘೈಃ ಪೂತ್ಕಾರಭರನಿಸ್ಸೃತೈಃ ।	
ಮಾತೃವಾಕ್ಯತಿಜಾದ್ಧರ್ಮಾನ್ನದಗ್ಧಾ ಭಾನುಭಾನುಭಿಃ	॥ ೨೯ ॥
ವಿನತಾಪೃಷ್ಠಮಾರುಹ್ಯ ಕದ್ರೂಃ ಸ್ನೇಹವಶಾತ್ತತಃ ।	
ವಿಯನ್ಮಾರ್ಗಮಲಂಕೃತ್ಯ ದದರ್ಶೋಷ್ಣಾಂಶುಮುಂಡಲಂ	॥ ೩೦ ॥
ತಿಗ್ಮರಶ್ಮಿಪ್ರಭಾವೇಣ ವ್ಯಾಕುಲೀಭೂತಮಾನಸಾ	
ಕದ್ರೂಸ್ತತಃ ಖಗೀಂ ಪ್ರಾಹ ವಿಸ್ತಬ್ಧಂ ವಿನತೇ ವ್ರಜ	॥ ೩೧ ॥
ಉಷ್ಣಗೋರುಷ್ಣಗೋಭಿರ್ಮೇ ತಾಪ್ಯತೇ ನಿತರಾಂ ತನುಃ ।	
ವಿಸ್ತಬ್ಧಾಹಂ ಸ್ವಭಾವೇನ ತ್ವಂ ಸಾಪೇಕ್ಷಾ ಹಿ ಸರ್ವತಃ	॥ ೩೨ ॥
ಸ್ವರೂಪೇಣ ಪತಂಗೀ ತ್ವಂ ಪತಂಗೋಽಸೌ ಸಹಸ್ರಗುಃ ।	
ಅತ ಏವ ನತೇ ಬಾಧಾ ಗಗನೇ ತಾಪಸಂಭವಾ	॥ ೩೩ ॥

೨೭. ಹೀಗೆ ಶಾಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಭಯಗೊಂಡ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾತಾಳ ವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದುವು. ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ ಎರಡು ಮೂರು ಸರ್ಪಗಳು ಮಾತ್ರ ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಿದುವು.

೨೮-೨೯. ಅವು ಉಚ್ಚೈಶ್ಚವಸ್ತಿನ ಬಾಲವನ್ನು ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಪೂತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಹೊರಟ ಏಷಾಗ್ನಿಯ ಹೊಗೆಯ ಮೊತ್ತದಿಂದ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವನ್ನಾಗಿಸಿ ಅದರ ಶರೀರವನ್ನು ನಾನಾಬಣ್ಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುವು. ಅವು ತಾಯಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರಿಂದಂಟಾದ ಧರ್ಮದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ.

೩೦. ಬಳಿಕ ಕದ್ರುವು ಸ್ನೇಹದಿಂದ ವಿನತೆಯ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತ ಸೂರ್ಯವುಂಟಲವನ್ನು ನೋಡಿದಳು.

೩೧-೩೨. ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡ ಆ ಕದ್ರುವು ವಿನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು. “ವಿನತೆ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸು. ಸೂರ್ಯನ ಉಷ್ಣಕಿರಣಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಶರೀರವು ಬಹಳ ಸಂತಾಪ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವಳು. ನೀನು ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಪೇಕ್ಷಳು.

೩೩. ನೀನು ಪತಂಗಿಯು. ಈ ಸೂರ್ಯನೂ ಪತಂಗನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನೀನೆಗೆ ತಾಪದಿಂದಂಟಾದ ಪೀಡೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಯತ್ಸರಸಿ ಹಂಸೋಯಂ ಭವತೀ ಹಂಸಗಾಮಿನೀ ।	
ಚಂಡರಶ್ಮಿಪ್ರತಾಪಾಗ್ನಿಸ್ತ್ವಾನುತೋ ನೇಹ ಬಾಧತೇ	೩೪
ಖಗೀಮುಡ್ಧೀಯಮಾನಾಂ ಖೇ ಪುನರೂಚೇ ಬಿಲೇಶಯಾ ।	
ತ್ರಾಹಿ ತ್ರಾಹಿ ಭಗಿನ್ಯತ್ರ ಯಾವೋನ್ಯತ್ರ ವಿಯತ್ಸಫಃ	೩೫
ವಿನತೇ ವಿನತಾಂ ಮಾಂ ತ್ವಂ ಕಿಂ ನಾನಸಿ ಪತತ್ರೀಣೇ ।	
ತನ ದಾಸೀ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ತ್ವದುಚ್ಛಿಷ್ಟನಿಷೇವೀಣೇ	೩೬
ಯಾವಜ್ಜೀವಮಹಂ ಭೂಯಾಂ ತ್ವತ್ಪಾದೋದಕಸಾಯಿನೀ ।	
ಖಖೋಲ್ಕಾ ನಿಪತೇದೇಷಾ ಭೃಶಂ ಗದ್ಗದಭಾಷೀಣೇ	೩೭
ಮೂರ್ಛಾಂ ಗತವತೀ ಪಕ್ಷಪುಟಾದ್ಧೃತ್ವಾ ಬಿಡೋರಗೀ ।	
ಸಖ್ಯುಲ್ಕಾ ನಿಪತೇದೇಷಾ ನಕ್ತನ್ಯೇತ್ಸಿತಿ ಸಂಭ್ರಮಾತ್	೩೮
ಖಖೋಲ್ಕೇತಿ ಯದುಕ್ತಾ ಗೀಃ ಕದ್ರ್ವಾ ಸಂಭ್ರಾಂತಚೇತಸಾ ।	
ತದಾ ಖಖೋಲ್ಕನಾಮಾರ್ಕಃ ಸ್ತುತೋ ವಿನತಯಾ ಬಹು	೩೯
ಮನಾಗತಿಗ್ಮತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಖೇ ಪ್ರಯಾತಿ ವಿನಸ್ತತಿ ।	
ತಾಭ್ಯಾಂ ತುರಂಗನೋದರ್ಶಿ ಕಿಂಚಿತ್ಕರ್ಮೀರವಾನ್ರಥೇ	೪೦

೩೪. ಈ ಸೂರ್ಯನು ಆಕಾಶಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹಂಸರೂಪನಾಗಿರುವನು. ನೀನು ಹಂಸದಂತೆ ಸಂಚರಿಸುವವಳು. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೂರ್ಯಕಿರಣವು ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೩೫. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಲಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ವಿನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕದ್ರುವು ಮರಳಿಯೂ ಇಂತೆಂದಳು. “ಸಹೋದರಿಯೆ! ಕಾಪಾಡು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ ತೆರಳೋಣ.

೩೬. ವಿನತೆ! ನೀನು ನಮ್ರಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ದಾಸಿಯಾಗುವೆನು.

೩೭-೩೯. ನಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವೆನು. ಈ ಆಕಾಶದ ಬೆಂಕಿಯ ಕೋಳಿಯು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದೀತು.” ಕದ್ರುವು ಹೀಗೆ ಗದ್ಗದಸ್ವರದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೂರ್ಛಗೊಂಡಳು. ಆ ಕದ್ರುವು “ಸಖ್ಯುಲ್ಕಾನಿಪತೇದೇಷಾ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ “ಖಖೋಲ್ಕಾ” ಎಂದು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ವಿನತೆಯು ಖಖೋಲ್ಕನೆಂದು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದಳು.

೪೦. ಸೂರ್ಯನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೃದುವಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಆ ಕದ್ರು ವಿನತೆಯರು ರಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಬಲವರ್ಣವಾದ ಅಶ್ವವನ್ನು ಕಂಡರು.

ಉಕ್ತಾ ವಿನತಯೈನ್ಯೇಷಾ ತಾಪೋಪದತಲೋಚನಾ |

ಕ್ರೂರಾ ಸರೀಸೃಪೀ ಸತ್ಯವಾದಿನ್ಯಾ ವಿಶ್ವಮಾನ್ಯಯಾ || ೪೧ ||

ಕದ್ರು ತ್ವಯಾ ಚಿತಂ ಭದ್ರೇ ಯತ ಉಚ್ಛೇಶ್ರವಾ ಹಯಃ |

ಚಂದ್ರರಶ್ಮಿಪ್ರಭೋಃಪ್ಯೇಷ ಕಲ್ಮಾಷ ಇವ ಭಾಸತೇ || ೪೨ ||

ವಿಧಿರ್ಬಲೀಯಾನ್ಪಜಗಿ ಚಿತ್ರಂ ಜಯಪರಾಜಯೇ |

ಕ್ರೂರೋಽಪಿ ನಿಜಯಾ ಕ್ವಾಽಪಿ ತ್ವಕ್ರೂರೋಽಪಿ ಪರಾಜಯಾ || ೪೩ ||

ವಿನತಾ ವಿನತಾಧಾರಾ ವದಂತೀತಿ ಯಥಾಗತಂ |

ಕದ್ರೂನಿವೇಶನಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ತಸ್ಯಾ ದಾಸ್ಯಮಚೀಕರತ್ || ೪೪ ||

ಕದಾಚಿದ್ವಿನತಾಽದರ್ಶಿ ಸುಪರ್ಣೇನಾಃ ಶ್ರುಲೋಚನಾ |

ವಿಚ್ಛಾಯಾ ಮಲಿನಾ ದೀನಾ ದೀರ್ಘನಿಃಶ್ವಾಸವತ್ಸಪಿ || ೪೫ ||

ಸುಪರ್ಣ ಉವಾಚ :-

ಪ್ರಾತಃ ಸ್ವಾತರಹೋ ಮಾತಃ ಕ್ಷಯಾಸಿ ತ್ವಂ ದಿನೇ ದಿನೇ |

ಸಾಯಾಮಾಯಾಸಿ ಚ ಕುತೋ ವಿಚ್ಛಾಯಾ ದೀನಮಾನಸಾ || ೪೬ ||

ಕುತೋ ನಿಶ್ವಸಿಸಿ ಪ್ರೋಚ್ಛೈರಶ್ರುಪೂರ್ಣವಿಲೋಚನಾ |

ಯಥಾ ಕ್ಲೀಬಸುತಾ ಯೋಷಿದ್ಯಥಾ ಪತಿತಿರಸೃತಾ || ೪೭ ||

೪೧. ಸತ್ಯವಾದಿನಿಯೂ, ವಿಶ್ವಪೂಜೈಯೂ ಆದ ವಿನತೆಯು ಸೂರ್ಯನ ತಾಪದಿಂದ ಕುರುಡಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಆ ಕ್ರೂರ ಕದ್ರು ವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದಳು.

೪೨. “ಮಂಗಳಕರಳಾದ ಕದ್ರುನೆ! ಉಚ್ಛೇಶ್ರವಸ್ಸು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದರೂ ಶಬಲವರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ ಸೋತೆನು.

೪೩. ಎಲೆ ಸರ್ಪಿಣಿ! ಜಯಪರಾಜಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೈವವು ಬಲವಾ ದುದು. ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರಿಯೂ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುವನು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಕ್ರೂರಿಯಲ್ಲದವನು ಸೋಲುವನು.”

೪೪. ವಿನೀತಳಾದ ವಿನತೆಯು ಹೀಗೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತ ಕದ್ರುವಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವಳ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸತೊಡಗಿದಳು.

೪೫. ಒಂದಾನೊಂದು ಸಲ ಗರುಡನು ಅಳುತ್ತಿರುವವಳೂ, ಕಳೆಗುಂದಿ ದವಳೂ, ಮಲಿನಳೂ, ದೀನಳೂ, ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಡುತ್ತಿರುವವಳೂ. ಆದ ಆ ವಿನತೆಯನ್ನು ಕಂಡನು.

೪೬. ಸುಪರ್ಣನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಮ್ಮ! ನೀನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ? ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಾಂತಿಹೀನಳೂ, ದೀನಮನಸ್ಸುಳೂ ಆಗಿ ಎತಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವೆ?

೪೭. ಅಮ್ಮ! ನಪುಂಸಕರಾದ ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳವಳೂ, ಪತಿಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳೂ. ಆದ ನಾರಿಯರಂತೆ ಅಳುತ್ತ ಎತಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೀಗೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುವೆ?

ಬ್ರೂಹಿ ಮಾತರ್ಯುಟಿತ್ಯದ್ಯ ಕುತೋ ದೂನಾಸಿ ಪತ್ರಿಣಿ ।
ಮಯಿ ಜೀವತಿ ತೇ ಬಾಲೇ ಕಾಲೇಽಪಿ ಕೃತಸಾಧ್ವಸೇ ॥ ೪೮ ॥
ಅಶ್ರುನಿರ್ಮಾಣಕರಣೇ ಕಾರಣಂ ಕಿಂ ತಪಸ್ವಿನಿ ।
ಸುಚರಿತ್ರಾಸು ನಾರೀಷು ನಾಃಮಂಗಲಮಿಹೇಷ್ಯತೇ ॥ ೪೯ ॥
ಧಿಕ್ಪಾಂಶ್ಚ ಪುತ್ರಾನ್ಯನ್ಮಾತಾ ತೇಷು ಜೀವತ್ಸು ದುಃಖಭಾಕ್ ।
ವರಂ ನಂಧ್ಯೈವ ಸಾ ಯಸ್ಯಾಃ ಸುತಾ ನಂಧ್ಯಮನೋರಥಾಃ ॥ ೫೦ ॥
ಇತ್ಯೂರ್ಜಸ್ವಲಮಾಕರ್ಣ್ಯ ವಚಃ ಸೂನೋರ್ಗರುತ್ಮತಃ ।
ವಿನತಾ ಪ್ರಾಹ ತಂ ಪುತ್ರಂ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಸಮನ್ವಿತಂ ॥ ೫೧ ॥
ಅಹಂ ದಾಸ್ಯಸ್ಮಿ ರೇ ಬಾಲ ಕದ್ವಾಶ್ಚ ಕ್ರೂರಚೇತಸಃ ।
ಸ್ಯಷ್ಟೇ ವಹಾಮಿ ತಾನಿಂತ್ಯಂ ತತ್ಪುತ್ರಾನಪಿ ಪುತ್ರಕ ॥ ೫೨ ॥
ಕದಾಚಿನ್ಮಂದರಂ ಯಾಮಿ ಕದಾಚಿನ್ಮಲಯಾಚಲಂ ।
ಕದಾಚಿದಂತರೀಕ್ಷೇಷು ಚರೇಯಂ ತದುದನ್ವತಾಂ ॥ ೫೩ ॥
ಯತ್ರ ಯತ್ರ ನಯೇಯುಸ್ತೇ ಕಾದ್ರನೇಯಾಃ ಸುದುರ್ಮದಾಃ ।
ವ್ರಜೇಯಂ ತತ್ರ ತತ್ತ್ವಾಹಂ ತದಧೀನಾ ಯತಃ ಸುತ ॥ ೫೪ ॥

೪೮. ಅಮ್ಮ! ಯಮನನ್ನೂ ಹೆದರಿಸಿದ ಬಾಲಕನಾದ ಈ ಗರುಡನು ಬದುಕಿರಲು ನೀನೇತಕ್ಕೆ ವ್ಯಥೆಗೊಳ್ಳಬೇಕು? ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೇಳು.

೪೯. ನೀನು ಕಂಬನಿಗರೆಯಲು ಕಾರಣವೇನು? ಸುಚರಿತೆಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅಮಂಗಳವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೫೦. ಪುತ್ರರು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಲು ತಾಯಿಯು ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಾದರೆ ಅಂತಹ ಪುತ್ರರು ನಿಂದ್ಯರು. ಯಾವಳ ಮಕ್ಕಳು ನಿಷ್ಫಲಮನೋರಥರೂ, ಆ ಹೆಂಗಸು ತಾಯಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಂಜೆಯಾಗಿರುವುದೇ ಲೇಸು.”

೫೧. ವಿನತೆಯು ಮಗನಾದ ಗರುಡನ ವೀರ್ಯವತ್ತಾದ ಈ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು.

೫೨. “ಮಗು! ನಾನು ಕ್ರೂರಮತಿಯಾದ ಕದ್ರುವಿಗೆ ಸೇವಕಳಾಗಿರುವೆನು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಅವಳನ್ನೂ, ಅವಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುವೆನು.

೫೩. ಒಮ್ಮೆ ಮಂದರಾಚಲಕ್ಕೂ, ಒಮ್ಮೆ ಮಲಯಶೈಲಕ್ಕೂ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ದ್ವೀಪಗಳಿಗೂ ಹೋಗುವೆನು.

೫೪. ನಾನು ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಅಧೀನಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮದಿಸಿದ ಆ ಸರ್ಪಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವವೋ, ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲ ಹೋಗುವೆನು.

ಗರುಡ ಉನಾಚ :-

ದಾಸೀತ್ವಕಾರಣಂ ಮಾತಃ ಕಿಂ ತೇ ಜಾತಂ ಸುಲಕ್ಷ್ಮಣೇ ।
 ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತೇಃ ಪುತ್ರಿ ಕಶ್ಯಪಸ್ಯ ಪ್ರಿಯೇನಸಘೇ ॥ ೫೫ ॥
 ವಿನತೋನಾಚ ಗರುಡಂ ಪುರಾನ್ಯತ್ತಮಶೇಷತಃ ।
 ದಾಸೀತ್ವಕಾರಣಂ ಯದ್ವದಾದಿತ್ಯಾಶ್ವವಿಲೋಕನಂ ॥ ೫೬ ॥
 ಶ್ರುತ್ವೇತಿ ಗರುಡಃ ಸ್ವಾಹ ಮಾತರಂ ಸತ್ಪರಂ ವ್ರಜ ।
 ಪೃಚ್ಛಾನ್ಯ ದ್ಯ ಮಾತಸ್ತನ್ಮುಷ್ಣಾನ್ಮಾದ್ರವೇಯಾನಿದಂ ವಚಃ ॥ ೫೭ ॥
 ಯದ್ಬಲಭಂ ಹಿ ಭವತಾಂ ಯತ್ರಾತ್ಮಂತರುಚಿಶ್ಚ ನಃ ।
 ನುದ್ದಾಸೀತ್ವವಿನೋಕ್ತ್ವಾಯ ತದ್ಯಾಚಿಧ್ವಂ ದದಾಮ್ಯಹಂ ॥ ೫೮ ॥
 ತಥಾಸಕರೋಚ್ಚ ವಿನತಾ ತೇಽಪಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ತದೀರಿತಂ ।
 ಸರ್ಪಾಃ ಸಮಂತ್ರೈ ತಾಂ ಪ್ರೋಚುರ್ವಿನತಾಂ ಹೃಷ್ಣಮಾನಸಾಃ ॥ ೫೯ ॥
 ಮಾತೃಶಾಪವಿನೋಕ್ತ್ವಾಯ ಯದಿ ದಾಸ್ಯತಿ ನಃ ಸುಧಾಂ ।
 ತದಾ ಸಮೀಹಿತಂ ತೇಸ್ತು ನದಾಸ್ಯತ್ಯಥ ದಾಸ್ಯಸಿ ॥ ೬೦ ॥
 ಇತ್ಯೋಂಕೃತ್ಯ ಸಮಾಪೃಚ್ಛ್ಯ ಕದ್ರೂಂ ದ್ರುತಗತಿಃ ಖಗೀ ।
 ಗರುತ್ಮಂತಂ ಸಮಾಚಷ್ಟ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂಹೃಷ್ಟಮಾನಸಂ ॥ ೬೧ ॥

೫೫. ಗರುಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಮ್ಮ! ದಕ್ಷಸುತೆಯೂ, ಕಶ್ಯಪಪತ್ನಿಯೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಈ ದಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ?

೫೬. ಗರುಡನಿಂತು ಕೇಳಲು, ವಿನತೆಯು ಸೂರ್ಯಾಶ್ವದರ್ಶನವೇ ಕದ್ರೂ ದಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

೫೭. ಗರುಡನು ತಾಯಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂತೆಂದನು. “ಅಮ್ಮ! ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆ ದುಷ್ಟಸರ್ಪಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸು.

೫೮. “ನಿಮಗೆ ಯಾವುದು ದುರ್ಲಭವೋ, ಯಾವುದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಕರವೋ ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನ ದಾಸ್ಯವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕೊಡುವೆನು.”

೫೯. ವಿನತೆಯು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದಳು. ಆ ಸರ್ಪಗಳು ಅವಳು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಹೀಗೆಂದುವು.

೬೦. “ನೀನು ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ನಮಗಿತ್ತ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಅವೃತ ವನ್ನೀಯುವುದಾದರೆ ಈಗ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ನೆರವೇರಲಿ. ಹಾಗೆ ಅವೃತ ವನ್ನು ತಂದುಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನೀನು ದಾಸಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವೆ.”

೬೧. ವಿನತೆಯು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕದ್ರುವನ್ನು ಕೇಳಿ

ನಾಗಾಂತಕಸ್ತುತಃ ಸ್ತ್ರಾಹ ಮಾತರಂ ಚಿಂತಯಾತುರಾಂ ।

ಅನೀತಂ ವಿದ್ಧಿ ಪೀಯೂಷಂ ಮಾತರ್ಮೇ ದೇಹಿ ಭೋಜನಂ ॥ ೬೨ ॥

ವಿನತಾ ಸ್ತ್ರಾಹ ತಂ ಪುತ್ರಂ ಸಂಪ್ರಹೃಷ್ಯತನೂರುಹಾ ।

ಭೋಃ ಸುಪರ್ಣಾರ್ಣವಂ ತೂರ್ಣಂ ಯಾಹಿ ಮಂಗಲಮಸ್ತು ತೇ ॥ ೬೩ ॥

ಸಂತಿ ತತ್ರಾಪಿ ಬಹುಶೋ ನಿಷಾದಾ ಮತ್ಸ್ಯಘಾತಿನಃ ।

ವೇಲಾತಟಿನಿವಾಸಾಶ್ಚ ತಾನ್ಭಕ್ಷಯ ದುರಾತ್ಮನಃ ॥ ೬೪ ॥

ಪರಪ್ರಾಣೈರ್ನಿಜಪ್ರಾಣಾನ್ಯೇ ಪುಷ್ಣಂತೀಹ ದುರ್ಧಿಯಃ ।

ಶಾಸನೀಯಾಃ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಶ್ರೇಯಸ್ತಚ್ಛಾಸನಂ ಪರಂ ॥ ೬೫ ॥

ಬಹುಹಿಂಸಾಕೃತಾಂ ಹಿಂಸಾಭವೇತ್ಸರ್ಗಸ್ಯ ಸಾಧನಂ ।

ವಿಹಿಂಸಿತೇಷು ದುಷ್ಕೇಷು ರಕ್ಷ್ಯಂತೇ ಭೂರಿಶೋ ಯತಃ ॥ ೬೬ ॥

ನಿಷಾದೇಷ್ವಪಿ ಚೇದ್ವಿಪ್ರಃ ಕಶ್ಚಿದ್ಭವತಿ ಪುತ್ರಕ ।

ಸ ರಕ್ಷಣೇಯೋ ಯತ್ನೇನ ಭಕ್ಷಣೇಯೋ ನ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ ॥ ೬೭ ॥

ಗರುಡ ಉವಾಚ :-

ಮತ್ಸ್ಯಾದಿನಾಂ ನಸನ್ಮಧ್ಯೇ ಕಥಂ ಜ್ಞೇಯೋ ದ್ವಿಜೋ ಮಯಾ ।

ಅಭಕ್ಷ್ಯೋ ಯಸ್ತ್ವಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಸ್ತಜ್ಜಿಹ್ವಂ ಕಿಂಚನಾತ್ಫ ಮೇ ॥ ೬೮ ॥

ಕೊಂಡು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹರ್ಷಗೊಂಡು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಗರುಡ ನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು.

೬೨. ಬಳಿಕ ನಾಗಾಂತಕನಾದ ಗರುಡನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾದ ಆ ತಾಯಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಅಮ್ಮ! ಅಮೃತವನ್ನು ತಂದೆನೆಂದೇ ತಿಳಿ. ಈಗ ನನಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ನೀಡು” ಎಂದನು.

೬೩-೬೪. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರೋಮಾಂಚಗೊಂಡ ವಿನತೆಯು ಆ ಪುತ್ರ ನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು. “ಮಗು ಗರುಡ! ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ತೆರಳು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವುಂಟಾಗಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ದಡದಲ್ಲಿ ನಾಸಿಸುವ ಮತ್ಸ್ಯಘಾತುಕ ರಾದ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಬೆಸ್ತರಿರುವರು. ದುರಾತ್ಮರಾದ ಅವರನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸು.

೬೫-೬೬. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದುರಾತ್ಮರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದು ಉತ್ತಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವಾದುದು. ದುಷ್ಟರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದರೆ ಅನೇಕರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದಂತಾಗು ವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಬಹು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು.

೬೭. ಮಗು! ಬೆಸ್ತರಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಅವನನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಬಾರದು.”

೬೮. ಗರುಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ನಾನು ಬೆಸ್ತರ ನಡುವೆ ಯಾವನಾದರೂ

ವಿನತೋವಾಚ :-

ಯಜ್ಞಸೂತ್ರಂ ಗಲೇ ಯಸ್ಯ ಸೋತ್ರರೀಯಂ ಸುನಿರ್ಮಲಂ ।

ನಿತ್ಯಧೌತಾನಿ ವಾಸಾಂಸಿ ಭಾಲಂ ತಿಲಕಲಾಂಭಿತಂ ॥ ೬೯ ॥

ಸಪವಿತ್ರೌ ಕರೌ ಯಸ್ಯ ಯನ್ನೀವೀ ಕುಶಗರ್ಭಿಣೇ ।

ಯನ್ಮೌಲಿಃ ಸಶಿಖಾಗ್ರಂಥಿಃ ಸ ಜ್ಞೇಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತ್ವಯಾ ॥ ೭೦ ॥

ಉಜ್ಜ ರೇದ್ಯಗೃಜುಃಸಾಮ್ನಾಮೃಚಮೇಕಾಮಪೀಹ ಯಃ ।

ಗಾಯತ್ರೀನಾತ್ರಮಂತ್ರೋಽಪಿ ಸವಿಜ್ಞೇಯೋ ದ್ವಿಜಸ್ತ್ವಯಾ ॥ ೭೧ ॥

ಗರುಡ ಉವಾಚ :-

ಮಧ್ಯೇ ಸದಾ ನಿಷಾದಾನಾಂ ಯೋ ವಸೇಜ್ಜನನಿ ದ್ವಿಜಃ ।

ತಸ್ಯೈತೇಷ್ಟೇಕಮಪ್ಯೇವ ನ ಮನ್ಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಬೋಧಕಂ ॥ ೭೨ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮಾಂತರಂ ಸಮಾಚಕ್ಷ್ಮ ದ್ವಿಜಬೋಧಕರಂ ಪ್ರಸೂಃ ।

ಯೇನ ವಿಜ್ಞಾಯ ತಂ ವಿಪ್ರಂ ತ್ಯಜೇಯಮಪಿ ಕಂಠಗಂ ॥ ೭೩ ॥

ತಚ್ಚುತ್ವಾ ವಿನತಾ ಪ್ರಾಹ ಯಸ್ತೇ ಕಂಠಗತೋಽಂಗಜ ।

ಖದಿರಾಂಗಾನದ್ಧಹ್ಯಾತ್ರಮಸಾಕುರು ದೂರತಃ ॥ ೭೪ ॥

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ತಿನ್ನ ಕೂಡದೆಂದಿರುವೆ. ಅವನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು.

೬೯-೭೦. ವಿನತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:-ಯಾವನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವೂ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ಉತ್ತರೀಯವೂ ಇರುವುದೋ, ವಸ್ತ್ರಗಳು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದೋ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿಲಕವೂ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವೂ, ವಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಯೂ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಖೆಯೂ ಇರುವುದೋ, ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತಿಳಿ.

೭೧. ಯಾವನು ಋಕ್, ಯಜುಸ್, ಸಾಮವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಋಕ್ ನ್ನಾದರೂ ಅಥವಾ ಗಾಯತ್ರೀಯನ್ನಾದರೂ ಉಚ್ಚರಿಸುವನೋ ಅವನನ್ನು ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತಿಳಿ.

೭೨. ಗರುಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:-ಅಮ್ಮ! ಬೆಸ್ತರ ನಡುವೆ ವಾಸಿಸುವ ದ್ವಿಜನಲ್ಲಿ ಈ ಚಿಹ್ನೆಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೇಹೋದರೋ?

೭೩. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಬೇರೆ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹೇಳು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಕಂಠಗತನಾಗಿದ್ದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರಿತು ಅವನನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಡುವೆನು.

೭೪. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿನತೆಯು ಹೀಗೆಂದಳು. “ಮಗು! ಯಾವನು ನಿನ್ನ ಕಂಠವನ್ನು ನೋಡಿ ಖದಿರವೃಕ್ಷದ ಕೆಂಡದಂತೆ ಸುಡುವನೋ, ಅವನನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸು.

ದ್ವಿಜಮಾತ್ರೇಽಪಿ ಯಾ ಹಿಂಸಾ ಸಾ ಹಿಂಸಾ ಕುಶಲಾಯ ನ |
 ದೇಶಂ ವಂಶಂ ಶ್ರಿಯಂ ಸ್ವಂ ಚ ನಿರ್ಮೂಲಯತಿ ಕಾಲತಃ || ೭೫ ||
 ನಿಶಮ್ಯ ಕಾಶ್ಯಪಿರಿತಿ ಪ್ರಸೂಪಾದೌ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ |
 ಗೃಹೀತಾಶೀರ್ಯಯೌ ಶೀಘ್ರಂ ಖಮಾರ್ಗೇಣ ಖಗೇಶ್ವರಃ || ೭೬ ||
 ದೂರಾದಾಲೋಕಯಾಂಚಕ್ರೇ ನಿಷಾದಾನ್ಮತ್ಸ್ಯಜೀವಿನಃ |
 ಪಕ್ಷೌ ವಿಧೂಯ ಪಕ್ಷೀಂದ್ರೋ ರಜಸಾಪೂರ್ಯ ರೋದಸೀ || ೭೭ ||
 ಅಂಧೀಕೃತ್ಯ ದಿಶೋಭಾಗಾನಬ್ಧಿ ರೋಧಸ್ಯುಪಾವಿಶತ್ |
 ವ್ಯಾದಾಯ ವಂದನಂ ಘೋರಂ ಮಹಾಕಂದರಸನ್ನಿಭಂ || ೭೮ ||
 ಕಾಂದಿಶೀಕಾ ನಿಷಾದಾಸ್ತು ವಿವಿಶುಸ್ತತ್ರ ಚ ಸ್ವಯಂ |
 ಮನ್ವಾನೇಷ್ಟಥ ಸಂಥಾನಂ ತೇಷು ಕಂಠಂ ವಿಶತ್ಸ್ಯಪಿ || ೭೯ ||
 ಜಜ್ವಾಲೇಂಗಲಸಂಸ್ಪರ್ಶೋ ದ್ವಿಜಸ್ತತ್ಕಂಠಕಂದಲೀಂ |
 ಪ್ರಾಕ್ರನಿಷ್ವಾನಘೋ ತಾಕ್ಸ್ಯೋ ನಿಷಾದಾನೌದರೀಂ ದರೀಂ || ೮೦ ||
 ಪ್ರವೇಶ್ಯ ಕಂಠತಾಲುಸ್ಥಂ ತಂ ವಿಜ್ಞಾಯ ದ್ವಿಜಂ ಸ್ಫುಟಂ |
 ಭಯಾದಗಿರತ್ತೂರ್ಣಂ ಮಾತೃವಾಕ್ಯನಿಯಂತ್ರಿತಃ || ೮೧ ||

೭೫. ಗರುಡ ! ಸಾಮಾನ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮ ವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಹಿಂಸೆಯು ಕಾಲಕ್ರಮವಾಗಿ ದೇಶ, ವಂಶ, ಸಂಪತ್ತು, ಧನ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸುವುದು.”

೭೬. ಗರುಡನು ಜನನಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾಯಿಯ ಪಾದಗಳಿ ಗೆರಗಿ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತೆರಳಿದನು.

೭೭-೭೮. ಅವನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಮತ್ಸ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಬೆಸ್ತರನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನು ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಧೂಳಿನಿಂದ ಆಕಾಶ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿಸಿ ಭಯಂಕರವೂ, ದೊಡ್ಡ ಗುಹೆಗೆ ಸಮಾನವೂ ಆದ ಮುಖವನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

೭೯-೮೧. ಭಯಗೊಂಡ ಆ ಬೇಡರು ಅವನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತಾವಾಗಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅವರು ಅದು ದಾರಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಗರುಡನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನ ಕಂಠವನ್ನು ಬೆಂಕಿಯ ಕೆಂಡದಂತೆ ಸುಡತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಗರುಡನು ಮೊದಲು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸೇರಿದವರು ಬೆಸ್ತರೆಂದೂ, ಕಂಠದಲ್ಲಿರುವವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದೂ ಅರಿತು ಭಯದಿಂದ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಬೇಗನೆ ಅವನನ್ನು ಉಗುಳಿದನು.

ತಮುದ್ಗೀರ್ಣಂ ನರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಕ್ಷಿರಾಟ್ಮಮಭಾಷತ |
 ಕಸ್ತ್ವಂ ಜಾತ್ಯಾಸಿ ನಿಗದ ಮಮ ಕಂಠವಿದಾಹಕೃತ್ || ೮೨ ||
 ಸ ತದಾಹೇತಿ ವಿಪ್ರೋಹಂ ಪೃಷ್ಠಃ ಸನ್ನರುಡಾಂಗ್ರತಃ |
 ವಸಾಮ್ಯೇಷು ನಿಷಾದೇಷು ಜಾತಿಮಾತ್ರೋಪಜೀವಕಃ || ೮೩ ||
 ತಂ ಪ್ರೇಷ್ಯ ಗರುಡೋ ದೂರಂ ಭಕ್ತ್ಯಯಿತ್ವಾಫ ಭೂರಿತಃ |
 ನಭೋ ವಿಕೋಭಯಾಂಚಕ್ರೇ ಪ್ರಲಯಾಸಿಲಸನ್ನಿಭಃ || ೮೪ ||
 ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಿಗ್ಮತೇಜಸ್ಕಂ ಜ್ವಾಲಾತತದಿಗಂತರಂ |
 ಜ್ವಲದ್ವಾನಾನಲಂ ಶೈಲಮಿವ ಬಿಭೃದ್ವಿವೌಕಸಃ || ೮೫ ||
 ತೇ ಸನ್ನಹಂತ ಯುದ್ಧಾಯ ಸಜ್ಜೇಕೃತಬಲಾಯುಧಾಃ |
 ಅಧ್ಯಾಸ್ಯ ವಾಹನಾನ್ಯಾಶು ಸರ್ವೇ ವರ್ಮಭೃತಃ ಸುರಾಃ || ೮೬ ||
 ತೀರ್ಯಗ್ಗತೀ ರವಿನಾರ್ಣಯಂ ನಾಯಮಗ್ನಿಃ ಸಧೂಮಾವಾನ್ |
 ಕ್ಷಣಪ್ರಭಾಪ್ರಸೌ ನೈವ ಕೋ ನಃ ಸಂಮುಖ ಏತ್ಯಸೌ || ೮೭ ||
 ನ ದೈತ್ಯೇಷು ಪ್ರಭೋ ದೃಕ್ಪಾನ್ಮಾಕೃತಿದರ್ಶನವೇಷ್ಟಿಯಂ |
 ಮಹಾಸಾಧ್ವಸದಃ ಕೋಽಯಮಸ್ಮಾಕಂ ಹೃತ್ಪ್ರಕಂಪನಃ || ೮೮ ||

೮೨. ಗರುಡನು ತಾನು ಉಗುಳಿದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು, ನನ್ನ “ಕಂಠವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿರುವ ನೀನಾರು? ಹೇಳು” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

೮೩. ಆಗ ಅವನು, “ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ಈ ಬೇಡರ ನಡುವೆ ಅವರಂತೆಯೇ ಜೀವಿಸುತ್ತ ವಾಸಿಸುವೆನು” ಎಂದನು.

೮೪. ಗರುಡನು ಅವನನ್ನು ದೂರ ಕಳುಹಿಸಿ ಅನೇಕಮಂದಿ ಬೆತ್ತರನ್ನು ತಂದು ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಗಾಳಿಯಂತೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಿಸಿದನು.

೮೫. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಕಠಿನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ, ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳವನೂ, ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಟ್ಟದಂತಿರುವವನೂ ಆದ ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೆದರಿದರು.

೮೬. ಅವರು ಒಡನೆಯೆ ಬಲಾಯುಧಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕವಚಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು ವಾಹನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾದರು.

೮೭. “ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಇವನು ಸೂರ್ಯನಲ್ಲ; ಹೊಗೆಯುಳ್ಳ ಅಗ್ನಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಮಿಂಚೂ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಇವನಾರಿರಬಹುದೋ?”

೮೮. ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಾಂತಿಯೂ, ದಾನವರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಆಕೃತಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಅತಿ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಹೃದಯವನ್ನು ನಡುಗಿಸುವವನೂ ಆದ ಇವನಾರಾಗಿರಬಹುದು?”

ಯಾವತ್ಸಂಭಾವಯಂತೀತಿ ನೀತಿಜ್ಞಾ ಅಸಿ ನಿರ್ಜರಾಃ |
ತಾನದ್ವಂಧಾನ ಸೌ ಪಕ್ಷೌ ಪಕ್ಷಿ ರಾಜೋ ಮಹಾಬಲಃ || ೮೯ ||
ನಿಶೇತುಃ ಪಕ್ಷವಾತೇನ ಸಾಯುಧಾಶ್ಚ ಸವಾಹನಾಃ |
ನ ಜ್ಞಾಯಂತೇ ಕ್ಷ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾತ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಣತಾರ್ಣವತ್ || ೯೦ ||
ಅಥ ತೇಷು ಪ್ರಣಿಷ್ಟೇಷು ಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಿಜ್ಞಾಯ ಪಕ್ಷಿರಾಟ್ |
ಕೋಶಾಗಾರಃ ಸುಧಾಯಾಃ ಸ ತತ್ರಾಪಶ್ಯಚ್ಚ ರಕ್ಷಣಃ || ೯೧ ||
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರೋದ್ಯತಪಾಣೀಂಸ್ತಾನ್ಸುರಾನಾಥೂಯ ಸರ್ವಶಃ |
ದದರ್ಶ ಕರ್ತರೀಯಂತ್ರಮನ್ಯತೋಪರಿಸಂಸ್ಥಿತಂ || ೯೨ ||
ಮನಃ ಪನನನೇಗೇನ ಭ್ರಮನಾಣಂ ಮಹಾರಯಂ |
ಅಸಿ ಸ್ಪೃಶಂತಂ ಮಶಕಂ ಯತ್ಪಂಡಯತಿ ಕೋಟಿಶಃ || ೯೩ ||
ಉಪೋಪವಿಶ್ಯ ಪಕ್ಷೀಂದ್ರಸ್ತಸ್ಯ ಯಂತ್ರಸ್ಯ ನಿರ್ಭಯಾಃ |
ಕ್ಷಣಂ ವಿಚಾರಯಾಮಾಸ ಕಿಮತ್ರ ಕರವಾಣ್ಯಹೋ || ೯೪ ||
ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಂ ನಲಭ್ಯತೇ ಚೈತದ್ವಾತ್ಯಾ ನ ಪ್ರಭವೇದಿಹ |
ಕ ಉಪಾಯೋಽತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯೋ ವೃಥಾ ಜಾತೋ ಮನೋದ್ಯಮಃ || ೯೫ ||

೮೯. ನೀತಿಜ್ಞ ರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಹೀಗೆ ಉಹಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಬಲಿಷ್ಠ ನಾದ ಪಕ್ಷಿರಾಜನು ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೊಡೆದನು.

೯೦. ಆಗ ಆಯುಧ, ವಾಹನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಗರುಡನ ರೆಕ್ಕೆಯ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಗಾಳಿಯಿಂದ ಎಲೆ, ಹುಲ್ಲುಗಳಂತೆ ಅವರು ತಾವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆವೆಂಬುದನ್ನೇ ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ.

೯೧. ಬಳಿಕ ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಡಗಿಹೋಗಲು ಗರುಡನು ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅಮೃತದ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಜನರನ್ನೂ ಕಂಡನು.

೯೨-೯೩. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಅಮೃತದಮೇಲೆ ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದೂ, ಅತ್ಯಂತ ವೇಗವುಳ್ಳದೂ, ಅಮೃತಕ್ಕೆ ಮುಸರಲುಬರುವ ಸೊಳ್ಳೆಯನ್ನೂ ಕೋಟಿ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುವುದೂ ಆಗಿರುವ ಕರ್ತರೀಯಂತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದನು.

೯೪. ಆ ಪಕ್ಷಿರಾಜನು ಆ ಯಂತ್ರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಕುಳಿತು 'ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನುಮಾಡಲಿ' ಎಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ವಿಚಾರಮಾಡಿದನು.

೯೫. "ಇದು ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯ ಶಕ್ತಿಯು ಏನೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಉಪಾಯ ಮಾಡಲಿ. ನನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದಲ್ಲವೆ !

ನ ಬಲಂ ಪ್ರಭವೇದತ್ರ ನಕಿಂಚಿದಪಿ ಸೌರುಷಂ ।

ಅಹೋ ಪ್ರಯತ್ನೋ ದೇವಾನಾಮೇತಪ್ತೀಯೂಷರಕ್ಷಣೇ || ೯೬ ||

ಯದಿ ನೇ ಶಂಕರೇ ಭಕ್ತಿರ್ನಿರ್ವ್ಯಾಧ್ಯಾತೀವನಿಶ್ಚಲಾ ।

ತದಾ ಸ ದೇವದೇವೋ ಮಾಂ ನಿಯುನಕ್ತು ಮಹಾಸಧಿಯಾ || ೯೭ ||

ಯದ್ಯಹಂ ಮಾತೃಭಕ್ತೋಽಸ್ಮಿ ಸ್ವಾಮಿನಃ ಶಂಕರಾದಪಿ ।

ತದಾ ನೇ ಬುದ್ಧಿರತ್ರಾಸ್ತು ಪೀಯೂಷಹರಣಿಕ್ಷಮಾ || ೯೮ ||

ಆತ್ಮಾರ್ಥಂ ನೋದ್ಯಮಶ್ವಾಸಯಂ ಹೃತ್ಪ್ರೋ ವೇತ್ತೀತಿ ನಿಶ್ಚಯಃ ।

ಮಾತುರ್ದಾಸ್ಯವಿಮೋಕ್ಷಾಯ ಯತೇಹಮಮೃತಂ ಪ್ರತಿ || ೯೯ ||

ಜರಿತೌ ಪಿತರೌ ಯಸ್ಯ ಬಾಲಾಃ ಪತ್ಯಶ್ಚ ಯಃ ಪುಮಾನ್ ।

ಸಾಧ್ವೀ ಭಾರ್ಯಾ ಚ ತತ್ಪತ್ನೈಃ ದೋಷೋಽಕೃತ್ಯೇಪಿ ತಸ್ಯ ನ || ೧೦೦ ||

ಇತಿ ಚಿಂತಯತಸ್ತಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿರಾಸೀನೃಹಾತ್ಮನಃ || ೧೦೧ ||

ದೇಹಂ ಚಕಾರ ಸೋಽತ್ಯಂತಮುಣೀಯಾಂಸಮುಣೋರಪಿ ।

ಪರಮಾಣುಸಹಸ್ರಾಂಶಂ ಕೃತ್ವಾ ರೂಪಂ ಮಹಾಸದ್ಭೂತಂ || ೧೦೨ ||

೯೬. ಈ ಚಕ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಲಿ, ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವಾಗಲಿ ನಡೆಯಲಾರದು. ಈ ಅಮೃತರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಯತ್ನವು ಅಶ್ವರ್ಯಕರವಾದುದು !

೯೭. ನನಗೆ ಶಂಕರನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿರುವುದಾದರೆ ಆತನೇ ನನ್ನ ಈ ಮೂಢತನವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಿ.

೯೮. ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶಂಕರನಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನನಗೆ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತಿಯಿರುವುದಾದರೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಲಿ.

೯೯. ಈ ಪ್ರಯತ್ನವು ನನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶಂಕರನು ತಿಳಿಯುವನು. ನಾನು ತಾಯಿಯ ದಾಸ್ಯಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು.

೧೦೦. ಯಾವನ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಮುದುಕರೋ, ಯಾವನು ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳುಳ್ಳವನೋ, ಯಾವಳು ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯೋ ಅವರ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಅಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗಿದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ.”

೧೦೧-೧೦೪. ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಅವನಿಗೆ ಈ ರೀತಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಅವನು ದೇಹವನ್ನು ಅಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣದಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಪರಮಾಣುವಿನ ಸಾವಿರಪಾಲಿನಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾದ್ಭುತ

ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಕರ್ತರೀಯಂತ್ರಮಧೋ ದೇಹಸ್ಯ ಲಾಘವಾತ್ |
 ಬಿಭೃತ್ತದ್ಯಂತ್ರತೋ ದೇಹಂ ಪಂಚಯನ್ವಾಯುಖಂಡನಾತ್ |
 ಮೂಲಮುತ್ಪಾಟ್ಯ ತರಸಾ ಗೃಹೀತ್ವಾನ್ಯತಭಾಜನಂ || ೧೦೩ ||
 ನಿಯಂಯೌ ಸಾವನೇ ಮಾರ್ಗೇ ಕ್ರೋಶತ್ಸು ಸ್ವರ್ಗಸದ್ವಸು || ೧೦೪ ||
 ತಥಾ ನೈಕುಂಠನಾಥಂ ತೇ ಗತ್ವಾ ಪ್ರೋಚುಃ ಸುಧಾಭುಜಃ |
 ನಿರ್ಜಿತ್ಯ ನೀಯತೇ ಚಕ್ರಿಸ್ಸಧಾ ನೋ ಜೀವಿತಂ ಪರಂ || ೧೦೫ ||
 ಇತ್ಯಾಕರ್ಣ್ಯ ಹರಿಶ್ವೇಭ್ಯೋಽಭಯಂ ದತ್ವಾ ತ್ವರಾಯುತಃ |
 ಕೃತ್ವಾ ಯುದ್ಧಂ ಚ ಸುಮಹದ್ವಿಂಶಾರ್ಕಘಟಿಕಾದ್ವಯಂ || ೧೦೬ ||
 ಶುಂಭದೇವೈರ್ಯಥಾಸೂತ ಗರುಡಸ್ತತ್ರಚಾಢಿಕಃ |
 ತದಾ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗವಾನ್ಮಹಾಯುದ್ಧೇನ ಸರ್ವದಃ || ೧೦೭ ||
 ಗತ್ವಾ ಗರುಡಮಾಹೇದಂ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಸ್ಮಿ ಖಗೇಶ್ವರ |
 ವರಂ ವ್ಯಣೇಹಿ ಭದ್ರಂ ತೇ ಜಿತವೃಂದಾರವ್ಯಂದಕ || ೧೦೮ ||
 ಹಸಿತ್ವಾ ಗರುಡಃ ಪ್ರಾಹ ವಿಶ್ವರೂಪಂ ಜನಾರ್ದನಂ |
 ಅಹಮೇವ ಪ್ರಸನ್ನೋಽಸ್ಮಿ ತ್ವಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯ ವರದ್ವಯಂ || ೧೦೯ ||

ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ದೇವಲಾಘವದಿಂದ ಕರ್ತರೀಯಂತ್ರದ ಕೆಳಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಾಯುವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಆ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಹದರುತ್ತಲೂ, ದೇಹವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಆ ಯಂತ್ರದ ಬುಡವನ್ನು ಬಲದಿಂದಲೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅಮೃತ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೇವತೆಗಳು ಎತ್ತಿತ್ತಲೂ ಕೂಗುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟನು.

೧೦೫. ಆ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೈದಿ, “ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ! ನಮ್ಮಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಅಮೃತವನ್ನು ಗರುಡನು ನಮ್ಮನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದರು.

೧೦೬. ಹರಿಯು ದೇವತೆಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಅವರವತ್ತನಾಲ್ಕು ಘಳಿಗೆಗಳಕಾಲ ಆ ಗರುಡನೊಡನೆ ಘೋರ ಯುದ್ಧವನ್ನೆಸಗಿದನು.

೧೦೭-೧೦೯. ಆ ವಿಷ್ಣು ಗರುಡರಲ್ಲಿ ಶುಂಭದೇವಿಯರ ನಡುವೆ ಶುಂಭನಂತೆ ಗರುಡನು ಅಧಿಕನಾಗಲು ಸರ್ವದಾತನಾದ ಹರಿಯು ಆ ಮಹಾಯುದ್ಧದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಗರುಡನ ಬಳಿಗೈದಿ, “ಪಕ್ಷಿರಾಜ ! ನಿನಗೆ ಒಲಿದಿರುವೆನು. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ನೀನು ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ” ಎಂದನು. ಗರುಡನು ನಕ್ಕು, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು. “ನಾನೇ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು. ನೀನೇ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ” ಎಂದನು.

ತತಃ ಕೈಟಭಜಿತ್ವಾಹ ವೈನತೇಯಂ ಮುದಾನ್ವಿತಃ |

ವೃತಂ ವೃತಂ ಮಹೋದಾರ ದೇಹಿ ದೇಹಿ ವರದ್ವಯಂ || ೧೧೦ ||

ಇತಿ ವಿಷ್ಣು ದಿತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರಹಸನ್ನಾಹ ಪಕ್ಷಿರಾಟ್ |

ಕಿಂ ವಿಲಂಬೇನ ತದ್ಬ್ರೂಹಿ ದತ್ತಂ ದತ್ತಂ ವರದ್ವಯಂ || ೧೧೧ ||

ಅಲಬ್ಧಲಾಭೇ ಸಂಜಾತೇ ದ್ಯೂತಾದಿ ವಿಜಯೋದಯೇ |

ದಾತವ್ಯಂ ಸುಧಿಯಾ ಪಾತ್ರೇ ಸದಾ ಲಾಭಜಯೌ ಕ್ಷವಾ || ೧೧೨ ||

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ರುನಾಚಃ—

ಬಲವಾನಸಿ ಪಕ್ಷೀಂದ್ರ ತನ್ಮೇ ವಾಹನತಾಂ ವ್ರಜ |

ಏಕೋ ವರೋದಯಂ ವರದ ದ್ವಿತೀಯಂ ಶೃಣು ಕಾಶ್ಯಪ || ೧೧೩ ||

ದರ್ಶಯಿತ್ವಾನ್ವೃತಂ ಪ್ರಾಜ್ಞ ಮಾತೃದಾಸ್ಯವಿನೋಕ್ಷಕಂ |

ದ್ವಿಜಿಹ್ವೇಭಃ ಕುರು ತಥಾ ದ್ರಾಗಶ್ಚಂತಿ ನ ತೇ ಯಥಾ || ೧೧೪ ||

ದೇಯಾ ಸುಧಾ ಸುಧಾಭುಗ್ನ್ಯೋ ದ್ವಿತೀಯೋಸ್ತು ವರೋ ಮಮ |

ತಥೇತಿ ಸ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಯ ನಿಯಮೌ ಪಕ್ಷಿರಾಡ್ಧಿವಃ || ೧೧೫ ||

ಸ ಮಾತರಂ ವಿನಿಮೋಚ್ಯ ದಾಸ್ಯಾತ್ಕಾಶ್ಯಪನಂದನಃ |

ನಾಗಾನಾಂ ಪುರತೋ ಧೃತ್ವಾ ಮಹಾನ್ಯತಕಮಂಡಲುಂ || ೧೧೬ ||

೧೧೦. ಬಳಿಕ ಕೈಟಭಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಗರುಡನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೀಗೆಂದನು, “ಅಯ್ಯಾ ದಾನಶೂರನೆ! ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವೆನು. ಕೊಡು, ಕೊಡು.”

೧೧೧. ಪಕ್ಷಿರಾಜನು ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣುವು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಗುತ್ತ ಇಂತೆಂದನು. “ವಿಳಂಬವೇಕೆ? ವರವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊ.

೧೧೨. ಅಲಬ್ಧಲಾಭವೂ, ಜೂಜು ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಜಯವೂ ಉಂಟಾಗಲು ಜ್ಞಾನಿಯು ಸತ್ಪಾತ್ರನಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ಲಾಭಜಯಗಳಲ್ಲುಂಟಾಗುವುವು?”

೧೧೩. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು, “ಪಕ್ಷಿರಾಜ! ನೀನು ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿರುವೆ. ಅದುದರಿಂದ ನನಗೆ ವಾಹನವಾಗು. ಇದೊಂದು ವರವು. ಎರಡನೆ ವರವನ್ನು ಕೇಳು.

೧೧೪-೧೧೫. ಎಲೈ ಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ತಾಯಿಯ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ನೀಗಿಸುವ ಅಮೃತವನ್ನು ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ಕೂಡಲೆ ಅವು ಕುಡಿಯದಂತೆ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡು. ಇದು ನನ್ನ ಎರಡನೆ ವರವು” ಎಂದನು. ಗರುಡನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಟನು.

೧೧೬-೧೧೭. ಬಳಿಕ ಆತನು ತಾಯಿಯನ್ನು ದಾಸ್ಯದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಅಮೃತಕಮಂಡಲುವನ್ನು ನಾಗಗಳ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದ

ಅಮೃತಂ ಸಾತುಕಾಮಾಂಸ್ತಾನಿತ್ಯಾಚಕ್ಷ್ಯ ಮಹಾಮುತಿಃ |
 ನಾಗಾಃ ಶುಚಿತ್ವಮಾಸಾದ್ಯ ಭೋಕ್ತವ್ಯೈಷಾ ಸುಧಾ ಶುಭಾ || ೧೧೭ ||
 ನೋಚೇದಶುಚಿಭಿಃ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾ ಸ್ನಾನಾದಿಪರಿವರ್ಜಿತೈಃ |
 ಯಾಸ್ಯತ್ಯದೃಶ್ಯತಾನೇಷಾ ಸುಧಾಃನಿಮಿಷರಕ್ಷಿತಾ || ೧೧೮ ||
 ಸಾಮಾನ್ಯಮಪಿ ಯದ್ಭಕ್ಷ್ಯಂ ಸ್ಪೃಶ್ಯತೇಶುಭಾಃ ಕ್ವಚಿತ್ |
 ಹರಂತಿ ತದ್ರಸಂ ದೇವಾಸ್ತಚ್ಚ ತಿಷ್ಠತಿ ನೀರಸಂ || ೧೧೯ ||
 ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಸಹಿತೋ ಮಾತ್ರಾ ವೈನತೇಯೋ ವಿನಿರ್ಯಯೌ |
 ಕುಶಾಸನೇ ಚ ತೈರುಕ್ತೋ ಧೃತ್ವಾ ಪೀಯೂಷಭಾಜನಂ || ೧೨೦ ||
 ಯಾವತ್ಸ್ನಾತುಂ ಗತಾಃ ಸರ್ಪಾಸ್ತಾವತ್ಪೀಯೂಷ ಭಾಜನಂ |
 ಆದಾಯ ವಿಷ್ಣುನಾ ದತ್ತಂ ದೇವೇಭ್ಯ ಇವ ಜೀವಿತಂ || ೧೨೧ ||
 ಆಗತ್ಯ ಭುಜಗಾಃ ಸ್ನಾತ್ವಾ ನ ದೃಷ್ಟ್ವಾಽಮೃತಭಾಜನಂ |
 ಅಹೋ ಪ್ರತಾರಿತಾ ನೀತಮಮೃತಂ ಚೇತಿ ಚುಕ್ರುತುಃ || ೧೨೨ ||
 ತತಃ ಪ್ರಲಿಲಿಹನ್ದರ್ಭಾನ್ಪೀಯೂಷಸ್ಪರ್ಶಕಾಂಕ್ಷಿಣಃ |
 ಆಸ್ತಾಂ ತಾವತ್ಸುಧಾ ದೂರಂ ಜಿಹ್ವಾಸ್ತೇಷಾಂ ದ್ವಿದಾಃಭವನ್ || ೧೨೩ ||

ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದನು. “ಎಲೈ ನಾಗಗಳೆ! ಶುಚಿಯಾಗಿ ಈ ಅಮೃತ ವನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು.

೧೧೮. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದ ಅಪವಿತ್ರರು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ದೇವತೆಗಳು ಕಾಪಾಡಿದ ಇದು ಅಡಗಿಹೋಗುವುದು.

೧೧೯. ಸಾಮಾನ್ಯಭಕ್ಷ್ಯವನ್ನೂ ಅಶುದ್ಧರು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ದೇವತೆಗಳು ಅದರ ರಸವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವರು. ಅದು ನೀರಸವಾಗುವುದು.”

೧೨೦. ಗರುಡನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು, ಆ ಸರ್ಪಗಳ ಮಾತಿನಂತೆ ಅಮೃತಕಲಶ ವನ್ನು ಕುಶಾಸನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

೧೨೧. ಸರ್ಪಗಳು ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಹೊರಡಲು ವಿಷ್ಣುವು ದೇವತೆಗಳ ಜೀವದಂತಿರುವ ಆ ಅಮೃತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಆ ದೇವತೆ ಗಳಿಗಿತ್ತನು.

೧೨೨. ಸರ್ಪಗಳು ಮಿಂದ ಬಂದು ನೋಡಲು ಅಮೃತವು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವು “ಅಯ್ಯೋ ನಾವು ವಂಚಿತರಾದೆವು. ಅಮೃತವು ಅಪಹೃತವಾಗಿರು ವುದು” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡುವು.

೧೨೩. ಬಳಿಕ ಆ ಸರ್ಪಗಳು ಅಮೃತದ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ನೆಕ್ಕಿದುವು. ಅಮೃತವು ದೂರವಾದುದಂತಿರಲಿ. ಆ ಸರ್ಪಗಳ ನಾಲಿಗೆಗಳು ಎರಡಾಗಿಹೋದುವು.

ಅನ್ಯೇಃಪೃನ್ಯಾಯಲಬ್ಧಾರ್ಥಂ ಯೇ ಬುಭುಕ್ಷುಂತಿ ಕೇವಲಂ ।
 ತನ್ನೋ ಪರಿಣತಿಂ ಗಚ್ಛೇದ್ಬೋಕ್ತುಂ ವಾ ತೈರ್ನಲಭ್ಯತೇ ॥ ೧೨೪ ॥
 ನ್ಯಾಯಾಧ್ವಸ್ತೇನ ತಾಕ್ಷ್ಯೇಣ ಸುಧಾಪ್ರಾಪ್ತಾತಿದುರ್ಲಭಾ ।
 ಲಬ್ಧಾಃಪೃನ್ಯಾಯತೋ ನಾಗೈರ್ದೃಷ್ಟಮಾತ್ರಾತ್ ಕ್ಷಣಾದ್ಗತಾ ॥ ೧೨೫ ॥
 ಅಥ ದಾಸ್ಯಾದ್ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ವಿನತೋವಾಚ ಖೇಚರಂ ।
 ಪುತ್ರ ಕಾಶೀಂ ಪ್ರಯಾಸ್ಯಾಮಿ ದಾಸ್ಯಪಾಪಾಪನುತ್ರಯೇ ॥ ೧೨೬ ॥
 ತಾನತ್ಪಾಪಾನಿ ಜೃಂಭಂತೇ ನಾನಾ ಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಾನ್ಯಪಿ ।
 ಯಾವತ್ಕಾಶೀ ನ ಹೃತ್ಸಂಸ್ಥಾ ಪುನರ್ಭವವಿಘಾತಿನೀ ॥ ೧೨೭ ॥
 ಕಾಶೀಸ್ತುರಣಮಾತ್ರೇಣ ಕಿಂ ಚಿತ್ರಂ ಯದಘಂ ವ್ರಜೇತ್ ।
 ಗರ್ಭವಾಸೋಽಪಿ ನಶ್ವೇತ ವಿಶ್ವೇಶಾನುಗ್ರಹಾತ್ಪರಾತ್ ॥ ೧೨೮ ॥
 ಯತ್ರ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪರಾಪತಿವಿಭೂಷಣಃ ।
 ತಾರಯೇತ್ತಾರಕದ್ರೋಣ್ಯಾದ್ವಸ್ತರಾಧ್ಯವಸಾಗರಾತ್ ॥ ೧೨೯ ॥
 ವಿಶ್ವೇಶಾನುಗ್ರಹೀತಾನಾಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಾಃಪಿಲಕರ್ಮಣಾಂ ।
 ಭವೇತ್ಕಾಶೀಂ ಪ್ರತಿನುತರ್ನೇತರೇಷಾಂ ಕದಾಚನ ॥ ೧೩೦ ॥

೧೨೪. ಹೀಗೆ ಅನ್ಯಾಯಲಬ್ಧವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿನ್ನಬಯಸುವ ಇತರರಿಗೂ ಆ ವಸ್ತುವು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸಕ್ಕವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೨೫. ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿದ ಗರುಡನು ಅತಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಅಮೃತವನ್ನು ಪಡೆದನು. ನಾಗಗಳು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಹೊಂದಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಅದು ನಷ್ಟವಾಯಿತು.

೧೨೬. ತರುವಾಯ ದಾಸ್ಯಮುಕ್ತಳಾದ ವಿನತೆಯು ಗರುಡನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು. “ಮಗು! ದಾಸ್ಯಪಾಪದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು.

೧೨೭. ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಕಾಶೀಸ್ತುರಣೆಯು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಾರದಿರುವವರಿಗೆ ನಾನಾ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಿತವಾದ ಪಾಪಗಳು ವಿಜೃಂಭಿಸುವುವು.

೧೨೮. ಕಾಶೀಸ್ತುರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ? ವಿಶ್ವೇಶಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಗರ್ಭವಾಸವೂ ನೀಗುವುದು.

೧೨೯. ಆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರನು ತಾರಕಮಂತ್ರವೆಂಬ ದೋಣಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ದುಸ್ತರವಾದ ಈ ಭವಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವನು.

೧೩೦. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರೂ, ಸಕಲಕರ್ಮಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರೂ ಆದವರಿಗೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಲು ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಇತರರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಶೀಂಪ್ರತಿ ಮನೋ ಯೇಷಾಂ ನಿಶೇಷಕ್ನಾ ಲಿತ್ಯನಸಾಂ ।

ತ ಏವ ಮಾನವಾ ಲೋಕೇ ಸತ್ಯಂ ನೃಪಶವೋಽಪರೇ ॥ ೧೩೧ ॥

ತೈರೇವ ಕಾಲೋ ವಿಜಿತಸ್ತ ಏವ ಹಿ ಗತೈನಸಃ ।

ಅಪುನರ್ಗರ್ಭವಾಸಾಸ್ತೇ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ವಾರಾಣಸೀಹ ಯೈಃ ॥ ೧೩೨ ॥

ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಭಾಜನಂ ಚೈವ ನೃಜನ್ಮ ನ ಮುಧಾ ನಯೇತ್ ॥

ದೇವಾನಾಮುಪಿ ದುಷ್ಪಾಪ್ಯಂ ಕಾಶೀಸಂದರ್ಶನಾದ್ಯತೇ ॥ ೧೩೩ ॥

ಕಃ ಕಲಿಃ ಕೋಽಥವಾ ಕಾಲಃ ಕಿಂ ವಾ ಕರ್ಮಾಣ್ಯನೇಕಥಾ ।

ಪರಾಃನಂದಪ್ರದಂ ಕ್ಷೇತ್ರಮನಿಮುಕ್ತಂ ಯದೀಕ್ಷಿತಂ ॥ ೧೩೪ ॥

ತೇ ಗರ್ಭವಾಸೇ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಪುನಸ್ತೇ ಗರ್ಭವಾಸಿನಃ ।

ಯೇನ ಗರ್ಭವನಚ್ಛೇತ್ತೀಂ ಸೇವಂತೇ ವರಣಾಮುಪಿ ॥ ೧೩೫ ॥

ನಿಶಮ್ಯೇತಿ ವಚಃ ಪ್ರಾಹ ತಾಕೈರ್ನ್ಯೂನ ತತ್ತ್ವಾಥ ಮಾತರಂ ।

ಅಹಮಸ್ಯಾಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಕಾಶೀಂ ದ್ರಷ್ಟ್ವಂ ಶಿನಾರ್ಚಿತಾಂ ॥ ೧೩೬ ॥

ಮಾತುರಾಜ್ಞಾಮಥ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಜನನ್ಯಾ ಸಹ ಪಕ್ಷಿರಾಟ್ ।

ಕ್ಷಣಾದ್ವಾರಾಣಸೀಂ ಪ್ರಾಪ ಮೋಕ್ಷನಿಕ್ಷೇಪಭೂಮಿಕಾಂ ॥ ೧೩೭ ॥

ಉಭಾವಪಿ ಚ ತೇಸಾತೇ ತಪ ಉಗ್ರಂ ಮಹಾಮತೇ ।

ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಶಾಂಭವಂ ಲಿಂಗಂ ಪತ್ರೇಂದ್ರೋಚಲೇಂದ್ರಿಯಃ ॥ ೧೩೮ ॥

೧೩೧. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಲು ಮನಮಾಡುವವರೇ ಮಾನವರು. ಇತರರು ಮನುಷ್ಯಶುಭಗಳು.

೧೩೨. ವಾರಾಣಸಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೇ ಯಮನನ್ನು ಜಯಿಸಿದವರೂ, ಪಾಪರಹಿತರೂ, ಗರ್ಭವಾಸವಿಲ್ಲದವರೂ ಆಗುವರು.

೧೩೩. ಕಾಶಿಯನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡದೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಪಾತ್ರವೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಷ್ಟಾಪ್ಯವೂ ಆದ ನರಜನ್ಮವನ್ನು ವೃಥಾವಾಗಿಸಬಾರದು.

೧೩೪. ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯುವ ಅವಿಮುಕ್ತಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರೆ ಕಲಿಯೂ, ಯಮನೂ, ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಕರ್ಮಗಳೂ ಏನುಮಾಡಿಯಾವು?

೧೩೫. ವಾರಾಣಸಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸದವರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಗರ್ಭವಾಸಿಗಳಾಗುವರು."

೧೩೬. ಗರುಡನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು. "ನಾನೂ ಶಿವಪೂಜಿತವಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನೀಕ್ಷಿಸಲು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವೆನು."

೧೩೭. ಬಳಿಕ ಗರುಡನು ತಾಯಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವಳೊಡನೆ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಭೂಮಿಯಾದ ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

೧೩೮-೧೪೧. ಅಲ್ಲಿ ಗರುಡನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನೂ,

ನಾನು ಖಖೋಲ್ಕಮಾದಿತ್ಯಂ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ನಿನತಾ ಶುಭಂ |
 ಅಚಿರೇಣೈವ ಕಾಲೇನ ಮಹತಸ್ತಪಸಸ್ತಯೋಃ || ೧೩೯ ||
 ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪ್ರಸನ್ನಾ ಸಂಜಾತೌ ದೇವೌ ಶಂಕರಭಾಸ್ಕರೌ |
 ಗರುಡಸ್ಥಾ ಪಿತಾಲ್ಲಿಂಗಾದಾವಿರಾಸೀದುಮಾಪತೀ || ೧೪೦ ||
 ಗರುಡಾಯ ವರಾನ್ವದಾತ್ಸು ಬಹೂನತಿದುರ್ಲಭಾನ್ |
 ಖಗೇಂದ್ರ ಮನು ಭಕ್ತೋಽಸಿ ತವ ಜ್ಞಾನಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೧೪೧ ||
 ವೇತ್ಸ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ರಹಸ್ಯಂ ಮೇ ಯನ್ನಜ್ಞಾತಂ ಸುರೈರಪಿ |
 ತ್ವಯೈತತ್ಸಾಧಿತಂ ಲಿಂಗಂ ಗರುಡೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಂ || ೧೪೨ ||
 ಪರಮಜ್ಞಾನದಂ ಪುಂಸಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಂ ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಂ ಸಮರ್ಚಿತಂ |
 ಅನ್ಯಚ್ಚ ಶ್ರೇಣು ಪಕ್ಷೀಂದ್ರ ಹಿತಂ ತೇ ವಚ್ಚಿ ಸಾಂಪ್ರತಂ || ೧೪೩ ||
 ಅಸಾವಹಂ ಸ ಮೈ ವಿಷ್ಣುರ್ಮಾಸ್ಮು ತೇ ಭೇದದೃಕ್ ನೌ |
 ಏನಂ ತಸ್ಯೈವ ಪಕ್ಷೀಂದ್ರ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಬಲಹಾರಿಣಃ || ೧೪೪ ||
 ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸತ್ಪ್ರತಾಂ ಪತ್ರಿಂಸ್ತ್ವಮಪ್ಯರ್ಚ್ಯೋ ಭವಿಷ್ಯಸಿ |
 ಇತಿ ದತ್ತ್ವಾ ವರಂ ಶಂಭುಃ ಸ್ವಭಕ್ತಾಯ ಗರುತ್ಮತೇ || ೧೪೫ ||
 ತತ್ಪ್ರವಾಂತರ್ಹಿತೋ ಜಾತೋ ಗರುಡೋಽಪಿ ಹರಿಂ ಯಯೌ |
 ಹರೇ ರಥತ್ವಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯ ಸೋಽಪಿ ಪೂಜ್ಯೋ ಭವದ್ಭವಿ || ೧೪೬ ||

ವಿನತೆಯು ಶುಭಕರನಾದ ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯನನ್ನೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು. ಬಳಿಕ ಅವರು ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಶಿವಾದಿತ್ಯರು ಪ್ರಸನ್ನರಾದರು. ಗರುಡನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಲಿಂಗದಿಂದ ಶಿವನುದ್ಭವಿಸಿ ಆ ಗರುಡನಿಗೆ ಅತಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಬಹುವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೀಗೆಂದನು. “ಖಗರಾಜ ! ನೀನು ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು.

೧೪೨-೧೪೩. ನೀನು ದೇವತೆಗಳೂ ತಿಳಿಯದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆ. ನೀನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಲಿಂಗವು ಗರುಡೇಶ್ವರನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನಾಂತು ದರ್ಶನ ಸ್ಪರ್ಶಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನವನ್ನೀಯುವುದು. ಪಕ್ಷಿರಾಜ ! ಹಿತವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ಅದನ್ನೀಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

೧೪೪-೧೪೬. ನಾನೂ ವಿಷ್ಣುವೂ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನೀನು ನಮ್ಮಾರ್ವರಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನೆಣಿಸಬೇಡ. ಗರುಡ ! ನೀನು ದೈತ್ಯರಾಜನ ಬಲವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ವಾಹನವಾಗು. ನೀನೂ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವೆ.” ಶಂಕರನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ಗರುಡನಿಗೆ ವರವನ್ನು ನೀಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಮಾಯವಾದನು. ಗರುಡನೂ ಹರಿಯೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ವಾಹನನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪೂಜ್ಯನಾದನು.

ತಪಸ್ಕೃತೀನುಥಾಲೋಕ್ಯ ಕದಾಚಿದ್ವಿನತಾಂ ಪ್ರಭುಃ |

ಶಿವಸ್ಯೈವ ಪರಾನೂರ್ತಿಃ ಖಖೋಲ್ಕೋ ನಾನು ಭಾಸ್ಕರಃ || ೧೪೭ ||

ದತ್ವಾ ವರಂ ಚ ಪಾಪಘ್ನಂ ಶಿವಜ್ಞಾನಸಮನ್ವಿತಂ |

ಕಾಶೀವಾಸಿಜನಾನೇಕ ಭವಪಾಪಕ್ಷಯಂಕರಃ || ೧೪೮ ||

ವಿನತಾಃಕಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾಖ್ಯಃ ಖಖೋಲ್ಕಸ್ತತ್ರಸಂಸ್ಥಿತಃ |

ಇತ್ಥಂ ಖಖೋಲ್ಕ ಆದಿತ್ಯಃ ಕಾಶೀವಿಘ್ನತನೋಹರಃ || ೧೪೯ ||

ತಸ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರೇಣ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ |

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಹೈಶಂಗಿಲೇ ತೀರ್ಥೇ ಖಖೋಲ್ಕಸ್ತತ್ರವಿಲೋಕನಾತ್ |

ನರಶ್ಚಿಂತಿತಮಾಪ್ನೋತಿ ನೀರೋಗೋ ಜಾಯತೇ ಕ್ಷಣಾತ್ || ೧೫೦ ||

ನರಃ ಶ್ರುತ್ವೈತದಾಖ್ಯಾನಂ ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯಸಂಭವಂ |

ಗರುಡೇಶೇನ ಸಹಿತಂ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೧೫೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಏಕಾಶೀತಿಪಾಪಸ್ತ್ರಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಚತುರ್ಥೇ ಕಾಶೀಖಂಡೇ ಪೂರ್ವಾರ್ಧೇ “ ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯ ಗರುಡೇಶಯೋ
ವರ್ಣನಂ ” ನಾಮ ಪಂಚಾಶತ್ತ್ವವೋದ್ಧಾಯಃ

ಇತಿ ಕಾಶೀಖಂಡ ಪೂರ್ವಾರ್ಧಂ ಸಮಾಪ್ತಂ

೧೪೭-೧೪೯. ಬಳಿಕ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಿವನ ಮತ್ತೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಖಖೋಲ್ಕನೆಂಬ ಭಾಸ್ಕರನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿನತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಶಿವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಪಾಪನಾಶಕ ವರವನ್ನಿತ್ತು ಕಾಶೀವಾಸಿ ಜನರ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನೂ, ವಿನತಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವನು.

೧೫೦. ಮನುಷ್ಯನು ಅವನ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪವಿಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೈಶಂಗಿಲವೆಂಬ ಶಿವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಅವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೂಡಲೆ ನೀರೋಗನಾಗುವನು.

೧೫೧. ಗರುಡೇಶನಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಬತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಹಿತೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀ ಸ್ಕಾಂದಮಹಾಪುರಾಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

“ ಖಖೋಲ್ಕಾದಿತ್ಯಗರುಡೇಶವರ್ಣನ ” ಎಂಬ

ಐವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಶೀಖಂಡದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದುದು

